474

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՔՆԱՐԸ

2(0Հ5)
Ո-51

2(075)
Ր-51

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՔՆԱՐԸ

Դասագիրք մը Ս. Գրոց ուսումնասիրութեան.
բազմաթիւ հարցումներով եւ վկայութիւններով,
մասնաւորապէս պատրաստուած է
նոր սկսողներու համար

Գրեց՝ Ճ. Ֆ. ՐՈՒԹՀԵՐՖՈՐԴ

Հեղինակին ուրիշ երկասիրութիւններն են՝

Դժոխք,
Ազատութի՞ւն,
Ո՞ւր են Մեռեալները,
եւ դեռ չատ մը գիրքեր ու գրքոյկներ։

5,362,500 Օրինակ Հրատարակուած

("Harp of God" in *Armenian*)

Հրատարակիչ՝
ԴԻՏԱՐԱՆԻ Ս. ԳՐՈՑ ԵՒ ՏԵՏՐԱԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
WATCH TOWER BIBLE & TRACT SOCIETY
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ՄԱՄՆԱՃԻՂԵՐ— Անգլիա, Գանատա, Գերմանիա, Զուիցերիա,
Տանիմարգա, Աւստրալիա, Ափրիկէ, եւայլն երկիրներ։

ԱՅԺՄ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂՈՂ

Աներեւոյթ ՓԱՌԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

Ցօգուտ

ներկայիս ապրող սերունդին որոնք

իր հաւատարիմ հպատակները պիտի ըլլան

ԱՅՍ ՀԱՏՈՐԸ ՁՕՆՈՒԱԾ Է

«Այս սերունդը Պիտի չանցնի
մինչեւ որ այս բոլոր բաները կատարուին։»
—*Մատթէոս Իդ. 34*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

87355-42 636-96

1921ին՝
Հրատարակչական իրաւունքը վերապահուած է
PEOPLES PULPIT ASSOCIATIONի
Brooklyn, N. Y., U. S. A.
Made in U. S. A.

12012

ՆԱԽԱԲԱՆ

Սբ. Գիրքը ուսումնասիրել սկսողներու համար դասագիրքի մը պէտքը կայ։ Այս հատորը երկար տեսնէ իվեր զգալի եղող այդ պակասին գոհացում տալու դիտաւորութեամբ լոյս կ'ընծայուի։ Նիւթերը յառաջադիմաբար եւ կարգաւ դասաւորուած են։ Իւրաքանչիւր վերլուծուած նիւթի չարք մը հարցումներ կը յաջորդեն, որոնք կ'օգնեն ուսուցիչին նկատի առնուած նիւթին չուրջ կեդրոնացնելու ուսանողին միտքը։ Իւրաքանչիւր հարցի հետեւող թիւը՝ դասի ա՛յն պարբերութեան կ'ակնարկէ՝ ուր կարելի է գտնել պատասխանը, իւրաքանչիւր պարբերութիւն թուանշանուած է հարցումին հետ համապատասխանելու համար։

Եհովա աշխարհի սկիզբէն առաջ վսեմ ծրագիր մը պատրաստած էր. բայց ոչ ոք տեղեակ էր անոր։ Մարդկութեան պատմութեան առաջին չորս հազար տարիներուն Աստուծոյ ծրագիրը գաղտնի պահուած էր։ Նա զայն մօտաւորապէս տասն եւ ինը դարեր առաջ սկսաւ մարդուն յայտնել, ու միայն անո՛նց որոնք նուիրուած են ընելու Իր կամքը։ Խոստացուած էր թէ դարուն վերջաւորութեան աւելի մեծ լոյս պիտի գար, եւ այս խոստումը իրականացած է։ Մենք այդ ժամանակուան մէջ ենք, ինչպէս որ յստակ կերպով ապացուցուած է այս երկասիրութեանը մէջ։ Այս հատորը կը մատնանշէ Աստուածային Ծրագրի ցայտուն մասերը։

Ժողովուրդը ընդհանրապէս լիովին դաստիարակուած չէ Սբ. Գրոց նկատմամբ. նոյնիսկ կիրակնօրեայ դպրոցներ յաճախողները միայն դասին բնաբանը կը սորվին եւ ոչ թէ անոր նշանակութիւնը։ Անցեալի մարդարէներուն նման, անոնք լսած են բայց չեն ըմբռնած։ Ասոր բուն պատճառը այն է, որ չէ կարելի ըմբռնել Աստուծոյ ծրագիրը, մինչեւ որ չհասնի զայն յայտնելու իր որոշեալ ժամանակը։ Անոր որոշեալ ժամանակը հասած է։

Ներկայիս տեղի ունեցող դարաշրջանային փոփոխութեան պատճառաւ, Սբ. Գրոց ուսումնասիրութիւնը աւելի կարեւոր է քան երբէք։ Եթէ հանրային վարժարաններու մէջ տրուած դասերով մատաղ սերունդը դաստիարակելը կարեւոր կը նկատուի, առողջ տրամաբանութիւնը ցոյց կուտայ թէ անոնք

պէտք է նաեւ դաստիարակուին այն բաներու նկատմամբ, որոնք ներկայիս յայտնուած են Աստուածային Ծրագրին մէջ մարդկութեան բարձրացմանը եւ օրհնութեանը համար:

Մենք ո՛չ մտադրած ենք, եւ ո՛չ ալ կը փափաքինք կամ կը ջանանք այս հատորիս ընթերցողներէն ոեւէ մէկը կազմակերպութեան մը, աղանդի մը կամ յարանուանութեան մը անդամ արձանագրելու: Անոր մխիկ նպատակը՝ օդնութեան ձեռք կարկառել է ճշմարտութիւնը ուղղամտօրէն որոնողներուն, ըմբռնելու Սբ. Գիրքը, տեղեկանալու ներկայ անցքերու նշանակութեանը, եւ զոհ պատրաստելու ոմանք՝ ընդունելու այն օրհնութիւնները՝ որոնք ի մօտոյ պիտի հասնին առաւպող մարդկութեան:

Եթէ դիտնայիր թէ կառավարութեան մէջ դէպի լաւագոյնը հիմնական փոփոխութիւն մը տեղի պիտի ունենար, եւ թէ կարելի պիտի ըլլար քու զաւակներուդ նոր կառավարութեան գործերուն մէջ բաժին մը ունենալ, դու անոնց համար փութակոտ պիտի ըլլայիր որպէսզի նոր կարգ ու սարքերու նկատմամբ կարելի եղած բոլոր դիտութեան տեղեկանայինն: Դարերու ամենամեծ փոփոխութիւնները ներկայիս տեղի կ՚ունենան: Բոլորն ալ կը խոստովանին թէ այս փոփոխութիւնները Համաշխարհային Պատերազմով սկսան եւ թէ դեռ կը շարունակուին: Բայց անոնք ի՞նչ կը նշանակեն: Բուն պատասխանն է թէ հին աշխարհը, եւ կամ ընկերական ու քաղաքական դրութիւնը, վերջացեր է ու կ՚անցնի, եւ թէ նոր ու լաւագոյն դրութեան մը որոշեալ ժամանակը հասած է, որը ի մօտոյ պիտի հաստատուի: Ամէն ծնողքի պարտականութիւնն է կարելի եղածին չափ դաստիարակել իր զաւակները հասատատուող նոր դրութեան կամ կառավարութեան նկատմամբ: Այս հատորին պարունակութիւնը քեզ ճշմարիտ ճամբուն մէջ պիտի առաջնորդէ:

Հոս բացատրուած նիւթերը մանրակրկիտ կերպով չեն վերլուծուած: Հետաքրքրուող ընթերցողը Դիտարանի Սբ. Գրոց Ընկերութեան ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ ՍԲ. ԳՐՈՑ ու նման հրատարակութեանց կ՚ուղղենք, ուր այս նիւթերը ընդարձակօրէն բացատրուած են: Սբ. Գրոց վկայութիւնները Աշխարհաբար Աստուածաշունչէն քաղած ենք հասարակութեան դիւրըմբռնելի ըլլալու համար, իսկ երբեմն ալ Անգլիերէն Սբ. Գրքէն թարգմանած ենք երբ Հայերէնի իմաստը որոշ չէ: Ընթերցողը հեղինակութեանս ամէն մի կէտը պէտք է իր Սբ. Գիրքովը ապացուցանէ, որպէսզի բոլորովին համոզուի թէ անոնք Սբ. Գրոց ուսուցումներն են:

Քնարը երաժշտական գործիք մըն է, որը երբ վարպետ նուագիչէ մը կը զարնուի, զայն լսողներուն երջանկութիւն եւ ուրախութիւն կը պարգեւէ: Աստուծոյ Քնարը, երբ կ՚ըմբռնուի ու համօրէն կը գործածուի, մարդի խաղաղութիւն եւ սրտի ուրախութիւն կը բերէ: Այս հատորին անունը ինքնին մեծ ուրախութիւն եւ հրճուանք կը թելադրէ: Ասոր պարունակած պատգամը, որ Աստուծոյ Խօսքէն առնուած է, աղօթքով կը ղրկենք որպէսզի ան չատերուն օրհնութեան միջոց մը ըլլայ, զոնէ խրախուսելով մի քանի տխրածները, կապելով մի քանիներու կոտրած սրտերը, մխիթարելով մի քանի սգաւորները, եւ բոլոր լրջօրէն կարդացողներու աւելի խոր գնահատութեան ոգի մը պարգեւէ հանդէպ Եհովային ու հանդէպ մարդկութեան փրկիչին:

Պրուքլին, Նիւ Եօրք, Հոկտեմբեր 1, 1921:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նախսբան ..... էջ 7
Աստուծոյ Գնաքը 11
Արարչագործութիւն 27
Արդարութիւնը Յայտնուած 35
Աբրահամական Խոստումը 63
Յիսուսի Ծնունդը 73
Փրկանքը 115
Յարութիւն 151
Խորհուրդը Բօղազերծուած 181
Մեր Տէրոջ Վերադարձը 211
Եկեղեցիին Փառաւորումը 279
Վերահաստատութիւն 317

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՆԱՐԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

«Իմ ականջս առակի պիտի ծռեմ. խրթնաբանութիւնս ճնարով պիտի բանամ։»— *Սաղմոս ՀԹ. 4։*

ԳՆԱՐԸ *երկար դարերէ իվեր հնարուած երաժշտական գործիք մըն է։ Երբոր պատշաճ կերպով լարուի եւ վրան նուագ զարնուի, քաղձր մեղեդի մը կ'արտադրէ, որ սիրտը կ'ուրախացնէ։ Սբ. Գրոց մէջ գնարը առաջին անգամ Ծննդոց Դ. 21ին մէջ յիշուած է, եւ անոր հնարիչին անունը Ցոբալ էր։ Նա ուրեմն «բոլոր գնարահարներուն եւ սրնգահարներուն հայրը» կը կոչուէր։*

[2]*Ցիսուսի առաջին գալուստէն 1812 տարի առաջ էր որ Աստուած որպէս ազգ կազմակերպեց Իսրայէլի տասներկու ցեղերը, Յակոբ նահապետի սերունդը, որ անկէ վերջ որպէս Իսրայէլի ազգը ճանչցուեցաւ։ Ան միակ ազգն էր որուն հետ Աստուած ուխտ մը ըրած է. ուրիշ ոչ մէկ ազգ մխեւնոյն կերպով ճանչցաւ։ (Ամովս Գ. 2) Իսրայէլի ազգը դործածուած էր կենդանի պատկերներ կամ այլաբանութիւններ ըլլալու, որոնք նախապատկերացուցին գալիք լաւագոյն բաները. անոնք որ կ'ուսումնասիրեն Իսրայէլի փորձառութեանց Սբ. Գրոց արձանագրութիւնը, կարող են մօտէն ըմբռնել ապագայ անցքերը, որոնք մարդկութեան լաւութեանը դործակից պիտի ըլլան։— Ա. Կորնթացիս Ժ. 1–13, Երբայեցիս Ժ. 1։*

[3]*Իսրայէլի համար գնարը ուրախութեան եւ վառաբանութեան նուիրուած գործիք մըն էր։ Դաւիթ՝ որ ամբողջ քառասուն տարի Իսրայէլի թագաւորն էր, վարպետ գնարահար մըն էր. եւ պիտի նչմարուի*

որ Սաղմոսաց մէջ քնարը յաճախ գործածուած է պատկերացնելու կամ ուսուցանելու համար այլեւայլ մեծ ճշմարտութիւններ: Հրեաները այս գործիքը Յորելեաններու եւ տօնախմբութեանց նման հրճուալի պարագաներու տակ կը գործածէին:

[4]Յովսեփոս՝ Հրէական պատմագիր մը, կը վկայէ թէ քնարը ընդհանրապէս տասը լարեր ունէր, բայց թէ երբեմն աւելի փոքր կ'ըլլար ու մէյն ուրիշ լարերէ կը բաղկանար: Տասը թուանշանը Սբ. Գրոց մէջ գործածուած է պատկերացնելու այն անթերիութիւնը որ մարդուն կը վերաբերի: Ուրեմն, ասկէ կը հասկնանք թէ քնարը իր տասը լարերովը Աստուածային Ծրագրի հիմնական մեծ ճշմարտութիւնները կը պատկերացնէ: Երբ այս լարերէն երկուքը չկար, ու մէյն ուրիշ լար կար, որոշ կերպով ցոյց կուտար թէ, ժամանակ մը պիտի գար երբ Աստուածային Ծրագրին երկու կարեւոր կէտերը մարդոցմէ պիտի անտեսուէին: Աստուած խոստացաւ թէ դարավերջին, կամ աշխարհի (ընկերական կարգ ու սարք) վախճանին, Իր Խօսքին նկատմամբ աւելի մեծ լոյս պիտի տրուի: Քանի որ ներկայիս այդ ժամանակի մէջ կ'ապրինք, վստահութեամբ աւելի շատ լոյս կ'ակնկալենք եւ իրաւամբ ալ կը գտնենք:

[5]Յայտնութեան գիրքը մեծաւ մասամբ խորհրդաբանական լեզուով գրուած է: Յայտնութեան ԺԴ 3 եւ ԺԵ. 2,3ին մէջ վիճաւոր էակներու դասակարգի մը մէկ համառօտ նկարագրութիւնը կը գտնենք որ իրենց քնարներուն վրայ կը նուագեն, եւ ասոնք «Աստուծոյ քնարները» կոչուած են: Քնարը հոս մեծ ճշմարտութեան, եւ կամ Աստուածային Ծրագրի որպէս խորհրդապատկեր գործածուած է. իրապէս, Սբ. Գիրքը, մեծաւ մասամբ խորհրդաբանական լեզուով գրուած է: Տէրը մեզի ծանօթ բաներ կը գործածէ աներեւոյթ մեծ բաներ ներկայացնելու համար. քնարն ալ այսպէս գործածուած է:

ՈՒՎ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

[6]Աստուած կարենալ ճանչնալէ ու Իր մեծ Ծրագիրը ըմբռնելէ առաջ, կարեւոր է մեզ համար հաւատալ թէ Նա գոյութիւն ունի եւ թէ՝ կը վարձատրէ ամէն անոնք որ ուշադրութեամբ զինքը կը փնտռեն: (Եբրայեցիս ԺԱ. 6) Բայց ի՞նչպէս կըրնանք հաւատալ: Մենք նախ պէտք է մի քիչ տեղեկութիւն ունենանք: Բայց ի՞նչպէս կրնանք գիտնալ թէ հզօր Աստուած մը կայ: Ուրեմն գիտենք մեզ շրջապատող աւելի պարզ բաներէն ոմանք, եւ ապա խնդրոյն չուրջ տրամաբանենք:

[7]Պարտէզիդ ծաղիկներուն նայէ: Միեւնոյն հողէն կ'ածին տարբեր երանգներու ու գոյներու բազմաթիւ տեսակները: Նոյնպէս ալ միեւնոյն հողէն յառաջ կուգան զանազան կարգի ծառերը, որոնք տարուայ զանազան եղանակներուն տարբեր տեսակ պտուղներ կ'արտադրեն: Մարդկայինէն գերիվեր իմաստութիւն մը կարգադրած ըլլալու է այս բաները: Դիտեցէ՛ք լայնածաւալ դաշտերը, բարձրաբերձ լեռները, վիթխարի գետերը. ու ապա ովկիանոսին նայեցէք, որ անսահման զօրութիւն մը կը ցուցադրէ, որու ալիքներուն վրայ վսեմօրէն կը նաւարկեն հսկայ նաւերը: Արդեօք չե՞նք ստիպուիր եզրակացնելու թէ իմաստուն Մէկը ըլլալու է որ ստեղծեց այս բաները, եւ որը աւելի մեծ է քան մեր տեսածներէն ոեւէ մէկ բան:

[8]Արդ դիտէ գլխուդ վերեւի լուռ երկինքը. եւ հոն համրէ, եթէ կրնաս, աստղերն ու մոլորակները որոնք միջոցին մէջէն անչէզոք կը շարժին: Անոնցմէ շատերը շատ աւելի մեծ են քան մեր երկրագունդը, եւ սակայն իւրաքանչիւրը իր յատուկ տեղը կախուած՝ անաղմուկ կը յառաջանայ իր շաւիղին մէջ: Ապահովաբար՝ անոնք պատահմամբ հոն չեկան, հապա տրամաբանող միտքը պարտ է ըսել թէ մոլորակներէն աւելի մեծ Արարիչ մը զանոնք հոն դետեղեց: Երբ Դաւիթ թագաւոր դիտեց արարչագոր-

ծուխեան այս սքանչելիքները, նա անոնց Արարչին մեծութեամբը ա՛յնպէս տպաւորուեցաւ՝ որ ըրեց. «Երկինքը Աստուծոյ փառքը կը պատմէ, ու երկնից հաստատութիւնը (մթնոլորտը) Անոր ձեռքերուն գործքերը կը ցուցնէ: Օրը օրին կը յայտնէ խօսքը, ու գիշերը գիշերին կը ցուցնէ գիտութիւնը: Ձկայ ըրոյց ու չկան խօսքեր. անոնց ձայնը չլսուիր. բայց ամէն երկիր ղնաց անոնց հնչիւնը, ու մինչեւ աշխարհի ծայրը՝ անոնց խօսքը:»— Սաղ. ԺԹ.1–4:

[9]Նկատի՛ առնենք մարդը: Ի՛նչպիսի զարմանալի մեքենայ մըն է անոր մարմինը: Հոն կը գտնենք բազմակողմանի կազմուածք մը, ուր մկանունքներու իւրաքանչիւր մասը իրենց յատուկ տեղերը կը պահեն. իսկ ջիղերը՝ ելեկտրական մանուածապատ ցրուեցեան մը նման, ուղեղէն մարմնի ամէն մասերուն կը հաղորդեն լուրերը: Նա զօրութիւն ունի տրամաբանելու եւ ծրագրելու ու այս ծրագիրները իրագործելու: Վստահօրէն ո՛չ մէկ մեքենայ կազմուեցեան մանուածապատութեան եւ գործունէութեան ներդաշնակութեան տեսակէտէ կարելի է մարդուն հետ բաղդատել: Ուրեմն ո՞վ է այս զարմանալի էակին Արարիչը: Մենք պարտ ենք եզրակացնել թէ մեծ սկզբնապատճառ մը գոյութիւն ունէր որ կերտեց ու գործունէութեան մէջ դրաւ տիեզերքի բոլոր տեսանելի բաները, ինչպէս նաեւ այն բաները որոնք անտեսանելի են մեզի: Եւ ո՞վ է այն: Եհովա է Անոր անունը. տիեզերքի մեծ Աստուածը: Սաղմոս ՁԳ. 18, Ծննդոց ԺԷ. 1, Ելից Զ. 3, Ի. 2–5:

[10]Եհովա անունը ինքնագոյ մէկը կը նշանակէ: Նա անսկիզբ ու անվախճան է, որուն մասին Մովսէս գրեց. «Ցաւիտենից մինչեւ յաւիտեան դուն ես Աստուած»: (Սաղմոս Ղ. 2, Եսայի ԽԶ. 4) Նա մեծ Ամենակարող Եհովա Աստուածն է, ու Իրմէ ի զատ ուրիշը չկայ, եւ ուրիշ ո՛չ ոք տէր է Իր պատուին ու աստիճանին: (Եսայի ԽՒ. 8) Նա եղած բոլոր բաներուն ամէն–իմաստուն մեծ Արարիչն է: (Եսայի ԽԸ. 28, Ծննդոց Ա. 1) Եհովայի չորս մեծ եւ յաւիտենական ատորոգելիքներն են արդարութիւն, զօրութիւն, սէր եւ իմաստութիւն: (Եղեկիէլ Ա. 5,6) Այս ատորոգելիքները ամէն աւեն միմեանց հետ ճշդրիտ ներդաշնակութեամբ կը գործեն. ու զանազան կերպերով Նա կ՚արտայայտէ այս ատորոգելիքները: Որոշ ժամանակներու մէջ նա մասնաւորապէս արտայայտած է այս ատորոգելիքները:

[11]Անոր արդարութիւնը՝ Իր օրէնքը բնաբարողները պատժելովը արտայայտուած էր: Զօրութիւնը մասնաւորապէս, մեծ ջրհեղեղի ժամանակ արտայայտուած էր որը ոչնչացուց երկրի վրայ գտնուող ամէն բան: Իր սէրը՝ մասնաւորապէս, ցուցադրուած էր Իր սրտին ամենաթանկագին գանձին՝ Իր սիրեցեալ Որդւոյն զոհաբերումովը, որպէսզի մարդկութիւնը կեանքի պատեհութիւն մը ունենայ: Իր իմաստութիւնը՝ մասնաւորապէս, Իր մեծ ծրագիրով արտայայտուած է, զոր նա հետզհետէ կը քօղազերծէ ու կը թոյլատրէ մարդոց որ տեսնեն. Իր ատորոգելիքները սահման չունին: Նա այնքան իմաստուն է որ սկիզբէն դիտէր վախճանը, եւ Իր բովանդակ մեծ ծրագիրը իր մանրակրկիտ մանրամասնութիւններովը ուրուագծած է:— Գործք Առաքելոց ԺԵ. 18:

ԻՐ ՅԱՏՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

[12]Բոլորէն ալ ընդունուած է թէ մարդը երկրի վրայ ապրող բոլոր կենդանի արարածներու ամենաբարձր տեսակն է: Անոր մտային կարողութիւնը երկրային ուրիշ ոեւէ արարածէ խիստ գերիվեր է: Իրաւ իրօք մարդը ահաւոր ու զարմանալի կերպով չինուած է: Ուրեմն տրամաբանական չէ՞ ակնկալել՝ թէ ամենակարող Աստուածը Իր մեծութենէն, ծրագրէն ու նպատակներէն գոնէ մաս մը պիտի յայտնէ մարդուն: Այո՛, եւ այսպիսի յայտնութիւն մը գտնուած է այն զարմանալի մատեանին՝ Աստուածաշունչին մէջ:

[13]Ո՞վ գրեց Աստուածաշունչը: Այն ինչ որ Հին Կտակարան ճանչցուած է, անցեալի սուրբ մարդոցմէ գրուած է, որոնք Եհովայի անտեսանելի զօրութենէն չարժուած գրեցին զայն: (Բ. Պետրոս Ա. 21, Բ. Թագաւորաց Իդ. 2, Ղուկաս Ա. 70) Նոր Կտակարանը կը բաղկանայ՝ Քիստոսի, Աստուածորդւոյն խօսած խօսքերէն, որու նման ոչ մէկ մարդ խօսեցաւ, եւ որուն խօսքերը արձանագրուեցան այնպիսիներէ որոնք զինքը լսեցին ու Իր գործքերուն վկայ հանդիսացան. ասոնցմէ իզատ ան կը պարունակէ նաեւ Իր Առաքեալներուն վկայութիւնները որոնք Աստուծմէ ներշնչուած գրեցին:

[14]Սուրբ Հոգին Եհովայի աներեւոյթ զօրութիւնը կամ ազդեցութիւնը կը նշանակէ— ան սուրբ է ինչու որ Նա սուրբ է: Եհովայի այս զօրութիւնն էր որ կը գործէր անկեղծ մարդոց մտքերուն վրայ եւ կ'առաջնորդէր զանոնք գրելու Աստուածաշունչը: Աստուծոյ Հոգին, այսինքն, Իր աներեւոյթ զօրութիւնը եւ ազդեցութիւնը, ջուրերուն վրայ կը չարժէր որու միջոցաւ նա ստեղծեց: (Ծննդոց Ա.2) Միեւնոյն կերպով՝ Անոր աներեւոյթ զօրութիւնը ու ազդեցութիւնը մարգարէից մտքերուն վրայ գործելով՝ առաջնորդեց զանոնք իրենց գրութիւններուն մէջ: Այս կերպով Մովսէս գրեց Սբ. Գրոց առաջին հինգ գրքերը: Աստուծոյ աներեւոյթ զօրութիւնը կամ ազդեցութիւնը, որ Սուրբ Հոգին է, Մովսէսի մտքին վրայ գործելով, կարող ըրաւ զայն արձանագրելու տեղի ունեցած գլխաւոր անցքերը, ինչպէս նաեւ Աստուծոյ Օրէնքը, զոր Իր ժողովուրդին տուած էր Մովսէսի միջոցաւ: Ուրիշ ոչ մէկ կերպով կարելի էր գրել ստեղծագործութեան իրական պատմութիւնը: Ուրեմն այս իրողութիւններն ու ճշմարտութիւնները Աստուծոյ ներշնչմամբ գրուած էին: (Բ.Տիմոթէոս Գ. 16, Ծոբ ԼԲ. 8) Հին Կտակարանին մէջ քան եւ չորս մարգարէական գրողներ կան, որոնք գուշակեցին երկրի վրայ տեղի ունենալիք

անցքերը: Անոնց տեղեկագրութիւնները տարբեր ժամանակներու եւ բոլորովին տարբեր վիճակներու մէջ գրուած էին, սակայն անոնց վկայութիւնները ներդաշնակ են: Անոնց վկայութիւնները նախապատկերացուցին ապագայ անցքերը:

[15]Գրուած պատմութիւնը իրողութեանց եւ անցքերու արձանագրութիւն մըն է, ժամանակագրական կարգով դասաւորուած:

[16]Մարգարէութիւնը՝ որ ճշմարիտ է, ապագային տեղի ունենալիք իրողութեանց եւ անցքերու իրայայտութիւն մըն է: Ուրիշ խօսքով, մարգարէութիւնը տեղի ունենալէ առաջ գրուած պատմութիւն է:

[17]Մարդկային միտքը անկարող է ապագային տեղի ունենալիք իրողութիւնները կամ անցքերը իրապէս նախաձայնելու: Աստուածային միտքը միայն կրնայ ընել ասիկա: Ուրեմն, եթէ կը գտնենք թէ Սբ. Գիրքը գուշակեց այլեւայլ իրողութեանց եւ անցքերու տեղի ունենալը, որոնց արձանագրութիւնը անոնց տեղի ունենալէն դարեր առաջ գրուած էր, ու այս անցքերու եւ իրողութիւններու տեղի ունեցած ըլլալը ներկայիս կարելի է որոշ կերպով հաստատել, ասոնք ամենազօրաւոր փաստեր ըլլալու են՝ թէ այն անձերը որոնք արձանագրեցին այս իրողութիւնները եւ անցքերը, այս գործին մէջ Աստուծոյ մտքէն առաջնորդուած էին. որով այս գրութիւնները աստուածային ներշնչման ներքեւ պատրաստուած ըլլալու էին:

[18]Ահաւասի'կ այս կէտը ապացուցանող փաստ մը. Անթել հեռագիրը եւ օդանաւերը արդի գիւտեր են. սակայն անոնց գիւտէն իվեր մենք գտած ենք թէ Աստուած՝ Իր սուրբ մարգարէներու միջոցաւ, դարեր առաջ գուշակեց այսպիսի գիւտերու գործածութիւնը: (Ծոբ ԼԸ. 35, Եսայի Կ. 8) Երկաթուղիի կառախոտերը մօտաւորապէս հարիւր տարիներէ իվեր գոյութիւն ունեցած է. եւ սակայն

636-96
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՐՁԱՆԱԳՐԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Աստուծոյ մարգարէն դարեր առաջ երկաթուղիի կառախումբին ու անոր գործածութեան եղանակին չուրջ մանրամասն նկարագրութիւն մը տուաւ, եւ մարգարէացաւ թէ անիկա գոյութիւն պիտի ունենայ վերջին ժամանակուայ մէջ, այն ժամանակ՝ երբ Տէրը պատրաստութիւններ կ'ընէ Իր Թագաւորութեան հաստատմանը համար: (Նաւում Բ. 3–6) Ու Նա կանխաճայնեց նաեւ թէ այն ժամանակ վթարներու ուրիշ միջոցներով, ինչպէս ինքնաշարժներով, էլեկտրական կառքերով, եւն., մարդիկ հոս հոն խիստ շատ պիտի պտըտին (ճամբորդեն): (Դանիէլ ԺԲ. 4) Արդի ժամանակներուն մէջ ապրողներէն ոչ ոք աւելի լմաստուն է քան Սողոմոն. սակայն անցեալ 125 տարիներուն միայն գիտութիւնը զարմանալի կերպով ծաղկած է. ո՛րովհետեւ հասած է որոշեալ ժամանակը, եւ որովհետեւ Աստուծոյ մարգարէները դարեր առաջ նախաճայնեցին թէ ասոնք տեղի պիտի ունենան:

[19]Աստուած Իր սուրբ մարգարէներու միջոցաւ կանխաճայնեց թէ ապագայ ժամանակուայ մը մէջ հզօր մարդ մը աշխարհ պիտի գայ. թէ Նա Հրեայ մը պիտի ծնի (Բ. Օրինաց ԺԸ. 15), մանրամասնօրէն նշանակելով Անոր ծննդավայրը (Միքիա Ե. 2) թէ Նա Իր ժողովուրդին պիտի գայ բայց անոնք զինքը պիտի չընդունին. թէ Նա մարգոցմէ պիտի անարգուի եւ մերժուի, վշտաց տէր ու ցաւոց տեղեակ պիտի ըլլայ (Եսայի ԾԳ. 1–3). թէ Նա լուռ մը վրայ նստած երուսաղէմ պիտի մտնէ, եւ ինքզինքը որպէս Հրեից Թագաւորը պիտի մատուցանէ (Զաքարիա Թ. 9). թէ Նա Հրեաներէն պիտի մերժուի (Եսայի ԾԳ. 3). թէ Նա երեսուն կտոր արծաթի համար պիտի մատնուի (Զաքարիա ԺԱ. 12). թէ Նա պիտի մեռնի, բայց ոչ թէ ինքն իր համար (Դանիէլ Թ. 26). թէ Իր մահը արդարացնող պատճառ պիտի չկենայ (Եսայի ԾԳ. 8,9,11). թէ այսուհան-

դերձ անօրէններու հետ պիտի սեպուի (Եսայի ԾԳ. 12). թէ Նա խաչի մահուամբ պիտի մեռնէր, բայց Իր ոսկորներէն ոչ մէկը պիտի կոտրուէր (Սաղմոս ԻԲ. 16, ԼԴ. 20). թէ Անոր մարմինը պիտի չապականէր, եւ թէ մահուընէ պիտի վերակենդանանար (Սաղմոս ԺՋ. 10)— ասոնց ամէնը եւ նոյնանման ուրիշ շատ մը մարգարէութիւններ լիովին կատարուած էին Նազովրեցի Յիսուսին, մեծ Ուսուցչին վրայ, որ Երուսաղէմի չրջակայքը բնակեցաւ ու հոն մեռաւ: Վերջէն պիտի քննենք Սբ. Գրութիւնները ապացուցանելով այս բոլոր մարգարէութեանց յաւելուածական մէկ ուրիշ կատարումը:

[20]Վերոյիշեալ բոլոր իրողութիւնները ցոյց կուտան թէ, ընդունուածին նման, Սբ. Գիրքը հին սուրբ մարդոցմէ գրուած էր, որոնք առաջնորդուած էին Եհովայի զօրութեամբը գրելու զայն, եւ թէ ան արձանագրութիւն մըն է զոր Աստուած պահած ու պաշտպանած է եւ մարդուն տուած է որ նա արդարութեան չաւիղէն ընթանայ, եւ որը կը նախաճայնէ մարդուն ընթացքը եւ վերջնական վիճակը:

[21]Աստուածային կարգադրութիւնները արձանագրող մարգարէները չըմբռնեցին իրենց գրածները: Անոնք գիտէին թէ իրենց գրութիւնները ապագային պիտի կատարուէին, բայց չէին գիտեր ա՛նոնց ինչպէս ու երբ տեղի ունենալը: Այնոնք հարցուցին եւ ուշադրութեամբ քննեցին իրենց առջեւ գտնուած տեղեկութեանց բոլոր աղբիւրները, գիտնալու համար այս մարգարէութեանց նշանակութիւնը, անոնց կատարման ատենը ու ժամանակուայ բնոյթը: Անոնք մասնաւորապէս մարգարէացան Յիսուսի գալուստը, Անոր չարչարանքը, մահը եւ յարութիւնը, առանց սակայն ըմբռնելու զանոնք, հակառակ իրենց ջանքերուն: (Ա. Պետրոս Ա. 10, 12) Նոյնիսկ երկնից հրեշտակները գիտէին թէ մարգարէները այս հարցերուն չուրջ կը գրէին, բայց

հակառակ այս բաները պրպտելու իրենց վախկին, չկրցան ըմբռնել զանոնք: Աստուած Իր մեծ ծրագիրը միայն Իր որոշեալ ժամանակին յայտնեց, ու մինչեւ այն ատեն Նա զայն Ինքն Իրեն պահեց:

[22]Աստուածային Ծրագիրը կը նշանակէ այն կարգադրութիւնը զոր Եհովա ըրած է ստեղծուած բոլոր բաներու համար, ինչպէս նաեւ Իր աթոռածներու նկատմամբ Իր նպատակներու իրագործումը: Աստուածային Ծրագիրը առաջին անգամ ըմբռնողը Յիսուս էր, որ աշխարհ գալէ առաջ որպէս Լոկոս ճանչցուած էր, որը կը նշանակէ մէկը որ Եհովայի համար կը խօսի ու կը գործէ: Յայտնութեան Հինգերորդ գլուխին մէջ այլաբանական լեզուով զարմանալի պատկեր մը տրուած է: Եհովան որպէս թէ Իր գահին վրայ բազմած ներկայացուած է, աջ ձեռքին մէջ բռնելով Իր մեծ ծրագիրը պարունակող գիրք մը կամ մագաղաթ մը: Ձեռքը զօրութեան պատկեր մըն է, եւ Իր ձեռքին մէջ բռնելը նախապատկերացուց այն իրողութիւնը թէ Եհովա զայն բացարձակօրէն Իր զօրութեանը մէջ կը պահէր: Ապա պատկերը ցոյց կուտայ զօրաւոր հրեշտակ մը կամ պատգամաբեր մը որ բարձրաձայն կը խօսէր ու կը հարցնէր. «Ո՞վ արժանի է այդ գիրքը բանալու եւ ատոր կնիքները քակելու»: Երկինքի մէջ սուրբ էակներու կամ հրեշտակներու խումբ կար, բայց անոնցմէ ոչ ոք կրնար բանալ գիրքը, ոչ ալ անոր վրայ նայիլ: Երկրի վրայ ալ ոչ մէկը կարող էր անոր վրայ նայիլ կամ զայն բանալ:

[23]Յիսուսի տրուած սիտղոններէն մին «Յուդայի ցեղին Առիւծն» է: Այս մեծն ու զօրաւորը, Աստուծոյ սիրեցեալ Որդին, որ վերջէն Յիսուս կոչուեցաւ, առանձնաշնորհուեցաւ բանալու գիրքը եւ քակելու եօթը կնիքները, որոնք զայն գաղտնի կը պահէին, այսպէս պատկերացնելով թէ ինչպէս Եհովա Իր սիրեցեալ Որդւոյն յայտնեց Իր Ծրագիրը: Պատկերը զԱյն այսպէս կը նկարագրէ. «Եւ տեսայ որ

գահին մէջտեղը... կայնած Գառնուկ մը կար՝ որպէս թէ մորթուած, որ եօթը եղջիւր եւ եօթը աչք ունէր:... Եւ Անիկա եկաւ ու գահին վրայ նստողին (Եհովային) աջ ձեռքէն գիրքը առաւ»:

[24]Եօթը թիւը կատարելութեան խորհրդանիշ մըն է. եղջիւրը՝ զօրութեան խորհրդանիշ է. իսկ աչքերը՝ իմաստութեան խորհրդապատկերներ են: Ուրեմն այս էակը այնպէս պատկերացուած է, որպէս թէ կատարեալ զօրութիւն եւ կատարեալ իմաստութիւն ունի կատարելու համար այս զարմանալի առանձնաշնորհը եւ պարտականութիւնը: Ասիկա առաջին անգամն է որ Եհովայի մեծ խորհուրդը, Անոր մեծ Ծրագիրը կամ յայտագիրը, ուեւէ մէկու մը յայտնուած էր. ու անկէ իվեր, ժամանակ ժամանակ, Նա հաճած է Իր ծրագրին այլեւայլ մասերը յայտնելու այնպիսի մարդոց, որոնք աղնուամտօրէն եւ հաւատարմօրէն ջանացած են զայն ըմբռնել: Նա խոստացած է վարձատրել ամէն անոնք որ ուշադրութեամբ զինքը կը փնտռեն ու կը ջանան Իր մասին գիտութիւն ստանալ: Ուստի մենք կրնանք Իր ծրագրին ուսումնասիրութեան ձեռնարկել, վստահօրէն ակնկալելով՝ թէ Նա ժամանակէ ժամանակ, անոր նկատմամբ մեզի այնպիսի յայտնութիւն մը եւ ըմբռնում մը պիտի պարգեւէ՝ որ հաճելի է Իրեն եւ որը մեր լաւութեանը ու երջանկութեանը գործակից պիտի ըլլայ:

[25]Գիրքը գործածուած է պատկերացնելու համար աստուածային ծրագրին վսեմութիւնն ու զեղեցկութիւնը եւ մեծ քաղցրութիւնը: Այս մեծ յայտագրի կամ ծրագրի արձանագրութիւնը Հին եւ Նոր Կտակարաններու մէջ կը գտնուի: Այս արձանագրութիւնը կը յայտնէ մարդուն նկատմամբ Աստուծոյ նպատակը, անոր անկման չուրջ տեղեկութիւն մը կուտայ, մարգարէական տեսութիւն մը՝ անոր փրկութեան եւ ազատագրութեան, ու ի վերջոյ՝ մարդկութեան բոլոր հնազանդներու յաւիտե-

նական կեանքով օրհնուելուն մասին: Սբ. Գրոց մէջ յիշուած հիմնական մեծ վարդապետութիւնները կամ ճշմարտութիւնները, որոնք մարդուն նկատմամբ Անոր որդեգրած ծրագրին հիմնական կէտերը կը կազմեն, Աստուծոյ քնարին լարերը կը ներկայացնեն ուրեմն: Այս հիմնական ճշմարտութիւններուն մասին խօսած էր հին Մարգարէներու, Յիսուսն, եւ Իր Առաքեալներու միջոցաւ: Աստուծոյ օրէնքը Իր արտայայտուած կամքն է: Օրէնքը գործունէութեան եղանակ մը կը նշանակէ, առաջնորդելով այն որ ուղիղ է ու արդիւնելով այն որ սխալ է: Աստուածաշունչը կը պարունակէ Եհովայի օրէնքը մարդկութիւնը կառավարելու համար:

[26]Դաւիթ անունը սիրեցեալ կը նշանակէ: Եհովայի սիրեցեալը Իր Որդին Յիսուս՝ Քրիստոսն է: Ուրեմն Եհովան Դաւիթը գործածած էր պատկերացնելու համար Քրիստոսը, ինչպէս նաեւ Յիսուսը եւ Իր հաւատարիմ հետեւորդները: Դաւիթ տասը լարերէ բաղկացած քնար մը կը գործածէր ու վարպետ նուագող մըն էր: Անկից կը թուի պատկերացնել, թէ ինչպէս հակառակ յալաբանական Դաւիթը, Յիսուսը եւ Անոր Մարմնոյն անդամները, Անոր հաւատարիմ հետեւորդները, պիտի կրնան ըմբռնել Աստուծոյ այս քնարը, եւ թէ Աստուած պիտի գործածէ զանոնք՝ զայն պարզաբանելու ամէն անոնց որ կը վախնան ըմբռնել: Ուրեմն, քնարին տասը լարերը, խիստ պատշաճ կերպով կը ներկայացնեն Աստուածային Ծրագրին հիմնական մեծ ճշմարտութիւնները կամ վարդապետութիւնները: Այս տասը հիմնական վարդապետութիւնները հետեւեալ կերպով կը յայտնուին.

(1) ԱՐԱՐՉԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
(2) ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՑՏՆՈՒԱԾ
(3) ԱԲՐԱՀԱՄԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՒՄ
(4) ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ
(5) ՓՐԿԱՆՔ

(6) ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ
(7) ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՔՕՂԱՁԵՐՇՈՒԱԾ
(8) ՏԷՐՈՋԸ ՆԵՐԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ
(9) ՓԱՌԱՒՈՐՈՒՄ
(10) ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

[27]Երբ որ մէկը կ'ըմբռնէ այս տասը հիմնական ճշմարտութիւնները, ու կրնայ գնահատել անոնց միջոցաւ արտայայտուած զեղեցկութիւնն ու ներդաշնակութիւնը, նա ուրեմն կրնայ գործածել Աստուծոյ քնարը, եւ անոր գործածութիւնը իր սիրտը կ'ուրախացնէ ու հոգին քաղցր մեղեդիով կը լեցընէ: Անկասկածօրէն, քնարով պատկերացուած Աստուծոյ մեծ ծրագիրը ժամանակին գծուած եւ կարգադրուած էր, բայց մենք հոս նկատի պիտի առնենք այս հիմնական ճշմարտութեանց իւրաքանչիւրը, որ լարով մը ներկայացուած է, առանձնապէս ու վերոյիշեալ կարգով:

Ի՞նչ է քնարը, եւ ե՞րբ հնարուեցաւ: Պ. 1:
Աստուած Իսրայէլի ազգին հետ ի՞նչ կարգադրութիւն ըրաւ: Պ. 2:
Իսրայէլի ո՞ր թագաւորը քնարի վարպետ նուագածու մըն էր: Պ. 3:
Սբ. Գրոց մէջ ո՞ր տեղ քնարը այլաբանօրէն գործածուած է: Պ. 3:
Հրեաները ի՞նչ պարագաներու տակ կը գործածէին քնարը: Պ. 3:
Իսրայէլի քնարը քանի՞ լարեր ունէր. եւ անոնք ի՞նչ կը նշանակէին: Պ. 4:
Քնարը ոեւէ ժամանակ աւելի նուազ թիւով լարեր ունեցա՞ծ է. ու եթէ ունեցած է. ատիկա ի՞նչ պատկերացուց: Պ. 4:
Յայտնութեան գրքին ո՞ր մասին մէջ յիշուած է քնարը, զայն գործածողները ի՞նչ տեսակ էակներ պատկերացուած են: Պ. 5:
Աստուծոյ ծրագիրը ըմբռնելու առաջին կարեւոր կէտը ի՞նչ է: Պ. 6:
Դաւիթ ի՞նչպէս տպաւորուած էր ստեղծագործութեան մէջ իր տեսածներովը: Պ. 8:
Մարդուն մարմինը ի՞նչպէս կ'ապացուցանէ Գերագոյն Էակի մը գոյութիւնը: Պ. 9:
Ո՞վ է Գերագոյն Էակը կամ Արարիչը, ու ի՞նչ կը նշանակէ իր անունը: Պ. 10:

Ցիշէ Աստուածային չորս գլխաւոր առորոգելիքները։ Պ.10։
Ի՞նչ փաստ կայ թէ Աստուած վախճանը սկիզբէն գիտէր։ Պ. 11։
Սբ. Հոգին Աստուածաչունչի ու անոր պատրաստութեան մէջ ի՞նչ դեր ունեցած է։ Պ. 14։
Ո՞վ գրեց Սբ. Գրոց առաջին հինգ գրքերը, եւ ի՞նչ ազդեցութեան ներքեւ։ Պ. 14։
Հին Կտակարանը գրելու մէջ քանի՞ մարգարէները բաժին ունեցան, ու երբոր կը համաձայնի՞ն անոնց վկայութիւնները։ Պ. 14։
Սահմանէ պատմութիւնը։ Պ. 15։
Սահմանէ մարգարէութիւնը։ Պ. 16։
Ի՞նչ կապ ունին անթել հեռագիրը եւ օդանաւերը կատարուած մարգարէութեանց հետ։ Պ. 18։
Երկաթուղիի կառախումբերը նախաձայնուա՞ծ էին մարգարէներէն, եւ ու՞ր։ Պ. 18։
Ի՞նչու Սողոմոն մեր ներկայիս ունեցած դիւտերուն նման մեծ դիւտեր չտուաւ աշխարհին։ Պ. 18։
Նազովրեցի Յիսուսի գալուստը ո՞ր մի մարգարէութիւնները կը թուի իրականացուցած ըլլալ։ Պ. 19։
Յիսուսի գալուստը ի՞նչ կերպով կ'ատուդէ Սբ. Գրոց վաւերականութիւնը։ Պ. 20։
Մարգարէները ըմբռնեցի՞ն ապագայ անցքերու նկատմամբ իրենց գրածներուն նշանակութիւնը։ Պ. 21։
Անոնք ըմբռնելու համար ի՞նչ ջանք թափեցին։ Պ. 21։
Ո՞վ էր Աստուածային ծրագիրը առաջին անգամ ըմբռնողը։ Պ. 22։
Ի՞նչ էր Յիսուսի անունը մարդ ըլլալէ առաջ, ու ի՞նչ է իր նախամարդկային տիտղոսի նշանակութիւնը։ Պ. 22։
Ո՞վ է «Ցուդայի ցեղին Առիւծը»։ Պ. 22։
Պատճառ մը կա՞յ ակնկալելու թէ Աստուած մտանաւորներու, ժամանակէ ժամանակ իր ծրագրին չուրջ աւելի լոյս սփռել պարգեւէ, եւ ինչու՞։ Պ. 24։
Քնարը ի՞նչ կը պատկերացնէ։ Պ. 25։
Աստուած որո՞նց միջոցաւ խօսած է Իր հիմնական ճշմարտութիւնները։ Պ. 25։
Ի՞նչ է Աստուծոյ օրէնքը։ Պ. 25։
Նկարագրէ օրէնքը։ Պ. 25։
Աստուծոյ օրէնքը ու՞ր գրուած է։ Պ. 25։
Ի՞նչ է Դաւիթ բառին նշանակութիւնը։ Պ. 26։
Դաւիթ ո՞վ պատկերացուց։ Պ. 26։
Ի՞նչ պատկերացուց Դաւիթի քնար դործածելը։ Պ. 26։
Ի՞նչ պատկերացուած է Դաւիթի քնարին տասը լարերովը։ Պ. 26։
Ցիշէ քնարի տասը լարերով պատկերացուած տասը հիմնական ճշմարտութիւնները։ Պ. 26։
Մէկը ի՞նչպէս կրնայ սորվիլ քնար դործածել։ Պ. 27։
Քնարը ընդ հմտութեամբ դործածողին վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն կը ձգէ։ Պ. 27։

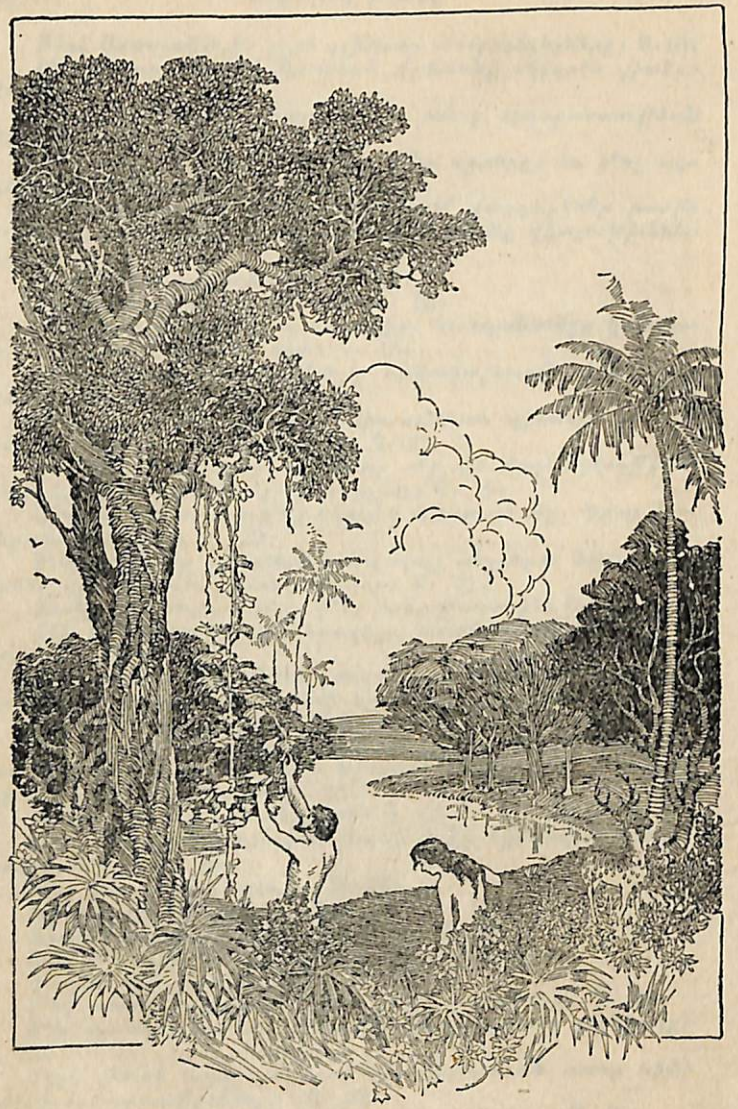

ԳԼՈՒԽ Բ.

Կար 1— ԱՐԱՐՉԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍ առթիւ մեր նկատի առնելիք արարչագործութիւնը մասնաւորապէս երկրի ու երկրային արարածոց կը վերաբերի, որոնց գերազոյնը մարդն է: Մենք պիտի չփորձենք ընդարձակ կերպով քննել ուրիշ մոլորակներու, կամ արարածներու ստեղծագործութիւնը: Ընթերցողին ուշադրութիւնը միայն կը հրաւիրուի Սբ. Գրոց այն արտայայտութեան չուրջ, թէ Աստուծոյ արարչագործութեան սկիզբը Լօկոսն էր: Այս բառը Հայերէն Սբ.Գրոց մէջ «Բանը» թարգմանուած է: Արձանագրութիւնը կ'ըսէ. «Սկիզբէն էր Բանը, ու Բանը Աստուծոյ քովն էր, եւ Բանը Աստուած (մըն) էր»: (Ցովհաննէս Ա. 9, Եհովան՝ Ամենակարողը՝ Աստուած կոչուած է: Այդ տիտղոսը երբեմն ուրիշ զօրաւոր էակներու համար ալ գործածուած է. մինչդեռ Եհովա անունը միմիայն յաւիտենական մեծ Աստուծոյն կը պատկանի: Լօկոսը, Բանը, աստուած մըն էր, զօրաւոր էակ մը: «Անիկա սկիզբէն Աստուծոյ քովն էր: Ամէն բան անով եղաւ, եւ առանց անոր բան մը չեղաւ՝ ինչ որ եղաւ» Ստեղծուած բոլոր բաներուն մէջ՝ Նա Եհովայի ժրաջան մեծ գործակատարը, ճարտարապետն էր:— Առակաց Ը. 30:

[29]Քանի որ Աստուածաշունչը մարդուն օգտին համար գրուած էր, Ծննդոցի արարչագործութեան պատմութիւնը մարդուն եւ անոր բնակավայրին կ'ակնարկէ: Հոն կը կարդանք. «Սկիզբէն Աստուած երկինքն ու երկիրը ստեղծեց»: Նա արեւը՝ ցորեկը լոյս տալու համար ստեղծեց, իսկ լուսինն ալ՝ գի-

չերը: Ապա՝ Աստուած ստեղծեց թռչունները, ո-
րոնք օդին մէջէն կը թռչին, եւ նաեւ ծովուն ձուկե-
րը: Նա ստեղծեց ընտանի անասունները ու սողուն-
ները եւ երկրի բոլոր գազանները: Այս ամէնը մար-
դուն ստեղծումէն առաջ տեղի ունեցան: Նա երկիրը
մարդուն ստեղծուելէն երկար դարեր առաջ ձեւա-
կերպած էր, որպէսզի մարդը բնակավայր մը ունե-
նայ: Նա Իր Մարգարէին միջոցաւ գրել տուաւ.
«Երկիրը ես չինեցի, ու անոր վրայ մարդը ստեղ-
ծեցի: Քանզի այսպէս կ'ըսէ երկինքը ստեղծող Տէ-
րը, այն Աստուածը որ երկիրը կազմեց, զանիկա չի-
նեց եւ հաստատեց. զանիկա պարապ տեղը չստեղ-
ծեց, հապա բնակութեան համար պատրաստեց:—
Եսայի ԽԵ. 12,18:

30Աստուած երկրի տարրերէն կազմեց առաջին
մարդը եւ կինը ու անոնց զօրութիւն տուաւ իրենց
նման զաւակներ արտադրելու, եւ ամբողջ մարդկու-
թիւնը առաջին ղոյդէն յառաջ եկաւ: Աստուած Ա-
դամի Հայրն էր, իսկ երկիրն ալ անոր մայրը: Առա-
ջին մարդը Ադամ կոչուեցաւ իսկ առաջին կինը՝
Եւայ: «Աստուած Իր պատկերովը ստեղծեց մարդը,
Աստուծոյ պատկերովը ստեղծեց զանիկա, արու եւ
էգ ստեղծեց զանոնք, եւ Աստուած անոնց ըսաւ,
աճեցէ՛ք ու չատցէ՛ք, ու երկիրը լեցուցէ՛ք, եւ անոր
տիրեցէ՛ք, ու ծովու ձուկերուն, եւ երկինքի թըռ-
չուններուն, ու երկրի վրայ սողացող ամէն կենդա-
նիներուն իշխեցէ՛ք»:— Ծննդոց Ա. 27,28:

31Բոլորս ալ հետաքրքիր ենք գիտնալու թէ Եհո-
վա ի՛նչպէս ստեղծեց առաջին մարդը, Ադամ: «Եւ
Տէր Աստուած գետնի հողէն չինեց մարդը, եւ անոր
ռնգացը կենդանութեան չունչ փչեց, ու մարդը
կենդանի հոգի եղաւ:» (Ծննդոց Բ. 7) Աստուած
մարդուն չտուաւ այնպիսի հոգի մը որը մարդէն
զատ եւ անջատ է: Հոգի բառը էութիւն կը նշանա-
կէ, կենդանի, շնչող արարած մը: Ամէն մարդ հո-
գի մըն է: Ո՛չ ոք հոգի մը ունի: Ամէն կենդանի ա-

րարած հոգի մըն է: Աստուած կեանք ունեցող ա-
մէն արարածները հոգիներ կոչեց: (Տես Ծննդոց Ա.
20, Անգլիերէն Սբ. Գրքի լուսանցքի թարգմանու-
թիւնը) Նա զանազան կենդանիները հոգիներ կ'ան-
ուանէ:— Թուոց Լ.Ա. 28:

32Եհովա այն տեղն՝ մարդուն համար դեղեցիկ
բնակավայր մը պատրաստեց՝ որը Սբ. Գրոց մէջ
Եդեմ կոչուած է— պարտէզ մը, դեղեցիկ ծառաս-
տան մը: Եդեմի մէջ ամէն բան կատարեալ էր, ին-
չու որ Եհովայի ամէն գործքերը կատարեալ են:
(Բ. Օրինաց ԼԲ. 4) «Եւ Տէր Աստուած արեւելքի
կողմէ Եդեմի մէջ պարտէզ տնկեց, ու Իր չինած
մարդը հոն դրաւ: Եւ Տէր Աստուած գետնէն տես-
նելու հաճելի եւ ուտելու աղէկ ամէն ծառը, ու
պարտէզին մէջտեղը կենաց ծառը, եւ բարին ու
չարը դիտնալուն ծառն ալ բուսցուց: Եւ Տէր աստ-
ուած առաւ մարդը, ու Եդեմի պարտէզին մէջ դը-
րաւ, որ զանիկա գործէ ու պահէ:»— Ծննդոց Բ.
8,9,15:

33Ասկէ վերջ՝ Աստուած մարդը կառավարելու
համար անոր օրէնք մը տուաւ: Նա անոր յայտնեց
թէ ինչ կրնար ընել ու ինչ չէր կրնար ընել, տեղե-
կացնելով անոր թէ այս օրէնքին դրժումը իր մահ-
ուան պատճառ պիտի ըլլար: «Եւ Տէր Աստուած
պատուիրեց մարդուն՝ ըսելով, պարտէզին ամէն
ծառէն համարձակ կեր. բայց բարիի ու չարի գի-
տութեան ծառէն մի՛ ուտեր. քանզի անկէ կերած
օրդ անշուշտ պիտի մեռնիս»:— Ծննդոց Բ. 16,17:

34Աստուած ապա ստեղծեց մայր Եւան Ադամի
օգնականը կամ ընկերակիցը ըլլալու: (Ծննդոց Իբ.
21–25) Եթէ Ադամ ու Եւայ միշտ հնազանդ մնային
Եհովային, մարդկային սերունդին մէջ հիւանդու-
թիւն, արտմութիւն կամ մահ գոյութիւն պիտի չու-
նենար:

35Սբ. Գրոց մէջ Յիսուս, Լոկոսը, որպէս «ա-
ռաւօտեայ փայլուն աստղը» կոչուած է: (Յայտ-

նուիրեալ իբ. 16) Նա ամէն առեն երկնաւոր Հօր, Եհովայի ուրախութիւնը եւ հրճուանքը եղած է՝ ու է։ Աստղ բառը գործածուած է երկնային արարած մը պատկերացնելու համար։ Աստուածային Թագաւորութեանը մէջ՝ առաւօտեան աստղը, բացի Եհովայէն, ամենէն չատ մեծարուած էակն է։ Երկնային ուրիշ արարածներ ալ որպէս աստղեր կոչուած են։

[36]Շատ անգամներ լսուած է հետեւեալ հարցումը, Թէ Ո՞վ չինեց Սատանան, չարութեան մարմնացումը։ Ուղիղ պատասխանն է, Թէ նա չարունակ Սատանայ չէ եղած։ Նա կատարեալ եւ գեղեցիկ արարած մը ստեղծուած էր։ Նա ալ երկնային աստղ մը կոչուած էր։ Անոր սկզբնական անունը Արուսեակ էր։ Եզեկիէլ Մարգարէ անոր մասին կ՚ըսէ, Թէ նա «օծուած ու ծածկող քերովբէ» մըն էր, որը երեւութապէս ցոյց կուտայ Թէ նա ուրիշներու վրայ իշխանութիւն ունէր։ Մարգարէն իր արձանագրութիւնը չարունակելով՝ կ՚ըսէ. «Դուն Աստուծոյ սուրբ լերանը վրայ էիր, դուն հրեղէն քարերուն մէջ տեղուանքը կը շրջէիր։ Դուն քու ճամբաներուդ մէջ կատարեալ էիր, քու ստեղծուած օրէդ մինչեւ այն օրը՝ որ քու վրադ անօրինութիւն գտնուեցաւ։» (Եզեկիէլ իէ. 14,15) Նա որպէս գեղեցիկ արարած մը նկարագրուած է։ Այսպէս Մարգարէն անոր մասին կը խօսի ըսելով. «Դուն Աստուծոյ դրախտին՝ Եդեմի մէջ էիր, քու ծածկոցդ ամէն պատուական քարերն էին, սարդիոն, տպազիոն, ու ադամանդ, ոսկեքար, եղնգնաքար եւ յասպիս, շափիւղայ, կարմրեհան եւ զմրուխտ ու ոսկի. քու թմբուկներուդ եւ սրինգներուդ գործը քու ստեղծուած օրդ քեզի պատրաստուեցաւ։»— Եզեկիէլ իէ. 13։

[37]Երկնից մէջ ուրիշ հրեշտակային բազմութիւններ ալ Աստուծոյ որդիներ կոչուած են։ Երբ Աստուած կ՚ստեղծէր երկիրը, ու կը դնէր անոր հիմերը որպէս մարդուն բնակավայրը, եւ երբ Նա երկրի վրայ կ՚ստեղծէր այս երկրային գեղեցիկ արարածները, երկնից այս երկու մեծ աստղերը միասին ուրախութեան երգ մը երգեցին, ու Աստուծոյ հրեշտակային որդիները ցնծութեամբ աղաղակեցին։ (Յոբ լը. 4–7) Յայտնապէս այն ժամանակ Եհովայի բոլոր արարածները Իր հետ ներդաշնակ էին եւ Իրեն հնազանդ, ու բնականաբար կը դիտէին աբարչագործութեան յառաջացումը. եւ երբ ստեղծըուեցան երկրային արարածոց բարձրագոյնը՝ կատարեալ մարդն ու կատարեալ կինը, օժտուած իմաստութեամբ, սիրով եւ զօրութեամբ, Եհովայի պատկերովն ու նմանութեամբը կերտուած, երկնից մէջ մեծ ուրախութիւն կը տիրէր։ Որով երկնից զօրքերը առիթ ունէին երգելու եւ ցնծալու։

[38]Ուրեմն, Աստուածային Ծրագրի պարզումին մէջ, մենք կը տեսնենք Թէ արարչագործութիւնը առաջին մասն է եւ պատշաճ կերպով Աստուծոյ քննարին առաջին լարը նկատուած է։ «Աստուած լոյս է, ու Անոր մէջ բնաւ խաւար չկայ։» (Ա. Յովհաննէս Ա. 5) Եհովայի բոլոր գործերը կատարեալ են։ (Բ. Օրինաց լԲ. 4) Որով մենք պարտ ենք եզրակացնել Թէ Եհովայի բոլոր արարածները լոյսին մէջ էին, լուսոյ արարածներ էին, բոլորն ալ երջանիկ, բոլորն ալ ուրախութեամբ լեցուած։ Եւ երբ կատարեալ մարդը ու կատարեալ կինը Եդեմի գեղեցիկ պարտէզին մէջ զետեղուեցան, հոն ամէն բան ցնծութիւն էր։

Այս գլխոյն մէջ համառօտակի վերլուծուած արարչագործութեան նիւթը ի՞նչ բանի կ՚ակնարկէ։ Պ. 28։

Ս. Գրոց մէջ ո՞վ Աստուծոյ արարածոց սկիզբը կոչուած է։ Պ. 28։

Ծննդոցի արարչագործութեան պատմութիւնը ի՞նչ բանի չորք կը ճառէ։ Պ. 29։

Աստուած մարդէն առաջ ուրիշ ի՞նչ երկրային արարածներ ստեղծեց։ Պ. 29։

Աստուած ի՞նչ նպատակաւ ստեղծեց երկիրը։ Պ. 29։

Մարդկային ի՞նչ էակներ ստեղծեց Աստուած Պ. 30։

Ո՞վ էր մարդկութեան հայրն ու մայրը։ Պ. 30։

Ո՞վ էր Ադամի հայրն ու մայրը։ Պ. 30։
Աստուած մարդը ստեղծած ժամանակ անոր ի՞նչպիսի զօրութիւն եւ իշխանութիւն տուաւ։ Պ. 30։
Աստուած ի՞նչպէս ստեղծեց մարդը։ Պ. 31։
Բացատրէ հոգին։ Պ. 31։
Հոգի բառը մարդէն ի զատ ուրիշ արարածներու ալ կը յատկացուի՞։ Սբ. Գրքէն փաստ մը տուր։ Պ. 31։
Նկարագրէ առաջին մարդուն սկզբնական բնակավայրը։ Պ. 32։
Ի՞նչ է Եդեմ բառին նշանակութիւնը։ Պ. 32։
Աստուած մարդուն կառավարմանը համար ի՞նչ օրէնք տուաւ երբ նա դեռ Եդեմի մէջ կը գտնուէր։ Պ. 33։
Նկարագրէ Եւայի ստեղծուիլը։ Պ. 34։
Ադամ ու Եւայ Աստուծոյ օրէնքին հնազանդելով մինչեւ ե՞րբ կրնային Եդեմի մէջ ապրիլ։ Պ. 34։
Սբ. Գրոց մէջ աստղը ի՞նչ բանի խորհրդանշան գործածուած է։ Պ. 35։
Ի՞նչ կը նշանակէ Սբ. Գրոց «առաւօտեան պայծառ աստղը» խօսքը։ Պ. 35։
Աստուածային տիրապետութեան մէջ ո՞վ ամենէն աւելի պատուրուած է։ Պ. 35։
Ո՞վ է Սաղայէլը կամ Սատանան, եւ ե՞րբ չինեց զայն։ Պ. 36։
Ի՞նչ էր անոր սկզբնական անունը։ Պ. 36։
Եզեկիէլ Մարգարէ ի՞նչպէս կը նկարագրէ Արուսեակը։ Պ. 36
Երկնից մէջ ուրիշ ի՞նչ հանգներ Աստուծոյ որդիներ կոչուած են։ Պ. 37։
Երբ Աստուած ստեղծեց մարդը, ատիկա արարչագործութիւնը դիտող երկնային զօրաց վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ։ Պ. 37։
Ի՞նչ կը պատկերացնէ Աստուածային քնարի առաջին լարը։ Պ. 38։
Այս լարին յայտնութիւնը հրճուանք կը պատճառէ՞, եւ որո՞նց։ Պ. 38։
Ո՞վ լոյս է ու առանց խաւարի։ Պ. 38։
Աստուած ունէ ատեն անկատար արարած մը ստեղծա՞ծ է։ Պ. 38։
Աստուծոյ հետ ներդաշնակ եղած ատեն, Անոր արարածները ի՞նչ տրամադրութիւններու ենթակայ են։ Պ. 38։
Ի՞նչ էր Եդեմի վիճակը մարդուն ստեղծուած ժամանակ։ Պ. 38։

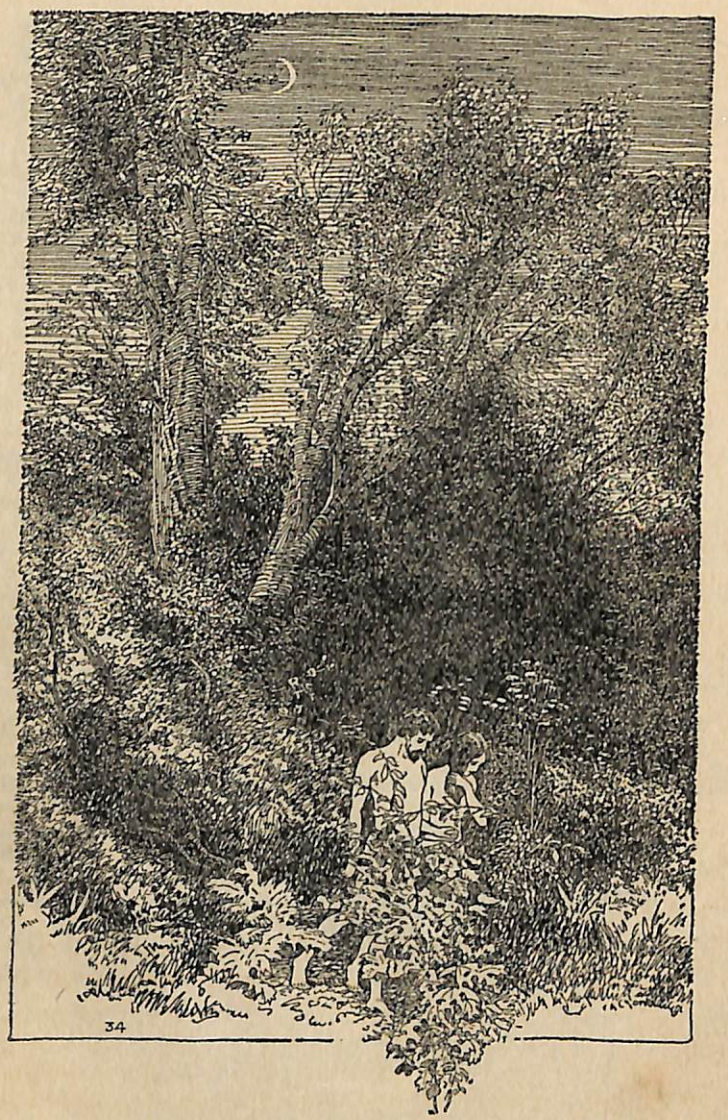

ԳԼՈՒԽ Գ.

Լար 2.— ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ստորոգելիքներէն մին արդարութիւնն է: «Արդարութիւնը ու իրաւունքը քու աթոռիդ հիմն է:» (Սաղմոս ՁԹ. 14) Աստուածային իմաստութիւնը յօրինեց Աստուածային Ծրագիրը: Աստուծոյ արդարութիւնը իր բաժինը միւս յատկութիւններուն հետ ներդաշնակօրէն կատարելու է: Աստուծոյ օրէնքը պէտք է անփոփոխ ըլլայ: Անփոփոխ ըլլալով, Անոր արարածները կըրնան կատարեալ վստահութիւն եւ հաւատք ունենալ Իրեն հանդէպ, թէ Նա ամէն առեն ճիշդ ըսածին պէս կ'ընէ: Եհովայի օրինաց դրժումը պէտք է պատիժի արժանանայ արդարութեան գործադրութեամբ: Արդարութեան իրաւունքն է տեսնել թէ օրէնքը կը գործադրուի: Արդարութեան արտայայտութիւնը կը փառաւորէ Եհովայի անունն ու արժանապատուութիւնը: Առանց արդարութեան յայտնուելուն Եհովայի համար անկարելի պիտի ըլլար մարդուն փրկութեան եւ յաջորդող օրհնութեան նախապատրաստութեանը մէջ՝ այդքան առատօրէն արտայայտելու իր սէրը: Երբ մեկը կ'ըմբռնէ արդարութեան պաշտօնը ու անոր յայտնուելուն պատճառը, նա կը հրճուի: Աստուածային ստորոգելիքներն ըմբռնելու անկարողութիւնը, մեկու մը համար անկարելի կ'ընէ պատշաճ կերպով գնահատելու Եհովայի մարդկութեան հանդէպ տածած սիրալիր բարեհաճութիւնը: Եհովա խիստ բարի է անարդար ըլլալու: Նա խիստ իմաստուն է սխալելու. Նա խիստ սիրա-

լիր է անբարեսիրտ ըլլալու. ու Անոր զօրութիւնը միշտ այնպէս ի գործ կը դրուի, որուն արդիւնքը վերջնական բարիք պիտի ըլլայ:

[40]Արդարութեան յայտնումը Աստուծոյ քնարի լարերէն մէկն է. բայց մենք պէ՛տք է տեսնենք ու գնահատենք զայն, որպէսզի կարենանք ըմբռնել անոր արտադրած դեղեցկութիւնն եւ ներդաշնակութիւնը երբ ան միւս լարերուն հետ կը գործածուի:

[41]Բարին ու չարը գործունէութեան հակառակ սկզբունքներն կամ եղանակներն են: Բարին գործունէութեան այն օրէնքը կամ եղանակն է որով Աստուած միշտ կը կառավարուի: Չարը միայն այն առեն գործի կ'սկսի երբ Եհովայի արարածներէն ոմանք կը դժուեն Անոր օրէնքը: Աստուած մարդը ազատ կամքով ստեղծեց: Նա չսահմանեց զայն այսինչ բանը ընելու եւ այնինչ բանը չընելու: Նա մարդուն ըսաւ թէ եթէ այսինչ բանները ընէ՝ պիտի օրհնուի. եւ թէ՝ եթէ ուրիշ բաներ ընելու ըլլայ, որոնք հակառակ են Աստուածային օրինաց՝ նա պիտի պատժուի. ու սահմանուած պատիժը մահ էր: Մայր Եւայ խաբուեցաւ Սատանայէն, եւ այսպէսով մղուեցաւ բռնաբարելու Աստուծոյ օրէնքը: Հայր Ադամ տեսնելով թէ իր ընկերակիցն ու օգնականը բռնաբարած է օրէնքը, եւ գիտնալով թէ նա պարտ է մեռնիլ, նախադասեց անոր հետ մեղանչել ու անոր հետ մեռնիլ: (Ա. Տիմոթէոս Բ. 14) Հոս չահեկան պիտի ըլլայ քննել այն պարագաները որոնք Աստուծոյ օրինաց բռնաբարման առաջնորդեցին, տեսնելու համար թէ ինչու՞ Անոր արդարութիւնը մարդը մահուան դատապարտելով յայտնուեցաւ:

[42]Բոլոր իշխանութիւնը իրաւամբ Եհովային կը պատկանի: Նա մարդուն իշխանութիւն տուած էր երկրային բաներու վրայ: Արուսեակը դիտեց կատարեալ Ադամն ու Եւան Եդեմի մէջ. եւ գիտնալով թէ անոնք Եհովային իշխանութիւն ստացած էին աճելու եւ երկիրը լեցնելու, իր մաքին կամ սրտին

մէջ այն խորհուրդը յղացաւ, թէ պէտք է իր անձնական տիրապետութիւնը ունենայ, եւ թէ կրնայ իր նպատակը իրագործել, եթէ մարդը բաժնէ Աստուծմէ ու համոզէ զայն իր (Սատանայի) տիրապետութեան ներքեւ գալ: Եսայի Մարգարէ այս նիւթին չուրջ մեզի մի քիչ լոյս կուտայ երբ կ'ըսէ. «Ո՛վ առաւուանց ծագող Արուսեակ՝ իւ՛նչպէս երկինքէն ինկար ու մինչեւ գետինը կործանեցար, դուն որ ազգերը նկուն կ'ընէիր: Դուն սրտիդ մէջ ըսած էիր, Երկինքը պիտի ելլեմ ու իմ աթոռս Աստուծոյ աստղերէն վեր պիտի բարձրացնեմ. եւ ժողովքի լերը հիւսիսի քովերը պիտի բնակիմ, ամպերու բարձրութիւններուն վրայ պիտի ելլեմ, բարձրելոյն պիտի նմանիմ: Բայց ահա դժոխք կ'իջնես՝ գուբին խորունկ տեղուանքը:»— Եսայի ԺԴ. 12–15:

[43]Այսպէս մենք կը տեսնենք թէ Սատանան փառասիրական բաղձանք մը ունէր բարձրելոյն նմանելու: Աստուած Արուսեակի հանդէպ արտայայտեց Իր արդարութիւնը զայն Իր ներկայութենէն վռնտելով, եւ վճռած է թէ նա ի վերջոյ պիտի ոչնչացուի: (Եզեկիէլ ԻԸ. 14–18, Եբրայեցիս Բ. 14) Երբ Արուսեակ իր վատութեան պատճառաւ վտարուեցաւ Եհովայի ներկայութենէն, անկէ իվեր նա վիշապ, առջի օձը, բանսարկու եւ Սատանայ անուններովը ճանչցուած էր ու դեռ կը ճանչցուի: (Յայտնութիւն ԺԲ. 9) Ծննդոց Գ.ի մէջ նա որպէս օձ կոչուած է: Վիշապ անունը փարատող կը նշանակէ. Սատանան՝ հակառակորդ, իսկ բանսարկու անունը զրպարտող կը նշանակէ. մինչդեռ օձը խաբող կը նշանակէ. ու այս բոլոր անունները ցոյց կուտան Սատանային՝ չարին, նկարագրի յատկանիշները:

[44]Ըստ Ծննդոցի պատմութեան, առջի օձը, Բանսարկուն, այս կերպով խաբեց Եւան. ինչպէս որ ակնյայտ տեսած ենք, Եհովա Ադամի ու Եւայի ըսած էր թէ Եդեմի այսինչ ծառերէն պէտք չէր որ

ուտէին, որոնք բարիի ու չարի գիտութեան ծառեր ճանչցուած էին: Բանսարկուն, օձի՝ խաբողի հանդամանքով մայր Եւային երեւնալով, ըսաւ էապէս. «Մի՛թէ Աստուած ըսած է թէ դուք Եդեմի ամէն ծառերէն պէտք չէ ուտէք»: Եւայ այս հարցումին պատասխանեց. «Պարտէզին ծառերու պտուղէն կ'ուտենք. բայց պարտէզին մէջտեղը գտնուած ծառի պտուղէն՝ Աստուած ըսաւ, անկէ մի՛ ուտէք, եւ անոր մի՛ դպչիք, որ չմեռնիք»: Առջի օձը՝ Բանսարկուն, պատասխանեց. «Դուք անշուշտ պիտի չմեռնիք. քանզի Աստուած գիտէ թէ՝ այն օրը որ անկէ ուտէք, աչքերնիդ պիտի բացուի, եւ աստուածներու պէս պիտի ըլլաք՝ բարին ու չարը գիտնալով»: Ուրիշ խօսքով, նա Եւայի ըսաւ թէ Եհովա կը ջանար զինքը եւ իր ամուսինը տգիտութեան մէջ պահել ու այսպէս չհաւատարմել զիրենք: Անտարակոյս Բանսարկուն մայր Եւայի ներկայութեանը անճամբ կերաւ պտուղէն ու ապա զգուշութեամբ ստեց անոր, ըսելով. «Դուք անշուշտ պիտի չմեռնիք» — Աստուած գիտէ թէ դուք պիտի չմեռնիք: Եւ այս կերպերով նա համոզեց մայր Եւան ուտել պտուղէն— որը Աստուծոյ օրէնքին բռնաբարում մըն էր: Գիտենք թէ Սատանան ստախօս մըն է, որովհետեւ Յիսուս անոր համար ըսաւ, թէ «Նա ընկիզէն իվեր մարդասպան մըն էր, եւ ճշմարտութեան մէջ չկեցաւ, ինչու որ անոր ներսիդին ճշմարտութիւն չկայ. երբոր նա ստութիւն խօսի, բուն իրեններէն կը խօսի, քանզի նա ստախօս է եւ անոր հայրը:»— Յովհաննէս Ը. 44:

[45]Այն իրողութիւնը թէ Եւայ խաբուեցաւ ու անոր պատճառաւ մղուեցաւ բռնաբարել Աստուծոյ օրէնքը, ոչ մէկ կերպով փոխեց օրէնքը կամ ազդեց անոր գործադրութիւնը: Ադամ գիտնալով հանդերձ պտուղէն կերաւ, որով նա ալ մեղանչեց:— Ա. Տիմոթէոս Բ. 14:

[46]Եհովայի օրէնքը բռնաբարելէ վերջ, Ադամ ու Եւայ Եդեմի ծառերուն մէջ թաքնուեցան: Եհովա Ադամի խօսելով՝ հարցուց. «Արդեօք կերա՞ր այն ծառէն՝ որուն համար քեզի պատուիրեցի որ անկէ չուտես:» Ադամ պատասխանեց թէ Եւան էր որ պըտուղը տուաւ ուտելու համար. իսկ Եւայ ըսաւ թէ օձը խաբած էր զինքը: Անոնք երկուքն ալ Եհովայի առջեւ կայնած խոստովանեցան իրենց յանցանքը: Եհովայի օրէնքներն անփոփոխ ըլլալով՝ պէտք է որ անոնք իրենց վսեմութիւնը պահեն: (Երբայեցիս Զ. 18) Օրէնքը գործադրելէ ի զատ ուրիշ կերպ չկար. ուստի Եհովա իր վճիռը արձակեց անոնց հանդէպ, ինչպէս որ արձանագրութիւնը կ'ըսէ. «Եւ կնոջը ըսաւ, քու յղութեանդ ցաւերը խիստ պիտի չատցընեմ. ցաւով զաւակ ծնանիս, ու էրկանդ հնազանդ ըլլաս, եւ անիկա քու վրադ իշխէ: Եւ Ադամին ըսաւ, որովհետեւ դուն քու կնոջդ մտիկ ըրիր, եւ այն ծառէն կերար, որուն համար պատուիրեցի քեզի՝ ըսելով. չուտես անկէ, երկիրը քու պատճառդ անիծեալ ըլլայ. կենացդ բոլոր օրերուն մէջ նեղութիւնով ուտես անկէ. եւ փուշ ու տատասկ բուսցնէ քեզի, եւ դաշտին խոտը ուտես: Երեսիդ քրտինքովը ուտես քու հացդ, մինչեւ դեհինը դառնալդ, որ անկէ առնուեցար. քանզի հող էիր դուն, ու հողին պիտի դառնաս»:— Ծննդոց Գ. 16–19:

[47]Այսպէս, կատարեալ մարդը կորսնցուց իր կեանքը, որ օժտուած էր կատարեալ բնակավայրով, ազատութեամբ, խաղաղութեամբ, երջանկութեամբ, եւ երկրային յաւիտենական կեանքով: Իրեն կը մնար այլեւս մեռնիլ ու հողին դառնալ, ուրկէ առնուած էր: Աստուած զայն անմիջապէս մահուան չենթարկեց, այլ թոյլատրեց անոր որ 930 տարիներու փորձառութիւն մը ունենայ, որպէսզի կարենայ սորվիլ մեղքի վնասակար ազդեցութիւնները: Եդեմը կատարեալ մարդը կենդանի պահելու կարող կատարեալ պայմաններ կը պարունակէր,

ու մարդը պիտի չմեռնէր եթէ Եդեմի մէջ մնար, եւ Եհովա կարուկ ճամբով մը անոր կեանքին վերջ չի դներ: Բայց Աստուած զայն Եդեմէն դուրս վտարեց զանիկա հեռացուց կատարեալ սնունդէն, պատճառ ըլլալով որ նա իր սնունդը փուչերէն ու տատասկներէն՝ եւ երկրի ուրիշ անկատար տարրերէն հատաքէ, որոնք Եդեմէն դուրս կը գտնուէին. ու այս վիճակին մէջ նա սկսաւ հիւանդանալ եւ աստիճանաբար մեռնիլ, մինչեւ որ 930 տարուայ չրջանին վերջաւորութեանը նա բոլորովին մեռաւ:

[48]Բարեսիրտ ու գորովագութ ծնողք մը՝ երբեմն կը պատժէ իր զաւակը, երբ նա անհնազանդ կը գտնուի կանոնի մը: Ծնողքը ոչ թէ իր զաւակին տառապիլը տեսնելու համար է որ զայն կը պատժէ, այլ անոր բարելաւութեանը համար, որպէսզի նա կրթուի եւ սորվի իրեն պիտանի դասերը: Եթէ զաւակը միշտ բարին գործէ ու բնաւ չար բան մը չընէ, նա իր գորովասիրտ ծնողքէն պիտի չպատժուի: Եհովայի՝ մարդկութեան հետ այսպէս վարուելուն գլխաւոր նպատակներէն մին այն է, որ մարդկութիւնը կրթուի եւ սորվի բարութեան դասերը ու սխալ գործելու վատ հետեւանքները, եւ այսպէս՝ սորվի գնահատել Երկնային Հօր սէրը:

[49]Երբ որ Աստուած մեր նախածնողքները մահուան դատապարտեց ու Եդեմէն վռնտեց, Նա ի մտի ունէր եւ արդէն ծրագրած էր անոնց ապագայ օրհնութիւնը, ինչ որ պիտի տեսնենք երբ Իր ծրագիրը աւելի ընդարձակօրէն ուսումնասիրենք: Ուրեմն, սէրն էր որ զինք դրդեց Ադամը մահուան դատապարտելու: Եհովայի մէն մի գործերը սէրէ դրդուած են. որովհետեւ Աստուած սէր է: Ինք չարունակ բարի նպատակի համար կ'աշխատի. կարեւոր էր որ իր արդարութիւնը իր խստութեամբը արտայայտուի, որպէսզի Եհովայի արժանապատուութիւնը եւ մեծութիւնը պաշտպանուի. միեւնոյն ժամանակ այդ քայլը կ'առնէր սէրէ մղուած: Եհովայի

սրտին ցաւ պատճառած ըլլալու էր, երբ ստիպուած էր այսպէս պատժելու Իր արարածները, որովհետեւ Աստուած չար բաներէ հաճոյք չզգար. սակայն անոնց վերջնական օրհնութիւնն ու վերականգնումը ծրագրած ըլլալով, հաճոյք կեցած ըլլալու էր արդարութեան այս արտայայտութեանը մէջ, որպէսզի ի վերջոյ բարիք յառաջանայ:

[50]Ուրեմն մենք կրնանք պատշաճօրէն խօսիլ արդարութեան արտայայտութեանը մասին, որպէս տխուր թեւը Աստուծոյ քնարի նուագին: Ճշգրիտ ներդաշնակութիւն արտադրելու համար կարեւոր կը նկատուի նուագի մը տխրայոյզ թեւը:

[51]Յոբ իր տառապանքներուն մէջ կը թուի պատկերացնել դատապարտութեան ներքեւ հեծող մարդկութիւնը. նա իր տառապանքներուն մէջ ըսաւ. «Իմ քնարս սուգի վոխուեցաւ»: (Յոբ Լ. 31) կատարեալ մարդը ու անոր օգնականը, այլեւս զրկուած իրենց կատարեալ բնակավայրէն, չարաչար աշխատելով անկատար երկրէն հատաքելու իրենց ուտելուստը, մարմնով եւ մտքով տառապելով Աստուծմէ բաժնուած ըլլալնուն համար, ճշմարտապէս կրնային ըսած ըլլալ, ու անտարակոյս ըսին. «Մեր քնարը սուգի վոխուեցաւ»: Անկէ իվեր ամբողջ աշխարհը սուգի մատնուած է. եւ մարդկութիւնը դեռ կը տառապի ու կը հառաչէ ցաւով: Աշխարհի մարդկութիւնը ընդհանրապէս չէ գնահատած Եհովայի արդարութեան արտայայտութիւնը: Սակայն, Քրիստոնեան, որ ծանօթացած է Եհովայի ծրագրին, ու կը տեսնէ եւ կը գնահատէ մարդկութեան օրհնութեանը համար Անոր զարմանալի նպատակները, կրնայ հրճուիլ ու կը հրճուի ալ Աստուծոյ արդարութեան արտայայտութեամբը:

[52]Աւետարանական Դարու տեւողութեան Աստուած Եկեղեցի մը պատրաստելու վրայ է, որուն անդամները Քրիստոսի Մարմինը կոչուած են: (Փիլիպպեցիս Ա. 29, Կողոսացիս Ա. 18) Աստնք նաեւ

կոչուած են արքայական քահանայութեան անդամները: (Ա. Պետրոս Բ. 9,10) Իրենց աշխարհային շրջանին մէջ, անոնք զոհաբերող քահանայութեան իրրեւ անդամներ հաշուբռուած են, որուն մէկ նախապատակերն էր Ահարոն: Ահարոնէ ու իր որդիներէն խնդրուած էր Տէրոջը առջեւ ծառայել անապատի խորանին ծխակատարութիւններուն մէջ: Ահարոնի երկու որդիքը սպաննուեցան Տէրոջը առջեւ օտար կրակ մատուցանելնուն համար: Ահարոն եւ իր մնացեալ երկու որդիքը Տէրոջմէ արդիլուեցան իրենց սիրելեաց համար ողբալէ: Աստ պատկեր մը ըլլալը ակներեւ է, որը ցոյց կուտայ թէ անոնք որ գիտակցութեան եկած են Աստուածային ծրագրի շուրջ, մեր նախածնողաց Աստուծոյ կողմէն մահուայ դատապարտուելնուն համար չեն ողբար, այլ ընդհակառակը, թէ անոնք պէտք է հրճըռւին արդարութեան այս արտայայտութեանը համար, երբ կ'ըմբռնեն թէ ան կարեւոր էր որպէսզի փրկութեան մեծ ծրագիրը իրագործուի այնպէս, ինչպէս որ Եհովա սկիզբէն ծրագրեց: Եւ երբ կը տեսնենք ու կը գնահատենք Աստուածային այս ծրագիրը, մենք ճշմարտապէս կրնանք բացագանչել· «Մեծ ու զարմանալի են քու գործերդ՝ ո՛վ Տէր Աստուած Ամենակալ· արդար ու ճշմարիտ են քու ճամբաներդ՝ ո՛վ թագաւոր սրբոց»:— Յայտնութիւն ԺԵ· 3:

ՄԱՐԴՈՒՆ ՀՈԳԻՆ

[53]Ի՞նչ բանի դէմ Աստուած արտայայտեց Իր արդարութիւնը: Նա մարդուն հոգի՞ն թէ մարմինը մահուայ դատապարտեց: Ուղի՞ղ է թէ մարդուն հոգին անմահ է· ու եթէ այսպէս է, ուրեմն Աստուած ի՞նչպէս կրնայ զայն մահացնել:

[54]Աստուածք մը հետազօտելէ առաջ լաւ է որ զայն պարզաբանենք: Տրուած բացատրութիւնը պէտք է Սբ· Գրոց վճռաերով ապացուցուի: Պիտի

ջանանք ասիկա ընել հոս ներկայացուած հարցերուն պատասխանելէ առաջ:

[55]Անմահութիւնը կը նշանակէ այն որ չի կրնար մեռնիլ· բան մը որ կարելի չէ մահուամբ ոչնչացնել: Հոգին կը նշանակէ շարժող, շնչող, զգայուն արարած մը, կամ էութիւն մը· արարած մը կամ էակ մը որ կարողութիւններու տէր է ու կը գործածէ զանոնք: Հոգիի մը անմահ ըլլալը կամ չըլլալը ըմբռնելու համար՝ նախ կարեւոր է որ մենք Սբ· Գրքէն վճռենք թէ ի՞նչ բանը կը կազմէ հոգին: «Տէր Աստուած գետնի հողէն շինեց մարդը, եւ անոր ռնդացը կենդանութեան շունչ փչեց, ու մարդը կենդանի հոգի եղաւ:» (Ծննդոց Բ. 7) Հոգի բառը համանիշ է էութիւն, արարած, եւ մարդ բառերուն: Հողը՝ որմէ Եհովա շինեց մարդը՝ զգայնութիւն չունէր: Ան իր մէջ կեանք չունէր: Աստուած այս նիւթերու միջոցաւ մարդը կազմելէ վերջ, Նա անոր ռունգներէն ներս փչեց կենդանութեան շունչը, որ կենդանացուց մարմինը, պատճառ եղաւ թոքերուն գործել սկսելուն, եւ արիւնը սկսաւ շնչերակներուն մէջէն մարմնի ամէն կողմերը հոսել ու երակներու միջոցաւ վերադառնալ· որով յառաջ եկաւ շարժող, շնչող, զգայուն էակ մը, մարդ մը, որ հոգի մըն է: Մարմինը առանց շունչի հոգի չի կազմեր· հապա հոգի մը կազմելու համար կը պահանջուի շունչին մարմնի հետ միացումը: Ու երբ շունչը մարմինէն կ'անջատուենք, հոգին գոյութենէ կը դադրի: Աստուածաշունչը չըսեր թէ Աստուած այս մարմնին մէջ անմահութիւն փչեց, հապա, պարզապէս, թէ մարմինը ստեղծուելէ վերջ՝ թթուածինով լեցուն օդին, շունչին միջոցաւ կենդանանալով յառաջ եկաւ հոգին:

[56]Երկաթուղիի վայրաշարժ մը կրնայ որպէս օրինակ գործածուիլ: Ան երկաթուղիին վրայ կեցած է առանց իր հնոցին մէջ կրակ ունենալու, առանց ջուրի իր կաթսային մէջ, որով առանց շոգիի: Մենք

զայն որպէս թէ մեռած մեքենայ մը կը կոչենք: Բայց երբ ջուրը տաքցնելով հոգի կ'արտադրուի, ու անիկա գլաններուն մէջ կը մղուի, խոջափողը կը բացուի, եւ մեքենան կը շարժի: Դադրեցուր՝ հոգին՝ ու ան կը կանգնի:

[57]Այսպէս է նաեւ մարդը: Մարմինը ձեւակերպուած ժամանակ առանց չունչի անկենդան եւ անշարժ է: Բայց երբ կենաց չունչը անոր ռունգներէն ներս կը փչուի, գործարանները գործել կ'սկսին, ու անկենդան դիակը շնչող եւ գործող արարած մը կը վոխուի, հոգիի մը կը վերածուի: Ու երբ շնչելէ կը դադրի, ան կը մեռնի:

[58]Մարդը հոգի մըն է: Նա հոգի մը չունի: Ամէն շնչող արարած հոգի մըն է: Մարդուն ստեղծուելէն շատ առաջ Աստուած ստորին դասու կենդանիները կենդանի հոգի կոչեց: (Ծննդոց Ա. 20, Տես Անգլիերէն Սբ. Գրքի լուսաբացքի թարգմանութիւնը) Թէ բոլոր շնչող արարածները եհովայէն հոգիներ կոչուած են կարելի է հետեւեալ խօսքերով ապացուցանել. «Պատերազմի գացող պատերազմողներէն Տէրոջը հասը (մասը, բաժինը) առնես, հինգ հարիւրէն (հոգիէն) մէկը՝ թէ մարդոցմէն, թէ արջառներէն, թէ էշերէն եւ թէ ոչխարներէն»: (Թուոց Լ.Ա. 28, Տես Անգլ. Սբ. Գիրքը) Բոլոր հոգիները միեւնոյն կերպով կը մեռնին: «Վասնզի մարդոց որդիներուն պատահածը եւ անասուններուն պատահածը մէկ է. մէկը ինչպէս կը մեռնի, միւսն ալ այնպէս կը մեռնի. ու ամէնուն չունչը մէկ է. եւ մարդը անասունէն աւելի բան մը չունի. վասնզի ամէնը ունայնութիւն է: Ամէնը միեւնոյն տեղը կ'երթան. ամէնը հողէն եղան, ու ամէնը հողի կը դառնան:»— Ժողովողի Գ. 19, 20:

[59]Աստուածային արդարութեան յայտնուած ժամանակ՝ Աստուած ըսաւ Ադամի. «Բարիի ու չարի գիտութեան ծառէն մի՛ ուտեր... քանզի անկէ կերած օրդ՝ մեռնելով պիտի մեռնիս:» (Ծննդոց Բ. 17, Տես Անգլիերէն Սբ. Գրքի լուսաբացքին թարգմանութիւնը) Այս դատավճիռը մարդուն, էակին, հոգիին դէմ արձակուած էր: Եթէ ասոր մասին ոեւէ կասկած կայ, ան որոշ կերպով կը վարատուի Սբ. Գրոց մէկ ուրիշ վկայութեամբը որ կ'ըսէ. «Այն անձը (հոգին) որ մեղանչէ պիտի մեռնի»: (Եզեկիէլ ԺԸ.4) «Ո՞վ է այն մարդը որ ապրի ու մահ չտեսնէ, եւ իր անձը (հոգին) դժոխքի (Անգլիերէն գերեզմանի) ձեռքէն ազատէ»:— Սաղմոս ՁԹ. 48:

[60]Անմահ հոգիներու խորհուրդը Սատանայէն հնարուեցաւ: Նա մայր Եւայի մօտենալով ըսաւ. «Եթէ այս ծառէն ուտես, դուն անշուշտ պիտի չմեռնիս»: Յիսուս դատապարտեց այս յայտարարութիւնը իբրեւ խօսուած ամենաառաջին սուտը, իսկ Սատանան ալ իբրեւ ստախօսներու հայրը: (Յովհ. Ը. 44) Սատանան չանցած է կուրացնել ժողովուրդը հանդէպ Աստուծոյ մեծ ծրագրի ճշմարտութեան, որպէսզի զանոնք հեռու պահէ Աստուծմէ ու այն օրհնութիւններէն՝ որոնք անոնց պիտի ըլլան՝ եթէ հնազանդին Անոր: Առաքեալը անոր համար կ'ըսէ թէ՝ նա «այս աշխարհիս՝ ներկայ չար կարգ ու սարքին Աստուածն (զօրաւորն) է». եւ թէ նա եհովայի կարգադրութեան նկատմամբ մարդոց մտքերուն մէջ սխալ դաղափարներ ներմուծելով՝ կուրացուցած է անոնց մտքերը. ու այս կուրացման հիմը, դլխաւորաբար, սկիզբէն խօսուած սուտն է. «Դուք անշուշտ չպիտի մեռնիք»: Բոլոր կեղծ վարդապետութիւնները այս առաջին սուտին վրայ հիմնուած են:

[61]Եթէ մարդը անմահ հոգի մը ունի, զայն կարելի չէ մեռցնել: Ուրեմն կը տեսնենք թէ Աստուած անկարող պիտի ըլլայ մեղաւորին վրայ դործադրել իր վճիռը, ու այսպէս արդարութիւնը պիտի վրիպի: Բայց Սբ. Գիրքը պարզ կերպով մեզի կ'ըսէ թէ անմահութեան հանդամանքը սկզբնապէս միմիայն Եհովային կը պատկանի: «Ինքը միայն ունի անմա-

հուրիւն՝ անմերձենալի լուսոյ մէջ բնակած. որն որ մարդոցմէ մէկը չտեսաւ, ո՛չ ալ տեսնելու կարող է։» (Ա. Տիմոթէոս Զ. 16) Անմահութիւնը մարդկային սերունդին միմիայն հաւատարիմ Քրիստոնեաներուն պիտի տրուի որպէս մեծ վարձատրութիւն։ Այնպիսի Քրիստոնեաներուն՝ որոնք մինչեւ մահ հաւատարիմ կը մնան, Աստուածային բնութիւն, անմահութիւն, կենաց պսակը խոստացուած է։ (Բ. Պետրոս Ա. 4, Ա. Պետրոս Ա. 3,4, Հռովմայեցիս Բ. 7, Յայտնութիւն Բ. 10) Մենք կրնանք վստահ ըլլալ թէ մարդ մը չի վնտռեր այն բանը որ արդէն ունի. եւ Պօղոս Առաքեալ որոշ կերպով կ'ըսէ. «Յաւիտենական կեանք անոնց՝ որ բարի գործքերու մէջ համբերութեամբ յարատեւելով՝ փառք ու պատիւ եւ անմահութիւն կը խնդրեն (Անգլիերէն վնտռեն)»։ Դարձեալ նա կ'ըսէ անոնց՝ որ հաւատարիմ Քրիստոնեաները պիտի ըլլան. «Այս մահկանացուն անմահութիւն պիտի հագնի»։ (Ա. Կորնթացիս Ժե. 53) Եթէ հոգի մը, մարդ մը արդէն անմահ է, նա չի կրնար վերջէն անմահութիւն հագնիլ։ Մարդկային սերունդէն ո՛չ ոք երբէք անմահ պիտի ըլլայ, բայց հաւատարիմ Քրիստոնեաներէն։ Աստուած տարբեր վարձատրութիւն մը ունի մնացեալ մարդկութեան, որոնք յաջորդ դարաշրջանին հաւատարիմ պիտի ըլլան Իրեն։

ՄԵՌԵԱԼԸ ԱՆԳԻՏԱԿԻՑ

[62]Սատանայի խաբէութիւններէն մէկ ուրիշը՝ որու մէջուցաւ նա կուրացուցեր է ժողովուրդը, այն ուսուցումն է, թէ մեռեալները մահուընէ վերջ դեռ դիտակից են։ Սակայն եւ այնպէս Սբ. Գիրքը չի պաշտպաններ ասիկա։ Մեռնողները անգամ մըն ալ ինքնագիտակ պիտի չըլլան մինչեւ որ Տէրոջմէն չյարուցուին։ Մեռեալներուն յարութիւնը վերջէն պիտի քննենք։ Եթէ հոգին անմահ ըլլար, ան այս կամ այն տեղ գիտակից վիճակ մը պիտի ունենար։

Արդ նկատի առնենք Սբ. Գրոց այն վկայութիւնները որոնք ցոյց կուտան թէ մեռեալները գիտակցութիւն չունին։

[63]«Մահուայ մէջ Քեզ յիշատակել չկայ. գերեզմանին մէջ ո՞վ Քեզի շնորհակալութիւն պիտի տայ։» (Սաղմոս Զ. 5) Այսպէս ցոյց տրուած է թէ մահուայ վիճակին ենթարկուողները յիշողութիւն չունին։ «Մեռեալները Տէրը չեն օրհներ. ո՛չ ալ այն ամէնը, որ գերեզմանը կ'իջնեն։» (Սաղմոս ՃԺԵ. 17) Ուստի մահուան ենթարկուողները չեն կրնար խօսիլ։

[64]Մեռեալները չեն կրնար շնչել, խորհիլ կամ ղեալ։ «Անոնց հոգին (Անգլիերէն չունչը) կ'առնես, կը մեռնին եւ իրենց հողին կը դառնան։» (Սաղմոս ՃԴ. 29) «Անոր հոգին (Անգլիերէն չունչը) կ'ելլէ, անիկա իր հողը կը դառնայ. նոյն օրը անոր խորհուրդները կը կորսուին։» (Սաղմոս ՃՀԶ. 4) Անհատ մը անզգայ եղած ժամանակ չզգար։ Ասիկա այն իրողութեամբ ցոյց տրուած է, թէ երբ որ մէկը հիւանդանոց կը տարուի գործողութիւն կատարելու համար, վիրաբոյժը ենթական թմրեցուցիչի միջոցաւ կը քնացնէ, որով գործողութեան միջոցին անզգայ կը մնայ։

[65]Դարձեալ Սբ. Գիրքը կ'ըսէ. «Կենդանիները դիտեն որ պիտի մեռնին. բայց մեռեալները բան մը չեն դիտեր։ Թէ՛ անոնց սէրը, թէ՛ ատելութիւնը եւ թէ՛ նախանձը արդէն կորսուեցաւ։» (Ժողովողի Թ. 5,6) Անզգայ ըլլալով՝ մեռած ժամանակ ոեւէ բան չեն գիտեր։ «Ձեռքդ ինչ որ գտնէ ընելու, բոլոր ուժովդ ըրէ. քանզի ան քու երթալու գերեզմանիդ մէջ գործք, խորհուրդ, գիտութիւն եւ իմաստութիւն չկայ։»— Ժողովողի Թ. 10։

[66]Դարձեալ Աստուած մարդուն նկատմամբ խօսելով, կ'ըսէ. «Բայց մարդը պատուոյ մէջ չմնար, անասուններու նման է որոնք կը կորսուին։» (Սաղմոս ՄԹ. 12) Ուրեք բան որ կը կորսուի չի կրնար

ինքնագիտակից ըլլալ, չի կրնար գոյութիւն ունենալ ու անտարակոյս չի կրնար անմահ ըլլալ:

[67]Յիսուս էր որ ըսաւ. «Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը, որ Իր մէածին Որդին տուաւ, որ ամէն ով որ Անոր հաւատայ՝ չկորսուի, հապա յաւիտենական կեանք ունենայ:» (Յովհաննէս Գ. 16) Հոս ապացոյցը վճռական է, թէ մահը բոլորին ոչնչացումը կը նշանակէ, թէ որ Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ չընդունուի փրկութիւնը: Ասիկա բոլորովին կը ժխտէ մեռեալներու ինքնագիտակցութիւնը, ինչպէս նաեւ կը ջրէ հոգւոյ անմահութիւնը:

[68]Սբ. Գրոց մէջ մահը որպէս քուն ներկայացուած է, այն պատճառաւ որ Աստուած մտադրած է Իր որոշեալ ժամանակին արթնցնել բոլոր մեռեալները եւ անոնց կեանքի տիրանալու պատեհութիւն մը ընծայել: Սբ. Գիրքը լեցուն է այնպիսի արտայայտութիւններով, որոնք մեռեալները որպէս թէ քնացած կը ներկայացնեն, Այս արտայայտութիւններէն մի քանիներն են. «Դաւիթ իր հայրերուն հետ քնացաւ, ու Դաւիթի քաղաքին մէջ թաղուեցաւ»: (Գ. Թագաւորաց Բ. 10) «Հայրերը քնացան:» (Բ. Պետրոս Գ. 4) «Որոնցմէ շատերը մինչեւ հիմա կը մնան, եւ ոմանք ալ ննջեցին:» (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 6) «Զենք ուզեր՝ եղբայրներ՝ որ տգէտ ըլլաք ննջեցեալներուն նկատմամբ... Աստուած նրնջեցեալները Յիսուսով պիտի (դուրս) բերէ Անոր հետ (յարութեան ժամանակ):»— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Դ. 12, 13:

[69]Սբ. Գրոց այս վկայութիւններէն մենք պարտենք եզրակացնել՝ թէ մեռեալները մահուայ վայրկեանէն սկսեալ բոլորովին անգիտակից են մինչեւ այն ժամանակ երբ Տէրը պիտի հաճի զանոնք մահուընէ արթնցնել, ու անոնց կեանքի պատեհութիւն մը տալ, որը Նա մտադրած է ընել, ինչպէս որ գոյց տուած է Իր մեծ ծրագրին մէջ: (Յովհաննէս ե.28, 29) Մարդը հոգին չինուած էր: Նա դատապարտուած էր հողին վերադառնալու, այսինքն, մահուայ վիճակին: Ու Տէրը ըսաւ. «Անոնք որ երկրի փոշիին մէջ կը քնանան, պիտի արթննան»:—Դանիէլ ԺԲ.2:

ԱՍՏՈՒԱԾ ՈԵՒԷ ՄԷԿԸ ԿԸ ՁԱՐՁԱՐԷ՞

[70]Երկար ժամանակէ իվեր մարդիկ խորհած են թէ չարերու պատիժը, անոնք որ Աստուծոյ անհնազանդ կը դտնուին, յաւիտենական տանջանք, կամ անչէջ կրակով եւ ծծումբով բորբոքող դժոխքի մը մէջ անվերջ չարչարանք է: Շատեր այս սոսկալի վարդապետութեան պատճառաւ վախցած են Սբ. Գիրքը ուսումնասիրելէ: Այս միեւնոյն պատճառով շատեր մերժած են հաւատալ Աստուծոյ եւ Տէր Յիսուսի: Ասիկա Սատանայի մէկ ուրիշ վարդապետութիւնն է ժողովուրդը կուրացնելու համար: Յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութիւնը չի կրնար ուղիղ ըլլալ գոնէ չորս տարբեր եւ որոշ պատճառներով:(1) Որովհետեւ ան անտրամաբանական է. (2) որովհետեւ ան արդարութեան հակառակ է. (3) որովհետեւ հակառակ է սիրոյ սկզբունքին. եւ (4) որովհետեւ Սբ. Գրոց բոլորովին հակառակ է:

[71]Տարօրինակ կը թուի թէ տրամաբանելու կարողութեամբ օժտուած մարդիկ, կրնան երբէք այն եզրակացութեան յանգիլ, թէ ամէնահմաստուն Արարիչը յաւիտենապէս պիտի տանջէ Իր արարածները: Ի՞նչ կրնայ ըլլալ այսպիսի չարչարանքի մը նպատակը: Ան կրնա՞յ արդեօք ոեւէ բարիք յառաջ բերել: Ան կրնա՞յ արդեօք Աստուծոյ փառաց գործակից ըլլալ:

[72]Առանց Աստուծոյ հաճութեանը կարելի չէ որ Իր արարածներէն ոեւէ մէկը յաւիտենական չարչարանքի ենթարկուի: Լրջախոհ, սիրալիր Աստուած մը չի կրնար տանջել Իր արարածներէն եւ ոչ մէկը: Արարիչ մը՝ որ անվերջ չարչարանաց դրութիւն մը գործադրութեան կը դնէ, հրէշ մը ըլլալու

է վոխանակ լրջախոհ Աստուծոյ մը: Մարդը անկատար ըլլալով հանդերձ մի քիչ սէր ունի: Աստուած կատարեալ է: Նա սէր է: Մարդ մը կամ տղայ մը պիտի չչարչարէ իր ձին, շունը կամ կատուն:

[73]Ենթադրենք թէ մենք շուն մը ունինք որ կը կատղի ու կը ջանայ խածնել բոլոր թաղեցիները: Մենք պէտք է սպաննուի. բայց մենք պիտի չչարչարենք խեղճ անասունը զայն կրակի բոցերուն մատնելով: Մենք զայն ամենադիւրին մեթոտովը պիտի սպաննենք, որպէսզի որքան կարելի է քիչ տանջուի: Բայց ինչո՞ւ մէկը այս մեթոտին կը հետեւի: Որովհետեւ իր արդարութեան զգացումը եւ սէրը գինքը պիտի արգիլեն ուրիշ կերպ ընելու: Մարդը Աստուծոյ չափ սէր չունի: Աստուած մարդուն համար ըրած ամէն բանը անոր լաւութեանը համար կ'ընէ:

[74]Այս վարդապետութիւնը անտրամաբանական է: Որովհետեւ մէկը յաւիտենապէս կարենալ չարչարուելու համար պէտք է յաւիտենապէս ինքնագիտակ ըլլայ. բայց մեր վերը յիշած Սբ. Գրոց վկայութիւնները ցոյց կուտան թէ մեռեալները անզգայ են: Ասկէ իզատ, հոգին յաւիտենապէս կարենալ չարչարուելու համար պարտ է անմահ, անոչնչանալի ըլլայ. բայց մեր քիչ առաջ յիշած Սբ. Գրոց վկայութիւնները, ինչպէս նաեւ նիւթին հետ կապ ունեցող միւս բոլոր Սբ. Գրութիւնները ցոյց կուտան, թէ մարդը անմահ չէ, թէ ոչ մէկի անմահութիւն պարգեւուած է, բացի անոնցմէ, որոնք զայն որպէս վարձատրութիւն կ'ստանան իրենց բարի գործելնուն համար եւ որոնք Քրիստոս Փիսուսի հետ ժառանգակիցներ եղած են Իր փառաւոր Թագաւորութեանը մէջ: Ուրեմն դիւրին է տեսնել թէ ասիկա մէկն է Աստանայի վարդապետութիւններէն, ներակից անմահութեան ու յաւիտենական տանջանքի. եւ այս երկու վարդապետութիւնները կամ ուսուցումները պարտ են միասին կանգուն մնալ կամ տապալիլ: Եւ քանի որ անոնք երկուքն ալ կեղծ են, ուրեմն երկուքն ալ պէտք է որ խորտակուին:

[75]Յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութիւնը անարդար է, որովհետեւ Աստուած արդար է: Արդարութիւնը Անոր գահին հիմն է: Աստուած որոշ կերպով ըսաւ մարդուն թէ՝ եթէ մեղանչէ, պիտի մեռնի: Եթէ յետոյ Նա զայն յաւիտենական տանջանաց մատնէ, այն ատեն, մարդուն օրէնքը բռնաբարելէն վերջ Նա աւելցուցած ըլլալու է այդ պատիժը, բայց ասիկա հակառակ է արդարութեան բոլոր սկզբունքներուն: Աղամի բոլոր զաւակները անկատար ծնած էին: «Աղէկութիւն ընող մը չկայ, ոչ մէկ հատ:» (Սաղմոս ԺԴ. 3) Ամէն երեխայ անկատար ծնած է: Եհովային համար խիստ անարդար պիտի ըլլար թոյլ տալ՝ որ այսպիսի մէկը այնպիսի վիճակներու ներքեւ ծնէր՝ որոնց վրայ ոչ մէկ ազդեցութիւն ունէր, ու ապա, որովհետեւ չէր կրնար կատարեալ կերպով հնազանդիլ, չկրցածը չհարենալ ընելուն համար յաւիտենական տանջանքի մատնել: Մարդուն արդարութեան զգացումը կը ցնցուի երբ կը խորհի ոեւէ արարածի չարչարուելու մասին: Մարդուն ունեցած արդարութիւնը Աստուածատուր յատկութիւն մըն է: Մարդ մը որքան որ Աստուածանման ըլլայ, այնքան եւս արդար կ'ըլլայ: Ուրեմն պէտք է գիտնանք թէ Աստուած Իր բոլոր արարածներուն հետ արդարութեամբ կը գործէ:

[76]Յաւիտենական տանջանքի վարդապետութիւնը զուրկ է սիրոյ յատկութենէն: Ամէն առաքինի հայր կը սիրէ իր զաւակները ու զաւակներն ալ կը սիրեն իրենց հայրը: Մայրը կը սիրէ իր զաւակները եւ անոնք ալ կը սիրեն իրենց մայրը: Երբ զաւակները անհնազանդ կ'ըլլան, հօրը կամ մօրը վրայ պարտք կը ծանրանայ զանոնք խրատել. ու երբեմն ալ գաւազան գործածել: Բայց ոչ մէկ աղնիւ եւ գորովասիրտ ծնողք վայրկեան մը իսկ պիտի խորհի չար-

չարել իր զաւակը: Արդար պատիժները միշտ, ապագայ բարիքի համար է որ կը տրուին. ու երբ ծնողքները ստիպուած են պատժել կամ խրատել իրենց զաւակները, անոնք իրենց զաւակները սիրելնուն համար կը կատարեն այս անհաճոյ պարտականութիւնը: Պօղոս Առաքեալ՝ աշխարհային ծնողքներու եւ Աստուծոյ կրթութեան գործին ակնարկելով, կ'ըսէ. «Մեր մարմնաւոր հայրերը մեզի խրատիչ ունենալով՝ անոնցմէ կ'ակնածէինք. պէտք չէ՞ որ աւելի հնազանդինք հոգիներու Հօրը ու ապրինք: Ինչու որ սոնք քիչ օրեր մեզ կը խրատէին իրենց հաճոյ երեւցածին պէս, բայց Անիկա մեր օգտին համար՝ որ Իր սրբութեանը հաղորդ ըլլանք:» Եբրայեցիս ԺԲ. 9,10:

[77]Մխիթար անգութ սատանայ մը պիտի ուզէ չարչարել ոեւէ մէկը, այնպիսի մէկը՝ որ հաճոյք կ'զգայ խաւարային եւ անզգամ բաներէ:

[78]Մեր մեծ Աստուածը սէր է: (Ա. Յովհաննէս Դ. 16) «Աստուած լոյս է ու Անոր մէջ բնաւ խաւար չկայ:» (Ա. Յովհաննէս Ա. 5) Եհովայի ըրած բոլոր բաները բարի են: Աստուած ստեղծեց առաջին մարդը, Ադամ՝ ու անոր զօրութիւն տուաւ կեանք փոխանցելու իր սերունդին: Բոլոր մարդկային սերունդը Ադամի զաւակներն են: Աստուծոյ թոյլտուութեամբը միայն այս զաւակները կրնային դոյութիւն ստանալ: Ադամ Աստուծոյ որդին էր եւ մարդկային բոլոր սերունդը Ադամէն յառաջ եկաւ. ու այս կերպով կապ ունին Աստուծոյ հետ:

[79]Ադամի զաւակներէն ոչ մէկը կատարեալ ծնած էր: Անոնցմէ ոմանք խիստ ինկած վիճակներու ներքեւ ծնած էին: Բայց Աստուծոյ սէրը մարդկային սերունդին հանդէպ այնքան մեծ էր, որ անոնց բոլորին համար փրկութեան ու վերջնական օրհնութեան նախապատրաստութիւն մը ըրաւ, եւ իր սիրոյ յատկութեան բոլորովին հակառակ պիտի ըլլար ոեւէ աոեն չարչարել անոնցմէ ոեւէ մէկը: Ցաւիտենական տանջանքի վարդապետութիւնը մեծ ապատ մըն է Աստուծոյ մեծ ու սիրալիր անունին, եւ որուն պատասխանատուն Սատանան է: Բայց Աստուծոյ յարմար ժամանակին, նա բոլորին յայտնի պիտի ընէ, թէ Ինքը սիրոյ Աստուած մըն է, եւ թէ մարդոց հետ իր ունեցած բոլոր գործունէութիւնները իրենց լաւութեանը համար են:

[80]Ցաւիտենական տանջանքի ուսուցումը կարելի չէ Սբ. Գրոց մէկ հատ վկայութեամբ ապացուցանել: Հոն խորհրդաբանական լեզուով, առակներով եւ մութ ասացուածքներով գրուած համարներ կան որոնք ուրիշ մեծ ճշմարտութիւն մը պատկերացնելու համար գրուած են, եւ մարդկային սերունդին *յաւիտենապէս տանջուելուն բնաւ չեն ակնարկեր:

[81]Բոլոր Սբ. Գրութիւնները ցոյց կուտան թէ չարերը պիտի պատժուին, բայց պատիժը տանջանք չի նշանակեր: Ցաւիտենական պատիժին ու յաւիտենական տանջանքին մէջ մեծ տարբերութիւն մը կայ: Ցաւիտենական պատիժը՝ տեւական պատիժ մըն է: Ցաւիտենական տանջանքը՝ անվերջանալի չարչարանք մըն է, որուն մատնուողը, զգայուն կերպով, անվախճան պիտի տառապի: Երկրի օրէնքները կը պատժեն օրինազանց չարերը, եւ պատիժին տեւողութիւնը՝ գործուած յանցանքին համեմատ՝ երկար կամ կարճ կ'ըլլայ: Այն որ հաց մը կը գողնայ, օրէնքը ոտնակոխ կ'ընէ, որով թերեւս մէկ օրուայ կամ մէկ ամսուայ բանտի դատապարտուի: Այն որ իր դրացին տունը հրդեհով կ'ոչնչացնէ, մի քանի տարուայ բանտարգելութեամբ կը պատժըուի: Ուրիշ մը՝ որ դրացին կ'սպաննէ, մահուամբ կը պատժուի: Ոչ մէկ ազգի օրէնք կը թոյլատրէ որ օրինազանցը չարչարուի: Հաց գողցողը կարճ պա-

*Ամէն անոնք որ մեր հասցէին 10 սէնթի նամակադրշմ կը ղրկեն, Դիտարանի 32 էջնոց մասնաւոր թիւէն օրինակ մը պիտի ստանան, ուր Սբ. Գրոց մէջ «դժոխք» բառը պարունակող ամէն համար մանրամասնօրէն վերլուծուած է:

տիժով մը կը պատժուի. այն որ իր դրացիին տունը կ'այրէ, աւելի երկար պատիժի մը կ'ենթարկուի. իսկ այն որ կամաւորապէս իր դրացիին կեանքը կ'առնէ, օրէնքի լեցուն պատիժովը կը պատժուի, եւ որուն պատիժը տեւական է: Օրէնքի կողմէ ի գործ դրուած ամենախիստ պատիժը մահ է: Անիկա նաեւ Եհովայի կողմէ սահմանուած ամենամեծ պատիժն է: Արարածի մը համար կեանքը ամենաթանկագին բանն է, եւ կեանքէ զրկուիլը պատիժներու ամենամեծն է: Ուրեմն յաւիտենական մահը, առանց յարութեան ոեւէ յոյսի, յաւիտենական պատիժ մը պիտի ըլլայ: Բայց ան յաւիտենական զգայուն տանջանք մը պիտի չըլլայ: Աստուած պարզ կերպով կը յայտարարէ. «Մեղաց վարձքը մահ է» (Հռովմայեցիս Զ. 23), եւ ոչ թէ յաւիտենական տանջանք:

[82]Աստուած սահմանած ըլլալով այս պատիժը, չէր կրնար վերջէն փոխել զայն, որովհետեւ Աստուած չի կրնար հակասական ըլլալ. Նա չի կրնար ուրանալ Ինքզինքը: (Բ. Տիմոթէոս Բ. 13) Մէկ մարդու մը անհնազանդութեամբն էր որ մեղքը աշխարհ մտաւ, ու մեղքին ալ որպէս արդիւնք՝ մահը. ուստի մահն է հանուր մարդկութեան վրայ զրուած մեղքի պատիժը: (Հռովմայեցիս Ե. 12) Եւ ասիկա պիտի չարունակուի, մինչեւ որ զայ զանոնք մահուընէ արթնցնելու ու բոլորին կենաց պատեհութիւն մը տալու որոշեալ ժամանակը. եւ այս կէտը վերջէն պիտի բացատրենք: «Տէրը բոլոր գինքը սիրողները կը պահէ, սակայն բոլոր ամբարիշտները կը կորսնցնէ» (Անգլիերէն ոչնչացնէ Սաղմոս ՃԽԵ. 20) Առաքեալն որոշ կերպով կ'ըսէ թէ բոլոր չարերը յաւիտենական ոչնչացումով պիտի կորսուին:— Բ. Թեսաղոնիկեցիս Ա. 9:

[83]Բայց մի՞թէ չարերը դժոխք չեն երթար:

[84]Ճշմարիտ է թէ Ադամէն մինչեւ հիմա բոլոր մեռնողները դժոխք զացած են. բայց դժոխքը չար-

չարանաց տեղ մը չի նշանակեր: Սբ. Գրոց մէջ ուր որ կը յիշուի դժոխք բառը, ան մահուան՝ մոռացութեան վիճակ կը նշանակէ: Դժոխքը վայր մը չէ, այլ վիճակ մը: Անոնք որ դերեզման կ'երթան, հոն ինքնագիտ չեն. հապա մահուայ վիճակին մատնուած են: Անոնց մարմինները փտելով՝ հողին կը վերադառնան: Դժոխք բառը Հին Կտակարանին մէջ երբայեցերէն Շէօլ բառէն թարգմանուած է: Այս միեւնոյն բառը երբեմն դերեզման ու երբեմն ալ անդունդ թարգմանուած է: Նոր Կտակարանին մէջ միեւնոյն դժոխք բառը Յունարէն Հատէս բառէն թարգմանուած է, որը նոյնպէս դերեզման կը նշանակէ, մահուայ վիճակը, չէրիմը:

[85]Այս մասին Սբ. Գրոց օրինակներէն համոզ կ'ապացուցանեն թէ դժոխքը մահուայ վիճակ մը կը նշանակէ: Յոբ բարեպաշտ մարդ մըն էր, որ ջանաց հնազանդիլ Եհովային: Նա կորսնցուց իր բոլոր ստացուածքները, որմէ վերջ՝ իր զրացիները իր տառապանքներուն համար զինքը պախարակեցին. ու մինչդեռ նա այսպէս կը տառապէր, աղօթեց Աստուծոյ՝ որ թոյլատրէ իրեն դժոխք երթալ, ըսելով, «Երանի՛ թէ մինչեւ քու բարկութեանդ անցնիլը՝ դերեզմանին (շէօլ, գրաբար Աստուածաչունչը ասիկա դժոխք թարգմանած է) մէջը ծածկէիր ու պահէիր զիս:» (Յոբ ԺԴ. 13) Նա փափաքեցաւ ծածկուիլ դերեզմանին մէջ մինչեւ յարութեան ժամանակը, Աստուծոյ խոստումներուն յուսալով՝ թէ օր մը մեռեալները զարձեալ պիտի ապրին: Ապա Յոբ կ'ըսէ. «Միթէ այն դերեզմանին կ'սպասեմ, որ իմ տունս պիտի ըլլայ. անկողինս մթութեան մէջ փռեցի:» «Մեր միտեղ հանգստութիւնը հողին մէջ է:» (Յոբ ԺԷ. 13,16) Այսպէս նա դերեզմանը որպէս խաւարի վիճակ մը կը պատկերացնէ, ուր ոչ գիտութիւն, ոչ իմաստութիւն եւ ոչ ալ գործ կայ: Նա զարձեալ կ'ըսէ. «Անոր տղաքը պատիւ կ'ունենան, ու ինքը չգիտնար. անոնք անարգ կ'ըլլան, ու ինքը

անոնց վիճակը չիմանար։» (Ցոբ ԺԴ. 21) *Ինչո՞ւ. որովհետեւ անոնք որ դժոխքին մէջ են, չիրիմին մէջ, դերեզմանին մէջ, մահուան վիճակին մէջ են, ոեւէ բանի նկատմամբ գիտութիւն չունին։ Անոնք դադրած են գոյութենէ, մինչեւ յարութեան ժամանակը։*

[86]*Յակոբ Նահապետի սիրեցեալ որդին՝ Յովսէփ, իր եղբայրներէն ծախուելով Եգիպտոս տարուեցաւ։ Յովսէփի պատմուճանը ուլի մը արեան մէջ թաթխելով Յակոբի բերին, Նահապետին ըսելով թէ իր որդին Յովսէփը մեռած էր։ Ալեհեր Նահապետը սրտի կսկիծով աղաղակեց. «Ես սուգով պիտի իջնեմ դերեզմանը՝* (շէօլ, գրաբար Աստուածաշունչը այս բառը դժոխս թարգմանած է) *իմ որդուս քովը։»* (Ծննդոց Լէ. 35) *Յակոբ բարի մարդ մըն էր ու Տէրոջը հաճելի. եւ Առաքեալը ցոյց կուտայ ասիկա։* (Եբրայեցիս ԺԱ. 9,39) *Որով Նահապետը ըսել չուզեց թէ իր որդին հրաբորբոք դժոխքը գացած էր, եւ թէ ինքն ալ կ'ակնկալէր հոն երթալ, հապա թէ՝ իր որդուն այս գառն կորուստը ուշ կամ կանուխ գինքն ալ դերեզման պիտի իջեցնէր, մահուան վիճակին պիտի մատնէր, ուր որ կը գտնուէր իր որդին։*

[87]*Բենիամինը Յակոբի կրտսեր որդին էր։ Յովսէփը կորնցնելէ վերջ՝ իր գորովը Բենիամինի վրայ կեդրոնացած էր։ Իր երէց որդիները իրմէ խնդրեցին որ իրենց կրտսեր եղբայրը թոյլատրուի իրենց հետ Եգիպտոս երթալու։ Յակոբ Նահապետ մերժեց անոնց այս խնդրանքը, ըսելով, «Իմ որդիս ձեզ հետ պիտի չերթայ. ինչու որ անոր եղբայրը մեռած է, ու անիկա մինակ մնաց. եւ թէ որ ձեր երթալու ճամբուն մէջ անոր փորձանք մը պատահելու ըլլայ, իմ ճերմակ մազերս տրտմութիւնով դերեզմանը* (շէօլ, գրաբար աստուածաշունչը դժոխք թարգմանած է այս բառը) *պիտի իջեցնէք»։* (Ծննդոց ԽԲ. 38) *Ուրեմն մենք գիտենք որ հոս նկարագրուած դժոխքը կրակի ու ծծումբի բորբոքած խառնարան մը չի կրնար նշանակել, որովհետեւ Յակոբի ճերմակ մազերը երկար պիտի չտեւէին կրակին մէջ։ Անիկա, իրապէս ըսել ուզեց թէ երթ իր սիրեցեալ որդւոյն փորձանք մը պատահէր, որպէս ալեհեր ծերունի մը՝ տրտմութեամբ դերեզման պիտի իջնէր։*

[88]*Յիսուս աշխարհ եկաւ, ապրեցաւ ու մեռաւ եւ թաղուեցաւ. ու Անոր համար գրուած էր թէ դժոխք պիտի չնայ։ «Իմ անձս (հոգիս) դերեզմանին (տես աշխարհաբար Սբ. Գրքի լուսանցքի թարգմանութիւնը) ինչպէս նաեւ գրաբարը, որոնք չէօլը դժոխք թարգմանած են) մէջը պիտի չթողուս»։* (Սաղմոս ԺԶ. 10) *Երթ դժոխքը անվերջ տանջարան մըն է ու Յիսուս հոն գնաց, Նա չէր կրնար անկէ ազատիլ։ Այն իրողութիւնը թէ նա դժոխքին մէջ չմնաց՝ վրճռական վաստ մըն է թէ դժոխքը յաւիտենական տանջարան մը չէ։*

[89]*Եհովա երկրի վրայ հաստատեց ճշմարիտ կրօնքը, որն էր եւ տակաւին է՝ պաշտել զինքը ու փառաբանել Իր անունը։ Սատանան բարձրելոյն նմանելու իր փորձին մէջ կեղծ կրօնք մը հաստատեց։ Աստուած Իսրայէլի ազգին հետ հաստատեց Իր ուխտը, պատուիրելով անոնց որպէսզի ինքզինքնին զատ եւ անջատ պահեն զիրենք չրջապատող հեթանոս ազգերէն։ Սատանան հեթանոս ազգաց մէջ խարդախ կրօնք մը հաստատեց, պատճառ ըլլալով որ անոնք բացի Եհովայէն, կուռքեր եւ ուրիշ բաներ պաշտեն։ Այս կռապաշտ հեթանոսները Ենովմի ձորին մէջ իրենց չաստուածներուն զոհեր մատուցանելու նպատակաւ սեղան մը չինեցին։ Հրեաները լքեցին Եհովայի հետ ըրած իրենց ուխտը ու սկսան երկրպագել Բահաղը՝ Սատանայի աստուածութիւններէն մին։ Բահաղի երկրպագած ժամանակ, անոնք իրենց զաւակները որպէս զոհ մատուցին, ուր ասոր վրայ հիմնուած է կրակով տանջուելու ճիւա-*

*զային վարդապետութիւնը. որու նկատմամբ Եհովա ըսաւ. «Բահաղին բարձր տեղուանքը չինեցին, որ իրենց տղաքները կրակով այրեն՝ Բահաղին ողջակէզ ընեն, որն որ ես չհրամայեցի, չխօսեցայ ու մտքէս (զգացում կամ ծրագիր չունէի) իսկ չանցաւ: (Երեմիա Ժ. 5) Դարձեալ Տէրը ըսաւ. «Ու ենովմի որդւոյն ձորին մէջ եղող Բահաղին բարձր տեղերը չինեցին՝ իրենց տղաքները եւ աղջիկները Մողոքին համար կրակէ անցնելու, որն որ ես անոնց հրամայած չէի ու մտքէս ալ անցած չէր, որ անոնք այս պղծութիւնը ընեն՝ Յուդայի մեղանչել տալու համար»: (Երեմիա Լ. 35) Հեթանոսները իրենց զոհած բանները ոչ թէ Աստուծոյ կը զոհէին, այլ սադայէլներու: (Ա. Կորնթացիս Ժ. 20) Այս խարդախ կամ դիւային կրօնքը որ հաստատուեցաւ աշխարհի խոտորած ժողովուրդներուն մէջ, Սատանայի գործածած մէկ ուրիշ միջոցն էր կուրացնելու մարդոց մտքերը որպէսզի անկարող ըլլան ըմբռնելու աստուածային ծրագրին ճշմարիտ ուսուցումները:— Բ. Կորնթացիս Դ. 4:

[90]Աստուածային արդարութիւն ի գործ դրած ժամանակ, Եհովա ոչ մէկ առեն չարչարանք կը գործածէ. ընդհակառակը Նա կը մերժէ այսպիսի վարդապետութիւնները որպէս պղծութիւն: Աստուածային արդարութեան գործադրումը չարագործներու կորուստը կը նշանակէ. ուրեմն այն որ յաւիտենապէս ոչնչացած է, մշտնջենաւորապէս պատժրուած է: Աւիկա ապացուցանող Սբ. Գրոց վկայութիւններէն ոմանք հետեւեալներն են. «Չարագործները պիտի կորսուին, սակայն Տէրոջը համբերողները երկիրը պիտի ժառանգեն: Վասնզի քիչ ժամանակէ վերջ ամբարիշտը պիտի չըլլայ, եւ անոր տեղը պիտի փնտռես, ու ան պիտի չգտնուի:... Բայց աւ բարիչտները պիտի կորսուին ու Տէրոջը թշնամիները գառնուկներու ճարպին պէս պիտի ըսպառին:... Ինչու որ Անոր օրհնածները պիտի ժառանգեն երկիրը. բայց Անկէ անիծուածները պիտի կորսուին: Ինչու որ Տէրը կը սիրէ իրաւունքը, եւ Իր սուրբերը երեսէ չձգեր. յաւիտեան կը պահուին անոնք. բայց ամբարիշտներու սերունդը պիտի կորուի:... Տէրոջը համբերէ ու Անոր ճամբան պահէ, եւ Անիկա քեզ կը բարձրացնէ որ երկիրը ժառանգես. ամբարիշտներուն սատակումը պիտի տեսնես:... Ընօրէնները մէկտեղ պիտի կորսուին. ամբարիշտներու վախճանը կորուստ պիտի ըլլայ:»— Սաղմոս Լէ. 9,10,20,22,28,34,38:

[91]Յաւիտենական տանջանքի վարդապետութիւնը կը նուաստացնէ Եհովայի նկարագիրը: Ան զզուելի արատ մըն է Իր սիրեցեալ անուան: Մարդուն գլխաւոր նպատակը զԱստուած փառաբանել է: Ուրեմն անոր առանձնաշնորհն ու պարտականութիւնն է ուրիշներու մտքերէն հեռացնել Եհովայի մասին տարածուած այս զզուելի նախապաշարումը, օգնելով ուրիշներու որպէսզի ըմբռնեն թէ իրաւ իրօք Աստուած սէր է: Անոր ծրագրի ըմբռնումը ցոյց կուտայ թէ Անոր բոլոր գործքերու չարժառիթը սէր է: Նա մարդը մահուայ դատապարտած պահուն իսկ սկսաւ յայտնել անոր փրկութեան ու վերջնական ազատագրութեան նկատմամբ Իր կազմած ծրագիրը: Ինչ համեմատութեամբ որ ըմբռնենք այս մեծ եւ սիրուարար ճշմարտութիւնները, նոյն համեմատութեամբ պիտի հրճուինք Աստուածային արդարութեան յատկութեամբը եւ զայն արտայայտելու Աստուածային կարգադրութեամբը:

Աստուածային ո՞ր յատկութեան մատնանշուած է իրրեւ հիմ Աստուծոյ գահին: Պ. 39:

Աստուածային արդարութեան արտայայտուիլը կարեւո՞ր էր Աստուծոյ սէրը լիովին գործադրելու համար, եւ ինչու՞: Պ. 39:

Եհովա սխալներ կը գործէ՞: Պ. 39:

Ի՞նչ կը խորհրդանշացնէ Աստուծոյ քնարին երկրորդ լարը: Պ. 40:

Չարը ե՞րբ գործի սկսաւ: Պ. 41:

Աստուած բռնադատե՞ց Ադամը ընելու կամ չընելու այս կամ այն բանը: Պ. 41:
Աստուած մարդուն ի՞նչ իշխանութիւն տուաւ: Պ. 42:
Արուսեակը ինչու՞ մայր Եւան մեղանչելու մղեց: Պ. 42:
Ի՞նչ էր Արուսեակի անկումին պատճառը: Պ. 43:
Իր անկումէն իվեր Արուսեակ ի՞նչ անուններով ճանչցուած է: Տուր իւրաքանչիւր անունին նշանակութիւնը: Պ. 43:
Եւայի առած քայլին արդիւնքին նկատմամբ ո՞վ խօսեցաւ ճշմարտութիւնը, Աստուած թէ Սատանան: Պ. 44:
Ադամ պիտի մեռնէ՞ր եթէ Դրախտին մէջ մնար: Պ. 47:
Ի՞նչ է Եհովայի բոլոր գործոց չարժառիթը: Պ. 49:
Քրիստոնեան ինչու՞ կրնայ իբրեւ Աստուծոյ քնարին մէկ լարը դնահատել Աստուածային արդարութեան արտայայտութիւնը: Պ. 51:
Ահարոնի եւ իր որդւոցը փորձառութիւնները ի՞նչպէս կը զօրվեցնեն Քրիստոնեաններուն՝ չողրալ Աստուածային արդարութեան գործադրութեանը համար: Պ. 52:
Աստուած ո՞ր մէկը մահուայ դատապարտեց, հոգի՞ն թէ մարմինը: Պ. 53:
Բացատրէ հոգին: Պ. 55:
Մարդէն իզատ ուրիշ ի՞նչ արարածներ հոգիներ են: Պ. 58:
Ո՞վ հնարեց «անմահ հոգի» բսածը: Պ. 60:
Ե՞րբ եւ ո՞վ խօսեցաւ առաջին սուտը: Պ. 60:
Ի՞նչ է բոլոր մոլորեցուցիչ վարդապետութեանց հիմը: Պ. 60
Ո՞վ ունի անմահութեան յատկութիւնը: Պ. 61:
Սատանան ուրիշ ի՞նչ կեղծ վարդապետութիւն գործածած է մարդկութիւնը խաբելու համար: Պ. 62:
Ո՞վ է յաւիտենական տանջանքի վարդապետութեան պատասխանատուն: Պ. 70:
Զորս պատճառներ տուր, թէ ինչու՞ յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութիւնը չի կրնար ուղիղ ըլլալ: Պ. 70:
Յաւիտենական տանջանքի վարդապետութիւնը ինչու՞ զուրկ է սէրէ: Պ. 76–79:
Ի՞նչ է յաւիտենական տանջանքի եւ յաւիտենական պատիժի միջեւ գտնուած տարբերութիւնը: Պ. 81:
Ի՞նչ է Աստուծոյ ամենախիստ պատիժը, զոր ի գործ կը դնէ Իր օրէնքները բռնաբարողներուն վրայ: Պ. 81:
Ի՞նչ է «դժոխք» բառին նշանակութիւնը, եւ ի՞նչ բառերէ թարգմանուած է: Պ. 84:
Սբ. Գրոց համաձայն Յիսուս դժոխք դնաց: Եթէ դժոխքը յաւիտենական տանջանարան մըն է, ուրեմն Յիսուս ի՞նչպէս կրնար դուրս ելլել: Պ. 88:
Սատանան երկրի վրայ ի՞նչպիսի կրօնք մը հաստատեց: Պ. 89
Եհովայի Խօսքը ի՞նչ կ'ըսէ կրակի մէջ այրուող մանուկներու մասին, որոնք իբր զոհ կը մատուցուէին Բահաղին: Պ. 89:
Յաւիտենական չարչարանքի վարդապետութեան ուսուցման առթիւ՝ ի՞նչ են մարդուն ունեցած պարտաւորութիւնները հանդէպ Աստուծոյ եւ իր նմաններուն: Պ. 91:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Կար 3.— ԱԲՐԱՀԱՄԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՒՄ

ԱԴԱՄԻ ու Եւայի Եդեմէն վտարուելէն ժամանակ մը վերջ, անոնց զաւակները ծնան, որոնք այրուձիան եւ կնուձիան տարիքին հասնելով՝ իրենց կարգին զաւակներ ունեցան: Կայէն իր քրոջը հետ ամուսնանալով՝ կնոջ տէր եղաւ: Այսպէս երկրի ժողովուրդը հետզհետէ սկսաւ բազմանալ: Անոնք բոլորն ալ երկրի վրայ աստ անդ թափառելցան իրենց հացը իրենց ճակտի քրտինքովը ճարելով: Ասոնցմէ ոմանք չար էին իսկ ուրիշներ բարի: Աստուած Իր չնորհքը բարիներուն ցոյց տուաւ, ինչպէս որ Նա միշտ կը պաշտպանէ բարիները: Սատանան ժողովուրդին վրայ ի գործ դրաւ իր չար ազդեցութիւնը, որով անոնց մեծամասնութիւնը չարացաւ:

[93]Նոյ նահապետը բարի մարդ մըն էր, եւ ինքն ու իր ընտանիքը Տէր Եհովային ծառայելին: Աւելի քան 1600 տարիներ անցած էին Եդեմի դռնաստանէն վերջ (որու տեւողութեան մարդիկ խիստ չափացան), ու երկիրը բռնութեամբ լեցուած էր: Աստուած մտադրեց ոչնչացնել երկրի բոլոր չարագործները. որով Նա պատուիրեց Նոյի տապան մը շինել եւ անոր մէջ առնել իր ընտանիքի անդամները. որմէ վերջ՝ երկրի վրայ մեծ ջրհեղեղ մը եղաւ ու բոլոր կենդանի արարածները ոչնչացան բացի տապանին մէջ գտնուողներէն: (Ծննդոց է. 21–23, Ա. Պետրոս Գ. 20) Նոյ եւ իր որդիները զաւակներ ունեցան ու ժողովուրդը դարձեալ սկսաւ աճիլ երկրի վրայ: Անոնցմէ ոմանք բարի էին իսկ ոմանք ալ

չար: Աստուծոյ կամքը կատարել Յանացողներուն մէջ մարդ մը կար որուն անունը Աբրամ էր, որը վերջէն Աբրահամի փոխուեցաւ: Նա Սբ. Գրոց մէջ որպէս Աստուծոյ բարեկամը կոչուած է: Աբրահամի կնոջը անունը Սարրա էր:

[94]Երբ Աբրահամ 75 տարեկան էր, Եհովա ըսաւ անոր. «Քու երկրէդ, եւ քու ազգականներէդ, ու քու հօրդ տունէն գնա՛ ան երկիրը որ ես քեզի պիտի ցուցնեմ. եւ քեզ մեծ ազգ մը պիտի ընեմ, ու քեզ պիտի օրհնեմ, եւ քու անունդ պիտի մեծցնեմ. ու դուն օրհնեալ պիտի ըլլաս: Ես քեզ օրհնողները պիտի օրհնեմ, ու քեզ անիծողները պիտի անիծեմ, ու երկրի բոլոր ազգերը քեզմով պիտի օրհնուին:» (Ծննդոց ԺԲ. 1–3) Աբրահամ եւ իր կինը եւ ուրիշներ Յառանէն ելան Քանան երթալու համար: Երբ որ այդ երկրի Սիւքեմ կոչուած տեղը հասան, Տէրը անոր երեւնալով՝ ըսաւ. «Քու սերունդիդ պիտի տամ այս երկիրը»: Հոն Աբրահամ սեղան մը շինեց, ու այդ վայրը անկէ իվեր Բեթել կոչուած է, որ Աստուծոյ տունը կը նշանակէ: Վերջէն՝ Աբրահամ Մամբրէի դաշտերը բնակեցաւ, որը ներկայի Քերրոնէն քիչ վեր է, Պաղեստինի հարաւային մասին մէջ: Հոն եղած ժամանակ, Աստուած անոր հետ ուխտ մը ըրաւ՝ ըսելով. «Քու սերունդիդ տուի այս երկիրը՝ Եգիպտոսի գետէն մինչեւ մեծ գետը՝ Եփրատ գետը»:— Ծննդոց ԺԵ. 18:

[95]Անկէ վերջ, երբ Աբրահամ 99 տարեկան էր, Տէրը անոր երեւնալով ըսաւ. «Իմ ու քու մէջտեղ իմ ուխտս պիտի ընեմ, ու խիստ պիտի չատցնեմ քեզ,... եւ ազգերու բազմութեան հայր պիտի ըլլաս: Եւ քեզի՝ ու քեզմէ վերջը քու սերունդիդ յաւիտենական ժառանգութեան համար պիտի տամ այն երկիրը՝ ուր որ պանդուխտ եղար, բոլոր Քանանու երկիրը, ու անոնց Աստուած պիտի ըլլամ:» (Ծննդոց ԺԷ. 2,4,8) Ժամանակ մը վերջ, երբ Աբրահամ իր վրանին դուռը նստած էր, Մամբրէի

դաշտերուն մէջ, իր առջեւ երեք մարդիկ կայնեցան, Եհովայի պատգամաբերները: Մամբրէի բացատաններուն մէջ, Քերրոնի գիւղաքաղաքէն քիչ վեր, դեռ խիստ հին կաղնիի ծառ մը կը կանգնի, որուն չրջագիծը գրեթէ երեսուն ոտք է: Կ'ըսուի թէ ասիկա Աբրահամի կաղնին է, ուր որ դրած էր իր վրանը այս սուրբ պատգամաբերները իրեն երեւցած ժամանակ: Անշուշտ չենք կրնար հաւատալ ասոր ճշմարտութեանը, որովհետեւ կաղնի մը չի կրնար այդքան երկար ապրիլ: Այսու հանդերձ, հետաքրքրական է, տեսնել այս հին ծառը, որը գրեթէ կանգնած է այն կէտին վրայ՝ ուր Աբրահամ կ'ենթադրուի բնակած ըլլալ իր վրանին մէջ: Հոս էր որ Աբրահամ հիւրասիրեց այս նչանաւոր այցելուները, «ու ինքը ծառին տակը անոնց քովը կայնեցաւ, ու անոնք կերան»: Հոս էր որ Եհովայի պատգամաբերը Աբրահամի ըսաւ՝ թէ իրեն եւ իր կնոջ Սարրային որդի մը պիտի տրուի:— Ծննդոց ԺԸ. 1–14:

[96]Որոշեալ ժամանակին ծնաւ անոնց խոստացեալ զաւակը, որուն անունը Իսահակ դրին: (Ծննդոց ԻԱ. 1–3) Վերջէն, երբ Իսահակ մեծցաւ, Եհովա Աբրահամը մեծ փորձի մը ենթարկեց, եւ ատով պատկերացուց մարդկային սերունդի փրկութիւնը: Այս արձանագրութիւնը Ծննդոցի ԻԲ. գլուխին մէջ կը գտնուի: Աստուած ըսաւ Աբրահամի. «Հիմա ա՛ռ սիրական մէկ հատիկ որդիդ Իսահակը, ու Մօրիայի երկիրը գնա, եւ հոն զանիկա ողջակէզ ըրէ լեռներուն մէկուն վրայ՝ որն որ ես քեզի պիտի ըսեմ:» (Ծննդոց ԻԲ. 2) Հոս՝ հետաքրքրական է դիտել թէ՝ Մօրիա Լեռը ներկայ Երուսաղէմ քաղաքի պարիսպներու ներսի կողմը կը գտնուի: Ան Սողոմոնի տաճարին տեղն էր, եւ կ'ենթադրուի ըլլալ այն բուն կէտը՝ ուր Աբրահամ հանդիպեցաւ Մելքիսեդեկի: Ասիկա էր վայրը՝ ուր Աբրահամ առաջնորդուած էր մատուցանելու եւ ուր մատոյց իր սիրեցեալ որդին Իսահակը:

[97]Ողջակէզի համար պէտք եղած փայտը առնելով՝ Աբրահամ ու իր որդին եւ ծառաները երեք օր ճամբորդեցին Մամբրէի բացատաններէն մինչեւ Մօրիայի Լեռը: Հոն հասածին պէս, նա անմիջապէս ողջակէզը մատուցանելու պատրաստուեցաւ: Իսահակ տեղեկութիւն չունէր թէ իր հայրը մտադրած էր զինքը զոհել. որով ըսաւ իր հօրը. «Ահա կրակը ու փայտը, բայց ողջակէզ ըլլալու դառը ո՞ր է: Եւ Աբրահամ ըսաւ, Աստուած Իրեն ողջակէզ ըլլալու դառը պիտի պատրաստէ, որդեակ իմ: Ապա Աբրահամ տեղեկացուց իր որդւոյն թէ ինքը պիտի ըլլար զոհը: Եւ Իսահակը կապելով՝ սեղանին վրայ դրաւ, ու ձեռքը երկնցնելով՝ դանակը առաւ իր որդին սպաննելու համար: Ասիկա Աբրահամի հաւատքին համար մեծ փորձութիւն մը ըլլալու էր: Իսահակը իր միակ որդին էր ու նա կաթոգին կը սիրէր զանիկա. բայց Եհովա հրամայած էր իրեն զայն որպէս զոհ մատուցանելու, եւ Եհովայի հանդէպ ունեցած սիրոյն համար՝ նա հնազանդեցաւ Անոր հրամանին: Ու երբ իր ձեռքը վերցուց՝ իր սիրեցեալ միակ որդւոյն տալու մահացու հարուածը, «Տէրոջը հրեշտակը երկինքէն անոր կանչեց, ու ըսաւ. Աբրահա՛մ՝ Աբրահա՛մ՝ տղուն ձեռք մի՛ դպցըներ, եւ անոր բան մը մի՛ ըներ. քանզի հիմա գիտցայ որ Աստուածմէ կը վախնաս. որովհետեւ քու մէկ հատիկ որդիդ ինծմէ չխնայեցիր:» Երբ Աբրահամ նայեցաւ, մօտակայ խիտ մացառներուն մէջ եղջիւրներէն բռնուած խոյ մը տեսաւ, ու զայն առնելով՝ ողջակէզ ըրաւ:

[98]Այն տեղն «Տէրոջը հրեշտակը երկրորդ անգամ երկինքէն Աբրահամը կանչեց, ու ըսաւ. Իմ անձիս վրայ երդում ըրի՝ կ'ըսէ Տէրը, որովհետեւ այս բանը ըրիր, ու ինծի համար քու մէկ հատիկ որդւոյդ չխնայեցիր, քեզ օրհնելով պիտի օրհնեմ, ու քու սերունդդ երկինքի աստղերուն, ու ծովեզերքը եղող աւազին պէս խիստ պիտի շատցնեմ. եւ քու

սերունդդ իր թշնամիներուն քաղաքները պիտի ժառանգէ. ու երկրի բոլոր ազգերը քու սերունդովդ պիտի օրհնուին. որովհետեւ Իմ ձայնիս ականջ դրիր:»— Ծննդոց ԻԲ. 15–18:

[99]Այս զարմանալի պատկերին մէջ Աբրահամ Եհովայի՝ իսկ Իսահակ ալ Յիսուսի՝ Եհովայի սիրեցեալ որդւոյն խորհրդապատկերն էր: Սեղանին վրայ Աբրահամի իր սիրեցեալ որդւոյն զոհաբերումը պատկերացուց՝ թէ ինչպէս Աստուած որոշեալ աւենին պիտի զոհէր Իր միակ սիրելի Որդին որպէս մեծ զոհ մը, որպէսզի մարդկութիւնը մահուընէ փրկուի եւ կենաց պատեհութիւն մը ունենայ: Աբրահամ չի կրցաւ, ու արդարեւ չէր կրնար ալ ըմբռնել Աստուծոյ նպատակները, որովհետեւ Տէր Եհովա զանոնք անոր չյայտնեց. բայց նա գիտէր թէ Աստուած հոս իր հետ ուխտ մը ըրած էր ու զայն Իր երդումովը հաստատած էր. եւ թէ՝ այս երկու հաստատ ու անփոփոխելի բաներովը, Իր խօսքն ու Իր երդումը, որոշեալ ժամանակին Աստուած պիտի կատարէ Իր ուխտը, եւ թէ՝ այդ ուխտին արդիւնքը երկրի բոլոր ընտանիքներու եւ ազգերու օրհնութիւնը պիտի ըլլայ:

[100]Ուխտ բառը դաշինք կը նշանակէ. տարիկա անհատներու միջեւ կնքուած դաշինքի մը, համաձայնութեան մը կամ պայմանագրութեան մը արտայայտութեան նուիրական ձեւն է, որը մասնաւորապէս կրնայ կնքուած ըլլալ այն անհատին կողմէ՝ որ կը խոստանայ գործ մը կատարել: Աստուծոյ համար ուխտ մը կամ դաշինք մը սուրբ եւ անբռնաբարելի բան մըն է, ինչու որ Եհովա անփոփոխ է: (Մաղաքիա Գ. 6) Նա իր խոստացածը պիտի կատարէ: (Եբրայեցիս Զ. 18) Միշտ կարեւոր է որ պայմանագրութեան մը մէջ երկու կամ աւելի անհատներ կենան: Երբ որ պայմանագրութեան մը միայն մէկ կողմը յանձնառու կ'ըլլայ այսինչ բանը ընելու, այդ պայմանագրութիւնը մի-կողմանի կը

կոչուի. ու երբ երկու կողմէն ալ յանձնառու եղած են այսինչ բաները ընելու, այդ պայմանագրութիւնը երկու–կողմանի կը կոչուի:

[101]Նկատելու է թէ այս երդմամբ հաստատուած ուխտը՝ զոր Եհովա Աբրահամի հետ ըրաւ, ոչ մէկ պայմաններ կամ սահմանադրութիւններ կը պարունակէր, հապա պարզապէս Եհովայի մէկ խոստումն էր Իր երդումովը հաստատուած. հետեւաբար, պատշաճ կերպով, միակողմանի ուխտ մը կոչուած է. որովհետեւ Աստուծոյ նպատակն էր ու դեռ է, դլուխ հանել մարդկութիւնը օրհնելու Իր ծրագիրը, հոգ չէ թէ ուրիշներ ինչ կ'ընեն կամ չեն ըներ: Ի–րեն համար պէտք չկար ուխտին ոեւէ պայմաններ որոշել: Նա պարզապէս յայտարարեց մարդկութեան հանդէպ իր ունեցած նպատակը: Ուխտը նոյնիսկ չըսեր թէ ժողովուրդը պիտի օրհնուի պայմանաւ որ Աբրահամ այսինչ բանը ընէ, կամ թէ եթէ ժողովուրդը զայն վնասէ: Ուխտը չըսեր թէ ամէն անհատ յաւիտենական կեանքով պիտի օրհնուի. հապա կ'ըսէ թէ աշխարհի բոլոր ազգերը պիտի օրհնուին. որը կը նշանակէ թէ Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին ամէն ոք կատարեալ եւ ընտիր պատեհութիւն մը ունենալու է յաւիտենական կեանց տիրանալու: Ան, նաեւ կը նշանակէ թէ Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին բոլոր մարդկութեան դիտութիւն պիտի տրուի, որպէսզի ամէն ոք կենսապարգեւ այս պատեհութենէն կարենայ օգտուիլ: (Եսայի ԶՍ. 9, Երեմիա Լ.Ա. 34) Ան դարձեալ կը նշանակէ թէ՝ անոնց ամէն մէկուն դիւրութիւն պիտի տրուի, որպէսզի անոնք կարենան օգտուիլ պատեհութենէն. եւ ամէն անոնք որ այս պատեհութեան պատճառաւ եկած փորձին մէջ հաւատարիմ կը գտնուին, յաւիտենական կեանք պիտի առանան:

Երկրին բնակիչները նախապէս որո՞նք էին: Պ. 92:
Կայէն ու՞րկէ առաւ իր կինը: Պ. 92:
Եհովա որո՞նց ցոյց կուտայ Իր ընորհքը: Պ. 92:
Սատանայի ազդեցութիւնը ժողովուրդին վրայ ի՞նչ տպաւորութիւն կը ձգէ: Պ. 92:
Նոյ ի՞նչպիսի մարդ մըն էր. եւ որու՞ ծառայեց: Պ. 93:
Եհովա ինչու՞ Նոյը առաջնորդեց որ տապանը չինէ: Պ.93:
Ջրհեղեղի կործանումէն քանի՞ անձինք խուսափեցան, եւ ինչու՞ համար: Պ. 93:
Ջրհեղեղէն յետոյ երկրին վրայ որո՞նք բնակեցան: Պ. 93:
Սբ. Գրոց մէջ ո՞ր մարդը իրրեւ Աստուծոյ բարեկամ կոչուած է. եւ ի՞նչ էր անոր կնոջը անունը: Պ. 94:
Աբրահամ քանի՞ տարեկան էր երբ Աստուած անոր հետ խօսեցաւ. ու ի՞նչ ըսաւ Եհովա: Պ. 94:
Ու՞ր էր Աբրահամի հայրենիքը. եւ Աստուծոյ հրամանին հնազանդելով՝ ո՞ր երկիրը գնաց: Պ. 94:
Աբրահամ գանանու մէջ ո՞ր տեղերը կանգ առաւ որոնք մասնաւորապէս յիշուած են Սբ. Գրոց մէջ: Պ. 94:
Աստուած Աբրահամի ի՞նչ խոստումներ ըրաւ. նախ Բեթէլի եւ յետոյ Մամբրէի մէջ: Պ. 94:
Նկարագրէ Աբրահամի բնակավայրը երբ Եհովա անոր զաւակ մը խոստացաւ: Ճիշդ Սբ. Գրոց արձանագրութիւնը: Պ.95:
Աբրահամ իր Սարրա կնոջմէն քանի՞ զաւակներ ունեցաւ: Սբ. Գրքէն փաստէ: Պ. 96:
Աստուած ի՞նչ մասնաւոր փորձի ենթարկեց Աբրահամը իր որդւոյն Իսահակի նկատմամբ: Պ. 96:
Մանրամասնօրէն բացատրէ Իսահակի զոհաբերումը: Պ.97:
Կրկնէ Աստուծոյ՝ Աբրահամի տուած խոստումը Իսահակը զոհած ժամանակ: Պ. 98:
Աբրահամ ո՞վ պատկերացուց այս զոհաբերութեանը մէջ. իսկ Իսահակ որու՞ պատկերն էր: Պ. 99:
Աբրահամ լիովին ըմբռնե՞ց Աստուծոյ խոստման նշանակութիւնը: Պ. 99:
Ի՞նչ է «ուխտ» բառին նշանակութիւնը: Պ. 100:
Աստուած ի՞նչպէս կը նկատէ Իր ուխտերը: Սբ. Գրքէն փաստէ: Պ. 100:
Քանի՞ անձ կը պահանջուին ուխտ մը կնքելու համար:
Երբ միայն մէկ կողմը պարտաւորուած է, ի՞նչպիսի ուխտ կը կոչուի այն: Պ. 100:
Երբ երկու կողմէն ալ պարտաւորուած են այսինչ բանը ընելու, այն տեսն ի՞նչպիսի ուխտ կը կոչենք զայն: Պ. 100:
Ինչու՞ Աստուծոյ՝ Աբրահամի ըրած ուխտը մի–կողմանի ուխտ մըն էր: Պ. 101:
Ի՞նչ է Աբրահամական ուխտին կամ խոստումին կարեւոր կէտը: Պ. 101:
Աբրահամական ուխտը վերջ ի վերջոյ որո՞նց պիտի նպաստէ: Պ. 101

«ԵԿԱ՞Ծ Է»

Այս է հարցը բանաստեղծին, տեսանողին,
Վեր այս կեանքի ժխորէն եւ վախերէն·
Ան ճամբորդած է գրերով, եւ աշխատած խորհրդով,
Հին ուսմունքի եւ դաւանանքի մէջէն:
Քաղաքագէտները առտ են, քահանաները կը խաբեն,
Վաճառականները կը ծախեն աշխարհը·
Սակայն սրտերը կը կառչին ոսկի խոստման,
Եւ դեռ ոմանք երբեմն կ'ըսեն, «եկա՞ծ է»:

Հետք մը չկայ ազգերու մէջ արեւմտեան
Որ մինչեւ հիմա նախաձայնուած էր·
Ուսուցչին տեղ թնթանօղն է որ կը խօսի·
Դարը յոգնած է գործով եւ ոսկիով·
Վեհ յոյսեր կը մարին եւ յուշք կը նուազին,
Կրակը մարած է օճախներու մէջ·
Բայց ճայ հաւատքը պարապ տեղ ապրած չէ·
Ահա այսչափ ըսաւ մեր պահապանը:

—ՊՐԱՈՒՆ

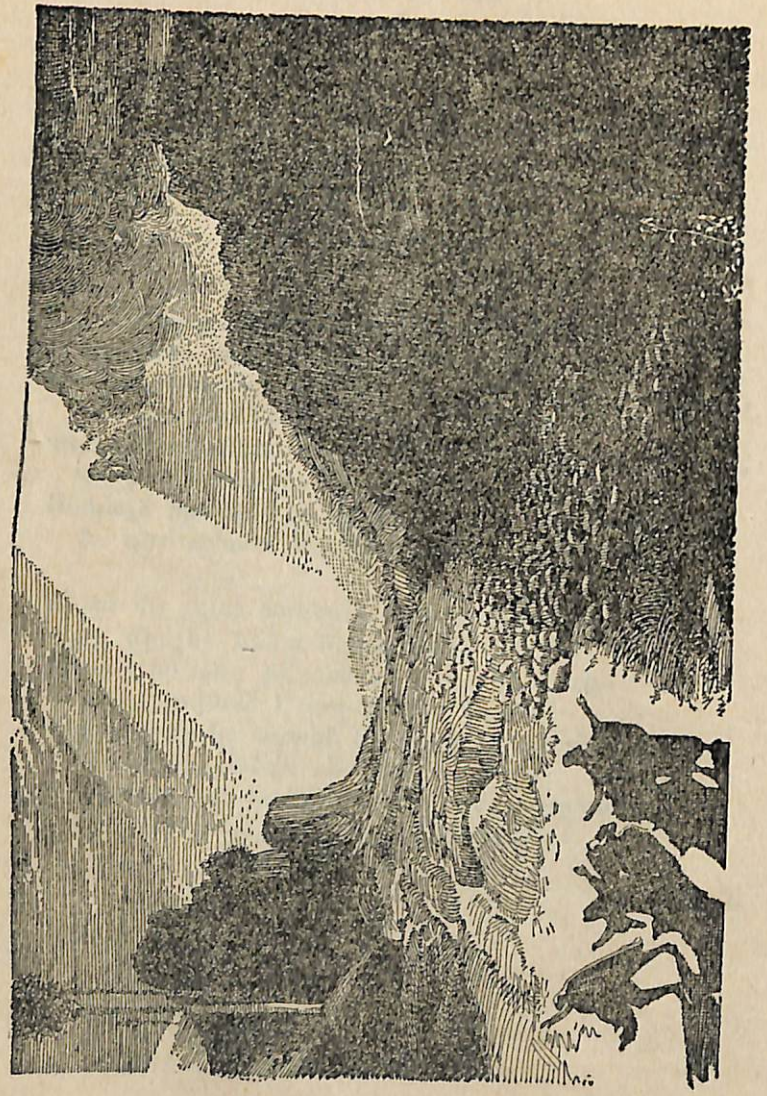

ԳԼՈՒԽ Ե·

Լար 4.— ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

ԵՀՈՎԱՅԻՆ հաճելի թուած է այրեր եւ կիներ գործածել նախապատրաստելու Իր ծրագրին զանազան մասերը: Զոր օրինակ, երբեմն Աբրահամ զԱստուած կը պատկերացնէ կամ կը ներկայացընէ· մինչդեռ իր կինը Սարրա՝ գործածուած էր պատկերացնելու կամ ներկայացնելու Աստուծոյ Աբրահամի հետ ըրած ուխտը, որու միջոցաւ Նա խոստացաւ յառաջ բերել այն սերունդը, որով պիտի օրհնուին աշխարհի բոլոր ազգերը: Սարրա Իսահակի մայրն էր, ան իր միակ որդին էր: Իսահակ գործածուած էր պատկերացնելու կամ նախապատրաստելու Յիսուսը, Աստուծոյ Որդին, աշխարհի Փրկիչը: Հաղար Աբրահամէն որդի մը ունեցաւ, եւ Հաղար խորհրդապատկերացուց կամ նախապատկերացուց օրէնքի ուխտը, որը Եհովա ըրաւ Մովսէսի հետ, որ Իսրայէլի որդւոց միջնորդն էր Սինա Լեռան վրայ: Ինչպէս որ Հաղար գերի մըն էր, Սարրայի ծառան, նոյնպէս ալ օրէնքի ուխտը՝ գերութիւն մըն էր որը Հրեաներուն իրական օրհնութիւններ չբերաւ· այլ անիկա Հրէից անկարողութիւնը ցոյց տալու նպատակաւ տրուած էր, թէ չէին կրնար ինքզինքնին կենաց բարձրացնել, ինչպէս նաեւ ցոյց տալու անոնց Փրկիչի մը բացարձակ պէտքը: Սարրայի մահէն վերջ, Աբրահամ Քեթուրայի հետ ամուսնացաւ ու անոր միջոցաւ չատ զաւակներ ունեցաւ· եւ Քեթուրա որպէս խորհրդապատկեր մը գործածուած է նախապատկերացնելու

Նոր Ուխտը, զոր Եհովա պիտի ընէ Քրիստոսի հետ՝ որպէս Միջնորդը աշխարհի մարդկութեան, որու միջոցաւ ամէնն ալ պատեհութիւն մը պիտի ունենան յաւիտենական կեանք ստանալու:

[103]Ղովտս Առաքեալ ուխտերու ակնարկող այս այլաբանութեանց կամ պատկերներուն մասին խօսելով՝ կ'ըսէ. «Վասնզի գրուած է թէ Աբրահամ երկու որդի ունէր, մէկը՝ աղախինէն, ու մէյը՝ ազատ կնոջմէն: Բայց ան որ աղախինէն էր՝ մարմնոյ կողմանէ ծնած էր, իսկ ան որ ազատ կնոջմէն՝ խոստումնքին համեմատ: Որ այս բաները այլաբանօրէն կը մեկնուին. ինչու որ սոսկ են երկու կտակարանները (ուխտերը), մէկը՝ Սինա Լեռնէն՝ որ ծառայութեան համար կը ծնանի, որ է Հագար. ինչու որ Հագար Արաբիոյ մէջ Սինա լեռն է, եւ կը համեմատի հիմակուան Երուսաղէմին՝ որ իր զաւակներով մէկտեղ կը ծառայէ: Բայց վերին Երուսաղէմը ազատ է, որ մեր ամէնուն մայրն է: Ինչու որ գրուած է, «Ո՛վ չծնանեղ ամուլ՝ ցնծա.ո՛վ ծնընդական ցաւ չքաշող՝ գոչէ՛ եւ աղաղակէ՛, քանզի երեսէ ձգուածին տղաքները էրիկ ունեցողին տղաքներէն չատ պիտի ըլլան: Ուստի մենք՝ եղբայրներ՝ Իսահակին պէս խոստումնքին որդիներն ենք:» (Գաղատացիս Դ.22–28) Իսահակը կը պատկերացնէ ամբողջ Քրիստոսը, Գլուխը եւ Մարմինը— Յիսուս Ըլլալով Գլուխը, իսկ Եկեղեցին Մարմնոյն անդամները:

[104]Կը տեսնենք որ Աստուծոյ՝ Աբրահամի հետ ըրած ուխտը կ'ակնարկէ թէ սերունդ մը պիտի ելլէ որ պիտի օրհնէ աշխարհի բոլոր ազգերը: Այս սերունդը Ազատարարն է, Քրիստոս Յիսուսը, աշխարհի Փրկիչը. իսկ ճշմարիտ Քրիստոնեաները, Եկեղեցին, Քրիստոսի Մարմնոյն անդամները, Աստուծոյ ընտանիքին մէջ որդեգրուելով՝ այս սերունդին մէկ մասը կը կազմեն: «Եւ դիրքը առաջուց դիտնալով թէ Աստուած հեթանոսները հաւատքով

կ'արդարացնէ, առաջուց աւետիս տուաւ Աբրահամին թէ քեզմով պիտի օրհնուին բոլոր ազգերը: Արդ խոստումնքները Աբրահամին ու անոր սերունդին եղան, չըսեր, եւ քու սերունդներուդ՝ որպէս թէ շատերու համար, հապա որպէս թէ մէկու մը համար, եւ քու սերունդիդ, որ ան Քրիստոս է:»— Գաղատացիս Գ. 8,16:

[105]Խոստացուած օրհնութիւնները աշխարհի ժողովուրդին գալէ առաջ պէտք է որ խոստացեալ սերունդը ամբողջանայ: Իսրայելացիները ուրեմն, որոնք Հրեաներ կոչուած էին, ակնկալելեցին թէ Աբրահամի բնական սերունդէն մէկը իրենց թագաւորը պիտի ըլլար, եւ թէ՝ այս թագաւորին ու անոր թագաւորութեանը միջոցաւ պիտի օրհնուէին երկրի բոլոր ազգերը, իրենց տրուած օրհնութիւններու ընդունելովը: Այս պատճառաւ հաւատարիմ Հրեաները մեծ ակնկալութեամբ սպասեցին այն մէկուն ծննդեանը որ իրենց թագաւորը պիտի ըլլար: Անոնք իրենց յոյսերը Եհովայի կրկնակի խոստումներուն վրայ հիմնած էին: Անկասկածօրէն, ոմանք խորհեցան թէ Աբրահամի որդին՝ Իսահակը պիտի ըլլայ այն, որու միջոցաւ պիտի գան օրհնութիւնները: «Աբրահամի մեռնելէն վերջը՝ Աստուած օրհնեց անոր որդին Իսահակը. եւ Իսահակ Լահայրօրի Ջրհորին քովը բնակեցաւ:» (Ծննդոց ԻԵ. 11) Երբ Իսահակ մօտաւորապէս վաթսուն տարեկան էր, իր կինը Ռեբեկան երկու արու զաւակներ, երկւորեակներ ծնաւ, որոնց անունը Եսաւ եւ Յակոբ դրին:— Ծննդոց ԻԵ. 26:

[106]Սակէ վերջ Իսահակ Փղշտացւոց երկիրը վոխադրուեցաւ, ու քանի որ հոն էր, Աստուած ըսաւ անոր. «Պանդուխտ եղիր այս երկրին մէջ, ու ես քեզի հետ պիտի ըլլամ, եւ քեզ պիտի օրհնեմ. ինչու որ բոլոր երկիրները քեզի ու քու սերունդիդ պիտի տամ. ու քու հօրդ Աբրահամին ըրած երդումս պիտի հաստատեմ. եւ քու սերունդդ երկինքի աստղե-

բուն չափ պիտի չառցնեմ, եւ բոլոր ազգերը քու սերունդովդ պիտի օրհնուին։» (Ծննդոց ԻՋ.3,4) Այսպէս՝ Աբրահամական խոստումը Իսահակի կրկնուեցաւ։ Իր մահէն առաջ՝ Իսահակ Յակոբ որդւոյն տուաւ իր օրհնութիւնը, որով Աբրահամական խոստումը Յակոբի անցաւ իր հօրմէն վերջ։

[107]Ըստ ժառանգական օրինաց՝ անդրանիկ կամ ամենամեծ որդին էր իր հօրը կալուածոց եւ առոնց ընկերակցող ուրիշ տեւէ իրաւունքներու կամ առանձնաշնորհներու ժառանգը, մինչ այն պարագային երբ մասնաւոր պատճառով մը այս օրէնքէն բացառութիւն կազմէր։ Եսաւ իր Յակոբ եղբօրմէն մի քանի վայրկեան առաջ ծնած ըլլալով՝ ըստ այս կանոնի, ինք Աբրահամական խոստումի յաջորդը ըլլալու էր ու իր հօրը ժառանգը։ Իր ժառանգութեան իրաւունքը, ուրեմն, կը պարունակէր Աբրահամի տրուած խոստումը։ Բայց Տէրը որոշ կերպով ցոյց տուաւ թէ այս խնդրոյն մէջ օրէնքի բացառութիւն մը պէտք է ըլլայ, եւ թէ՝ Յակոբ ըլլալու է ժառանգը ու ոչ թէ Եսաւ։ Երբ դիտցուեցաւ թէ մայրը երկու զաւակներ պիտի ունենայ, անոնց ծնանելէն ճիշտ առաջ, մայրը Ռեբեկայ, ակնկալուած զաւակներու մասին Տէրոջը հարցուց, եւ Տէրը անոր ըսաւ թէ իրմէ երկու զաւակներ պիտի ծնին, եւ թէ մեծը պղտիկին պիտի ծառայէ։ (Ծննդոց Իե. 22,23) Ասիկա որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ Աստուծոյ նպատակն էր, թէ Յակոբ որ վերջէն ծնած էր, Աբրահամական խոստումին ժառանգը եւ յաջորդը պիտի ըլլար։

[108]Այս երկու որդիները չափահաս եղան։ Եսաւ մեծ որսորդ մը եղաւ ու սիրեց բացօդեայ կեանքը. մինչդեռ Յակոբ պարզ մարդ մըն էր, եւ տնային խաղաղ կեանքի մէջ մնաց։ Եսաւ ցոյց տուաւ թէ չէր գնահատէր իր ժառանգութեան իրաւունքը, Աբրահամական խոստումը, որը թէեւ իրենն էր, բայց իրապէս իրը չէր, քանի որ Աստուած նախասահմանած էր թէ ան Յակոբին պիտի պատկանի։ Եսաւ աւելի կը հետաքրքրուէր իր անձնական չահախնդիր ու անմիջական հաճոյքներովը՝ քան թէ այն բաներով որ այս խոստումին միջոցաւ կրնային իրեն գալ։ Անգամ մը՝ նա որսի գացած էր. վերադարձին՝ անօթութենէն կը մարէր։ Նա տեսաւ թէ Յակոբ աման մը ոսպ պատրաստած էր։ Երբ Եսաւ հոտոտեց այս ախորժահամ կերակուրը, ըսաւ Յակոբին. «Շնորհք ըրէ՝ սա չիկաթանէն տուր որ ուտեմ, քանզի կը մարիմ։» Եւ Յակոբ ըսաւ. «Ծախէ՛ ինծի այսօր քու անդրանկութեանդ իրաւունքը։ «Ու Եսաւ ըսաւ, Ահա մեռնելու կը մօտենամ, եւ անդրանկութենէն ինծի ի՞նչ օգուտ կայ։ Եւ Յակոբ ըսաւ. Այսօր ինծի երդում ըրէ. եւ անիկա երդում ըրաւ անոր, ու իր անդրանկութեան իրաւունքը ծախեց Յակոբին։ Այն ատեն Յակոբ հաց եւ ոսպէ ապուր տուաւ Եսաւին. եւ նա կերաւ ու խմեց. ու ելաւ գնաց. այսպէս Եսաւ իր անդրանկութիւնը անարգեց։»— Ծննդոց Իե. 27–34։

[109]Անդրանկութեան հարազատ, իրական իրաւունքն ու առանձնաշնորհը ներկայիս Յակոբին էր երկու բնաիր եւ բաւարար պատճառներով. (1) որովհետեւ իր ծնունդէն առաջ Տէրոջմէ այդպէս կարգադրուած էր, ինչպէս որ վերը յիշեցինք. եւ (2) որովհետեւ նա զայն իր եղբօրը Եսաւի բացայայտ ու մաքուր գործառնութեամբ մը գնած էր։ Այս երկու եղբայրները այս ժամանակ պզտիկ տղաքներ չէին։ Անոնք քառասուն տարին անցած էին (Ծննդոց Իջ. 34), երկուքն ալ ի վիճակի պայմանագրութիւն մը ընելու. եւ անոնք պայմանագրութիւն մը ըրին, որ երկուքին համար ալ պարտաւորիչ էր։

[110]Զննայելով այս երկու լաւ պատճառներուն որոնցմով Յակոբ իրաւացիօրէն ժառանգորդ կը դառնար անդրանկութեան, Եսաւ չանաց զայն խըլել անկէ։ Անդրանկութիւնը կը պարունակէր իրենց

հօրմէն առանալիք մասնաւոր օրհնութեան առանձնաշնորհը: Իսահակ ծերացած էր եւ իր աչքերը տկարացած էին, որով չէր կրնար տեսնել. ու նա գիտէր թէ իր մահուան օրը մօտեցած ըլլալու էր: (Մննդոց Իէ. 1,2) Նա պատուիրեց իր Եսաւ որդւոյն որ որս մը որսայ, ու իր սիրածին պէս խորտիկներ պատրաստէ ու իրեն բերէ, որպէսզի ուտէ եւ զինքը օրհնէ:

[111]Սբ. Գիրքը որոշ կերպով չի յայտնէր թէ Իսահակ տեղեակ էր Աստուծոյ նախասահմանութեանը, թէ այս անդրանկութիւնը Յակոբին պիտի պատկաներ, ոչ ալ գիտէր թէ Եսաւ զայն Յակոբին ծախած էր. որով կրնանք ներել ծեր հօրը, երբ նա խորհեցաւ թէ իր պարտականութիւնն էր Եսաւ որդւոյն տալ իր օրհնութիւնը: Ռեբեկան՝ մայրը, տեղեակ ըլլալով այս երկու պատճառներուն, թէ անդրանկութեան իրաւունքը Յակոբին կը պատկաներ, գիտնալով թէ Եսաւ զանիկա չէր գնահատէր, եւ տեղեակ ըլլալով անոր իր Յակոբ եղբայրը անդրանկութեան առանձնաշնորհներէն եւ օրհնութիւններէն զրկելու չար դիտաւորութեանը, խրատեց Յակոբը թէ ինչ ընելու էր պաշտպանելու համար իր արդար եւ սեպհական շահերը: Ուրեմն մայրը այս ուղղութեամբ Աստուծոյ կամքը յառաջ կը տանէր: Նա ըրաւ այն՝ ինչ որ բոլոր աղնուամիտ անձերը պէտք է ընեն— պաշտպանել ջանալ իրենց մօտ եւ սիրելի եղողներու վտանգուած իրաւունքներն ու առանձնաշնորհները: Ուստի նա պատուիրեց Յակոբին երկու ուլեր մորթել եւ իրեն բերել, որոնցմէ նա խորտիկներ պատրաստեց, ու ապա, որպէսզի կոյր հայրը չըլլայ թէ յամառօրէն մերժէ օգնել իրենց գլուխ հանելիք Աստուածային նպատակները, եւ որպէսզի նա խորհի թէ Եսաւն էր որ կ'օրհնէր, Ռեբեկայ իր որդւոյն Յակոբին բազուկներուն վրայ կապեց ուլերուն մորթերը, նաեւ անոր վզին չուրջը, որպէսզի Եսաւին նման մազոտ երեւնայ:

[112]Այն ատեն Յակոբ խորտիկներով միասին հօրը առջեւ ներկայացաւ: Հայրը համբուրեց զինքը ու ձեռքը անոր վրայ դնելով՝ Յակոբին տուաւ իր օրհնութիւնը: Ծերունի հայրը այն ատեն մարգարէական լեզուով խօսեցաւ, յայտնապէս Տէրոջը առաջնորդութեամբը, ըսելով իր Յակոբ որդւոյն. «Թող ժողովուրդները քեզի ծառայեն, եւ ազգեր քեզի խոնարհութիւն ընեն. քու եղբայրներուդ տէրը եղիր, եւ քու մօրդ որդիքը քեզի խոնարհութիւն ընեն. քեզ անիծողը անիծեալ ըլլայ, ու քեզ օրհնողը՝ օրհնեալ:»— Մննդոց Իէ. 29:

[113]Գրեթէ ասկէ անմիջապէս վերջ Եսաւ դաշտէն վերադարձաւ եւ տեղեկացաւ թէ Յակոբ ստացած էր իր հօրը օրհնութիւնը, եւ թէ ինքը (Եսաւ) չէր յաջողած իրագործելու իր նպատակը, բեկանելու այն պարզ եւ արդար գործառնութիւնը զոր ըրած էր Յակոբի հետ, իր անդրանկութեան իրաւունքը ծախած ժամանակ: Նա ատեց իր եղբայրը Յակոբը եւ վճռեց զայն սպաննել իր հօրը՝ Իսահակի մահէն անմիջապէս վերջը:

[114]Տարօրինակ կը թուի որ Քրիստոնեաներէն շատեր խափ քննադատած են Յակոբը եւ իր մայրը Ռեբեկան այս գործառնութեան համար: Յայտնի է թէ ատիկա պատմութեան անտեղեակ ըլլալու պատճառաւ է: Յակոբի՝ անդրանկութեան մասին առած ոչ մէկ քայլը պարսաւելի է: Մինչդեռ Եսաւի ակնարկող ամէն կէտ պարսաւելի է: Աստուած վերջէն ցոյց տուաւ թէ Եսաւ երկրի այն ժողովուրդները պատկերացուց որոնք անունով միայն Քրիստոնեայ են, եւ ոչ թէ ճշմարտութեամբ եւ իրապէս, որոնք կեղծաւորներ են, եւ որոնք կը հալածեն ճշմարիտ Քրիստոնեաները. մինչդեռ Յակոբ՝ Քրիստոսի ճշմարիտ հետեւորդները պատկերացուց, որոնք անուանական Քրիստոնեաներէն սխալ ներկայացուած եւ հալածուած են: Աստուած Յակոբի եւ իր մօրը Ռեբեկայի վարմունքին նկատմամբ արտա-

յայտեց Իր հաճութիւնը, ցոյց տալով թէ Իր նպատակն ու դիտաւորութիւնն էր որպէսզի Յակոբ ըստանայ անդրանկութեան ընկերացող օրհնութիւնը: Յակոբ անդրանկութեան իրաւունքին համար ցոյց տուած էր իր մեծ փափաքը, որը պարզ խոստումն էր. մինչդեռ նաև անարդած էր զայն: Իր մօրը խրատին անսալով՝ Յակոբ վախճան նաեւ բարկութենէն. ու ճամբորդութեան տեւողութեան, պատկեցաւ ու քնացաւ այն տեղը որ ներկայ Երուսաղէմի հիւսիսային կողմը կը գտնուի, որ վերջէն Բեթել (Աստուծոյ տունը) անուանեց. հոն երազ մը տեսաւ, որուն մէջ Աստուած ցոյց տուաւ իր հաճութիւնը հանդէպ Յակոբին ու զայն օրհնեց:

[115]«Եւ տեղ մը հասաւ, ու գիշերը հոն մնաց, ինչու որ արեւը մարը մտած էր. եւ ան տեղի քարերէն առաւ ու իր գլխուն տակը դրաւ, եւ ան տեղը պառկեցաւ: Ու երազ մը տեսաւ, եւ ահա սանդուխ մը երկրի վրայ դրուած էր, որուն գլուխը երկինքը կը հասնէր, եւ ահա Աստուծոյ հրեշտակները անկից կ'ելլէին ու կ'իջնէին: Եւ ահա Տէրը կայնեցաւ անոր վերեւը, ու ըսաւ. Ես եմ Եհովան քու հօրդ Աբրահամին Աստուածը, ու Իսահակին Աստուածը. այս երկիրը որուն վրայ դուն կը պառկիս, քեզի ու քու սերունդիդ պիտի տամ. եւ քու սերունդդ երկրի ա-ւազին չափ չատ պիտի ըլլայ, ու դէպի արեւմուտք ու արեւելք, եւ դէպի հիւսիս ու հարաւ պիտի տարածուի. ու երկրի բոլոր ազգերը քեզմով ու քու սերունդովդ պիտի օրհնուին: Եւ ահա ես քեզի հետ եմ, ու ամէն ուր որ երթաս՝ քեզ պիտի պահեմ, ու քեզ այս երկիրը պիտի դարձնեմ. քանզի մինչեւ որ իմ քեզ ըրածս չընեմ, քեզ պիտի չթողում:»— Ծննդոց ԻԸ. 11–15:

[116]Աստուած որու որ կը հաճի ու կ'օրհնէ՝ ամենուն ալ հաճելի ըլլալու է: Ուրեմն կրնանք վստահ ըլլալ թէ Յակոբ իր գործառնութեանը մէջ անմեղադրելի էր Եհովայի առջեւ: Ան ցոյց կուտայ թէ որքան ըզ-

գուշութեամբ Եհովա կը պաշտպանէր Իր խոստումը ու այն սերունդը՝ որ ի վերջոյ անկէ յառաջ պիտի գար եւ որու միջոցաւ պիտի օրհնուէին երկրի բոլոր ազգերը:

[117]Մի քանի տարիներ վերջը Աստուած Յակոբին անունը Իսրայէլի փոխելով՝ անոր աւելի չնորհ ցոյց տուաւ: Իսրայէլ անուան նշանակութիւնն է, թէ նա որպէս Աստուած պիտի իշխէ: «Ու Աստուած ըսաւ անոր. քու անունդ Յակոբ է. այլ մէկմէկ քու անունդ Յակոբ չըսուի, հապա Իսրայէլ ըլլայ քու անունդ. ու անոր անունը Իսրայէլ դրաւ: Եւ Աստուած ըսաւ անոր, Ես Ամենակարող Աստուած եմ. աճիս ու չատնաս. քեզմէ ազգ ու ազգերու բազմութիւն ըլլայ, եւ քու երանքէդ թագաւորներ ելլեն: Ու այն երկիրը որ Աբրահամին եւ Իսահակին տուի, քեզի պիտի տամ. ու քեզմէ ետքը քու սերունդիդ պիտի տամ ան երկիրը:» (Ծննդոց Լե. 10–12) Այս պարագային Յակոբի տրուած խոստումին համաձայն՝ իրմէ ազգ մը յառաջ գալու էր:

[118]Յակոբ տասներկու զաւակներ ունէր: Իր կինը Լիա՝ իրեն ծնաւ Ռուբէնը, Շմաւոնը, Ղեւին, Յուդան, Իսաքարը, եւ Զաբուղոնը. իսկ Ռաքէլը՝ ծնաւ, Յովսէփն ու Բենիամինը: Իր միւս որդիներն էին Դանը, Նեփթաղէմը, Գադը եւ Ասերը: Ռաքէլ Յակոբի ամենասիրեցեալ կինն էր, եւ իր սիրեցեալ որդւոյն, Յովսէփին, մայրն էր: Յակոբ՝ Յովսէփի ներկայութենէն ու ընկերակցութենէն զրկուելէ վերջ՝ իր սէրը Բենիամինի վրայ կեդրոնացուց. որ իր սիրեցեալ կնոջ, Ռաքէլի, միւս զաւակն էր: Սբ. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ այս երկու զաւակները խորհրդապատկերացուցին անոնք՝ որ հոգեղէն մակարդակի վրայ պիտի ծնին. Յովսէփը կը պատկերացնէ երկնային արքայական ընտանիքը, մինչդեռ Բենիամինը՝ կը պատկերացնէ մեծ բազմութիւնը կամ տառապանքի դասակարգը, որոնք թէեւ հոգեղէն մակարդակի վրայ կը ծնին, բայց աւելի խո-

նարհ մակարդակի վրայ են քան անոնք՝ որ աստուածային բնութեան կը տիրանան:

[119]Յակոբ իր վերջին օրերը իր ընտանիքին հետ Եգիպտոս անցուց: Իր մահէն առաջ՝ նա իր ներկայութեանը կանչեց իր որդիները, անոնց տալու հայր իր վերջին օրհնութիւնները: Ասկէ սկսեալ կը հաշուբուի Իսրայէլ ազգի պատմութիւնը: Ու երբ նա իր այլեւայլ որդւոցը կուտար վերջին օրհնութիւնը, իր Ցուդա որդւոյն նկատմամբ ըսաւ. «Ցուդան առիւծի կորիւն մըն է. ո՛րդեակ իմ՝ կողոպուտէն ելար: Առիւծի պէս ծունկ կրկնեց, մատակ առիւծի պէս պառկեցաւ. զանիկա ո՞վ պիտի արթնցնէ: Իշխանութիւնը Ցուդայէն պիտի չպակսի, ո՛չ ալ անոր ոտքերուն մէջտեղէն օրէնսդիրը, մինչեւ որ Սելովը գայ. ու ժողովուրդները անոր պիտի հնազանդին:» (Ծննդոց ԽԹ. 9,10) Այս մարգարէական խոստումը որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ գալիք այն հզօրը, որու միջոցաւ ժողովուրդները պիտի օրհնուին, պէտք է Ցուդայի ցեղէն յառաջ գայ: Սելով բառը մէկն է այն պատուանուններէն որոնք Աղաղութեան մեծ Իշխանին, Ազատարարին, մարդկութեան Փրկիչին կ՝ակնարկեն:

[120]Յակոբի մահէն յետոյ իր սերունդը որպէս Իսրայէլի որդիքը կամ Իսրայէլացիներ ճանչցուած էին: Յովսէփ պատանի եղած ժամանակ Եգիպտոս ծախուած էր, ու ժամանակուայ ընթացքին հպատակ զօրաւոր մարդ մը ու կառավարիչ մը եղած էր Եգիպտոսի մէջ. հոն զօրութեան ու փառաց մէջ կ՝ապրէր երբ իր Հայրը Յակոբ ու անոր ընտանեաց անդամները Եգիպտոս փոխադրուեցան: Յովսէփի կենդանութեան տեւողութեան Իսրայէլացիները լաւ ընդունելութիւն գտած էին տեղացիներէն: Բայց իր մահէն վերջ, նոր թագաւոր մը բարձրացաւ Եգիպտոսի գահը, որ սկսաւ ճնշել ու հալածել Իսրայէլացիները: Աստուած Իսրայէլը Եգիպտական բռնութենէն ազատելու համար, Մովսէսը գործածեց:

[121]Անցողակի կերպով կ՝ուզենք յիշել թէ հոս ուրիշ պատկերներ կան, որոնք կը նախապատկերացնեն Աստուածային Ծրագրին այլեւայլ մասերը: Եգիպտոս՝ չար փարաւոնի տիրապետութեան տակ կը պատկերացնէ կամ կը ներկայացնէ խաւարի մէջ խարխափող աշխարհի մարդկութիւնը, որոնք անօրէնին, Սատանային, տիրապետութեանը ներքեւ են: Եգիպտոս գտնուող Իսրայէլացիները կը պատկերացնէին Աստուծոյ ժողովուրդը եւ ամէն անոնք՝ որ վերջ ի վերջոյ իր հետ պիտի հաշտուին. մինչեղեռ Մովսէս խորհրդապատկեր մըն էր՝ պատկերացնելով Մեծ Մեսիան, որ բոլոր մարդկութեան ազատարարն է մեղաց եւ մահուայ գերութենէն:

[122]Մովսէս Աստուծոյ Մարգարէն էր, ու Աստուած անոր միջոցաւ խօսեցաւ, զայն որպէս ներկայացուցիչ կամ պատգամաբեր գործածելով: Տէրը՝ Իսրայէլը Մովսէսի ձեռքով Եգիպտոսէն ազատելէ վերջ, Մովսէսի միջոցաւ խօսեցաւ, որ Իսրայէլի մարգարէանալով՝ ըսաւ. «Քու Տէր Աստուածդ քու եղբայրներուդ մէջէն ինձի պէս Մարգարէ մը պիտի հանէ քեզի, անոր մտիկ ըրէք:» (Բ. Օրինաց ԺԸ. 15, Գործք Առաքելոց Գ. 22) Այդ ժամանակէն ընկըսեալ Իսրայէլացիք դիտեցին ու սպասեցին մեծ մարգարէին, թագաւորին եւ քահանային գալստեանը, որ Մովսէսի նման պիտի ըլլար եւ որուն պատկերն կամ խորհրդապատկերն էր Մովսէս: Անոնք գիտէին թէ այս մեծ Ազատարարը Ցուդայի ցեղէն պիտի գար, որովհետեւ Աստուած այդպէս խոստացած էր: Դաւիթ ուղղակի Ցուդայի ցեղէն էր:— Ղուկաս Գ. 31–34:

[123]Ժամանակէ ժամանակ Աստուծոյ Մարգարէները իրենց պատգամներովը Իսրայէլացւոց մէջ վառ պահեցին այն յոյսը, թէ Աստուած իրենց հզօր մէկը պիտի ղրկէ, որու միջոցաւ պիտի կատարուի Աբրահամի տրուած խոստումը: Ժամանակին՝ այս

խոստումը մանաւորապէս Դաւիթի ընտանիքին մէջ սահմանափակուեցաւ, Տէրը Իր Մարգարէն առաջնորդեց հետեւեալը ըսելու. «Տէրը երդում ըրաւ Դաւիթին ճշմարտութեամբ, ու ետ չդառնար անկէ թէ քու մարմնոյդ պտուղէն քու աթոռիդ վրայ պիտի նստեցնեմ. թէ որ քու որդիներդ պահեն Իմ ուխտս ու վկայութիւններս որ անոնց պիտի սորվեցնեմ, այն ատեն անոնց որդիներն ալ քու աթոռիդ վրայ պիտի նստին յաւիտեան:»— Սաղմոս ՃՀԲ. 11,12:

[124]Նոյն ինքն Դաւիթ Եհովայի մէկ մարգարէն էր, ու Տէրը անոր միջոցաւ խօսեցաւ Աբրահամական խոստման ժառանգին մասին, որը Իսրայէլի վրայ թագաւոր պիտի ըլլար. «Եւ Դաւիթ թագաւոր ոտքի վրայ կայնեցաւ ու ըսաւ. Ո՛վ իմ եղբայրներս ու իմ ժողովուրդս, լսեցէք. իմ սրտիս մէջը ունեցայ որ Տէրոջը ուխտի տապանակին, ու մեր Աստուծոյ ոտիցը պատուանդանի համար մէկ հանգստեան տուն մը շինեմ, ու շինելու պատրաստութիւն տեսայ. բայց Աստուած ինծի ըսաւ. դուն իմ անունս տուն պիտի չշինես, քանզի դուն պատերազմի մարդ ես ու չատ արիւն թափեցիր: Եւ Իսրայէլի Տէր Աստուածը իմ հօրս բոլոր տունէն դիս ընտրեց, որ յաւիտեան Իսրայէլի վրայ թագաւոր ըլլամ. քանզի առաջնորդը Յուդայէն, ու Յուդայի տունէն իմ հօրս տունը ընտրեց. ու իմ հօրս որդոց մէջէն ինծի հաւնեցաւ, որ դիս բոլոր Իսրայէլի վրայ թագաւոր ընէ: Եւ իմ բոլոր որդիներէս՝ (որովհետեւ Տէրը ինծի չատ որդիներ տուաւ,) իմ որդիս Սողոմոնը ընտրեց, որ Իսրայէլի վրայ Տէրոջը թագաւորութեան աթոռը նստի. ու ինծի ըսաւ. քու որդիդ Սողոմոն՝ ինքը պիտի շինէ Իմ տունս ու Իմ սրահներս, քանզի զանիկա ինծի որդի ընտրեցի, ու ես անոր հայր պիտի ըլլամ: Եւ անոր թագաւորութիւնը յաւիտեան պիտի հաստատեմ, թէ որ այս օրուան պէս Իմ հրամաններս ու դատաստաններս ի

գործ դնելու մէջ յարատեւէ:»— Ա. Մնացորդաց Ի՚Ը. 2–7:

[125]Այսպէս, Աստուածային արձանագրութիւնը որոշ կերպով կը հաստատէ այն իրողութիւնը, թէ մեծ ժառանգը կամ Իսրայէլի թագաւորը, այն սերունդը որուն միջոցաւ պիտի մատակարարուին Աստուծոյ օրհնութիւնները, պէտք է Դաւիթի սերունդէն գայ. եւ թէ ան Սողոմոնի միջոցաւ պիտի գայ, անշուշտ, այն պայմանաւ, որ Սողոմոնի վրայ դրուած պայմանները իրագործուէին: Ինչ որ ալ ըլլայ, ան Դաւիթի սերունդէն գալու էր, եւ անոր Սողոմոն որդւոյն միջոցաւ, այն պայմանաւ որ Սողոմոն կատարէր պահանջուածները: Մենք չեշտելու համար կը կրկնենք խոստումը: «Եւ անոր թագաւորութիւնը յաւիտեան պիտի հաստատեմ, թէ որ այս օրուան պէս Իմ հրամաններս ու դատաստաններս ի գործ դնելու մէջ յարատեւէ:» Ու ապա Դաւիթ ըսաւ. «Եւ դուն՝ որդեակ Իմ Սողոմոն, քու հօրդ Աստուածը ճանչցիր, ու Անոր կատարեալ սրտով ու յօժար կամօք ծառայութիւն ըրէ. քանզի Տէրը ամէն սիրտերը կը քննէ, ու ամէն մտաց խորհուրդները կը ճանչնայ. թէ որ զԱնիկա փընտռես՝ պիտի գտնես, եւ թէ որ զԱնիկա թողուս՝ Ան ալ քեզ յաւիտեան պիտի ձերժէ:»— Ա. Մնացորդաց Ի՚Ը. 9:

[126]Հարցը այն է թէ Սողոմոն Տէրոջը հաճութեանը արժանացաւ: Եթէ այո, մեծ Մեսիան պէտք է անոր սերունդէն յառաջ գայ: Եթէ ոչ այն ատեն ան չի կրնար Սողոմոնի ազգատոհմէն գալ: Այս հարցը Սբ. Գրքէն պատասխանուած է հետեւեալ կերպով. «Սողոմոնին ծերութեան ժամանակ անոր կիները անոր սիրտը օտար աստուածներու դարձուցին, ու անոր սիրտը իր Տէր Աստուածոյն հետ իր հօրը Դաւիթին սրտին պէս կատարեալ չէր:... Եւ Տէրը Սողոմոնին բարկացաւ, վասնզի անիկա իր սիրտը խոտորցուց Իսրայէլի Տէր Աստուածմէն, ան որ երկու

անդամ իրեն երեւցաւ, ու այս բանիս համար պատուիրեց որ ուրիշ աստուածներու ետեւէ չերթայ. բայց անիկա Տէրոջը պատուէրը չպահեց: Եւ Տէրը Սողոմոնին ըսաւ. որովհետեւ դու ասանկ ըրիր, եւ իմ ուխտս ու քեզի պատուիրած կանոններս չպահեցիր, քու թագաւորութիւնդ անշուշտ քեզմէ պիտի պատռեմ, ու զանիկա քու ծառային պիտի տամ: Միայն թէ այս բանը քու օրերուդ մէջ չեմ ըներ քու հօրդ Դաւիթին համար. բայց զանիկա քու որդւոյդ ձեռքէն պիտի պատռեմ: Սակայն բոլոր թագաւորութիւնը պիտի չպատռեմ. հապա իմ ծառայիս Դաւիթին համար, ու իմ ընտրած Երուսաղէմիս համար քու որդւոյդ մէկ ցեղ մը պիտի տամ:»— Գ. Թագաւորաց ԺԱ. 4, 9–13:

[127]Սողոմոնի մահէն վերջ Իսրայէլի ազգը բաժնուեցաւ: Իսրայէլի վրայ տիրող եւ Սողոմոնի զարմէն եղող վերջին երեք թագաւորներն էին Յովակիմ, Յովաքին (որը նաեւ Յեքոնիա կը կոչուի) եւ Սեդեկիա: Սեդեկիա վատ կառավարիչ մը եղաւ, որուն համար գրուած է. «Եւ դու՝ ո՛վ պիղծ ու ամբարիշտ իշխան Իսրայէլի, որ քու օրդ հասեր է, քու անօրինութեանդ ժամանակին վախճանը, Տէր Եհովան այսպէս կ'ըսէ. Խոյրը վերցո՛ր ու թագը հանէ. ասիկա այսպէս չըլլար. ցածը բարձրացուր ու բարձրը ցածցուր: Զանիկա տակնուվրայ, տակնուվրայ, տակնուվրայ պիտի ընեմ. ու ալ պիտի չըլլայ, մինչեւ որ գայ անիկա՝ որուն իրաւունքն է, ու անոր պիտի տամ:» (Եզեկիէլ ԻԱ. 25–27) Ասիկա ցոյց կուտայ կատարեալ կործանումը Սողոմոնի գերդաստանին, եւ որչ կերպով կը հաստատէ այն պարագան թէ Մեսիան կարելի չէր Սողոմոնի սերունդէն հաշուել, հապա ուրիշ սերունդէ մը գալու էր: Ըստ երեւոյթին՝ հզօր պատառարը Դաւիթի սերունդին միջոցաւ բերելու Աստուծոյ խոստումը ի գերեւ ելած էր, Սողոմոնի անկման պատճառաւ: Բայց ո՛չ: Դաւիթ ուրիշ որդի մըն ալ ունէր, որ Տէրը գործածեց: Սողոմոնի գերդաստանը թէեւ բարձրացուած էր, բայց ներկայիս ան պարտ էր խոնարհիլ, եւ խոնարհ գերդաստանը պարտ էր բարձրանալ:

[128]Դաւիթի աննչան չառաւիղը՝ անոր Նաթան որդին էր: Մարիամ՝ Յիսուսի մայրը՝ ուղղակի Նաթանի սերունդէն էր, Դաւիթի տունէն:

[129]Երեմիա Մեսիայի գալստեան մասին մարգարէանալով՝ ըսաւ. «Ահա օրեր կուգան՝ կ'ըսէ Տէրը, որ Դաւիթին արդարութեան չառաւիղ մը պիտի հանեմ, որ թագաւորի պէս թագաւորութիւն պիտի ընէ:... Անոր օրերուն Յուդա պիտի ազատուի, եւ Իսրայէլ ապահովութեամբ պիտի բնակի, ու ասիկա անոր անունը՝ որով Եհովա հռչակեց զայն, Մեր Արդարութիւնը:»—Երեմիա ԻԳ. 5,6, Ընկի թարգմանութիւնը:

[130]Յիսուսի ապագայ մօրը՝ Մարիամին մօտենալով Տէրոջը հրեշտակը՝ ըսաւ անոր. «Մի՛ վախնար Մարիամ, ինչու որ Աստուծմէ չնորհք գտար: Եւ ահա պիտի յղանաս ու որդի մը պիտի ծնանիս, ու անոր անունը Յիսուս պիտի դնես: Անիկա մեծ պիտի ըլլայ, ու բարձրելոյն Որդին պիտի ըսուի, եւ Տէր Աստուած Անոր պիտի տայ Իր հօրը Դաւիթին աթոռը, ու Յակոբին տանը վրայ յաւիտեան պիտի թագաւորէ, եւ Անոր թագաւորութիւնը վերջ պիտի չունենայ: Ու Մարիամ ըսաւ հրեշտակին, ի՞նչպէս պիտի ըլլայ այդ բանը, որովհետեւ ես երիկ մարդ չեմ գիտեր: Եւ հրեշտակը պատասխանելով ըսաւ անոր, Հոգին Սուրբ քու վրադ պիտի գայ, ու բարձրելոյն զօրութիւնը քեզի հովանի պիտի ըլլայ. ուստի ան քեզմէ ծնանելու սուրբը Աստուծոյ Որդի պիտի ըսուի:»— Ղուկաս Ա. 30–35:

[131]Այն առեն Մարիամ, ըստ երեւոյթին Եհովայի զօրութենէն առաջնորդուած՝ ըսաւ. «Իմ անձս կը մեծարէ Տէրը, եւ իմ հոգիս ուրախացաւ իմ Փրկիչ Աստուծովս: Ինչու որ Իր աղախինին խո-

նարհութեանը նայեցաւ, քանզի ահա՛ ասկէ ետեւ բոլոր աղգերը ինձի երանութիւն պիտի տան: Վասն զի Հզօրը ինձի մեծամեծ բաներ ըրաւ, ու Անոր անունը սուրբ է: Եւ Անոր ողորմութիւնը իրմէ վախցողներուն վրայ է ազգէ ազգ: Իր բազուկովը զօրութիւն ցուցուց, ցիրուցան ըրաւ ամբարտաւանները իրենց սրտի խորհուրդներովը: Զօրաւորները իրենց աթոռներէն իջեցուց, ու խոնարհները բարձրացուց:» (Ղուկաս Ա. 46–52) Մարիամի խօսքերը բաղդատութեան կը դնէ Սողոմոնի անգամ մը չընորհք գտած գերդաստանը Նաթանի խոնարհ ընտանիքին հետ, Սողոմոնի գերդաստանը ցածցաւ եւ Նաթանինը այլեւս բարձրացաւ: Այսպէս, կապացուցուի թէ Տէրը Դաւիթի արդար չառաւիղ մը հանեց:

ԱԿՆԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

[132]Աբրահամի տրուած խոստումը, որ յաջորդաբար ուրիշներու կրկնուած էր, ջերմեռանդ իսրայէլացիներու մտքերը բոլորովին տպաւորած էր այն խորհրդովը թէ՝ ապագայ ժամանակուայ մը մէջ Հրեայ կնոջմէ մը սուրբ մանուկ մը պիտի ծնի, եւ թէ իրենց անհասկնալի կերպով մը՝ այս մանուկը միջոցը պիտի ըլլայ օրհնելու աշխարհի բոլոր ազգերն ու ընտանիքները: Անոնք կ'ակնկալէին որ Հրէից ազգը երկրի ամենամեծ ազգը ըլլայ, եւ կըսպասէին որ միւս բոլոր ազգերը անոր մէջ գային, անոր հպատակէին ու անոր միջոցով ստանային իրենց օրհնութիւնները: Անոնք իրենց այս եզրակացութիւնները մարգարէից խօսքերուն վրայ հիմնած էին, թէեւ անոնք բոլորովին չըմբռնեցին այս մարգարէութեանց նշանակութիւնը: Եսայի մարգարէ անոնց ըսած էր. «Եթէ օրերը պիտի ըլլայ որ Տէրոջը տանը լեռը լեռներուն գլխուն վրայ պիտի հաստատուի, եւ բլուրներէն վեր պիտի բարձրանայ, ու բոլոր հեթանոսները հեղեղի պէս անոր

պիտի դիմեն: Եւ շատ ժողովուրդներ պիտի երթան ու ըսեն, եկէ՛ք՝ Եհովային լեռը՝ Յակոբին Աստուծոյն տունը ելլենք, որ մեզի իր ճամբաները սորվեցնէ, ու անոր շաւիղներուն մէջը քալենք. ինչու որ օրէնքը՝ Սիոնէն, եւ Տէրոջը խօսքը Երուսաղէմէն պիտի ելլէ:» (Եսայի Բ. 2,3) Ու դարձեալ. «Վասնզի մեզի մանուկ մը ծնաւ, մեզի որդի մը տրուեցաւ, եւ իշխանութիւնը անոր ուսին վրայ պիտի ըլլայ, ու անոր անունը պիտի կոչուի Սքանչելի, Խորհրդակից, Հզօր Աստուած, Յաւիտենական Հայր, Խաղաղութեան Իշխան: Դաւիթին աթոռին վրայ ու անոր թագաւորութեանը վրայ, անոր իշխանութեանը մեծնալուն ու խաղաղութեանը սահման չկայ, որ հիմակուընէ մինչեւ յաւիտեան իրաւունքով ու արդարութիւնով հաստատէ եւ զօրացնէ զանիկա: Զօրաց Տէրոջը նախանձը պիտի ընէ ասիկա:»— Եսայի Թ. 6,7:

[133]Զաքարիա Մարգարէ ըսաւ. «Ու Երուսաղէմի վրայ եկած բոլոր աղգերէն ամէն մնացորդը՝ ան տարին տարի տարի Թագաւորին՝ զօրաց Տէրոջը երկրպագութիւն ընելու, եւ տաղաւարահարաց տօնը կատարելու պիտի ելլեն: Ու երկրի ազգատոհմներէն ո՛վ որ Երուսաղէմ չելլէ Թագաւորին՝ զօրաց Տէրոջը երկրպագութիւն ընելու, անոր վրայ անձրեւ պիտի չըլլայ:»— Զաքարիա ԺԴ. 16,17:

[134]Այս մարգարէութիւնները, թէեւ չափով մը Յիսուսի ծննդեանը կ'ակնարկեն, սակայն միայն մասնակի կերպով կատարուեցան այն ժամանակ: Անոնց մեծագոյն իրականացումը դեռ ապագային տեղի պիտի ունենայ, ինչպէս որ պիտի տեսնենք:

[135]Յիսուսի ծնունդը՝ աշխարհի պատմութեան մեծագոյն անցքը՝ կատարուելու վրայ էր: Երկու հազար տարի բոլորած էր Աստուծոյ Աբրահամի ըրած խոստումէն իվեր, թէ իր վերջին գալիք սերունդին միջոցաւ պիտի օրհնուին երկրի բոլոր ազգերը: Այս ժամանակուայ տեւողութեան Եհովա

յառաջ կը տանէր սկիզբէն պատրաստած ծրագիրը, վերանորոգելով Իր խոստումը որպէսզի զանիկա Թարմ պահէ Իր հաւատարիմներու մտքերուն մէջ, ուղղելով նաեւ անոնց ընթացքը որոնք բաժին պիտի ունենային այս մեծ գործառնութեան մէջ: Ու ներկայիս, երբ օրը այլեւս մօտեցած էր, Թատերբեմը պատրաստ էր:

[136]Ընտրուած վայրը Բեթլեհէմն էր, Երուսաղէմէն դէպի հարաւ բարձրավանդակի մը վրայ գետեղուած: Ան անգամ մը Բոասի բնակավայրն էր, որուն արտերը հասկաքաղ ըրած էր Մովաբացի դեղեցկուհին, Հռութը, որը Բոաս ազատեց ու վերջէն իրեն կնութեան առաւ: Հոս՝ Եհովան Բոասը որպէս պատկեր գործածած էր Քրիստոս Յիսուսի եւ Հռութը որպէս պատկեր Եկեղեցիին, իր Հարսին, նախապատկերացնելով վերջէն գալիքները:

[137]Վերջէն՝ Բեթլեհէմն Յեսսէի ու իր որդւոյն Դաւիթի բնակավայրը եղաւ: Դաւիթ անունը «սիրեցեալ մէկը» կը նշանակէ. եւ հոս էր որ նա Իսրայէլի վրայ թագաւոր օծուեցաւ, ուրկէ սկսեալ Յիսուսը՝ Աստուծոյ հզօր Որդին՝ պատկերացուց: Եհովա Բեթլեհէմը ընտրեց որպէս ծննդավայր Յիսուսի, որով հոս տեղի ունենալու էր Անոր Ծնունդը:— Մատթէոս Բ. 5,6, Միքիա Ե. 2:

[138]Դէպի հիւսիս՝ Գալիլեայի մէջ կը կանգնէր խոնարհ ու անարգուած Նազարէթ քաղաքը, ուր կը բնակէր Յովսէփ՝ հիւսնը, խոնարհ, քիչ ճանչցուած, բայց աղնուամիտ մարդ մը: Նա Մարիամի խօսեցեալն էր: Մենք ակնկալելու ենք թէ Եհովա ամէն բանի ժամանակը ճշդրիտ կերպով որոշած ըլլալու էր. ու այսպէս ալ ըրած էր: Արքայական իշխանութիւնը Յուդայէն հեռացած էր. Հռովմայեցիները կը տիրէին Պաղեստինի, եւ Ան հզօրին ծնընդեանը ժամանակը հասած էր: Եհովա Իր կատարեալ իմաստութեամբն եւ զօրութեամբը ամէն բան կը հովանաւորէր կատարելու համար Իր նպատակը: Օգոստոս Կեսարը՝ այն ատենուայ կայսրը եւ բոլոր Պաղեստինի տիրապետողը, աշխարհագիր ըլլալու հրաման տուաւ: Ամէն ոք պարտ էր իր ծննդավայրը երթալ, հոն արձանագրուելու եւ տուրք վճարելու: Յովսէփ՝ հիւսնը՝ թէեւ Նազարէթի կը բնակէր, բայց Դաւիթի տունէն էր, որով մարդահամար ըլլալու եւ տուրք վճարելու համար պէտք էր Դաւիթի քաղաքը երթար: Բնականապէս իր խօսեցեալը իրեն պիտի ընկերանար: Նա ալ Դաւիթի տունէն էր՝ թէեւ ուրիշ չառաւելի մը միջոցաւանոր հոն երթալու ուրիշ պատճառ մը: Բայց ամենէն աւելի, զանոնք հոն առաջնորդողը Տէրն էր, ինչու որ ան Իր կարգադրութեանը մէկ մասն էր:

[139]Այն ատեն դիւրին եւ արագ ճամբորդութեան միջոցներ չկային: Ատիկա երկար ուղեւորութիւն մըն էր, տաղտկալի եւ յոգնեցուցիչ: Յովսէփ՝ իր խօսեցեալը իշու մը վրայ նստեցնելով՝ Յորդանանու եզերքը գտնուող բլուրներու վրայէն թերեւս երեք օր ճամբորդեց, եւ իրիկունը ուշ ատեն՝ Բեթլեհէմ հասան: Քաղաքը խճողուած էր. տուները լեցուած էին. բոլոր օթեւանները, պանդոկները եւ ուրիշ տեղերը խռնուած էին: Իրենց երկար ուղեւորութենէն յոգնած, մաշած եւ ճանճրացած՝ անոնք՝ քաղաքի նեղ փողոցներուն մէջ բազմութենէն հրմշտկուած էին: Օթեւանելու համար զանազան տեղեր դիմեցին, բայց ձեռնունայն ետ դարձան. մինչեւ որ վերջապէս տեղ մը գտան՝ ուր կրնային ախոռի մը մէջ գիշերել նախիրին հետ: Ու անոնք մեկուսացան գիշերուայ հանդստին համար:

[140]Բլուրի գագաթէն անդին՝ դաշտին մէջ՝ որը անգամ մը Բոասի կը պատկանէր, եւ ուր գեղանի Հռութ հասկաքաղ ըրած էր, հաւատարիմ հովիւները իրենց հօտերուն կը հսկէին: Տիրող սովորութեան համաձայն՝ գիշերուայ տեւողութեան չորս պահեր ունէին: Ոմանք կը հսկէին մինչդեռ ուրիշներ կը քնանային:

[141]Երկրային թատերաբեմը ներկայիս կարգադրուած էր. բայց հոն աշխարհային մեծ չքեղութիւն կամ վայելչութիւն չկար: Իրապէս Յովսէփի եւ իր խօսեցեալին աղքատ վիճակը, ինչպէս նաեւ հովիւներու նոյնանման վիճակը՝ որոնք քիչ վերջը Տէրոջմէն պիտի գործածուէին, միակ պատշաճ կերպն էր որ կրնանք ակնկալել թէ Տէրը պիտի ուղէր ունենալ: Աշխարհային պատրաստութենէն վառքն ու պատիւը միայն անճաշակ սուտ փայլ մը պիտի ըլլար, նսեմացնելով այն վառաւոր բաները որոնք շուտով տեղի պիտի ունենային: Այս թատերաբեմին վրայ գտնուող բոլոր աշխարհիկ դերակատարները, որոնք Եհովային սահմանուած էին բաժին մը կատարելու՝ խոնարհ ու հեզ էին, եւ Աստուծոյ խոստումներուն վրայ հաւատք ունէին: Երկնից մէջ հրեշտակաց բազմութիւն մը կար որոնք մասնակից պիտի ըլլային մեծ տրամին. եւ երկնից բոլոր զօրքերը հանդիսատեսներն էին այս անզուգական եւ անգամ մըն ալ չի կրկնուելիք անցքին:

[142]Երկրի վրայ գիշեր էր, պատկերացնելով այն իրողութիւնը՝ թէ հանուր աշխարհը խաւարի մէջ կը գտնուէր ու մեծ լոյս մը երկիր կը մտնէր: Այս հզօրին ծննդեան ժամանակը այլեւս հասած էր, եւ երկնքի բոլոր զօրքերը ըմբռնած էին ժամուայ կարեւորութիւնը: Անտարակոյս, մինչդեռ ուրիշներ կը քնանային, Մարիամ կը խոկար այն մեծ անցքերուն չուրջ որոնք տեղի ունեցած էին անցեալ մի քանի ամիսներուն. եւ մինչդեռ նա այսպէս կը մտածէր՝ հոն գիշերուայ լռութեանը մէջ, առանց ցաւի ու առանց տառապանքի կը ծնէր Քիսուսը, աշխարհի փրկիչը: Իսկ դաշտին մէջ իրենց հօտերուն հսկող հովիւները հրապուրուած էին Տէրոջը հրեշտակէն, որ անոնց վրայ լիաւ, «ու Տէրոջը փառքը անոնց բոլորտիքը ծագեցաւ. ու խիստ շատ վախցան: Եւ հրեշտակը ըսաւ անոնց. Մի՛ վախնաք, քանզու որ ահա ես ձեզի մեծ ուրախութեան աւետիս

կուտամ, որ բոլոր ժողովուրդին պիտի ըլլայ: Վասնզի ձեզի այսօր Փրկիչ մը ծնաւ Դաւիթի քաղաքին մէջ, որ Ինքը Օծեալ Տէրը է:»— Ղուկաս Բ. 8–11:

[143]Երբ այս երկնային պատգամաբերը լրացուց իր զարմանալի ճառը ապշած հովիւներուն, որոնք որպէս թէ նշանի մը կ'սպասէին, ահա երկնային զօրաց բազմութիւնները յառաջ գալով՝ երգեցին մեծ ուրախութեան աւետիսը, որը իվերջոյ բոլոր ժողովուրդին պիտի ըլլայ: Անոնց երգը միայն արտայայտութիւնն էր այն բանին որ քիչ առաջ ծանուցուած էր: Հոն՝ քաղցր երգիչները, փառաբանական խօսքերով, պատմեցին ի վերջոյ աշխարհի բոլոր աղգերը օրհնելու Աստուծոյ մարգասէր նպատակը: Ան երկինքէն եկող փառաց երգ մըն էր, եւ Յուդայի բլուրները արձագանդեցին խաղաղութեան եւ մարդոց մէջ հաճութեան աւետիսը: Ու ամբողջ Աւետարանական Դարու տեւողութեան այս քաղցր երգը ուրախութեամբ լեցուցած է տրտում ուղեւորներէ չատերուն սրտերը. ու այնպէս կը թուի թէ ասոնք կրկին ու կրկին լսած են երկնային այս երգը. «Բարձրութեանը մէջ Աստուծոյ փառք, ու երկրի վրայ խաղաղութիւն, մարդոց մէջ հաճութիւն»:

[144]Աշխարհը ներկայիս իր ամենամութ շրջանին մէջ կը մտնէ, ու երբ մարդկութիւնը ծայրայեղութեան դադաթնակէտին կը հասնի, անիկա Աստուծոյ պատեհութիւնը պիտի ըլլայ յայտնելու բոլոր տխրած սրտերուն թէ՝ Քիսուսի ծնունդը այն ժամանակուայ պատմութեան ամենամեծ անցքն էր, եւ թէ ի մօտոյ, այս մեծագոյն մեծ Քիսուսը, որ ներկայիս փառաւորուած է, բոլոր հառաչող մարդկութեան պիտի մատուցանէ կեանց, ազատութեան եւ երջանկութեան օրհնութիւնները:

[145]Քիսուսի ծնունդը տեղի ունեցաւ ճիշտ այն վայրին մէջ, որուն համար մարգարէացուած էր,

այսպէսով ցոյց տալով թէ Աստուած նախասահմանած եւ պատրաստած էր Անոր ծննդեան պարագաները: (Միքիա Ե. 2, Մատթէոս Բ. 4–6) Յիսուս Դեկտեմբեր 25ին եւ կամ Յունվար 6ին չէր ծնած, ինչպէս որ մեծամասնութենէն ենթադրուած է, հապա անոր ծնունդը Հոկտեմբեր մէկի առաւօտը տեղի ունեցաւ: Որ ճմեռուայ ըրջանը խիստ անպատեհ ժամանակ մը պիտի ըլլար հովիւներուն համար դաշտերու մէջ իրենց հօտերուն հսկելու եւ բաց օդին մէջ պառկելու: Բացի այս անուղղակի ապացոյցէն, բոլոր իրողութիւնները ցոյց կուտան թէ Յիսուսի ծնունդը Հոկտեմբերի մէջ տեղի ունեցաւ, եւ թէ Դեկտեմբեր 25ը, ինչ որ ամիս առաջ, Թերեւս աւետման Թուականն էր: (Ղուկաս Ա. 30,31) (Այս կէտին չուրջ աւելի մանրամասն բացատրութեան համար տես մեր պաշտօնական պարբերաթերթին՝ Դիտարանի Ա. Տարի, էջ 86 եւ 87:)

[146]Շատ խօսուած ու գրուած է երեք մոգերու մասին, որոնք Արեւելքէն եկան մեծարելու Բեթլեհէմի մէջ ծնած մանուկ Յիսուսը: Մասնաւորապէս ծնունդի ժամանակ մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այս կէտին չուրջ, այս առթիւ տպագրուած քարտերու վրայ գտնուած նկարներովը, ուր ցոյց կը տրուի մոգերու դէպի Արեւմուտք ճամբորդելը, որոնք կ'ենթադրուի թէ Եհովայէն ղրկուած աստղէն առաջնորդուած էին: Կարծուած է թէ Եհովա աստղին միջոցաւ այս մոգերը Յիսուսի ծննդավայրը առաջնորդեց: Բայց եւ այնպէս Սբ. Գրոց ապացոյցները ցոյց կուտան, թէ այս երեք մոգերը Տէր Աստուծմէ չէին ղրկուած, հապա թէ անոնք մեծ հակառակորդէն, Սատանայէն առաջնորդուած էին, մանուկը կոնդնելու իր փորձին մէջ: Հոգ չէ թէ անոնք գիտէին թէ ոչ, այս երեք մոգերը մեծ դաւադրութեան մը կուսակիցները կը կազմէին, որը Յանճարեղ Սատանայէն սարքուած ու յառաջ տարուած էր, ոչնչացնելու համար խոստացուած սերունդը, աշխարհի մեծ փրկիչը:

[147]Երբ որ Եհովա Ադամն ու Եւան եդեմէն արտաքսեց, Սատանային վրայ ալ դատապարտութիւն մը դրաւ: Նա Սատանային ու կնոջը ըսաւ. «Քու եւ կնոջը միջեւ, եւ քու սերունդիդ ու անոր սերունդին միջեւ թշնամութիւն պիտի դնեմ. ան քու գլուխդ պիտի ջախջախէ, եւ դուն անոր գարշապարը պիտի խայթես:» (Ծննդոց Գ. 15) Անկէ իվեր՝ Սատանան՝ մեծ թշնամին՝ ջանացած է ոչնչացնել ամէն անոնք որ Աստուած պատուած է որոնք՝ ըստ իրեն ըմբռնումին՝ կրնան խոստացեալ սերունդը կազմել:

[148]Եհովա Սատանային չորս անձնաւորութիւններ տուած է, որոնց իւրաքանչիւրը խոր նշանակութիւն ունի: Բացի Սատանայ անունէն, նա վիշապը, այն հին օձը եւ բանսարկուն կոչուած է: Վիշապը փարատող կամ ոչնչացնող կը նշանակէ. ու Սատանան ամէն ատեն ջանացած է ոչնչացնել կամ փարատել Յիսուսը եւ Իր ճշմարիտ հետեւորդները, որոնք խոստումի սերունդը կը կազմեն: Իր Սատանայ անունը հակառակորդ կը նշանակէ. եւ նա ամէն կերպով հակառակած է նոր տեղեկագրութեան զարգացումին, որը Յիսուսէն ու Իր հարսէն կը բաղկանայ: Իր օձ անունը խարդ կը նշանակէ. եւ նա ի գործ դրած է իր բոլոր խորագիտութիւնները խաբելու համար, ու ինչպէս որ Յիսուս ըսած է, եթէ կարելի ըլլար, նա նոյնիսկ պիտի խաբէր բուն ընտրեալները. բայց Աստուած պիտի չի թոյլատրէ անոր այդքան յառաջանալու: Իր բանսարկու տիտղոսը զրպարտիչ կը նշանակէ. եւ նա չարունակ զրպարտիչ բրոբականտա մը մղած է ընդդէմ Տէրոջը ժողովուրդին մինչեւ այսօր, ու բնաւ մէկ պատեհութիւն չէ կորսնցուցած այլեւայլ կերպերով զանոնք կորսնցնելու իր ջանքերուն մէջ:

[149]Երբ հրեշտակէն Մարիամի աւետուեցաւ թէ զաւակ մը պիտի ունենայ որուն անունը Յիսուս պէտք է կոչուի, եւ թէ նա իր ժողովուրդին Փրկիչ մը պիտի ըլլայ, Սատանան ճանչցաւ այս խոստումը ու անծին մանուկը որպէս այն Հզօրը՝ որ ի վերջոյ պիտի ջախջախէր իր գլուխը: Պօղոս Առաքեալ պարզ կերպով ցոյց կուտայ մեզի թէ Աստուած Յիսուսը աշխարհ ղրկեց, որուն պաշտօններէն մին ի վերջոյ Սատանան ոչնչացնելն է: (Եբրայեցիս Բ. 14) Սատանայի՝ խոստացեալ սերունդին հանդէպ ունեցած թշնամութիւնը բնաւ չէ նուազած: Իմանալով մանուկի ծննդեան խոստումը, Սատանան անմիջապէս սկսաւ ծրագրել անոր ոչնչացումը: Նա չկրցաւ համոզել Մարիամի խօսեցեալը՝ Յովսէփը՝ զայն արձակել եւ ըստ Մովսիսական օրէնքի պայմաններուն պատճառ ըլլալ անոր մահուանը. բայց Աստուած արգիլեց ասիկա, Իր պատգամաբերին միջոցաւ երազով մը խրատելով Յովսէփը որ չվախնայ, ու Մարիամը երեն կնութեան առնէ:— Մատթէոս Ա. 18–24:

[150]Աստղերը երկնակամարին վրայ այնպէս մը չեն չրջիր որ մարդիկ առաջնորդեն: Անտրամաբանական կը թուի թէ Եհովա աստղ մը պիտի չինէր, որ Աբեւելքէն ելլելով՝ Բեթլէհէմի վրայ պիտի կայնէր: Սատանան ու իր արբանեակները, սատայէլները, զօրութիւնը ունին լոյսեր արտադրելու. եւ պատմութեան մէջ այս լոյսերու երկրին մօտ երեւնալու չատ պարագաներ յիշուած են: Մոգերը առաջնորդող «աստղ»ը կամ լոյսը անկասկածօրէն՝ այսպիսի լոյս մը ըլլալու էր եւ ոչ թէ Եհովայի զօրութեամբ չարժող աստղ մը:

[151]Աբեւելքի մէջ բնակող այս իմաստուն մարդիկը կախարդներ եւ մոգեր էին: Անոնք աստղագէտներ էին: Անոնք մոլորեցուցիչ կրօնքի հետեւողներ էին: Անոնք դեւերու զոհաբերողներ եւ անոնց երկրպագողներ էին: (Ա. Կորնթացիս Ժ. 20) Փարաւոնը՝ Եգիպտոսի թագաւորը՝ Սատանայի մէկ պատկերն էր. եւ Փարաւոն այս կախարդներու նման մոգեր կը գործածէր Տէրոջը եւ Անոր պատգամաբերներուն հակառակելու համար երբ անոնք Եգիպտոսի գերութեան մէջ էին: (Ելից է.11) Աստնք աստղագիտութեան եւ դիւապաշտութեան խնկարկուներ էին: Տարակոյս չկայ թէ անոնցմէ չատեր խղճամիտ էին, բայց անոնք Սատանային հնարուած մոլորեցուցիչ կրօնքէ մը խաբուած էին: Սբ. Գրոց արձանագրութիւնը որոշ կերպով կը հաստատէ այն իրողութիւնը թէ Հերովդէս՝ այն ատենուայ Երուսաղէմի կառավարիչը, չար մարդ մըն էր եւ Սատանայի ազդեցութեան ներքեւ:

[152]«Ու երբ որ Յիսուս ծնաւ Հրէաստանի Բեթլեհէմին մէջ Հերովդէս թագաւորին օրերը, ահա արեւելքէն մոգեր եկան Երուսաղէմ, ու ըսին. Ո՞ր տեղ է այն՝ որ Հրեաներուն թագաւոր ծնաւ. ինչու որ մենք արեւելքի մէջ անոր աստղը տեսանք, ու եկանք անոր երկրպագութիւն ընելու:» (Մատթէոս Բ. 1,2) Նկատելու է թէ այս մոգերը ուղղակի Հերովդեսի գացին, Սատանայի ներկայացուցիչներէն մէկուն: Եթէ զանոնք առաջնորդող աստղը Տէր Եհովայէն ղրկուած էր, ուրեմն Նա ինչու՞ զանոնք Հերովդէսի առաջնորդեց, որ Սատանայի ներկայացուցիչ մըն էր, եւ մահացու թշնամի մը մանուկ Յիսուսի: Եթէ այս աստղին միակ նպատակը այս մարդիկը Յիսուսի ծննդավայրը առաջնորդել էր, ուրեմն անտեղի էր անոնց համար Հերովդէսի երթալ: Ուստի, տրամաբանական պատասխանն է թէ՝ Սատանան մանուկ Յիսուսը ոչնչացնելու համար մեծ դաւադրութիւն մը սարքած էր: Դաւադրութիւնը՝ չար գործ մը ընելու ծրագիր մըն է, որու մէջ երկու կամ աւելի անձինք կը միանան իրականացնելու համար իրենց մտադրութիւնը եւ կամ թէ անոր մէկ մասը: Երբեմն, ոմանք, դաւադրութեան մը մէջ կը գտնուին ու բաժին կ'ունենան անոր մէջ՝

առանց դիտնալու զայն կազմակերպողին Թագուն նպատակը: Այսպէս եղած կրնար ըլլալ այս մոգերու պարագան, բայց անկասկածօրէն Սատանան ծրագրած եւ ղեկավարած էր զայն:

[153]Երբ որ այս մոգերը Հերովդէսի ներկայացան, նա խոովեցաւ, որովհետեւ վախցաւ թէ նորածին Թագաւորը թերեւս մէջտեղ իր տիրապետութեանը. ու նա «ժողվելով բոլոր քահանայապետները ու ժողովուրդին դպիրները (Սատանայի սերունդը ինչպէս նաեւ անոր ներկայացուցիչները— Յովհաննէս Ը. 44) հարցուց անոնց թէ Քրիստոս ուր պիտի ծնանի»— ուրիշ խօսքով՝ նա պահանջեց դիտնալու համար թէ ո՛ր կը գտնուի մանուկ Յիսուսը: Ապա, Հերովդէս, դաւադրութիւնը աւելի յառաջ տանելու համար, գաղտնաբար խորհրդակցեցաւ այս մոգերուն հետ: Ներկայիս կը տեսնենք թէ Հերովդէս ի՛նչպէս կ՛արտայայտէ Սատանային մէկ նկարագրական յատկանիշը, այսինքն, խաբէութիւն, որովհետեւ նա այնպէս ցոյց տուաւ թէ ինքն ալ կը փափաքէր գտնել մանուկ Յիսուսը, որպէսզի ինքն ալ երթայ ու երկրպագէ անոր. մինչդեռ բոլոր իրողութիւնները եւ պարագաները ցոյց կուտան թէ իր բուն նպատակն էր գտնել մանուկը՝ զայն ոչնչացնելու համար: «Այնատեն Հերովդէս ծածկաբար մոգերը կանչեց, ու ստուգեց անոնցմէ աստղին երեւցած ատենը: Եւ զանոնք Բեթլէհէմ ղրկելով՝ ըսաւ. Գացէք ստոյգը լմացէք ան մանուկին մասին, ու երբոր գտնէք, ինծի լմացուցէք, որ ես ալ գամ՝ անոր երկրպագութիւն ընեմ: Ու երբ անոնք թագաւորէն այս բանը լսեցին, գացին. եւ ահա ան աստղը որ արեւելքին մէջ տեսեր էին, անոնց առջեւէն դնաց, մինչեւ որ եկաւ կեցաւ մանուկին եղած տեղին վրայ:»— Մատթէոս Բ. 7–9:

[154]Մենք վայրկեան մը իսկ չենք կրնար հաւատալ թէ երկնաւոր Հայրը Հերովդէսի նման վատ մէկը պիտի գործածէր ու օգնէր անոր իրագործելու հա-

մար իր չար նպատակը, աստղի մը միջոցաւ այս երեք մոգերը Յիսուսի ծննդավայրը առաջնորդելով, երբ դիտենք թէ թագաւորը անոնցմէ պահանջածէր որ վերադառնան ու իրեն տեղեկութիւն տան, մինչդեռ Հերովդէսի նպատակն էր ոչնչացընել մանուկը: Իրողութիւնը այն է թէ Բանասարկուն ու իր գործիքները, Հերովդէս եւ ուրիշներ, պիտի յաջողէին իրենց այս վատ դաւադրութեանը մէջ, ու սպաննէին մանուկ Յիսուսը, եթէ մանուկի փրկութեանը համար Աստուած չմիջամտէր:

[155]Մոգերը Բեթլէհէմ հասնելով՝ գտան մանուկը անոր ընծաներ տուին ու երկրպագեցին: Անկասկածօրէն անոնք մտադիր էին վերադառնալ եւ Հերովդէսի տեղեկութիւն տալ: Ու այսպիսի վերադարձի մը արդիւնքը մանուկին մահը պիտի նշանակէր: Բայց հոս Աստուած միջամտեց ու երազի մը մէջ զգուշացուց զանոնք: Այս մոգերը երազներու կը հաւատային: «Ու հրաման առնելով երազի մէջ՝ որ նորէն Հերովդէսին չվերադառնան, ուրիշ ճամբով իրենց երկիրը դացին:» (Մատթէոս Բ. 12) Սատանան դարձեալ ձախողած էր իր չար նպատակին մէջ:

[156]Հերովդէսի՝ այս մոգերը առաքելու բուն նպատակը քօղազերծուած է անկէ անմիջապէս վերջը տեղի ունեցած դէպքէն: «Այն ատեն երբ Հերովդէս տեսաւ թէ խաբուեցաւ մոգերէն, սաստիկ սրդողեցաւ, ու ղրկեց ջարդեց Բեթլէհէմի եւ անոր ամէն սահմաններուն մէջ գտնուած բոլոր տղաքը՝ երկու տարեկանէն վար, այն ժամանակին համեմատ որ մոգերէն ստուգեց:» (Մատթէոս Բ. 16) Վճռած ըլլալով չհեղիլ իր նպատակէն, Սատանան՝ ու իր գործիքը Հերովդէս՝ ջարդեցին Բեթլէհէմի եւ շրջականերու բոլոր մանուկները, ոչնչացնելու յոյսով զանիկա՝ որ աշխարհի Թագաւորն ու Փրկիչը պիտի ըլլար: Եհովա մանուկ Յիսուսը ազատեց այս ջարդէն, պարզապէս առաջնորդելով անոր մայրն ու Յովսէփը մանուկը առնելու եւ Եգիպտոս փախչելու:

[157]Ուրեմն արդարացի պիտի չըլլայ ենթադրել, թէ Աստուած կը գործածէր այս դիւապաշտները, «Մոգերը», կախարդները— իր վկաները ըլլալու իր սիրեցեալ Որդւոյն Ծննդեանը պարագային: Հապա, ընդհակառակը, իրողութիւնը ցոյց կուտայ թէ Անոր հաճելի թուեցաւ այս մեծ ճշմարտութիւնը հռչակներուն յայտնել ու զանոնք գործածել որպէս իր վկաները:— Ղուկաս Բ. 8–18:

[158]Մոգերու այս փորձառութեանը մէջ եւ ոչ մէկ բան կայ ցոյց տալու թէ անոնց առաքելութիւնը ուրիշ կերպով օգտակար էր մարդկութեան. բայց թէ անոնք խարուած էին խոստացեալ սերունդը ոչնչացընելու համար Աստուծոյ՝ մեծ նենգաւորին ծրագրած խոր դաւադրութենէն. եւ թէ Եհովա Աստուած որ դաւադրութիւնը յառաջ տարուն մինչեւ այն կէտը ուր բոլորովին արտայայտուէր Սատանային ու անոր գործիքներուն վատութիւնը, եւ այն ատեն ցոյց տուաւ Իր պաշտպանողական մեծ զօրութիւնը: Անկասկածօրէն Սատանան չանցած է խաբել եւ խաբած ալ է բազմաթիւ ուղղամիտ մարդիկ, խորհելու թէ այս մոգերը Տէրոջը վկաներն էին, անոնց մտքերէն ծածկելով այն իրողութիւնը թէ Սատանան կը ներկայացնէին:

[159]Այն բոլոր վատ հալածանքները որոնք վերջէն Տէր Յիսուսի վրայ եկան, եւ ներկայիս ալ Իր հետեւորդներուն վրայ կուգան, բանասրկուին՝ Սատանային չար ազդեցութեան պատճառաւ եղած են: Եւ սակայն ամէն ատեն ճիշտ ճակատագրական վայրկեանին, Տէրը պաշտպանած է Իրենները, Իր խոստումին համաձայն: «Տէրոջը հրեշտակը իր բանակը անկէ վախցողներուն (ակնածողներուն) չորս կողմը կը դնէ, ու զանոնք կ'ազատէ:»—Սաղ- ԼԴ.7:

Ի՞ՆՉՊԷՍ Ա.ՆԱ.ՐԱ.Տ

[160]Սբ. Պօղոս կ'ըսէ. «Մէկ մարդով մը մեղքը աշխարհ մտաւ, եւ այն մեղքէն մահը, եւ այնպէս

ամէն մարդոց վրայ տարածուեցաւ մահը. քանզի ամէնքը մեղանչեցին:» (Հռովմայեցիս Ե. 12) «Արդար մը չկայ, ոչ մէկ հատ:» (Սաղմոս ԺԴ. 3, Հռովմայեցիս Գ. 10) Քանի որ Սբ. Գրոց այս համարները ուղիղ են, եւ քանի որ Յիսուս կինէ մը ծնած էր, ուրեմն նա ուրիշ տղայոց նման ծնած չէ՞ր: Ու եթէ այո՛, ուրիշներու նման մեղաւոր չէ՞ր:

[161]Յիսուս մեղաւոր չէր: Նա մաքուր, սուրբ, անմեղ ծնած էր, առանց արատի կամ թերութեան: Նա ուրիշ տղայոց նման չէր յղացուած ու ծնած: Թէեւ Նա Մարիամէն ծնած էր՝ բայց Յովսէփը չէր Իր հայրը: Յովսէփ Մարիամի՝ Յիսուսի մօրը՝ նշանուած էր, բայց անոնց ամուսնանալէն առաջ յղացած գտնուեցաւ: (Մատթէոս Ա. 18) Մարիամ կոյս մըն էր, սակայն Յիսուս մանուկը ծնաւ: (Մատթէոս Ա. 20,23) Կոյս Մարիամի ծնած սուրբ մանուկը՝ էր եւ դեռ է՛ Աստուծոյ Որդին:— Ղուկաս Ա. 35:

[162]Սբ. Հոգին Եհովայի աներեւոյթ զօրութիւնը, ուժը եւ ազդեցութիւնն է: Աստուած սուրբ է. ուրեմն Իր զօրութիւնը, ուժը եւ ազդեցութիւնն ալ սուրբ են: Հայր բառը կեանք տուող կը նշանակէ: Եհովան է Յիսուսի հայրը, որովհետեւ Նա կեանք տուաւ Յիսուսի. ուստի Յիսուս Աստուծոյ Որդին կոչուած է: Եհովայի հոգին՝ զօրութիւնը, կամ ազդեցութիւնը երկրային նիւթերու վրայ գործելով՝ երկրային արարածներ յառաջ բերաւ: (Ծննդոց Բ. 7, Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 47) Միեւնոյն սուրբ զօրութիւնը, ուժը եւ ազդեցութիւնը Յիսուս մանուկը յղացաւ, որ Իր մօրմէն՝ Մարիամէն ծնաւ: Ուրեմն Յիսուսի կեանքը առանց մեղքի կամ անկատարութեան էր: Ծնեալ Յիսուսի կենաց սերմը հոգեղէն վիճակէն կամ բնութենէն՝ մարդկային վիճակի կամ բնութեան փոխադրուած էր:

[163]Յիսուսը մեր Տէրոջ մարդկային անունն էր: Ան՝ Անոր խոնարհումը եւ ստորին վիճակը նշանա-

կեց, բաղդատմամբ այն վտառքին զոր աշխարհ գալէ առաջ Հօրը հետ ունէր: (Յովհաննէս Ժէ. 5) Նա մարդկային էակ ըլլալէ շատ առաջ գոյութիւն ունէր: Անոր նախամարդկային անունը Լոկոս էր, որ մեր հասարակ Աստուածաշունչին մէջ «Բանը» թարգմանուած է: Ուրեմն Լոկոս բառը Յիսուսի տիտղոսներէն մէկն է եւ բնաւ պէտք չէ թարգմանուի: Ան Եհովայի ներկայացուցիչը, ժրաջան գործակատարը կամ պատգամաբերը կը նշանակէ: Սբ. Յովհաննէս գրելով Լոկոսի մասին որ վերջէն Յիսուսը եղաւ, կ'ըսէ. «Սկիզբէն (որ կը նշանակէ Աստուծոյ արարչագործութեան սկիզբը) էր Լոկոսը, եւ Լոկոսը Աստուծոյ (բուն Աստուծոյ, Եհովայի) հետ էր. եւ Լոկոսը Աստուած (հզօր) մըն էր: Անիկա սկիզբէն Աստուծոյ (բուն Աստուծոյ, Եհովայի) հետ էր: Ամէն բան անով (Լոկոսով) եղաւ, եւ առանց անոր (Լոկոսի) բան մը չեղաւ՝ ինչ որ եղաւ:» Նա ամէն բաներու արարչագործութեանը մէջ Եհովայի ժրաջան գործակատարը կամ ճարտարապետն էր:— Յովհաննէս Ա. 1–3, Առակաց Ը. 30:

[164]Հոս ակնարկուած սկիզբը չի կրնար Հայր Աստուծոյ սկզբնաւորութիւնը նշանակել, որովհետեւ Նա յաւիտենից մինչեւ յաւիտեան է եւ բնաւ սկիզբ չէ ունեցած: (Սաղմոս ՂՀ. 13, Ղ. 2) Սակայն Եհովայի գործը սկիզբ մը ունէր, ու հոս ակնարկուած բանը Անոր արարչագործութիւնը ըլլալը որոշ է: Լոկոսը Եհովայի առաջին եւ միակ ուղղակի արարչագործութիւնն էր. ու անկէ վերջ՝ Աստուծոյ ստեղծագործութիւնները տեղի ունեցան Իր Լոկոսին միջոցաւ: Պօղոս Առաքեալ որ Յիսուսի մասին կը գրէ, բուն իսկ այս խորհուրդը կ'արտայայտէ ըսելով. «Որ ինքը աներեւոյթ Աստուծոյ պատկերն է՝ բոլոր ստեղծուածներուն անդրանիկը. ինչու որ Անո՛վ ամէն բան ստեղծուեցաւ, ինչ որ երկինքը ու ինչ որ երկրի վրայ, անոնք որ կ'երեւնան, եւ անոնք որ չեն երեւնար, թէ աթոռները, թէ տէրութիւնները, թէ պետութիւնները, թէ իշխանութիւնները, բոլոր բաները Անով ու Անոր համար ստեղծուեցան:»— Կողոսացիս Ա. 15–17:

[165]Յիսուսի նախամարդկային գոյութեան որպէս ուրիշ ապացոյց, բուն իսկ Իր խօսքերը ունինք. «Ես երկինքէն իջայ, չէ թէ իմ կամքս ընելու, հապա անոր կամքը՝ որ զիս ղրկեց:» (Յովհաննէս Զ. 28) «Ես Աստուծմէ ելայ ու եկայ. եւ չէ թէ ինքնիրմէս եկայ, հապա Անիկա զիս ղրկեց:» (Յովհաննէս Ը. 42) Դարձեալ. «Աբրահամէն առաջ, ես եմ»: (Յովհաննէս Ը. 58) Դարձեալ. «Ես Հօրմէն ելայ ու աշխարհ եկայ. նորէն կը թողում աշխարհը եւ Հօրը կ'երթամ»: (Յովհաննէս ԺԶ. 28) «Եւ հիմա ո՛վ Հայր՝ փառաւորէ զիս դուն քովդ՝ այն փառքովը որ աշխարհի ըլլալէն առաջ քովդ ունէի:» (Յովհաննէս Ժէ. 5) Դարձեալ Յիսուս ըսաւ. «Ես Աստուծոյ արարածոց սկիզբն եմ»: (Յայտնութիւն Գ. 14) Նոյնպէս ալ Պօղոս Առաքեալ՝ ներշնչմամբ ըսաւ. «Աստուած... այս վերջին օրերս Իր Որդիովը խօսեցաւ մեզ հետ, որ զԱնիկա ամէն բանի ժառանգ դրաւ, որ Անով աշխարհն ալ ստեղծեց:» (Եբրայեցիս Ա. 1,2) Ու դարձեալ նա ըսաւ. «Քանզի դուք գիտէք մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը, թէ ինքը ձեզի համար աղքատացաւ՝ Այն որ հարուստ էր, որ դուք Անոր աղքատութիւնովը հարստանաք»: (Բ. Կորնթացիս Ը. 9) Նա մարդ ըլլալէ առաջ Աստուծոյ կերպարանքովն էր: «Որ Աստուծոյ կերպարանքը ունենալով, յափշտակութեամբ չխորհեցաւ Աստուծոյ հաւասար ըլլալ: Հապա անձը ունայնացուց (աղքատացուց), ծառայի կերպարանք առնելով՝ մարդոց նման ըլլալով:»— Փիլիպպեցիս Բ. 6,7, Տայէկլաթի թարգ.:

[166]Ոմանք չեմ հասկնար հաւատացած են թէ Յիսուս նոյն ինքն Աստուած էր: Բայց այսպիսի եզրակացութիւն մը Սբ. Գիրքը չհաստատեր: Յովհաննէս ըսաւ. «Հայրը կը սիրէ Որդին, եւ ամէն

բան Անոր ձեռքը տուած է»: (Յովհաննէս Գ. 35) Դարձեալ Յիսուս ըսաւ. «Հայրը մէկը չդատապարտեր, հապա ամէն դատաստանը Որդւոյն տուաւ, որ ամէնը պատուեն Որդին, ինչպէս որ Հայրը կը պատուեն. այն որ Որդին չպատուեր, զԱնիկա ղրկողը Հայրը չպատուեր:... Վասնզի ինչպէս որ Հայրը Իր անձին մէջը կեանք ունի, անանկ ալ Որդիին տուաւ՝ որ Իր անձին մէջ կեանք ունենայ»: (Յովհաննէս Ե. 22,23,26) Դարձեալ Յիսուս ըսաւ. «Ձեր օրէնքին մէջն ալ գրուած է թէ երկու մարդու վկայութիւնը ճշմարիտ է: Ես եմ որ Իմ անձիս համար կը վկայեմ, ու Ինձ համար կը վկայէ Հայրն ալ որ զիս ղրկեց»: (Յովհաննէս Ը. 17,18) Այսպէս՝ Յիսուս վճռականապէս հաստատեց այն իրողութիւնը թէ Ինքն ու Հայրը զատ եւ անջատ էակներ են:

[167]Յիսուս դարձեալ ըսաւ. «Իմ Հայրս որ անոնք Ինծի տուաւ, ամենէն մեծ է, եւ մէկը չկրնար Իմ Հօրս ձեռքէն յափշտակել: Ես ու Հայրը մէկ ենք:» (Յովհաննէս Ժ. 29,30) Թերեւս հարցուի. Մի՞թէ ասիկա չ՚ապացուցաներ թէ անոնք մէկ էակ են: Մեր պատասխանն է թէ այսպիսի բան մը չապացուցաներ. հապա՝ մէջ բերուած միւս վկայութեանց հետ ցոյց կուտայ, թէ Յիսուս եւ Հայրը, Եհովա, Հոգիով, նպատակով, ներդաշնակ գործունէութեամբ մէկ են ճիշտ ինչպէս որ Յիսուս վերջէն Հօրը աղօթեց որ Եկեղեցին, Իր հետեւորդները, Իր հետ մէկ ըլլան. Նա ըսաւ. «Բայց չէ թէ միայն անոնց համար կ՚աղաչեմ, հապա անոնց խօսքովը բոլոր Ինծի հաւատացողներուն համար ալ. որ ամէնն ալ մէկ ըլլան, ինչպէս որ դուն՝ ո՛վ Հայր՝ Իմ մէջս, ու ես Քու մէջդ, որ անոնք ալ մեր մէջը մէկ ըլլան. որպէսզի աշխարհը հաւատայ թէ Դու ղրկեցիր զիս: Եւ այն փառքը զոր Դու Ինծի տուիր՝ ես անոնց տուի, որ մէկ ըլլան՝ ինչպէս որ մենք մէկ ենք:» (Յովհաննէս Ժէ. 20–22) Այսպէս Յիսուս

որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ ինչ կը նշանակէ Հօրը հետ մէկ ըլլալը:

[168]Դարձեալ Յիսուս Հօրը աղօթեց, ըսելով. «Հա՛յր գիս ազատէ այս ժամէն. բայց ես ասոր համար եկայ այս ժամին. Հա՛յր՝ փառաւորէ՛ Քու անունդ. այն ատեն ձայն մը եկաւ երկինքէն, Փառաւորեցի ալ, ու նորէն պիտի փառաւորեմ:» (Յովհաննէս ԺԲ. 27,28) Յիսուս չէր կրնար հոս Ինքն Իրեն աղօթել, այլ Եհովա Աստուածոյն կ՚աղօթէր, որմէ Ինքը եկած էր:

[169]Երկրնաւոր Հօրը՝ Որդիէն, Քրիստոս Յիսուսէն մեծ ըլլալը Նա ցոյց կուտայ երբ կ՚ըսէ. «Կ՚երթամ ու ձեզի կուգամ. թէ որ զիս սիրէիք, պիտի ուրախանայիք, որ ձեզի ըսի թէ ես Հօրը կ՚երթամ, ինչու որ Իմ Հայրս Ինձմէ մեծ է:»— Յովհաննու ԺԴ. 28:

[170]Ուրիշ չատեր հաւատացած են թէ Յիսուս, երկրի վրայ եղած ժամանակ, դեռ հոգեղէն էակ մըն էր, եւ թէ Իր մարմինը պարզապէս ծածկոց մը կամ տուն մըն էր ուր բնակեցաւ հոգեղէն էակը: Ուրիշ խօսքով, թէ Նա պարզապէս աստուածամարդ մըն էր եւ ոչ թէ բոլորովին մարդ մը: Աստուածամարդութեան տեսակէտը այն է, թէ հոգեղէն էակ մը, ժամանակուայ մը համար մարդկային մարմնի մէջ կը բնակի, կամ թէ՝ մարդկային մարմին մը կ՚ստեղծուի մի՛միայն այդ հոգեւոր էակի ժամանակաւոր բնութեանը համար: Յիսուսի աստուածամարդութիւնը, ըստ Սբ. Գրոց՝ սխալ է: Արդարեւ, եթէ Նա պարզապէս աստուածամարդ էակ մը եղած ըլլար, բնաւ չէր կրնար ազատել մարդկութիւնը: Անոր որպէս մարդ կարենալ երեւնալը չենք ժխտեր. որը ապացուցուած է Ծննդոց ԺԸ. 12 եւ ԺԹ. 1ի պարագաններուն:

[171]Ոմանք կը պնդեն թէ Յիսուս երկրի վրայ եղած ժամանակ թէ կատարեալ Աստուած եւ թէ կատարեալ մարդ էր: Բայց այս վարդապետութիւնը սխալ

է: Մենք պէտք չէ Աստուծոյ ծրագրին նկատմամբ ունէ վարդապետութիւն կազմենք որ հիմնովին կը ժխտէ Անոր պարզ Խօսքը: Մենք Աստուծոյ եւ Անոր Խօսքին հանդէպ հաւատք ունենալու ենք: Հաւատքը կը նշանակէ դիտութիւն ունենալ Անոր Խօսքին չուրջ ու ապա վստահօրէն այդ Խօսքին ապաւինիլ: Սբ. Գիրքը Աստուծոյ յայտնուած Խօսքն է, որ մարդուն դաստիարակութեանը համար անոր տըրուած է. եւ ուր որ Սբ. Գրոց պարզ յայտնութիւններ տրուած են, պարտ ենք զանոնք իբրեւ իսկական արժէքով ընդունիլ: Այս ընթացքին հետեւելով՝ մենք կը գտնենք որ Աստուծոյ ծրագիրը ամէն ուրէք ներդաշնակ եւ գեղեցիկ կ'երեւի:

[172]Հակառակորդը ոմանց անկեղծ փափաքներէն օգտուելով՝ զանոնք մոլորութեանց կ'առաջնորդէ: Սէմն խղճամիտ եւ ակնածող միտք կը բաղձայ պատուել զԱստուած: Վախնալով թէ թերեւս գինքը անպատուեն, անոնք թերացած են պատշաճ կերպով նկատի առնել Սբ. Գրոց պարզ յայտարարութիւնները: Ոմանք համոզուած են այն հաւատքով թէ՝ եթէ ըսեն թէ Ցիսուս երկրի վրայ եղած ժամանակ մարդ մըն էր եւ ոչ Աստուած, ասիկա Աստուծոյ անպատուութիւն մը պիտի ըլլայ: Մենք պէտք չէ թոյլատրենք որ իմաստակութիւններ կամ տեսութիւններ մեզ խաբեն կամ սխալ առաջնորդեն, հապա Սբ. Գրոց պարզ ուսուցմանց հետեւելու՝ ու ապա եզրակացութեան մը գալու ենք յայտնուած Խօսքին լոյսովը լիակատար քննութենէ մը վերջ:

[173]Ցիսուսի նախամարդկային գոյութեան արձանագրութիւնը, Անոր յղացումն ու ծնունդը, բոլորովին կը ժխտեն Անոր աստուածամարդ ըլլալու տեսակէտը: Սբ. Գրքի վերոյիշեալ վկայութիւնները պարզ կերպով ցոյց կուտան թէ Նա Մարիամի արգանդին մէջ յղացած էր Սբ. Հոգիէն, Եհովայի զօրութեամբը, ուժովն կամ ազդեցութեամբը. թէ անկէ յետոյ Նա ուրիշ մանուկներու նման ծնած էր

(Ղուկաս Բ. 9–11). Թէ Նա իմաստութեամբ, հասակով եւ Աստուծոյ շնորհաց մէջ աճելով չափահասութեան հասաւ: (Ղուկաս Բ. 40,52) Ասոնցմէ եւ ոչ մէկը կարեւոր պիտի ըլլար եթէ Նա պարզապէս աստուածամարդ մը եղած ըլլար— հոգեղէն էակ մը որ մարդկային մարմինի մէջ կը բնակէր: Նա մինչեւ երեսուն տարեկան ըլլալը հրապարակութեան ըրաւ, որ ժամանակին սկսաւ Իր առաքելութիւնը: Այն ատեն էր որ Նա Յովհաննէսի գնաց՝ Յորդանանի մէջ մկրտուելու համար: (Ղուկաս Գ. 21–23) Ամէն անմիջապէս վերջ՝ Նա քառասուն օր եւ գիշեր անապատին մէջ անցուց, ծոմ պահելով ու եհովայի ծրագիրը ուսումնասիրելով: (Ղուկաս Դ. 1–14) Եթէ Նա մարդկային մարմին հագած Աստուածն էր, անապատի այս փորձառութիւնը բոլորովին անպետ պիտի թուէր:

[174]Ցիսուս հրեշտակ մը կամ հոգեղէն էակ մը չէր, որովհետեւ մենք Առաքեալին բացարձակ յայտարարութիւնը ունինք, թէ «Մենք Ցիսուսը կը տեսնենք, որ հրեշտակներէն քիչ մը վար եղած էր:» (Եբրայեցիս Բ. 9) Եւ դարձեալ. «Որովհետեւ զաւակները մարմինի ու արիւնի հաղորդ եղան, ինքն ալ նմանապէս անոնց բաժանորդ եղաւ»: (Եբրայեցիս Բ. 14) Դարձեալ, ատեն մը՝ երբ Նա հարուստ էր երկնային զօրութեամբ եւ փառքով, մարդկութեան սիրոյն համար աղքատացաւ, երբ մարդ եղաւ: (Բ. Կորնթացիս Ը. 9) Նա մարդկային բնութեամբ եւ նմանութեամբ յօրինուեցաւ: (Փիլիպպեցիս Բ. 8) Առաքեալը՝ ներշնչմամբ գրած ժամանակ՝ Ցիսուսի մասին որպէս մարդ խօսեցաւ. «Որովհետեւ մարդով եղաւ մահը, մարդով ալ նաեւ մեռելոց յարութիւնը:... Առաջին մարդը երկրէն է՝ հողեղէն, բայց երկրորդ մարդը Տէր է՝ երկինքէն:— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 21,47. տես նաեւ Ա. Տիմոթէոս Բ. 5,6:

[175]ԵԹԷ Յիսուս աստուածամարդ մը եղած ըլլար, Իրեն համար բոլորովին անպէտ պիտի ըլլար որպէս մանուկ ծնիլ ու ապա չափահասութեան դիմել: Թէեւ կրնէ մը ծնաւ, բայց Նա անմեղ էր, Իր Հայրը Եհովան ըլլալուն համար. որովհետեւ Նա «սուրբ անմեղ, անարատ, ու մեղաւորներէն զատուած էր» (Եբրայեցիս է. 26). «Նա անոր համար յայտնուեցաւ, որ մեր մեղքերը վերցնէ. ու Իր մէջը մեղք չի կայ:» (Ա. Յովհաննէս Գ. 5) Նա առանց ոեւէ արատի էր, ուրեմն սուրբ եւ կատարեալ:— Ա. Պետրոս 19, Եբրայեցիս Թ. 14:

[176]Աստուած կ'ըսէ մեղի. «Հիմա եկէ՛ք վիճաբանինք,... Թէ որ ձեր մեղքերը կրկնակի կարմիրի պէս են, ձիւնի պէս պիտի ճերմկնան. եւ Թէ որ որդան կարմիրի նման են, բուրդի պէս ճերմակ պիտի ըլլան:» (Եսայի Ա. 18) Մենք Աստուծոյ ծրագրին չուրջ տրամաբանելու ենք ինչպէս որ յայտնուած է Սբ. Գրոց մէջ, որովհետեւ Նա մեզ կը հրաւիրէ այսպէս ընելու: Երբ մենք կը տեսնենք Յիսուսի մարդեղութեան պատճառը, Թէ ինչու՛ Անոր համար կարեւոր էր երկրի վրայ եղած ժամանակ կատարեալ մարդ մը ըլլալ, այն ատեն կ'ուրախանանք ու զԱստուած կը փառաբանենք: ԵԹԷ Նա չէր մարդանար, մարդկային սերունդի ո՛չ մէկ անդամին համար Քրիստոս Յիսուսով կեանք ստանալու յոյս մը պիտի ըլլար. եւ Առաքեալը կը յայտարարէ Թէ երկնից տակը ուրիշ անուն մը տրուած չէ որով մարդկութիւնը կրնայ ապրիլ:— Գործք Առաքելոց Դ. 12:

Եհովա ինչ մասնաւոր կերպով գործածած է այրերն ու կիները Սբ. Գրոց մէջ: Մի քանի օրինակներ տուր: Գ. 102:
Հագարով ինչ խորհրդապատկերացուած էր: Գ. 102:
Ինչ էր Աստուծոյ Իսրայէլի հետ ըրած օրէնքի ուխտին նպատակը: Գ. 102:

Ինչ էր Աբրահամի երրորդ կնոջ անունը. եւ ինչ խորհրդապատկերացուց: Գ. 102:
Ելէզ Գողոս Առաքեալի խօսքերը Թէ ինչ կը պատկերացընէին Աբրահամի կիները: Գ. 103:
Ժողովուրդի օրհնուելէն առաջ սերունդի հետ կապ ունեցող առաջին կարեւոր բանը ինչ է: Գ. 104:
Ինչ էր Հրէից՝ այս սերունդի մասին ունեցած ակնկալութիւնը: Գ. 105:
Ելէզ Իսահակի երկու որդւոց անունները. եւ Թէ անոնց ծնած ժամանակ Իսահակ քանի՞ տարեկան էր: Գ. 105:
Իսահակի որդիներէն ո՞ր մէկը խոստումին ժառանգ եղաւ, եւ ինչու՞: Գ. 106:
Ինչ բանն էր որ իրապէս վճռեց Թէ անոնցմէ ո՛ր մէկը հօրը աստուածային ժառանգ պիտի ըլլայ: Գ. 107:
Տէրը ցոյց տուա՞ւ Թէ Յակոբ եւ Եսաւ այս օրէնքի նկատմամբ բացառութիւն պիտի կազմէին: Գ. 107:
Տէրը ասիկա ինչպէս յայտնեց Ռեբեկային: Գ. 107:
Եսաւ ընդհանրապէս ինչպէս կ'անցընէր իր ժամանակը: Գ. 108:
Յակոբ ինչ տարբեր բնաւորութիւն ունէր: Գ. 108:
Եսաւ անդրանկութեան, մասնաւորապէս Աբրահամական խոստումի մասին դնահատութիւն ցոյց տուա՞ւ: Գ. 108:
Անդրանկութիւնը ինչու՞ պատշաճ կերպով Յակոբի կը պատկանէր: Գ. 109:
Յակոբ եւ Եսաւ մօտաւորապէս քանի՞ տարեկան էին այս դործառնութեան ժամանակ: Գ. 109:
Անոնց պայմանադրութիւնը երկուքին վրայ ալ պարտաւորի՞չ էր: Գ. 109:
Ելէզ այն պարագաները որոնց ներքեւ Եսաւ փորձեց ջրկել Յակոբը անդրանկութեան իրաւունքէն, զայն անոր ծախելէ վերջ: Գ. 111:
Ինչու՞ Քրիստոնեաները խստիւ քննադատած են Յակոբն ու Ռեբեկան իրենց այս դործառնութեան մէջ: Գ. 114:
Ո՞վ էր աւելի չատ մեղադրելին, Յակո՞բը Թէ Եսաւը, եւ ինչու՞: Գ. 114:
Եսաւ ո՞վ խորհրդապատկերացուց: Գ. 114:
Յակոբ ո՞վ պատկերացուց: Գ. 114:
Աստուած Ռեբեկայի առած քայլին հաճեցա՞ւ: Գ. 114:
Յակոբ ինչու՞ փախաւ. եւ որու՞ Թելադրանքով: Գ. 114:
Աստուած Յակոբի անունը Իսրայէլի փոխելէ վերջ անոր ինչ խոստում ըրաւ: Գ. 117:
Ո՞րն էր Յակոբի սիրեցեալ որդին: Գ. 118:
Յովսէփ ո՞վ խորհրդապատկերացուց. եւ որու՞ պատկերն էր Բենիամին: Գ. 118:
Ո՞ր ժամանակէն կ'սկսի հաշուրելու Իսրայէլի ազգային դոյութիւնը: Գ. 119:
Յակոբ իր որդիները օրհնած ժամանակ, Ցուդայի մասին ինչ մասնաւոր մարդարէութիւն ըրաւ: Գ. 119:

Յակոբի մահէն վերջ, իր սերունդը ի՞նչ անունով ճանչցուեցաւ։ Պ. 120։

Իսրայէլացիները Եգիպտոսէ ազատելու համար Աստուած ո՞վ ընտրեց։ Պ. 120։

Եգիպտոս ի՞նչ խորհրդապատկերացուց. եւ Եգիպտոսի փարաւոնը որո՞ւ խորհրդապատկերն էր։ Պ. 121։

Եգիպտոսի Իսրայէլացիները որո՞նց պատկերներն էին։ Մովսէս որո՞ւ խորհրդապատկերն էր։ Պ. 121։

Մովսէս իրմէ վերջ եկող այն Հզօրին մասին ի՞նչ մարգարէութիւն ըրաւ։ Պ. 122։

Այս մարգարէութիւնը լսելէ վերջ, Իսրայէլացիները որո՞ւ կ՚սպասէին։ Պ. 122։

Դաւիթ ո՞ր ցեղէն էր։ Պ. 122։

Վերջ ի վերջոյ խոստումը ո՞ր մասնաւոր ժողովրդեան մէջ յայտնի կ՚ըլլար։ Պ. 123։

Երբ Դաւիթ թագաւոր էր, Եհովայի համար տուն մը շինելու նկատմամբ ի՞նչ մարգարէութիւն ըրաւ։ Պ. 124։

Ի՞նչ պայմանով Սողոմոն կրնար գլուխ այն չքաւորը ուրկէ յառաջ պիտի գար մեծ Ազատարարը։ Սր. Դիրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 125։

Սողոմոն Եհովային հաճութիւնը ստացա՞ւ։ Պ. 126։

Թագաւորութիւնը Սողոմոնէն ինչո՞ւ առնուեցաւ։ Պ. 126։

Եհովա Մարգարէին միջոցաւ Սեղեկիայի նկատմամբ ի՞նչ վճիռ արձակեց։ Սր. Դիրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 127։

Ըստ այս յայտարարութեան, Մեսիայի համար կարելի՞ էր Սողոմոնի գերդաստանէն ըլլալ։ Պ. 127։

Դաւիթ ուրիշ ի՞նչ որդի ունէր որ յետոյ պատուոյ բարձրացաւ։ Պ. 128։

Յիսուսի մայրը Մարիամ որո՞ւ սերունդէն էր։ Պ. 128։

Երեմիա Մարգարէն Մեսիայի՝ Դաւիթի սերունդէն գալու մասին ի՞նչ մարգարէացաւ։ Պ. 129։

Տէրոջը հրեշտակը Մեսիայի մասին Մարիամի ի՞նչ ուրախս բերաւ։ Պ. 130։

Մարիամ ինչո՞ւ քաւ Թէ «ասկէ յետոյ բոլոր ազգերը զիս երանելի պիտի կոչեն»։ Պ. 131։

Ի՞նչ կը նշանակէր անոր այն մարգարէական արտայայտութիւնը, Թէ «Զօրաւորները իրենց աթոռներէն իջեցուց, ու խոնարհները բարձրացուց»։ Պ. 131։

Հրեաները ինչո՞ւ մանուկի մը ծննդեանը կ՚սպասէին որը մեծ իշխան մը պիտի ըլլար։ Պ. 132։

Ո՞ր մարգարէութիւնները առաջնորդեցին Հրեաները հաւատալու Թէ իրենց մէջէն մեծ Թագաւոր մը պիտի ելլէր։ Քիչ մարգարէութիւնները։ Պ. 132,133։

Գալիք Թագաւորին նկատմամբ Եսայիի եւ Զաքարիայի մարգարէութիւնները լիովին կատարուեցա՞ն Յիսուսի ծննդեան ժամանակ։ Պ. 134։

Աբրահամի տրուած սկզբնական խոստումէն մինչեւ Յիսուսի ծնունդը ո՞րքան ժամանակ անցած էր։ Պ. 135։

Այդ ժամանակուայ տեւողութեան Եհովա խոստումին վերաբերեալ ի՞նչ կ՚ընէր։ Պ. 135։

Բեթլէհէմը Մարգարէէն ի՞նչպէս նախապատկերացուած էր։ Պ. 136։

Համառօտակի պատմէ այն կարեւոր բաները որոնք տեղի ունեցան Բեթլէհէմի մէջ ու շրջականները։ Պ. 137։

Յիսուսի ծնած ժամանակ որո՞նք էին Պաղեստինի տիրապետողները։ Պ. 138։

Ի՞նչ էր Պաղեստինի վեհապետին հրովարտակը։ Պ. 138։

Անոնք ինչո՞ւ Բեթլէհէմ երթալու էին եւ ոչ Թէ ուրիշ քաղաք մը։ Պ. 138։

Յովսէփ եւ Մարիամ ի՞նչպէս Նազարէթէն Բեթլէհէմ ճամբորդեցին. ու ի՞նչ առին Բեթլէհէմ հասան։ Պ. 139։

Դիշերուայ քանի՞ պահեր կը պահուէին։ Պ. 140։

Յիսուսի ծնած ժամանակ աշխարհային մեծ չքեղութիւն եւ ցուցաբարութիւն տեղի ունեցա՞ւ, եւ ինչո՞ւ չէ։ Պ. 141։

Ի՞նչ պատկերացուց երկրի վրայ տիրող դիշերը։ Պ. 142։

Ի՞նչ բանը զրաւեց հովիւներուն ուշադրութիւնը. ու անոնց ի՞նչ աւետիս տուաւ։ Կրկնէ աւետիսը։ Պ. 142։

Հովիւները այս առիթիւ ի՞նչ երգ լսեցին երկնային զօրքէն։ Պ. 143։

Այս երկնային աւետիսը անցեալ դարերու տեւողութեան ի՞նչ ազդեցութիւն ըրած է մարդոց սրտերուն վրայ։ Պ. 143։

Երկրի բնակիչները ի՞նչպիսի վիճակներու ներքեւ պիտի սորվին Յիսուսի ծննդեան կարեւորութիւնը։ Պ. 144։

Ի՞նչ էր Յիսուսի ծննդեան Թուականը։ Պ. 145։

«Մոգերը» ո՞վ Հերովդէսի ղրկեց։ Պ. 146։

Բացատրէ Սաստանայի տրուած անուններուն նշանակութիւնները. անոնք ի՞նչպէս կը յարմարին Յիսուսի եւ Անոր հետեւորդներուն դէմ ունեցած իր գործունէութեանց։ Պ. 148։

Սաստանան ի՞նչպէս փորձեց կորսնցնելու Մարիամը ու անոր մանուկը՝ Յիսուսի ծնունդէն առաջ։ Պ. 149։

Ի՞նչ էր այն «աստղը» կամ լոյսը որ «մոգերը» Բեթլէհէմ առաջնորդեց։ Պ. 150։

Ո՞վ էին այս «մոգերը» եւ ի՞նչ կը պաշտէին։ Պ. 151։

Եգիպտոսի փարաւոնը այսպիսի մարդիկ գործածո՞ծ էր, եւ ի՞նչ նպատակի համար։ Պ. 151։

Ի՞նչպիսի մէկն էր Հերովդէս. եւ որու՞ ազդեցութեան ներքեւ էր։ Պ. 151։

Ինչո՞ւ համար դացին Հերովդէսի, Յիսուսի Թշնամիին։ Պ. 152։

Հերովդէս ի՞նչ հոգի ցոյց տուաւ «մոգերուն» հետ խորհրդակցած ժամանակ։ Պ. 153։

Կրնա՞նք ակնկալել Թէ Աստուած կ՚օգնէ Հերովդէսի պէս վատ մարդու մը երբ նա մտադրած է կորսնցնել Աստուծոյ սիրելացալ Որդին։ Պ. 154։

Աստուած հոս Սաստանայի՝ մանուկը կորսնցնելու նպատակը ի՞նչպէս ի դերեւ հանեց։ Պ. 155։

Հերովդէս ի՞նչ վատ քայլ առաւ երբ տեսաւ թէ «մոդերը» իրեն չվերադարձան։ Գ. 156։

Ո՞վ մղեց Հերովդէսը որ մանուկները ջարդելու այս վատ քայլը առնէ։ 156։

Կրնա՞նք ենթադրել թէ Աստուած այս պարագաներու տակ մոդերը պիտի դործածէր իրեւ իր վկաները Յիսուսի ծննդեան առթիւ։ Գ. 175։

Աստուած ինչու՞ թոյլատրեց այսպիսի դաւադրութիւն մը։ Գ. 158։

Ո՞վ է Յիսուսի եւ Անոր հետեւորդներու բոլոր հալածանաց պատասխանատուն։ Գ. 159։

Յիսուս որ կինէ մը ծնած էր, մեղաւո՞ր էր, եւ ինչու՞ ոչ։ Գ. 161։

Ի՞նչ կը նշանակէ «Սբ. Հոդին»։ Գ. 162։

Նա Յիսուսը ըլլալէ առաջ դոյութիւն ունէ՞ր. եւ ի՞նչ էր իր նախամարդկային անունը։ Գ. 163։

Ի՞նչ է Լօկոս բառին նշանակութիւնը. ու ի՞նչ կապակցութիւն ունի Լօկոսը Եհովայի բոլոր արարչագործութեան հետ։ Գ. 163։

Ի՞նչ իմաստով Հայրը եւ Որդին մէկ են։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 167։

Երբ Յիսուս Հօրը կ'աղօթէր, ինքն իրե՞ն կ'աղօթէր թէ ուրիշի մը։ Գ. 168։

Ո՞վ է մեծագոյնը, Եհովա՞ն թէ ոչ Յիսուսը։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 169։

Յիսուս երկրի վրայ եղած ժամանակ հոգեղէ՞ն էակ մըն էր թէ ոչ մարմնեղէն։ Գ. 170։

Ի՞նչ է մարդեղութեան (ինգարնէյշըն) ուսուցումը։ Գ. 170։

Յիսուս աշխարհի վրայ եղած ժամանակ թէ՛ Աստուած եւ թէ՛ մարդ էր։ Եթէ ոչ, ինչու՞ ոչ։ Գ. 170։

Սատանան ի՞նչպէս երբեմն անկեղծ սրտի տէր անձինք մոլորութեան կ'առաջնորդէ։ Գ. 172։

Եթէ Յիսուս մարդասպանուած էր, անապատի փորձառութեան ի՞նչ պէտք կար։ Գ. 173։

Հրեշտահները հոգեղէն էակներ են։ Սբ. Գրքէն ի՞նչ վաստունինք թէ Յիսուս հրեշտակ մը չէր։ Կ՚ըսէ Սբ. Գրքի վկայութիւնը։ Գ. 174։

Եթէ Յիսուս աստուածամարդ էակ մը եղած ըլլար, իրեն համար պէտք պիտի ըլլա՞ր որպէս մանուկ ծնիլ։ Գ. 175։

Մարդկութեան փրկութեանը համար կարելի՞ էր ուրիշ յոյս ունենալ եթէ Յիսուս չմարդանար ու իր մահուամբը չհաշտեցնէր փրկագինը։ Գ. 176։

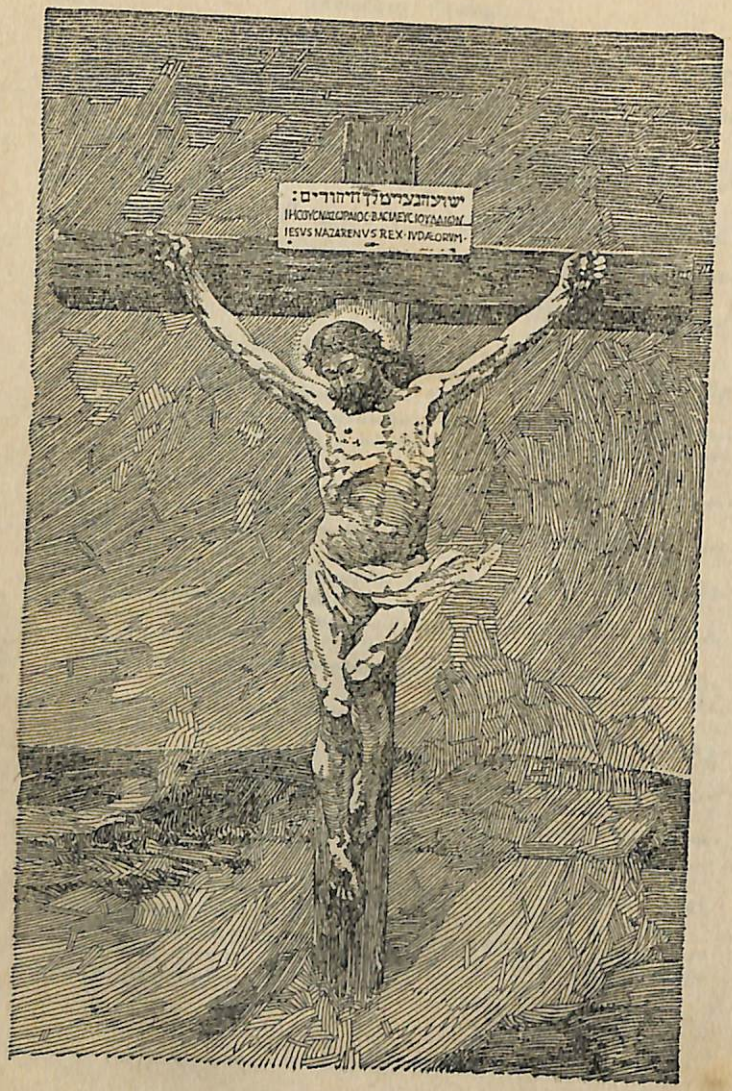

ԳԼՈՒԽ Զ.

Լար 5.— ՓՐԿԱՆՔԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ քնարի լարերուն մարդուն համար ամենակարեւորը մեծ վրկանքի գոհն է, որովհետեւ առանց անոր մարդկութիւնը չի կրնար իրական ու տեւական երջանկութեան տիրանալ: Որոշեալ ժամանակին անոր օգուտները հանուր մարդկութեան պիտի ընծայուին. ու ամէն անոնք որ զնահատեն զայն՝ բարձրագոյն պիտի երգեն եւ մեծ ուրախութեամբ հրճուին: Անոնք իրենց սրտերուն մէջ ու շրթունքներուն վրայ ուրախութեան երգեր պիտի ունենան, որովհետեւ Եհովան մարդուն օգտին համար այսպիսի զարմանալի ու մարդասէր նախապատրաստութիւններ ըրած է: Հազարաւոր տարիներէ իվեր Աստուածային խնամատարութիւնը մարդուն համար պատրաստուած ծրագիրն է որ յառաջ կը տանի. եւ վրկութեան գոհը այդ ծրագրին բուն իսկ առանցքն է: Անոր կարեւորութիւնը կարելի չէ չափազանցել: Ան կեանց ու երջանկութեան առաջնորդող դուռն է: Ան մարդկութիւնը ետ բերելու եւ Աստուծոյ հետ հաշտեցնելու միջոցն է: Այս մեծ վարդապետութիւնը կարենալ զնահատելու համար պարտինք զայն ըմբռնել: Ուրեմն Աստուծոյ Խօսքին լոյսովը միմեանց հետ սրբագարանենք, որպէսզի կարենանք ըմբռնել:

[178]Ոեւէ արարածի ունեցած ամենաթանկագին բանը կեանքն է, որովհետեւ առանց կեանքի ամէն բան անպէտ պիտի ըլլայ ու կարելի պիտի չըլլայ վայելել: Նոյնիսկ ներկայիս մենք կը տեսնենք թէ մարդիկ որ միայն կեանքի կայծ մը ունին մոլեգ-

նօրէն անոր կը կառչին: Արարած մը այն ատեն մի-
այն կրնայ պատշաճ կերպով փառաբանել իր մեծ
Արարիչը՝ Եհովան, երբ կատարեալ է եւ կեանքը
ու անոր իրաւունքները լեցուն կերպով կը վայելէ:
Աստուծոյ վսեմ կարգադրութիւնը, վերջ ի վերջոյ,
իր անուանը փառք պիտի բերէ:

[179]Եհովան՝ առաջին մարդը, Ադամը, իր պատ-
կերովն ու նմանութեամբը կերտեց: Նա զայն կա-
տարեալ ստեղծեց, որովհետեւ Եհովայի բոլոր
գործքերը կատարեալ են: (Բ. Օրինաց ԼԲ. 4) Նա
մարդուն կեանք՝ եւ կենաց իրաւունք տուաւ:
Կեանքը ինքնագիտակից գոյութիւն մը կը նշանա-
կէ: Կենաց իրաւունքը՝ գոյութիւնը պահելու կա-
տարեալ իշխանութիւն կը նշանակէ: Ադամ ու Եւայ
Եդեմի մէջ փիղիքապէս կատարեալ էին, առանց
ցաւի, առանց արհմութեան. եւ դեղեցիկ արարած-
ներ էին: Անոնք իրենց վրայ ոեւէ խարան կամ դե-
ղեցկութիւնին եղծանող նշան չունէին: Անոնք
կեանքը լիուլի կը վայելէին, ինչպէս նաեւ այն բո-
լոր օրհնութիւնները, որոնք կեանքին կ'ընկերա-
նան: Անոնց տունը կատարեալ էր. եւ նոյնիսկ Եդե-
մի բոլոր թռչուններն ու անասունները անոնց հը-
նազանդ էին, եւ անոնք բացարձակ իշխանութիւն
ու տիրապետութիւն ունէին: Աստուած անոնց տը-
ուաւ այս բոլոր առանձնաշնորհները յատկանապէս
վայելելու համար, միմիայն մէկ պայմանով՝ այս-
ինքն՝ թէ անոնք հնազանդ ըլլալու էին իր օրէնքին
ու այսպէսով պատուելու էին զինքը: Նա տեղեկա-
ցուց անոնց թէ այս օրէնքի բռնաբարումը զիրենք
պիտի զրկէր կեանքէ, կենաց իրաւունքէ, եւ կեան-
քի բոլոր օրհնութիւններէն:

[180]Սատանան դրդեց մայր Եւան հաւատալու, թէ
Աստուած իրենցմէ բան մը եւս կը պահէր, ու այս-
պէս Եւան խաբելով՝ զայն օրէնքը ոտնակոխ ընելու
մղեց: Եւայի պատուղ ուտելը յանճանք մը չէր, ա-
նոր իրական յանճանքը Տէրոջը անհնազանդ դան-

ուիլն էր: Երբ Ադամ հասկցաւ թէ Աստուծոյ օրէն-
քը ոտնակոխ ընելուն համար Եւան պիտի մեռնէր,
նախադասեց Եւայի հետ մեռնիլ՝ քան թէ առանց
անոր ապրիլ. ուստի ինքն ալ կամաւորապէս ան-
սաստեց Աստուծոյ օրէնքը: Եհովա, Իր կատարեալ
արդարութեան գործադրութեամբը մարդը մահ-
ուան դատապարտեց: Այս դատավճիռը Ադամն ու
Եւան զրկեց կենաց իրաւունքէն: Անոնք եդեմէն
վտարուեցան, եւ որոշեալ ատենին կորնցուցին
բուն իսկ կեանքը: Ամբողջ 930 տարիներ՝ անոնք
ատիպուած էին երկրի վրայ աստ անդ չրջիլ ու ի-
րենց ճակտի քրտինքովը ճարել իրենց անուռդը, որը
անկատար եւ թուլաւոր էր: Այս կերպով անոնք
մեռցուեցան:

[181]Ադամի վրայ դրուած այս մահուայ դատավը-
ճիռը անուղղակի կերպով աղդեց իր սերունդին վը-
րայ ալ: Եդեմէն վտարուելէ առաջ՝ անոնք Եհովա-
յէն իրենց տրուած յղանալու եւ զաւակ ունենալու
իշխանութիւնը չէին գործածած: Անոնք եդեմէն
վռնտուելէ վերջ ասիկա ի գործ դրին: Այլեւս մահ-
ուայ դատապարտութեան տակ ու մահուայ պատի-
ժին ենթարկուած ըլլալով, իրենց զաւակներուն
համար անկարելի էր այսպիսի վիճակներու ներքեւ
կատարեալ ծնիլ: Ուրեմն, պէտք է հետեւցնենք թէ,
թէեւ անոնց ծնած զաւակները չափով մը կեանք
ունէին, ինչպէս նաեւ այդ սահմանափակ կենաց
յատուկ իրաւունքները (ու ասիկա մենք «կենաց
իրաւունքներ» կը կոչենք, զանազանելու համար
ապրելու իրաւունքէն), բայց անոնք գուրկ էին ապ-
րելու իրաւունքէն, որովհետեւ Ադամ ապրելու ի-
րաւունք չունենալով՝ չէր կրնար աշխարհ այնպիսի
զաւակներ բերել՝ որոնք իրեն ունեցածէն աւելի
իրաւունքներ ունենային:

[182]Ապրող ոեւէ մարդկային էակ իրաւունք ունի
կերակուրի, օդի, լոյսի եւ ընկերական զանազան
առանձնաշնորհներու. ու ասոնք կենաց իրաւունք-

ներ կոչուած են. այսինքն թէ՝ անոնք յաւուրկ են կեանքի, անոնք առանձնաշնորհներ են որոնք ոեւէ չափով կեանք ունեցող արարածներու կը պատկանին: Ապրելու իրաւունքը, ուրեմն, գոյութեան արդար իրաւունք մը կը նշանակէ որը պատշաճօրէն կարելի չէ խզել:

183Ծնողքներու կենաց իրաւունքէ զուրկ ըլլալուն համար, աչխարհ եկող ամէն մանուկ, անկէ մինչեւ այսօր, անկատար, անարդար, մեղաւոր, Աստուծոյ անընդունելի ու դատապարտութեան ներքեւ ծնած է, ուստի՝ առանց կենաց իրաւունքի: Մեղմէ ոեւէ մէկուն ապրած կեանքը պարզապէս թոյլտուութեամբ եղած է. եւ բոլոր մեռնողները մահուան արժանի եղած են. ինչու որ միայն կատարեալ արդար մը կեանքի արժանի է: Ասոր համար Մարդարէն գրեց. «Ահա ես անօրինութեամբ ծնայ, ու իմ մայրս մեղքով յղացաւ զիս»: (Սաղմոս ԾԱ. 5) Սբ. Պօղոս ներչնչմամբ գրած ժամանակ՝ մխեւնոյն խորհուրդը արտայայտեց, ըսելով. «Վասնզի ինչպէս որ մէկ մարդով մը մեղքը աչխարհ մտաւ, եւ ան մեղքէն մահը, ու այսպէս ամէն մարդոց վրայ տարածուեցաւ մահը, քանզի ամէնը մեղանչեցին:» Հռովմայեցիս Ե. 12:

184Ուրեմն, հանուր մարդկութիւնը, Ադամէն մինչեւ հիմա, անկատար ծնած ըլլալով, կը հետեւի որ եթէ անոնցմէ ոեւէ մէկը երբէք կատարեալ կեանք եւ կենաց իրաւունք պիտի ստանայ, ատիկա Եհովա սիրոյ Աստուծոյն միջոցաւ պէտք է ըլլայ: Եթէ Աստուած մարդը մահուընէ ազատելու եւ դարձեալ դայն կեանքով վերականգնելու նախապատրաստութիւն չըրած ըլլար, ժամանակ պիտի գար՝ երբ երկրի վրայ այլեւս մարդ ողջ պիտի չմնար: Մենք կը յիշենք թէ Ադամ 930 տարի ապրեցաւ. իսկ ներկայիս՝ մարդ հազիւ հազ կրնայ կէս դար ապրիլ: Ամբողջ դարեր մարդկութիւնը հետզհետէ տկարացած է, ու ի վերջոյ բոլորն ալ այն վիճակին պիտի

հասնէին՝ երբ անկարող պիտի ըլլային նոյնիսկ կեանքի կայծը փոխանցելու, որով երկիրը անբնակ պիտի դառնար: Ուստի կը տեսնենք թէ բոլորովին Աստուծմէ կախում ունինք. ու եթէ կը գտնենք թէ մեր դարձեալ ապրելուն համար մեծ Եհովան նախապատրաստութիւն մը ըրած է, ատիկա մեր սրտերը պարտ է երախտագիտութեամբ լեցնել. եւ երբ աւելի կը քննենք Իր մեծ ծրագիրը, ան պէտք է որ մեր սրտերը Իրեն հանդէպ անսահման սիրով լեցնէ: Վստահօրէն այս նախապատրաստութիւնը սիրոը պիտի հրճուեցնէ, եւ կարելի ընէ մարդուն տեսնելու թէ՝ այսպիսի նախապատրաստութիւն մը Աստուծոյ քնարին լարերէն մէկը կը կազմէ:

ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ .ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

185Երբ Եհովա մահուայ դատավճիռը արձակեց մարդուն դէմ՝ աղօտ կերպով կ'ակնարկէր ժամանակուայ մը՝ երբ մարդը պիտի ազատուէր այդ դատապարտութենէն: Սատանան՝ որուն անուններէն մէկը առջի օձն է, մեղքի առաջին դրդապատճառն էր: Աստուած այն ատեն ըսաւ անոր. «Քու սերունդիդ ու անոր սերունդին մէջ տեղը թշնամութիւն պիտի դնեմ. ան քու գլուխդ պիտի ջախջախէ:» (Ծննդոց Գ. 15) Ասիկա նախապատկերացուց այն իրողութիւնը, թէ ի վերջոյ, Սատանան պիտի ոչնչացուի, եւ թէ այս պարագան մարդուն համար օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ:

186Բայց յիշելու ենք թէ մարդուն վրայ հանդիպող Աստուծոյ դատապարտութիւնը պարտ է յաւիտեան մնալ: Ան կարելի չէ փոխել, մէկ կողմ դնել կամ չեղեալ համարել, այն պարզ պատճառաւ որ Եհովա չի կրնար ինքզինքը ուրանալ: Ոչ ալ Իր արարածներէն ոեւէ մէկը կրնայ Իրեն հաւատալ եթէ Նա փոխէ իր միտքը: Թէեւ իրական է թէ այս դատապարտութիւնը յաւիտեան մնալու է, բայց նոյնպէս ալ իրական է թէ՝ Աստուած կրնայ այնպիսի բանա-

տը կարգադրութիւն մը ընել, որ դատապարտութեան պայմաններուն ուրիշ մը, Ադամի հաւասար եղող մը, գոհացում տայ· ահա ճիշտ այս բանն է որ Սբ· Գիրքը կը յայտնէ թէ Նա ըրած է։

[187]Եհովա փափաքեցաւ որ մարդը ըմբռնէ փրկութիւն մը հայթայթելու կարեւորութիւնը եւ պատճառը, որպէսզի կարենայ հրճուիլ Աստուծոյ ցոյց տուած սիրալիր բարեսրտութեամբը։ Ասոր համար Աստուած պատճառ եղաւ որ Իր ժողովուրդին մէջ տարբեր պատկերներ կամ այլաբանութիւններ չինուին։

[188]Այն դիշերը՝ երբ Եհովա Իսրայէլի որդիքը Եգիպտոսէն հանեց, Նա պատուիրեց որ դառնուկ մը մորթեն ու անոր արիւնը տանը դրանդեացը վրայ օրհէն, իսկ միսն ալ ուտեն, եւ այնպէս կարգադրեց որ կէս գիշերին՝ մահուայ հրեշտակը երկրին մէջէն անցնի ու զարնէ ամէն տան անդրանիկը որու դրանդեացը վրայ չէր տեսնուէր դառնուկի արիւնը։ Հոս՝ անդրանիկները Եկեղեցին պատկերացուցին, որուն մասին վերջէն պիտի խօսինք, եւ որը նախ պէտք է փրկուի օրհնութիւնը մարդկութեան հասնելէ առաջ։ Դառնուկը պատկերացուց այն՝ որ պիտի փրկէր կամ ազատագրէր մարդկութիւնը։ Արիւնը՝ պատկերացուց փրկագինը հայթայթելու համար զոհուած կեանքը։— Ելից ԺԲ· 3–17։

[189]Երբոր Յիսուս իր երեսուն տարեկան հասակին հրապարակ ելաւ, Յովհաննէս Մկրտիչ Անոր մատնանշելով՝ ըսաւ· «Ահա՛ Աստուծոյ գառը որ աշխարհի մեղքը կը վերցնէ»։ (Յովհաննէս Ա· 29) Եւ Սբ· Գրոց մէջ Յիսուսի մասին կը կարդանք թէ Նա «աշխարհի սկիզբէն իվեր մորթուած գառնուկն» է։ (Յայտնութիւն ԺԳ· 8) Այս համարները եւ ուրիշներ ցոյց կուտան, թէ գառնուկի զոհաբերութիւնը նախապատկերացուց այն Հզօրին զոհաբերութիւնը՝ որ մարդկութեան ազատարարը պիտի հանդիսանայ ու աշխարհին մեղքը վերցնէ։

[190]Եգիպտոսի մէջ կատարուած այս զոհիկէն մի քանի օր յետոյ, ամբողջ Իսրայէլ ազատագրուեցաւ երբ Աստուած հրամայեց Մովսէսի իր գաւազանը կարմիր Ծովու ջուրերուն զարնելու, որուն որպէս արդիւնք՝ ջուրերը բաժնուեցան եւ Իսրայէլ ցամաքով միւս կողմ անցաւ· ու երբ Եգիպտացիները փորձեցին միեւնոյն բանը ընել, ջուրերէն ջրջապատուելով խեղդուեցան։ Հոս Իսրայէլի ազատագրութիւնը պատկերացուց մեծ թշնամիէն, Սատանայէն բոլոր անոնց ազատութիւնը, որոնք ի վերջոյ պիտի հնազանդին Աստուծոյ սուրբ կամացը։

[191]Իսրայէլի որդիքը կարմիր Ծովէն անցնելէ վերջ՝ դէպի անապատը յառաջացան· ու երբ Սինա Լեռը հասան, Աստուած անոնց հետ ուխտ մը ըրաւ, որը Սբ· Գրոց մէջ որպէս Օրէնքի Ուխտ կոչուած է։ Այս ուխտի հաստատման ժամանակ անասունները զոհուեցան։ Այս ուխտը Մովսէսի ձեռքով հաստատուեցաւ որպէս միջնորդ մը։ Հոս՝ Մովսէս՝ Քրիստոս Յիսուսի մէկ խորհրդապատկերն էր, որը որոշեալ ժամանակին, բոլոր մարդկութեան ազատագրմանը համար ուխտ մը պիտի հաստատէ։

[192]Երբ Աստուած Իսրայէլացւոց օրէնքը կուտար, միեւնոյն ատեն կը հրահանգէր Մովսէսը որպէսզի անապատին մէջ խորան մը կանգնէ, որը Իսրայէլացիներէն պիտի գործածուէր իրենց զոհաբերական ծէսերուն համար։ Իւրաքանչիւր տարի մասնաւոր օր մը, որպէս քաւութեան օր ճանչցուած էր, եւ այդ օրուայ մէջ կատարուածները մասնաւորապէս նախապատկերացուցին մարդկութեան համար վերջին կատարուելիք մեծ մեղաց-պատարագը։

[193]Խորանը երկու մասերէ կը բաղկանար։ Ան 45 ոտք երկայն, 15 ոտք լայն, եւ 15 ոտք բարձր էր· անիկա տախտակներով չինուած ու ապա երեք տարբեր ծածկոցներէ չինուած վրանով մը ծածկուած էր։ Խորանին առաջին յարկաբաժինը Սրբութիւն կոչուած էր։ Ան 15 ոտք լայն եւ 30 ոտք

երկար էր: Երկրորդ կամ եռեւի յարկաբաժինը՝ որպէս Սրբութիւն Սրբոց ճանչցուած էր, որ 15 ոտք երկար, 15 ոտք լայն եւ 15 ոտք բարձր էր— ճշդիւ խորանարդ մը: Խորանը չրջապատուած էր գաւիթով մը որը 75 ոտք լայն եւ 150 ոտք երկայն էր: Այս գաւիթի չրջափակը բեհեզէ վարագոյրներէ շինուած էր, որոնք փայտէ ցիցերու վրայ ամրցուած օղակներէ կախուած էին. եւ այս ցիցերն ալ՝ գետնին վրայ եղած պղինձէ խոռոչներու մէջ զետեղուած էին:

[194]Քաւութեան օրը քահանայապետը զուարակ մը կ'առնէր, որը անարատ ըլլալու էր: Նա գաւիթին մէջ կը մորթէր զուարակը, անոր արիւնը ամանի մը մէջ կ'առնէր, գաւիթէն Սրբութիւնը կ'երթար ու անկէ ալ՝ Սրբութիւն Սրբոցը, եւ արիւնը քաւութիւնին վրայ ու առջեւը խաչաձեւ կը սրսկէր որը Սրբութիւն Սրբոցին մէջ կը գտնուէր: Ապա եա երթալով՝ արու այծ մը կը մորթէր, որը նոյնպէս անարատ ըլլալու էր, ու անոր արիւնին ալ միեւնոյն բանը կ'ընէր: Աւիկա որպէս քաւութեան զոհ ճանչցուած էր: (Տես Ղեւտացիս ԺԶ. 1–34) Ան մեղքի պատարագ (զոհ) մըն էր, Իսրայէլի ժողովուրդին համար մատուցուած, բայց իրապէս նախապատկերացուց մեծ մեղաց–զոհը որ պիտի քաւէր աշխարհի մեղքը:

[195]Սբ. Պօղոս մեզի կ'ըսէ թէ հոս տեղի ունեցած այս զոհերը՝ գալիք լաւագոյն բաները նախապատկերացուցին: (Եբրայեցիս Ը. 1) Աստուած՝ օրէնքին մէջ կը պահանջէր որ Հրեաները պահեն այս քաւութեան օրը ու ամէն տարի քահանայապետին միջոցաւ մատուցանեն այս զոհերը: Մենք կը յիշենք թէ Աստուած Աբրահամի խոստացած էր. «Քու սերունդովդ պիտի օրհնուին երկրի բոլոր ազգերը»: Սբ. Պօղոս կ'ըսէ թէ «Օրէնքը յանցանքներու համար վրայ աւելցաւ, մինչեւ որ գայ այն սերունդը՝ որուն որ խոստացուեր էր, հրեշտակներով տրուած՝

միջնորդի մը ձեռքով». եւ թէ օրէնքը դաստիարակ մըն էր ժողովուրդը Քրիստոսի բերելու համար: (Գաղատացիս Գ. 19,24) Ուրիշ խօսքով, Եհովա՝ մարդկութեան համար մատուցուելիք մեծ մեղաց–զոհին նկատմամբ կը դաստիարակէր Իսրայէլի որդիքը, ու զանոնք կը զործածէր կենդանի նկարներ կազմելու համար. եւ անոնց նկատմամբ տրուած անցքերու արձանագրութիւնը կարելի ըրած է բոլոր Սբ. Գրոց ուսանողները տեսնելու, թէ Եհովա ինչպէս նախապատկերացուց մարդկութեան մեղաց ու մահուան գերութենէ փրկուիլն ու ազատագրուիլը: Նախապատկերացնելը գալիք բան մը նախաձայնել կը նշանակէ, ու ասիկա ցոյց կուտայ թէ մարդկութեան համար որքան կարեւոր է մեծ փրկանքը, որ Աստուած այսքան ժամանակ պիտի սպառէ ու այսքան մանրամասնութեանց պիտի դիմէ այս պատկերներովը ժողովուրդին ուսուցանելու համար: Ուրեմն ասիկա մեզ քաջալերելու է նիւթը աւելի ջերմեռանդօրէն ուսումնասիրելու, որպէսզի կարող ըլլանք տեսնել, ըմբռնել, գնահատել զայն:

ԽՈՍՏԱՑՈՒԱԾ ՓՐԿԱՆՔԸ

[196]Ադամ մահուայ դատապարտուած էր, ու երբ 930 տարի վերջ նա իրապէս մեռաւ, արդարութիւնը զոհացած էր: Օրէնքը կը պահանջէր կատարեալ մարդու մը կեանքը: Ան Ադամի մահուամբը ստացաւ զայն: Ադամի դատապարտութեան եւ մահուան ժամանակաշրջանի տեւողութեան չատ մը զաւակներ ունեցաւ: Այս էակները անկատար ծնած ըլլալով՝ զուրկ էին կենաց իրաւունքէն. ուստի զաւակներու կենդանի մնալը միայն Եհովայի թոյլտուութեամբն էր. իսկ անոնցմէ իւրաքանչիւր մեռնողը, հայր Ադամի մեղքին պատճառաւ յառաջ եկած անկատարութեան համար մեռաւ:

[197]Սբ. Գիրքը որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ Աստուած հինուց իվեր ծրագրած էր մարդկային սերունդին փրկութիւնն ու ազատագրութիւնը: Ուստի Իր

իմաստութիւնը առաջնորդեց զինքը այս մահուան դատավճռին աղեղութեանց ներքեւ բերել հանուր մարդկութիւնը, Ադամի բոլոր սերունդը, որպէսզի որոշեալ ժամանակին՝ մէկ Փրկիչի մը գոհաբերութեամբն ալ՝ կարենայ փրկել անոնց ամէնը: (Գաղատացիս Գ. 22) Ադամի հանդէպ արձակուած դատավճիռը, եւ այս դատավճիռին անոր բոլոր սերունդին վրայ յառաջ բերած մահացու աղեղութիւնները պարտ էին գործադրուիլ: Աչխարհային դատարան մը կրնայ փոխել իր դատավճիռը անկատարութեան պատճառով, բայց Աստուած չի կրնար փոխել Իր վճիռը, որովհետեւ ան կատարեալ է. ու Նա չի կրնար ուրանալ Ինքզինքը: Բայց Նա կրնայ այնպէս մը կարգադրել՝ որ Ադամի ճշդրտօրէն համարժէք ուրիշ մարդ մը կամովին մեռնի. ու այսպէս մեռնելով՝ կրնայ իր կեանքը որպէս փոխարժէք մը տալ Ադամի ու անոր սերունդին համար, որպէսզի Ադամ եւ իր սերունդը ազատուին մահուընէ ու կենաց տիրանալու պատեհութիւն մը ունենան: Սբ. Գիրքը որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ ըստ կիզբէն Աստուծոյ նպատակը եւ դիտաւորութիւնն էր ճիշտ այսպիսի պատրաստութիւն մը ընել: Նա այս ուղղութեամբ մասնայատուկ խոստում մը ըրաւ, երբ ըսաւ. «Ձանոնք գերեզմանին ձեռքէն պիտի փրկեմ, զանոնք մահուընէ պիտի ազատեմ. ո՛վ մահ ես քու ժանտախտդ պիտի ըլլամ. ո՛վ գերեզման՝ ես քու աւերումդ պիտի ըլլամ»: (Ովսէէ ԺԳ. 14, տես Անգլիերէն Սբ. Գիրքը) Մարդկութիւնը փրկելու Եհովայի այս խոստումը պէտք է իրականանայ, որովհետեւ Աստուած անփոփոխ է: Խոստացած ըլլալով զայն՝ Նա պիտի կատարէ:— Մաղաքիա Գ. 6, Յակոբոս Ա. 17:

[198] Ուրեմն, խիստ կարեւոր է, որ ըմբռնենք փրկանքի նշանակութիւնը. ուստի ստորեւ կը բացատրենք զայն: Փրկանիք կը նշանակէ բան մը որու միջոցաւ կրնանք արձակել, այսինքն, փրկագին մը:

Ան միջոցը կամ գինը եւ կամ արժէքն է՝ որը կարելի է գործածել արձակելու կամ ազատելու համար բան մը՝ որ գերութեան կամ կալչանդումի եւ կամ թէ բանտի դատապարտուած է: Ի հարկէ արդարութեան պահանջած փրկագինը պէտք է կատարելապէս համարժէք կամ համապատասխան ըլլայ այն բանին կամ էակին՝ որ գերութեան կամ բանտին մէջ է: Ուստի փրկագինը ճշդրտօրէն համապատասխանող գին մը կը նշանակէ: Կատարեալ մարդ մը մեղանչեց ու մահուան դատապարտուեցաւ. ուրեմն ճշդրտօրէն համապատասխանող գինը պիտի ըլլայ ուրիշ կատարեալ մարդու մը մահը եւ այդ կենաց արժէքի ներկայացումը, այն միւսին փոխարէն որ սկիզբէն մեղանչեց ու գերութեան դատապարտուեցաւ:

[199] Մեղաց–պատարագ կը նշանակէ փրկագինի ներկայացումը եւ գործածութիւնը: Հրեաներէն առնախմբուած քաւութեան օրուայ այլաբանութեան մէջ, զուարակի արիւնը ներկայացուց գոհաբերուած, թափուած կեանքը. ուստի ան նշանակեց փրկագինը կամ կենաց արժէքը: Արիւնը Սրբութիւն Սրբոցը տանիլը ու զայն հոն սրսկելը՝ պատկերացուց մեղաց պատարագը — այսինքն, Սրբութիւն Սրբոցին (որը բուն իսկ երկինքը կը ներկայացնէ) մէջ ընծայումը կատարեալ կեանքի արժէքին կամ արժանիքին: Ուրեմն, երբ կը քննենք այս հարցը, պիտի տեսնենք թէ փրկագինը Յիսուսի մահուամբը հայթայթուած էր երկրի վրայ. մեղաց–պատարագի այդ պատրաստութիւնը երկրի վրայ սկսաւ, բայց երկնքի մէջ պէտք է վերջանայ, ուր ընծայուած է փրկագինի արժանիքը:

[200] Սբ. Գրոց ուրիշ համարներ ցոյց կուտան թէ՝ ըստ Եհովայի մտադրութեան, հարկաւոր էր որ մեծ Փրկիչը Իր կեանքը մահուայ մատնէր, փրկագինը պատրաստելու եւ առով մեղաց գոհ մը մատուցանելու համար: Աստուած նախաճայնեց ասի–

կա— որը համարժէք է խոստումի մը— Իր Մարգարէին միջոցաւ, որը գալիք մեծ Փրկիչին նկատմամբ հետեւեալը գրեց.—

[201]«Ո՛վ հաւատաց մեր տուած լուրին, ու Տէրոջը բազուկը որո՞ւ յայտնուեցաւ: Ջանզի անիկա անոր առջեւը մատաղատունկի պէս՝ եւ ծարաւուտ երկրէ ելլող արմատի պէս բուսաւ. անիկա կերպարանք կամ վայելչութիւն չունէր՝ որ անոր նայէինք, ոչ ալ անանկ երեւոյթ մը՝ որ անկէ ախորժէինք: Անիկա մարդոցմէ անարգուեցաւ ու երեսէ ձգուեցաւ. վշտաց տէր ու ցաւոց տեղեակ եղաւ. եւ անկէ երես դարձնելու մարդու պէս եղաւ, անարգուեցաւ, ու չանիկա չյարգեցինք: Իրաւցնէ անիկա մեր ցաւերը վերցուց, ու մեր վիշտերը իր վրայ առաւ. եւ մենք չանիկա վիրաւորուած, Աստուծմէ զարնուած ու չարիքի հանդիպած սեպեցինք: Բայց անիկա մեր մեղքերուն համար վիրաւորուեցաւ, եւ մեր անօրէնութիւններուն համար ծեծուեցաւ. մեր խաղաղութեան պատիժը անոր վրայ եղաւ, եւ անոր վէրքերովը մենք բժշկուեցանք: Ամէնքս ոչխարներու պէս մոլորեցանք, ամէն մէկերնիս իր ճամբուն դարձաւ, եւ Տէրը մեր ամենուն անօրինութիւնը անոր վրայ դրաւ: Անիկա անիրաւութիւն կրեց ու չարչարուեցաւ, բայց իր բերանը չբացաւ. մորթուելու տարուող ոչխարի պէս, ու իր խուզողներուն առջեւը մունճ կեցող մաքիի պէս՝ անանկ իր բերանը չի բացաւ: Նեղութեամբ եւ դատապարտութեամբ վերցաւ. ու անոր աղգատոհմը ո՞վ կրնայ պատմել. քանզի անիկա կենդանեաց երկրէն կորուեցաւ. անիկա իմ ժողովուրդիս յանցանքին համար զարնուեցաւ: Եւ անոր գերեզմանը ամբարիշտներու հետ դրուեցաւ. բայց երբոր մեռաւ, հարուստին հետ եղաւ. քանզի անիկա անօրինութիւն մը չգործեց, ու անոր բերնին մէջ նենգութիւն մը չգտնուեցաւ: Բայց Տէրը հաճեցաւ որ զանիկա ծեծելով ցաւերու մատնէ. անոր անձը մեղայ համար զոհ ընելէդ ետքը անիկա սերունդ պիտի տեսնէ, իր օրերը պիտի երկնցնէ, ու Տէրոջը կամքը անոր ձեռքովը պիտի յաջողի: Իր անձին աշխատութեան (կամ հոգիին երկունքին) պտուղը տեսնելով՝ պիտի կշտանայ. իմ արդար ծառաս իր գիտութեամբը շատերը պիտի արդարացնէ, քանզի անոնց անօրինութիւնները ինքը պիտի կրէ: Անոր համար մեծերուն հետ բաժին պիտի տամ անոր, եւ հզօրներուն հետ աւարէն բաժին պիտի առնէ. քանզի իր հոգին մահուան մատնեց, ու յանցաւորներու հետ սեպուեցաւ, եւ շատերուն մեղքը վերցուց, ու յանցաւորներուն համար միջնորդութիւն ըրաւ:»— Եսայի ԾԳ.:

[202]Մահուայ այս դատավճիռը Ադամի դէմ կենալուն համար, նա մահուայ մէջ սանձուած կամ բանտարկուած էր ու դեռ է: Ինքն եւ իր մեռած սերունդը մահուայ մեծ բանտին մէջն են, գերեզմանը այսպէս ներկայացուած է Մարգարէին:— Եսայի ԽԲ. 6,7, ԽԹ. 9:

ՊԱՀԱՆՋՈՒԱԾ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[203]Մեռեալները չեն կրնար դարձեալ ապրիլ, ոչ ալ ապրողները կրնան յաւիտենական երջանկութիւն յուսալ, եթէ նախ եւ առաջ մեղքի պատճառով մարդկութեան վրայ հանդչող տկարութիւնը չվերցըուի. եւ Սբ. Գիրքը բաւական որոշ է, ինչպէս որ վերը նշմարեցինք, թէ ասիկա միմիայն փրկանքի զոհաբերութեամբը կարելի է վերցնել: Քանի որ փրկանքը ճշդրիտ համապատասխանող գին մը կը նշանակէ, ուրեմն փրկիչը պարտ է եղեմի մէջ գտնուող կատարեալ Ադամի ճիշդ նման ըլլայ:

[204]Կատարեալ մարդ մը մեղանչած ու ամէն բան կորսնցուցած էր. ուստի միմիայն կատարեալ մարդ մը կրնար հայթայթել պահանջուած գինը՝ գնելու եւ ազատելու համար Ադամը ու իր սերունդը մահուայ դատավճռէն եւ անոր ազդեցութիւններէն: Աստուածային արդարութիւնը մարդկային կատարեալ էակի մը կեանքը կը պահանջէր, եւ այս պա-

հանջը գոհացաւ երբ Ադամ մեռաւ: Հետեւաբար Աստուածային արդարութիւնը Ադամի ու անոր սերունդին ազատագրութեանը համար մարդկային կատարեալ կեանքէ ոչ աւելի եւ ոչ պակաս գին մը կրնայ ընդունիլ: Աստուածային այս պահանջը գոհացնելու համար Փրկիչը պարտ էր մարդկային կատարեալ էակ մը ըլլալ:

[205]Երբ Սինայ Լերան վրայ Աստուած Իսրայէլի տուաւ օրէնքը, Նա այդ օրէնքի խոստումովը ցոյց տուաւ, թէ մարդկային սերունդի ազատագրութեան կամ փրկութեան միակ միջոցը, Ադամի կորսնցուցած մարդկային կատարեալ կեանքի տեղը ուրիշ մարդկային կատարեալ կեանք մը տալն էր: Մենք կը յիշենք Սբ. Պօղոսի խօսքերը, թէ այս օրէնքը դալիք լաւագոյն բաներու չուք մըն էր: Օրէնքը աչքի տեղ աչք՝ ակռայի տեղ ակռայ՝ ոտքի տեղ ոտք՝ կեանքի տեղ կեանք կը պահանջէր. այսինքն թէ, կորսուածին լիովին համապատասխանող ու համարժէք գին մը: Զոր օրինակ. օրէնքին ներքեւ եթէ մարդ մը ուրիշի մը ակռաներէն մին փչրէր, պէտք էր կորսնցնէր իր ակռաներէն մէկը: Եթէ մարդու մը աչքը հանէր, պէտք էր զրկուէր իր մէկ աչքէն: Եթէ նա իր ընկեր արարածներէն մէկուն կեանքը վերջացնէր, պարտ էր կորսնցնել իր կեանքը: Այսպէս, օրէնքը պատկերացուց թէ մեծ փրկիչը ճշդրիտ կերպով պիտի համապատասխաներ Եդեմական կատարելութեան մէջը եղող Ադամին:— Ելից ԻԱ. 23–25, Ղեւտացւոց ԻԴ. 17–21, Բ. Օրինաց ԺԹ. 21:

ՄԱՐԴՈՒՆ ԾԱՅՐԱՍՏԻՃԱՆ ԿԱՐՕՏՈՒԹԻՒՆԸ

[206]Բայց աշխարհի մէջ ո՞վ կարող էր կրել այս ծանր բեռը կամ Աստուածային կատարեալ օրէնքին պահանջները: Ադամ չէր կրնար փրկել ինքզինքը: Իր բոլոր սերունդը անկատար էր. ու Աստուած չէր կրնար անկատար մարդ արարած մը իբրեւ փրկանք ընդունիլ: Ուրեմն երկրի վրայ չկար մէկը որ կա-

րենար Աստուծոյ խոստումին համաձայն փրկել մարդկութիւնը: Տէրոջը մարգարէն կը պատասխանէ. «Մէկը (երկրի վրայ ոչ մէկը) բնաւ չկրնար փրկել իր եղբայրը, ոչ ալ անոր փրկանքը Աստուծոյ հատուցանել:» (Սաղմոս ԽԹ. 7) Ասոր համար, ուրեմն, մարդուն անյուսալի կը թուէր թէ երբեք պիտի ազատի մահուայ վիճակէն:

[207]Դարձեալ Ադամի դէմ արձակուած այս դատաստանը եւ դատավճիռը Աստուծոյ երկնային դատարանին մէջ տեղի ունեցեր էր. ուստի կը հետեւի թէ փրկա-դինը, այսինքն, մարդկային կատարեալ կեանքի մը արժէքը, ոչ միայն կատարեալ մարդու մը կողմանէ հայթայթուելու էր, հապա նաեւ այդ կեանքի արժէքը բուն իսկ երկինէ մէջ Աստուածային արդարութեան մատուցուելու էր. բայց ո՛չ մէկ մարդ կրնար երկինք մտնել:

[208]Ուրեմն Ադամի սերունդէն ոեւէ մէկուն համար մարդկութիւնը փրկելու երկու բացարձակ անկրելիութիւնները կային. (1) Որովհետեւ բոլորն ալ անկատար էին ու անկարող՝ հայթայթելու փրկադինը. եւ (2) եթէ փրկագինը նոյնիսկ կարելի ըլլար հայթայթել, ոեւէ մարդու մը համար անկարելի էր զայն երկինէ մէջ արդարութեան մատուցանել:

[209]Այսպէս, մարդկութիւնը բացարձակապէս անօգնական վիճակի մը մէջ կը գտնուէր: Ուրեմն յայտնի է թէ մարդկութիւնը բոլորովին անզօր էր ինքզինքը ազատելու մահուայ վիճակէն, եւ թէ մարդկային ընտանիքէն եւ ոչ մէկուն երբեք կարելի կրնար ըլլալ երջանիկ վիճակի մը մէջ յաւիտենական կեանք վայելել, եթէ Աստուած Իր սիրալիր բարեսրտութեամբը նախապատրաստութիւն մը չընէր: Նա արդէն խոստացած էր այսպիսի նախապատրաստութիւն մը ընել: Իր մեծ ծրագիրը հայթայթած էր զայն: Բայց, մեզ համար կարեւոր է որ նախ տեսնենք մարդուն բացարձակ անկարողութիւնը, որպէսզի կարենանք դնահատել մարդկութեան օրհնու-

թեան համար Աստուծոյ ընծայելիք պատեհութիւնը, ու այն մեծ պարտքը՝ զոր մարդկութիւնը պարտական է Եհովային ու Իր սիրեցեալ Որդւոյն կատարած նախապատրաստութեանը համար:

[210]Երեւակայէ մէկը՝ որ իր ընտանիքովը զնդանը նետուած է, որուն արձակման համար մէկ միլիոն տոլար կը պահանջուի. սակայն նա մէկ սէնթ անդամ չունի, բայց իր բարեկամներէն մէկը կը հայթայթէ դրամը եւ կ'ազատէ դինքը ու իր ընտանիքը. այդ մարդը իր ազատարարին հանդէպ երախտագիտութեան մեծ պարտք մը պիտի ունենայ: Նա արդարեւ պիտի սիրէ իր ազատարարը ու փութկոտ պիտի ըլլայ անոր մատուցանել ուեէ կարելի ծառայութիւն: Ադամ ու իր բոլոր սերունդը կա'մ մահուայ բանտին մէջ են եւ կա'մ մահուայ քայքայիչ ազդեցութեան ներքեւ են, ու երբ կը տեսնենք թէ մեծ Եհովա Աստուածը ասոնց բոլորին համար դերեզմանէն՝ մահուայ բանտէն՝ ելլելու եւ ազատագրուելու նախապատրաստութիւն մը ըրած է, անոնց յաւիտենական կեանք, ազատութիւն եւ երջանկութիւն պարգեւելու մտադրութեամբ, այն ատեն, այսպիսի իրողութիւն մը պարտ է հրճուանք պատճառել ամէն սրտի որ կը տեղեկանայ այս իրողութեան:

ՄԵՆ ԱՋԱՏԱՐԱՐԸ

[211]Պօղոս Առաքեալ ի միտ ունենալով այս բանները, գրեց. «Մենք երբոր տղայ էինք աշխարհիս սկզբունքներուն տակը ծառայ էինք: Բայց երբ ժամանակը լեցուեցաւ, Աստուած Իր Որդին ղրկեց՝ որ կինէ մը եղաւ, ու օրէնքին տակ մտաւ:» (Գաղատ. Դ. 3,4) Աստուած ի՞նչպէս ղրկեց իր որդին: Գանի որ կատարեալ մարդ մը մեղանչած էր եւ կատարեալ մարդու մը կեանքը պէտք էր տրուէր իրբեւ մեղսապատարագ, ներկայիս կարեւոր է տեսնել թէ արդեօք Աստուծոյ Որդին զոր Նա ղրկեց, ի վիճակի՞ էր զոհացնելու օրէնքի պահանջները եւ վրկութիւը կամ ազատարարը ըլլալու:

[212]Դիւրին է տեսնել թէ Յիսուս աշխարհի վրայ եղած ժամանակ չէր կրնար պարզապէս աստուածամարդ հոգեւոր էակ մը ըլլալ. որովհետեւ աւելի խոբէութիւն մը պիտի ըլլար, եւ Աստուած պիտի չպաշտպանէր ուեէ սխալ բան: Ընդհակառակը Նա պարտ էր մարդ մը ըլլալ, մէկն կերպով կատարեալ, Եդեմի մէջ գտնուող կատարեալ Ադամին համապատասխան: Նոյնպէս ալ դիւրին է տեսնել թէ Յիսուս չէր կրնար մասամբ Աստուած եւ մասամբ մարդ ըլլալ, որովհետեւ աւելի օրէնքի պահանջածէն աւելի պիտի ըլլար. ուստի Աստուածային արդարութիւնը չէր կրնար այդպիսի մէկը իրբեւ փրկանք ընդունիլ: Աստուծոյ օրէնքը վճռականապէս ցոյց կուտայ թէ փրկիչը պարտ էր Ադամի ճշդիւտ համապատասխանը ըլլալ, մարդկային կատարեալ էակ մը: Ուրեմն, Աստուած ի՞նչպէս եւ ե՞րբ ղրկեց Իր Որդին: Մի՞թէ Նա մասամբ Աստուած եւ մասամբ մարդ էր:

[213]Ինչպէս առաջ տեսանք, Սբ. Գիրքը կը պատասխանէ թէ Նա աշխարհ գալէ առաջ Լոգոսն էր, հոգեղէն էակ մը. թէ Անոր կեանքը մարդկային մակարդակի վրայ փոխադրուեցաւ ու Նա մարդ էակ մը ծնաւ: Նա որ հարուստ էր՝ մեզ համար աղքատացաւ (Բ. Կորնթացիս Ը. 9). այսինքն, թէ Նա երկնային փառքով եւ զօրութեամբ հարուստ էր, ինչպէս նաեւ բոլոր բաներու ստեղծագործութեանը մէջ Եհովայի աշխոյժ գործակատար ըլլալովը. բայց Իր մարդեղութեամբը աղքատացաւ: Անոր համար բացարձակապէս կարեւոր էր որ կատարեալ մարդ մը ըլլար. ուստի Նա պէտք էր սուրբ, անմեղ, մեղաւորներէն զատուած եւ առանց մեղքի ծնէր. եւ Անիկա լրացուց այս պայմանները: (Եբրայեցիս է. 26) Եւ դարձեալ, Նա տրուած պայմաններուն համեմատ մարմին եղաւ ու մարդոց մէջ բնակեցաւ:

(Յովհաննէս Ա. 14) Նա մարմնի եւ արեան բաժնեկից եղաւ, մարդ էակ մը եղաւ այն միակ նպատակով՝ որ կարող ըլլայ ոչնչացնել զանիկա որ մահուան իշխանութիւն ունի, այսինքն Սատանան, ու ազատել մարդկութիւնը: (Եբրայեցիս Բ. 14,15) Նա իր վրայ առաւ ծառայի մը կամ գերիի մը կերպարանքը եւ մարդոց նման եղաւ: (Փիլիպպեցիս Բ. 7) Նա երկրի վրայ ապրող միակ կատարեալ մարդն էր, բացի Ադամէն: Նա կէս մը մարդկային ու կէս մըն ալ հոգեղէն էակ չէր, որովհետեւ «Նա հրեշտակներէն քիչ մը վար եղած էր մահուայ չարչարանքներուն համար:» Հրեշտակները հոգեղէն էակներ են, իսկ հրեշտակներէն վար եղող արարածները՝ մարդ էակներ են: Նա մարդկային էր: Եթէ Նա մասամբ Աստուած եւ մասամբ մարդ եղած ըլլար, հրեշտակներէն աւելի բարձր եղած պիտի ըլլար վոխանակ ցած ըլլալու, այն պատճառաւ որ հրեշտակները հոգեղէն էակներու ամենաստորին դասն կը կազմեն:

214Նա կատարեալ մարդ ըլլալով, զօրութիւն ունէր մարդկային կատարեալ սերունդ մը արտադրելու եւ անոնցմով լեցնելու երկիրը. ուրեմն ամէն տեսակէտէ Նա ճշդրտօրէն կը համապատասխանէր կատարեալ Ադամ մարդուն այն վիճակին մէջ երբ նա դեռ Եդեմի մէջ էր: Նա ամէն տեսակէտէ կատարեալ էր, չնորհքով ու ճշմարտութեամբ լեցուն: (Յովհաննէս Ա. 14) Երբ Նա կը կայնէր Պիղատոսի առջեւ, իր խուզողներուն առջեւը մունճ կեցող մաքիի պէս, երբ Հրէից կղերականներէն զրպռուած խուժանը Իր արիւնը կը պահանջէր, Պիղատոս, այսպիսի անզուգական դործի մը համար Հրեաները ամչցնելու նպատակաւ անոնց աղաղակեց. «Ահա՛ (տեսէ՛ք իրական) մարդը»: Հոս չեչտը որոչիչ յօդին վրայ է, որը այս պարագային բուն, իրակա՛ն կը նշանակէ: Պիղատոսի խօսքերը կրնանք հետեւեալ կերպով յարասել. «Այն մարդը զոր դուք ինձմէ կը խնդրէք որ մահ-

ուայ դատապարտեմ, ոչ միայն ձեր մէջ գտնուած ամենամեծ մարդն է, հապա նա աշխարհի բոլոր մարդոցմէ ալ բարձր է:» Հոդ Ժողովուրդը կատարեալ մարդ մը տեսաւ: Մեզմէ ոչ մէկը կատարեալ մարդ մը տեսած է: Նա աշխարհի վրայ ապրող միակ մարդն էր որ կրնար մարդկութեան ազատարարը ըլլալ: Նա բուն այդ նպատակին համար Եհովային աշխարհ ղրկուած էր: Աստուծոյ՝ Հրէից տուած օրէնքին ներքեւ մարդ մը երեսուն տարեկան եղած ժամանակ չափահաս կը նկատուէր, ու ի վիճակի քահանայ մը ըլլալու:

215Մենք կը տեսնենք թէ ինչպէս Յիսուս մանկութեան վիճակէն չափահասութեան հասաւ, ու երբ երեսուն տարեկան էր, Ինքզինքը Յորդանանու մէջ Յովհաննէսի ներկայացուց մկրտուելու համար: Ուրեմն երեսուն տարեկան եղած ժամանակ Նա կատարեալ էր մարմնով, մտքով, կատարեալ օրէնքի ներքեւ, ամէն տեսակէտէ բացարձակապէս կատարեալ մարդ էակ մը. ուստի յարմար էր Ադամի, կատարեալ մարդուն, ու անոր բոլոր սերունդին Փրկիչն ու ազատարարը ըլլալու:

216Աստուած ինչո՞ւ Իր սիրեցեալ որդին, այս մեծ Մարդը աշխարհ ղրկեց: Երբ աշխարհիկ մեծ մարդ մը համբաւի կը տիրանայ, կ'ակնկալէ որ ուրիշներ իրեն ծառայեն, եւ կը ծառայեն ալ: Բայց Յիսուս՝ աշխարհի վրայ ապրող ամենամեծ մարդը, ու միակ կատարեալ Մարդը, բացի Ադամէն, աշխարհ եկաւ եւ ուրիշներու ծառան եղաւ, որպէսզի մարդկութեան համար ամենամեծ բարիքը մատուցանէ: Ճշմարիտ մեծութիւնը ուրիշներու բարիք ընելուն մէջ կը կայանայ: Ճշմարիտ մեծութիւնը մեծարուած է Յիսուսի կեանքին մէջ: Նա մարդկութեան ամենաճշմարիտ բարեկամն էր: Նա ըսաւ. «Ինչու որ Որդին Մարդոյ չեկաւ սպասաւորութիւն ընդունելու, հապա սպասաւորութիւն ընելու, եւ իր կեանքը շատերուն համար վերկանք տալու:» (Մատթէոս Ի.28)

Դարձեալ Նա ըսաւ. «Ձեզմէ ով որ մեծ ըլլալ կ'ուզէ, անիկա Թող ձեր սպասաւորը ըլլայ. ու ձեզմէ ով որ առաջին ըլլալ կ'ուզէ, անիկա ամէնուն ծառան Թող ըլլայ։»— Մարկոս Ժ. 43,44։

[217]Կատարեալ Մարդը Յիսուս՝ ամէնուն ծառան եղաւ։ Յիսուսի ու Իր գործին կարեւորութիւնը մեր մտքերուն մէջ աւելի կը գնահատուի երբ նկատի կ'առնենք Թէ Նա երկնքի մէջ ու երկրի վրայ Եհովայի որդին՝ ամենասիրելի զանձն էր։ Նա Աստուծոյ յոյժ սիրեցեալ Որդին էր։ Նա մեծ Աբրաջին, Եհովայի ունեցած ամենաթանկագին բանն էր։ Եհովայի համար՝ ամենամեծ զոհողութիւնն էր Թոյլ տալ Անոր որ մարդկութիւնը փրկէ։ Ինկած մարդկութեան հանդէպ Աստուծոյ մեծ սէրն էր որ մղեց զինքը ընելու այս բանը. որով կը կարդանք. «Աստուած այնքան սիրեց աշխարհը, որ Իր միածին Որդին տուաւ, որպէսզի ով որ Անոր հաւատայ՝ չկորսուի, հապա յաւիտենական կեանք ունենայ։ Ինչու որ Աստուած Իր Որդին աշխարհ չղրկեց աշխարհը դատապարտելու, հապա Թէ աշխարհը Անոր միջոցաւ՝ փրկուի։»— Յովհաննէս Գ. 16, 17։

[218]Այս իրապէս բարի եւ ճշմարտապէս մեծ Մարդն էր՝ որ ամբողջ երեք ու կէս տարի, երկրի մէջ չըրջեցաւ, ուսուցանելով ու ծառայելով ժողովուրդին, ամէնուն բարիք ընելով եւ ոչ մէկուն չարիք կամենալով։ Նա չարունակ այսպէս ծառայեց ու բարիք ըրաւ, մինչդեռ դպիրներն եւ փարիսեցիները, օրէնքի վարդապետները եւ ուրիշ մոլորածներ, վարկաբեկեցին ու հալածեցին Տէրը, Չանացին սպաննել զինքը։ Անոնք ինչու՞ արդեօք ըրին ասիկա։ Որովհետեւ անոնք Սատանային գործիքներն էին։—Յովհաննէս Ը. 44։

[219]Սատանան գիտէր Թէ Յիսուս Աբրահամի խոստացուած սերունդն է, որը մարդկութեան ազատարարն ու օրհնիչը պիտի ըլլար։ Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսն էր կնոջը այն սերունդը՝ որ նախապատ-

կերացուած էր մայր Եւայի եւ Սատանայի նկատմամբ Աստուծոյ ըրած յայտարարութեամբ։ (Ծննդոց Գ. 15) Ուստի Սատանան Չանաց ամէն կերպով զԱյն ոչնչացնել։ Յիսուս Հրէից կ'ուսուցանէր Աստուծոյ պատգամը զանոնք ուղիղ ճամբուն մէջ առաջնորդելու համար, ու անոնց առջեւ բանալու կեանց ճանապարհը։ Այս գպիրներն ու Փարիսեցիները կը հակառակէին Անոր, որով ժողովուրդին Թշնամիներն էին։ Յիսուս անոնց մասին ըսաւ. «Դպիրներն ու Փարիսեցիները Մովսէսի աթոռը կը նստին» (Մատթէոս ԻԳ. 2). ըսել ուզելով՝ Թէ անոնք ժողովուրդին առաջնորդները ըլլալու դիրքը ստանձնած էին։ Ժողովուրդը կուրացնելնուն համար Նա ըսաւ. «Դուք կեղծաւորներ, կոյր առաջնորդներ, չիմաքներ էք, որ երկնից Թագաւորութիւնը մարդոց առջեւ կը գոցէք, ու մարդոց երեւնալու համար աղօթքը կ'երկնցնէք. դուք ծով ու ցամաք կը պտըտիք մէկը նորահաւատ ընելու. ու երբոր ըլլայ, զանիկա ձեզմէ երկու անգամ աւելի (ճիշտ Թարգմանութիւնը ձեր կրկնակը, ձեզի նման— Անգլ. Տայէկլաթ) Գեհենի որդի կ'ընէք։ Դուք դատապարտելի էք ձեր խարդախութեանը եւ նենգութեանը համար, եւ դուք ծեփած գերեզմաններու կը նմանիք, որոնք դրսէն գեղեցիկ կ'երեւնան, ու ներսէն մեռելներու ոսկորներով եւ ամէն կերպ պղծութիւնով լեցուն են. դուք օձե՛ր՝ խիթերու՛ ծնունդներ էք։ Դուք չէ՛ք հասկնար իմ խօսուածքս, որովհետեւ չէք կրնար իմ խօսքերս մտիկ ընել ու ըմբռնել։ Դուք ձեր հօրմէն Սատանայէն էք։»— Մատթէոս ԻԳ. 13–33, Յովհաննէս Ը. 43, 44։

[220]Յիսուս գիտէր Թէ պիտի խաչուէր, ու Իր աշակերտներուն պատմեց Իր գալիք մահուան մասին։ Նա անոնց հետ երկրի վրայ անցուցած վերջին ղեկերուանը մէջ՝ անոնց մեծ դասեր եւ ճշմարտութիւններ սորվեցուց, ասոնք ոչ միայն անոնց օրհնութիւններ էին, հապա նաեւ մեծ օրհնութիւններ

եղած են ամէն անոնց, որոնք անկէ մինչեւ այսօր սիրած են Տէրը ու ջանացած՝ գիտնալ եւ ընել Իր կամքը: Մինչդեռ Նա այս օրհնաբեր ծրագիրը զրաւած էր, թշնամին կը պատրաստուէր Իր կեանքը վերջացնելու: Հրէական Սինեդրիոնը, ծերակոյտը, բարձրագոյն ատեան մը կամ դատարան մըն էր՝ 73 անձերէ կազմուած, որոնք քահանաներէ, երեցներէ օրէնքի վարդապետներէ, Փարիսեցիական կեղծաւորներէ, օձի սերունդէ, Աստուծոյ նպատակներուն հանդէպ կուրացածներէ կը բաղկանային: Այս մարմինը Իսրայէլի բարձրագոյն դատարանն էր, ու այս դատարանին պարտականութիւնն էր պաշտպանել անմեղները, ինչպէս նաեւ պատժել յանցաւորները: Անոնք տեսան թէ Յիսուս բարիք կ'ընէր եւ ժողովուրդը Անոր շուրջը կը խմբուէր:

[221]«Ուստի քահանայապետները եւ փարիսեցիները ժողով (դատարան) գումարեցին՝ ու ըսին: Ի՞նչ ընենք, քանզի այս մարդը շատ հրաշքներ կ'ընէ: Թէ որ անոր այսպէս թող տանք, ամէնն ալ անոր պիտի հաւատան, եւ Հռովմայեցիք պիտի գան ու մեր տեղը ու ազգը պիտի վերցնեն: Եւ անոնցմէ մէկը Կայիափա՝ որ անտարուայ քահանայապետն էր, ըսաւ անոնց, դուք բան մը չէ՛ք գիտեր, եւ չէ՛ք ալ խորհիր թէ աղէկ է մեզի՝ որ մէկ մարդ մը ժողովուրդին համար մեռնի, ու բոլոր ազգը չկորսուի: Բայց այս բանը չէ թէ ինքիրմէ խօսեցաւ, հապա ան տարուայ քահանայապետը ըլլալով՝ մարգարէացաւ թէ Յիսուս ազգին համար պիտի մեռնէր:... Այն ատեն այն օրէն սկսեալ խորհուրդ ըրին որ սպաննեն զԱնիկա:»— Յովհաննէս ԺԱ. 47–51,53:

[222]Ուրիշ խօսքով՝ այս դերագոյն ատեանը դաղտնապէս գումարուելով՝ դատապարտեց Յիսուսը; կանխադատեց Անոր խնդիրը, ու համաձայնեցաւ զինքը մահացնել, միայն թէ յարմար առիթին սպասեցին: Անոնք վատ դաւադրութիւն մը կազմեցին, որը իրենց հօրմէն՝ Սատանայէն ծրագրուած էր,

Աստուծոյ Որդին կորսնցնելու համար: Անոնք Յուդայի հետ դաւադրեցին ու զինքը վարձեցին, երեսուն կտոր արծաթի չնչին դումարով մը: Տէրը իրենց ձեռքը մատնելու համար: Նոյն ինքն Սատանան Յուդայի մէջ մտաւ, երբ վերջինը ի գործ կը դնէր իր մատնիչի վատ գործը: Այն ատեն խուժան մը կազմակերպեցին, ու Տէրոջը եատեւ ղրկեցին, զԱյն ձերբակալելու դիչերանց դերագոյն ատեանին առջեւ բերելու դատաստանի համար, հակառակ իրենց օրինաց տրամադրութեան: «Եւ անոնք որ Յիսուսը բռնեցին, Կայիափա քահանայապետին տարին, ուր որ դպիրները ու ծերերը հաւաքուած էին», յառաջ տանելու համար իրենց վատ դաւադրութիւնը:— Մատթէոս ԻՋ. 57:

[223]Աստուծոյ հեզ ու անպաշտպան Գառը արիւնկղակ դայլերու որջը առաջնորդուած էր, որոնք Իր արեան ծարաւովը կը պապակէին: Անոնք այնքան մը իսկ յարգանք ցոյց չի տուին Անոր դատին հանդէպ, որ պաշտօնական ամբաստանութիւն մը ներկայացնէին: Անոնք՝ օրէնքին հակառակ, չանացին ստիպել զինքը Իրեն դէմ վկայելու: Անոնք անձամբ Անոր դէմ ոեւէ բան չէին գիտեր. եւ չնայելով որ իրենք Իսրայէլի բարձր եւ մեծարելի դատարանը կը ներկայացնէին, ատելդմնութեան եւ երդմնազանցութեան դիմեցին: «Արդ քահանայապետները ու ծերերը եւ բոլոր ժողովը (ամբողջ դատարանը) Յիսուսի դէմ սուտ վկայութիւն մը կը փնտռէին որ զինքը մեռցնեն, ու չգտան. ամենէն վերջ երկու սուտ վկաներ եկան:» (Մատթէոս ԻՋ. 59,60) Այս բարձր դատարանը, բռնաբարելով Հրէական իրաւագիտութեան ծանօթ ամէն օրէնք ու օրինակ, պահանջեց Յիսուսէն որ Ինքնիրեն դէմ վկայէ: «Եւ քահանայապետը ոտք ելլելով ըսաւ,... կենդանի Աստուծմով քեզ կ'երդմնցնեմ որ մեզի ըսես, թէ դուն ես Քրիստոս Որդին Աստուծոյ»: (Մատթէոս ԻՋ. 62,63) Ու երբ Նա ճշմարտութիւնը խօսեցաւ, ըսե-

լով, «դուն՛ք կ՛ըսէք թէ ես եմ,» անոնք ըսին, «Ալ ի՞նչ պէտք է մեզի վկայութիւն, ինչու որ մենք անձամբ իր բերնէն լսեցինք։» (Ղուկաս ԻԲ. 66–71) Անոնք անմիջապէս քուէարկեցին որ նա պէտք է մեռնի— ասիկա ալ իրենց օրէնքին դէմ էր, որը կը պահանջէր որ դատարանի իւրաքանչիւր անդամը դատը անձամբ նկատի առնելէ վերջ՝ անհատապէս պէտք է քուէարկէ։ Գիտնալով թէ Յիսուսը դատապարտելու համար դիւեր առեն դատարան դումարելը օրէնքին հակառակ էր, անոնք դատավճիռը վաւերացնելու համար յաջորդ առաւօտուն դատարանը դարձեալ դումարեցին, որը նոյնպէս օրէնքին հակառակ էր։

[224]Անոնք թէեւ Յիսուսը մահուան դատապարտեցին, բայց գիտէին թէ զԱյն մահացնելու օրինաւոր զօրութիւն չունէին։ Ուստի Յիսուսը Հռովմայեցի կառավարիչին, Պիղատոսի տարին, ու զԱյն իրրեւ խռովարար ամբաստանեցնին, ըսելով. «Ասիկա դատանք՝ որ մեր ազգը կը մոլորեցնէր, ու կայսրին հարկ տալէ կ՛արգիլէր, եւ իրեն համար կ՛ըսէր թէ ինքը Քրիստոս ու Թագաւոր է։» (Ղուկաս ԻԳ. 1,2) Անոնք գիտէին թէ Հռովմայեցի կառավարիչը իշխանութիւն ունէր Յիսուսը մահուան դատապարտելու, ասոր համար անոր դատավճիռը խնդրեցին։

[225]Պիղատոս համոզուած չէր թէ Յիսուս յանցաւոր էր ու չէր ուզէր որ Նա մեռնի, հապա ջանաց զԱյն ազատ արձակել։ «Այն ատեն Պիղատոս քահանայապետներուն ու ժողովուրդին ըսաւ, Ես այս մարդուն վրայ ոեւէ յանցանք չեմ գտներ։ Բայց անոնք աւելի սաստկօրէն կ՛ըսէին թէ Նա ժողովուրդը իրար կ՛անցընէ։» (Ղուկաս ԻԳ. 4,5) Երբ Պիղատոս ջանաց ազատել զԱյն, Անոր ամբաստանիչները «կ՛աղաղակէին ու կ՛ըսէին, թէ որ ատիկա արձակես, կայսրին բարեկամը չես. ամէն ով որ ինքզինքը թագաւոր կ՛անուանէ, անիկա կայսրին հակառակ կը խօսի։»— Եր հակառակի քաղաքական զօրութեան, ուստի այս-

պիսինները խռովարարներ են։ (Յովհաննէս ԺԹ. 12) «Եւ Նա (Պիղատոս) երրորդ անգամ ըսաւ անոնց, բայց ի՞նչ չար գործ ըրած է ատիկա. ես ատոր վրայ մահու արժանի յանցանք մը չգտայ. ուրեմն պատիժ մը տամ ատոր ու արձակեմ։ Իսկ անոնք մխաձայն աղաղակներով ոտք կը կոխէին ու կ՛ուզէին որ անիկա խաչուի. եւ անոնց ու քահանայապետներուն ձայները զօրաւոր եղան։ Ու Պիղատոս վճռեց որ անոնց խնդիրքը ի գործ դրուի։» (Ղուկաս ԻԳ. 22–24) Այսպէս, քաղաքական զօրութիւնը տեղի տուաւ եկեղեցականութեան թախանձանքներուն առջեւ, եւ Յիսուս Գողգոթայի բլուրը տարուելով՝ խաչուեցաւ։ Իսկ Պիղատոս՝ աւելի արդար քան կղերները, Անոր խաչին վերեւ հետեւեալ դրութիւնը դրաւ. «Յիսուս Նազովրեցի, Թագաւոր Հրէից»։

[226]Այսպէս ահա մեռաւ Աստուծոյ Որդին, հակառակ մեծ «Գառնուկը... որ աշխարհի մեղքը կը վերցնէ։» (Յովհաննէս Ա. 29) Իր հանդիսատեսներուն աչքին՝ Նա իրրեւ մեղաւոր մը մեռաւ, երկու աւազակներու մէջտեղը խաչուած, եւ օրուայ իշխանութեանց կողմէ ամբաստանուած որպէս դաւաճան, մինչդեռ Նա բոլորովին անպարտ, անվնաս եւ առանց մեղքի էր։

[227]Նա հոս կատարեց այն՝ ինչ որ Աստուծոյ Մարգարէն անցեալին մէջ նախաձայնած էր Իր մասին, այսինքն թէ՝ «Նա Իր հոգին մահուան մատնեց (թափեց), ու անօրէններուն հետ սեպուեցաւ, եւ շատերու մեղքը կրեց»։— Եսայի ԾԳ. 12։

ՆԱ ԻՆՉՈՒ՞ ՄԵՌՆԵԼՈՒ ԷՐ

[228]Բայց ինչու՞ այս մեծ, բարի, մաքուր ու անմեղ Մարդը այսպիսի ամօթալի մահուամբ մը մեռնելու էր։ Մի՞թէ ուրիշ միջոցներ չկա՞յին որոնցմով մարդը կրնար ապրիլ։ Սբ. Գիրքը կը պատասխանէ թէ ուրիշ ճամբայ չկայ որով մարդ կրնայ կեանք ստանալ։ Աստուածային արդարութիւնը պահանջեց կատարեալ մարդուն՝ Աղամի կեանքը ու առաւ այդ

կեանքը: Աստուածային արդարութիւնը, բացի կատարեալ մարդ էակի մը կեանքէն՝ չէր կրնար ուրիշ ոեւէ բան իրրեւ փոխարէն ընդունիլ: Ադամ մեղանչելուն համար մահացուեցաւ: Ադամը փրկողն ալ պարտ էր որպէս մեղաւոր մը մեռնիլ, բայց առանց մեղքի: Ու այս բոլորը Յիսուս ըրաւ:

[229]Հոս մեզ համար կարեւոր է տեսնել թէ Յիսուս ինչո՞ւ աշխարհ եկաւ, չափահասութեան հասաւ ու մեռաւ: Մարգարէն կանխաւ Յիսուսի կողմէ խօսելով, ըսաւ. «Ահա կուգամ ես. գիրքի տոմսին մէջ ինծի համար գրուած է, ո՛վ իմ Աստուածս՝ Քու կամքդ կատարելու փափաքեցայ, ու Քու օրէնքդ իմ ներսիդիս է:» (Սաղմոս Խ. 7,8, Եբրայեցիս Ժ 7–10) Այսպէս, մենք կը տեսնենք թէ Նա Աստուծոյ կամքը ընելու համար եկած էր: Պօղոս Առաքեալ յայտնեց մարդկութեան նկատմամբ Աստուծոյ կամքը, երբ ըսաւ. «Աստուած... կ'ուզէ որ ամէն մարդիկ փրկուին (մահուընէ), ու ճշմարտութիւնը (ճշդրտօրէն) ճանչնալու գան:» (Ա. Տիմոթէոս Բ. 3,4) Ասիկա համաձայն է Աստուծոյ այն խոստումին հետ, թէ Նա մարդկութիւնը մահուընէ պիտի ազատէ (Ովսէայ ԺԳ. 14). ու քանի որ Յիսուս եկաւ գործադրելու Հօրը կամքը, փրկելու մարդկութիւնը, ուրեմն Նա պէտք էր որ մեռնէր: Ասիկա միակ միջոցն է, որով մարդ կրնայ ապրիլ: Ուստի Յիսուս ըսաւ. «Ես եկայ որ անոնք կեանք ունենան, եւ ա՛լ աւելի ունենան»:— Յովհաննէս Ժ. 10:

[230]Յիսուս Իր մարդկութիւնը հացի կը նմանցնէ. Նա կ'ըսէ. «Ես եմ կենաց հացը... Այս է այն հացը որ երկինքէն իջաւ, որ եթէ մէկը ասկէ ուտէ, պիտի չմեռնի:... Ինչու որ Իմ մարմինս ճշմարիտ կերակուր է, եւ Իմ արիւնս ճշմարիտ ըմպելիք է:...Ինչպէս որ կենդանի Հայրը զիս ղրկեց, ու ես կենդանի եմ Հօրը ձեռքովը, այնպէս ալ ան որ զիս կ'ուտէ, ինքն ալ Իմ ձեռքովս կենդանի կը մնայ»: (Յովհաննէս Զ. 48,50,56,58) Ասով մենք կ'ըմբռնենք թէ

Յիսուս Իր մարդկային կեանքը տուաւ, որպէսզի անոր արժէքը իրրեւ մեծ փրկագինը, երկնից մէջ Աստուծոյ արդարութեան առջեւ ներկայացուի: Ուտելը՝ անձին յատկացնել կը նշանակէ: Ուրեմն կը հետեւի որ ոեւէ մէկը որ կ'ընդունի կամ իր անձին կը յատկացնէ Յիսուսի զոհաբերութեան արժէքը, Տէր Յիսուս Քրիստոսի հաւատալով եւ Հօրը կամքը ընելով, այսպիսի մէկը Քրիստոս Յիսուսի միջոցաւ յաւիտենական կեանք պիտի ունենայ: Պօղոս Առաքեալ ցոյց կուտայ թէ Յիսուսի մահը հանուր մարդկութեան օգտին համար էր, երբ կ'ըսէ. «Յիսուս,.. Աստուծոյ շնորհքովը, ամէնուն համար մահ ճաշակեց»: «Մէկ Աստուած մը ու մէկ ալ միջնորդ մը կայ Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ, Քրիստոս Յիսուս մարդը որ ինքզինքը բոլորին տեղը փրկանք տուաւ, իր (որոշեալ) ժամանակին վկայութիւն ըլլալու համար:»— Եբրայեցիս Բ. 9, Ա. Տիմոթէոս Բ. 5,6:

[231]Մեղքը՝ օրէնքին դէմ մեղանչելն է»: (Ա. Յով—հաննէս Գ. 4) «Մեղաց վարձքը մահ է»: (Հռովմայեցիս Զ. 23) Ադամ մեղանչեց Աստուծոյ օրէնքին դէմ, որուն համար մահուայ պատիժին ներքեւ ինկաւ եւ այս պատիժը, ժառանգաբար, ամբողջ մարդկութեան վրայ եկաւ: Յիսուս՝ կատարեալ մարդը, թոյլատրեց որ Իր կեանքը Իրմէ առնուի, որպէսզի զայն Ադամը ու անոր սերունդը մահուայ մեծ թշնամիէն ազատելու համար գործածուի, եւ որպէսզի անոնք կենաց կատարեալ պատեհութիւն մը ունենան, Ուստի Իր կեանքը մեղաց գոհ մը եղաւ:

[232]Եհովա, երկար դարերէ իվեր է որ այս մեծ դէպքը նախապատրաստուած է Իր ծրագրին մէջ. իրապէս, առանց Յիսուսի զոհաբերութեանը, մարդկային սերունդին ոեւէ անդամին համար անկարելի պիտի ըլլար երբեք ապրիլ:

[233]Եւ նայելով, ուրեմն, այն պատկերին, զոր Եհովա պատրաստեց Հրէից ժողովուրդի եւ անոնց ծէսերու գործածութեամբը, կը տեսնենք թէ քաւու—

թեան օրը մորթուած զուարակը Յիսուսը, կատարեալ մարդը պատկերացուց՝ երեսուն տարեկան եղած ժամանակ։ Որանից չրջապատող գաւիթը՝ կատարեալ մարդկութեան պատկեր մըն էր։ Ուրեմն զուարակի գաւիթին մէջ մորթուիլը նախապատկերացուց այն իրողութիւնը, թէ կատարեալ մարդը Յիսուս՝ երկրային այս վիճակին մէջ մեռաւ, իբրեւ կատարեալ մարդ մը։ Իր մահուամբը Նա հայթայթեց փրկա–գինը։ Նա՝ ասիկա Հօրը ծրագիրը իրականացնելու համար ըրաւ։

[234]Պատկերին մէջ՝ զուարակին մորթուիլը՝ մեղաց քոհի կամ պատարագի սկզբնաւորութիւնն էր։ Զուարակը մորթելէ վերջ՝ անոր արիւնը ամանի մը մէջ առնելով ի վերջոյ Սրբութիւն Սրբոցը տարուեցաւ, ուր՝ ինչպէս որ կանխաւ յիշեցինք՝ քաւութեան տախտակին վրայ ու առջեւը խաչաձեւ սրսկուեցաւ։ Սրբութեան մէջ՝ քահանայապետը Յիսուսը պատկերացուց Իր երկնի ու կէս տարուայ զոհաբերական առաքելութեան տեւողութեամբը. իսկ Սրբութիւն Սրբոցի մէջ քահանայապետին ներկայութիւնը կը պատկերացնէ Յիսուս քահանայապետը, Աստուածային բնութեամբ յարութիւն առած՝ բուն երկինքի մէջ Աստուծոյ առջեւ ներկայացնելու Իր զոհին արժանիքը իրբեւ մեղաց–պատարագ մարդկութեան համար։— Եբրայեցիս Թ. 24։

[235]Սբ. Գիրքը որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ Յիսուս հակատիպ զուարակն էր եւ մարդկութեան ապատագրութեանը համար մեղաց զոհ մը եղած էր, նախ Եկեղեցիին՝ եւ ապա հանուր աշխարհին համար։ (Ա. Յովհաննէս Բ. 2) (Քրիստոս մեր մեղքերուն համար մեռաւ դիրքերուն ըսածին համեմատ։» (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 3) Նա որ Իր անձը մեր մեղքերուն համար տուաւ, որ մեզ փրկէ ներկայ չար աշխարհէն՝ Աստուծոյ ու մեր Հօրը կամացը համեմատ» (Գաղատացիս Ա. 4). «Վասնզի Աստուած զԱնիկա (Յիսուսը) որ մեղք չէր գիտեր, մեզ համար

մեղաւոր (մեղաց–պատարագ) սեպեց որ մենք Անոր միջոցովը Աստուծոյ արդարները ըլլանք։»— Բ. Կորնթացիս Ե. 21։

[236]Աստուծոյ՝ Իսրայէլի տուած օրէնքը պարզապէս նախապատկերացուց, թէ ինչ մեծ գործեր պիտի կատարէ Յիսուս։ Մարդկութեան— Մովսէսի եւ ուրիշներու— անկատարութեան պատճառաւ, այդ օրէնքը չէր կրնար մարդկութիւնը մահուընէ ազատագրել։ «Վասնզի այն որ անկարելի էր օրէնքին՝ մարմնի տկարութեան պատճառով, Աստուած Իր Որդին ղրկելով մեղանչական մարմնի նմանութեամբ ու մեղքի համար, դատապարտեց մեղքը ու ան մարմնին մէջ։»— Հռովմայեցիս Ը. 3։

[237]Այլաբանութեան մէջ զուարակը մորթելը ու անոր արիւնը իրբեւ այլաբանական մեղաց–պատարագ Սրբութիւնը տանիլը, կանխապատկերացուց այն իրողութիւնը, թէ մարդկութեան մեղաց վերկութիւնը միմիայն կատարեալ զոհի արեան միջոցաւ կրնայ տեղի ունենալ։ Եւ այս պատճառաւ կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալ. «Անոնց արիւն թափելու թողութիւն չկայ։ Ուստի հարկ է որ երկնաւոր բաներուն օրինակները ասոնցմով մաքրուին. բայց բուն երկնաւորները ասոնցմէ աւելի աղէկ զոհերով։» (Եբրայեցիս Թ. 22,23) Հոս ակնարկուած օրինակները կամ նմոյշները խորանի պատկերի Սրբութիւնը եւ Սրբութիւն Սրբոցն են, որոնք նախապատկերացուցին երկնային վիճակը. եւ քահանայապետին՝ արիւնով Սրբութիւն Սրբոցը մտնելը նախապատկերացուց Քրիստոս Յիսուսի երկինք մտնելը։ «Քանզի Քրիստոս չէ թէ ձեռագործ սրբարանը մտաւ, որ ճշմարիտին օրինակն է, հապա բուն երկինքը՝ որ հիմա մեզի համար Աստուծոյ առջեւը ներկայանայ։»— Եբրայեցիս Թ. 24։

[238]Երբ Քրիստոս Գողգոթայի խաչին վրայ մեռաւ, Նա այսպէսով հայթայթեց փրկա–գինը. որովհետեւ անիկա կատարեալ մարդ էակի մը մահն էր, որը

ճշդրտօրէն կը համապատասխանէր կատարեալ մարդուն՝ Ադամին հետ: Բայց Ադամի մահը արդիւնքն էր իր ապրելու իրաւունքի կորստեանը: Յիսուսի մահը զոհաբերութիւն մըն էր: Ադամ մեղաւոր մըն էր ու իբրեւ մեղաւոր մեռաւ: Յիսուս կատարեալ, սուրբ եւ անմեղ էր, ու թէեւ միեւնոյն կերպով մեռաւ, բայց Նա Իր մահուամբը չկորսնցուց որպէս մարդ հակ ապրելու իրաւունքը: Նա Իր մահուամբը Իր կատարեալ մարդկեղէն կեանքը արժանիքի կամ վարկի մը վերածեց, որպէսզի անկէ վերջ կարենայ զայն Ադամը եւ անոր սերունդը մահուընէ ազատելու համար գործածել:

[239]Մենք հոս օրինակ մը կ'ուտանք այս կէտին ըմբռնումը դիւրացնելու համար: Դիւրութեան համար մարդ մը Ցովհաննէս պիտի կոչենք: Ցովհաննէս բանտին մէջ կը տառապի որովհետեւ անկարող է վճարել հարիւր տոլար տուգանքը: Նա եղբայր մը ունի Վարդան անունով՝ որը յօժար է վճարելու իր եղբօր տուգանքը, բայց դրամ չունի որ վճարէ: Վարդան զօրաւոր ու աշխոյժ է, եւ գործելու ալ ժամանակ ունի, ու յօժար է աշխատելու, եւ կրնայ գործելով դրամ շահիլ. բայց իր զօրութիւնը, ժամանակը եւ գործելու յօժարակամութիւնը չէ որ պիտի վճարէ Ցովհաննէսի պարտքը: Պրն. Արամ մի քիչ գործ ունի ընելու եւ յօժար է զայն ընողին դրամ վճարել: Վարդան կ'սկսի Պրն. Արամի գործել ու հարիւր տոլար կը շահի որը իրեն իբրեւ դրամ կը վճարուի: Վարդան իր աշխատանքովը՝ հոս իր ժամանակը եւ զօրութիւնը դրամական արժէքի մը վերածած ու զայն ստացած է, եւ այս դրամը գնելու զօրութիւն ունի, որը կրնայ Ցովհաննէսի պարտքին տեղը վճարելու այսպէս բանտէն ազատել:

[240]Ապա՝ Վարդան դատարանին առջեւ կը ներկայանայ որը դատապարտած էր իր եղբայրը, եւ կ'առաջարկէ վճարել հարիւր տոլարը զոր օրէնքը կը պահանջէ Ցովհաննէսէն: Վարդանին դրամը կ'ընդունի ու Ցովհաննէս ազատ կ'արձակուի: Այս կերպով, Ցովհաննէս ըստ օրինի, ազատած է դատապարտութեան կաչկանդումներէն, եւ իր եղբայրը Վարդան՝ իր փրկիչը կամ ազատիչը եղած է:

[241]Այս օրինակին մէջ Ցովհաննէս Ադամը կը ներկայացնէ: Որովհետեւ Ադամ դրժեց Աստուծոյ օրէնքը, եւ Եհովա ըստ օրինի վճռեց թէ Ադամ պէտք է կորսնցնէ իր կեանքը, մահուամբ: Նա 930 տարուայ չրջանի մը տեւողութեան դործադրեց այս դատավճիռը, որու տեւողութեան Ադամ ծնունդ տուաւ իր բոլոր զաւակներուն: Ադամի մահուայ դատապարտութիւնը այն հետեւանքը ունեցաւ որ անոր բոլոր զաւակներն ալ միեւնոյն պատիժին ներքեւ եկան: Ադամ մեռաւ, ու անկէ իվեր իր զաւակներէն մեծ թիւով նոյնպէս մեռած են: Ուրեմն կրնանք ըսել թէ Ադամ ու իր մեռած սերունդը իրենց դերեզմաններուն մէջ են, ինչպէս որ Տէրոջը Մարգարէն կը նկարագրէ:— Եսայի ԽԲ. 7:

[242]Այս պատկերին մէջ Վարդան Ցիսուսը կը ներկայացնէ: Աստուծոյ կամքն էր որ կատարեալ մարդը Ցիսուս մահուայ բանտէն ազատէ Ադամը ու անոր սերունդը: Ցիսուս յօժար էր վճարելու Ադամի պարտքը եւ զայն ազատել. բայց կատարեալ, արդար մարդ հակ Ցիսուսը չէր կրնար իրագործել այդ նպատակը քանի որ Փիղիքպոսէս կենդանի էր, այն նոյն պատճառով՝ որ Վարդան չէր կրնար իր զօրութիւնը եւ ժամանակը գործածել վճարելու համար իր Ցովհաննէս եղբօր պարտքը. հապա նախ այս կարողութիւնները դրամի վերածելու էր: Ցիսուս ալ Իր մարդկային կատարելութիւնը պարտ էր գնելու կարող արժէքի մը վերածել, որը մենք արժանիք կը կոչենք, ու այս արժանիքը կամ գնելու կարող արժէքը բաւ պիտի ըլլար վճարելու Ադամի պարտքը եւ ազատելու Ադամը ու իր սերունդը այդ դատապարտութենէն: Այս գինը հայթայթելու համար Ցիսուսի կարեւոր էր մեռնիլ: Գողգոթայի վրայ Իր

մահուամբը, ուրեմն, Նա հայթայթեց գինը: Բայց այս գնին արժէքը պէտք էր երկնից մէջ Եհովայի առջեւ ներկայացնել, որպէսզի Եհովա կարենայ ազատ արձակել Ադամն ու իր սերունդը մահուայ ազդեցութենէն: Եւ Սբ. Գրքէն պիտի տեսնենք թէ ահա այս բանն էր որ տեղի ունեցաւ:

[243]Աստուծոյ Յօսքին ներչնչեալ գրողը մեզի կ'ըսէ՝ թէ Աստուծոյ կամքն էր որ ամէն մարդ փրկագնի չնորհիւ մահուընէ ազատուելով՝ ճշմարտութեան ճշդրիտ գիտութեան մը բերուի, որպէսզի անոնք կարենան ընդունիլ փրկանքի օգուտները ու ապրին: Որոշեալ ժամանակին այս մեծ ճշմարտութեանց գիտութիւնը Ադամի սերունդին իւրաքանչիւր անդամին պիտի տրուի: (Ա. Տիմոթէոս Բ.3–6) Փրկագինը խաչին վրայ հայթայթուեցաւ: Քրիստոսի խաչը Աստուածային կարգադրութեան մեծ առանցքն է, ուրկէ կը ճառագայթեն մարդոց յոյսերը: Երբ ամէն մարդ այս իրողութեան գիտակցութեան գայ, ու երբ բոլոր հնազանդները օգտուած են փրկանքի զոհէն, մարդկութեան մէջ մեծ խրախճանք պիտի տիրէ: Երբ երդուի վսեմ վերջերզը եւ երկնքի ու երկրի քնարահարները զմայլելի ներդաշնակութեամբ առնոր մասնակցին, ու այս մեղեդիներուն հետ խառնուրդին կատարելութեան բարձրացած ու երջանիկ բոլոր արարածներու քաղցրահնչուն ձայները, մեծ փրկանքի զոհը բոլորէն ալ պիտի ճանչցուի իբրեւ մէկ լաւը Աստուծոյ քնարին որ բոլորին ալ ականջներուն հոգեցունց նուագ մը պիտի ըլլայ: Այն ատեն բոլորն ալ ճշմարտապէս պիտի կարենան երգել.

«Իմ պարծանքս եւ իմ փառքս
է լոկ խաչն Քրիստոսի.
Ինձ, դարուց աւերներուն վրայ
վեր կանգնած, վսեմ փայլուն:»

[244]Որպէսզի մարդկութիւնը կարենայ ստանալ փրկանքի զոհաբերութեան բարիքը, Քիստոսի համար կարեւոր էր մեռնելներէն յարութիւն առնել:

Ուրեմն իր յարութիւնը խիստ կարեւոր է, եւ կը կազմէ քնարի մէկ ուրիշ լարը, որը յաջորդիւ պիտի վերլուծենք:

Ինչ է ոեւէ արարածի ունեցած ամենաթանկագին բանը, եւ ինչու՞: Պ. 178:

Արարած մը երբ կրնայ պատշաճ կերպով փառաբանել իր Արարիչը: Պ. 178:

Աստուած մարդուն ստեղծագործութեան ժամանակ անոր ինչ տուաւ: Պ. 179:

Ինչ է կեանքի եւ կենայ իրաւունքի միջեւ եղած տարբերութիւնը: Պ. 179:

Ոեւէ իրական սխալ կա՞ր պատուղը ուտելուն մէջ. եթէ ոչ, ուրեմն ինչ բանի մէջ մարդը սխալ գործեց: Պ. 180:

Անոնց զաւակները ծնան ու ապրեցան, բայց կենայ իրաւունք ունէի՞ն, եթէ ոչ, ինչու՞ ոչ: Պ. 181:

Ինչ է ապրելու իրաւունքի եւ կենայ իրաւունքներու տարբերութիւնը: Պ. 182:

Սբ. Գրքէն ինչ փաստ կայ թէ բոլորն ալ անկատար ծնան էին: Պ. 183:

Բացատրէ Իսրայէլացւոց Զատկուայ գառնուկի մորթելը իրենց եգիպտոսէ ելլելու գիշերը: Պ. 188:

Հոն անդրանիկները ինչ պատկերացուցին: Պ. 188:

Գառնուկը եւ անոր արիւնը ինչ պատկերացուց: Պ. 188:

Իսրայէլի՝ եգիպտացւոց լուծէն ազատուիլը ինչ պատկերացուց: Պ. 190:

Նկարագրէ խորանի չինութիւնը: Պ. 193:

Նկարագրէ թէ քահանայապետը ինչ ըրաւ քաւութեան օրուայ զուարակին: Պ. 194:

Այս ծիսակատարութիւնները ինչ նախապատկերացուցին: Պ. 194:

Ինչ էր Իսրայէլացւոց այս ծիսակատարութեանց տարին անգամ մը կատարելու նպատակը: Պ. 195:

Բացատրէ փրկանքը: Պ. 198:

Բացատրէ մեղաց-պատարագը: Պ. 199:

Ուր եւ ինչպէս հայթայթուեցաւ փրկագինը: Պ. 199:

Ուր սկսաւ մեղաց-պատարագը, եւ ուր վերջացաւ: Պ. 199:

Որ մարդկութեամբը Աստուած ցոյց տուաւ թէ Նը-պատակն էր իր սիրեցեալ Որդւոյն մահուամբը փրկել մարդը: Պ. 201:

Կարեւո՞ր էր որ Փրկիչը կատարեալ մարդ մը ըլլար. եւ ինչու՞: Պ. 204:

Ինչ կերպով Իսրայէլի տրուած օրէնքը ցոյց տուաւ թէ մարդկային կատարեալ կեանք մը կը պահանջուէր իբրեւ փրկագին: Պ. 205:

Ինչու՞ համար մարդուն վիճակը անյուսալի էր առանց Փրկիչի մը։ Պ. 206։

Քանի որ փրկանքը ճշգրտօրէն համապատասխանող գին մը կը նշանակէ, ուրեմն եթէ Յիսուս մասամբ մարդ եւ մասամբ Աստուած եղած ըլլար, կարող պիտի ըլլա՞ր դոհացում տալ Աստուածային օրինաց պահանջներուն։ Պ. 212։

Պատմէ թէ ինչ պատահեցաւ Պիղատոսի առջեւ։ Պարզաբանէ Պիղատոսի՝ Յիսուսի ուղղած խօսքերուն իմաստը։ Պ. 214։

Ի՞նչէ կը բաղկանայ ճշմարիտ մեծութիւնը։ Պ. 216։

Յիսուս ի՞նչպէս ամենուն ծառայ եղաւ։ Պ. 217։

Ինչու՞ համար փարիսեցիները եւ օրէնքի վարդապետները զրպարտեցին ու հալածեցին Յիսուսը։ Պ. 218։

Որո՞նք էին այն ոճիրներէն ոմանք զոր Յիսուս իրաւացիօրէն փարիսեցիներուն վերագրեց. եւ ինչու՞ զանոնք այսպէս ամբաստանեց։ Պ. 219։

Յիսուս գիտէ՞ր թէ պիտի խաչուէր. ու Իր վերջին դիչերը ի՞նչպէս անցուց Իր աշակերտներուն հետ։ Պ. 220։

Որո՞նք էին Յիսուսի մահուան համար դաւադրող հատուածները, եւ ո՞վ էր զանոնք առաջնորդող հանճարեղ միտքը։ Պ. 222։

Դատարանը իրաւունք ունէ՞ր դիչեր առեն Յիսուսը դատելու։ Պ. 222։

Սինեդրիոնը ի՞նչ ոճիր գործեց Յիսուսի դէմ սուտ վկաներ բռնելով։ Պ. 223։

Հրեաները ինչու՞ համար Պիղատոսին տանելէ առաջ չէի մեռցուցին Յիսուսը։ Պ. 224։

Քաղաքական զօրութիւնը Յիսուսը մահուայ դատապարտած ժամանակ ի՞նչ բանի առջեւ տեղի տուաւ։ Պ. 225։

Այս խնդրոյն մէջ ո՞րը աւելի դատապարտելի էր, քաղաքական՝ թէ ոչ եկեղեցական զօրութիւնը։ Պ. 225։

Յիսուս ի՞նչ ըսել ուզեց՝ երբ ըսաւ թէ Ինքը երկնքէն եկած հայն էր, եւ թէ անկէ ուսողները պիտի ապրէին։ Պ. 230։

Նոր կտակարանի ուսումնասիրութեանը մէջ ի՞նչ արժէք ունին Հին կտակարանի մէջ տրուած պատկերները. եւ քաւութեան օրուայ մէջ մորթուած զուարակը ի՞նչ պատկերացուց Յիսուսի նկատմամբ։ Պ. 233։

Ի՞նչ է Ադամի եւ Յիսուսի մահուան միջեւ դանուած տարբերութիւնը։ Պ. 238։

Կատարեալ մարդը Յիսուս կրնա՞ր մարդկութիւնը մահուընէ ազատել ու իրրեւ մարդ կենդանի մնալ։ Պ. 242։

Փրկագինը վճարուելէ վերջ մարդուն համար ինչու՞ կարեւոր է ճշմարտութեան դիտակցութեան բերուիլ։ Պ. 243։

Ո՞րն է Աստուածային ծրագրի հիմնական ճշմարտութիւնը։ Պ. 243։

Երբ որ մարդիկ փրկանքի–դոհաբերութեան արժէքին դիտակցութեան գան, անկէ գայն գնահատողներու վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն պիտի ընէ։ Պ. 243։

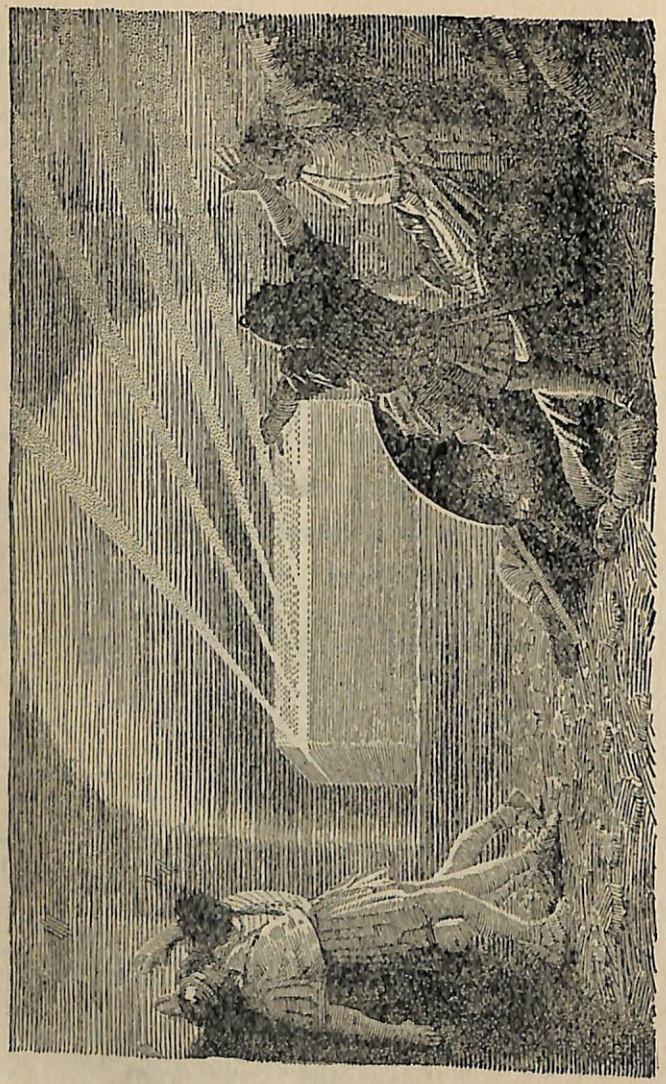

ԳԼՈՒԽ Է

Լար 6 — ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՍԱՆԸ Հրէից կրօնական տարուայ առաջին ամիսն էր. Նիսանի 14րդ օրը, Ք.Թ. 33ին, Նազովրեցի Յիսուսը մեռած եւ գերեզմանին մէջ դրուած էր: Անոր հետեւորդներու յոյսերը ջախջախուած էին: Դէպի եա ակնարկ մը նետելով այն խոստումներուն՝ զորոնք Եհովա տուած էր հաւատարիմ Աբրահամի, Անոր աշակերտները եւ ուրիշներ հաւատացած էին թէ Յիսուս խոստացեալ Մեսիան էր. հաւատալով միանգամայն թէ նա Իսրայէլը պիտի ազատէր Հռովմէական գերութենէն, եւ Իսրայէլի միջոցաւ օրհնիէը պիտի ըլլար երկրի բոլոր ազգերուն: Մինչդեռ, ներկայիս, Այն որ յուսացած էին թէ պիտի ազատէր Իսրայէլը (Ղուկաս ԻԴ. 21) մեռած էր: Անոնք չուարած ու ընկճուած էին: Կ'երեւի թէ չէին ակնկալեր որ Նա մահուընէ պիտի վերակենդանանար, ոչ ալ այն աստեն գիտէին թէ Եհովա պիտի չթոյլատրէր որ Իր Սուրբը ապականութիւն տեսնէ: Այն ժամանակուայ աշակերտներուն՝ ինչպէս նաեւ իրենց հետ լիովին համակրողներուն ընթացքը, ցոյց կուտայ թէ անոնք չէին ակնկալեր թէ Նա յարուներ պիտի առնէր: Մարմինը զգուշութեամբ փաթթուած՝ գերեզմանին մէջ զետեղուած էր զմուռսով, սպասով եւ համեմներով. ըստ երեւոյթին փութկէ արդիլելու համար: Այն մեծ տխրութիւնը զոր կիները ցոյց տուին Անոր գերեզմանին չուրջ, հաւատալով թէ Յիսուսի մարմինը վատաբար ուրիշ տեղ մը փոխադրուած ու թաքնուած էր, ինչպէս նաեւ աշակերտներուն չուացքամը, բոլորն ալ

կ'ապացուցանեն թէ՝ անոնք Յիսուսի յարութեան նկատմամբ ոեւէ յոյս կամ ակնկալութիւն չունէին: Ունինք նաեւ այն դրական արտայայտութիւնը, թէ «ինչու որ դեռ գրուածը չէին գիտեր թէ պէտք է որ անիկա մեռելներէն յարութիւն առնէ:»— Յովհաննէս ի. 9:

[246]Աչակերտները Հրեաներ էին, ուստի կրնանք ենթադրել թէ անոնք մասամբ ծանօթ էին Սբ. Գրոց բայց կը յիշենք թէ անոնք անուս մարդիկ էին. եւ մինչեւիսկ տեղեակ ալ ըլլային Սբ. Գրոց բնաբանին՝ չէին կրնար այն առեն զանոնք խիստ որոշ կերպով ըմբռնել. ինչպէս որ մենք ներկայիս կը տեսնենք թէ գարերէ իվեր թէեւ Սբ. Գրոց մէջ չատ մը զարմանալի ճշմարտութիւններ կային, սակայն Քրիստոնեաները չէին կրցած ըմբռնել զանոնք մինչեւ վերջերս: Ներկայիս, երբ կը քննենք Աստուծոյ ներշնչեալ Խօսքը, Հին Կտակարանին մէջ կրնանք տեսնել այնպիսի համարներ որոնք որոշ կերպով Յիսուսի յարութեանը կ'ակնարկեն, եւ սոսկ Յիսուսի խաչելութեան ժամանակ ծանօթ ըլլալու էին Հրեաներէ չատերուն: Տեղեկութեան համար անոնցմէ մի քանիները ստորեւ նկատի կ'առնենք:

[247]Ցոր Մարգարէն փրկութեան եւ ազատագրութեան ժամանակուայ կ'ակնարկէր, երբ ըսաւ. «Վասնզի գիտեմ որ իմ Փրկիչս ողջ է, եւ թէ նա վերջին ժամանակը պիտի ելլէ երկրի վրայ:» (Ցոր ԺԹ.25) Եթէ Փրկիչը վերջի ժամանակը երկրի վրայ պիտի կանգնի, ուրեմն նա մահուընէ վերականգնելու է իր մահուամբը փրկագինը հայթայթելէ վերջ. ուրեմն այս համարը պէտք է կանխապատկերացնէ Անոր յարութիւնը: Սաղմոսերգուն Դաւիթ մարգարէաբար գրեց Յիսուսի յարութեան մասին երբ ըսաւ «Վասնզի իմ հոգիս դերեզմանին մէջ պիտի չէ թողուս, ու քու սուրբիդ ալ ապականութիւն տեսնել պիտի չտաս: կենաց ճամբան ինծի պիտի ցուցնես. քու ներկայութեանդ լեցուն ուրախութիւն կայ,

քու աջ կողմդ միշտ հաճութիւններ կան:» (Սաղմոս ԺԶ. 10,11) Մենք Առաքեալին ներշնչեալ վկայութիւնը ունինք թէ Մարգարէն հոն Յիսուսի յարութեան կ'ակնարկէր:— Գործք Առաքելոց Բ. 27–31, ԺԳ. 35–37:

[248]Դարձեալ, Դաւիթ Մարգարէ Յիսուսի՝ աչխարհի փրկչին նկատմամբ դրեց. «Իսկ ես արդարութեամբ պիտի տեսնեմ քու երեսդ. երբոր արթննամ քու դէմքէդ պիտի կշտանամ:» (Սաղմոս ԺԷ. 15) Արթննալը որոշ կերպով մահուընէ արթննալուն կ'ակնարկէ: Յիսուս մահուընէ Հօրը բուն նմանութեամբը արթնցաւ: (Եբրայեցիս Ա. 2) Սաղմոսերգուն դարձեալ գրեց. «Բարձր տեղը ելար, գերութիւնը գերի ըրիր, պարգեւներ առիր մարդոց համար:» (Սաղմոս ԿԸ. 18) Առաքեալը Եփեսացիս Դ. 8ին մէջ որոշ կերպով այս նոյն համարին կ'ակնարկէ թէ Սաղմոսերգուն Յիսուսի յարութեանը կ'ակնարկէր:

[249]Եսայի Մարգարէն գրեց. «Վասնզի մեզի մանուկ մը ծնաւ, մեզի որդի մը տրուեցաւ եւ իշխանութիւնը անոր ուսին վրայ պիտի ըլլայ, ու անոր անունը պիտի կոչուի Սքանչելի, Խորհրդատու, Հզօր Աստուած, Յաւիտենականութեան Հայր, Խաղաղութեան Իշխան: Դաւիթին աթոռին վրայ ու անոր թագաւորութեանը վրայ, անոր իշխանութեանը մեծնալուն ու խաղաղութեանը սահման չկայ, որ հիմակուընէ մինչեւ յաւիտեան իրաւունքով ու արդարութեամբ հաստատէ եւ զօրացնէ զանիկա:» (Եսայի Թ. 6,7) Հոս որոշ կերպով ըսուած է թէ Այն որ այս բարձր դիրքը պիտի գրաւէ՝ Մեսիան, յաւիտենականութեան Հայրը պիտի ըլլայ: Հայր բառը կեանք տուողը կը նչանակէ, եւ Յիսուսի համար անկարելի պիտի ըլլար մարդուն մեծ կեանք Տուողը հանդիսանալ, եթէ մահուընէ յարուցուած չըլլար:

[250]Դարձեալ Եսայի Մարգարէ նկարագրեց Յիսուսի չարչարանքները ու մահը եւ յաչորդող յարու-

թիւնը՝ երբ ըսեց. «Տէրը մեր ամենուն անօրինութիւնը անոր վրայ դրաւ...: Մորթուելու տարուող ոչխարի պէս իր բերանը չբացաւ:... Նեղութեամբ եւ դատապարտութեամբ վերցաւ.... Անիկա կեանդանեաց երկրէն կտրուեցաւ: Անիկա իմ ժողովուրդիս յանցանքին համար զարնուեցաւ: Եւ անոր գերեզմանը ամբարիշտներու հետ տրուեցաւ. բայց երբ որ մեռաւ, հարուստին հետ եղաւ :... Անոր անձը մեղաց համար զոհ ընելէդ ետքը անիկա սերունդ պիտի տեսնէ:...Իր հոգիին երկանցը պտուղը տեսնելով՝ պիտի կշտանայ. իմ արդար ծառաս իր գիտութեամբը շատերը պիտի արդարացնէ:»(Եսայի ԾԳ. 6–11) Նա չէր կրնար իր անձը մահուան մատնել կամ թաղել ու վերջէն ալ իր հոգիին երկանցը արդիւնքը տեսնել եւ զոհանալ՝ եթէ մեռելներէն յարուցուած չըլլար:

[251]Այս համարները որոշ կերպով կը նախաձայնեն Յիսուսի յարութիւնը: Ակէ իջաւ, Յիսուս Գալիլիոյ մէջ եղած ժամանակ իր աշակերտներուն ըսած էր թէ պիտի մեռնուի ու ապա մահուընէ յարութիւն առնէ:(Ղուկաս ԻԴ. 6,7) «Ու երբ անոնք Գալիլիոյ մէջ կը պտըտէին՝ Յիսուս ըսաւ անոնց, Որդին մարդոյ պիտի մատնուի մարդոց ձեռքը, եւ զանիկա պիտի մեռցնեն, ու երրորդ օրը յարութիւն պիտի առնէ. եւ անոնք խիստ տրտմեցան:» (Մատթէոս ԺԷ. 21,22) Բայց այնքան ալ չիտակ պիտի չըլլար ակնկալել որ անոնք ըմբռնէին Հին Կտակարանի այս համարներուն նշանակութիւնը, որոնք Տէրոջը յարութեանը կ'ակնարկէին: Անոնք աղքատ ու համեստ զբաղումներու տէր մարդիկ էին: Անոնք անտարակոյս զուրկ էին բարձր ուսումի ընծայած առաւելութենէն. բայց աւելի գօրաւոր պատճառը այն էր, թէ Սբ. Հոգին դեռ տրուած չէր, եւ անոնց մտքերը լուսաւորուած չէին, ուստի չենք կրնար ակնկալել որ անոնք պիտի կրնային ըմբռնել Աստուծոյ Խօսքին խոր բաները: (Յովհաննէս Է. 39, Ա. Կորնթացիս Բ. 14) Եւ բնաւ ալ զարմանալու չենք որ անոնք մոռցած էին Յիսուսի խօսքերուն մէկ մասը, որոնք կը յայտնէին Իր մատնուիլը, մահը եւ յարութիւնը: Յիշելու ենք թէ անոնք խիստ անձնուիրաբար կը սիրէին Յիսուսը. ու իրենց մտքերուն մէջ ամենէն մեծ տեղ գրաւող բանը այն յոյսն էր թէ նա Իսրայէլի ազատարարը պիտի ըլլար: Անոր մահէն մինչեւ հինգ օր առաջ, իրենք Յիսուսի՝ դէպի Երուսաղէմ կատարած յաղթական մուտքին ընկերակիցներն էին երբ հասարակ ժողովուրդը գինքը ուրախութեամբ եւ հրճուանքով դիմաւորեց: (Մատթէոս ԻԱ. 1–11) Անոր մահը ա՛յնքան յանկարծակի՝ ա՛յնքան անգութ՝ ցնցումը ա՛յնքան սոսկալի էր, որ այս հաւատարիմ աշակերտները, եւ գինքը սիրող ուրիշներ մտացնոր վիճակի մը մատնուած էին: Արդարեւ Անոնք ցաւով եւ կսկիծով ճզմուած էին: Նա բռնութեամբ յափշտակուած էր իրենց մէջէն, անարդարօրէն դատուած՝ անգթօրէն դատապարտուած՝ ու ապա մարդուն հնարած ամենաամօթալի մահուան՝ խաչի մահուան ենթարկուած էր:

[252]Եսայիի վերոյիշեալ մարգարէութեան իբրեւ բացայայտ իրականացում՝ Յիսուս չարագործի մը պէս սպաննուած էր, ուստի Իր գերեզմանը անօրէններուն հետ ըրած էր. եւ Արիմաթիայի Յովսէփ անուն հարուստի մը գերեզմանը դրուած էր:— Մատթէոս ԻԷ. 58:

[253]Յիսուսի խաչուելէն ու գերեզման իջնելէն անմիջապէս վերջ աշակերտներու եւ անոնց ընկերակիցներու գործունէութեանց մասին չատ քիչ բան ըսուած է: Առաքինի կիները դացին ու «տեսան անոր ուր դրուած ըլլալը»: Անշուշտ ասկէ զատ ուրիշ բան չէին կրցած ընել: Այդ օրուայ երեկոյեան Երկ ժամէն վերջ չաբաթ օրուայ սկիզբն էր, եւ ըստ օրինի՝ Հրեաները պարտ էին հանգստանալ. ուստի չենք կրնար ակնկալել որ անոնք ուրիշ բան ըրին: Եւ այդ չէր ալ կրնար իրենց համար իրական հանգստեան

օր մը ըլլալ: Մեծ տրտմութեան օր մըն էր ան: Անոնք չէին կրնար ուրէք զբաղումի մէջոցաւ իրենց մտքերէն վանել այն սոսկալի հարուածը՝ զոր Տէրոջը խաչելութիւնը պատճառած էր: Հանգիստը ուրեմն աշխատանքէ պարզ դադարում մը եղած ըլլալու էր: Արդարեւ, անոնք մարմնի պզտիկ հանգիստ մը կամ մտքի չնչին խաղաղութիւն մը միայն ունեցած ըլլալու էին: Ան սպասումի ցաւալի օր մըն էր անոնց համար, քանզի յաջորդ օրը պիտի այցելէին գերեզմանը: Շաբաթը թէեւ իրիկուայ ժամը 6ին վերջացաւ, բայց գիշերուան մութը կոխելուն, անոնք չի կրցան այն առեն գերեզմանը այցելել:

254 Յաջորդ առաւօտը չաբթուայ առաջին օրն էր. այդ առաւօտուն կանուխ, բոլորովին լուսնալէ առաջ՝ Մարիամ Մագթաղենացի եւ ուրիշ առաքիներ՝ որոնք Գալիլիայէն Յիսուսի հետեւած էին ու Անոր ծառայած՝ Փրկչին գերեզմանը փութացին: Երբ անոնք հոն հասան, Տէրոջը հրեշտակը անոնց երեւնալով՝ ըսաւ. «Մի վախնաք, քանզի գիտեմ որ Յիսուսը կը փնտռէք՝ որ խաչուեցաւ. Անիկա հոս չէ, ինչու որ յարութիւն առաւ, ինչպէս որ ըսաւ. եկէ՛ք տեսէ՛ք այն տեղը՝ ուր որ Տէրը պառկած էր: Եւ շուտ մը գացէք անոր աշակերտներուն ըսէ՛ք թէ անիկա մեռելներէն յարութիւն առաւ, եւ ահա ձեզմէ առաջ Գալիլիա կ'երթայ, հոն պիտի տեսնէք զանիկա. ահա ձեզի ըրուցեցի: Եւ անոնք շուտ մը գերեզմանէն ելան վախով ու մեծ ուրախութիւնով՝ եւ կը վազէին աշակերտներուն ըսելու:» (Մատթէոս ԻԸ. 5–8) Այս հաւատարիմ կիներու տրուած այս լուրը այնքան բարի էր որ դժուարաւ կրնային հաւատալ: Անոնք թէեւ յուզուած ու չուարած էին, սակայն հրճուանքով չտապեցին այս լուրը հաղորդելու ուրիշներու ալ որ Տէրը կը սիրէին:

255 Հոս է ահա մեր փաստը թէ Յիսուսի յարութիւնը Աստուծոյ քնարի լարերէն մէկն է, մեծ ուրախութիւն պարգեւելով անոնց՝ որոնք կը լսեն անոր

օրհնալից հնչիւնը: Յարութիւնը լսող առաջին մարդ էակը հրճուեցաւ: Ո՛րքան աւելի խնդութիւն տիրած ըլլալու էր այդ պահուն երկնից մէջ:

256 Հրեշտակ բառը պատգամաբեր կը նշանակէ. այսինքն մէկը՝ որ իբրեւ Աստուծոյ ներկայացուցիչը կամ պատգամաբերը ղրկուած է գործի մը համար: Այս սուրբ պատգամաբերները կամ հրեշտակները միշտ կրնան տեսնել Հայրը՝ Եհովան: (Մատթէոս ԺԸ. 10) Մենք անշուշտ կրնանք ակնկալել թէ երկնային զօրաց այս սուրբ էակները Տէրոջը առջեւ գովաբանութիւն երգեն եւ ուրախութիւն արտայայտեն ամէն անգամ երբ կը նշմարեն Անոր ծրագրի յառաջացման քայլերը: Այս հրեշտակները երկնից մէջ, բարձր տեղը կը բնակին. որով Սաղմոսերգուն անոնց մասին կը գրէ. «Ալէլուիա: Օրհնեցէ՛ք Տէրը երկինքէն. օրհնեցէ՛ք զանիկա՝ ով անոր բոլոր հրեշտակները. օրհնեցէ՛ք զանիկա՝ ով անոր բոլոր զօրքերը»: (Սաղմոս ՃԽԸ. 1,2) Սբ. Գիրքը լեցուն է այնպիսի պարագաներով ուր Աստուած այս սուրբ հրեշտակները իբրեւ պատգամաբերներ գործածած է: Նա Աբրահամի հետ այս հրեշտակներով հաղորդակցեցաւ (Ծննդոց ԻԲ. 15). նոյնպէս ալ Յակոբի հետ: (Ծննդոց ԼԱ. 11) Աստուած Իր հրեշտակին միջոցաւ երեւցաւ Մովսէսի: (Ելից Գ. 2) Նոյնպէս ալ նա Իր հրեշտակին միջոցաւ էր որ Եղիայի պատգամ ղրկեց: (Գ. Թագաւորաց ԺԹ. 5) Աստուծոյ այս սուրբ պատգամաբերները միշտ պաշտպանեցին Յիսուսի չահերը, այն վայրկեանէն երբ նա ձգեց երկնային փառքը մարդ Յիսուսը ըլլալու, աշխարհի մարդկութիւնը փրկելու համար: (Զաքարիայ Գ. 1–7) Տէրոջը հրեշտակն էր որ Մարիամի աւետեց թէ նա մանուկ Յիսուսի մայրը պիտի ըլլար: (Ղուկաս Ա. 31) Երբ նա ծնունդ տուաւ այս զարմանալի մանուկին՝ հրեշտակները լուրը հաւատարիմ հովիւներուն բերին, եւ երկնային զօրաց մեծ բազմու-

թիւնը այդ հրեշտակին հետ ձայնակցելով՝ զԱստուած փառաբանեցին։— Ղուկաս Բ. 9–11։

[257]Կրնանք վստահ ըլլալ թէ այս հաւատարիմ, սուրբ հրեշտակները, իբրեւ Աստուծոյ ներկայացուցիչները ուշադրութեամբ կը դիտէին Յիսուսի ամէն քայլերը, Իր ծնունդէն մինչեւ Իր յարութիւնը։ Անոնք անհամբերութեամբ կը դիտէին ու կ՚սպասէին տեսնելու համար թէ արդեօք Յիսուս լիովին պիտի կատարէ՞ր Աստուծոյ օրէնքին բոլոր պահանջները։ Հաւանական է որ անոնք դիտէին՝ թէ Անոր կատարեալ հնազանդութիւնը մեռելներէն յարութիւն առնելու զարմանալի վարձատրութեանը պիտի արժանանար։ Այս հաւատարիմ պատգամաբերներէն մէկն էր գոր Տէրը երկինքէն ղրկեց մէկդի գլորելու գերեզմանի դրանը քարը, Փրկչին յարութեանը ժամանակ։ Որպիսի՛ ուրախութեամբ եւ հրճուանքով լեցուած ըլլալու էին երկնային բնակարանները, երբ անոնք կը դիտէին թէ ի՛նչպէս Յիսուս Աստուծոյ զօրութեամբը՝ յաղթանակ կը տանէր մահուայ եւ գերեզմանի դէմ։

[258]Արուսեակը՝ որ վերջէն Սատանայ եղաւ, կար ժամանակ մը երբ սուրբ հրեշտակաց ընկերակիցն էր, եւ խառած էր անոնցմէ մէկ մասը, դարերէ ի վեր հակառակած է Եհովայի, ու մանաւանդ ջանացած էր ոչնչացնել Յիսուսը։ Յիսուս աչխարհ ղրկուած էր որպէսզի ոչնչացնէ Սատանայի գործերը ու ներկայիս, մեռելներէն յարուցուած ըլլալով՝ վերջ ի վերջոյ պիտի «ոչնչացնէ զանիկա որ մահուայ իշխանութիւնը ունի, այսինքն է Սատանան», որուն կործանումը պիտի ապահովէ մարդկային ցեղի ազատագրութիւնը։ (Եբրայեցիս Բ. 14) Ներկայիս Յիսուս կատարած ըլլալով մահուայ չղթաները, զօրութեան եւ փառաց բարձրացուած էր, այսպէս ցոյց տալով թէ Անոր բռնած ընթացքը լիովին Եհովայի կամաց համաձայն էր։ Նա այլեւս ապացուցած էր Իր գովեստի արժանի ըլլալը. եւ ամէն տարակոյսէ վեր է թէ նա ստացաւ երկնային բոլոր զօրքերու անսահման գովասանքը։ Ցայտնիչը կ՚ըսէ. «Եւ նայեցայ՝ ու շատ հրեշտակներու ձայնը լսեցի, որոնք աթոռին ու կենդանիներուն եւ երէցներուն բոլորտիքն էին. ու անոնց թիւն էր բիւրք բիւրուց եւ հազարք հազարաց. որոնք մեծ ձայնով կ՚ըսէին. Արժան է Գառնուկը որ սպանուեցաւ զօրութիւն ու հարստութիւն եւ իմաստութիւն ու կարողութիւն եւ պատիւ ու փառք եւ օրհնութիւն առնելու։»—Ցայտնութիւն ե. 11,12։

ՍԲ. ԳՐՈՑ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

[259]Աշակերտներու՝ Քրիստոս Յիսուսի յարութիւն առնելու մասին Սբ. Գրոց նկատմամբ ունեցած դիտութիւնը՝ եւ կամ թէ Յիսուսի վրայ ունեցած հաւատքին չէր որ համոզեց զիրենք հաւատալու թէ նա յարութիւն առած էր, հապա իրենց իրապէս տեսածները եւ փորձառութիւններն էին որ զիրենք այս եզրակացութեան առաջնորդեցին։ Փորձառութեամբ ստացուած գիտութիւնը, վերջէն իրենց ստացած Սբ. Գրոց գիտութեան հետ միացած՝ ոչ միայն ամէն տարակոյսէ վեր անոնց մտքերուն մէջ հաստատեց Տէր Յիսուսի յարութիւնը, հապա նաեւ իրենց համարձակութիւն տուաւ ամէն պատեհ առթիւ ուրիշներու քարոզելու պատգամը, եւ եկեղեցիներու իրենց ղրած թուղթերուն մէջ մանաւանդ կերպով չեշտելու ճշմարտութեան այս մեծ վարդապետութիւնը։

[260]Հոս մեզի համար օգտակար պիտի ըլլայ նկատի առնել Աւետարանիչներու կողմէ տրուած Սբ. Գրոց վկայութիւնը, որը կ՚ապացուցանէ թէ Յիսուս Իր խաչելութենէն երեք օր վերջ յարութիւն առաւ։ Միշտ զտնուած են մարդիկ որ ուրացած են յարութիւնը, որով միշտ լաւ է մեզ համար այսպիսի ուրացումներու հանդէպ ամրացնել ինքզինքնիս. ինչպէս նաեւ զօրացնել մեր հաւատքը։ Պէտք է յիշել թէ

այս Աւետարաններու գրողները ուսումնականներ չէին. անոնք չէին պատկաներ այն դասակարգի մարդոց՝ որոնք խարդախիչ մեթոտներ կ'ստեղծեն ուրիշներ խաբելու համար: Անոնք այսպէս ընելու ոեւէ առիթ չունէին: Այն իրողութիւնը թէ անոնք յարութիւն մը չէին ակնկալեր եւ որը արտայայտեցին Յիսուսի մահուայ ժամանակ ու անկէ ճիշտ վերջը, պարագայական զօրաւոր ապացոյց է թէ Յրենց վերջէն տուած վկայութիւնը ճշմարիտ էր: Բացի ասկէ, վկայութիւնը ինքնին կը պարունակէ ճշմարտութեան նշանները:

[261]Յիսուսի մեռած ժամանակ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ: Հռովմայեցի հարիւրապետը որ մէկն էր խաչելութեան հանդիսատեսներէն՝ բացագանչեց. «Յիրաւի ասիկա Որդի Աստուծոյ էր:» «Ու երբոր իրիկուն եղաւ, Արիմաթիայէն հարուստ մարդ մը եկաւ՝ որուն անունը Յովսէփ էր, որ ինքն ալ Յիսուսի աշակերտ էր: Ասիկա Պիղատոսի քով երթալով՝ Յիսուսի մարմինը խնդրեց. ան ատեն Պիղատոս հրաման ըրաւ որ մարմինը տրուի: Եւ Յովսէփ մարմինը առաւ՝ մաքուր կտաւով պատեց, ու դրաւ իր նոր գերեզմանին մէջ որն որ քարէ փորած էր. եւ գերեզմանին դուռը մեծ քար մը գլորելով՝ գնաց: Եւ հոն էր Մարիամ Մագդաղենացին եւ միւս Մարիամը՝ գերեզմանին դիմացը նստած:»— Մատթէոս ԻԷ. 57–61:

[262]Փարիսեցիները կը հաւատային մեռելոց յարութեան, որոնք իրենց այս հաւատքը մարգարէից խօսքերուն վրայ հիմնած էին: Անոնք վախցան թէ թերեւս Յիսուս յարութիւն առնէ: Անոնք գիտէին թէ իրենք էին Անոր մահուայ մեղադրելի պատճառը ուստի յուսացին որ մահը անոր դոյութեան վախճանը ըլլայ: «Եւ հետեւեալ օրը՝ որ ուրբաթին կը յաջորդէր, քահանայապետները ու փարիսեցիները ժողովուեցան Պիղատոսին քովը, ու ըսին. Տէ՛ր՝ կը յիշենք որ այն մոլորեցուցիչը իր կենդանութեան

ժամանակ կ'ըսէր թէ երեք օրէն վերջ յարութիւն պիտի առնեմ: Ուստի հրաման ըրէ որ զգուշութիւն ընեն. չըլլայ թէ իր աշակերտները գիշերով գան՝ զանիկա գողնան, եւ ժողովուրդին ըսեն թէ մեռելներէն յարութիւն առաւ. ու ետքի մոլորութիւնը առջինէն գէշ ըլլայ:» (Մատթէոս ԻԷ. 62–64) Երբ Հռովմայեցի կառավարիչը լսեց անոնց խնդրանքը, Հռովմայեցի պահապան մը տուաւ, ըսելով. «Դուք ունիք պահապան զինուորները. գացէ՛ք՝ զգուշութիւն ըրէք ինչպէս որ գիտէք: Անոնք ալ գացին գերեզմանին զգուշութիւն ըրին, քարը կնքելով ու պահապան զինուորներ դնելով:»— Մատթէոս ԻԷ. 65–66:

[263]Տէր Եհովայի հեգնանքին առարկայ եղած ըլլալու էին այս փարիսեցիները, որոնք կը խորհէին թէ քարը կնքելով եւ Հռովմայեցի պահապան մը դնելով գերեզմանի մուտքին քով՝ կարող պիտի ըլլային արգիլել զինքը որ Յիսուսը գերեզմանէն դուրս չբերէ: Աստուած առանց գերեզմանին քարը չբլլելու կրնար դիւրութեամբ յարուցանել Տէրը: Սակայն նա ընտրեց վերջին կերպը: Եւ Յիսուսը որպէս Աստուածային էակ մը յարուցանելէ իզատ, նա իր յարմար դատած վայրը փոխադրեց Անոր մարմինը, որպէսզի ապականութիւն չտեսնէ, ինչպէս որ խոստացած էր:— Սաղմոս ԺԶ. 10:

[264]Այս Հռովմայեցի պահապաններն զգոյշ կերպով հսկեցին գերեզմանին վրայ Ուրբաթ գիշեր, Շաբաթ օր եւ Շաբաթ գիշեր. բայց Կիրակի առաւօտուն կանուխ, Տէրոջը հրեշտակը երեւնալով մէկդի չրջեց գերեզմանին անցքը գոցող քարը: Պահապանները խոստովանեցան թէ հրեշտակին կերպարանքը փայլակի նման էր, ու անոր հագուստը ձիւնի նման սպիտակ, եւ այս պահապանները վախէն դողացին:

[265]Արդ՝ շաբաթ օրը վերջացած ըլլալով, ու շաբաթուայ առաջին օրուայ արշալոյսը ծագած ըլլալով, հաւատարիմ կիները առաջիններն էին գերեզմանը դիմելու: «Եւ շաբաթ գիշերը որ մէկշաբթին կը

յուսնար, եկաւ Մարիամ Մագդաղենացին ու միւս Մարիամը դերեզմանը տեսնելու: Եւ ահա մեծ երկրաշարժ մը եղաւ, ինչու որ Տէրոջը հրեշտակը երկինքէն իջնելով, գնաց դռնէն մէկդի գլորեց քարը, ու անոր վրայ նստաւ: Եւ անոր տեսքը փայլակի պէս էր, ու անոր հանդերձները ձիւնի պէս ճերմակ: Եւ անոր վախէն պահապանները խռովեցան, ու մեռածի պէս եղան: Պատասխան տուաւ հրեշտակը ու ըսաւ կիներուն, դուք մի՛ վախնաք, քանզի գիտեմ որ կը փնտռէք Յիսուսը՝ որ խաչուեցաւ. Անիկա հոս չէ՛, ինչու որ յարութիւն առաւ, ինչպէս որ ըսաւ. եկէ՛ք տեսէ՛ք այն տեղը՝ ուր որ Տէրը պառկած էր: Եւ չուտ մը գացէ՛ք անոր աշակերտներուն ըսէ՛ք թէ անիկա մեռելներէն յարութիւն առաւ, եւ ահա ձեզմէ առաջ Գալիլիա կ'երթայ, հոն պիտի տեսնէք զանիկա. ահա ձեզի զրուցեցի: Եւ անոնք չուտ մը դերեզմանէն ելան վախով ու մեծ ուրախութիւնով՝ եւ կը վազէին աշակերտներուն պատմելու: Ու երբ կ'երթային անոր աշակերտներուն պատմելու, ահա Յիսուս անոնց դէմը ելաւ՝ ու ըսաւ, Ողջոյն ձեզ: Եւ անոնք մօտենալով՝ անոր ոտքերը բռնեցին, ու երկրպագութիւն ըրին անոր: Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոնց, մի՛ վախնաք, գացէք իմ եղբայրներուս ըսէք որ Գալիլիա երթան, ու հոն զիս պիտի տեսնեն:»— Մատթէոս ԻԸ. 1–10:

[266]Այդ ժամանակ՝ Երուսաղէմի բնակիչներէն ոմանք խիստ յուզուած ըլլալու էին: Այս առաքինի կիները վազեցին աշակերտներուն աւետիս տալու, մինչդեռ Հռոմայեցի զինուորները քաղաք չտապեցին իրենց պաշտօնատէրներուն տեղեկացնելու պատահարը: «Երբ որ անոնք կ'երթային՝ ահա պահապան զինուորներէն մէկ քանին քաղաք եկան, ու քահանայապետներուն պատմեցին բոլոր եղած բաները: Եւ անոնք բոլոր ծերերուն հետ մէկտեղ ժողովուրդին ու խորհուրդ ընելով՝ չատ ստակ տուին զինուորներուն, ու ըսին, Ըսէ՛ք թէ Անոր աշակերտները

գիշերով եկան զայն գողցան՝ երբոր մենք կը քնանայինք: Եւ թէ որ ատ բանը կուսակալին ականջը հասնի, մենք զայն կը համոզենք, եւ ձեզ ապահով կ'ընենք: Անոնք ալ առակը առին՝ ու սորվածնուն պէս ըրին. եւ այս ասացուածքը Հրէից մէջ տարածուեցաւ մինչեւ այսօր:»— Մատթէոս ԻԸ. 11–15:

[267]Սբ. Ղուկասի տուած պատմութիւնը գրեթէ յարեւմտեան է Սբ. Մատթէոսի տուածին: Ինչպէս նաեւ Սբ. Մարկոսին արձանագրութիւնը: Սբ. Յովհաննէս ալ Տէրոջը յարութեան մասին ճշգրիտ արձանագրութիւն մը կուտայ: Հոս մէջ կը բերենք այս վկաներէն իւրաքանչիւրին արձանագրութիւնը՝ ցոյց տալու թէ չորսն ալ, յաջորդաբար, իրապէս նոյն իրողութեանց չուրջ կը վկայեն եւ որոնք լիովին կը համաձայնին միմեանց հետ:

[268]«Եւ երբոր շաբաթը անցաւ, Մարիամ Մագդաղենացին եւ Յակոբոսի եւ Սաղովմէի մայրը Մարիամ խունկեր ծախու առին, որ գան օծեն զանիկա: Եւ մէկշաբթի առտուանց չատ կանուխ՝ երբ արեւը կը ծագէր՝ գերեզմանը եկան, ու իրարու կ'ըսէին, Քարը ո՞վ պիտի գլորեցնէ մեզի գերեզմանին դռնէն, (ու նայեցան, տեսան որ քարը գլորեցուած էր,) ինչու որ չատ մեծ էր: Եւ ներս գերեզմանը մտնելով՝ երիտասարդ մը տեսան որ ալ կողմը նստեր էր ճերմակ պատմուճան հագած, ու զարհուրեցան: Եւ անիկա ըսաւ անոնց, Մի՛ զարհուրիք. Յիսուս Նազովրեցին կը փնտռէք, որ խաչուեցաւ. անիկա յարութիւն առաւ, հոս չէ. ահա այն տեղը՝ ուր որ դրին զանիկա: Բայց գացէ՛ք՝ ըսէք անոր աշակերտներուն եւ Պետրոսին, թէ ահա ձեզմէ առաջ Գալիլեա կ'երթայ, հոն պիտի տեսնէք զանիկա՝ ինչպէս որ ըսաւ ձեզի:»— Մարկոս ԺԶ. 1–7:

[269]«Ու մէկշաբթի օրը առտուանց խիստ կանուխ գերեզմանը եկան, ու բերին ան խունկերը որ պատրաստեր էին, եւ ուրիշ կիներ ալ անոնց հետ: Ու քարը գերեզմանէն մէկդի գլորուած գտան: Եւ ներս

մանելով՝ Տէր Յիսուսի մարմինը հոն չգտան։ Ու եղաւ որ երբ անոնք այս բանիս համար տարակուսանաց մէջ էին, ահա երկու մարդիկ լուսափայլ հանդերձներով հասան անոնց։ Ու երբոր վախով լեցուած՝ երեսնին դէպի գետինը ծռեցին, ան մարդիկը ըսին անոնց, ինչո՞ւ համար ողջը մեռելներուն հետ կը փնտռէք. հոս չէ՛ ան, հապա յարութիւն առաւ. յիշեցէք թէ ինչպէս խօսեցաւ ձեզի՝ երբոր դեռ Գալիլեայի մէջ էր, Ըսելով թէ Որդին մարդոյ պէտք է որ մեղաւոր մարդոց ձեռքը մատնուի ու խաչը ելլէ, եւ երրորդ օրը յարութիւն առնէ։ Եւ յիշեցին անոր խօսքերը։ Ու դերեզմանէն դառնալով այս ամէն բաները պատմեցին տասնումէկին ու բոլոր ուրիշներուն։ Եւ Մարիամ Մագդաղենացին ու Յովհաննա եւ Յակոբոսին մայրը Մարիամ էին, ու անոնց հետ ուրիշներ ալ, որ այս բաները Առաքեալներուն պատմեցին։»— Ղուկաս ԻԴ. 1–10։

[270]«Եւ մէկ շաբթի օրը Մարիամ Մագդաղենացին առտուանց դեռ չլուսցած դերեզմանը կուգայ, ու կը տեսնէ որ քարը դերեզմանին դռնէն վերցուած է։ Ետքը կը վազէ կուգայ Սիմոն Պետրոսին եւ միւս աշակերտին՝ որն որ Յիսուս կը սիրէր, եւ կ'ըսէ անոնց. Տէրը դերեզմանէն վերցուցին, ու չենք գիտեր ո՛ւր դրին զանիկա։ Ուստի ելաւ Պետրոս եւ միւս աշակերտը, ու դէպի դերեզմանը կուգային։ Ու երկուքն ալ մէկտեղ կը վազէին. եւ միւս աշակերտը Պետրոսէն աւելի չուտ վազելով՝ անկէ առաջ դերեզմանը եկաւ։ Եւ ծռելով նայեցաւ, ու տեսաւ որ կտաւները հոն կը կենային, բայց ինքը ներս չմտաւ։ Սիմոն Պետրոս ալ հասաւ, որ անոր ետեւէն կուգար, ու դերեզմանը մտաւ, եւ տեսաւ կտաւները որ հոն կը կենային. ու վարշամակը որ անոր գլուխն էր, ուրիշ կտաւներուն հետը չէր, հապա ծալած զատ մէկ կողմ դրուած էր։ Ան ատեն ներս մտաւ միւս աշակերտն ալ՝ որ առաջ դերեզմանը եկեր էր, տեսաւ ու հաւատաց։»— Յովհաննէս Ի. 1–8։

[271]Այս չորս վկաներու վկայութեանց վրայ կ'աւելնայ Սբ. Պօղոսինն ալ, որ Դամասկոսի ճամբուն վրայ հրաշալի տեսիլք մը ունեցաւ Տէրոջը մասին։ Մեռելոց յարութեան նկատմամբ Առաքեալը վերջէն վկայեց. «Ինչու որ սկիզբ առաջ ես ձեզի աւանդեցի անիկա՝ որն որ ես ալ ընդունեցի, թէ Քրիստոս մեր մեղքերուն համար մեռաւ գիրքերուն ըստ ծին համեմատ, եւ թէ թաղուեցաւ, ու յարութիւն առաւ երրորդ օրը՝ գիրքերուն ըստ ծին համեմատ. եւ թէ երեւցաւ Կեփասին, ու վերջը տասներկուքին. ետքը հինգ հարիւրէ աւելի եղբայրներուն մէկտեղ երեւցաւ, որոնցմէ շատերը մինչեւ հիմա կան, եւ ոմանք ալ ննջեցին. ու ետքը երեւցաւ Յակոբոսին, ետքը բոլոր Առաքեալներուն։ Ամենէն վերջը որպէս թէ վիժածի մը՝ ինծի ալ երեւցաւ։»— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 3–8։

[272]Սբ. Յովհաննէս՝ վերջէն Տէրոջը նկատմամբ դրելով՝ կը չեշտէ այն իրողութիւնը թէ բուն իսկ իրենց աչքերովը տեսան, ըսելով, «Կենաց բանին վրայով որ սկիզբէն էր, որուն համար լսեցինք, որն որ մեր աչքերովը տեսանք, որուն նայեցանք ու մեր ձեռքերը չօշափեցին. (եւ կեանքը յայտնուեցաւ, ու տեսանք եւ կը վկայենք ու ձեզի կը պատմենք այն յաւիտենական կեանքը, որ Հօրը քովն էր ու մեզի յայտնուեցաւ). Ան որ տեսանք ու լսեցինք՝ ձեզի կը պատմենք, որ դուք ալ մեզ հետ հաղորդութիւն ունենաք. եւ մեր հաղորդութիւնը Հօրը հետ է՝ ու իր Որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի հետ։ Եւ այս բաները կը գրենք ձեզի, որ ձեր ուրախութիւնը կատարեալ ըլլայ։»— Ա. Յովհաննէս Ա. 1–4։

[273]Այսպէս կը տեսնենք թէ հինգ հարիւրէ աւելի վկաներ կային որոնք վկայ հանդիսացան Տէր Յիսուսի յարութեանը։ Անիկա ինքնին պէտք է ամէն տարակոյսէ վեր հաստատէ իրողութիւնը. թայց երբ կը տեսնենք Տէրոջը յարութեանը պատճառը, ոչ միայն կը պարզուի ամբողջ խնդիրը, այլ նաեւ զայն

տեսնողին սրտին մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ։ Դարձեալ մենք յիշելու ենք թէ Տէրոջը այս հատատարիմ վկաները Անոր յարութեան նկատմամբ իրենց վկայութիւնը տալու համար կղզիացած տեղ մը չգացին, հապա անոնք զայն հրապարակաւ յայտարարեցին, դատաւորներու, Հրեայ եւ հեթանոս փիլիսոփաներու, պալատականներու, օրէնսդէտներու, ինչպէս նաեւ հասարակ ժողովուրդին առջեւ։ Անոնք չսպասեցին՝ տարիներ վերջը տալու Անոր յարութեան նկատմամբ իրենց վկայութիւնը, հապա մեծ անցքին տեղի ունենալէն անմիջապէս վերջ վկայել սկսան։ Զայն յայտարարելուն մէջ անոնք այնքան համարձակ էին, որ եթէ անոնց վկայութիւնը ժխտելու ուժէ կարելիութիւն կէնար, կրնանք վստահ ըլլալ թէ Փարիսեցիները պիտի փորձէին ընել այդ բանը։ Անոնք համբաւ, փառք կամ հարստութիւն չահելու նպատակաւ չտուին այս վկայութիւնը։ Ընդհակառակը, անոնք դիտէին թէ այս կերպով իրենց վրայ կը հրաւիրէին Փարիսեցիներու եւ իշխաններու զայրոյթը ու ինքզինքնին տառապանաց ու մահուայ կ'ենթարկէին։

[274]*Պենտէկոստէին՝ Տէրոջը յարութենէն միայն յիսուն օր վերջը, Պետրոս Առաքեալ բազմութեան մէջ կանգնելով՝ Հրէից եւ Երուսաղէմի բոլոր բնակիչներուն քարոզեց Տէրոջը յարութիւնը։ Նա իր պերճախօսութեամբը բացագանչեց. «Ուստի բոլոր Իսրայէլի տունը ճշմարտապէս թող գիտնայ, որ Աստուած անիկա Տէր ալ ըրաւ՝ Օծեալ ալ, ան Յիսուսը որ դուք խաչեցիք։» (Գործք Առաքելոց Բ.36) Առաքեալին ապացոյցը այնքան վստահելի ու համոզիչ էր, որ այն Հրեաները որոնք Տէրոջը մահուան դատապարտելուն մէջ բաժին ունեցած էին, «իրենց սրտերուն մէջ ղջացին, եւ ըսին Պետրոսին ու միւս Առաքեալներուն, Մարդիկ եղբայրներ՝ ի՞նչ ընենք։» Ասոնցմէ ոմանք նահատակուեցան, ինչու որ Քրիստոսը եւ Անոր յարութիւնը քարոզեցին։*

(Գործք Առաքելոց է. 1–9) Առաքեալները եւ նախկին Քրիստոնեաները մեծ հալածանք կը կրէին որովհետեւ անվախօրէն վկայեցին Յիսուսի մեռելներէն վերակենդանանալը։ Անոնք պիտի չընէին ասիկա եթէ կը չանային ուժէ խաբէական ձեռնարկութիւն յառաջ տանիլ։ Այս վարդապետութիւնները քարոզելու անոնց չարժառիթն էր մարդկութեան փրկութեան եւ ազատագրութեան համար Տէրոջը ունեցած ծրագրին իրականացման վկաներ հանդիսանալ։

ՔՐԻՍՏՈՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՏԷՐԸ

[275]*Յիսուս իբր մարդ մեռաւ սակայն իբրեւ Աստուածային էակ յարութիւն առաւ։ (Ա. Պետրոս Գ. 18) Եհովա խոստացած էր Անոր աստուածային բնութիւն պարգեւել, որով զօրութիւն եւ իշխանութիւն ու ներակից կեանք պիտի ստանար։ Մի միայն Աստուածային էակները իրենք իրենց մէջ կեանք ունին ու ոչ մէկ բանի կը կարօտին կեանքը վառ պահելու համար։ Յիսուս ըսաւ. «Ինչպէս որ Հայրը իր անձին մէջը կեանք ունի, անանկ ալ Որդիին տուաւ որ իր անձին մէջը կեանք ունենայ։» (Յովհաննէս Ե. 26) Երկրի վրայ եղած ժամանակ նա մարդ մըն էր։ Երբ որ նա մահուընէ վերակենդանացաւ՝ Եհովա Աստուծոյ բուն նմանութեամբն էր։ Նա իր (Եհովայի) փառացը լոյսն է եւ իր էութեանը բուն պատկերը. ան որ Իր զօրութեան խօսքովը ամէն բան կը բռնէ, իր անձովը մեր մեղքերը սրբելով, բարձրերը՝ Աստուծոյ մեծութեանը աջ կողմը նստաւ։ Եւ այնչափ աւելի լաւ եղաւ հրեշտակներէն, որչափ որ անոնցմէ աւելի աղէկ անուն ժառանգեց։» (Եբրայեցիս Ա. 3,4) Նա Յորդանանի մէջ մկրտուած ատեն աստուածային բնութենէն չդացուեցաւ. իսկ յարութեան ժամանակ աստուածային բնութեամբ ծնաւ։ Երբ նա մեռելներէն կենդանացաւ, թէ Տէր եւ թէ Օծեալ էր։ (Գործք Առաքելոց Բ. 36) Տէր կը նշանակէ մէկը որ տէր է. մէկը՝ որ զօրութիւն եւ իշ-*

խանութիւն ունի, ու մէկը՝ որուն հետեւորդները զինքը որպէս Վարդապետ (ուսուցիչ) եւ Տէր կ՚ընդունին: Քրիստոս օծեալ կը նշանակէ. մէկը՝ որ Եհովայէն նշանակուած է իրագործելու Իր մեծ ծրագիրը: Ուստի ներկայիս մեռելներէն կենդանացած ըլլալով, նա թէ՛ ամէն բաներու տէրն է, եւ թէ՛ զօրութեամբ ու իշխանութեամբ օժտուած է իրագործելու համար Եհովայի ծրագիրը: Յիսուս անունը ժողովուրդին Փրկիչը կը նշանակէ: Ասիկա Իր աշխարհային անունն էր: Ասիկա իրեն տրուած էր մասնաւորապէս ցոյց տալու թէ ինք մեղք-կրող մըն էր, կամ թէ մէկը՝ որ իր հոգին մեղաց զոհ ըրաւ, որը մեզ համար տառապեցաւ եւ մեր մեղքերը կրեց —մէկը զոր Մարգարէն «վիշտերու մարդը» կը կոչէ:

[276]*Երբ նա մահուընէ վերակենդանացաւ, Եհովա զինքը խիստ բարձրացուց ու Անոր անուն մը տուաւ որը միւս բոլոր անուններէն աւելի բարձր է: Կար ժամանակ մը երբ Նա վչտաց տէր ու ցաւոց տեղեակ մարդ մը եղած էր, բայց ներկայիս մեռելներէն յարութիւն առած ըլլալով՝ խիստ բարձրացած է, այս պատճառաւ է որ Առաքեալը կ՚ըսէ. «Եւ կերպարանքովը մարդու պէս գտնուելով, ինքզինքը խոնարհեցուց՝ մինչեւ մահուան հնազանդ եղաւ, ու ան ալ խաչին մահուանը: Ասոր համար Աստուած ալ զանիկա խիստ բարձրացուց, ու անոր անուն մը տուաւ՝ որ ամէն անունէ վեր է. որ Յիսուսի անունին ամէն ծունկ ծռի՝ երկնաւորներուն ու երկրաւորներուն եւ երկրի տակ գտնուողներուն, ու ամէն լեզու դաւանի թէ Յիսուս Քրիստոս Տէր է՝ Հօր Աստուծոյ փառքին համար:»— Փիլիպպեցիս Բ. 8–11:*

[277]*Աստուած վճռած է թէ քանի որ երկիրը Յիսուսի տառապանաց թատերաբեմն էր, նոյնպէս ալ Անոր փառաց թատերաբեմը պիտի ըլլայ, ու բոլոր արարածները Յիսուսի անուան պիտի խոնարհին, եւ թէ ամէն արարած պիտի խոստովանի թէ Յիսուսը Քրիստոս է ու Տէր է:*

[278]*Յիսուս յարութիւն առած օրը, ու անկէ վերջ, այլեւայլ առիթներով երեւցաւ Իր աշակերտներուն եւ ուրիշներուն՝ որոնք մասնաւորապէս կը սիրէին զինքը: Նա Իր խաչուած մարմինովը չերեւցաւ ամենուն. ոչ ալ այն մեծամեծ հաղուստովը՝ որով թաղուած էր: Սբ. Գրոց արձանագրութիւնը ցոյց կուտայ թէ կտաւեղէնները եւ վարշամակը ծալլուած ու մէկ կողմ դրուած էին գերեզմանին մէջ: Եթէ նա Իր խաչուած մարմինովը երեւցած ըլլար, անոնք որ ամբողջ երեք ու կէս տարի իր հետ էին, դիւրաւ պիտի ճանչնային զինքը: Անտարակոյս Մարիամ պիտի ճանչնար զինքը: Նա անգամ մը որպէս պարտիզպան երեւցաւ անոր, եւ այնատեն միայն ճանչցաւ զԱնիկա երբ իրեն ծանօթ ձայնով մը խօսեցաւ: Յիսուսի Իր աշակերտներու եւ ուրիշ վկաներու երեւնալու Սբ. Գրոց համառօտ պատմութիւնը հետեւեալն է.*

[279]*Նա իր յարութիւն առած օրը, Կիրակի առաւօտ խիստ կանուխ, Մարիամ Մագդաղենացիին երեւցաւ Երուսաղէմի մէջ, գերեզմանին քով:— Յովհաննէս Ի. 11–18:*

[280]*Միեւնոյն Կիրակի առաւօտուն երեւցաւ այն կիներուն որոնք գերեզմանէն կը վերադառնային:— Մատթէոս ԻԸ. 9,10:*

[281]*Միեւնոյն Կիրակի առաւօտուն, Երուսաղէմի մօտ միայն Սիմոն Պետրոսի երեւցաւ:— Ղուկաս ԻԴ. 34:*

[282]*Միեւնոյն օրը նա Էմմաուս գացող երկու աշակերտներու երեւցաւ, Երուսաղէմի եւ Էմմաուսի միջեւ:— Ղուկաս ԻԴ. 13–21:*

[283]*Միեւնոյն Կիրակի իրիկունը երեւցաւ Առաքեալներուն, (բացի Թովմասէ) Երուսաղէմի մէջ:— Յովհաննէս Ի. 19–25:*

[284]*Շաբաթ մը վերջ (Կիրակի իրիկունը) Նա դարձեալ երեւցաւ Առաքեալներուն, Երուսաղէմի մէջ, ուր ներկայ էր նաեւ Թովմաս:— Յովհ. Ի. 26–29:*

[285]Անկէ մի քանի օրեր յետոյ Նա Գալիլիոյ Ծովուն եղերքը Իր եօթը աշակերտներուն երեւցաւ որոնք կրկին սկսած էին ձկնորսութեամբ պարապիլ: Յովհաննու Ի. 1–13:

[286]Բիչ վերջը նա երեւցաւ 11 աշակերտներուն՝ Գալիլիոյ մօտ լեռան վրայ:— Մատթ. ԻԸ. 16–28:

[287]Աւելի քիչ վերջը նա դարձեալ երեւցաւ Իր 500է աւելի հետեւորդներուն, որոնք հաւաքուած էին

[288]Նա դարձեալ երեւցաւ՝ միայն Յակոբոս Առաքեալին:— Ա. Կորնթացւոց ԺԵ. 7:

[289]Ապա՝ վերջին անգամ ըլլալով՝ Զիթենեաց Լեռան վրայ Իր աշակերտներուն երեւցաւ Իր համբարձման ժամանակ:—Ղուկասու ԻԴ. 50,51 Գործք Առաքելոց Ա. 6–9:

[290]Շատերու մտքին մէջ այն հարցը պիտի ծագի՝ թէ արդեօք նա հոգեղէն մարմնով երեւցաւ թէ ոչ մարդկային մարմնով, եւ եթէ անիկա Իր խաչուած մարմինը չէր, ուրեմն զայն ի՞նչպէս ձեռք ձգեց: Մենք կրնանք վստահ ըլլալ թէ նա մարդկային մարմնով չվերակենդանացաւ, որովհետեւ վերոյիշեալ պարագաներէն մէկուն մէջ աշակերտներուն երեւցաւ՝ երբ սենեակի մը մէջ կը գտնուէին որուն դռները ամրցուած էին: (Յովհաննու Ի. 19–26) Մեկ պատասխանը այն է թէ, ներկայիս, իրրեւ աստուածային էակ մը, Նա զօրութիւնը ունէր մարմին մը ու հագուստեղէն ստեղծելու եւ երեւնալու ուէ առնէ կամ ուէ առթիւ որ կը փափաքէր: Մարիամ Magdalենացին պարտիզպան մը կարծեց. այն երկու աշակերտները որոնք Անոր հետ կը քալէին, ինքը օտարական մը կարծեցին: Դարձեալ, Գալիլեայի ծովուն վրայ աշակերտներէն ոչ մէկը գիտէր իր մարմնովը ճանչցաւ. նոյնպէս ալ ուրիշ առթիւ անոնց երեւցած ժամանակ: Այս բոլոր պարագաներուն Նա իր ձայնովը, խօսքերովը եւ Իր ծանօթ ձայնովը ճանչցուեցաւ: Թովմասը համոզելը դժուար էր. Նա

յայտնեց թէ պէտք էր աւելի փաստ ունենար. որով Տէրը գամերու եւ նիզակի վէրքերով մարմին մը ստեղծեց Թովմասը կարենալ համոզելու համար: Եւ երբ նա համոզուեցաւ, Յիսուս ըսաւ անոր. «Թովմաս՝ որովհետեւ դուն զիս տեսար, հաւատացիր. երանի՛ անոնց որ տեսած չեն ու կը հաւատան:»— Յովհաննէս Ի. 27–29:

[291]Յիսուսի Իր աշակերտներուն երեւնալու նպատակը լիովին հաստատել էր թէ Ինքը յարութիւն առած ու կենդանի է: Նա զօրութիւնը ունէր հոգեղէն մարմին մը ստեղծելու ու անով յայտնուելու եւ ուէ տան լուծելու զայն. ու անտարակոյս՝ երբ Նա կղպուած դռներէ ներս գտնուող աշակերտներուն երեւցաւ, Նա մարմինը անմիջապէս անոնց ներկայութիւնը ստեղծեց, եւ մեկնած ժամանակ լուծեց: Անոնց ապացուցանելու համար թէ Ինքը միսէ ու ոսկորներէ բաղկացած իրական մարմին մըն էր, Նա ըսաւ. «Շօշափեցէք զիս ու տեսէ՛ք, վասնզի հոգին մարմին եւ ոսկորներ չունենար, ինչպէս որ զիս կը տեսնէք որ ունիմ:» (Ղուկաս ԻԴ. 39) Ասիկա հոգեղէն մարմին մը չէր, այլ երկրային մարմին մը: Այն մարմինը՝ որով Նա երկինք համբարձաւ եւ որը կը կրէ երկնից մէջ, փառաւոր մարմին մըն է, որուն ոչ մէկ մարդ կրնայ նայիլ ու ապրիլ՝ առանց Եհովայի հրաշալի զօրութեանը. Պօղոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Մարմին եւ արիւն չեն կրնար Աստուծոյ Թագաւորութիւնը ժառանգել:» (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 50,51) Ասկէ իզատ Սբ. Յովհաննէս կ'ըսէ. «Եւ տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլանք. բայց գիտենք որ երբ անիկա յայտնուի, անոր պէս պիտի ըլլանք. վասնզի անիկա պիտի տեսնենք ինչպէս որ է:»— Ա. Յովհաննէս Գ. 2:

[292]Պօղոս Առաքեալի փառաւորուած Տէրոջը հրաշալի մի երեւոյթը ցոյց տրուած էր: Երբ նա Դամասկոս կ'երթար՝ յանկարծ երկինքէն լոյս մը փայլեցաւ իր շուրջը: Նա չտեսաւ Յիսուսի մարմինը, այլ

միայն անոր փառաւոր մարմնէն ճառագայթող լոյսը: Նա ձայն մը լսեց որ կ'ըսէր իրեն. «Ես Յիսուսն եմ:» Այս լոյսը այնքան պայծառ էր որ նա երեք օր կոյր մնաց. եւ Տէրը հրաշքով մը բժշկեց անոր կուրութիւնը: «Եւ չուտ մը անոր աչքերէն թեփերու պէս բաներ ինկան. եւ իսկոյն տեսաւ ու ելաւ մկրտուեցաւ:» (Գործք Առաքելոց Թ. 1–19) Պօղոս Առաքեալ վերջէն այս դիպուածին ակնարկելով ըսաւ. «Ամենէն ետքը որպէս թէ վիժածի մը՝ ինծի ալ երեւեցաւ:» (Ա.Կորնթացւոց ԺԵ. 8) Հոս մեզի պզտիկ զաղափար մը տրուած է Տէրոջը փառաւոր մարմնին մասին: Այս իրողութիւնները ցոյց կուտան թէ այն մարմինները որոնցմով Յիսուս յայտնուեցաւ Իր յարութենէն վերջ, խաչուած մարմինը չէին, ոչ ալ Իր հոգեւոր փառաւոր մարմինը, հապա այնպիսի մարմիններ՝ որոնք Իր աշակերտներուն երեւնալու համար մասնաւորապէս ստեղծուած էին: Մեր Տէրոջ մարդկային մարմինը, այն որ խաչուած էր, Աստուծոյ զօրութեամբը դերեզմանէն փոխադրուած էր: Եթէ ան հոն մնացած ըլլար, աշակերտներու հաւատքին արդելք մը պիտի ըլլար, որոնք դեռ դաստիարակուած չէին հոգեւոր բաներու մէջ: Անոնք այս ուղղութեամբ չդաստիարակուեցան մինչեւ որ Հոգեգալուստին անոնց տրուեցաւ Սբ. Հոգին: Սբ. Գիրքը Յիսուսի խաչուած մարմնի ինչ ըլլալուն մասին լուռ կը մնայ, բացի այն կէտէն, թէ ան չփտեցաւ, չապականեցաւ: (Գործք Առաքելոց Բ. 27,31) Միայն կրնանք խորհիլ թէ Տէրը կրնար զայն տեղ մը պահել՝ Հազարամեայ ժողովուրդին ցուցադրելու համար: Սբ. Գիրքը կը յայտնէ թէ Աստուած հրաշալի կերպով պահեց Մովսէսի մարմինը (Բ.Օրինաց ԼԴ. 6, Յուդա 9). եւ եհովա կրնար նոյնքան դիւրութեամբ պահած ու պատսպարած ըլլալ Յիսուսի մարմինը: Յիսուս իրրեւ աստուածային էակ մը՝ Հօրը բուն նմանութեամբը՝ յարուցուած ըլլալով՝ վստահ ենք թէ ոչ մէկ մարդ կրնայ Անոր նայիլ ու դեռ ապրիլ: (Ելից ԼԳ. 20) Քրիստոս Յիսուս Տէրը երկնից մէջ փառաւոր էակ մըն է, տասը հազարէն ամենագեղեցիկը, ու բոլորովին զմայլելի, եւ Անոր փառաւորուելէն իվեր ոչ մէկ մարդկային աչք երբէք տեսած է զինքը, բացի այն տեսիլքէն որ հրաշքով մը տրուեցաւ Սբ. Պօղոսի:

[293]Տէր Յիսուսի յարութեան նպատակին ըմբռնումը ուրիշ փաստ մը կ'ընծայէ՝ թէ Նա որպէս աստուածային էակ վերակենդանացած էր: Ինչպէս որ տեսանք, փրկանքը մարդկային կատարեալ էակի մը մեռնելովը պէտք էր հայթայթուէր: Այս փրկագինը, այսինքն՝ մարդկային կատարեալ կեանքի մը արժէքը, բուն իսկ երկնից մէջ ներկայացուելու էր իբրեւ մեղաց–զոհ մարդկութեան համար: Մինչեւ որ ասիկա տեղի չունենար, փրկանքը անարժէք պիտի ըլլար եւ ոչ ալ մարդկային ցեղը պիտի ղնուէր մահուընէ ու անոր արդիւնքներէն: Պօղոս Առաքեալ որոշ կերպով կ'սէ՝ թէ Քրիստոս Յիսուս բուն իսկ երկինքը մտած է, ներկայիս մեզ համար Աստուծոյ առջեւ ներկայանալու: (Եբրայեցիս Թ. 24) Ներկայիս Նա մեծ քահանայապետ մըն է որ երկինք գացած է, քահանայապետ ըլլալով ամէն անոնց համար որոնք Իր միջոցաւ Աւետարանական Դարու տեղողութեան Աստուծոյ կը դիմեն: (Եբրայեցիս Դ. 14–16) Ինչպէս որ տեսանք այլաբանական քաւութեան օրը, Աստուած Իսրայէլի քահանայութեան միջոցաւ մեղաց–պատարագի պատկեր մը տուաւ: Քահանայապետին՝ Սրբութեան Սրբոցը մտնելը եւ արիւնը քաւութեան տախտակին վրայ սրսկելը պատկեր մըն էր Յիսուսի երկինք երթալուն, եւ Իր զոհաբերութեան արժանիքը, որպէս մեծ մեղաց–պատարագ մը Աստուծոյ առջեւ ներկայացնելուն: Ասիկա անկարելի պիտի ըլլար եթէ Յիսուս իրրեւ աստուածային էակ յարութիւն առած չըլլար:

[294]Վերջէն, Յիսուս Քրիստոս Իր հրեշտակին միջոցաւ Սբ. Յովհաննէսի յայտնութիւն մը տուաւ,

որը Յայտնութեան գրքին մէջ արձանագրուած է։ Անոր մէջ նա ըսաւ. «Ես կենդանի եմ, ու ես այն եմ որ մեռայ, եւ ահա կենդանի եմ յաւիտեանս յաւիտենից. ու ես ունիմ մահուայ եւ դժոխքի բանալիները։» (Յայտնութիւն Ա. 18) Դժոխքը չիրիմ կամ դերեզման կը նշանակէ, եւ կամ մահուայ վիճակը որուն մատնուած է մարդկութիւնը այսքան երկար դարեր։ Մահը մեծ թշնամին է, եւ որչեալ ժամանակին Տէրը պիտի ջնջէ կամ ոչնչացնէ թէ՛ մահը եւ թէ՛ դերեզմանը ինչպէս վերջէն պիտի տեսնենք։

295Անոնք որ կը տեղեկանան Յիսուս Քրիստոսի յարութեանը եւ կ՚ըմբռնեն ու կը գնահատեն անոր նպատակը, ի սրտէ կը հրճուին։ Դեռ միայն լուսաւորուածները գնահատած են այն իրողութիւնը՝ թէ Յիսուսի յարութիւնը Աստուծոյ սքանչելի գնարին մէկ լարը կը կազմէ։ Որչեալ ժամանակին այս բաները բոլորին ալ պիտի ծանօթացուին, եւ ամէնն ալ պիտի ըմբռնեն այս հիանալի ճշմարտութիւնը։ Տէրը Իր մարմնի անդամներու ընտրութիւնը լրացնելէ վերջ, որ Եկեղեցի կոչուած է (Կողոսացիս Ա. 18), Իր արժանիքը կամ փրկանքի–գոհը աշխարհի մարդկութեան համար Աստուծոյ պիտի ներկայացնէ, որով բոլորն ալ պիտի ստանան Իր յարութեան բարիքները։ Վերոյիշեալ վկայութիւնները վճռականապէս կը հաստատեն Քրիստոս Յիսուսի մեռելներէն յարութիւն առնելը։

296Պօղոս Առաքեալի օրով ոմանք կ՚ուրանային յարութիւնը, ինչպէս որ անկէ իվեր ալ շատեր ուրացած են ու դեռ կ՚ուրանան։ Սբ. Պօղոս անոնց պատճառաբանութեան պատասխանելով՝ կ՚ըսէ. «Ուրեմն թէ որ Քրիստոս կը քարոզուի՝ որ մեռելներէն յարութիւն առած է, ի՞նչպէս ձեզմէ մէկ քանիները կ՚ըսեն թէ մեռելոց յարութիւն չկայ։ Թէ որ մեռելոց յարութիւն չկայ, ուրեմն Քրիստոս ալ յարութիւն առած չէ. եւ թէ որ Քրիստոս յարութիւն առած չէ, ուրեմն մեր քարոզութիւնը պարապ է, ու

ձեր հաւատքն ալ պարապ է. եւ մենք ալ Աստուծոյ սուտ վկաները եղած կ՚ըլլանք. որովհետեւ Աստուծոյ համար վկայութիւն տուինք թէ ինքը մեռելներէն յարուցց Քրիստոսը, որ զանիկա չէ յարուցած, թէ որ մեռելները յարութիւն չեն առներ. քանզի թէ որ մեռելները յարութիւն չեն առներ, Քրիստոս ալ յարութիւն առած չէ. եւ թէ որ Քրիստոս յարութիւն առած չէ, ձեր հաւատքը պարապ է, ու տակաւին ձեր մեղքերուն մէջ էք։ Նոյնպէս ալ Քրիստոսով ննջողները կորսուած են։ Թէ որ միայն այս կեանքիս համար Քրիստոսի յուսացած ենք, մենք բոլոր մարդոցմէ աւելի խղճալի ենք։ Բայց հիմա Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն առած է՝ ննջեցեալց առջի պտուղը։ Որովհետեւ մարդով եղաւ մահը. մարդով ալ մեռելոց յարութիւնը։ Վասնզի ինչպէս որ Ադամով ամէնը կը մեռնին, անանկ ալ Քրիստոսով ամէնը կենդանի պիտի ըլլան. բայց ամէն մէկը իր կարգովը՝ առջի պտուղը Քրիստոս, ետքը Քրիստոսինները՝ իր գալուս (ներկայութեան) ատենը. Անկէ ետեւ կուգայ վախճանը, երբոր թագաւորութիւնը պիտի տայ Աստուծոյ ու Հօրը ձեռքը, երբոր խափանէ ամէն իշխանութիւնը եւ ամէն պետութիւնը ու զօրութիւնը։ Ինչու որ անոր պէտք է թագաւորել, մինչեւ որ բոլոր թշնամիները իր ոտքերուն տակը դնէ։ Վերջին թշնամին որ պիտի խափանի՝ մահն է։»— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 12–26։

297Շնորհիւ Յիսուսի մահուան ու յարութեան եւ երկինք համբարձման, ամէն մարդու յաւիտենական կեանքի տիրանալու լաւ եւ կատարեալ պատեհութիւն մը երաշխաւորուած է։ Այս նախապատրաստութիւնը եւ երաշխաւորութիւնը ընդգծուած է, ինչպէս որ Սբ. Պօղոս կ՚ըսէ. «Ինչու որ ինքը (Աստուած) օր մը սահմանած է, որուն մէջ աշխարհս արդարութեամբ պիտի դատէ այն մարդուն ձեռքովը, որն որ որոշեց, ու ամէն մարդու երաշխիք տուած է՝ զանիկա մեռելներէն յարուցանելով։»

(Գործք Առաքելոց ԺԷ. 31) Մենք ներկայիս ճիշտ այդ «որոշուած օրուայ» մէջ կը թեւակոխենք, ուր աշխարհը սկսած է տեղեկանալ ու ի մօտոյ չատ աւելի պիտի դիտնայ այն բարիքներու մասին, որոնք Տէրոջը յարութեանը արդիւնքն են: Այդ մեծ օրուայ մէջ Տէրը փառքով պիտի թագաւորէ ու պիտի կատարուին Իր խօսքերը. «Ասոր վրայ մի՛ զարմանաք, ինչու որ ժամանակ պիտի գայ՝ որ բոլոր գերեզմաններու մէջ եղողները անոր ձայնը պիտի լսեն, ու դուրս պիտի գան, անոնք որ բարի գործեր են, կենաց յարութեան համար, եւ անոնք որ չար գործեր են դատաստանի (ոչ թէ դատապարտութեան) յարութեան համար:» (Յովհաննէս Ե. 28.տես Գրաբար Աստուածաշունչը) Այս մասին աւելի ըսելիք ունինք երբոր բացատրենք Աստուծոյ մեծ քնարին վերահաստատութեան լարը:

Ո՞րն է Հրէից կրօնական տարւոյ առաջին ամիսը: Գ. 245:

Այդ ամսուայ 14րդ օրը, ք. Ք. 33ին, ուր կը դտնուէր Յիսուս: Գ. 245:

Ի՞նչ էր անոնց մտքի վիճակը, ինչպէս նաեւ անոնց յոյսերը, Իր մահէն վերջ: Գ. 245:

Ի՞նչ էր աշակերտներու ակնկալութիւնը Իր յարութեան մասին: Գ. 245:

Սբ. Գիրք ուսանողները ներկայիս կրնա՞ն ըմբռնել Հին Կտակարանի՝ Տէրոջը յարութեան ակնարկող վկայութիւնները որոնք ասկէ առաջ չատ քիչ ըմբռնուած էին: Գ. 246:

Եհովա Եսայիի մարգարէութեան (ԾԳ. 6–11) մէջ ի՞նչպէս Քրիստոսի յարութեան ակնարկեց: Գ. 250:

Յիսուս Իր աշակերտներուն ըսա՞ծ էր թէ կ'ակնկալէր մեռելներէն յարութիւն առնել, եւ ուր: Գ. 251:

Յիսուսի աշակերտները ինչու՞ չէին կրնար ըմբռնել Իր յարութեան ակնարկող մարգարէութիւնները: Նոր Կտակարանէն այս պատասխանը ապացուցանող վկայութիւն մը տուր: Գ. 251:

Յիսուս ո՞ր օր խաչուեցաւ. եւ ի՞նչ էր յաջորդ օրը: Գ.253:

Շաբաթ օրը Հրեաներէն ի՞նչ բան կ'ակնկալուէր որ ընէին: Գ. 253:

Ե՞րբ վերջացաւ շաբաթ օրը: Գ. 253:

Ի՞նչ ըրին Մարիամ եւ ուրիշներ Յիսուսի խաչելութեան յաջորդող մէկշաբթի օրուայ առաւօտուն: Գ. 254:

Գերեզմանին մէջ ո՞վ երեւցաւ անոնց. եւ ի՞նչ ըսաւ պատգամաբերը: Գ. 254:

Հոս ի՞նչ ապացոյց ունինք թէ Յիսուսի յարութիւնը Աստուծոյ քնարի լարերէն մէկն է: Գ. 255:

Յիսուսի յարութիւնը լսող առաջին մարդ էակը ի՞նչ ազդեցութիւն կրեց: Գ. 255:

Այս լուրերը ի՞նչպէս ընդունուած ըլլալու էին երկնից մէջ Գ. 255:

Սբ. Գրքէն փաստեր ունի՞նք թէ Յիսուս երկրի վրայ եղած ժամանակ սուրբ հրեշտակները պաշտպանեցին անոր շահերը: Գ. 256:

Մանուկ Յիսուսի նկատմամբ հրեշտակներու ուրիշ ըրածներուն մասին Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Գ. 256:

Տրամաբանակա՞ն է ենթադրել՝ թէ հրեշտակները դիտեցին Յիսուսի ընթացքին յառջդիմական քայլերը Անոր ծնունդէն մինչեւ յարութիւնը: Գ. 257:

Կրնա՞նք ակնկալել թէ անոնք Յիսուս Քրիստոսի յարութեանը կ'սպասէին: Գ. 250:

Յիսուսի գերեզմանէն քարը մէկդի գլորելու համար երկինքէն ո՞վ դրկուեցաւ: Գ. 257:

Երկնքի մէջ ի՞նչ տպաւորութիւն գործեց Յիսուսի մահուայ ու գերեզմանի վրայ տարած յաղթանակը: Գ. 257:

Սբ. Գրքէն վկայէ թէ Յիսուս Քրիստոս Իր յարութենէն վերջ փառաբանուեցաւ երկնային զօրքերէն: Գ. 258:

Ի՞նչ բանն էր որ համոզեց աշակերտները՝ թէ Յիսուս Քրիստոս յարութիւն առած էր: Գ. 259:

Քրիստոս Յիսուսի յարութեան համար ի՞նչ հարկ կայ Սբ. Գրքէն ապացոյց ունենալ: Գ. 260:

Տրամաբանակա՞ն է ենթադրել թէ Յիսուսի աշակերտները Իր յարութիւնը ցոյց տուող ծրագիր մը պիտի հնարէին, իրողութեանց հակառակ: Գ. 260:

Փարիսեցիները ինչու՞ կը հաւատային մեռելոց յարութեան: Գ. 262:

Փարիսեցիները Պիղատոսէ մասնաւորապէս խնդրեցի՞ն որ Յիսուսի գերեզմանին վրայ մասնաւոր պահապաններ դնէ. եւ ինչու՞: Սբ. Գրքէն փաստ տուր: Գ. 262:

Աստուած կրնա՞ր առանց գերեզմանին քարը գլորելու յարուցանել Յիսուսը: Գ. 263:

Հռովմայեցի պահապանները ի՞նչ վկայութիւն տուին քարը մէկդի թաւալող երեւոյթին մասին: Գ. 264:

Ո՞վ էր Քրիստոսի յարութեան առաւօտուն Իր գերեզմանի առաջին այցելուն: Գ. 265:

Գտած՞ էր թէ ի՞նչ տեղի ունեցաւ հոն Մարիամ Մագդաղենացիի ու պատգամաբերին մէջնէ որ անոր երեւցաւ. եւ ի՞նչ էր անոր տուած պատգամը: Գ. 265:

Քահանաները ուրիշ ի՞նչ սխալ գործեցին երբ լսեցին Յիսուս Քրիստոսի յարութիւնը: Գ. 266:

Բացատրէ չորս Աւետարանիչներուն վկայութիւնները. ու ըսէ թէ արդեօք ոեւէ իրական տարբերութիւն կա՞յ անոնց մէջ։ Գ. 267–270։

Ուրիշ ո՞ր Առաքեալի վկայութիւնը աւելցուած է վերոյիշեալներուն. եւ նա ի՞նչ ըսաւ Յիսուսի յարութեան մասին։ Գ. 271։

Սբ. Յովհաննէս ուրիշ ի՞նչ վկայութիւն տուաւ Յիսուս Քրիստոսի յարութեան մասին։ Գ. 272։

Ի՞նչ էր Տէրոջը յարութիւնը վկայելու իրենց չարժառիթը։ Գ. 274։

Յիսուս ի՞նչ բնութեամբ յարութիւն առաւ։ Գ. 275։

Ի՞նչ կը նշանակէ ինքնագոյ կամ ներակից կեանք ունենալ։ Գ. 275։

Նա աստուածային բնութեամբ ե՞րբ յղացուեցաւ ու ե՞րբ ծնաւ։ Գ. 275։

Իր յարութենէն իվեր Տէրը ի՞նչ զօրութեան եւ իշխանութեան տիրացած է։ Գ. 275։

Ի՞նչ են Յիսուս եւ Քրիստոս բառերուն նշանակութիւնները։ Գ. 275։

Պատմէ թէ Սբ. Գիրքը ի՞նչ կ'ըսէ յարութեան ժամանակ Անոր բարձրացմանը մասին։ Գ. 276։

Վճռա՞ծ է Աստուած թէ ի՛նչպէս երկրի բնակիչները վերջ ի վերջոյ ալիտի պատուէն Տէր Յիսուսը։ Գ. 277։

Ցիշէ այն պատճառները թէ նա ինչո՞ւ Իր խաչուած մարմնովը չերեւցաւ։ Գ. 278։

Նա հոդեղէ՞ն թէ մարմնեղէն մարմնով երեւցաւ. ու ի՞նչպէս ստացաւ այն մարմինը որով նա երեւցաւ։ Գ. 290։

Նա ի՞նչպէս կրնար սենեակին մէջ աշակերտներուն ներկայանալ երբ դուռը կղպուած էր։ Գ. 290։

Յիսուս Իր խաչուած մարմինովը կրնա՞ր երկինք երթալ. եթէ ոչ, ինչո՞ւ ոչ. Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 291։

Տէրոջը՝ Սբ. Պօղոսի երեւնալը անոր վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ։ Գ. 292։

Տէրոջը՝ Սբ. Պօղոսի երեւնալը ի՞նչ կ'ապացուցանէ այն մարմիններուն նկատմամբ՝ որոնցմով Յիսուս յայտնուեցաւ, Իր յարութենէն քիչ վերջը։ Գ. 292։

Այլաբանական քաւութեան օրը, մեղաց-զոհին նկատմամբ ի՞նչ ծիսակատարութեանց մէջէն անցաւ քահանայապետը։ Գ. 293։

Ի՞նչ կը նշանակէ Յայտնութեան Ա. 18ին մէջ գործածուած դժոխք եւ դերեզման ոճերը։ Գ. 294։

Սբ. Պօղոս ի՞նչ փաստ տուաւ ընդդէմ այն հակառակութեան թէ Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն չէր առած։ Գ. 296։

Յիսուս Քրիստոսի յարութիւնը ի՞նչ կ'ներաշխաւորէ մարդկութեան։ Գ. 297։

Սբ. Գրքով ապացուցուր այս երաշխիքը։ Գ. 297։

Ըստ Գործք Առաքելոցի ԺԹ. 18ի մէջ ակնարկուած «սահմանած օրուայ՝ մենք ներկայիս ի՞նչ ժամանակուայ մէջ կը գտնուինք։ Գ. 297։

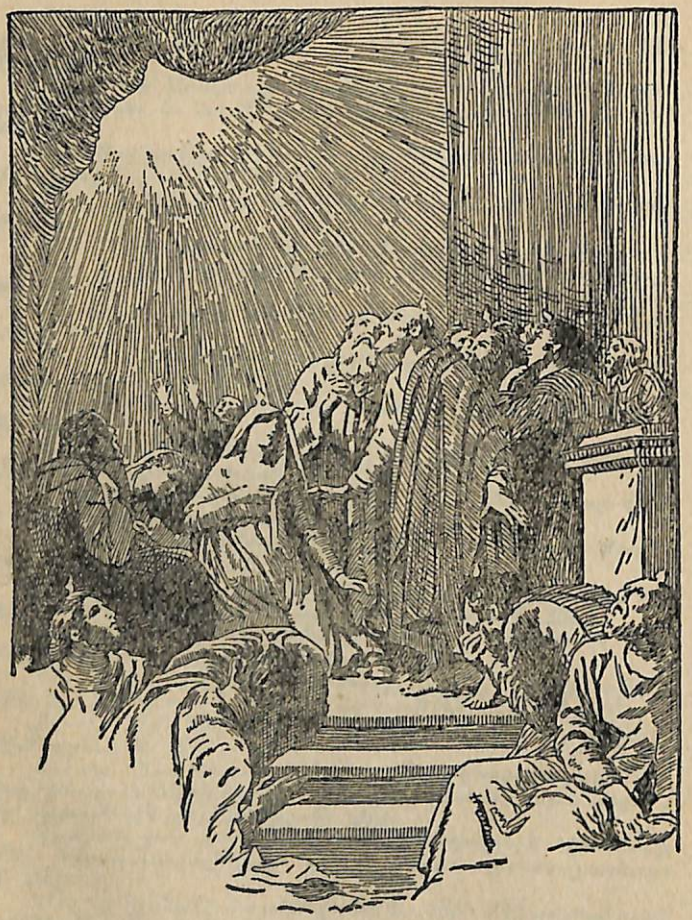

ԳԼՈՒԽ Ը

Լար 7.— ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՔՕՂԱՋԵՐԾՈՒՄ

ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ըսելով կը հասկնանք բան մը՝ որ խորապէս գաղտնի պահուած է: Անիկա բոլոր ուրիշներէն զգուշութեամբ եւ յաւէտ քօղազերծուած՝ բայց մասնաւորներու յայտնուած՝ անծանօթ բան մըն է: Եհովա ամենակարող ըլլալով՝ կրնայ Իր երկրային կամ երկնային բոլոր արարածներէն ծածկել կամ գաղտնի պահել Իր մեծ ծրագրին ոեւէ եւ կամ բոլոր մասերը, ու զանոնք Իրեն հաճելի ժամանակներուն մխայն յայտնել կամ գիտցընել: Նա Իր մեծ ծրագրին մէկ կէտը գաղտնի պահեց ամբողջ դարեր, եւ որը բացի պզտիկ փոքրամասնութենէ մը՝ դեռ բոլորին համար գաղտնիք մըն է:

299Յիսուս Երկրի վրայ եղած ատեն ժողովուրդին առակներով եւ մութ ասացուածքներով կ'ուսուցանէր: Իր աշակերտները Իրեն գալով հարցուցին. «Ինչո՞ւ համար առակներով կը խօսիս անոնց: Ան ալ պատասխան տուաւ ու ըսաւ անոնց, Անոր համար՝ որ ձեզի տրուած է գիտնալ երկնից թագաւորութեան խորհուրդները, եւ անոնց տրուած չէ:» (Մատթէոս ԺԳ. 10,11) Նկատելու է սակայն թէ Նա չըսաւ. «Դուք ներկայիս գիտէք Աստուծոյ խորհուրդները». հապա թէ՝ անոնց տրուած էր այս խորհուրդները գիտնալու առանձնաչնորհը: Նոյնիսկ Իր հետ եղող աշակերտներ չըմբռնեցին զինքը շատ մը բաներու մէջ: Վերջին գիշերը, Իր խաչելութենէն առաջ, Նա զանազան բաներու մէջ դասախարակեց զանոնք որոնք յառաջիկային օգտակար

պիտի հանդիսանային իրենց: Այդ պարագային նա ըսաւ. «Երբոր ան՝ ճշմարտութեան Հոգին գայ, ամէն ճշմարտութեան պիտի առաջնորդէ ձեզ. ինչու որ չէ թէ ինքն իրմէն պիտի խօսի, հապա ինչ որ լսէ՝ ան պիտի խօսի ու գալիքները ձեզի պիտի պատմէ:» (Յովհաննէս ԺԶ. 13) Հոս յիշուած ճշմարտութեան Հոգին Սուրբ Հոգին է, Աստուծոյ Հոգին, այն աներեւոյթ Հոգին՝ որ Աստուծոյ հետ ուխտ ընդներուն մտքին վրայ կը գործէ:

300Պենտէկոստէի օրն էր որ Սբ. Հոգին աշակերտներուն տրուեցաւ, այսինքն՝ Քրիստոսի յարութենէն յիսուն օր վերջը: «Եւ Պենտէկոստէին օրը հասնելուն՝ ամէնքն ալ միասին մէկտեղ էին: Ու յանկարծակի երկինքէն ձայն մը եկաւ աստիճաչունչ հովի մը ձայնին պէս, եւ բոլոր տունը լեցուց՝ ուր որ նստեր էին: Եւ բաժնուած լեզուներ երեւցան որպէս թէ կրակէ, ու ամէն մէկուն վրայ նստան: Եւ ամէնքն ալ Հոգւով Սրբով լեցուեցան, ու սկսան ուրիշ լեզուներով խօսիլ, ինչպէս որ Հոգին իրենց խօսիլ կուտար:»— Գործք Առաքելոց Բ. 1–4:

301Պենտէկոստէին էր որ՝ առաջին անգամը ըլլալով՝ Աստուծոյ մեծ խորհուրդը սկսաւ աշակերտներէն ըմբռնուիլ: Աստուծոյ խորհուրդը գլորման վէմ եղած է թէ՛ Հրէից եւ թէ՛ անուանապէս Քրիստոնեայ կոչուողներուն. բայց Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին նա բոլորին ալ պիտի դիտցընէ Իր խորհուրդին բոլոր գաղտնիքը, ու այն ատեն, ամէն անոնք որ պատշաճ կերպով օգտուին անկէ՝ մեծ ուրախութեամբ պիտի հրճուին:

302Խորհուրդը Քրիստոսն է, այն հզօրը՝ որու միջոցաւ, վերջ ի վերջոյ, փրկութիւն, աղատագրութիւն եւ օրհնութիւն պիտի պարգեւուի մարդկութեան այն բոլոր անհատներուն՝ որոնք պիտի ընդունին Քրիստոսը ու Անոր հնազանդին: Աստուած զանազան մարդեր գործածելով կանխապատրաստեց Իր գարերու խորհուրդը: Սակայն այդ ժամանակուայ բոլոր տեւողութեան նա զայն գաղտնի պահեց:

303Մահը մարդուն մեծ թշնամին եղած է՝ ու է: Մահը կեանքի բուն հակառակն է: Մարդուն միշտ մեծագոյն վախերէն եղած է յաւիտենական երջանիկ կեանք ունենալ: Իր եղեմէն վռնտուելէն իվեր՝ մարդը բան մը փնտռած է որուն վրայ կարենայ կենաց եւ երջանկութեան յոյս մը հաստատել: Սատանան էր մահուայ պատճառը, ու երբ Աստուած եղեմի մէջ արձակեց վճիռը, նա ըսաւ թէ կնոջը սերունդը պիտի ջախջախէ օձին գլուխը: Այս յայտարարութիւնը խոստումի մը բնոյթը ունէր, բայց այն ատեն չէր կրնար ըմբռնուիլ: Պենտէկոստէէն իվեր ոմանք այս խօսքերը որպէս երաշխիք մը ընդունած են, թէ Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին, խոստացուած սերունդը՝ կնոջը սերունդը, պիտի ոչնչացնէ Սատանան, որը մահուայ իշխանութիւնը ունի: Այդ յայտարարութենէն իվեր մօտաւորապէս երկու հազար տարիներ անցած էին երբ ուրիշ յաւելուածական խոստում մը տրուեցաւ:

304Ապա Եհովա կանչեց Աբրահամը ու անոր հետեւեալ խոստումը ըրաւ. «Քու սերունդովդ պիտի օրհնուին աշխարհի բոլոր ազգերը:» Ասիկա խորհուրդին մէկ ուրիշ ակնարկութիւնն էր. բայց այդ խոստումը իր պատշաճ իմաստովը չէր ըմբռնուած: Աբրահամ հաւատաց թէ Աստուած պիտի օրհնէր մարդկային ցեղը, առանց ըմբռնելու այն բուն մեթոտը որով զայն պիտի իրագործէր: Այս խոստումը տրուած ժամանակ Աբրահամ զաւակ չունէր: Մի քանի տարիներ եւս անցան եւ ահա ծնաւ Իսահակը, Աբրահամի անդրանիկ որդին: Աբրահամ հաւատաց թէ իր բնական սերունդը, իր որդին, պիտի ըլլայ այն իշխանը՝ որուն միջոցաւ ժողովուրդին պիտի պարգեւուի օրհնութիւնը. բայց իր որդին Իսահակը խորհուրդին մէկ պարզ պատկերն էր, զոր Աստուած գործածեց կանխապատկերացնելու համար մեծ ա-

զատարարը: Այս խոստումը Իսահակի եւ Յակոբի ալ կրկնուեցաւ, ու Յակոբի մահուայ ժամանակ, անոր սերունդը, որ բնականաբար Աբրահամի ալ սերունդն էր, որպէս տասներկու ցեղեր կազմակերպուեցան, Իսրայէլի ազգը կազմելով, եւ անկէ յետոյ իբրեւ Աստուծոյ ընտրեալ ազգը ճանչցուեցան: (Ծննդոց ԽԹ. 28, Բ. Օրինաց ԻՋ. 5) Այն ատեն էր որ հաւատարիմները հաւատացին թէ Աստուծոյ խոստացեալ օրհնութիւնները այս ազգին, իր ընտրեալ ժողովուրդին միջոցաւ պիտի գան: Բայց չատ չանցած՝ անոնք Եգիպտացւոց գերիները դարձան ու անոնց յոյսերը գրեթէ ի դերեւ ելած էին: Անոնք խիստ դառնօրէն հարստահարուած էին Եգիպտոսի մէջ՝ երբ Աստուած ղրկեց Մովսէսը անոնց ազատարարը ըլլալու՝ եւ Իսրայէլի ժողովուրդը Եգիպտական գերութենէն դուրս առաջնորդելու: Մովսէս ալ պատկեր մըն էր, կանխապատկերացնելով մեծ Ազատարարը: (Գործք Առաքելոց Գ. 22) Մովսէս մեռաւ ու խոստացուած օրհնութիւնը դեռ չէր իրականացած: Մովսէսի այն մարգարէական յայտարարութիւնը, թէ Աստուած Իսրայէլի իրեն պէս մէկը պիտի հանէր, առաջնորդեց մարգարէները ըմբռնելու՝ թէ Իսրայէլի ազգին հզօր մէկը պիտի ելնէր՝ որը մարդկութեան ազատարարը եւ օրհնիչը պիտի հանդիսանար:

[305]Մովսէսին անմիջապէս յաջորդեց Յեսու: Իր անունը փրկիչ կամ ազատարար կը նշանակէ: Բայց նա ալ մեծ Ազատարարին միայն մէկ պատկերն էր:

[306]Ապա Դաւիթ Իսրայէլի թագաւոր եղաւ: Իր անունը սիրեցեալ կը նշանակէ: Հրեաները յուսացած էին թէ թերեւս նա պիտի ըլլար մեծ ազատարարը, բայց նա իր ծերութեան ժամանակ իր զահը Սողոմոնի տուաւ, առանց իրականացնելու խոստացուած օրհնութիւնը: Սողոմոն աշխարհի ամենահամբաւաւոր մարդը եղաւ հարստութեան եւ իմաստութեան տեսակէտէ, ու Իսրայէլի յոյսերը իր վրայ

կեդրոնացած էին, վերջէն ի դերեւ ելլելու համար: Դաւիթ եւ Սողոմոն միայն օրինակները էին՝ կանխապատկերացնելով մեծ Ազատարարի գալուստը:

[307]Իսրայէլի ազգը վատասերեցաւ, ու Սեդեկիայի՝ իրենց վերջին թագաւորի իշխանութեան ներքեւ, Բաբելոնացւոց ձեռքը գերի ինկան, ու անոնք չորրնակ հպատակ մնացին ուրիշ ազգերու, մինչեւ որ բոլորովին վտարուեցան Պաղեստինէն:

[308]Իրենց մտքերուն վրայ ներգործող Աստուծոյ Սբ. Հոգիէն չարժուած՝ սուրբ մարգարէները վկայեցին գալիք այս մեծ Ազատարարի մասին, թէ անոր առաքելութիւնը եւ թէ անոր հետեւելիք փառքը. բայց անոնք չըմբռնեցին: Խնդիրը անոնց համար խորհուրդ մըն էր: (Ա. Պետրոս Ա. 11) Մինչեւիսկ երկնից հրեշտակները չանցին քննել զայն, բայց չծոյլատրուեցան: Աստուծոյ նպատակն էր խնդիրը պաղտնի պահել մինչեւ որ հասնէր մեծ ճշմարտութիւնը յայտնելու իր որոշեալ ժամանակը:

[309]Ապա եկաւ Յիսուս, որուն գալուստը յայտարարուած էր Յովհաննէս Մկրտիչէն, ու նա մատնանշուած էր իբրեւ այն որ պիտի վերցնէր աշխարհի մեղքը: Նա ընտրեց իր աշակերտները ու անոնք իր հետ քալեցին, եւ նա ամբողջ երեք ու կէս տարի կ'ուսուցանէր անոնց. բայց անոնք չըմբռնեցին մեծ խորհուրդը: Անոնք կ'ակնկալէին որ Յիսուս աշխարհային թագաւոր մը պիտի ըլլար, եւ կը յուսային թէ իրենք ալ թագաւորութեանը մէջ Անոր պիտի ընկերանային, թերեւս որպէս Անոր դահլիճին անդամները, որովհետեւ Իրմէ խնդրուած էր թէ կարելի՞ էր որ անոնցմէ մէկը իր աջ կողմը եւ միւսը իր ձախ կողմը նստէր թագաւորութեանը մէջ: Անոնք կ'ակնկալէին որ նա Իսրայէլը մեծ ազգ մը պիտի ընէ, ու կը հաւատային թէ Իսրայէլի միջոցաւ պիտի օրհնուէին միւս ազգերը: Երբ Նա մահացուեցաւ, անոնք մեծապէս յուսախաբուեցան, չուարեցան, եւ մեծ անձկութեան մէջ ինկան: (Ղուկաս

իդ. 21) Նոյնիսկ Իր յարութենէն վերջ անոնք չըմբռնեցին Իր առաքելութիւնը, ու ասիկա յայտնի է երկինք համբարձած առեն Անոր ուղղուած խօսքերէն: «Անոնք ալ մէկտեղ գալով կը հարցնէին Իրեն ու կ'ըսէին, Տէր Իսրայէլի թագաւորութիւնը այս ժամանակի՞ս մէջ նորէն պիտի հաստատես: Եւ ըսաւ անոնց. Ձեզի չվերաբերիր ժամերը եւ ժամանակները զիտնալը, որն որ Հայրը իր իշխանութեանը մէջ դրաւ. բայց Հոգւոյն Սրբոյ ձեր վրայ եկած առենը զօրութիւն պիտի առնէք, ու ինծի համար վկաներ պիտի ըլլաք Երուսաղէմի մէջ եւ բոլոր Հրէաստանի ու Սամարիայի մէջ ու մինչեւ երկրի ծայրերը: Եւ այս բաները որ ըսաւ, երբոր անոնք կը նայէին, համբարձաւ, եւ ամպ մը զանիկա անոնց աչքէն առաւ»:— Գործք Առաքելոց Ա. 6–9:

[310] Հնազանդելով Յիսուսի հրամանին, այս հաւատարիմ աշակերտները Երուսաղէմ գացին, այն տեղը, որ որպէս վերնատուն ճանչցուած է, ու հոն սպասեցին: Տասը օր անցաւ, եւ այն առեն էր որ իրենց այցելեց Սբ. Հոգին, Աստուծոյ աներեւոյթ զօրութիւնը. եւ Իր խոստումին համաձայն՝ աշակերտները սկսան ըմբռնել:

[311] Արդ՝ Յիսուս երկինք համբարձած՝ եւ Իր զոհին արժանիքը Եհովայի առջեւ ներկայացուցած ըլլալով, անոր ընդունուիլը Իր աշակերտներուն տրուած Սբ. Հոգիովը արտայայտուեցաւ, որոնք ամբողջ երեք ու կէս տարի Իր նուիրուած հետեւորդները եղած էին: Անտարակոյս, երկնից հրեշտակները այլեւս սկսած էին մի քիչ տեղեկութիւն ունենալ մեծ խորհուրդին մասին: Ի՛նչ ուրախութիւն եւ հրճուանք տիրած ըլլալու էր երկնից մէջ, երբ Յիսուս Քրիստոս Հօրը առջեւ ներկայանալով՝ Անոր մատոյց Իր զոհին արժանիքը ու ընդունուեցաւ Եհովայէն: Արդարեւ երկնային զօրքերը ներբողականներ երգած ըլլալու էին Անոր: Անոնք ականատես եղած էին մահուան եւ գերեզմանի վրայ Անոր տա-

րած յաղթանակին, որ ա՛լ երկինք բարձրացած՝ Հօրը երկրորդը կ'ըլլար: Ան մեծ հրճուանք մը ըլլալու էր երկնային զօրաց. ինչպէս որ անոր մասին մտածելը մեծ հրճուանք մըն էր նոյն ինքն Յիսուսի: «Այն ուրախութեանը համար որ իր առջեւ դրուած էր, (նա) խաչը յանձն առաւ, ամօթը արհամարհեց, ու Աստուծոյ աթոռին աջ կողմը նստաւ:» (Եբրայեցիս ժԲ. 2) Ինչպիսի՛ ուրախութեամբ լեցուած ըլլալու էին Իր աշակերտներուն սրտերը, երբ անոնք սկսան ըմբռնել Աստուծոյ խորհուրդը ու տեսնել, թէ նա որքան զարմանալի կերպով առաջնորդած էր գիրենք՝ ու իրենց հայրերը իրենցմէ առաջ, գիրենք ներկայիս այս մեծ ճշմարտութեան յայտնութեանը պատրաստելով:

[312] Որոշեալ ժամանակին՝ Տարսոնցի Սօղոսը, որ վերջէն Սբ. Պօղոս կոչուեցաւ, լուսաւորուեցաւ եւ ըմբռնեց, ու ապա գրեց. «Հիմա ուրախ եմ ձեզի համար կրած չարչարանքներուս համար, ու Քրիստոսի կրած նեղութիւններուն պակասութիւնը իմ մարմինիս մէջը կը լեցնեմ՝ անոր մարմինին համար որ եկեղեցին է. որուն ես սպասաւոր եղայ Աստուծոյ տնտեսութիւնովը՝ որ ինծի տրուեցաւ ձեզի համար՝ Աստուծոյ խօսքը լման քարոզելու, այն խորհուրդը՝ որ ծածկուած էր առջի դարերէն ու ազգերէն հետէ, ու հիմա իր սուրբերուն յայտնուեցաւ. որոնց ուզեց Աստուած գիտցնել, թէ ի՛նչ է այս խորհուրդիս փառաւոր ճոխութիւնը հեթանոսներուն մէջ. որն (խորհուրդը) է Քրիստոս ձեր մէջը՝ փառաց յոյսը:» (Կողոսացիս Ա. 24–27) Հոս Առաքեալը կը չեշտէ այն իրողութիւնը թէ Աստուծոյ այս խորհուրդը ներկայիս միմիայն սուրբերուն յայտնուած է: Սուրբ բառը մաքրուած կը նշանակէ, ու այս մաքրութիւնը Քրիստոսի զոհաբերութեան արժանիքը ընդունելէն յառաջ կուգայ:

[313] Քրիստոս բառը օծեալ կը նշանակէ: Օծումը Աստուծոյ կարգադրութեան մէջ պաշտօնական դէր-

քի անուանում կը նշանակէ: Մեծ Քրիստոսը մարդկութեան օրհնութեան գործիքը կամ միջոցն է: Մեծ Քրիստոսը կազմուած է Յիսուսէն՝ մեծ եւ հզօր ըլլալէն, ու 144,000 անդամներէ: (Յայտնութիւն է. 4) Քրիստոս Յիսուս Գլուխն է, իսկ Եկեղեցին՝ Իր Մարմինը: Մենք յաճախ կը լսենք այն արտայայտութիւնը՝ խօսք մը մարդիկ՝ հրամանատար մը որպէս իրենց գլուխ: Առաքեալը Քրիստոսի նկատմամբ կ'ըսէ. «Ու անիկա (Քրիստոս Յիսուս) ամէն բանէ առաջ է, եւ ամէն բան անով հաստատ կը կենայ: Եւ անիկա է մարմինին՝ այսինքն եկեղեցիին գլուխը, որ ինքը սկիզբն է՝ մեռելներէն անդրանիկը, որ ինքը ըլլայ ամէն բանի մէջ նախապատիւ: Ինչու որ Հայրը հաճեցաւ որ բոլոր լեցունութիւնը անոր մէջը բնակի:»— Կողոսացիս Ա. 17–19:

[314]Պօղոս Առաքեալ մարդկային մարմին մը կը գործածէ պատկերացնելու համար Քրիստոսը՝ մեծ խորհուրդ դասակարգը, որուն գլուխը կը ներկայացնէ Յիսուս, իսկ մարմնի միւս անդամները Իր Եկեղեցին: «Բանի ինչպէս որ մարմինը մէկ է ու շատ անդամներ ունի, եւ ան մարմինին բոլոր անդամները որ շատ են՝ մէկ մարմին են, անանկ ալ Քրիստոս. ինչու որ մենք ամէնքս մէկ Հոգիով մէկ մարմին ըլլալու մկրտուեցանք,... Արդ՝ դուք Քրիստոսի մարմինն էք, ու մասնաւորապէս անոր անդամները:»— Ա.Կորնթ. ԺԲ. 12,13,27:

[315]Դարձեալ, Սբ. Գրոց մէջ, Քրիստոսը խոստումին համաձայն Աբրահամի սերունդը կոչուած է: «Արդ՝ խոստումները Աբրահամի ու անոր սերունդին եղան. չըսեր, եւ քու սերունդներուդ՝ որպէս թէ շատերու համար, հապա որպէս թէ մէկու մը համար, եւ քու սերունդիդ, որ ան Քրիստոս է:» (Գաղատացիս Գ. 16) Իր խօսքը եկեղեցիին, Քրիստոնեաներուն՝ Յիսուսի հետեւորդներուն ուղղելով, Առաքեալը դարձեալ կ'ըսէ. «Ինչու որ բոլորդ ալ Աստուծոյ որդիք էք՝ Քրիստոս Յիսուսի վրայ եղած

հաւատքով: Քանզի դուք ամէնքդ որ Քրիստոսով մկրտուեցաք, Քրիստոսը վրանիդ հագած էք:... Հապա թէ որ դուք Քրիստոսինն էք, ուրեմն Աբրահամին սերունդն էք, ու խոստումնքին նայելով՝ ժառանգները:» (Գաղատացիս Գ. 26,27,29) Ուրեմն այս է սերունդը, որու միջոցաւ օրհնութիւնները երկրի բոլոր ազգերուն պիտի գան: Եկեղեցի՝ հաւաքուած դասակարգ մը կը նշանակէ. ուստի Աւետարանական Դարը, այսինքն՝ Յիսուսի առաջին գալուստէն մինչեւ երկրորդ գալստեան ժամանակաշրջանը, Եհովայի կողմէ գործածուած է ընտրելու համար եկեղեցին, Աբրահամի սերունդը, որու միջոցաւ, Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին օրհնութիւնները աշխարհի մնացեալ մարդկութեան պիտի տրուին:

[316]Այս մեծնոյն դասակարգը կոչուած է Աստուծոյ ընտրեալները Իր կանխագիտութեանը համաձայն:— Ա. Պետրոս Ա. 2:

[317]Դարձեալ Առաքեալը ամբողջ Քրիստոսը կենդանի քարի մը կը նմանցնէ, ըսելով. «Դուք ալ՝ կենդանի քարերու պէս՝ կը շինուիք հոգեւոր տաճար մը, սուրբ քահանայութիւն մը, Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով Աստուծոյ հաճելի պատարագներ մատուցանելու:... Ահա՛ Սիոնի մէջ ընտիր՝ պատուական անկեան վէմ մը կը դնեմ. եւ ով որ անոր հաւատայ, բնաւ պիտի չամչնայ: Ուստի ձեզի հաւատացեալներուդ պատուական է այն:» (Ա. Պետրոս Բ. 5–7) Աչխարհային չէնքերու մէջ գլխաւոր անկիւնաքար չկայ. բայց Աստուծոյ այս չէնքին մէջ անկիւնաքար մը կայ որ Քրիստոս Յիսուսն է: Բուրգի մը գագաթնավէմը կամ գլխաւոր անկիւնաքարը ինքնին կատարեալ բուրգ մըն է: Ուրեմն մարմնի միւս անդամները, պարտին դէպի վեր Քրիստոսի չինուիլ՝ այդ անկիւնաքարին կերպարանելու, որը Եդիպտոսի Մեծ բուրգովը պատկերացուած է:— Տես Եսայի ԺՔ. 19:

[318]Դարձեալ այս օծեալ դասակարգը՝ Յիսուս ըն-
լուլը եւ եկեղեցին մարմինը, որպէս արքայական
քահանայութիւն մը, սուրբ ազգ մը, սեպհական
ժողովուրդ մը կոչուած է: Ասիկա Իսրայէլի ազգովը
կանխապատկերացուած էր, մասնաւորապէս Իսրա-
յէլի տան քահանայութեան դասովը: Պետրոս Առաք-
եալ այս դասակարգի մասին խօսելով, կ'ըսէ. «Դուք
ընտիր ցեղ մըն էք, թագաւորական քահանայութիւն
սուրբ ազգ, սեպհական ժողովուրդ մը, որ քարոզէք
անոր առաքինութիւնները, որ ձեզ խաւարէն իր
սքանչելի լոյսին կանչեց. որ անցեալին մէջ ժողո-
վուրդ մը չէիք, բայց հիմա Աստուծոյ ժողովուրդն
էք. որ առանց ողորմութեան էիք, բայց հիմա ո-
ղորմութիւն գտաք:»— Ա. Պետրոս Բ. 9,10:

[319]Քրիստոսի մարմնոյն անդամները, եկեղեցին,
նաեւ Իր քայլերուն հետեւողներ կոչուած են. ու
իրրեւ հետեւորդներ անոնք կանչուած են Իր հետ
տառապելու որպէսզի Իր հետ ալ թագաւորեն:
«Քանզի դուք այս բանիս համար կանչուեցաք, որ
Քրիստոս ալ ձեզի համար չարչարուեցաւ, ու ձեզի
օրինակ թողուց՝ որ իր չափերուն հետեւիք:»
(Ա. Պետրոս Բ. 21) Նոյնպէս ալ անոնք Քրիստոն-
եաներ կոչուած են: Բայց չի նշանակեր թէ որովհե-
տեւ մէկը եկեղեցի կոչուող աշխարհիկ կազմակեր-
պութեան մը մէկ անդամն է, ուրեմն Քրիստոնեայ
մըն է եւ կամ ճշմարիտ եկեղեցին մէկ անդամը:
Ճշմարիտ եկեղեցին Քրիստոսի Մարմինն է. եւ այն
որ ճշմարիտ եկեղեցին կը պատկանի, պարտ է բա-
ոին բովանդակ նշանակութեամբը Քրիստոսի հետե-
ւորդ մը ըլլալ: Այս դասակարգին տրուած են Սր.
Գրոց խիստ մեծ ու թանկագին խոստումները, որոնք
կը յայտնեն թէ անոնք որ հաւատարիմ կը մնան
մինչեւ ի մահ, Քրիստոս Յիսուսի հետ ընկերակից-
ներ պիտի ըլլան Իր թագաւորութեանը մէջ: (Բ.
Պետրոս Ա. 4) Ոչ թէ աշխարհին, հապա Իր հետե-
ւորդներուն Յիսուս կ'ըսէ. «Մինչեւ ի մահ հաւատա-

րիմ եղիր, եւ ես քեզի պիտի տամ կենաց պսակը:»—
Յայտնութիւն Բ. 10:

[320]Իրենց սրտերը Տէրոջը նուիրողներէն իզատ ու-
րիշ ոչ ոք կրցած է ըմբռնել ու գնահատել այս բա-
ները: Պօղոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Շնչաւոր մարդը Աս-
տուծոյ հոգիին բաները չընդունիր, ինչու որ անոնք
իրեն յիմարութիւն են, ու չկրնար ալ գիտնալ, ին-
չու որ հոգեւոր կերպով կը քննուին:» (Ա. Կորնթա-
ցիս Բ. 14) Եհովա այնպէս կարգադրած է, որ միայն
անոնք որոնց մտքերը Սբ. Հոգիով լուսաւորուած
են, որը հետեւանքն է իրենց նուիրման, արդարաց-
ման, եւ Տէրոջմէ ընդունուելուն, կրնան ըմբռնել ու
գնահատել Աստուծոյ խորհուրդը: Ասոնք Յովհէլ
Մարգարէէն Աստուծոյ ծառաները եւ աղախինները
կոչուած են. ու Աւետարանական դարու տեւողու-
թեան Աստուած անոնց վրայ կը թափէ Իր Հոգին.
որը կը նշանակէ թէ Նա իր հոգին անոնց կուտայ:
Բայց Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին նա Իր հոգին
բոլոր մարդկութեան վրայ պիտի թափէ, որով ա-
մէնն ալ պիտի կրնան ըմբռնել Իր սքանչելի ծրագի-
րը:— Յովէլ Բ. 28,29:

[321]Եհովա՝ Իր այս խորհուրդին քօղազերծումը՝
անապատի խորանին չինութեամբ ու անոր կահա-
ւորումովը պատկերացուցած էր: Խորանին պատե-
րուն ներսի կողմերը մաքուր ոսկիով պատուած էին:
Սրբութեան մէջ կը գտնուէր ոսկեայ աչտանակը,
առաջաւորաց հացի սեղանը որ ոսկիով պատուած
էր, ինչպէս նաեւ ոսկեայ խունկի սեղանը. իսկ
Սրբութիւն Սրբոցին մէջ կը գտնուէր ուխտի տապա-
նակը: Ուրեմն՝ խորանին ներքին մասը խիստ գեղե-
ցիկ էր, բայց ան ծածկուած էր դուրսի ժողովուր-
դէն, որովհետեւ կերպասի ու մորթերու երեք թան-
ձր խաւերով ծածկուած էր: Միայն քահանաները
կը ծառայէին խորանին մէջ, ուստի ժողովուրդը
չէր կրնար տեսնել այս թանկարժէք ու հոյակապ
կահաւորումները: Ինչպէս որ Աստուած այս բաները

ծածկեց՝ որոնք աւելի մեծ բաներու խորհրդապատկերներ էին, նոյնպէս ալ նա ծածկած է հոգեւոր բաներու փառքերն ու գեղեցկութիւնները, որոնք, մի միայն տեսանելի են անոնց՝ որ Քրիստոսի միջոցաւ իր որդիները եղած են:

322Աւետարանական Դարը հակատիպ քառութեան օրն է: Հրեաները իւրաքանչիւր տարուայ մէջ մէկ օր ունէին զոր քառութեան օր կը կոչէին: Այդ օրուայ տեւողութեան միայն քահանաները Սրբութիւնը եւ Սրբութիւն Սրբոցը կը մտնէին. նոյնպէս ալ հակատիպ քառութեան օրը ոչ ոք Սրբութեան վիճակին մէջ կը գտնուի, բացի անոնցմէ, որոնք յարաբերութեան մէջ են Քրիստոսի՝ մեծ քահանայապետին հետ: Տէրը՝ Աւետարանական դարու տեւողութեան հաճած է թոյլատրել ասոնց՝ մասամբ ըմբռնել իր Յօսքը, որով անոնք իր քնարէն քաղցր ու խրախուսիչ նուագ ստացած են. եւ լոյսը աւելի չողչողուն կերպով փայլած է, իսկ նուագն ալ աւելի ներդաշնակ հնչած է, ինչ համեմատութեամբ որ զարգացած է Տէրոջը Յօսքին ըմբռնումը: Ընդհանուր Քրիստոնեաները անարգուած են որովհետեւ չեն ըմբռնուած: Փառաց Տէրը երկրի վրայ եղած ժամանակ անարգուեցաւ որովհետեւ սխալ հասկցուեցաւ: Եւ իր ճշմարիտ հետեւորդներն ալ անարգ ու խորչելի ժողովուրդ մը կը թուին ըլլալ: Բանաստեղծը ճշմարտօրէն ըսած է.

«Քայց ինչու՞ թուին անարդ այսքան
Եւ ինչու՞ արհամարհուած.
Զի իրենց թաքուն՝ ճոխ պատմուճան
Աչխարհէն չէ գնահատուած:»

323Սատանան չանացած է կեղծել Եհովայի ծրագրին ամէն մասերը. հետեւաբար նա երկրի վրայ կազմակերպեց կրօնական դրութիւն մը որ լեցուն է անօրինութեամբ, եւ որը «անօրինութեան խորհուրդը» կոչուած է: (Բ. Թեսաղոնիկեցիս Բ. 7, Յայտնութիւն ԺԷ. 5) Անօրինութեան այս խորհուրդը Աստուած պիտի կործանէ ներկայիս տեղի ունեցող Իր վրէժխնդրութեան մեծ օրուանը մէջ, եւ այն ատեն Աստուծոյ խորհուրդը աւելի որոշ կերպով պիտի յայտնուի մարդկութեան: Ան ներկայիս անհատներու յայտնուած է որոնք Քրիստոսով կուգան: Ուրեմն, մեզ համար կարեւոր է գիտնալ, թէ մէկը ինչպէս կրնայ Քրիստոսին՝ Աստուծոյ մեծ խորհուրդին անդամ ըլլալ:

ՄԱՐՄՆՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

324Աստուծոյ խորհուրդը կը պարփակէ ապաչխարութեան, նուիրումի, արդարութեան, հոգիէն յղանալու եւ արթացումի հիմնական ճշմարտութեանց ըմբռնումն ու գնահատումը: Արդ՝ ուրուագծենք այն անձին քայլերը՝ որը թէեւ աչխարհային մէկն է՝ բայց կը փափաքի Եհովայի գալ Քրիստոսի Մարմնին մէկ անդամը կարենալ ըլլալու համար:

325Հայր Ադամի անհնազանդութեան պատճառաւ, իր բոլոր զաւակները անկատար ծնած են, բոլորն ալ մեղաւոր են: «Արդար մը չկայ, ո՛չ մէկ հատ:» (Հռովմայեցիս Գ. 10, Ե. 12) Ասոնց բոլորն ալ Աստուծոյ յարաբերութենէն դուրս են: Անոնք կենաց իրաւունք չունին: Ուստի, հաճելի թուած է Եհովային որ Աւետարանական դարու տեւողութեան Ճիսուսի՝ Մեծ Փրկիչին ու Ազատարարին քաչէ ամէն անոնք, որ կը փափաքին հաչտուիլ Իր հետ: Մարգարէն կ'ըսէ. «Իմաստութեան սկիզբը Տէրոջը վախն (երկիւղածութիւնն) է»: (Սաղմոս ՃԺԱ. 10) Քրիստոնեայ ըլլալ ուզողին համար առաջին կարեւոր բանը Տէրը ճանչնալու եւ Անոր կամքը ընելու անկեղծ փափաք մը ունենալն է: Ուրեմն, այս անկեղծ փափաքի տէր մարդը պիտի ընդունի, թէ ինքը մեղաւոր մըն է իր ծնունդէն իվեր, եւ թէ ի սրտէ կը ցանկայ Աստուծոյ գալ: Նա կը սորվի թէ Ճիսուսը իր Փրկիչն է, որով կը փափաքի Անոր՝ ու Անոր կամքի նկատմամբ աւելի տեղեկութիւն ունենալ: Նա

իր մտքին մէջ չի հաւանիր աշխարհի ճամբաններուն։ Նա կ'սկսի Տէրոջը մասին խորհիլ եւ կը վախճանի աւելի տեղեկութիւն ունենալ Անոր մասին։ Նա կը-կըսի իր երեսը դէպի վեհակ ճամբան դարձնել։ Երբ նա կը դադրի աշխարհի ընթացքին հետեւելէ, նա այն համեմատութեամբ ապաշխարած կ'ըլլայ։ Ապաշխարութիւնը անձի մը՝ չարութեան հետ ունեցած առնչութեան նկատմամբ մտքի փոփոխութիւն մը կը նշանակէ։

[326]Յիսուս ըսաւ. «Մէկը չի կրնար ինծի գալ, թէ որ զիս ղրկող Հայրը ղանիկա չքաշէ (չհրաւիրէ)»։ (Յովհաննէս Զ. 44) Այս անձը ներկայիս Յիսուսի կը քաշուի Անոր մասին սորվածներուն չնորհիւ, թէ Յիսուս ինչ ըրած է իրեն համար, ինչպէս նաեւ տարբեր ընթացքի մը հետեւելու իր վախճանէն։ Երբ որ մէկը կը գադրի աշխարհային ընթացքի հաւանելէ ու կ'սկսի Տէրը փնտռել, նա այդ վիճակին մէջ Առաքեալէն զԱստուած փնտռող մը կոչուած է, «որ ըլլայ թէ խարխափելով զինքը գտնէն»։ (Գործք Առաքելոց ԺԷ. 27) Երբոր նա Յիսուսի կը քաշուի, զԱստուած փնտռելով, այն ատեն նա այլեւս գարձի եկած է։ Նա ներկայիս այն վիճակին մէջ կը գտնուի որուն մասին Առաքեալը կ'ըսէ. «Ապաշխարեցէ՛ք ու դարձի եկէք, որ մեղքերնիդ ջնջուի»։ (Գործք Առաքելոց Գ. 19) Ապաշխարութիւնը՝ մէկու մը չարութեան հետ ունեցած առնչութեան նկատմամբ մտքի փոփոխութիւն մը կը նշանակէ. իսկ դարձի դալը մէկու մը ընթացքին փոփոխութիւնը կը նշանակէ։ Բայց ոչ ապաշխարութիւնը եւ ոչ դարձի դալը, ոչ ալ երկուքը միասին, անհատը Աստուծոյ հետ կրնան մտերմացնել։ Քրիստոսի քաշուած ըլլալով՝ նա պարտ է հաւատք գործածէ։ Հաւատքը կը նշանակէ նախ ըմբռնել եւ հաւատալ թէ Աստուած գոյութիւն ունի. թէ նա մեծապէս կը վարձատրէ դանոնք որ զղուշութեամբ զինքը կը փնտռեն. թէ Սբ. Գիրքը իր ճշմարտութեան խօսքն է. թէ Յիսուս Իր

սիրեցեալ Որդին է եւ մեր Փրկիչը. եւ ապա այս բաներուն վստահօրէն ապաւինելու է, եւ այս վստահութիւնն ալ իր գործքերովը ապացուցանելու է։— Եբրայեցիս ԺԱ. 1,6։

[327]Արդ՝ նա իր այս հաւատքը զօրացնելու համար տեղեկութեան կը կարօտի, ու Մարգարէն գրած է. «Տէրոջը վկայութիւնը ճշմարիտ է, տգէտը խմաստուն կ'ընէ»։ (Սաղ. ԺԹ. 7) Այսպիսիներուն, որոնք զԱստուած գտնելու համար կը խարխափին, ներկայիս Քրիստոս Յիսուսի միջոցաւ պատգամը կուգայ. «Ինծի եկէք բոլոր յոգնած ու բեռնաւորուածներ, եւ ես ձեզ պիտի հանդչեցնեմ։» (Մատթէոս ԺԱ. 28) Բեռնաւորուած բառը՝ աշխարհի մեղսալի ընթացքէն յոգնած ըլլալ կը նշանակէ, ինչպէս նաեւ այս բեռէն ազատուելու փափաք մը։ Այսպիսի մէկը կ'ըսէ. «Ես յոգնած եմ այս սխալ ընթացքէն։ Ես կ'ուզեմ ուղիղ ճամբէն երթալ. ճանչնալ զԱստուած ու Անոր կամքը կատարել։»

[328]Արդ՝ նա Յիսուսի քաշուած ըլլալով, Սբ. Գրոց միջոցաւ կը տեղեկանայ թէ պէտք է բան մը ընէ։ Յիսուս կ'ըսէ անոր. «Ես եմ ճամբան, ճշմարտութիւնը ու կեանքը. մէկը Հօրը քով չգար, եթէ ոչ ինձմով։» (Յովհաննէս ԺԴ. 6) Այլեւս ապաշխարող եւ դարձի եկող՝ բայց տակաւին մեղաւոր մէկը ուրիշ ի՞նչ կրնայ ընել՝ Աստուծոյ հետ հաշտուելու համար։ Անոր յայտնուած է թէ յաջորդ քայլը իրմէ մեծ զոհողութիւն պիտի պահանջէ։ Ուստի Յիսուս կ'ըսէ անոր. «Նստիր ու հաշուէ ծախքը»։ (Ղուկաս ԺԴ. 28) Նա կը տեղեկանայ թէ տակաւ իր բոլոր ունեցածը պիտի արժէ, այսինքն՝ թէ ինքզինքը պէտք է Տէրոջը յանձնէ։ Ուրեմն, Քրիստոնեայ ըլլալ փափաքողի մը յաջորդ քայլն է նուիրուիլ. այսինքն թէ, ինքզինքը Տէրոջը ու Անոր կարգադրութեանցը յանձնել։ Եւ նա ընելու է ասիկա ի սրտէ ըսելով. «Օրհնեալ Տէր, ես ինքզինքս Քեզի կը յանձնեմ. ահա հոս եմ. Քու սուրբ կամացդ համաձայն

վարուէ ինձ հետ: Ես կը վախնամ Քու կամքդ ընել»:

329Ո՛չ Տէր Յիսուս եւ ո՛չ ալ երկնաւոր Հայրը կը բռնադատէ ոեւէ մէկը. մենք կամաւորապէս Տէրոջը գալու ու Անոր օգնութիւնը խնդրելու ենք: Յիսուսի հետեւորդ մը ըլլալու համար այս բանին կարեւոր ըլլալը որոշ կերպով ցոյց տրուած է մեր Ուսուցչին հետեւեալ խօսքերովը. «Թէ որ մէկը իմ ետեւէս գալ կ'ուզէ, թող իր անձը ուրանայ, եւ իր խաչը վերցնէ ու իմ ետեւէս գայ»: (Մատթէոս ԺԶ. 24) Անձնուրացութիւնը կը նշանակէ թէ մէկը համաձայն է լքելու իր չհախնդիր ընթացքը եւ յանձն առած է Տէրոջը կամքը կատարել: Ան կը նշանակէ թէ մէկը ինքզինքը բոլորովին Տէրոջը յանձնած է: Ու ասիկա է նուիրումը՝ անձը Տէրոջը կամքը կատարելու յատկացնել:

330Անոնք որ ընտրուած են Քրիստոսի մարմնոյն անդամները ըլլալու, եւ որոնց ընտրութիւնը Աւետարանական Դարու տեւողութեան կը կատարուի, ընդունելի ըլլալու համար, պարտ են արդարանալ: Անոնք Տէրոջը զոհին որպէս մէկ մասը ընդունուելու համար միայն արդարացած են: Այլաբանական քաւութեան օրը՝ երբ Իսրայէլի քահանայապետը մորթեց անասունները, հոն զոհուած Տէրոջը այծը պատկերացուց այս դասակարգը որ Նուիրմամբ Տէրոջը կուգայ: Այդ այծը պարտ էր կատարեալ ըլլալ, առանց ոեւէ արատի. այսպէս նախապատկերացնելով թէ ամէն անոնք՝ որ Տէրոջը կը ներկայացուին Յիսուսի զոհին որպէս մէկ մասը ընդունուելու, ու այսպէս Անոր Մարմնոյն անդամները ըլլալու, պարտ են կատարեալ ըլլալ. եւ քանի որ մարդը ինքնին անկատար է, ուրեմն մէկը պէտք է որ օգնէ անոր որպէսզի կարենայ Եհովայի առջեւ իրեւ կատարեալ կանգնիլ: Նա պարտ է արդարացուի: Արդարացումը Աստուծոյ հետ հաշտուիլ կը նշանակէ: Ասիկա Տէրոջը ընդունելի ժամանակին

պարտ է տեղի ունենալ: (Եսայի ԽԹ. 8, ԿԱ.2) Ոեւէ մէկը որ անկեղծ սրտով Տէր Յիսուսի կուգայ ընդունելի տարուայ կամ ժամանակուայ մէջ Հօրը ներկայանալու, կրնայ վստահ ըլլալ թէ պիտի չի մերժուի, որովհետեւ Յիսուս ըսաւ. «Այն որ ինծի կուգայ, բնաւ դուրս պիտի չհանեմ:» (Յովհաննէս Զ. 37) Նա պիտի չմերժէ երկնաւոր Հօրը ներկայացնելու ոեւէ իրական նուիրում: Անշուշտ այս նուիրումը՝ նուիրուողին Հօրը ներկայացուելէն առաջ տեղի ունենալու է:

331Եհովա Աստուած սիեզերքի մեծ եւ իմաստուն Դատաւորն է. ու նա անսխալ կերպով կրնայ վճռել թէ այսպէս ներկայացուած մէկը ուղիղ է թէ ոչ: «Աստուած է որ կ'արդարացնէ:»— Հռովմ. Ը. 33:

332Արդ՝ արդարացման կարեւոր քայլերը, որոնք Սբ. Գրոց մէջ ցոյց տրուած են, համառօտաբար, հետեւեալներն են. (Ա) Հաւատք հանդէպ Աստուծոյ եւ Իր խոստումներուն, որը կ'ապացուցանենք ինքզինքնիս Տէրոջը նուիրելով. (Բ) ստանալ Քրիստոսի արժանիքը եւ Անոր մէջոցաւ Հօրը ներկայացուիլ. եւ (Գ) Եհովա Աստուծոյ կողմէ որոշուիլ՝ թէ այս կերպով ներկայացուած անհատը ընդունելի է թէ ոչ: Հետեւեալ Սբ. Գրոց համարները երեւան կը բերեն այս կէտերը այնպէս ինչպէս որ հոս ներկայացուինք. Հաւատքով արդարացած ենք (Հռովմայեցիս Ե. 1) Յիսուսի արեամբը արդարացած ենք Հռովմայեցիս Ե. 9). «Աստուած է որ կ'արդարացնէ»: (Հռովմայեցիս Ը. 33) Քրիստոս Յիսուս է մեծ Քահանայապետը: Երբ մենք զմեզ կը նուիրենք, այն ատեն նա մեզ Հօրը կը ներկայացնէ: (Յովհաննէս Զ. 37) Բայց որպէսզի Հօրը ընդունելի կամ ներկայացուելու արժանի ըլլանք՝ Յիսուս Քրիստոսի զոհաբերութեան արժանիքը պէտք է մեզի վերագրուի: Երբոր նա երկինք վերացաւ, Եհովայի քով աւանդեաւ փրկագինը, Իր զոհաբերութեան արժանիքը՝ որը ինչպէս որ տեսանք, արիւնովը պատկերացուած

էր: Ուրեմն, երկրորդ քայլը այն առեն կ'առնուի, երբ Յիսուս այս կերպով Տէրոջը մերձեցողին կը վերագրէ կամ կը հաշուէ Իր զոհաբերութեան արժանիքը, որը զայն ի վիճակի կ'ընէ Հօրը, Եհովայի ներկայացուելու. այն առեն Եհովա որպէս մեծ Դատաւորը, ենթակային վերագրուած արժանիքին վրայ յենլով կը վճռէ՝ թէ այս կերպով ներկայացուողը ուղիղ է, արդարացած է, եւ ընդունելի է որպէս մէկ մասը Իր սիրեցեալ Որդւոյն զոհին: Այսպէս ահա՝ Եհովա՝ Աւետարանական Դարու տեւողութեան ստացած է Իրեն ընծայուած զոհերը. բայց այս ընդունելի տարին կամ ժամանակը չուտով պիտի վերջանայ, արդարեւ ներկայիս անիկա անցնելու խիստ մօտ է:— Եբրայեցիս Գ. 13:

ՀՈԳԻԷՆ ՅՂԱՑՈՒՄ

[333]Այն որ արդարացած է Եհովային առջեւ՝ այլեւս ուղիղ կամ արդարացած կը հաշուըուի, որպէս զի կարող ըլլայ Աստուծոյ սիրեցեալ Որդւոյն՝ Յիսուսի մեծ զոհին եւ խորհուրդ դասակարգին մէկ մասը ըլլալ ու ի վերջոյ Քրիստոսի հետ թագաւորել: Սբ. Գրքով ցոյց տրուած յաջորդ բանը՝ այսպիսի անհատի մը Սբ. Հոգիէն յղացումն է որպէս նոր արարած: Յղացումը սկսում կը նշանակէ: Նոր արարածի յղացումը ուրեմն, կը նշանակէ կեանքի նորոգութեան մը սկիզբը: Եհովայէն արդարացած ժամանակ, այսպիսի մէկը որպէս մարդ էակ երկրի վրայ ապրելու իրաւունք կ'ստանայ. այս իրաւունքն է որ նա անմիջապէս կը զոհէ: Միեւնոյն ժամանակ Եհովա զանիկա բարձր կամ երկնային մակարդակի վրայ կեանք վայելելու յոյսի մը կը յղացնէ, որովհետեւ նա «վերին կոչի» մը կամ «երկնային կոչումի» կանչուած է: (Փիլիպպեցիս Գ 14, Եբրայեցիս Գ. 1) Այս յղացումը պայմանագրութեան մը կամ համաձայնութեան մը բնոյթը ունի: Ուխտ բառն ալ գործածուած է պայմանագրութեան տեղ: Պայմանագրութիւն մը ընելու համար երկու կամ աւելի անձինք ըլլալու են, եւ իրարու միջեւ նկատառութիւններ տեղի ունենալու են: Երբ երկու կողմէն ալ փոխադարձ խոստումներ տրուած են, ասիկա բաւականաչափ նկատառութիւն է: Այն անհատը որ քիչ առաջ նկատի առինք իբրեւ արդարութեան դիմող մը, Անկեղծ Սիրտ պիտի կոչենք:

[334]Անկեղծ Սիրտը ինքզինքը Տէր Յիսուս քահանայապետին կը ներկայացնէ, ինքզինքը բոլորովին Անոր նուիրելով եւ համաձայնելով Աստուծոյ կամքը կատարելու: Ուրեմն ասիկա իր խոստումն է, որով նա իր բարեխօսին՝ Տէր Յիսուսին միջոցաւ պայմանագրութեան մէկ անձը կը կազմէ: Ու երբ Քրիստոս Յիսուս քահանայապետը զինքը Հօրը՝ Եհովային կը ներկայացնէ, Տէր Եհովան կ'ըսէ Անկեղծ Սրտին. «Նկատի առնելով այն իրողութիւնը՝ թէ դուն եւս դարձած ես սխալ ճամբէն, եւ Յիսուսի եկած ես, ու ինքզինքդ ու բոլոր սիրտդ նուիրած ես, այսպէսով ցոյց տալով քու հաւատքդ հանդէպ քեզ համար թափած Իր արեան եւ հանդէպ Իմ ծրագրիս. ու դարձեալ նկատի առնելով այն իրողութիւնը թէ՝ Իմ սիրեցեալ Որդիս քեզի վերագրած է Իր արժանիքը քեզ ընդունելի ընելու Իմ առջեւս, ես քեզ կ'ընդունիմ եւ քեզ ուղիղ կամ արդարացած կը հռչակեմ, եւ քեզ Իր զոհաբերութեան որպէս մէկ մասը կ'ընդունիմ, ես քեզի կուտամ Իմ խիստ մեծ ու թանկագին խոստումներս որպէսզի ասոնցմով կարող ըլլաս բաժանորդ ըլլալ Աստուածային բնութեան»:— Բ. Պետրոս Ա. 4:

[335]Ասիկա համաձայն է Սբ. Յակոբոսի յայտարարութեան հետ. «Իր կամքովը նա ծնաւ (յղացաւ) մեզ ճշմարտութեան խօսքովը, որ մենք իր ստեղծուածներուն երախայրի մը ըլլանք:» (Յակոբոս Ա. 18) Սաղմոսերգուն ցոյց կուտայ թէ այս յղացումը պայմանագրութեան բնոյթ մը ունի երբ նա կ'ըսէ. «Ինծի ժողվեցէք իմ սուրբերս, ինծի հետ զոհով

ուխտ (պայմանագրութիւն) ընողները։» (Սաղմոս Ծ. 5) Անկեղծ Սիրտը ներկայիս յղացած ըլլալով՝ բարձրագոյն մակարդակին վրայ կեանք՝ Աստուածային բնութիւն ստանալու խոստում ունի։ Նա կը նայ նոր յոյսի մը յղացած է։ Սբ. Պետրոս այսպէս կը գրէ.«Օրհնեալ է Աստուած մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի Հայրը, որ իր առատ ողորմութեանը համեմատ մեզ նորէն ծնաւ կենդանի յոյսի համար՝ Յիսուս Քրիստոսի մեռելներէն յարութիւն առնելովը, անեղծ ու անարատ եւ անթառամ ժառանգութեանը համար որ երկինքը պահուած է ձեզի, որ Աստուծոյ զօրութեամբը պահուած էք հաւատքով այն փրկութեանը համար՝ որ պատրաստուած է վերջի ժամանակը յայտնուելու։» (Ա. Պետրոս Ա. 3–5) Այն ժառանգութիւնը որուն ներկայիս յղացած է Անկեղծ Սիրտը՝ անեղծ ժառանգութիւն մըն է, եւ որը Աստուածային բնութիւնն է։ Ասիկա կը նշանակէ թէ՝ եթէ նա մինչեւ ի մահ հաւատարիմ մնայ, պայմանագրութեան իր բաժինը հաւատարմօրէն կատարէ, կրնայ վստահ ըլլալ թէ յարութեան վայրկեանին Աստուածային մակարդակին վրայ պիտի ծնի, այն երաշխիքով՝ թէ Եհովա միշտ հաւատարիմ է պայմանագրութեան Իր բաժնին. որով Յիսուս կ'ըսէ. «Մինչեւ ի մահ հաւատարիմ եղիր ու ես քեզի պիտի տամ կեանց պսակը։»— Յայտնութիւն Բ. 10։

[336]Այն որ այսպէս Յիսուսի կողմէ Հօրը՝ Եհովայի ներկայացուելով արդարացած, ընդունուած եւ յղացուած է, ըստ Սբ. Գրոց նոր արարած մը կը կոչուի։ «Թէ որ մէկը Քրիստոսի մէջ է, անիկա նոր ստեղծուած մըն է, հինները անցան, ու ահա ամէն բան նոր եղաւ։» (Բ. Կորնթացիս Ե. 17) Ներկայիս այս կեանքի նորոգութիւնը ուրիշ կլիմայի մը ներքեւ փոխանձուելու արդիւնքը չէ, հապա մեր կեանքերուն մէջ տիրապետող նոր զօրութեան մը, այսինքն, Աստուծոյ կամաց ընդունման արդիւնքն

է։ Անկեղծ Սիրտը, կամ ամէն ով որ կ'առնէ այս քայլը, ներկայիս նոր յոյսեր, նոր նպատակներ, նոր փառքեր, նոր ներշնչումներ, եւ նոր գաղափարներ ունի։ Նա այլեւս աշխարհային փառքի եւ պատուի չի ցանկար. հապա նա կ'սպասէ այն ժամանակուան, երբ այլեւս միշտ Տէրոջը հետ պիտի ըլլայ Անոր թագաւորութեանը մէջ ու Աբրահամի սերունդի մէկ մասը պիտի ըլլայ խոստումին համաձայն, որու միջոցաւ պիտի գան մարդկութեան օրհնութիւնները։

[337]Այս անձը՝ իրրեւ մարդ էակ՝ ներկայիս այլեւս մեռած է, ինչպէս որ Պօղոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Դուք մեռաք, ու ձեր կեանքը պահուած է Աստուծոյ քով Քրիստոսի հետ։» (Կողոսացիս Գ. 3) Ներկայիս նոր արարածը պէտք է նորոգուի, կազդուրուի, խրախուսուի եւ զօրանայ դիտութեամբ, բայց ոչ թէ հասարակ դիտութեամբ, հապա Աստուծոյ կամացը տեղեկանալով ու Անոր ծրագիրը խորապէս գնահատելով։ (Կողոսացիս Ա. 9) Աշխարհը ասոր մասին ոչինչ կրնայ գիտնալ. հապա միայն անոնք որ բարեկամացած են Տէրոջը հետ։ Ամբողջ աշխարհը չարին (Սատանային) ներքեւ կը գտնուի։ (Ա. Յովհաննէս Ե. 19) Բայց ներկայիս Քրիստոսով նոր արարածին յորդորուած է այս աշխարհս չկերպարանիլ, հապա իր մտքի նորոգութեամբը կերպարանափոխուիլ, որպէսզի կարենայ ապացուցանել թէ որն է Աստուծոյ բարի, ընդունելի եւ կատարեալ կամքը։— Հռովմայեցիս ԺԲ. 2։

[338]Այս յղացեալ, Աստուծոյ հոգիովը՝ Սբ. Հոգիովը յղացուած է։ Նա օծուած ալ է։ Այս օծումը Քրիստոսի Մարմնոյն մէջ գալուն պատճառաւ ստացած է։ Նա Քրիստոսի մահուանը մկրտուած է. ուրեմն Քրիստոսի մարմնոյն մէջ մկրտուած է։ Մկրտուած ըլլալը մխրճուած ըլլալ կը նշանակէ։ Քրիստոսի մահուանը մկրտուիլը՝ Քրիստոսի մահուայ մէջ մխրճուիլ կը նշանակէ։ Ուստի Առաքեալը կ'ը-

աչ. «Չէ՞ք գիտեր, թէ մենք որ Յիսուս Քրիստոսով մկրտուեցանք, անոր մահուանը մկրտուեցանք: Անոր հետ թաղուեցանք մկրտութիւնով մահուան համար, որ ինչպէս Քրիստոս Հօրը փառքովը յարութիւն առաւ մեռելներէն, անանկ ալ մենք կենայ նորոգութեան մէջ պտտինք:» (Հռովմայեցիս Զ. 3,4) Ջուրի մկրտութիւնը իրական մկրտութեան մէկ պատկերն է: Ոեւէ մէկուն ուեւէ օգուտ պիտի չընէ ջուրի մկրտութիւնը, եթէ նա չէ կատարած իրական մկրտութիւնը Քրիստոսի մէջ բերուելով:

339Անոնք որ այսպէս Քրիստոսի մարմնին մէջ փոխանձուած են, Քրիստոս Յիսուսի, սիրեցեալին միջոցաւ կ'ընդունին օծումը: Ասիկա Աստուծոյ` Իրայէլի հետ ունեցած գործակցութեամբը պատկերացուած է: Այլաբանութեան մէջ Ահարոնը՝ քահանայապետը՝ օծուած էր: Մովսէս «Օծման իւղէն Ահարոնի գլխուն վրայ թափելով՝ զանիկա սրբելու համար օծեց:» (Ղեւտացւոց Ը. 12) Այս օծման իւղը Ահարոնին գլխուն վրայ թափուեցաւ որը մինչեւ անոր հագուստին վրայ վազեց: (Սաղմոս ՃԼԳ. 2) Ահարոն քահանայապետը պատկեր մըն էր բովանդակ Քրիստոսի՝ Գլխուն եւ Մարմնին: Ինչպէս որ իւղը անոր գլխուն վրայ թափելով վար վազեց մինչեւ անոր հագուստին քղանցքները, նոյնպէս ալ հաւատքին մէջ, Յիսուս Գլուխը, Յորդանանի մէջ Իր մկրտութեան ժամանակ, առանց չափի ստացաւ Սբ. Հոգիին օծումը (Մատթէոս Գ. 16,17). իսկ Պենտեկոստէին Իր աշակերտներն ալ ընդունեցին Սբ. Հոգիին օծումը: Եւ անկէ վերջ, Աւետարանական Քարոզութեան, անոնք որ Քրիստոսի մէջ կուգան, Քրիստոս Յիսուս Գլուխին միջոցաւ կ'ստանան այս օծումը, Քրիստոսի Մարմնին մէջ հաստատուած ըլլալնուն համար:

340Անոնք որ այսպէս օծուած են՝ Տէրոջը հոգին ունին, եւ Անոր հոգիին արժանիքովը կարող են ըմբռնել Աստուծոյ խորհուրդը ու գնահատել այն իրողութիւնը՝ թէ իրենց կը պատկանի Թագաւորութեանը մէջ Քրիստոս Յիսուսի հետ ժառանգակիցներ ըլլալու խոստումը: Օծուած ըլլալը կը նշանակէ՝ թէ ննջեցեալին Քրիստոսի Մարմնին մէջ տեղ մը որոշուած է: «Նոյն ինքն Հոգին վկայութիւն կուտայ մեր հոգիին հետ, թէ մենք Աստուծոյ որդիքն ենք. եւ թէ որ որդիք, ուրեմն ժառանգներ, Աստուծոյ ժառանգներ ու Քրիստոսի ժառանգակիցներ. որ եթէ իր չարչարանացը կցորդ ըլլանք, իր փառացն ալ հաղորդ ըլլանք:— Հռովմայեցիս Ը. 16,17:

ՍՐԲԱՑՈՒՄ

341Քրիստոսով այս նոր արարածները, որոնք նաեւ Իր Մարմնոյն անդամները կոչուած են, ներկայիս պարտ են կերպարանափոխուիլ իրենց Գլուխին պատկերին ու նմանութեանը: (Հռովմայեցիս Ը.29) Անոնք պարտ են սրբանալ: Սրբացումը՝ բայլ իր հասարակ նշանակութենէն, Եհովայի ծառայութեանը համար աչխարհէն անջատում կը նշանակէ: Ան մեզ լուսոյ մէջ բնակող սուրբերուն վիճակին արժանացնելու գործարկութեան կ'ակնարկէ: (Կողոսացիս Ա. 12) Ան սուրբերը կատարելագործելու ընթացքն է: (Եփեսացիս Դ. 12) Այս գործ կ'սկսի երբ Եհովա կ'ընդունի մեր նուիրումը եւ կը յղացնէ մեզ. որը պէտք է չարունակուի մինչեւ որ հոգեւոր ծնունդը տեղի ունենայ:

342Սրբացումը, ուրեմն, սուրբ ըլլալ կը նշանակէ, մեր Տէրոջը նմանութեամբը: Այսպիսիներուն նըկատմամբ Յիսուս ըսաւ.«Սրբէ՛ (սրբացուր) զանոնք քու ճշմարտութեամբդ. քու խօսքդ ճշմարտութիւն է»: (Յովհաննէս ԺԷ. 17) Քրիստոնեան ներկայիս պարտ է Աստուծոյ Խօսքովը անանձել եւ կամ թէ ուսումնասիրել զայն, սորվիլ անոր սկզբունքները, ծանօթանալ Եհովայի եւ Տէր Յիսուսի նկարագիրներուն, ջանալով անոնց կերպարանափոխել իր կեանքը: Նա ներկայիս իր առջեւ դրած է վարագ

մէջ գտնուող Տէրոջը նմանելու յոյսը. եւ «Ամէն ով որ այս յոյսը անոր վրայ ունի, ինքզինքը կը մաքրէ, ինչպէս որ անիկա մաքուր է:» (Ա. Յովհաննէս Գ. 3) Սրբացումի այս ընթացքը Տէրոջը կողմանէ յառաջ կը տարուի Իր Յոսքին միջոցաւ: «Վասնզի այն որ կը սրբէ ու ան որ կը սրբուի ամէնն ալ մէկէ մըն են. ասոր համար ինքը (Յիսուս) ամօթ չսեպեր եղբայր կոչել զանոնք: (Եբրայեցիս Բ. 11) Հոս մենք կը տեսնենք թէ սրբացնողը Տէր Յիսուս Քրիստոսն է, ու անոնք որ նա կը սրբացնէ Իր Մարմնի անդամներն են. եւ ասոնք ամէնն ալ մէկ Հայր ունին, Երկնաւոր Աստուածը, ուրեմն միեւնոյն մարմնի այս բոլոր անդամները, Աստուծոյ խորհուրդը կը կազմեն:

[343]Սրբացումի այս բոլոր գործը այն տեղ կ'ըլլայ, ուր մենք Քրիստոսի դպրոցը կը կոչենք. ու միայն Քրիստոս Յիսուսի մէջ ըլլալով այս դպրոցին մէջ գտնուողները կրնան սրբանալ, ու վերջապէս այն փառաւոր խորհրդաւոր մարմնի՝ երկնային թագաւորութեան դասին մէկ մասը ըլլալ, որը պիտի կազմէ մեծ մարգարէն, քահանան, ու թագաւորը:

[344]Պօղոս առաքեալը կ'ըսէ թէ այս խորհուրդը՝ որ ծածկուած էր առջի դարերէն ու ազգերէն, Քրիստոսն է. եւ Քրիստոս ձեր մէջը՝ փառաց յոյսն է: Ամէն անոնք որ Քրիստոսի մէջն են, եւ որոնք իրենց մէջ ունին Քրիստոսի Հոգին, այն փառաւոր յոյսը ունին, թէ որպէս Քրիստոսի Մարմնի անդամները Աստուածային մակարդակի վրայ պիտի ծնին: Ասոնք կանչուած են մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի փառքին տիրանալու. ու անոնց տրուած են Աստուծոյ Յօրքին բոլոր խիստ մեծ ու թանկագին խոստումները: Մարգարէն անոնց մասին ու անոնց խօսելով՝ կ'ըսէ. «Ազգերը քու արդարութիւնդ՝ եւ բոլոր թագաւորները քու փառքդ պիտի տեսնեն, ու դուն նոր անունով պիտի կոչուիս, որն որ Տէրոջը բերանը պիտի անուանէ: Եւ Տէրոջը ձեռքին մէջ վայելչութեան պսակ՝ ու քու Աստուծոյդ ձեռքին մէջ արքայական թագ պիտի ըլլաս:» (Եսայի Կբ. 2,3) Ասոնցն է հետեւեալ խոստումը. «Երբոր Քրիստոս՝ որ մեր կեանքն է յայտնուի, այն ատեն դուք ալ անոր հետ փառքով պիտի յայտնուիք:» Կողոսացւոց Գ. 1) Եւ «Այն ատեն արեւի պէս պիտի փայլին արդարները իրենց Հօրը թագաւորութեանը մէջ:»— Մատթէոսի Ժ.Գ. 43:

[345]Պօղոս Առաքեալ կը յայտնէ՝ թէ ինքը Աստուծոյ պարզեւին համաձայն ծառայ մը եղած էր, ազդերուն քարոզելու Քրիստոսի անքննելի ճոխութիւնը, «եւ ամէնը լուսաւորելու, որ գիտնան թէ ի՛նչ է ան խորհուրդին անօրինութիւնը, որ ի յաւիտենից ծածկուած էր Աստուծոյ քով, որ Յիսուս Քրիստոսով ստեղծեց ամէն բաները. որպէսզի հիմա Աստուծոյ բազմատեսակ իմաստութիւնը եկեղեցիին ձեռքովը յայտնի ըլլայ երկինքը եղող իշխանութիւններուն ու պետութիւններուն, իր յաւիտենական նախասահմանութեանը համեմատ, որ ըրաւ մեր Տէրոջը Քրիստոս Յիսուսի ձեռքովը:» (Եփեսացւոց Գ. 7–11) Այսպէս մենք կը տեսնենք թէ այս մեծ խորհուրդը Քրիստոսն է, եւ թէ ամբողջ վեց հազար տարիները, Եհովա այս մեծ խորհուրդին համար պատրաստութիւնները կը տեսնէ, կը զարգացնէ եւ կ'ամբողջացնէ զայն. եւ թէ երբոր ան ամբողջանայ, նա մեծ Քրիստոսը որպէս Իր մարգարէն, քահանան եւ թագաւորը պիտի գործածէ ժողովուրդին ծառայելու, տիրապետելու եւ օրհնելու զանոնք Իր խոստումին համաձայն:

[346]Առաքեալը կը յայտնէ թէ ամբողջ ստեղծագործութիւնը կը հառաչէ ու ծնանելու ցաւ կը քաշէ, այս մեծ խորհուրդին յայտնուելուն սպասելով: (Հռովմայեցւոց Ը. 19–22) Ժողովուրդները չեն գիտեր թէ ինչու՛ կ'սպասեն: Բայց երբ մեծ խորհուրդը ամբողջացած ու Մելխիսեդեկի թագաւորութիւնը հաստատուած է, այն ատեն ահա Աստուած մարդկու-

Թեան պիտի ջամբէ իր վաղուց խլեր խոստացած օրհնութիւնները, եւ ի վերջոյ Իր կամքը երկրի վրայ պիտի կատարուի ինչպէս որ երկինից մէջ կատարուած է։

Ի՞նչ կը նշանակէ խորհուրդը։ Գ. 298։
Եհովա ի՞նչպէս կրնայ ուրիշներէ ծածկել կամ պահել Իր ծրագիրը։ Գ. 298։
Ի՞նչ կը նշանակէ ճշմարտութեան հոգին։ Գ. 299։
Աստուած ի՞նչպէս կանխապատկերացուց խորհուրդը։ Գ. 302։
Ի՞նչ եղած է մարդուն մեծագոյն փափաքը. եւ ո՞րքան ատենէ իւրը փնտռած է այս փափաքելի բանը։ Գ. 303։
Եդեմի վտարումէն մօտաւորապէս երկու հազար տարի վերջ ի՞նչ մեծ խոստում տրուեցաւ։ Գ. 304։
Ի՞նչ կ'ակնկալուէր Աբրահամի սերունդին միջոցաւ։ Գ. 304։
Ժողովուրդին վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ Մովսէսի մարգարէական յայտարարութիւնը՝ այն Մէկուն նկատմամբ որուն մէկ պատկերն էր ինքը։ Գ. 304։
Ո՞վ էր Իսրայէլի սիրեցեալ թագաւորը եւ Հրեաները անոր միջոցաւ գալիք ի՞նչ բան ակնկալեցին։ Գ. 306։
Սողոմոն ի՞նչ տեսակէտէ համբաւաւոր էր։ Գ. 306։
Սեղեկիայի իշխանութեան ներքեւ ի՞նչ եղաւ Իսրայէլի վիճակը։ Գ. 307։
Մեսիայի գալուստը վկայող Մարգարէները ըմբռնեցի՞ն իրենց վկայութիւնը։ Գ. 308։
Ո՞վ աւետեց Յիսուսի գալուստը, եւ ի՞նչ էր անոր մասնաւոր պատգամը կամ յայտարարութիւնը։ Գ. 309։
Յիսուսի համբարձումէն վերջ աշակերտները ուր՞ սպասեցին. եւ ո՞րքան ատեն տեւեց մինչեւ որ Տէրոջմէ ոեւէ յայտնութիւն ստացան։ Գ. 310։
Գօղոս Առաքեալ ի՞նչ ըսաւ Աստուծոյ խորհուրդի մասին։ Գ. 312։
Ի՞նչ կը նշանակէ «Քրիստոս» բառը։ Գ. 313։
Ի՞նչ է «օծում»ի նշանակութիւնը։ Գ. 313։
Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր թէ ո՞վ կը կազմէ Քրիստոսի Գլուխը եւ Մարմինը։ Գ. 313։
Ի՞նչ կը նշանակէ Աբրահամի սերունդը։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 315։
Ի՞նչ է «եկեղեցի» բառին նշանակութիւնը։ Գ. 315։
Աստուծոյ չէնքին մէջ ո՞վ է անկիւնաքարը։ Գ. 317։
Ո՞վ կը կազմէ արքայական քահանայութիւնը։ Սբ. Գրքէն փաստ բեր։ Գ. 318։
Բացատրէ «Քրիստոնեայ» բառը։ Գ. 319։
Ամէն եկեղեցւոյ անդամ Քրիստոնեա՞յ է. եթէ ոչէ, ինչու՞ ոչ։ Գ. 319։

Ի՞նչ խոստումներ տրուած են Քրիստոնեայիս։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 319։
Ի՞նչ մասնաւոր վարձատրութիւն խոստացուած է անոնց որոնք մինչեւ ի մահ հաւատարիմ կը մնան։ Գ. 319։
Ամէն մարդ կրնա՞յ ըմբռնել այս մեծ ճշմարտութիւնները. եթէ ոչ ինչու՞ ոչ։ Գ. 320։
Աստուծոյ խորհուրդը ըմբռնելու համար ի՞նչ բանը կարեւոր է։ Գ. 320։
Ի՞նչ կը նշանակէ Ցովէլ Մարգարէի հետեւեալ իրայայտութիւնը. «Աստուծոյ ծառաները եւ աղախինները։» Գ. 320։
Քահանան կրնա՞ր ժողովուրդէն տեսնուիլ խորանին մէջ ծառայած ժամանակ։ Գ. 321։
Ի՞նչ պիտի ըլլայ անօրինութեան խորհուրդին վախճանը։ Գ. 323։
Ի՞նչ բանը կը կազմէ իմաստութեան սկիզբը։ Սբ. Գրքէն փաստ բեր։ Գ. 325։
Մէկու մը համար Քրիստոնեայ ըլլալու առաջին կարեւոր բանը ի՞նչ է։ Գ. 325։
Մէկու մը համար ե՞րբ կարելի է ըսել թէ դարձի եկած է։ Գ. 326։
Ապաշխարանքը ու դարձի գալը կրնա՞ն մէկը Աստուծոյ հետ բարեկամացնել. եթէ ոչ ինչու՞ ոչ։ Գ. 326։
Սահմանէ հաւատքը։ Գ. 326։
Ի՞նչ է Նուիրումի նշանակութիւնը. ու մէկը ինքզինքը ի՞նչպէս կրնայ Տէրոջը նուիրել։ Գ. 328։
Քաւութեան օրը, քահանայապետին մորթած Տէրոջը այծը ի՞նչ պատկերացուց։ Գ. 330։
Ի՞նչ կանխապատկերացուց այծի անկատար ըլլալու իրողութիւնը։ Գ. 330։
Ի՞նչ է «արդարացում»ի նշանակութիւնը։ Գ. 330։
Ե՞րբ պէտք է տեղի ունենայ զոհաբերութեան նպատակի համար արդարացումը։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 330։
Մէկը ի՞նչ երաշխիք կրնայ ունենալ թէ իր նուիրումը պիտի ընդունուի։ Գ. 330։
Նուիրուողին եհովայի ներկայացուելէն առա՞ջ թէ վերջը պարտ է տեղի ունենայ նուիրումը։ Գ. 330։
Ո՞վ է տիեզերքի մեծ Դատաւորը. եւ ո՞վ կ'արդարացնէ։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Գ. 331։
Ցիշէ արդարացումի կարեւոր քայլերը։ Գ. 332։
Ցիշէ այն համարները որոնք կ'ապացուցանեն արդարացումի առաջնորդող քայլերը— առաջին, երկրորդ եւ երրորդ քայլերը, յիշուած կարգովը։ Գ. 332։
Աստուած ի՞նչ նպատակաւ կ'արդարացնէ մէկը Աւետարանական Դարու տեւողութեան։ Գ. 333։
Ի՞նչ կը նշանակէ իւր նոր արարած յղացուիլ։ Գ. 333։
Այսպիսի մէկը ի՞նչ կը զոհէ։ Գ. 333։
Եհովա ի՞նչ բանի կը յղացնէ այս զոհաբերողը։ Գ. 333։
Բացատրէ կարգադրութեան այն պայմանները որոնք դոյութիւն ունին Անկեղծ Սրտի՝ այսինքն անոր՝ որ ինքզինքը

Տէրոջը կը ներկայացնէ, եւ Եհովայի մէջեւ, որ կ'արդարացնէ ու կը յաղցնէ զայն: Պ. 334:
Այս կարգադրութեան մէջ, Տէր Քհսուս ի՞նչ պաշտօն կը կատարէ: Պ. 334:
Ի՞նչ կը նշանակէ «բարեխօս» բառը: Պ. 334:
Ի՞նչ բանի յաղցուածէ Անկեղծ Սիրաը կամ անոր նման ոեւէ զոհաբերող: Պ. 335:
Քիչէ Սբ. Գրոց այն համարը որ անոր յաղցուած բնութեանը կ'ակնարկէ: Պ. 335:
Ի՞նչ է այսպէս յաղցուողներու վստահ վարձատրութիւնը երբոնք մինչեւ ի մահ հաւատարիմ կը մնան: Սբ. Գրքէն փաստբեր: Պ. 335:
Այսպէս յաղցուած մէկը Սբ. Գրոց մէջ ի՞նչ կոչուած է: Պ. 336:
Ի՞նչ է Քրիստոսով նոր արարածներու ներկայի մեծ յոյսը: Պ. 336:
Ինչու՞ ըսուած է թէ նա ներկայիս մեռած է որպէս մարդ էակ: Պ. 337:
Աչխարհը ինչու՞ անտեղեակ է նոր արարածի զարգացումէն: Պ. 337:
Նոր արարածը ի՞նչպէս կը կերպարանափոխուի: Պ. 337:
Ի՞նչ կը նշանակէ Քրիստոսով մկրտուիլ· Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 338:
Ի՞նչ է ջուրի մէջ մկրտութեան կամ ընկղմելուն նշանակութիւնը: Պ. 338:
Ջուրի մկրտութեան մէջ ոեւէ զօրութիւն կա՞յ: Պ. 338:
Որո՞նք են Քրիստոսով օծուածները: Պ. 339:
Ահարոն քահանայապետը այս կէտը ի՞նչպէս պատկերացուց: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 339:
Օծումը ի՞նչ կը նշանակէ: Պ. 339:
Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր թէ մէկը ի՞նչպէս կրնայ գիտնալ Տէրոջմէ յաղցուած եւ օծուած ըլլալը: Պ. 340:
Ի՞նչ է «Սրբացում» բառին նշանակութիւնը: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 341:
Սրբացումի գործողութիւնը ե՞րբ կ'սկսի, եւ մինչեւ ե՞րբ պէտք է շարունակուի: Պ. 341:
Փառաց յոյսը ի՞նչ ազդեցութիւն ունի իր սրբացումին վրայ: Պ. 342:
Մէկը կրնա՞յ Քրիստոսի դպրոցէն դուրս սրբանալ: Պ. 343:
Քիչէ այն թանկագին խոստումներէն ոմանք որ Սբ. Գրոց մէջ կը գտնուին: Պ. 344:
Քիչէ այն պատճառներէն մէկը թէ ինչու՛ Սբ. Պօղոս իրեւ ծառայ ընտրուած էր: Քիչէ իր խօսքերը: Պ. 345:
Ուրիշ ի՞նչ անունով կը ճանչցուի խորհուրդ դասակարգը· եւ ի՞նչ պիտի ըլլայ այս դասակարգին պաշտօնը ապագային: Պ. 345:
Աստուած ապագային ի՞նչպէս պիտի գործածէ այս խորհուրդ դասակարգը ժողովուրդին օգտին համար: Պ. 346:

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԼԱՐ Ց.— ՄԵՐ ՏԷՐՈՋ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

ԵՆԹԱԴՐԷ ԹԷ ամենասիրելի բարեկամդ ու բարերարդ երկար ճամբորդութեան մը համար մեկնած է, եւ դուն անոր վերադարձին կ'սպասես, որովհետեւ նա ճամբայ ելած ժամանակ խոստացած էր վերադառնալ. երեւակայէ թէ անկէ իվեր դուն անոր վերադարձին սպասած, յուսացած եւ աղօթած ես, ու ահա քեզի կը տեղեկացուի թէ նա վերադարձած է: Այսպիսի լուր մը քեզ այնչափ պիտի ուրախացնէ որ պիտի չկրնաս ինքզինքդ երդնլէ զսպել:

[348]Բարեկամը այն է որ միշտ քեզ կը սիրէ. մեկը՝ որ մինչեւիսկ առանց քու դիտութեանդ մեծ զոհողութիւն մը կ'ընէ՝ որպէսզի դուն իրական բարիք ներ վայելես: Քու կամ ուրիշ մեկուն բարեկամը՝ Տէր Յիսուս է. որովհետեւ նա թողուց Իր երկնային հարստութիւնները եւ փառքը, ու մարդ եղաւ, եւ Իր կեանքը ամենաանարդ մահուամբ զոհեց, որպէսզի ամէն մարդ յաւիտենական կենաց օրհնութեանց ընտիր եւ կատարեալ պատեհութիւն մը ունենայ:— Յովհաննէս ԺԵ. 13:

[349]Իրողութիւնները ցոյց կուտան՝ թէ 1900 տարիներ առաջ Յիսուս երկնային երկար ուղեւորութեան մը ձեռնարկեց. թէ՝ Նա մեկնած ժամանակ աշակերտներուն խոստացաւ իր վերադարձը, եւ թէ՝ այն աւուն՝ «նոնք որ կը սիրեն Իր յայտնութիւը՝ բազմաթիւ թանկագին պարգեւներ պիտի ստանան: Եթէ իրողութիւնները ցոյց կուտան թէ այս թանկագին բարեկամը վերադարձած է, ու մենք կ'սկսինք տես-

նել թէ Քրիստոնէից բոլոր կաթոգին յոյսերը իրա-
կանանալու վրայ են, եւ թէ՝ նոյնիսկ աշխարհը
չուտով պիտի օրհնուի, արդարեւ ասոնք ինչպիսի՛
անպատմելի ուրախութիւն կը պատճառեն մեզի:
Անոնք որ Անոր գալստեանը համար հսկած ու սպա-
սած են, չեն կրնար լուռ մնալ Տէրը փառաբանելէ:
Այս գլուխին մէջ մենք կը յուսանք ապացուցանել
Տէրոջը վերադարձը, թէ Նա ի՛նչպէս ու ե՛րբ պիտի
վերադառնար, եւ ի՛նչ նպատակի համար, եւ թէ Նա
արդէն վերադարձած է:

[350]Դարերէ իվեր Հրեաները Մեսիայի գալստեանը
յուսացած, սպասած եւ աղօթած են: Տասնեւհինը
դարեր Քրիստոնեաները Քրիստոս Յիսուս Տէրոջը
գալստեանը յուսացած, հսկած, աղօթած ու սպա-
սած են: Մեսիա ու Քրիստոս բառերը միեւնոյն նշա-
նակութիւնը ունին: Այսինք Օծեալը կը նշանակեն:
Աչխարհի խաւարին մէջ խարխարող բոլոր մարդ-
կութիւնը, որոնք ծանր բեռներով ծանրաբեռնուած
են, ցաւով հառաչած են ու դեռ կը հառաչեն, օգ-
նութեան սպասելով, բայց առանց գիտնալու թէ ան
ի՛նչպէս պիտի գայ: (Հռովմայեցիս Ը. 19,22) Աչ-
խարհը իրապէս Մեսիային, Քրիստոսին ու Անոր
արդար Թագաւորութեանը կ'սպասէ: Երբ աչխարհը
այն գիտակցութեան գայ թէ Տէրը՝ մարդուն մեծ
ազատարարը եւ բարերարը վերադարձած է, ամէն
աղնիւ սիրտ ցնծութեամբ պիտի լեցուի ու ամէն
երախտադէտ սիրտ ուրախութեան երգերով պիտի
հրճուի:

[351]Քրիստոնեային համար Տէրոջը վերադարձը
Աստուծոյ քնարին ամենաքաղցրիկ ու թանկագին
լարերէն մին է: Անոր արտաբերած նուագը անգե-
րազանցելի է: Երանի՛ այն աչքերուն որ կը տեսնեն
ու այն ականջներուն որ կը լսեն եւ կը սորվին թէ
Տէրը վերադարձած է ու այժմ ներկայ է:

[352]Ամբողջ մարդկութեան տառապանքն ու հառա-
չանքը օրէ օր կը սաստկանայ, եւ այս կացութիւնը

ժողովուրդը մտային այնպիսի վիճակի մը կ'առաջ-
նորդէ որ հետամուտ կ'ըլլան ներկայ անցքերու նը-
շանակութեանը: Հասած է ժամանակը որպէսզի ա-
մէն ոք սթափի եւ ուշադրութեամբ հարցնէ Թագա-
ւորաց Թագաւորի ներկայութեանը մասին:

ԻՐ ԳԱԼՍՏԵԱՆ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

[353]Բազմաթիւ են այն պատճառները որոնք կ'ա-
ռաջնորդեն մեզ Տէրոջ երկրորդ գալուստը ակնկա-
լելու, բայց եթէ ասոնք չվերյիչենք՝ հոգ չէ թէ
անցեալին մէջ ծանօթ եղած ըլլանք անոնց՝ պիտի
անտեսենք անոնց կարեւորութիւնը: Եթէ մենք քնաւ
ծանօթ չենք անոնց, ուրեմն այս փաստերու քնու-
թիւնը պիտի զոհացնէ անօթի հոգին: Սբ. Գրոց
վերաբերեալ հարցեր քննած ժամանակ միշտ տրա-
մադրութիւն գործածելու ենք: Առողջ տրամադ-
նութիւնը եւ Սբ. Գրութիւնք ի հարկէ իրարու հետ
ներդաշնակ են: «Հիմա եկէք վիճաբանինք (տրամա-
բանինք) կ'ըսէ Տէրը» (Եսայի Ա.18): Երբ Աստուծոյ
ծրագրի մեր տեսութիւնը կ'ընդարձակուի, մենք
կրնանք աստուածային կարգադրութեան ամէն մի
քայլի եւ զարգացումի մէջ պատճառ մը եւ Սբ.Գրոց
վկայութիւն մը գտնել:

[354]Մինչեւ հիմա մեր քննած Սբ. Գրութիւնները
վճռականապէս ապացուցին թէ Յիսուս Քրիստոս
մեռաւ եւ մահուընէ յարութիւն առաւ որպէսզի
մարդկութեան փրկիչը ըլլայ.թէ՝ Նա երկինք վեր-
ցաւ եւ Իր մարդկային զոհին արժանիքը մարդուն
համար Աստուծոյ ներկայացուց, եւ թէ՝ յարմար
ժամանակին, ամէն մարդ պարտ է պատեհութիւն մը
ունենալ ստանալու Իր մեծ զոհաբերութեան բարիք-
ները: (Ա. Տիմոթէոս Բ. 5,6) Եթէ ընդհանուր
մարդկութիւնը պիտի օգտուի Տէրոջը զոհաբերու-
թենէն այդ իրողութեան գիտակցութեան գալէ յե-
տոյ, ուրեմն կը հետեւի թէ պէտք է յարաբերութիւն
մը հաստատուի աչխարհի մարդկութեան եւ Տէր
Յիսուսի միջեւ՝ որպէսզի աչխարհը գիտակցութեան

բերուի Եհովայի կարգադրութեան եւ հաշտեցուի Աստուծոյ հետ: Եթէ Սբ. Գրոց յայտարարածին պէս Աստուած երկիրը մարդոց բնակութեան համար կազմեց, թէ Նա պարապ տեղը չըրաւ զանիկա, եւ թէ երկիրը յաւիտեան կը մնայ· ու եթէ, Աբրահամի տրուած խոստումին համաձայն, սերունդին՝ Քրիստոսի՝ միջոցաւ օրհնութիւն մը պիտի գայ հանուր մարդկութեան, կը հետեւի թէ Տէրը երկրի վրայ կարգ կանոն մը պէտք է հաստատէ որպէսզի մարդը կարենայ վայելել այն բաները զորոնք Աստուած իրեն համար պատրաստեց, եւ թէ Նա պէտք է ներկայ ըլլայ այսպիսի արդար դրութիւն մը հաստատելու համար:

[355]Բայց ուսանողը թողուած չէ որ երեւակայութեանց կամ կարծիքներու մէջ իյնայ: Սբ. Գրոց վկաները այնքան առատօրէն տրուած են որ ամէն կասկած բոլորովին կը փարատուի: Աստուծոյ Մարգարէն հեռաւոր անցեալին մէջ նախաձայնեց հզօր էակի մը գալուստը ըսելով՝ թէ այս Հզօր էակը արդարութեան կառավարութիւն մը պիտի ունենայ· թէ «Անոր անունը պիտի կոչուի Սքանչելի, Խորհրդակից, Հզօր Աստուած, Յաւիտենականութեան Հայր, Խաղաղութեան Իշխան: Դաւիթի աթոռին վրայ ու անոր թագաւորութեանը վրայ, անոր իշխանութեանը մեծնալուն ու խաղաղութեանը սահման չկայ:» (Եսայի Թ. 6,7) «Յաւիտենականութեան Հայր» ասացուածքէն այն գաղափարը կ'առնենք թէ սերունդ մը ըլլալու է՝ որը յաւիտենական կեանք պիտի ունենայ: Ուրեմն այս խոստումը ցոյց կուտայ թէ կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի որուն ներքեւ մարդկութեան պիտի պարգեւուի յաւիտենական կենաց առանձնաշնորհը:

[356] Ինչպէս որ ասկէ առաջ տեսանք, Եհովա Իսրայէլի ազգին հետ ուխտ մը ըրաւ, որմէ դուրս ձգուած էին միւս բոլոր ազգերը: Նա օրէնք մը տուաւ զանոնք պաշտպանելու Սատանայի ազդեցութիւններէն ու մեքենայութիւններէն եւ Քրիստոսի՝ իրենց մեծ Ուսուցիչին առաջնորդելու: Հրեաները իրենց ազգ չպահեցին այս օրէնքը, որովհետեւ անկատար էին· բայց անոնց կառավարիչներէն ոմանք մասնաւորապէս չար էին: Հասաւ ժամանակը երբ Սեղեկիայի՝ Իսրայէլի վերջին թագաւորին նկատմամբ Աստուած ըսաւ· «Եւ դուն՝ ո՛վ պիղծ ու ամբարիշտ իշխան Իսրայէլի, որ քու օրդ հասեր է, քու անօրինութեանդ վախճանը, Տէր Եհովան այսպէս կ'ըսէ· խոյրը վերցո՛ւր ու թագը հանէ՛, ասիկա այսպէս չըլլար· ցածը բարձրացուր ու բարձրը ցածցուր: Զանիկա տակնուվրայ, տակնուվրայ, տակնուվրայ պիտի ընեմ· ու ալ պիտի չըլլայ, մինչեւ որ գայ անիկա՝ որուն իրաւունքն է, ու զայն անոր պիտի տամ:»— Եզեկիէլ ԻԱ. 25–27:

[357]Կը հետեւի թէ ապագայ ժամանակուայ մը մէջ հզօր մէկը պիտի գայ՝ որը արդարադատ թագաւորութիւն մը պիտի հաստատէ, ու այսպէս ընելու կատարեալ իշխանութիւն եւ իրաւունք պիտի ունենայ:

[358]Սեղեկիայի կործանման ժամանակ՝ Աստուած Թոյլ տուաւ Հեթանոսներուն երկրի վրայ աշխարհակալ տիրապետութիւն մը հաստատելու: Տէրը Դանիէլ Մարգարէի միջոցաւ պատկերացուց չորս աշխարհակալ կայսրութեանց կամ թագաւորութեանց ծաւմը, որոնք որոշեալ ժամանակի մը համար գոյութիւն պիտի ունենային, եւ որոնք պիտի չարունակէին, մինչեւ որ գար անիկա՝ որու իրաւունքն է, ու այն առեն նա, Արդարը, տէր պիտի գառնար երկրի գործերուն եւ կառավարէր զանոնք: Անշուշտ ակնկալելու է թէ անարդար կառավարութիւնները իրենց աշխարհային գործութեան կառչած պիտի մնան որքան առեն որ կարելի է, եւ թէ՝ անոնք մեծ Թագաւորին գալստեանը ժամանակ ալ այսպէս պիտի ընեն, բայց Նա պիտի ջնջէ երկրային այս անարդար թագաւորութիւնները ու ա-

նոնց տեղը արդար կառավարութիւն մը պիտի հիմնէ: Այսպէս կ'ըսէ Տէրը Դանիէլ Մարգարէի միջոցաւ. «Այս թագաւորներուն օրերը երկինքի Աստուածը մէկ թագաւորութիւն մը պիտի հանէ, որ անիկա յաւիտեան պիտի չաւրի՛, եւ այս թագաւորութիւնը ուրիշ ժողովուրդի պիտի չթողուի. անիկա այս բոլոր թագաւորութիւնները պիտի փշրէ ու պիտի հատցնէ, ու ինքը յաւիտեան պիտի մնայ:» (Դանիէլ Բ.44) Ուրեմն կը հետեւի թէ այս արդար Թագաւորը միւս թագաւորութիւնները փշրելէ ու ոչնչացնելէ առաջ պարտ է ներկայ ըլլալ: Սբ. Գիրքը երկնային թագաւորութիւն կը կոչէ այս արդար թագաւորութիւնը, որովհետեւ ան հաշտ է երկնաւոր Հօր կամացը հետ եւ մեծ Մեսիայի աներեւոյթ զօրութեամբը պիտի կառավարուի:

[359] Թագաւորութիւն բառը երկու իմաստով գործածուած է. (1) կ'ակնարկէ թագաւորին կամ իշխանին, իշխող կամ տիրապետող ազգակը. եւ (2) թագաւորութեան իշխանութեանն ու հպատակնեբուն: Գրեթէ Յիսուսի բոլոր առակները Աստուծոյ թագաւորութեան կամ երկնային թագաւորութեան նկատմամբ էին: Տէրոջը կարգադրութեանը մէջ այնքան մեծ է այդ թագաւորութեան կարեւորութիւնը, որ Յիսուս Իր աշակերտներուն սորվեցուց աղօթել, «Քու՛ թագաւորութիւնդ գայ, քու՛ կամքդ ըլլայ, ինչպէս որ երկինքը անանկ ալ երկրիս վրայ» (Մատթէոս Զ. 10): Անկէ սկսեալ մինչեւ այսօր Քրիստոնեաները աղօթած են այս աղօթքը եւ յուսացած անոր կատարմանը: Վերյիշեալ Սբ. Գրութիւնները որոշ կերպով կը հաստատեն այն իրողութիւնը՝ թէ այսպիսի արդար թագաւորութիւն մը պիտի հաստատուի: Ուրեմն ո՞վ պիտի ըլլայ այդ մեծ վարաւոր թագաւորութեան թագաւորը: Յիսուս Քրիստոս Աստուծոյ Որդին՝ կը պատասխանէ Սբ. Գիրքը:— Ղուկաս Ի.Բ. 30, Կողոսացիս Ա. 13, Բ. Պետրոս Ա. 11, Մատթէոս Ի.Ը. 18:

[360] Երբոր Յիսուս Պիղատոսի առջեւ բերուելով իրրեւ խռովարար ամբաստանուեցաւ, որովհետեւ Իր գալիք թագաւորութեանը մասին կ'ուսուցանէր, Պիղատոս հարցուց Անոր. «Դուն ես Հրէից թագաւորը»: Եւ Յիսուս պատասխանեց. «Իմ թագաւորութիւնս այս աշխարհէս չէ»: (Յովհաննէս Ժ.Ը. 33, 36) Հոս յիշուած աշխարհ բառը ընկերական եւ քաղաքական դրութիւն մը կը նշանակէ: Սբ. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ Սեղեկիայէ անկումէն մինչեւ անոր գալը՝ որուն իրաւունքն է հաստատելու իր թագաւորութիւնը, հեթանոսները կը գտնուին իշխանութեան գլուխը, եւ թէ՝ սոսկ չարին՝ Սատանային՝ ներքեւ կը գտնուին որը այս աշխարհիս աստուածը կամ աներեւոյթ իշխանն է: (Բ. Կորնթացիս Դ. 3,4) Յիսուս զանիկա այս աշխարհի իշխանը կոչեց: (Յովհաննէս Ժ.Բ. 31) Սատանայի իշխանութիւնը անարդար, վատ եւ ճիւաղային եղած է. ու երբ գայ Անիկա՝ որու իրաւունքն է, Նա Սատանայի անարդար կարգ ու սարքին տեղը արդար թագաւորութիւն մը պիտի հաստատէ: Ուրեմն Պիղատոսի ուղղուած այս խօսքերէն մենք կ'ըմբռնենք թէ՝ Տէրը ըսել ուզեց որ Իր թագաւորութիւնը դեռ ապագային կը վերաբերէր, ցոյց տալով միանգամայն թէ ապագային մէջ թագաւորութիւն մը պիտի ունենայ:

[361] Յիսուս Իր աշակերտներուն առակ մը տուաւ որը մնաններու առակ կոչուած է, ուր Նա ինքզինքը իրրեւ աղնուական մը կը ներկայացնէ՝ որը հեռաւոր երկիր մը կ'երթայ թագաւորութիւն մը ընդունելու եւ վերադառնալու. ու ցոյց կուտայ այս աղնուականին վերադարձը: «Ուստի ըսաւ, Աղնուական մարդ մը հեռու երկիր գնաց՝ իրեն թագաւորութիւն առնելու եւ դառնալու: Եւ իր տասը ծառաները կանչելով՝ տասը մնաս տուաւ անոնց, ու ըսաւ անոնց, բանեցուցէք մինչեւ որ ես գամ:... Ու եղաւ որ երբ նա թագաւորութիւնը առնելով վերադարձաւ, իրեն կանչել տուաւ ան ծառաները՝ որոնց որ

տակ տուած էր։» (Ղուկաս ԺԹ.12–15) Նոյնանման պատկեր մը եւ դաս մը կը սորվինք նաեւ տաղանդներու առակովը։ (Մատթէոս ԻԵ. 14) Իր վերադարձին իրրեւ ուրիշ վաստ, Յիսուս ըսաւ. «Երբոր Որդին մարդոյ իր փառքովը գայ, եւ բոլոր սուրբ հրեշտակները իր հետը, այն ատեն իր փառաց աթոռը պիտի նստի. եւ անոր առջեւը պիտի ժողովի բոլոր ազգերը։»— Մատթէոս ԻԵ. 31,32։

[362]Իր խաչելութենէն քիչ առաջ նա կը սորվեցնէր Իր աշակերտներուն։ Անոնք անկատար կերպով ըմբռնեցին, թէ նա իրենցմէ պիտի առնուէր։ Աշակերտները խռովեցան այս տեղեկութենէն։ Այն ատեն Յիսուս պարզ լեզուով խօսելով, ըսաւ. «Թող սրտերնիդ չխռովի. Աստուծոյ հաւատացէք, ինծի ալ հաւատացէք։ Իմ Հօրս տունը շատ բնակարաններ կան. եթէ այդպէս չըլլար, ես ձեզի պիտի ըսէի։ Հիմա կ'երթամ ու ձեզի տեղ կը պատրաստեմ։ Եւ թէ որ երթամ ու ձեզի տեղ պատրաստեմ, նորէն կուգամ եւ ձեզ քովս կ'առնեմ, որպէսզի ուր որ ես եմ՝ դուք ալ հոն ըլլաք։» (Յովհաննէս ԺԴ. 1–3) Աւիկա Անոր երկրորդ գալստեանը անժխտելի ապացոյց մըն է։

[363]Իր յարութենէն վերջ Նա ըսած էր թէ երկինքը՝ Հօր Աստուծոյ պիտի վերանայ։ (Յովհաննէս Ի. 17) Իր յարութենէն քառասուն օր վերջը Նա իր աշակերտներուն հետ Ձիթենեաց Լերան վրայ էր, պատուիրելով անոնց Երուսաղէմ երթալու եւ հոն սպասելու մինչեւ որ ստանան Սբ. Հոգիին զօրութիւնը, որպէսզի անկէ յետոյ կարողանան Իր վկաները ըլլալ։ «Եւ այս բաները որ ըսաւ, երբոր անոնք կը նայէին, համբարձաւ, եւ ամպ մը զանիկա անոնց աչքէն առաւ։ Ու քանի որ աչքերնին անկած դէպի երկինք կը նայէին անոր երթալուն վրայ, ահա երկու մարդ անոնց քովը կայնեցան ճերմակ հանդերձներով, որոնք նաեւ ըսին, Ո՛վ Գալիլեացի մարդիկ՝ ինչու՞ կայներ դէպի երկինք կը նայիք. այս Յիսուսը

որ ձեզմէ երկինք համբարձաւ, այսպէս պիտի գայ՝ ինչպէս որ տեսաք անոր երկինք երթալը։» Գործք Առաքելոց Ա. 9–11) Անկասկած, աշակերտներուն քով կայնող ճերմակ զգեստներ հագած այս մարդիկը վկայութեան համար Տէրոջմէ ղրկուած պատգամաբերները էին, ու այս հրեշտակները, անտարակոյս, բուն այս նպատակին համար մարդկային մարմին զգեցած էին, որոնք վերջէն աննիւթացան ու անեռեւութացան։ Այս յաւելուածական վկայութիւնը տրուեցաւ, որպէսզի աշակերտները կատարեալ կերպով հաւատան թէ Տէրը դարձեալ պիտի գայ։

[364]Այս իրողութիւնը այնքան որոշ կերպով հաստատուած էր Առաքեալներու մտքերուն մէջ, որ յաճախ խօսեցան ու գրեցին Տէրոջը երկրորդ գալստեան մասին։ Իրապէս, ասիկա այն մեծ դէպքն է որուն սպասած են թէ՛ իրենք եւ թէ՛ Տէրոջ միւս բոլոր հաւատարիմ հետեւորդները։ (Ա. Կորնթացիս Ա. 7, ԺԵ. 23, Ա. Թեսաղոնիկեցիս Բ. 19, Բ. Թեսաղոնիկեցիս Բ. 8, Յակոբոս Ե. 7,8, Բ. Պետրոս Ա. 16, Գործք Առաքելոց Գ. 19–21, Փիլիպպեցիս Գ. 20) Անոր դարձեալ գալուն՝ եւ այն օրհնութիւններուն մասին որոնք Անոր ներկայութիւնը պիտի ընծայէ զինքը սիրողներուն, Պօղոս Առաքեալ յաւելուածական վաստ կուտայ Տիմոթէոսի գրած ժամանակ. «Ես արդէն զոհ ըլլալու նուիրուած եմ, ու իմ մեկնելուս ատենը հասեր է։ Բարի պատերազմը պատերազմեցայ, ընթացքը կատարեցի, հաւատքը պահեցի։ Ասկէ ետեւ կայ կը մնայ ինծի արդարութեան պսակը, որ Տէրը արդար Դատաւորը պիտի հատուցանէ ինծի այն օրը, ու չէ թէ միայն ինծի, հապա այն ամէնուն ալ՝ որ անոր յայտնութիւնը սիրեցին։»— Բ. Տիմոթէոս Դ. 6–8։

[365]Սբ. Գրոց վերջին՝ Յայտնութեան գիրքը Յիսուս Քրիստոսի յայտնութիւնն է՝ Իր փառաւորուելէն վերջը տրուած։ Նա կը վերջացնէ այս յայտնութիւնը ըսելով Սբ. Յովհաննէսի. «Այս բաներուն

վկայութիւն տուողը կ'ըսէ. Այո՝ չուտով կուգամ ես» որուն կը պատասխանէ Սբ. Յովհաննէս. «Ամէն եկո՛ր, Տէր Յիսուս։»— Յայտնութիւն ԻԲ. 20։

366Այն իրողութիւնը թէ Տէրը արդարութեան թագաւորութիւն մը պիտի ունենայ, թէ Յիսուս Քրիստոս այդ թագաւորութեան մեծ Թագաւորը պիտի ըլլայ, եւ թէ Նա երկրորդ անգամ կուգայ այսպէս թագաւորելու համար, Սբ. Գրոց այնքան առատ վկայութիւններով հաստատուած է որ ամէն կարելի կասկած կը փարատուի։ Ուրեմն մեզի համար որոշելիք կարեւոր հարցերէն մէկը այն է, թէ

ՆԱ Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿՈՒԳԱՅ

367Մենք մեր մտքերուն մէջ վճռելու ենք նախ եւ առաջ՝ թէ Սբ. Գրոց՝ մեր Տէրոջ գալստեան կերպին նկատմամբ տուած վկայութիւնը վերջնական պէտք է նկատուի։ Այս հարցին չուրջ քննութիւնը պիտի երեւան բերէ այն իրողութիւնը՝ թէ Սբ. Գիրքը որոշ եւ տրամաբանական կերպով կը հաստատէ Անոր յայտնուելու կերպը։ Շատեր ենթադրած են ու դեռ կ'ենթադրեն՝ թէ Տէրը իր խոնարհութեան մարմնովը պիտի գայ՝ բուն այն մարմնովը որով Նա խաչուեցաւ, եւ որը կը կրէ դամերու եւ նիզակի սպիները, մարդկային աչքերուն տեսանելի։ Յիսուսի խօսքերը կը ժխտեն այս եղրակացութիւնը։ Իր խաչելութենէն ճիշդ առաջ՝ երբ աշակերտներուն հրաժանգ կուտար՝ Նա ըսաւ. «Քիչ մը առնէն եւս ալ աշխարհը զիս չտեսներ. բայց դուք պիտի տեսնէք զիս, ինչու որ ես կենդանի եմ, եւ դուք կենդանի պիտի ըլլաք։» (Յովհաննէս ԺԴ. 19) Այսպէս Նա կը հաստատէ այն իրողութիւնը՝ թէ Իր հաւատարիմ աշակերտները պիտի տեսնեն զինքը ինչպէս որ է, բայց թէ աշխարհը զինքը այլեւս պիտի չտեսնէ։ Եւ ասիկա ի՞նչպէս կրնայ ճշմարիտ ըլլալ։ Մենք կը պատասխանենք, ինչու որ Յիսուս մեռելներէն ոչ թէ իրրեւ մարդ վերակենդանացաւ, հապա իրրեւ հոգեղէն էակ մը, աստուածային բնութեամբ կամ

մարմնով։ Բնութիւնը յօրինուածքով կամ մարմնով է որ կ'որոշուի։ Նա ներկայիս փառաւոր մարմին մը ունի, որը ոչ մէկ մարդ տեսած է, ոչ ալ կրնայ անոր վրայ նայիլ ու կենդանի մնալ։ (Ա. Տիմոթէոս Զ. 15,16) Մենք ասկէ առաջ քննեցինք Սբ. Գրոց վայտերը, որոնք ցոյց տուին թէ՝ իր յարութենէն վերջ աշակերտներու երեւցած ժամանակ՝ Յիսուսի զգեցած յօրինուածքներէն կամ մարմիններէն եւ ոչ մէկը Իր փառաւոր մարմինն էր. հապա թէ այս մարմինները ինք ստեղծեց այդ ատեն Իր նպատակներուն ծառայեցնելու համար։

368Նա իրրեւ մարդ մեռաւ։ Իսկ մեռելներէն իրրեւ հոգեւոր էակ վերակենդանացաւ։ (Ա. Պետրոս Գ. 18, Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 45) Սբ. Յովհաննէս որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ այն մարմինը որով Յիսուս պիտի երեւնայ, Իր մարդկային մարմինը չէ, որովհետեւ Նա կ'ըսէ. «Եւ տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլանք,... բայց անոր պէս պիտի ըլլանք։» (Ա. Յովհաննէս Գ. 2) Յիսուս այլեւս մարդկային չէ, հապա աստուածային. ուրեմն չենք կրնար ակնկալել թէ մարդկային աչքերը կրնան տեսնել զինքը։ Նա ներկայիս Եհովայի բուն պատկերն է։ (Եբրայեցիս Ա. 3) Որովհետեւ Նա այլեւս մարդկային չէ, ոչ ալ Անոր մարմինը միսէ ու ոսկորէ կազմուած, այլ հոգեղէն է։ Պօղոս Առաքեալ ներչնչմամբ գրեց. «Թէեւ Քրիստոս մարմնով ճանչցանք, բայց հիմա՝ ալ անանկ չենք ճանչնար։»— Բ. Կորնթացիս Ե. 16։

369Իր յարութենէն վերջ Յիսուս խիստ բարձրացուած՝ ու Անոր ամէն անունէ վեր անուն մը տրուած էր (Փիլիպպեցիս Բ. 9) ու փառքով եւ զօրութեամբ Հօրը աջ կողմը նստած։ (Յայտնութիւն Գ. 21) Պօղոս Առաքեալ Անոր մասին գրեց. «Արդ Տէրը այն Հոգին է»։ (Բ. Կորնթացիս Գ. 17) Յիսուս հոգեւոր էակի մասին Նիկոդէմոսի բացատրելով՝ ըսաւ. «Թէ որ մարդ մը չծնրէն ու Հոգիէն չծնանի, չկրնար Աս-

տուծոյ թագաւորութիւնը մտնել: Մարմինէն ծնածը մարմին է ու Հոգիէն ծնածը հոգի է:... Հովը ուր որ ուզէ՝ կը փչէ, եւ անոր ձայնը կը լսես, բայց չես գիտեր ուսկից կուգայ՝ կամ ուր կ'երթայ. ասանկ ալ է ան ամէնը՝ որ Հոգիէն կը ծնանի:»— Յովհաննէս Գ. 5–8:

[370]*Տեսնելով ուրեմն՝ թէ Քրիստոս աստուածային մարմնով հոգեւոր վարաւոր էակ մըն է, թէ ինչպէս որ Հովը անտեսանելի է, բայց կուգայ ու կ'երթայ, նոյնպէս ալ հոգեւոր էակ մը կընայ այսպէս գալ ու երթալ առանց մարդկային աչքէ տեսնուելու, ուրեմն կարելի չէ՞ որ մեր Տէրը ներկայ ըլլալով հանդերձ՝ բնական աչքերու անտեսանելի մնայ: Ասիկա ճշդրտօրէն համաձայն է իրողութեանց հետ: Սատանան հոգեւոր էակ մըն է: Երկար դարեր Սատանան ներկայ չար աշխարհի անտեսանելի աստուածը կամ իշխանը եղած է (Բ. Կորնթացիս Դ. 3,4). սակայն ոչ մէկ մարդ տեսած է Սատանան, թէեւ մարդիկ զգացած են անոր չար ազդեցութիւնը ու դեռ կ'զգան: Սատանան ոչ միայն այս աշխարհիս աստուածն է, հապա նա պետն է իր չար եւ անհետեւողէն երկինքին՝ այսինքն՝ իշխող անտեսանելի զօրութեան՝ որ Սատանայէն ու միւս իննակ հրեշտակներէն կազմուած է, եւ որոնք իշխանութիւն կը բանեցնեն մարդոց վրայ: Պետրոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Իր խոստումին համաձայն նոր երկինքի մը եւ նոր երկրի մը կ'սպասենք, որուն մէջ արդարութիւն կը բնակի:» (Բ. Պետրոս Գ. 13, Յայտնութիւն ԻԱ. 1–5) Տէրոջը գալիք թագաւորութիւնը երկնային նոր թագաւորութիւնն է: Այս նոր իշխող զօրութիւնը՝ Մեսիան, անտեսանելի է, եւ անտեսանելի պիտի մնայ մարդկային աչքերու, բայց երկրի վրայ տեսանելի գործակատարներ եւ ներկայացուցիչներ պիտի հաստատէ, այսինքն՝ ընկերական եւ քաղաքական նոր կարգ ու սարք մը: Ուստի մենք պէտք չէ որ Տէրոջը երկրորդ գալուստը մարդկային աչքերու տեսանելի մարմնով մը ակնկալենք. հապա ընդունելու ենք թէ Նա իր աներեւոյթ ներկայութեան տեւողութեան՝ վեհապետական կերպով պիտի գործածէ Իր զօրութիւնը:*

[371]*Մեր (Հայերէն) Սբ. Գրոց մէջ չատ մը տեղեր Տէրոջը գալստեանը ակնարկող «գալուստ» բառը պատշաճ կերպով ներկայութիւն պէտք է թարգմանուի: Անոր պատշաճ նշանակութիւնը գործածուած Յունարէն բառէն կարելի է որոշել, որմէ թարգմանուած է Հայերէնը: Յունարէն բառուսիա բառը ներկայութիւն կը նշանակէ, եւ Տէրոջը աներեւոյթ ներկայութեանը կ'ակնարկէ, ու հետեւեալ համարներուն մէջ գործածուած է: Մենք գանոնք Հայերէնին մէջ թարգմանուածին պէս կը ներկայացնենք հոս. «գալուստ» բառէն անմիջապէս վերջ՝ փակագծի մէջ տալով ուղիղ թարգմանութիւնը:*

[372]*Ի՞նչ պիտի ըլլայ քու գալստեանդ (ներկայութեանդ) նշանը:»— Մատթէոս ԻԴ. 3:*

[373]*«Բայց ինչպէս որ Նոյի օրերը եղաւ, Որդւոյ մարդոյ գալուստն (ներկայութիւնն) ալ այնպէս պիտի ըլլայ:»— Մատթէոս ԻԴ. 37,39:*

[374]*«Եւաքը Քրիստոսինները՝ իր գալու (ներկայութեան) առեն:»— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 23:*

[375]*«Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի առջեւը անոր գալու (ներկայութեան) առեն:»— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Բ. 19:*

[376]*«Հաստատելով ձեր սրտերը անարատ սրբութեան մէջ Աստուծոյ եւ մեր Հօրը առջեւը՝ մեր Տէրոջ Յիսուս Քրիստոսի գալու (ներկայութեան) առեն:» Ա. Թեսաղոնիկեցիս Գ. 13:*

[377]*«Մենք որ մինչեւ Տէրոջը գալուստը (ներկայութեանը) ողջ կը մնանք, բնաւ նոյնեցեալներէն առաջ պիտի չանցնինք:»— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Դ. 14:*

[378]*«Ձեր բոլոր հոգին եւ չունչը ու մարմինը անարատ պահուի մինչեւ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի*

գալու (ներկայութեան) առենը։»— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Ե. 23։

[379]«Կ'աղաչենք ձեզի՝ եղբայրներ՝ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի գալստեամբը (ներկայութեամբը)։»— Բ. Թեսաղոնիկեցիս Բ. 1։

[380]«Ուստի համբերող եղիք՝ եղբայրներ՝ մինչեւ Տէրոջը գալուստը (ներկայութիւնը)։»— Յակոբոս Ե. 7։

[381]«Ինչու որ Տէրոջը գալուստը (ներկայութիւնը) մօտ է։»— Յակոբոս Ե. 8։

[382]«Ո՞ր է անոր գալուն (ներկայութեան) խոստմունքը։»— Բ. Պետրոս Գ. 4։

[383]Յիսուս երկինք համբարձած ժամանակ, աչակերտներուն քով կայնող հրեշտակները ըսին անոնց. «Նա մի եւնոյն կերպով պիտի գայ։» (Անգ. Թարգմանութիւն) Անոր երթալուն կամ երկրէն վերանալուն կերպը խաղաղ, անաղմուկ էր, առանց հանդիսատեսներու, բացի մի քանիներէ։ Նոյնանման կերպով մըն ալ նաեւ ակնկալելու ենք Անոր վերադարձը։ Անոր վերադարձը հակողները անչուշտ առաջինները պիտի ըլլան նշմարելու Անոր ներկայութիւնը։ Աւիկա խիստ կը համաձայնի Պօղոս Առաքեալի յայտնած խորհուրդին հետ՝ երբ նա կը գրէր. «Քանզի դուք անձամբ աղէկ գիտէք թէ Տէրոջը օրը գիշերուայ գողին պէս կը հասնի։» (Ա. Թեսաղոնիկեցիս Ե. 2) Պետրոս Առաքեալ ալ նոյն խորհուրդը յայտնեց. «Տէրոջը օրը գիշերուայ գողի մը պէս պիտի գայ։» (Բ. Պետրոս Գ. 10) Իսկ Յիսուս Իր գալստեանը ակնարկելով, ըսաւ. «Ահա գողի պէս կուգամ։» «Բայց թէ որ չհակես, գողի պէս քու վրադ պիտի գամ, ու քնաւ պիտի չգիտնաս թէ ո՛ր ժամուն քու վրադ պիտի գամ։» (Յայտնութիւն Յովհ. 15, Գ. 3, Մատթէոս Իդ. 43) Գողը ընդհանրապէս գիշեր առեն կուգայ, երբ ամէն ոք կը քնանայ, եւ ոչ ոք կը տեսնէ զայն, բացի անոնցմէ որ կը հսկեն, կամ անոր ներկայութենէն կ'արթննան։ Այսպէս ալ Տէրը Աւետարանական Դարու վերջաւորութեան տիրող գիշերուայ ժամանակ կուգայ, նոր օրուայ արշալոյսէն ճիշտ առաջ. եւ ոչ ոք կրնայ նշմարել Անոր ներկայութիւնը, բացի անոնցմէ՝ որոնք կը հսկեն եւ ունին հաւատքի աչքը։

[384]Տէրը այլաբանական ոճով կը խօսէր, երբ Իր յայտնուելու կերպին նկատմամբ խօսելով՝ ըսաւ. «Ահա՛ ձեզի առաջուց ըսի։ Ուստի թէ որ ձեզի ըսեն թէ Ահա՛ անապատին մէջն է, մի՛ ելլէք. եւ թէ՝ Ահա՛ ներքին սենեակներուն մէջ է, մի՛ հաւատաք։» (Մատթէոս Իդ. 25,26) Նա հոս կ'զգուշացնէ եւ կը պաշտպանէ հաւատքի այն մոլորութեան դէմ թէ Ինքը անապատին մէջ պիտի յայտնուի կամ թէ ներքնասենեակի մը մէջ. ինչպէս որ ոգեհարցները կը հաւաստեն թէ իրենք Անոր հետ յարաբերութեան մէջ են։ Ապա Նա կ'ըսէ. «Վասնզի ինչպէս որ փայլակը արեւելքէն կ'ելլէ ու մինչեւ արեւմուտք կ'երեւնայ, անանկ ալ պիտի ըլլայ Որդոյ մարդոյ գալուստը (ներկայութիւնը)։» (Մատթէոս Իդ. 27) Հոս փայլակ բառը Յունարէն ասքրաբէ բառէն թարգմանուած է, որը պայծառափայլը կը նշանակէ։ Մենք գիտենք թէ փայլակը արեւելքէն չելլեր ու մինչեւ արեւմուտք փայլիր. որովհետեւ փայլակները ամէն ուղղութեամբ կը յայտնուին, եւ արեւմուտքի վրայ աւելի յաճախակի կը փայլատակին քան թէ արեւելքի վրայ։ Հոս պայծառափայլը, իրապէս՝ արեգակին կ'ակնարկէ։ Արեգակը իր լոյսը արեւելքին վրայ կ'սկսի սփռել մինչեւիսկ բոլորովին ծագելէ առաջ. եւ երբ արեւելեան հորիզոնին վրայ կը բարձրանայ, ան ամէն տեղ կը փայլի, արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք։ Ճիշտ այսպէս ալ է նաեւ Տէրոջը ներկայութիւնը։ Նա խաղաղ կերպով կը յայտնուի, ու Անոր ներկայութիւնը կ'սկսի երկրի ամէն կողմերը լոյս սփռել։

[385]Տէրոջը Մարգարէն ալ գործածեց արեգակը, պատկերացնելու համար Տէր Յիսուսը, ըսելով.

«Արդարութեան արեգակը պիտի ծագի որուն թեւերուն վրայ բժշկութիւն պիտի ըլլայ։» (Մաղաքիա Դ. 2) Դարձեալ Յիսուս Իր հաւատարիմ հետեւորդները արեգակին նմանցուց՝ երբ ըսաւ. *«Այն ատեն արեւի պէս պիտի փայլին արդարները իրենց Հօրը Թագաւորութեան մէջ։»*— Մատթէոս ԺԳ. 43։

[386]Տէրոջը երկրորդ գալուստին փաստերը քննած ատեններս՝ այս նիւթին հետ կապ ունեցող Սբ. Գրոց այլեւայլ համարները աւելի լաւ պիտի ըմբռնենք, եթէ միշտ միտք պահենք թէ՝ Անոր յայտնութիւնը անտեսանելի է ու պիտի ըլլայ մարդկային աչքերու, եւ թէ ան հետզհետէ նշմարելի պիտի ըլլայ այն փիլիսոփայական իրողութիւններէն, որոնք տեղի պիտի ունենան իրրեւ իրականացում մարգարէութեանց։

ԱՆՈՐ ԳԱԼՍՏԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

[387]Տէրոջը երկրորդ գալստեանը ժամանակը բոլորին համար խիստ կարեւոր է, եւ Քրիստոնեաները, Առաքեալներու օրերէն իվեր՝ Անոր ներկայութեան նշանները կը հսկեն գիտնալու համար թէ ե՞րբ պիտի յայտնուի Տէրը։ Թէեւ Տէրը սիրողները կը պըրպտեն այս կարեւոր հարցը, բայց ուրիշներ կը պատասխանեն ըսելով. «Տէրոջը գալուստը կրնայ տեղի ունենալ ոեւէ վայրկեան։ Նա թերեւս այս գիշեր գայ։» Այսպիսիները կ'ակնկալեն թէ Տէրը տեսանելի մարմնով պիտի յայտնուի։ Ուրիշներ՝ որոնք իրապէս չեն փափաքիր Անոր գալստեանը, որովհետեւ Անիկա արդէն պիտի հանդիսանայ իրենց չհաւանդիր ծրագիրներուն՝ կ'ըսեն. «Նա իմ օրերուս պիտի չգայ. Նա քառասուն հազար կամ աւելի տարիներ վերջը պիտի գայ. ուստի ինքզինքնիս Անոր գալուստովը հետաքրքրելու պատճառ չկայ։» Իսկ ուրիշներ՝ որոնք կը վախնան Անոր գալուստէն եւ չեն ուզեր տեսնել գինքը, կ'ըսեն. *«Ո՛չ ոք կրնայ գիտնալ ժամանակը. ի՞նչ հարկ կայ ուրեմն՝ այս հարցին չուրջ վիճելով ժամանակ վատնելուս։»*

[388]Այս վերջին դասակարգը իրրեւ ապացոյց իրենց վէճին, Յիսուսի այս խօսքերը կը յիշեն. *«Այն օրուան եւ ան ժամուն մասին մէկը չգիտեր, ո՛չ ալ երկնից հրեշտակները, հապա միայն Իմ Հայրս։»* (Մատթէոս ԻԴ. 36) Այս խօսքերուն վրայ հիմնուելով՝ անոնք կ'ենթադրեն՝ թէ բացի Եհովայէն՝ ո՛չ ոք երբէք պիտի գիտնայ։ Մենք պէտք է յիշենք որ Յիսուս այս խօսքերը ըսած ժամանակ դեռ մարդ էր երկրի վրայ։ Նա այն ատեն դեռ չէր փառաւորուած։ Նա չըսաւ թէ ոչ ոք երբէք պիտի չգիտնայ Իր գալուստին օրը կամ ժամը։ Եթէ մենք այս խօսքերէն պիտի եզրակացնենք թէ ոչ մէկ մարդ բնաւ պիտի չգիտնայ, ուրեմն եզրակացնելու ենք թէ Յիսուս ալ բնաւ պիտի չգիտնայ, որովհետեւ Նա այն ատեն ըսաւ թէ միայն Հայրը գիտէր։ Եթէ վերլուծելու ըլլանք Իր խօսքերը, պիտի տեսնենք թէ Նա հետեւեալը ըսել կուզէր. «Իմ գալստեանս օրը ներկայիս Հօրմէս իզատ ոչ ոք գիտէ։ Ոչ մէկ մարդ կամ հրեշտակ ոեւէ բան գիտեն անոր մասին. ոչ ալ նոյնիսկ ես գիտեմ»։ Միեւնոյն ժամանակ, Անոր խօսքերը այն իմաստը կը պարունակեն թէ պարագաները պիտի փոխուին, եւ ուրիշներ կարող պիտի ըլլան գիտնալ, որովհետեւ Նա ըսաւ. «Ուրեմն արթո՛ւն կեցէք ինչու որ չէք գիտեր թէ որ ժամուն ձեր Տէրը կուգայ։» (Մատթէոս ԻԴ. 42) Արթուն մնալու եւ հրսկելու ի՞նչ հարկ կայ՝ եթէ անոնք երբէք պիտի չի գիտնան այն ժամանակին հասնիլը։ Յիսուս մահէն յարութիւն առած ժամանակ ըսաւ. «Ամէն իշխանութիւն տրուեցաւ երկինքի ու երկրի մէջ։» (Մատթէոս ԻՐ. 18) Նա այն ատեն գիտցած ըլլալու էր Իր գալստեանը ժամանակը, որովհետեւ այլեւս իրրեւ աստուածային էակ՝ ամէն բան իրեն յանձնուած էր Աստուծոյ ծրագրի յառաջացմանը համար։ Իր յայտնուելուն ժամանակ՝ երկնից հրեշտակները անշուշտ պիտի գիտնան անոր մասին. եւ պէտք է գայ այն օրը երբ հսկողներն ալ պիտի գիտնան։

[389]Իր համբարձումէն անմիջապէս առաջ աշակերտներուն տուած Իր պատգամը՝ որով կերպով ցոյց կուտայ թէ գալու է ժամանակ մը երբ հսկողները պիտի դիտեն: Նա ըսաւ անոնց. «Ձեզի չվերաբերիր ժամերը եւ ժամանակները դիտելը, որն որ Հայրը իր իշխանութեանը մէջ դրաւ. բայց Հոգւոյն Սրբոյ ձեր վրայ եկած ատենը զօրութիւն պիտի առնաք:» (Գործք Առաքելոց Ա. 7,8) Անոնք որ Սբ. Հոգիէն յղացած են, այն խոստումը ունին՝ թէ Տէրը իրենց պիտի յայտնէ Իր մեծ ճշմարտութիւնները՝ երբ հասնի զանոնք ըմբռնելու ժամանակը: (Ա. Կորնթացիս Բ. 9,10, Յովհաննէս ԺԶ. 26) Աստնք լոյսին մէջ կը քալեն, որոնց համար լոյսը յարաճուն պայծառութեամբ կը վայլի մինչեւ որ կատարեալ օր ըլլայ: Աստր հետ կը համաձայնի Պօղոս Առաքեալի դրածը. «Բայց ան ժամերուն ու ժամանակներուն համար՝ եղբայրներ՝ պէտք չէ բան մը գրել ձեզի. քանզի դուք անճամբ աղէկ գիտէք թէ Տէրոջը օրը գիշերուայ գողի պէս անանկ կը հասնի: Երբոր ըսելու ըլլան թէ խաղաղութիւն ու ապահովութիւն է, այն ատեն կորուստը յանկարծակի անոնց վրայ պիտի հասնի յղիին երկանցը պէս, ու պիտի չազատին: Բայց դուք՝ եղբայրներ՝ խաւարի մէջ չէք, որ ան օրը գողի մը պէս ձեր վրայ հասնի:» (Ա. Թեսաղոնիկեցիս Ե. 1–6) Պարզ կերպով Առաքեալը հոս Յիսուսի հետեւորդներուն կ'ըսէ թէ եթէ անոնք կը հսկեն այն բաներուն որոնց համար Տէրը պատուիրեց իրենց հսկելու, Տէրոջը օրը իրենց վրայ յանկարծակի պիտի չհասնի, հապա իրենք պիտի նըշմարեն մարգարէութեանց կատարումը, ու անոնց կատարման լոյսովը կարող պիտի ըլլան ըմբռնելու մեծ Թագաւորին ներկայութեան ժամանակը: Դարձեալ նա անոնց կ'ըսէ. «Դուք ամէնքդ լուսոյ որդիք էք ու ցերեկուան որդիք. գիշերուան չենք, խաւարինը չենք: Ուրեմն չքնանանք ինչպէս որ ուրիշները կ'ընեն, հապա արթուն ու զգաստ ըլլանք:»

[390]Պիտի տեսնենք թէ Յիսուս բազմաթիւ փաստեր տուաւ՝ որոնք կարելի կ'ընեն հսկողին որոշելու Տէրոջը ներկայութիւնը: Յիսուս մարգարէական լեզուով խօսեցաւ: Մարգարէութիւնը կը նշանակէ ապագայ անցքերու նախաձայնում մը՝ անոնց տեղի ունենալէն առաջ. ու երբ տեղի կ'ունենան անոնք, հսկողը կրնայ ըմբռնել թէ անոնք այսպէսով կ'իրականացնեն կանխաւ խօսուած մարգարէութիւնները:

[391]Յիսուս մեզի վճռական փաստ տուաւ թէ ե՛րբ ակնկալելու ենք Իր վերադարձը: Նա ցորենի եւ որոմի առակ մը տուաւ, ըսելով. «Երկնից թագաւորութիւնը կը նմանի մարդու մը, որ իր արտին մէջ բարի սերմ ցանեց. ու երբ որ մարդիկ կը քնանային, իր թշնամին եկաւ ու ցորենին մէջ որոմ ցանեց եւ գնաց: Ու երբ խոտը բուսաւ ու պտուղ բերաւ, անկէ ետեւ որոմն ալ երեւցաւ: Ուստի տանուտիրոջը ծառաները մօտեցան ու իրեն ըսին, Տէր՝ չէ՞ որ դուն քու արտիդ մէջ բարի սերմ ցանեցիր, ուրեմն որոմը ուրկից ունի: Եւ անիկա ըսաւ անոնց, մէկ թշնամի մարդ մը ըրած է տուիկա. ծառաները իրեն ըսին, Հիմա կ'ուզե՞ս որ երթանք անիկա մէկդի քաղենք: Ան ալ ըսաւ, Չէ՛, չըլլայ թէ որոմը քաղած ատենիդ ցորենն ալ անոր հետ վերցնէք: Թող տուէք որ երկուքն ալ միասին աճին մինչեւ հունձքի ատենը. եւ հունձքին ժամանակ հնձողներուն պիտի ըսեմ, Առաջ որոմը քաղեցէք, եւ անիկա խուրձ խուրձ կապեցէք այրելու համար, իսկ ցորենը իմ ամբարս ժողովեցէք:»— Մատթէոս ԺԳ. 24–30:

[392]Յիսուս Իր առակը մեկնելով՝ ըսաւ, թէ Ինքն էր բարի սերմնացանը. թէ դաշտը աշխարհն է. եւ թէ բարի սերմը թագաւորութեան որդիքն են, իսկ որոմնները՝ չարին որդիքն են. թէ այն թշնամին որ ցանեց որոմը՝ Սատանան է. եւ թէ՝ հունձքը աշխարհիս վախճանն է:— Մատթէոս ԺԳ. 37–39:

[393]Մեր Ուսուցչին այս խօսքերէն որոշ կերպով կը տեսնուի որ աշխարհի `աւելի ճիշդը դարու՝ վեր-

ջաւորութեան ժամանակ հունձք մը պիտի ըլլայ. թէ՝ Յիսուս Քրիստոս պարտ է ներկայ ըլլալ իբրեւ Տէրը այդ հունձքին, եւ թէ՝ հունձքի տեւողութեան Քրիստոսի ճշմարիտ հետեւորդները իւ մի պիտի համամասմբուին, իսկ կեղծերն ալ՝ կամ թէ որոմ դասակարգը, խուրձ խուրձ պիտի կապուին, ոչնչանալու համար: Ուրիշ խօսքով՝ ճշմարիտ որթ դասակարգի, ճշմարիտ Քրիստոնեաներու համախմբում մը տեղի պիտի ունենայ, ինչպէս նաեւ երկրի որթի՝ այսինքն ախարհի կրօնական բաբելոնական (խառնափնթոր) կազմերու՝ հունձք մը: Քանի որ Տէրը ինքնին ըսաւ թէ Ինքը հունձքի ժամանակ պիտի գայ ընդունելու համար Իրենները, ճշմարիտ նուիրուած Քրիստոնեաները, եւ թէ՝ Ինքը իբրեւ հունձքի Տէրը պիտի առաջնորդէ կատարուելիք գործերը, ուրեմն կը հետեւի թէ հունձքէն առաջ եւ հունձքի ժամանակ Նա անձամբ ներկայ պէտք է ըլլայ: Դարձեալ կը հետեւի թէ ախարհի կամ դարու վերջաւորութենէն առաջ Նա պարտ է ներկայ ըլլալ:

[394]Եհովա առաջնորդեց Դանիէլ Մարգարէն արձանագրելու այն աչքառու դէպքերը՝ որոնք տեղի պիտի ունենային աշխարհակալ տէրութեանց գերիշխանութեան չրջանին, որոնք գոյութիւն պիտի ունենան Մարաց եւ Պարսից կայսրութենէն մինչեւ «վերջին ժամանակ»ը: Դանիէլի գրածը մարգարէութիւն էր. այսինքն, աստուածային զօրութեամբ առաջնորդուած՝ նա ժամանակէն խիստ առաջ արձանագրեց այլեւայլ անցքերու պատահումները, որ ինքնին ցոյց կուտայ թէ այս մարգարէութիւնը անցքերու տեղի ունենալէն առաջ կարելի չէր ըմբռնել: Դանիէլ թէեւ գրեց այս անցքերուն նկատմամբ, բայց չըմբռնեց զանոնք: Անոնք կը տեսնուին իր մարգարէական արտասանութեանց մէջ, որոնք արձանագրուած են Դանիէլի գրքին է.էն մինչեւ ԺԲ.գլուխներուն մէջ: Դանիէլ ինքնին ըսաւ. «Ես լսեցի, բայց չհասկցայ. ու ըսի, Ո՛վ Տէր իմ, ասոնց վերջը ի՞նչ

պիտի ըլլայ: Եւ անիկա ըսաւ, գնա՝ ո՛վ Դանիէլ, քանզի ան խօսքերը մինչեւ վերջին ժամանակը գոցուած ու կնքուած են: Շատերը պիտի մաքրուին ու պիտի փորձուին, բայց ամբարիշտները ամբարշտութիւն պիտի ընեն. եւ բնաւ մէկ ամբարիշտ մը պիտի չհասկնայ, հապա իմաստունները պիտի հասկնան:» (Դանիէլ ԺԲ. 8–10) Տէրը առաջնորդեց Դանիէլը մանրամասնապէս արձանագրելու թէ վերջին ժամանակը սկսած առեն ի՛նչ տեղի պիտի ունենայ: Հեթանոս տիրապետութեան վերջաւորութեան մանրամասն ժամանակաշրջան մը կը նշանակէ: «Եւ վերջին ժամանակը հարաւի թագաւորը անոր հետ պիտի ձեծկռուի. ու հիւսիսի թագաւորը կառքերով, ձիաւորներով եւ շատ նաւերով մրրիկի պէս անոր դէմ պիտի երթայ, ու երկիրները պիտի մտնէ եւ կոխոտով պիտի անցնի: Եւ փառաւոր երկիրը պիտի մտնէ, ու շատ երկիրներ տակնուվրայ պիտի ըլլան:»— Դանիէլ ԺԱ. 40,41:

[395]Այս մարգարէութեան կատարումը կը հաստատէ «վերջին ժամանակ»ուայ սկզբնաւորութիւնը, որովհետեւ մարգարէութիւնը որոշ կերպով այդպէս կ'ըսէ: Մեծ զինուորին՝ Նաբոլէոն Պոնաբարթի արշաւանքը այս մարգարէութեան յստակ կատարումն էր, ինչպէս որ անոր արշաւանքի պատմական իրողութիւնները որոշ կերպով ցոյց կուտան: Մարգարէութեանը մէջ ակնարկուած «հարաւի թագաւորը» Եգիպտոսի կ'ակնարկէ. «Հիւսիսի թագաւորը» Մեծն Բրիտանիան կը նշանակէ, որը այն առեն Հռոմէական կայսրութեան լրացուցիչ մէկ մասը կը կազմէր: Նաբոլէոն Եգիպտոսի մէջ՝ Մուրատ Պէյի հրամանատարութեան ներքեւ գտնուած Եգիպտական բանակին դէմ կը կռուէր, եւ որը պարտութեան մատնեց: Անոր յաղթութիւնը ոչ միայն սարսափեցուց Եգիպտացիները, հապա նաեւ Ափրիկէի եւ Ասիայի հեռաւոր անկիւններն ալ, ու չրջակայ բոլոր ցեղերը հպատակեցան մեծ նուաճողին: Այդ դէպքերու չըր-

Ջանին Բրիտանացիները հիւսիսի մէջ, Լորտ Նէլսընի առաջնորդութեամբ՝ ազդեցիկ յարձակում մը կը գործէին Նաբոլէոնի ծովային ուժերուն վրայ: Նաբոլէոն իր այս Եգիպտական արշաւանքը 1798ին սկսաւ, դայն լրացուց եւ Ֆրանսա վերադրաձաւ 1799 Հոկտեմբերին: Այս արշաւանքը համառօտակի բայց ազդուօրէն նկարագրուած է մարգարէութեան 40էն մինչեւ 44 համարներուն մէջ. եւ 1799ին վերջացած ըլլալով՝ Մարգարէին խօսքերուն համաձայն ցոյց կուտայ «վերջին ժամանակ»ուայ սկզբնաւորութիւնը:

[396]Սեղեկիայի կործանումէն (Ք.Ա. 606էն) եւ Նաբուգոդոնոսորի հաստատած հեթանոսական աշխարհակալ կայսրութենէն սկսեալ, աշխարհի տէրութեանց կամ կառավարութեանց կազմերը, Սբ. Գրոց մէջ Մարգարէին կողմանէ իբրեւ «գազաններ» ներկայացուած են: Դանիէլ մարգարէ (է. 7,8) կը նկարագրէ «չորրորդ գազան» մը, «ահեղ ու սոսկալի:» Այս սոսկալի գազանը կառավարական ձեւ մըն էր՝ երեք տարբերէ կամ բաղկացուցիչ մասերէ կազմրուած, այսինքն՝ քաղաքագէտներէ, մեծ եւեմտագէտներէ եւ եկեղեցական առաջնորդներէ: Այս Սատանայական կազմակերպութիւնը այս երեք ուժերու միացումէն իվեր ահեղի եւ սոսկալի եղած է: Այս պիղծ երրորդութենէն, կը տեսնենք որ Պապականութիւնը, եկեղեցական տարրը, ղեկավարը եղած է, առաջնորդելով ամէն բան: Անիկա Ոսոմկոթենեբրու կայսրութեան կործանումով սկսաւ, որը տեղի ունեցաւ Ք. Թ. 539ին:

[397]Դանիէլ Մարգարէին՝ յետագայ անցքերու չուրջ տեսիլք մը չնորհուեցաւ, թէեւ նա չըմբռնեց զանոնք: Նա կ'ըսէ. «Եւ տեսայ որ ահա ուրիշ երկու մարդիկ կայներ էին, մէկը գետին մէկ եզերքը ու միւսը գետին միւս եզերքը: Ու մէկը ըսաւ ան կտաւ հագած մարդուն՝ որ գետին ջուրերուն վրայ կայնած էր. ասս սքանչելի բաներուն վերջը մինչեւ ե՞րբ

պիտի ըլլայ: Եւ լսեցի որ ան կտաւ հագած մարդը որ գետին ջուրերուն վրայ կայնած էր, իր աջ ու ձախ ձեռքերը երկինքը վերցնելով՝ յաւիտեան կենդանի եղողին վրայ երդում ըրաւ, որ ժամանակ մը, ժամանակներ, ու կէս ժամանակ պիտի ըլլայ»: (Դանիէլ ԺԲ.5–7) Սբ.Գրոց խորհրդաբանութեամբ ժամանակը երեսուն օրերէ բաղկացեալ տասներկու ամիսներ, կամ թէ 360 օրեր կը նշանակէ: Իւրաքանչիւր օրը մէկ տարի կը նկատուի, ինչպէս որ Մարգարէն կ'ըսէ. «Քեզի ամէն մէկ տարիին տեղը մէյ մէկ օր տուի:» (Եզեկիէլ Դ. 6) Ուրեմն հոս երեք ու կէս անգամ 360 մարգարէական օրեր մատնանշուած են, որոնք 1260 մարգարէական օրեր կ'ընեն, որը հաւասար է 1260 տարիներու: Մարգարէին ըսուած էր՝ թէ 1260 տարիները՝ այս գազանային դրութեան վախճանին սկզբնաւորութիւնը ցոյց պիտի տայ: Ք.Թ. 539էն եթէ 1260 տարիներ հաշուենք՝ մեզ 1799 կը բերէ— ուրիշ փաստ մը թէ՝ 1799ը որոշ կերպով կը նշանակէ «վերջին ժամանակ»ին սկսումը: Ասիկա նոյնպէս ցոյց կուտայ՝ թէ Դանիէլի միւս մարգարէական օրերն ալ Ք. Թ. 539էն պէտք է հաշուելու:

[398]Այն ամենակարեւոր անցքը՝ որուն մատնանշած են մարգարէութիւնները եւ որուն սպասելին առաքեալները՝ Տէրոջը երկրորդ գալուստը եղած է: Անիկա Մարգարէէն իբրեւ երանաւէտ ժամանակ մը ներկայացուած է: Ապա Դանիէլ կ'ըսէ. «Երանի՛ անոր որ պիտի սպասէ, ու հազար երեք հարիւր երեսունըհինգ (1335) օրուան պիտի հասնի:» (Դանիէլ ԺԲ. 12) Հոս ակնարկուած հսկողները, անտարակոյս, անոնք են՝ որոնք Տէրոջմէ պատուիրուած էին իր վերադարձին համար արթուն կենալ: Այս թուականը, ուրեմն, երբ ըմբռնուելու ըլլայ, վստահօրէն պիտի որոշէ Տէրոջը երկրորդ յայտնութեան ժամանակը: Միեւնոյն կանոնին հետեւելով՝ մէկ օրը տարիի մը հաշուով, 1335 օրերը Ք.Թ. 539էն սկսելով՝

մեզ Ք.Ք. 1874ը պիտի բերէն ուր, ըստ Սբ. Գրոց ժամանակագրական հաշուին, տեղի ունենալու էր Տէրոջը երկրորդ ներկայութիւնը: Եթէ ուղիղ է այս հաշուելակերպը, այդ ժամանակէն սկսեալ մենք կարող ըլլալու ենք Տէրոջը ներկայութիւնը մատնանշող փաստեր գտնել:

[399]Այս գրութեանս նպատակը չէ Սբ. Գրոց ժամանակագրական հաշուի մանրակրկիտ բացատրութեան մը ձեռնարկել: Ճշմարտութիւն փնտռողը կրնայ այս հարցը ընդարձակ կերպով լուսաբանուած գտնել ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ ՍԲ. ԳՐՈՑԻ Բ. եւ Գ. Անգլիերէն) հատորներուն մէջ: Մեր նպատակն է մի քանի կարեւոր թուականներու շուրջ հրաւիրել ընթերցողին ուշադրութիւնը, ու ապա տեսնել թէ ի՛նչ համեմատութեամբ իրականացած է մարգարէութիւնը այս թուականներուն մէջ: Ժամանակագրութիւնը գոնէ մասամբ ճշդիւթ հաշիւներէ կախում ունի, եւ միշտ կարելիութիւն կայ սխալներ գործելու: Կատարուած մարգարէութիւնը իրապէս գոյութիւն ունեցող եւ հաստատ փիլիսոփայական իրողութեանց արձանագրութիւնն է: Փիլիսոփայական իրողութիւնները իրենք զիրենք չեն հակասեր: Անոնք իրարու լրիւ վկաներ կը կանգնին՝ որոնց վկայութիւնը պէտք է ընդունինք իբր անվիճելի:

[400]Հոս երկու կարեւոր թուականներ կան՝ զորոնք պէտք չէ չփոթենք, այլ որոշ կերպով զանազանելու ենք, այսինքն՝ «վերջին ժամանակ»ին սկսումը եւ «Տէրոջը ներկայութիւնը»: «Վերջին ժամանակը» Ք. Թ. 1799էն սկսելով՝ ինչպէս որ քիչ առաջ ցոյց տուինք, կը տեսնենք մինչեւ այն ժամանակը՝ երբ Սատանայի կայսրութիւնը հիմնայատակ պիտի կործանի եւ Մեսիայի թագաւորութիւնը հաստատուի: Տէրոջը երկրորդ ներկայութեան թուականը 1874էն կ՚սկսի, ինչպէս որ վերը ցոյց տուինք: Այս շրջանը «վերջին ժամանակ»ի մէջ կը պարփակուի, եւ անոր վերջին շրջանը կը կազմէ:

[401]«Վերջին ժամանակ»ին եւ Տէրոջը ներկայութեանը ակնարկող մարգարէութիւններու ըմբռնումը Եհովայէն որոշ նպատակաւ քօղաղերծուած էին մինչեւ որոշեալ ժամանակը: Դանիէլ թէեւ փափաքեցաւ գիտնալ թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ այս բաներուն վախճանը, բայց Աստուած ըսաւ անոր. «Եւ դուն՝ ո՛վ Դանիէլ՝ այս խօսքերը գոցէ ու գիրքը կնքէ մինչեւ վերջին ժամանակը:» (Դանիէլ ԺԲ. 4) Տրամաբանական է ակնկալել՝ թէ Եհովա բան մը ցոյց պիտի տար, որու միջոցաւ կարելի պիտի ըլլար նշմարել «վերջին ժամանակը» երբ որ ան հասնէր: Նա Դանիէլի չըսաւ՝ որ երկնակամարին վրայ չքեղազարդ բառերու սպասէ, որ յայտնեն վախճանի գալուստը. հապա ըսաւ անոր որ այնպիսի փաստերու սպասէ՝ որոնք մարգարէութեանց ծանօթ անհատներու կողմէ կրնան տեսնուիլ ու ըմբռնուիլ, եւ որոնք մարգարէութեանց լոյսովը անոնց կատարմանը սպասելու են: Նա չակնկալեց թէ Դանիէլ այն ատեն պիտի կրնար ըմբռնել զայն, որովհետեւ Նա ըսաւ «Գնա՝ ո՛վ Դանիէլ, քանզի այս խօսքերը մինչեւ վերջին ժամանակը գոցուած ու կնքուած են:»—Դան. ԺԲ.9:

[402]Ի՞նչ պէտք է ակնկալել երբ կը հասնի այդ ժամանակը: Եհովա կը պատասխանէ. «Շատեր ուշադրութեամբ պիտի կարդան (կամ՝ հոս հոն պիտի պտտին), (տես լուսանցքի թարգմանութիւնը), ու գիտութիւնը պիտի չատնայ»: (Դանիէլ ԺԲ. 4) 1799 էն սկսեալ ու քիչ վերջ, որը «վերջին ժամանակ»ի թուականն է, մենք պէտք է ակնկալենք գիտութեան ծաղկում մը գտնել, մասնաւորապէս Սբ. Գրոց ուղղութեամբ: Այդ ժամանակէն առաջ ժողովուրդը Սբ. Գրոց մասին տգիտութեան մէջ պահուած էր: Պապականութեան սովորութիւնն էր արգիլել ոեւէ մէկը, բացի կղերական դասէն, Աստուածաշունչ գործածելէ. իրապէս, Հռոմէական օրէնքի ներքեւ ժողովուրդին կողմէ Սբ. Գիրք ուսումնասիրելը եւ կամ զայն ունենալը ճիւր մը կը նկատուէր, եւ օ-

ըլնքը անսաստղը ծանր պատիժներու կ'ենթարկըուէր: 1799ին Հռոմի զաղանային զօրութիւնը, որու դերիչխող տարրը Պապական դրութիւնն էր, մահացու հարուած մը ստացաւ: Ժողովուրդին սորվեցուցած էր հաւատալ՝ թէ թագաւորներն ու կղերականները աստուածային իրաւասութեամբ կ'իշխէին եւ իրաւունք ունէին տիրելու ժողովուրդին խղճմտանքին: Բայց երբ Նաբոլէոն Պապը գերի վարեց Ֆրանսա, ու երբ վերջէն նա մերժեց որ Պապը դինքը իբրեւ վեհապետ թագադրէ, հապա իր ձեռքերովը ինքզինքը թագադրեց եւ արհամարհանքով վերաբերուեցաւ Պապականութեան վերագրած իշխանութեան իրաւունքին դէմ, ասիկա սկսաւ բանալ թէ՛ թագաւորներուն եւ թէ՛ հասարակութեան աչքերը այն իրողութեան նկատմամբ՝ թէ Պապականութիւնը չունէր այն աստուածային իրաւունքը զոր նա կը հաւասաէր ունենալ:

[403]Ասկէ մի քանի տարիներ վերջ էր որ Սբ. Գրոց ընկերութեանց առաջինը կազմուեցաւ: Բրիտանական եւ Օտար Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը 1803ին հաստատուեցաւ. Նիւ Եօրքի Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը հիմնուեցաւ 1804ին. Պերլին-Բրուսիական Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը՝ 1805ին. Ֆիլատէլֆիայի Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը՝ 1817ին: Աստուածաշունչը շատ մը օտար լեզուներու թարգմանուեցաւ ու հրատարակուեցաւ, եւ այնքան չնչին գներով ծախուեցաւ, որ նոյնիսկ աղքատները կրնային գնել զայն, ու կարճ ժամանակի մը մէջ միլիոնաւոր Աստուածաշունչներ կը գտնուէին ժողովուրդին ձեռքը: Պապականութիւնը այս Աստուածաշունչի ընկերութիւնները «մահաբեր Աստուածաշունչի Ընկերութիւններ» անուամբ որակեց: Բայց հասած էր ժամանակը որ ծադկի դիտութիւնը, ու Տէրը կ'իրականացնէր Իր խոստումը զայն մատչելի ընելով ճշմարտութեան անօթիներուն: Ժողովուրդը սկսաւ տեսնել թէ Աստուած մարդոց նը-

կատմամբ խարուեփուն չընէր, եւ թէ թագաւորներն ու պապերը, քահանաներն ու հասարակ ժողովուրդը, միեւնոյն կերպով պարտին Տէրոջը՝ եւ ոչ թէ մարդոց՝ տալ իրենց հաշիւը:

[404]Այդ ժամանակէն սկսեալ՝ դիտական եւ ուսումնական ամէն ճիւղերու մէջ ալ մեծ յառաջացում տեղի ունեցած է: Հասարակաց դպրոցը, որուն միշտ հակառակ կեցած է Պապականութիւնը, ժողովուրդի ամէն դասակարգերուն՝ ընդհանուր ուսումի եւ դիտական զարգացումի միջոց մը եղած է: Աչխարհի ամէն կողմերը գոլէճներ եւ համալսարաններ հաստատուած են: Գիտութեան զանազան ուղղութեամբ յառաջացումովը շատ մը գիւտեր երեան եկած են, ժամանակ եւ աչխատանք խնայող մեքենաներ, եւն.:

[405]1799էն առաջ փոխադրութեան միջոցները խիստ դանդաղ էին, որով մարդիկ կարճ հեռաւորութիւն մը կրնային ճամբորդել մէկ օրուայ մէջ: Անոնք ստիպուած էին ձիու կամ եզան կառքերով՝ եւ կամ թէ հետիոտն ճամբորդել. իսկ ծովային ուղեւորութիւնը առաջաստանաւերով կը կատարէին, որոնք կամաց կ'ընթանային: 1831ին հնարուեցաւ առաջին վայրաչարժ շոգեմեքենան: Այս ուղղութեամբ տեղի ունեցած յառաջդիմութիւնը այնքան զարմանալի եղած է որ, ներկայիս մէկը կրնայ ճեպընթաց կառախումբով ճամբորդել դրեթէ աչխարհի ոեւէ մէկ մասին մէջ: Վերջէն հրապարակ եկան էլեկտրական մեքենաները, էլեկտրաչարժ կառքերը եւ կազաչարժ մեքենաները. ու ներկայիս աչխարհի ամէն կողմերն ալ ճամբորդութիւնը խիստ չատցած է: Մէկու մը համար անսովոր բան մը չէ այլեւս ժամը 75 կամ 100 մղոն ճամբորդելը. եւ ասիկա մասնաւորապէս կը կատարուի օդանաւի միջոցաւ, որը խիստ վերջին գիւտ մըն է:

[406]Աստուծոյ Մարգարէն այս միեւնոյն ժամանակը «Աստուծոյ պատրաստութեանը օրը» կոչած է: Նաեւմայ Բ. 1–6ին մէջ՝ Մարգարէն ճեպընթաց կա-

ռախտմբի մը տեսիլքը կ'արձանագրէ, իբրեւ ուրիշ ապացոյց մը՝ Քրիստոսի Թագաւորութեան հաստատմանը համար՝ Աստուծոյ կանխորոշած պատրաստութեան–օրուանը:

[407]1844ին հնարուեցաւ հեռագիրը, իսկ վերջէն ալ՝ հեռաձայնը: Այս գործիքները նախապէս թելերով եւ ելեկտրականութեամբ կը գործածուէին աշխարհի ամէն կողմերը լուրեր հաղորդելու. բայց ներկայիս, վերջին գիւտերը բոլորովին կ'անտեսեն թելերը ու մասնաւոր գործիքներով լուրերը օդին մէջէն չուտով երկրի հեռաւոր անկիւնները կը հասցնեն:

[408]Գիտութեան այս ծաղկումը, եւ աշխարհի այլեւայլ կողմերը ժողովուրդի անհամեմատօրէն աստանդ ճամբորդելը, անկասկած՝ կատարումն է այն մարգարէութեան, թէ հասած է «վերջին ժամանակը»: Չէ կարելի ժխտել այս չօչափելի իրողութիւնները, որոնք բաւ են համոզելու ոեւէ տրամաբանական միտք, թէ մենք 1799էն իվեր «վերջին ժամանակ»ուայ մէջ գտնուած ենք:

[409]«Վերջին ժամանակ»ուայ վերջին մասը Ցիսուս Հունձքի ժամանակ կը կոչէ, որովհետեւ կ'ըսէ. «Հունձքը աշխարհի (դարին) վերջն է»: Նա կ'ըսէ թէ այն ատեն Ինքը ներկայ պիտի ըլլայ: 1874էն իվեր «վերջին ժամանակ»ուայ չորրորդ վերջին մասին մէջ կը գտնուինք: 1874էն իվեր Տէրոջը երկրորդ ներկայութեանը ժամանակն է, ինչպէս որ վերը յիշեցինք: Պօղոս Առաքեալ Իսրայէլի նկատմամբ կատարուած չատ մը բաներ թուելով՝ կ'ըսէ, թէ «Այս ամէն բաները իբրեւ օրինակ կը պատահէր անոնց. իսկ մեզի որոնց դարերուն վերջը հասաւ, խրատ ըլլալու համար գրուեցաւ:» (Ա. Կորնթացիս ժ. 11) Ուրեմն, պարտ ենք ենթադրել թէ այս բաները «վերջին ժամանակ»ին մէջ պիտի ըմբռնուին:

[410]Տէրոջը տուած արեգակի պատկերը՝ որը արեւելքէն կը ծագի ու մինչեւ արեւմուտք կը փայլի, եւ որը տեղի պիտի ունենար Իր ներկայութեանը ժամանակ, Իր ներկայութեան՝ լոյսին առատանալուն մասին առաւել վստահ մըն է. մարգարէութեանը համաձայն, ասիկա տեղի ունեցած է: Գործաւոր դասակարգերը չարունակ ճնշուած ու հպատակ պահուած են եւեմտագիտներուն, եկեղեցականներուն ու քաղաքագիտական իշխաններուն: 1874ին, մեր Տէրոջ երկրորդ գալստեան թուականին էր որ ստեղծուեցաւ աշխարհի առաջին գործաւորական կազմակերպութիւնը: Անկէ սկսեալ լոյսը զարմանալիօրէն առատացած է եւ գիւտերը խիստ չատցած են, այնպէս որ չենք կրնար անոնց բոլորը հաս յիշել. սակայն 1874էն իվեր հնարուածներուն մէկ մասը կը յիշենք իբրեւ յաւելուածական ապացոյց այդ թուականէն իվեր Տէրոջը ներկայ ըլլալուն. զոր օրինակ՝ անթել հեռագիր, անձուխ վառօդ, անկրակ եփողներ, արուեստական ներկեր, բարձրաբերձ շէնքեր, բնալեզ, գետնուղիներ, դամարելու մեքենաներ, Դարերու Աստուածային Ծրագիրը, երկաթուղիի աղդանշաններ, ելեկտրական դարբնութիւն, ելեկտրաշարժ կառախումբեր, էսքըլէյթըր (ինքնաշարժ սանդուխ), ընդծովեաններ, տառագիրներ, թղթակցական դպրոցներ, ժանիքաւոր մետաղաթել, ինքնաշարժ, ինքնաշարժ զօդեր (կառախումբերու), լուսաւորող կազ, լուցկիի մեքենաներ, խօսող մեքենաներ, կէզ էնճինեներ, կօչկակարի մեքենաներ, հականեխական վիրաբուժութիւն, Հարաւային Բեւեռ, հեռաձայններ, հնծելանիւներ, Հիւսիսային Բեւեռ, հնձող մեքենաներ, մօնօթայփներ, չարժական պատկերներ, պայթուցիկ, սերահաններ, սէլուլոյտ, ըսկուտեղ–արօր, վէֆիւըմֆլիները, տողաչար մեքենաներ, րատիում, րօէնթ–ճրն ճառագայթներ, փանամայի ջրանցքը, ածխակորունդ, էչ րէնիսքըր, եւ օդանաւեր:

ՀՈԻՆՁԻԸ

[411]Մր. Գիլքը Հրէական եւ Աւետարանական դաւրաչրջաններու միջեւ կատարեալ զուգադիպութիւն

մը ցոյց կուտայ: Այս զուգադիպութիւնը ցոյց կուտայ թէ՛ ժամանակի եւ թէ՛ անցքերու նկատմամբ: Հրէական դարը Հունձքով մը վերջացաւ, որը մեր Տէրոջ համբարձումովը սկսաւ Ք. Թ. 33ին: «Հունձք» ըսելով հոս կը հասկնանք՝ Հրէից մնացորդին Քրիստոսի քով հաւաքուիլը: Յիսուս որոշ կերպով կը յայտնէ թէ Աւետարանական Դարն ալ հունձքով մը պիտի վերջանայ, երբ Ինքը ներկայ պիտի ըլլայ, առաջնորդելու համար այդ հունձքի գործը: Յիսուս երկրի վրայ եղածատեն, ամբողջ երեք ու կէս տարի՝ Իր նուիրումէն եւ մկրտութենէն սկսեալ, Հրեաները այդ դարու հունձքին կը պատրաստէր: Ասոր զուգադիպութիւնը Աւետարանական Դարու հունձքին մէջ ակնկալելու ենք, եւ այդպէս ալ կը գտնենք: Եթէ 1874էն՝ Իր ներկայութեան թուականէն երեք ու կէս տարի հաշուելու ըլլանք, մեզ 1878ը կը բերէ: 1874էն 1878ի ներկայութեան շրջանին՝ Աւետարանական Դարու հունձքին համար պատրաստութիւն կը տեսնէր: Հրէական հունձքը քառասուն տարուայ շրջան մըն էր, որը Ք.Թ. 73ին վերջացաւ: Ուրեմն ակնկալելու ենք որ Աւետարանական Դարու գլխաւոր հունձքը 1918ին լրանար:

[412]Տէրը բնական հունձքը գործածեց իբր պատկեր Քրիստոնեաներու Իր հունձքին: Հրէից բնական հունձքին մէջ սովորութիւն էր կանոնաւոր հունձքէն վերջ արտը հասկաքաղ ընել: Ուրեմն մենք ակնկալելու ենք 1878էն 1918 հունձքի՝ եւ անոր ալ յաջորդող ուրիշ շրջան մը գտնել հասկաքաղի գործին համար, երբ մաս մը Քրիստոնեաներ ներս պիտի ընդունուին. ինչպէս նաեւ հունձքի գործին մէկ ուրիշ մասը տեղի պիտի ունենայ, որը ցոյց պիտի տանք: Այդ բուն հարցը այն է, թէ արդեօք Աւետարանական Դարու մէջ 1874էն վերջ հունձքի շրջան մը կը գըտնենք որ Տէրոջը մարգարէութեան իբրեւ իրականացում պիտի ծառայէ:

[413]Մատթէոսի ԻԴ.24–30ի մէջ յիշուած Իր խօսքերուն իբրեւ յաւելուած, ու որպէս պատասխան Իր ներկայութեանը նկատմամբ եղած մասնաւոր հարցին, Յիսուս ըսաւ. «Եւ անիկա (Տէրը) իր հրեշտակները (լրաբերները) պիտի ղրկէ մեծաձայն փողով, ու պիտի ժողվեն իր ընտրեալները չորս հովերէն՝ երկնքի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը:» (Մատթէոս ԻԴ. 31) Հետեւեալ իրողութիւնները անսխալ կերպով կը վկայեն Աւետարանական Դարու մեծ հունձքի մասին, մարգարէական յայտարարութեանց իբրեւ իրականացում ու Տէրոջը ներկայութեան ամենազօրաւոր փաստերէն մին:

[414]Այս բնաբանին մէջ յիշուած «մեծաձայն» բառը հին բնագիրներու մէջ չի գտնուիր, ուստի զանց ընելու է: Այս բնաբանը՝ ինչպէս որ ցոյց պիտի տրուի, այլաբանական լեզուով գրուած է:

[415]Ըստ Օրէնքի Ուխտին, Հրեաներէն կը պահանջուէր յիսուներորդ տարին յոբելեան մը պահել, եւ յոբելեան տարին փողի հնչումով կը յայտարարուէր: Մեր նկատողութեան ենթարկուած բնագրին մէջ յիշուած փողը կը պատկերացնէ Տէրոջը ներկայութիւնը աւետող պատգամը, հրատարակելով այն իրողութիւնը թէ հունձքը հասած է, թէ եկած է ժամանակը երբ սուրբերը պէտք է ի մի համախմբուին, որովհետեւ Մեսիայի թագաւորութիւնը մօտեցած է:

[416]Այս համարին մէջ յիշուած «հրեշտակները» պատգամաբերներ կամ ծառաներ կը նշանակեն, որոնք կը յայտարարեն Տէրոջը ներկայութիւնն ու հաստատուող թագաւորութիւնը: Այս պատգամաբերները իրապէս նուիրուած Քրիստոնեաներն են, որոնք միւս Քրիստոնեաներուն եւ բոլոր լսելու ականջ ունեցողներուն կը քարոզեն պատգամը: Տրամաբանական պիտի ըլլայ ակնկալել՝ թէ Տէրը մասնաւոր պատգամաբեր մը պիտի ունենայ, որը պիտի կրնայ զանազանուիլ Իր ներկայութիւնը եւ հունձքի ժամանակը ծանուցանող միւս լրաբերներէն: Ու

այսպէս ալ եղած է: Ճխուս ըսաւ թէ այսպիսի մասնաւոր պատգամախօսի մը համար պաշտօն մը հայթայթուած է, եւ թէ Իր երկրորդ յայտնութեան ժամանակ նա այդ պաշտօնին համար մէկը պիտի նշանակէ, անոր տալով յարմար առենին հաւատքի ընտանիքին կերակուր հայթայթելու պատասխանատուութիւնը: Քրիստոնեային յարմար առենուայ կերակուրը՝ Սբ. Գրոց պատշաճ բացատրութիւններ, երբ կը հասնի զանոնք ըմբռնելու ժամանակը: Մենք Տէրոջը այս խօսքերուն զարմանալի կատարում մը կը նշմարենք, որը կը ծառայէ իբրեւ ուրիշ հաստատական փաստ մը թէ Տէրը 1874էն իվեր երկրորդ անգամ ներկայ եղած է: Նա Իր երկրորդ ներկայութեան ակնարկող հարցումին իբրեւ պատասխան ըսած էր. «Ուրեմն ո՞վ է այն հաւատարիմ ու խոհեմ տուն ծառան՝ որ իր տէրը իր ծառաներուն վրայ դրաւ, որ առենին անոնց կերակուր տայ: Երանի է այն ծառային, որ իր տէրը եկած առենը անանկ ըրած պիտի գտնէ: Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի որ իր բոլոր ունեցածին վրայ պիտի կեցնէ զանիկա:»—Մատթէոս ԻԴ. 45–47:

[417]1870ի առենները, Էլքէնի, Փէնսիլվանիայէն, Զարլզ Թէյզ Րըսըլ, ճշմարտապէս նուիրուած Քրիստոնեայ մը եւ Աստուծոյ Խօսքին լուրջ ուսանող մը, Սբ. Գրքէն տեղեկացաւ թէ Աստուած մարդկութեան փրկութեանը եւ օրհնութեանը համար մեծ ու ներդաշնակ ծրագիր մը ունի: Ուրիշ չերմեռանդ հակողներու նման՝ նա ալ Տէրոջը գալուն նշանները կը դիտէր: 1875ի առենները, մինչդեռ ուշադրութեամբ եւ աղօթքով կ'ուսումնասիրէր Սբ. Գիրքը, նա համոզուեցաւ թէ Տէրոջը երկրորդ ներկայութիւնը տեղի ունեցած էր, որուն արդիւնք՝ գրեց ու հրատարակեց դրքոյկ մը, «Մեր Տէրոջ Վերադարձին Նպատակը եւ Կերպը,» որը աշխարհի Քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ զարմանալիօրէն ընդունելութիւն գտաւ: 1879ին նա սկսաւ հանդէս մը հրատարակել, Թիը

Ուաչ Թաուըր էնտ Հէրըլտ ավ Փրայսթս Բրէզենս (Դիտարանը եւ Քրիստոսի Ներկայութեան Մունետիկը), որը մինչեւ հիմա կանոնաւոր կերպով հրատարակուած է ամիսը երկու անգամ: Ասիկա առաջին եւ միակ հրատարակութիւնն է որ աւելի քան քառասուն տարիներ ծանուցած է Տէրոջը երկրորդ ներկայութիւնը: Այս հանդէսը բացարձակ կերպով Սբ. Գրոց հարցերու լուսաբանութեան յատկացուած է, իբրեւ մէջոց մը հաւատքի ընտանիքին ժամանակայարմար կերակուր տալու:

[418]Ապա յաջորդեց Քրիստոս Ճխուսի ճշմարիտ հետեւորդներու ի մի հաւաքման մեծ գործը, առանց նկատի առնելու յարանուանական, դաւանանքի, աղդութեան կամ լեզուի խտրութիւնները: Զարլզ Թէյզ Րըսըլ՝ որը վերջէն աւելի Հովիւ Րըսըլ անունով կը ճանչցուէր, արդի ժամանակներու մեծագոյն քարոզիչն էր: Եղաւ առեն մը՝ աւելի քան 1,200 եկեղեցիներու կողմէ հովիւ ընտրուեցաւ: Նա աշխարհի ամէն կողմերը ճամբորդեց քարոզելով Դարերու Աստուածային Ծրագրի հոգեպարար պատգամը, մասնաւորապէս Քրիստոնեաներու ուշադրութեանը յանձնելու Տէրոջը ներկայութիւնը: 1881էն մինչեւ 1904՝ նա գրեց ու հրատարակեց ՍԲ. ԳՐՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆՑ վեց հատորներ, որոնք Աստուածային Ծրագրի զանազան մասերուն չուրջ կուտ եւ մանրակրկիտ բացատրութիւն մը կուտան: Այս գրքերը մօտաւորապէս երեսուն լեզուներու թարգմանուած են ու աւելի քան 11,000,000 օրինակներ տարածուած են: 1917ին հրատարակուեցաւ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ ՍԲ. ԳՐՈՑԻ եօթերորդ հատորը՝ «Կատարուած Խորհուրդը» անունով, եւ որը լայնածաւալ կերպով չրջաբերուեցաւ: Այս հատորները մինչեւ հիմա հրատարակուածներէն առաջինն են՝ որ այնքան պարզ կերպով կը բացատրեն Աստուածային Ծրագիրը: Աստնցմէ ի զատ, նա հրատարակեց ու ընդարձակ կերպով չրջաբերութեան

դրաւ զանազան դրքոյկներ. «Սբ. Գիրքը ինչ կ'ըսէ Դժոխքի Մասին», (ասոր Հայերէնն ալ լոյս տեսած է պարբերաթերթի ձեւով, դին 10 սէնթ) «Ողեհարցուցիչ», «Աստուածաշունչը կը հակառակի Բարեշրջութեան», «Խորանի Սուրբերը», եւ ուրիշ շատ մը տետրակներ, դրքոյկներ, եւն.: Նա հեղինակն էր Ստեղծագործութեան Պատկերա-տրամին, ինչպէս նաեւ այն թատերանկարին՝ որ այս տրամին համար գործածուեցաւ, եւ որը համառօտակի կը ներկայացնէ Աստուածային Ծրագիրը ստեղծագործութենէն մինչեւ վերահաստատութեան ժամանակները: Նա կազմակերպեց ու ղեկավարեց քարոզչական մարմին մը, որով աշխատցուց Սբ. Գրոց բազմաթիւ հրապարակախօսները, որոնք ճամբորդեցին ու դեռ կը ճամբորդեն աշխարհի ամէն կողմերը քարոզելով Աստուածային ծրագրի մխիթարիչ պատգամը: Եղաւ ժամանակ մը երբ իր քարոզները աւելի քան 2,000 լրագիրներու մէջ հրատարակուեցան ամէն չաբաթ, որոնց ընթերցողներու համագումարը 15,000,000ի կը հասնէր. եւ անոր քարոզները հրատարակող տարբեր լրագիրներու թիւը 4,000ի կը հասնի: Անոր դործունէութեան սահմանի մասին կարելի է գաղափար մը կազմել Թիւր Քօնթինէնթի հետեւեալ խօսքերէն, հրատարակութիւն մը՝ որ անոր հանդէպ բարեկամական զգացում չէր տածէր.

[419]«Կ'ըսուի թէ անոր գրութիւնները լրագրական աւելի ընդարձակ չրջաբերութիւն մը ունին ամէն չաբաթ՝ քան ուրիշ ոեւէ ապրող մարդու գրութիւնները. անտարակոյս, աւելի լայնածաւալ՝ քան Հիւսիսային Ամերիկայի բոլոր կղերներու եւ քարոզիչներու եւ գրութեանց համագումար չրջաբերութիւնը. նոյնիսկ աւելի լայնածաւալ՝ քան Արթհրը Պրիզպէյնի, Նորմըն Հէփվուտի, Ճօրճ Չօրէյս Լօրիմըրի, Տր. Ֆրէնք Քրէյնի, Ֆրէտէրիք Հասքինզի, եւ ուրիշ երկոտասանեակ մը քաջածանօթ խմբագիրներու եւ սենսէկիոսական գրագէտներու միացեալ գործունէութիւնը:»

[420]Անկասկած Հովիւ Րսսըլ կատարեց այն պաշտօնը զոր Տէրը հայթայթած էր եւ որուն մասին Նա խօսեցաւ. ուրեմն Նա իմաստուն ու հաւատարիմ

ծառան էր, հաւատքի ընտանիքին մատակարարելով ժամանակայարմար կերակուրը: Հովիւ Րսսըլ իր երկրային ընթացքը 1916ին աւարտեց:

[421]1884ին նա կազմակերպեց Դիտարանի Սբ. Գրոց եւ Տետրակի Ընկերութիւնը, մատդրած ըլլալով որ իր մահէն վերջն ալ անոր միջոցաւ յառաջ տարուի հունձքի գործը, եւ որը ներկայիս ալ դեռ կը շարունակուի:

[422]Քրիստոնեաներու ի մի համախմբման այս մեծ գործը՝ հունձքէ ի զատ ուրիշ ոեւէ բան չէ կարելի կոչել, եւ լիովին կը համաձայնի Տէր Յիսուսի դուշակութեանը հետ: Այս գործը, որ մօտաւորապէս քառասուն եւ հինգ տարուայ չրջան մը ունեցած է, իր ծրագրէն բոլորովին դուրս եղած է այլեւայլ մէջոցներով Քրիստոնեաները կազմակերպութեան մը միացնել: Անոր նպատակը եւ գործը եղած է ու դեռ է Աստուածային ծրագրի նկատմամբ լուսաւորել թէ՛ այրեր եւ թէ՛ կիներ. եւ ճշմարտութեան այս պատգամի քարոզութեամբը ան ի մի համախմբած է կաթոլիկները, Բողոքականները, Լուսաւորչականները աշխարհի ամէն կողմերէն, ամէն յարանուանութիւններէն Քրիստոնեաները: Այս Քրիստոնեաները Հովիւ Րսսըլի չեն հետեւիր, հապա Տէրոջը կը հետեւին եւ կը հրճուին կերակրուելու այն սնունդովը՝ զոր Տէրը Իր խմաստուն ու հաւատարիմ ծառային միջոցաւ հայթայթած է իրենց համար:

[423]Ասկէ ի զատ, Ցիսուս Իր երկրորդ ներկայութեանը ակնարկելով, ըսաւ. «Քանդի ուր որ դիակ կայ, հոն պիտի ժողովուրդին արծիւները:» (Մատթէոս ԻԴ. 28) Ու այսպէս ալ է: Հոս դիակը հոգեւոր անունդին կ'ակնարկէ, որ հայթայթուած է հաւատքի ընտանիքին համար: Արծիւները անոնք են՝ որ սրատես են ու մեծ ախորժակ ունին, վուլթիւոտ են ծանօթանալու Տէրոջը Խօսքին, եւ նոյնքան վուլթիւոտ անով կերակրուելու: Ուստի կը տեսնենք որ աշխարհի զանազան կողմերը շատ մը Քրիստոնեաներ իրա-

րու քով գալով՝ խոմբեր կազմած են, որոնք այլեւս ազգային նեղմտութեան սահմանէն դուրս ելած են. անոնց քաղաքացիութիւնը երկինքն է. անոնք ուխտած են հաւատարիմ մնալ միայն իրենց Տէրոջ ու Անոր արդարադատ թագաւորութեան:

[424]Յիսուս ցորեն դասակարգը՝ Իր ճշմարիտ հետեւորդները անուանեց, Թագաւորութեան Որդիները. իսկ որոմները՝ կեղծ Քրիստոնեաները, որոնք անունով միայն Քրիստոնեայ են: Նա ըսաւ. «Թող տուէք որ երկուքն ալ մէկտեղ աճին մինչեւ հունձքի ատենը. եւ հունձքի ժամանակ հնձողներուն պիտի ըսեմ. նախ որոմը քաղեցէք, եւ անիկա խուրձ խուրձ կապեցէք այրելու համար, իսկ ցորենը իմ ամբարս ժողվեցէք:»— Մատթէոս ԺԳ. 30:

[425]Քաջածանօթ իրողութիւն մըն է՝ թէ 1878էն իվեր բոլոր յարանուանութիւններուն ձգտումը եղած է՝ ինքզինքին դաշնակցութիւններով, միութիւններով, ընկերութիւններով, Միջկեղեցական Համաշխարհային Շարժումներով, եւն., կապել, այսպէս իրականացնելու անունով միայն Քրիստոնեայ եղողներու իրարու կապուելու Տէրոջը այս մարգարէական ասացուածքը, որպէս նախապատրաստութիւն մեծ կրակին, մեծ նեղութեան ժամանակին, որը ներկայիս աչխարհիս վրայ է: Աստուծոյ ճըշմարտապէս նուիրուած ժողովուրդէն անոնք որ այս զանազան յարանուանութեանց կամ աղանդներու հետ կապակցութիւն ունեցած են, Տէրը այս հունձքի տեւողութեան զանոնք կանչած է, ըսելով. «Ելէ՛ք ատոր մէջէն՝ իմ ժողովուրդս, որ ատոր մեղքերուն հաղորդ չըլլաք, ու ատոր հարուածներէն բաժին չի առնէք:» (Յայտնութիւն ԺԸ.4) Մխաներուն, ցորեն դասակարգի նկատմամբ ունեցած իր գործին մասին Եհովա Իր մարգարէին միջոցաւ հետեւեալ անգնահատելի մէջ ըսաւ. «Ինծի ժողվեցէք իմ սուրբերս, ինծի հետ զոհով ուխտ ընողները:» (Սաղմոս Ծ. 5) Հունձքի մեծ գործը, այսինքն, Տէրոջը երկրորդ ներկայութեան հռչակումը եւ Անոր յայտնութիւնը ճշմարտապէս սիրողներու իւ մի համախմբումը՝ 1874էն իվեր այնքան զարմանալի կերպով իրականացած է որ՝ ան Տէրոջը երկրորդ ներկայութեան ամենաաչքառու եւ վճռական փաստերէն մէկը կը կազմէ:

ԾԱՂՐՈՂՆԵՐ

[426]Տրամաբանօրէն կրնայ ակնկալուիլ՝ թէ զանազան յարանուանութեանց կղերները անձկագին պիտի ուզեն դիտնալ եւ ժողովուրդին քարոզել Տէրոջը ներկայութեանը մասին, եւ հետեւաբար, Անոր ներկայութեան ոեւէ աւետիս ուրախութեամբ պիտի ընդունին: Սակայն, մենք իրողութիւնները ասոր բոլորովին հակառակ կը գտնենք, ու զարմանալ կը յիշենք թէ ասիկա մէկն է նոյն ինքն Յիսուսի կողմէ տրուած փաստերէն՝ որոնք կը մատնանչեն Իր երկրորդ ներկայութիւնը: Նա կ'ըսէ. «Բայց ինչպէս որ Նոյի օրերը եղաւ, Որդւոյ մարդոյ գալուստն (ներկայութիւնն) ալ այնպէս պիտի ըլլայ: Քանզի ինչպէս որ էին այն օրերը ջրհեղեղէն առաջ, կ'ուտէին՝ կը խմէին՝ կ'ինկէ կ'առնէին ու էրկան կը տրուէին, մինչեւ այն օրը որ Նոյ տապանը մտաւ. եւ չգիտցան՝ մինչեւ որ ջրհեղեղը եկաւ ու ամէնը վերցուց, Որդւոյ մարդոյ գալուստն (ներկայութիւնն) ալ այնպէս պիտի ըլլայ:» (Մատթէոս ԻԴ.37–39) Փոխանակ այս կղերականները որպէս դասակարգ մասնակցելու այն յայտարարութեան՝ թէ «Ահա՛ փեսան, Տէրը վերադարձած է, թագաւորութիւնը մօտեցած է», անոնք կը ծաղրեն, ու եթէ Տէրոջը երկրորդ ներկայութեանը նկատմամբ ոեւէ բան ալ լսելու ըլլան, հոգ չէ թէ իրենց բոլոր տեղեկութիւնները Հովիւ Բըսըլի գրութիւններէն ստանան, անոնք կը վարկաբեկեն զինքը ու անոր գրութիւնները կամ ըսածները կը հեգնեն ու կը ծաղրեն: Անշուշտ Տէրը կանխաւ գիտէր ասիկա, որով առաջնորդեց Առաքեալը ներշնչմամբ գրելու. «Վերջի օրերը ծաղր ընողներ պիտի գան, որոնք իրենց ցանկութիւններուն համեմատ

պիտի քալեն. եւ պիտի ըսեն. Ուր՞ է անոր գալուն (ներկայութեանը) խոստմունքը (փաստը). վասնզի քանի որ հայրերը քնացան, ամէն բան անանկ կայ կը մնայ արարածոց սկիզբէն հետէ:» — Բ. Պետրոս Գ. 3,4:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՎԱԽՃԱՆԸ

[427]Ցխուս Իր երկրորդ գալստեանը մասին ուսուցած ըլլալով իր աշակերտներուն, ու տեղեկացուցած ըլլալով թէ աշխարհը այնատեն եւ կամ այն ժամանակի տեւողութեան պիտի վերջանայ, անոնք փափաքեցան գիտնալ թէ ի՛նչպէս պիտի կրնան գիտնալ Իր ներկայութիւնը ու թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ անոր նշանը կամ ապացոյցը՝ իրենց կամ ուրիշ ոեւէ մէկու մը համար: Նա Ձիթենեաց Լերան կողին վրայ նստած էր երբ Իր աշակերտները առանձինն Իրեն գալով հետեւեալ հարցումը ըրին. «Ըսէ՛ մեզի՝ ե՞րբ պիտի ըլլան այդ բաները. եւ քու գալստեանդ (ներկանութեանդ) ու աշխարհիս վերջին նշանը ի՞նչ պիտի ըլլայ:» (Մատթէոս ԻԴ. 3) Հոս գործածուած աշխարհ բառը երկրին չհակառակեր: Երկիրը երբէք պիտի չվերջանայ կամ անցնի, ինչու որ «Այն Աստուածը որ երկիրը կազմեց, զանիկա չհիմեց եւ հաստատեց, զանիկա պարապ տեղը չստեղծեց, հապա բնակութեան համար կազմեց:» «Երկիրը յաւիտեան կը մնայ»:— Եսայի ԽԵ. 18, Ժողովողի Ա. 4:

[428]Աշխարհ բառը ժողովուրդը կառավարող ընկերական եւ քաղաքական դրութիւնը կամ իշխանութիւնը կը նշանակէ: Աղամէն մինչեւ Ջրհեղեղը՝ կը կազմէր առաջին աշխարհը եւ կամ կառավարական ընկերական դրութիւնը. որը հրեշտակաց իշխանութեանը ներքեւ էր (Եբրայեցիս Բ. 5), եւ մեծ Ջրհեղեղով մը վերջացաւ. երբ միայն Նոյը ու իր ընտանիքը, ութը անձինք միայն, հինէն նոր աշխարհը փոխադրուեցան եւ փրկուեցան: (Բ. Պետրոս Գ. 6, Ա. Պետրոս Գ. 20) Այդատեն Նոյով ու իր ընտանիքով նոր դրութիւն մը կամ աշխարհ մը սկսաւ, որը

Առաքեալին օրով եւ անկէ առաջ չարացեր էր, ուստի նա «ներկայ չար աշխարհը» անուանեց զայն: (Գաղատացիս Ա. 4) Առաքեալը որոշ կերպով ցոյց կուտայ թէ այդ աշխարհը պէտք է անցնի՝ տեղ բանալու համար նոր եւ արդար թագաւորութեան, որ պիտի տիրապետէ, կառավարէ ու օրհնէ ժողովուրդը:

[429]Այս աշխարհի սկզբնաւորութեան էր՝ որ Աստուած Աբրահամի խոստացաւ թէ իր սերունդովը պիտի օրհնուին երկրի բոլոր ազգերը: Վերջին, Ցակոբ Նահապետի մահուան ժամանակ, Աստուած Իսրայէլը կամ Հրեաները իբրեւ ազգ կազմակերպեց, ու Սինա Լերան վրայ անոնց հետ ուխտ մը ըրաւ: Եհովա երկար դարեր բոլոր ազգերուն մէջէն միայն Իսրայէլի ազգին հետ յարաբերեցաւ: Անոնք չատ մը թագաւորներ ունեցան, որոնցմէ ոմանք բարի՝ իսկ ոմանք ալ չար էին: Սեդեկիա անոնց վերջին թագաւորն էր, եւ անոր ամբարշտութեանը համար Աստուած հետեւեալը ըսած է. «Անոր համար Տէր Եհովան այսպէս կ'ըսէ. որովհետեւ դուք ձեր անօրինութիւնը յիշեցուցիք, երբոր ձեր յանցանքները յայտնուեցան, ու բոլոր գործերնուդ մէջ ձեր մեղքերը երեւցան, զանոնք յիշեցնելնուդ համար ձեռքով պիտի բռնուինք: Եւ դուն՝ ո՛վ պիղծ ու ամբարիշտ իշխան Իսրայէլի, որ քու օրդ հասեր է, քու անօրինութեանդ ժամանակին վախճանը, Տէր Եհովան այսպէս կ'ըսէ. խոյրը վերցուր ու թագը հանէ. ասիկա այսպէս չըլլար. ցածը բարձրացուր ու բարձրը ցածցուր: Զանիկա տակնուվրայ, տակնուվրայ, տակնուվրայ պիտի ընեմ, ու ալ պիտի չըլլայ, մինչեւ որ գայ անիկա՝ որուն իրաւունքն է, ու անոր պիտի տամ:»— Եզեկիէլ ԻԱ. 24–27:

[430]Ք. Ա. 606 թուականին էր որ Սեդեկիա գահընկէց եղաւ: Նա գերի բռնուելով՝ Բաբելոն տարուեցաւ, եւ Նաբուգոդոնոսոր երկրին վրայ հաստատեց առաջին աշխարհակալ թագաւորութիւնը, ուստի

հեթանոսաց ժամանակները այդ թուականէն կ'սկսի: Հեթանոսաց ժամանակներու տեւողութիւնը որոշ կերպով ցոյց տրուած է Սբ. Գրոց մէջ, իւրաքանչիւրը իբրեւ 360 տարի տեւող եօթը խորհրդաբանական ժամանակներու շրջան մը, որոնց համագումարը կ'ընէ 2,520 տարի: Այս շրջանը Ք. Ա. 606 թուին սկսած ըլլալով՝ պէտք է որ Ք.Ք. 1914ին վերջանար: Աստուած յայտարարած էր թէ տակնուվրայ պիտի ընէր Աբրահամի սերունդին տիրապետութեան իրաւունքը, այդպէսով թոյլատրելով որ հեթանոսները անարգել իշխանութիւն մը ունենան, միչեւ որ գայ անկա որուն իրաւունքն է: Անկա որ իրաւունքով պիտի տիրէ՝ մեծ Մեսիան է, Քրիստոս Յիսուս Տէրը: Տրամաբանական պիտի ըլլայ ակնկալելը՝ թէ Նա իր մեծ զօրութիւնը ստանձնելէն ու իշխելէն մի քիչ առաջ ներկայ պիտի ըլլայ երկրի վրայ: Անոր ներկայութիւնը 1874էն սկսաւ, եւ Նա 1878էն իվեր յառաջ տարած է Իր հունձքի գործը, առանց ընդհատելու հեթանոս տիրապետութիւնները, մինչեւ որ անոնց տիրապետութեան պայմանաժամը լրանայ: Ուրեմն, հեթանոս տիրապետութեան վախճանը պիտի նշանակէ ներկայ դրութեան վերջաւորութիւնը, եւ հետեւաբար՝ աշխարհի վախճանը: Ուստի ակնկալելու ենք որ՝ 1914ը հին աշխարհի կամ կառավարական դրութեան վերջաւորութեան սկիզբը ըլլայ. եւ այս բանին մէջ Տէրոջ ներկայութեան տեղի ունենալը ինք որոշ կերպով ըսած է:

[431]Երբ Սատանայի՝ այս չար աշխարհի աստուածին՝ իշխանութեան ներքեւ գտնուած հեթանոսական տիրապետութիւնը օրինաւորապէս կը վերջանայ, կըրնանք ակնկալել՝ որ անոնք՝ չարին հպատակ ուրիշ ազգերու հետ, պիտի չանան իրենց իշխանութեանց կառչած մնալ (Բ. Կորնթացիս Դ. 3,4, Ա. Յովհաննէս Ե. 19) Բայց երբոր գայ յարմար ժամանակը՝ պէտք է նաեւ ակնկալել թէ Տէրը՝ որուն իրաւունքն է՝ իր ձեռքը պիտի առնէ երկրի գործերը: Ու այսպէս

ալ ըսուած է. «Քեզի գոհութիւն կը մատուցանենք Ամենակալ Տէր Աստուած՝ որ ես եւ որ էիր որ քու մեծ զօրութիւնդ առիր ու թագաւորեցիր: Եւ ազգերը բարկացան, ու քու բարկութիւնդ եկաւ, եւ մեռելներուն ժամանակը՝ որ դատուին, ու վարձք տաս քու ծառաներուդ մարգարէներուն եւ սուրբերուն ու քու անունդդ վախցողներուն՝ պզտիկներուն ու մեծերուն, եւ երկիրը ապականողները ոչնչացնես:»— Յայտնութիւն ԺԱ. 17,18:

[432]Նկատելու է թէ Տէրը Իր բոլոր գործը քսան եւ չորս ժամուայ օրուայ մը մէջ չկատարեր, հապա թէ Նա աստիճանաբար կը կատարէ Իր գերագոյն կամքը: Մասնաւորապէս պատասխանելով Իր ներկայութեան տեւողութեան աշխարհի վերջանալու հարցման, Յիսուս ըսաւ. «Ազգ ազգի վրայ պիտի ելլէ, ու թագաւորութիւն թագաւորութեան վրայ, եւ տեղ տեղ սովեր ու համաճարակներ ու (իրական եւ այլաբանական) երկրաշարժներ պիտի ըլլան. բայց ասոնք ամէնը ցաւերուն սկիզբն են:» (Մատթէոս ԻԴ. 7,8) Ճիշդ ժամանակին, հեթանոս տիրապետութեան վերջաւորութեան, աշխարհի վերջաւորութեան ըսկիզբը, ազգ ազգի եւ թագաւորութիւն թագաւորութեան վրայ ելաւ մարդկային մտքին աներեւակայելի ամենակործանիչ պատերազմով մը, որուն նմանը աշխարհը երբէք տեսած չէր: Ասոր հետեւեցաւ սոսկալի համաճարակ մը, Սպանիական ինֆլուէնզա, որ մահասփիւռ շրջան մը ըրաւ աշխարհի ամէն կողմերը. ու սովը դեռ իր նախճիրները կը գործէ երկրի չատ մը ժողովուրդներուն մէջ. իսկ աշխարհի զանազան մասերուն մէջ յեղափոխութիւններ, ինչպէս նաեւ իրական երկրաշարժներ տեղի ունեցած են: Եւ ասոնք՝ ըսաւ մեծ Ուսուցիչը, աշխարհի վերջանալու սկզբնաւորութիւնը կը նշանակեն, որոնք Իր ներկայութեանը տեւողութեան տեղի կ'ունենան: Ասոնք ջախջախիչ փաստեր են, որոնք կը հռչակեն Տէրոջը ներկայութիւնը եւ աշխարհի վախճանը:

[433]Այս իրողութիւնները՝ Եհովայի Մարգարէին դարեր առաջ յայտարարած խօսքերը կը հաստատեն եւ որոշ կերպով ցոյց կ'ուտան անոնց իրականացումը, թէ՝ «Այս թագաւորներուն օրերը երկնից Աստուածը մէկ թագաւորութիւն մը պիտի հանէ, որ անիկա յաւիտեան պիտի չաւրի, եւ աս թագաւորութիւնը ուրիշ ժողովուրդի պիտի չթողուի. անիկա այս բոլոր թագաւորութիւնները պիտի փշրէ ու պիտի հատցնէ, ու ինքը յաւիտեան պիտի մնայ:» (Դանիէլ Բ. 44) Իրականապէս երկրի թագաւորութիւնները փշրուած են ու դեռ կը փշրուին, եւ այն որ այսօր կը քննէ Եւրոպայի քարտէսը, կրնայ տեսնել թէ այս մարգարէութիւնը ո՛րքան լիովին իր կատարման ընթացքին մէջ կը գտնուի: Երկրի դրեթէ բոլոր թագաւորները անհետացած են ու անոնց թագաւորութիւնները փշրուած եւ ոչնչացած են: Ասկա տեղի ունեցած է որովհետեւ Տէրը ներկայ է, որովհետեւ հին աշխարհը վերջացեր է, ու նա կ'ոչնչացնէ անօրէն ու անարդար կազմերը՝ տեղ պատրաստելու իր նոր արդարադատ թագաւորութեանը:

[434]Դարձեալ՝ Իր երկրորդ ներկայութեան շրջանին տեղի ունենալիք աշխարհի վախճանին մասին Յիսուս ըսաւ. «Այն ատեն ձեզ նեղութեան պիտի մատնեն եւ ձեզ պիտի սպաննեն, ու իմ անուանս համար ամէն ազգերու ատելի պիտի ըլլաք»: (Մատթէոս ԻԴ. 9) «Բայց զգուշացէ՛ք ձեր անձերուն, քանզի ձեզ ատեաններու (դատարաններու) պիտի մատնեն, ու ժողովարաններու մէջ ձեզ պիտի ծեծեն, եւ իմ անուանս համար կուսակալներու ու թագաւորներու առջեւ պիտի բերուիք՝ անոնց դէմ վկայութիւն ըլլալու համար»: (Մարկոս ԺԳ. 9) «Բայց այս ամէն բաներէն առաջ անոնք ձեզի ձեռք պիտի ղարնեն ու հալածեն, եւ ժողովարաններու ու բանտերու պիտի մատնեն. եւ իմ անուանս համար թագաւորներու ու կուսակալներու առջեւ պիտի տարուիք: Եւ այս բանները վերջէն ձեզի վկայութիւն մը պիտի ըլլան:

(Ղուկաս ԻԱ. 12,13) Այս գուշակութիւնները խոկապէս իրականացան 1917, 1918 եւ 1919 տարիներուն: Համաշխարհային Պատերազմը պատեհ առիթ ընծայեց աշխարհի ամէն կողմերը հալածելու խնարհ, անկեղծ եւ հաւատարիմ Քրիստոնեաները:

[435]Ճշմարտապէս Տէրոջը նուիրուած Քրիստոնեան Անոր ուսուցումներուն կը հաւատայ ու կը հետեւի. «Մի սպաններ»: (Մատթէոս Ե.21) Դարձեալ.«Թէեւ մարմինի մէջ կը քալենք, բայց չէ թէ մարմնաւորապէս պինուորութիւն կ'ընենք. ինչու որ մեր պինուորութեան զէնքերը մարմնաւոր չեն:» (Բ. Կորնթացիս Ժ. 3,4) Համաշխարհային Պատերազմի տեւողութեան՝ շատ մը ազգեր օրէնքներ անցուցին կառավարելու խղճամիտ առարկողները, այսինքն, անոնք՝ որ կը մերժեն մարդ սպաննել: Ներկայ չար դրութեան պաշտօնեաները՝ որոնց վրայ պարտականութիւն կը ծանրանար մեկնելու եւ գործադրելու այս օրէնքը, անտեսելին զայն. ու հաւատարիմ եւ անհաւատարիմ կղերականութեան թախանձանքովը ճշմարտապէս նուիրուած Քրիստոնեաներ, մասնաւորապէս իրրեւ Սբ. Գիրք Ուսանողներ ճանչցուողներ, որպէս կատարում Յիսուսի յայտարարութեանց, ատուեցան, ծեծուեցան, հալածուեցան, դատարանները ու բանտերը տարուեցան, իսկ անոնցմէ ոմանք ալ սպաննուեցան: Բայց Տէրոջը պաշտպանիչ հոգածութիւնը այս բոլոր բռնաբարութեանց տեւողութեան անոնց կ'ընկերակցէր:

[436]Գերմանիոյ մէջ անոնք հալածուեցան, անոնցմէ ոմանք յարձակող թշնամիին ճակատը դրուեցան: Զոր օրինակ՝ Քրիստոնեայ մը՝ որ Տէրոջը հանդէպ ունեցած իր հաւատքին պատճառով մերժեց մարդ սպաննել, պատերազմի մը տեւողութեան յարձակումի ճակատը դրուեցաւ: Անոր ամէն մէկ կողմը մէյմէկ պահապան զինուորները դրուած էին մերկացած սուիններով, եւ պատուիրուած էին սպաննել զինքը եթէ վախչէլ փորձէր: Նա պատերազմէն ողջ

դուրս եկաւ: Իր պատկանած խումբի մեծամասնութիւնը սպաննուեցան, որուն մէջ էին նաեւ իր երկու պահապան զինուորները: Պատերազմին վերջացած ժամանակ՝ այս Քրիստոնեայ եղբայրը նոյնիսկ քեղրթուք մը չէր ստացած: Նա դարձեալ նոյնանման դիրքի մը մէջ դրուեցաւ. ու դարձեալ ուրիշ պատերազմի մը մէջէն անվնաս դուրս եկաւ: Այնատեն նա իբրեւ խելագար ամբաստանուեցաւ, որովհետեւ մերժած էր կռուիլ, եւ յիմարանոց ղրկուեցաւ ժամանակի մը համար, ու ապա ազատ արձակուեցաւ. վերջէն նա դարձեալ սկսաւ քարոզել Տէրոջը ներկայութիւնը ու Անոր հաստատելիք վառաւոր թագաւորութիւնը:

[437]Մխեւնոյն դասակարգի Քրիստոնեաներու դէմ մղուած հալածանք Մեծն Բրիտանիոյ, Քանատայի եւ Միացեալ Նահանգաց մէջ— որուն համար այնքան աւեն կը հպարտանային թէ ազատներու երկիրը եւ քաջերու բնակավայրը եղած է— այնքան սոսկալի էր որ բառերը անզօր են զայն նկարագրելու: ՈՍԿԵԴԱՐ Անգլիերէն հանդէսի 27րդ թիւը, որ Սեպտեմբեր 29, 1920ին հրատարակուեցաւ, մանրամասնօրէն կը նկարագրէ այս անզգամ հալածանքներէն չատերը, որոնք ցոյց կուտան թէ Տէրոջը այս մարգարէական յայտարարութիւններն են որ կ'իրականանան: (Նոյնիսկ Նիւ Եօրքի Կոչնակը չհաճահարուեցաւ Հայ Սբ. Գիրք Ուսանողաց դէմ դրգռելու հասարակութիւնը, թելադրելով անոնց՝ որպէսզի խանգարեն Հայ Սբ. Գիրք Ուսանողներու հրապարակային ժողովները, եւ տեղական կառավարութեան լուր տան անոնց ներկայութիւնը զանոնք ձերբակալելու համար:) Անոնք որ առանձնաչնորհը ունեցան այս հալածանքներու մէջէն անցնելու, որոնք Տէրոջը օրհնութեան բազմաթիւ ապացոյցները ունէին, ուրախացան Անոր նման տառապելու արժանի համարուելնուն համար, յիշելով իր խօսքերը. «Ա-

ռան իր տիրոջմէն մեծ չէ, թէ որ զիս հալածեցին, ձեզ ալ պիտի հալածեն:»— Յովհաննէս ԺԵ. 20:

[438]Յիսուս դարձեալ ըսաւ. «Արքայութեան այս աւետարանը բովանդակ աշխարհի մէջ պիտի քարոզուի՝ բոլոր ազգերու վկայութիւն ըլլալու, եւ անկէ յետոյ վերջը պիտի գայ:» (Մատթ. ԻԴ. 14) 1919ին՝ աշխարհի զանազան կողմերը չատեր, դուրս գալով բանակատեղիներէ եւ զնդաններէ, հրճուելով իրենց այսպէս տառապելու առանձնաչնորհներուն համար, դարձեալ ի մի համախմբուեցան եւ միացեալ գործունէութեամբ յառաջ գացին հռչակելու Տէրոջը ներկայութեանը պատգամը. եւ մանաւանդ այն պատգամը թէ «Աշխարհը Վերջացեր է— Ներկայիս Ապրողներէն Միլիոնաւորներ Բնաւ Պիտի Չմեռնին». իբրեւ որոշ կատարում քիչ առաջուայ համարով յիշուած Տէրոջը խօսքերուն: Այս նիւթին չուրջ Քրիստոնեայ աշխարհի մէջ տրուած բազմաթիւ հրապարակային բանախօսութիւնները՝ ուրախացուցած են հարիւր հազարաւոր անհատներու սրտերը, մխիթարելով սգաւորները: 1920ին այս պատգամը՝ «Ներկայիս Ապրող Մարդկութենէն Միլիոնաւորներ Բնաւ Պիտի Չմեռնին» անուն գրքոյկի մէջէնայ երկրի ամէն կողմերը տարածուեցաւ. ու այն երկիրները ուր Տէրոջը ժողովուրդին դէմ դառն հալածանք մղուած էր, մեծագոյն վկայութիւնը տրուեցաւ: Ութը ամիսներու տեւողութեան այս գրքոյկէն 2,500,000 օրինակ ժողովուրդին մէջ չրջաբերութեան դրուած էր. եւ սակայն դեռ պատգամը յառաջ կ'երթայ, աւելի ու աւելի լայնածաւալ վկայութիւն մը տալով, «վերջին ժամանակի» կատարեալ լրումին, հին ու ապականած դրութեան վերջանալուն եւ Մեսիական Թագաւորութեան հաստատմանը սպասելով:

ԻՍՐԱՑԵԼԻ ՎԵՐԱՀԱՒԱՔՈՒՄԸ

[439]Յիսուս ըսաւ դարձեալ՝ թէ Իսրայէլի Պաղեստինի մէջ վերահաւաքումը (Ղուկաս ԻԱ. 24) իր ներկայութեան եւ աշխարհի վերջաւորութեան ամենա-

վճռական փաստերէն մին պիտի ըլլայ: Վերոյիշեալ «Ներկայիս Ապրող Մարդկութենէն Մէկիսնաւորները Բնաւ Պիտի Չմեռնին» դրքոյկին մէջ այս կէտը լուսաբանուած է, աշխարհի վերջաւորութեան ակնարկող ուրիշ չատ մը կէտերով միասին: Հոն վճռականօրէն ցոյց տրուած է թէ մարգարէութիւնները ճիշդ ժամանակին կատարուած են. թէ Իսրայէլ ներկայիս վերստին կը հաւաքուի իր հայրենի աշխարհին մէջ ու կը վերաշինէ Պաղեստինը ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս որ Տէրը նախաձայնած էր: Քիստոս ըսաւ. «Ու երբոր այս բաները սկսին ըլլալ, եկէ՛ք ու գլուխնիդ բարձրացուցէ՛ք, ինչու որ ձեր փրկութիւնը մօտ է:»— Ղուկաս ԻԱ. 28:

[440]Քիստոս դարձեալ Իր ընտրեալ անօթին միջոցաւ խօսելով՝ որոմ դասակարգի հունձքին կ'ակնարկէ, ըսելով. «Երկրի հունձքը հասունցած է: Եւ այն որ ամպին վրայ կը նստէր, իր մանդաղը երկրին վրայ երկնցուց, ու երկիրը հնձուեցաւ:» (Յայտնութիւն ԺԴ. 15,16) «Քրիստոնեայ աշխարհ»ի տարրերու՝ երկրի որթին՝ այս հաւաքումը եւ կործանման համար անոր հրձոմը՝ ներկայիս յառաջ կը տարուի: Ան Տէրոջը գործին մէկ մասը կը կազմէ, եւ որը կ'ապացուցանէ այժմ Անոր ներկայ ըլլալը:

[441]Տէրոջը ներկայութեան որպէս ապացոյց՝ ուրիշ չատ մը նշաններ կան, բայց հատորիս ծաւալը չի թոյլատրեր որ անոնց ամէնը քննենք: Պիտի թելադրենք որ ընթերցողը ուսումնասիրէ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԱՍ.ԳՐՈՑԻ Բ. եւ Գ. (Անգլիերէն) հատորները, ուր մանրակրկիտ կերպով բացատրուած են այս մեծ ճշմարտութիւնները:

[442]Ի՞նչ հարկ կայ ինքզինքնիս խաբելու եւ հետազօտութենէ զգուշանալու՝ ինքնակոչ խմաստուններու մտիկ ընելով, որոնք պիտի ըսեն մեզի. «Դուք բնաւ չէք կրնար գիտնալ թէ երբ պիտի գայ Տէրը»: Քիստոս անձամբ ըսաւ Իր հաւատարիմ հետեւորդներուն. «Ուրեմն արթուն կեցէք, ինչու որ չէք գիտեր՝

թէ որ ժամուն ձեր Տէրը կուգայ»: (Մատթէոս ԻԴ. 42) «Եւ ինչ որ ձեզի կ'ըսեմ, ամենուն կ'ըսեմ, Արթուն կեցէք:» (Մարկոս ԺԳ. 37) Ակնէ այն որոշ հետեւութիւնը կ'ստանանք՝ թէ որոշեալ ժամանակին արթուն կեցողները պիտի ճանչնան Անոր ներկայութեան նշանները, ու զանոնք տեսնելով՝ պիտի հրճուին:

[443]Դիտցուք թէ ընդունինք, որ ոչ մէկ մարդ գիտէ Տէրոջը յայտնուելուն օրը կամ ժամը: Բայց ատիկա ի՞նչ տարբերութիւն կ'ընէ: Օրն ու ժամը արդէն անցած են: Նա հո՛ս է: Եւ բոլոր ճշմարտասէր նուիրուածները թող հրճուին: «Բայց այն ժամերուն ու ժամանակներուն համար՝ եղբայրներ՝ պէտք չէ բան մը գրել ձեզի,» կ'ըսէ Սբ. Պօղոս: (Ա.Թեսաղոնիկէ ե. 1) Անժխտելի փաստերով ժամերն ու ժամանակները յստակ կերպով հաստատուած են՝ թէ այժմ Տէրը ներկայ է: Ուրեմն, «Դուք՝ եղբայրներ՝ խաւարի մէջ չէք,... ինչու որ դուք ամէնքդ լուսոյ որդիք էք ու ցերեկուան որդիք. գիշերուանը չենք՝ խաւարինը չենք: Ինչո՞ւ ներկայիս թուականներու, օրերու կամ ժամերու չուրջ բառախաղութիւն ընենք: Ֆիզիքական երողութիւնները, կատարուած մարգարէութիւնները, եւ այն մարգարէութիւնները որոնք իրենց կատարման ընթացքին մէջ են, ամէն տարակոյսէ վեր կ'ապացուցանեն թէ Տէրը ներկայ է, թէ աշխարհը վերջացեր է, թէ երկնից թագաւորութիւնը խիստ մօտ է: Եւ ճշմարիտ հակողները ուրախութեամբ կ'աղաղակեն. «Ահա՛ փեսան»: Իրրեւ փրկչին մարմնոյ հաւատարիմ անդամները, իրրեւ Անոր ոտքերը՝ անոնք կանգնած են լեռներուն վրայ այսինքն, երկրի թագաւորութիւններուն վրայ եւ կամ անոնցմէ վեր, Սիոնի բնակիչներուն երգելով. «Ու Աստուածդ կը թագաւորէ: Երկնից թագաւորութիւնը մօտեցած է»: Տէրոջը Մարգարէն զանոնք սապէս կը նկարագրէ. «Ի՛նչ գեղեցիկ են լեռներուն վրայ անոր ոտքերը, որ աւետիս կը բերէ, խաղա-

ղուխին կը քարոզէ. բարուխեան աւետիս կը բերէ, փրկութիւն կը քարոզէ, ու Սիոնին կ'ըսէ, Քու Աստուածդ կը թագաւորէ: Քու պահապաններդ ձայն պիտի վերցնեն, ցնծութեան ձայնով միաբերան պիտի երգեն. քանզի երբոր Տէրը Սիոնը ետ դարձնէ, անոնք յայտնապէս պիտի տեսնեն:»—Ես. ԾԲ. 7,8:

444Ասոնք անոնք են որ Աստուծոյ քնարը ունին, որոնք Աստուծոյ ծառային՝ Մովսէսի ու Գառնուկին երգը կ'երգեն, համաձայնեցնելով Հին եւ Նոր Կտակարանները մեծ ճշմարտութիւնները, Մովսիսական Օրէնքը ու Քրիստոս Յիսուսի աւետարանը, երգելով. «Մեծ ու զարմանալի են քու գործքերդ՝ ո՛վ Տէր Աստուած Ամենակալ. արդար ու ճշմարիտ են քու ճամբաներդ՝ ո՛վ Թագաւոր սրբոց: Տէր՝ ո՞վ պիտի չվախնայ քեզմէ, ու քու անունդ չփառաւորէ, ինչու որ դուն միայն սուրբ ես. քանզի բոլոր ազգերը պիտի գան ու քու առջեւդ երկրպագութիւն պիտի ընեն. ինչու որ քու արդար դատաստաններդ յայտնըւեցան:»— Յայտնութիւն ԺԵ. 2–4:

ՏԷՐԸ ԻՆՁՈՒ Կ'ՈՒԳԱՑ

445Տէրոջը երկրորդ անգամ յայտնուելուն երեք գլխաւոր պատճառներ կան, որոնք են. (1) Սատանան կապելու ու կործանելու անոր թագաւորութիւնը, ինչպէս նաեւ այն բոլոր կեղծ դրութիւնները՝ որոնք անոր գործակատարներուն միջոցաւ հաստատուած են. (2) Իրեն առնելու Իր հարսը, Եկեղեցին, մեեւնոյն ատեն յառաջ տանելով զանոնք Իրեն հաւաքելու հունձքի գործը. եւ (3) հաստատելու Իր Թագաւորութիւնը, որուն համար Նա Իր աշակերտները պատուիրեց աղօթել:

446Մեր Տէրոջ երկրորդ գալստեան նպատակը խիստ սխալ ըմբռնուած եւ ներկայացուած է: Ոմանք ըսած են թէ Նա աշխարհը այրելու համար կուգայ: Սբ. Գիրքը կը պատասխանէ այս ամբաստանութեան. «Երկնից երկինքը Տէրոջն է, բայց երկիրը մարդոց որդիներուն տուաւ»: (Սաղմոս ՃԺԵ. 16) Ուրեմն

ինչպէս կրնանք համաձայնեցնել Սբ. Գրոց այս յայտարարութիւնը Սբ. Պետրոսի խօսքերուն հետ. «Սակայն Տէրոջը օրը գողի պէս պիտի գայ, որ ան ատենը երկինքը սաստիկ չառաչիւնով պիտի անցնի, ու տարերքները բռնկած պիտի լուծուին, երկիրս ալ՝ ու ինչ գործքեր որ անոր մէջը կը գտնուին, պիտի այրուին:... Երկինքը կրակով այրուած պիտի լուծուի, ու տարերքները բռնկած պիտի հալին:»— Բ. Պետրոս Գ. 10,12:

447Յայտնի է թէ Աւաքեալը հոս այլաբանական լեզու կը գործածէ: Նա կ'ըսէ թէ Տէրը գողի մը պէս կուգայ, պատկերացնելով թէ ինչպէս խաղաղ եւ աննշմարելի կերպով տեղի կ'ունենայ Անոր երկրորդ գալուստը կամ յայտնութիւնը, ինչպէս որ արդէն տեսած ենք: Ուրեմն պարտ ենք եզրակացնել՝ որ հոս ակնարկուած միւս գլխաւոր տարերքներն ալ այլաբանական են: Երկինքը՝ այլաբանական լեզուով՝ իշխող անտեսանելի զօրութիւնը կը ներկայացնէ, բաղկացած Սատանայէն ու անոր աներեւոյթ եւ տեսանելի գործակատարներէն: Երկիրը՝ այլաբանօրէն՝ Սատանայի տիրապետութեան ներքեւ կազմակերպուած ընկերական դրութիւնը կը ներկայացնէ: Հոս՝ տարերքները՝ երկրի զանազան չհաւատացեալ տարերքները կը նշանակեն, որոնք եկեղեցական, քաղաքական կուսակցութիւններէ, ազգային կազմակերպութիւններէ, եւն., կը բաղկանան. ու մենք կրնանք տեսնել թէ ինչպէս ատոնց ամէնն ալ անհամաձայն են եւ իրարու դէմ կը պայքարին: Անոնք բոլորն ալ պիտի լուծուին ու բռնկելով՝ այսինքն, տառապանքի հրաբորբոք ջրհեղեղով մը պիտի հալին:

448Բայց Աւաքեալը այս գլխուն տասներեքերորդ համարին մէջ կ'ըսէ. «Սակայն իր խոստումին համաձայն մենք կ'ակնկալենք մեր նոր երկինք մը ու նոր երկիր մը, որոնց մէջ արդարութիւն կը բնակի». ասով ըսել կ'ուզէ թէ մենք իշխող նոր անտեսանելի զօրութեան

մը՝ Մեսիայի Թագաւորութեան կ'սպասենք, եւ նոր երկրի մը՝ նոր ուղղութիւններով կազմակերպուած ընկերական դրութեան մը, հինին տեղը գրաւելու համար: Այս բառերը երկրագնդիս չեն ակնարկեր, ուր կը բնակի մարդկութիւնը:

[449]Երկրիս ներկայ ազգերուն եւ ժողովուրդներուն տառապանքի բորբոքած ու կատաղօրէն վառող այլաբանական կրակը կրնանք տեսնել. ու ան պիտի չարունակէ վառիլ մինչեւ որ Սատանայի կայսրութեան բոլոր կեղծ դրութիւնները բոլորովին կործանած են: Ասիկա Տէրոջը ներկայութեան մէկ ուրիշ ապացոյցն է ներկայիս, ինչպէս նաեւ մէկը այն նշաններէն՝ որուն համար Նա կուգայ:

[450]Իր ներկայութեանը ապացոյցին մասին խօսելով՝ Յիսուս դարձեալ ըսաւ թէ այն ժամանակ՝ «երկրի վրայ ազգերը ապշութեամբ պիտի տագնապին, եւ ծովը (խռովայոյզ մարդկութիւնը) ու աւիքները (անոր կազմակերպուած զանազան մասերը) պիտի գոռան. մարդոց սրտերը պիտի նուաղին իրենց վախէն՝ եւ աշխարհի վրայ դալու բաներուն սպասելէն, ինչու որ երկնից զօրութիւնները պիտի չարժին: Եւ ան ատենը պիտի տեսնեն (ըմբռնեն) Որդին Մարդոյ ամպերու մէջ եկած զօրութեամբ եւ մեծ փառքով.» այսինքն թէ՝ անոնք պիտի ըմբռնեն Տէրոջը ներկայութիւնը, ամպերուն՝ այլաբանօրէն մեծ նեղութեան եւ զօրութեան յայտնութեան միջոցաւ: (Ղուկաս ԻԱ. 25–27) Ոչ ոք պիտի փորձէ ուրանալ այն իրողութիւնը թէ ճիշդ ներկայիս, 1923ին, բոլոր ազգերը տառապանքի մէջ են, եւ մարդկային գրաղումի ամէն ճիւղերու մէջ գտնուած անհատները —ընկերական, քաղաքական, եւ ուրիշ տեսակ— ապշութեան մատնուած են իրենց ընելիքէն անտեղեակ: Ու աշխարհի մարդոցմէ անոնք որ առեւտուրով կ'զբաղին սոսկումով ա'յնքան համակուած են որ սրտերնին կը նուաղի, առանց գիտնալու թէ ո'ր կողմ դառնան եւ ի'նչ ընեն:

[451]Մէկ կողմէն կը տեսնենք որ գործարանատէրերը, որոնք կ'աշխատցնեն գործաւորական տարրը, կը ջանան նուազեցնել իրենց ծախսերը, կտրելով օրավարձքերը, աշխատաւորները գործէ ձգել, որոնց թիւը միլիոններու կը հասնի, որոնք անգործ եւ ուժէ մինչեւ չունին իրենց ու իրենց ընտանեաց ապրուստը ճարելու: Միւս կողմը կը գտնուի մտատանջութեան մէջ եղող գործող դասակարգը, որոնք գործերնին հարուստներէն կ'ստանան. եւ իրենց վրայ դիպուած անարդարութեան պատճառաւ, օր ըստ օրէ աւելի կը խռովին ու կ'սպառնան տիրապետել գործարաններն ու հանքերը, ու զանոնք անձամբ արդիւնագործել: Քաղաքագէտներու դասակարգը՝ որոնք միշտ կը ջանան դրամատէրներու կամքը կատարել, ապշութեան եւ վախի մատնուած են առանց գիտնալու թէ ի'նչ ընեն. բայց չարունակ ունայն փորձերով կը ջանան օգնել իրենց դաշնակիցներուն՝ գաղանային մեծ կազմակերպութենէն. մինչդեռ դասալիք կղերը, որ այս գաղանային դաշնակցութեան երրորդ մասը կը կազմէ, կը ջանայ համոզել կարգապահ ժողովուրդը որ եկեղեցական դրութենէն միանալով պաշտպանեն գործատէրները:

[452]Այս գանազան տարրերը, որոնք չհաւանդրաբար կը գործածեն իրենց ունեցած զօրութիւնը, վատն վատթարագոյնին կը դիմեն, աշխարհի անարդար կազմերը մեծ պատուհասի մը առաջնորդելով: Քսոս ցոյց տալով իրրեւ իր ներկայութեան ու աշխարհի վերջաւորութեան վճռական փաստը, կ'ըսէ. «Ան ատեն անանկ մեծ նեղութիւն պիտի ըլլայ որուն նմանը աշխարհի սկիզբէն մինչեւ հիմա եղած չէ. ոչ ալ պիտի ըլլայ: Եւ թէ որ ան օրերը չկրճատուին, բնաւ մէկ մարմին մը պիտի չապրէր. բայց ընտրեալներուն համար այն օրերը պիտի կրճատուին:» (Մատթէոս ԻԴ. 21,22) Դանիէլ մարգարէ կը հաստատէ մեծ Ուսուցչին խօսքերը, այն հետեւութեամբ՝ թէ նեղութեան այս ժամանակին, մեծ Մեսիան Ինքզին–

քը պիտի յայտնէ ու գործնականացնէ Իր թագաւորութիւնը: Նա կ'ըսէ. «Եւ ան ժամանակը քու ժողովուրդիդ որդուցը վրայ կայնող Միքայէլ (Աստուծոյ ներկայացուցիչը, Մեսիան) մեծ իշխանը պիտի ելլէ, ու անանկ նեղութեան ժամանակ պիտի ըլլայ, որ ազգ ըլլալէն մինչեւ ան աւուրը անանկը եղած չէ. եւ ան ժամանակը քու ժողովուրդդ պիտի ազատի, այսինքն ով որ գրքին մէջը գրուած գտնուի:»— Դանիէլ ԺԲ. 1:

[453]Աշխարհը ներկայիս յիմարաբար այս նեղութեան ժամանակուայ մէջ կը գահավիժի: Ան Անգեայ Մարգարէէ ակնարկած ժամանակն է, որը կ'ըսէ. «Ամէն ազգերը պիտի չարժեմ ու ամէն ազգերուն ցանկալի բաները պիտի գան. եւ այս տունը փառքով պիտի լեցնեմ, կ'ըսէ զօրաց Տէրը:» (Անգեայ Բ. 7) Ու երբ այս մեծ սարսուռը վերջացեր է, այն աւուրն բոլոր ազգաց եւ ժողովրդոց բաղձանքը պիտի գայ. այսինքն, հաւատարիմ ու արդար կառավարութիւն մը, որը մեծ Մեսիայի հովանաւորութեան ներքեւ մարդկութեան օգտին պիտի ծառայէ: Պօղոս Առաքեալ միեւնոյն աւեւնուան կ'ակնարկէ՝ զայն ներկայացնելով իբրեւ մեծ ցնծութի ժամանակ մը, որը Մեսիական թագաւորութեան լիովին հաստատուելէն անմիջապէս առաջ տեղի պիտի ունենայ: (Եբրայեցիս ԺԲ. 18–28) Տէրը Իր ներկայութեամբ ի լոյս կը բերէ ամէն ծածկուած բան: Առաքեալը նախաձայնեց թէ այսպէս պիտի ըլլայ, ըսելով. «Ուրեմն ժամանակէն առաջ դատողութիւն մի՛ ընէք, մինչեւ որ գայ Տէրը՝ որ խաւարին գաղտնիքը ի լոյս պիտի հանի, ու սրտերուն խորհուրդները յայտնի պիտի ընէ:»— Ա. Կորնթացիս Դ. 5:

[454]Այսպէս՝ Տէրը թոյլ կուտայ որ ճշմարտութեան լոյսը փայլի, եւ ճշմարտութեամբ կը կապէ Սատանան, այսինքն՝ մեծ հակառակորդը, բանսարկուն, եւ իր աշխարհային այլեւայլ գործակալներն ու աղեղութիւնները: Եւ ասիկա Տէրոջը ներկայութեան

մէկ ուրիշ ապացոյցն է: Արդարեւ Սատանային տունը ինքն իր մէջ բաժնուած է ու չկրնար երկար կանգուն մնալ: Ան կը քայքայուի: Սբ. Յովհաննու Ցայտնութեան գրքին մէջ Յիսուս հետեւեալ խօսքերը արձանագրել տուաւ. «Եւ հրեշտակ մը տեսայ՝ որ երկինքէն կ'իջնէր, ու անդունդին բանալին եւ մեծ շղթայ մը ունէր իր ձեռքը. ու բռնեց վիշապը այսինքն առջի օձը՝ որ բանսարկուն ու Սատանան է, եւ կապեց զանիկա հազար տարի. ու անդունդը կընքեց, որ ալ չմոլորեցնէ ազգերը՝ մինչեւ որ հազար տարին լրանայ, եւ անկէ ետքը պէտք է որ արձակուի անիկա քիչ մը ժամանակ:» (Ցայտնութիւն Ի. 1–3) Մենք այն օրերուն մէջ կ'ապրինք՝ որոնց համար Յիսուս նախաձայնեց՝ թէ ազգերը բրուտի ամաններու նման,... պիտի փշրուին:» (Ցայտնութիւն Բ. 27) Շուտով Սատանան պիտի սանձուի ու անոր կայսրութիւնը ամբողջովին եւ յաւիտենապէս կործանի: (Եսայի ԼԴ. 1–3, ԾԱ. 6) Այսպէս՝ Տէրը աշխարհի պիտի յայտնուի, ու անոնք պիտի տեղեկանան Իր ներկայութեանը՝ նեղութեան ժամանակի այն կրակոտ փորձութիւններովը, որոնք երկրի անարդար դրութիւններէն ու բաներէն վրէժ պիտի լուծեն: (Բ. Թեսաղոնիկեցիս Ա. 7,8) Ասիկա Աստուծոյ վրէժխնդրութեան օրն է ու Անոր կրակը պիտի չարունակէ այրել մինչեւ որ սատանայական դրութեան բոլոր մասերը ոչնչացած են: Մարգարէն Մեսիայի այս առաջին գործին նկատմամբ գրեց. «Զանոնք երկաթէ գաւազանով պիտի կոտրես. բրուտի ամանի պէս պիտի փշրես զանոնք:»— Սաղմոս Բ. 9:

ԻՐ ՀԱՐՍԸ ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ

[455]Յիսուս փեսայի մը նմանցուած է, մինչդեռ եկեղեցին՝ հարսի մը: (Յովհաննէս Գ. 29), Ցայտ. ԻԱ. 9, Բ. Կորնթացիս ԺԱ. 2) Հին Կտակարանին մէջ խօսքի չատ մը գեղեցիկ պատկերներ կամ այլաբանութիւններ չինուած են Աստուծոյ առաջնորդութեամբը, որպէսզի Իր Ծրագիրը ճշմարտութեան

ծարաւիներուն ուսուցանէ: Այս պատկերներէն մէկը Իսահակը ու Ռեբեկան է: Աբրահամ, Իսահակի հայրը, իր ծառան Եղիազարը հեռաւոր երկիր մը ղրկեց իր Իսահակ որդւոյն հարս մը գտնելու: Եղիազար տասը ուղտեր առնելով՝ Միջագետք գնաց, Նաքովրի քաղաքը: Նա հոն Ռեբեկան գտաւ, Բաթուէլի դուստրը, խիստ գեղանի կոյս մը: Եղիազար «կէս գուստրը, խիստ գեղանի կոյս մը: Եղիազար «կէս սիկղ ոսկիէ օղ մը եւ անոր ձեռքերուն համար տասը սիկղ ոսկիէ երկու ապարանջան հանեց ու անոր տըուաւ:» Ռեբեկա համաձայնեցաւ Եղիազարի ընկերակցելու՝ Իսահակի կինը ըլլալու համար: «Եւ Ռեբեկա ու իր աղախինները ելան եւ ուղտերը հեծան, ու ան մարդուն (Եղիազարի) ետեւէն գացին,» որը գինք Իսահակին բերաւ: «Եւ Իսահակ զանիկա իր մօրը Սարրայի վրանը տարաւ, ու առաւ Ռեբեկան, որ իր կինը եղաւ,» իր մօրը Սարրայի մահէն յետոյ: Տես Ծննդոց ԻԴ.

[456]Այս պատկերին մէջ Աբրահամ Եհովայի մէկ նախապատկերն է. իր կինը Սարրան՝ Աբրահամական ուխտին նախապատկերը, որմէ յառաջ կուգայ Մեսիան. Իսահակ որդին՝ Քրիստոս Յիսուսի նախապատկերն է. մինչդեռ Ռեբեկան՝ կը նախապատկերացնէ Քրիստոսի հարսը: Աբրահամի ծառան՝ Եղիազարը, նախապատկեր մըն է Սբ. Հոգիին, որուն առաքելութիւնն է հրաւիրել եկեղեցին ու օգնել առնոր, եւ ի վերջոյ զանիկա ու անոր ընկերակիցները հակառակ Իսահակին՝ Տէր Յիսուսին՝ փեսային բերել: Յիսուս աչխարհէն մեկնելէ առաջ Իր աշակերտներուն ըսաւ. «Ես Հօրը պիտի աղաչեմ, եւ ուրիշ Մխիթարիչ մը պիտի տայ ձեզի,... Ձշմարտութեան Հոգին:... Զեզ անմխիթար չեմ թողուր, կուգամ ձեզի: Քիչ մը առեն եւս՝ ու աչխարհը զիս չտեսներ, բայց դուք պիտի տեսնէք զիս, ինչու որ ես կենդանի եմ, դուք ալ կենդանի պիտի ըլլաք»: (Յովհաննէս ԺԴ. 15–19) Եղիազարը՝ հոս մխիթարիչը, Սբ. Հոգին կը պատկերացնէ, որը Պենտէկոստէին

տրուեցաւ, երբ ճամբան բացուելով Տէրը սկրողներուն հրաւէր տրուեցաւ Տէր Յիսուսի քայլերուն հետեւելու եւ հարս դասակարգին մէկ անդամը ըլլալու: Այն տասը ուղտերը զորոնք Եղիազար իր հետ առաւ, Աստուծոյ Խօսքի՝ քնարին տասը լարերը կը պատկերացնեն: Ռեբեկայի պարգեւուած ոսկեայ օղը՝ կը ներկայացնէ Քրիստոսի հարսը ըլլալու հրաւէրը լսելուն երանելի եւ հաճելի տպաւորութիւնը. մինչդեռ երկու ապարանջանները կը պատկերացնեն Աստուածային կոչին պատասխանելու ու մեր ձեռքերու գործը մեր կարողութեամբ ընելու երջանկութիւնը:

[457]Այս փառաւոր հարս դասակարգի անդամները ըլլալու կոչը Սաղմոսերգուն դեղեցիկ կերպով կը ներկայացնէ սապէս. «Ո՛վ աղջիկ՝ լսէ՛ ու տե՛ս, եւ քու ականջդ ծռէ. մոռցի՛ր քու ժողովուրդդ ու քու հօրդ տունը: Այն ատեն թագաւորը մեծապէս պիտի ցանկայ քու գեղեցկութեանդ, ինչու որ նա է քու տէրդ, ու անոր երկրպագութիւն ըրէ:» (Սաղմոս ԽԵ. 10,11) Այն որ այդ կոչին պատասխանելով՝ իր բոլորը Տէրոջը կը նուիրէ, Սբ. Հոգիէն կը յղանայ, ու անկէ վերջ Տէրոջը Հոգիին օգնութեամբը, Անոր Խօսքին միջոցաւ՝ կ'աճի իր Տէրոջը նմանութեամբ եւ սիրեցեալ փեսային զալստեանը կը պատրաստուի: Աբրահամի կնոջը՝ Սարրայի մահը, կը պատկերացնէ Սարրա–Աբրահամական ուխտի վախճանը, որմէ յառաջ կուգայ Քրիստոսի հարսը. եւ Իսահակի՝ Ռեբեկան ընդունիլը ու զայն իր մօրը մահէն վերջը իրեն կնութեան առնելը՝ նախապատկերացուց աչխարհի վերջաւորութեան ատեն Քրիստոս Յիսուս փեսային՝ եւ եկեղեցիին՝ իր հարսին հետ կատարելապէս միանալը:

[458]Ամբողջ Աւետարանական Դարու տեւողութեան, Պենտէկոստէէն մինչեւ հիմա, Տէրը Իր հարսին, եկեղեցիին պատրաստութեամբը զբաղած է: Շատեր կանչուած են, բայց քիչեր ընտրուած են, եւ աւելի

քիչեր հաւատարիմ պիտի գտնուին. բայց նա միայն հաւատարիմները պիտի ընդունի: Իր առաջին գալստեանատեն՝ իր մեկնելէն քիչ առաջ՝ Նա ըսաւ. «Իմ Հօրս տունը շատ բնակարաններ կան. եթէ այսպէս չըլլար ես ձեզի պիտի ըսէի: Հիմա կ'երթամ ու ձեզի տեղ կը պատրաստեմ: Եւ թէ որ երթամ ու ձեզի տեղ պատրաստեմ, նորէն կուգամ եւ ձեզ քովս կ'առնեմ, որպէսզի ուր որ ես եմ՝ դուք ալ հոն ըլլաք:»— Յովհաննէս ԺԴ. 2,3:

[459]Աւիկա մէկն է այն վճռական արտայայտութիւններէն, թէ Տէրոջը վերադարձին գլխաւոր նպատակներէն մէկն է Իր հարսը Իրեն ընդունիլ: Իր յայտնուելէն իվեր, ուրեմն, Նա հունձքի գործ ըրած է, այսինքն՝ Իրեն հաւաքած է անոնք որ հարս դասակարգը պիտի կազմեն:

[460]Մատթէոսի քսան եւ հինգերորդ գլխուն մէջ Տէրը այս թագաւորական դասակարգին մէկ պատկերը կուտայ: (Մատթէոս Իե. 1–13) Նա տասը կոյսերու մասին կը խօսի, որոնք լապտերնին առած փեսան դիմաւորելու կ'երթան: Կոյս բառը անարատ կը նշանակէ: Տէր Յիսուս՝ փեսան սիրողները, Անոր վերադարձին կը ցանկան: Անոնք առին իրենց լապտերները: Լապտերը Աստուծոյ Խօսքը կը ներկայացնէ, ինչպէս որ Սաղմոսերգուն կ'ըսէ. «Քու խօսքդ իմ ոտքերուս ճրագ է:» (Սաղմոս ՃԺԹ. 105) Այս կոյսերուն մէկ մասը իմաստուն էր. որով իրենց ամաններուն մէջ իւղ առին: Իմաստունները հարս դասակարգը՝ հաւատարիմները կը ներկայացնեն. մինչդեռ յիմարները կը պատկերացնեն աւելի մեծ թիւ մը, որոնք հարս դասակարգին պիտի չպատկանին, բայց հոգեւոր մակարդակի վրայ պիտի ծնան: Իմաստունները Տէրոջը գալստեանը սպասած են, մինչդեռ յիմարները անտարբեր գտնուած են: Անոնք իւղ՝ ճշմարտութեան հոգին չեն ունեցած, Տէրոջը ու Իր դատին հանդէպ բարի նախանձ ցոյց չեն տուած. հետեւաբար անհոգ գտնուած են: Սակայն իմաստուն կոյսերը արթուն կեցած ու իրենց լապտերները չտկած ու վառ պահած են. որը կը նշանակէ թէ անոնք ուսումնասիրած են Աստուծոյ Խօսքը եւ հսկած մարգարէութեանց կատարմանը, ջանալով զարգացնել հոգիին պտուղներն ու շնորհները եւ պատրաստուիլ փեսային գալստեանը: Ուրեմն՝ երբ այս հարս դասակարգը այն գիտակցութեանը կուգան թէ փեսան ներկայ է, իրենք ալ կը ձայնակցին այն աղաղակին. «Ահա՛ փեսան». ու կ'չտապեն պատրաստուիլ զԱյն դիմաւորելու: Աւետարանական Դարու հունձքի չրջանին, Տէրոջը երկրորդ ներկայութեան տեւողութեանը, իմաստուն կոյս դասակարգը Անոր ներկայութեան գիտակցութեանը գալով՝ մեծապէս հրճուած է, որովհետեւ Տէրը վերադարձած է. եւ հարս դասակարգի ուրախութիւնը չափազանց է՝ ինչու որ անոնք նկատած են Տէրոջը ներկայութեան եւ Իր թագաւորութեանը համար պատրաստուելու յարաճուն նշանները: Ինչպէս որ անոնք աղաղակած են, «Ահա փեսան», նոյնպէս ալ նախանձախնդիրը եղած են ուրիշներու ներկայացնելու ճշմարտութեան պատգամը, որպէսզի անոնց սրտերն ալ ոգեւորին: Տէրը մասնաւոր վարձատրութիւն մը ունի ամէն անոնց որ կը սիրեն Իրեն յայտնութիւնը, ինչպէս որ Առաքեալը որոշ կերպով կը յայտնէ: (Բ. Տիմոթէոս Դ. 8) Այս հարս դասակարգը մեծ թիւ մը պիտի չկազմէ: Ընդհակառակը, անոնք թիւով քիչ ու չնչին են: Յիսուս ըսաւ թէ պզտիկ հօտ մը պիտի ըլլայ: (Ղուկաս ԺԲ. 32) Յայտնիչին միջոցով Նա ցոյց կուտայ թէ անոնց թիւը 144,000 է:—Յայտնութիւն ԺԴ. 1:

[461]Սակայն այս սիրեցեալ սուրբերէն ոմանք Աւետարանական Դարու տեւողութեան ամբողջ ընթացքին չեն ապրած: Ոմանք ապրած ու մեռած են նախքան Տէրոջը վերադարձին սպասած ըլլալը: Քանի որ Սբ. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ մեռելները ոչ մէկ գիտեր մինչեւ յարութեան ժամանակ, ուրեմն չենք կրնար

բեմն տրամաբանական պիտի ըլլայ ակնկալելու թէ՝ Տէրը ասոնց համար օրհնութիւններ վերապահած ըլլալու է՝ որոնք մինչեւ ի մահ հաւատարիմ մնացած են իրենց ուխտին, ակնկալելով որ Նա այսպիսիները համար բան մը պիտի ընէ Իր ներկայութեան սկիզբը: Սբ. Պօղոս կ'ըսէ. «Վասնզի աս կը զրուցենք ձեզի Տէրոջը խօսքովը, թէ մենք որ մինչեւ Տէրոջը գալուստը ողջ կը մնանք, քնաւ նախեցեալներէն առաջ պիտի չանցնինք: Ինչու որ Տէրը ինքն աղաղարարութեան հրամանով՝ հրեշտակապետին ձայնովը ու Աստուծոյ փողովը երկինքէն պիտի իջնէ, եւ Քրիստոսով մեռածները առաջ յարութիւն պիտի առնեն: Ետքը մենք ալ որ ողջ մնացած ենք՝ անոնցմով մէկտեղ պիտի յափշտակուինք ամպերով Տէրոջը առնելը ելլելու օդին մէջը, եւ անանկ յաւիտեան Տէրոջը հետ պիտի ըլլանք:»— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Դ. 14–17:

462Ոմանք սխալ մեկնած են այս համարները, անոնց այն նշանակութիւնը վերագրելով՝ թէ Տէրը երկրորդ անգամ յայտնուած ժամանակ բարձրաձայն աղաղակելով մեռելները պիտի արթնցնէ, Հոս թարգմանուած աղաղարարութիւն բառը, քաջալերիչ պատգամ մը կը նշանակէ: Ան ընդհանրութեան համար եղած պատգամ մը կը նշանակէ՝ որը ոչ թէ մի քանիներու համար սահմանուած է, հապա չատերու: «Աղաղարարութիւնը», «հրեշտակապետին ձայնը» եւ «Աստուծոյ փողը» այլաբանութիւններ են: Անոնց բառական նշանակութիւնը այն է թէ Տէրը այդ քաջալերական աղաղարարութեան ժամանակ կամ չերջանին պիտի յայտնուի. ու ասիկա բոլորովին կը համաձայնի ասկէ առաջ մեր քննած վայտերուն հետ, թէ Տէրոջը ներկայութեան իրաւունքները նկատմամբ: Քրիստոնեաները Տէրոջը ներկայութեան պատգամը իրարու տալով պիրար քաջալերած են: Ժողովուրդները իրենց ազատութիւններուն, իրաւունքներուն եւ առանձնաշնորհներուն նկատ-

մամբ պիրար ոգեւորած են: Այս համարին մէջ գործածուած «հրեշտակապետին ձայնը» կը նշանակէ մէկը որ իշխանութիւն ունի, այսինքն գլխաւոր պատգամաբերը, նոյնինքն Քրիստոս Յիսուս: Նա լոյսով եւ ճշմարտութեամբ կուգայ, մարդոց մտքերը լուսաւորելով, զանոնք դարաւոր մեծագոյն լոյսին առաջնորդելով, երբ երկրիս ամէն կողմերէն ժողովուրդին իրաւանց եւ ազատութեանց խրախուսիչ աղաղակները կ'սկսին բարձրանալ, եւ Քրիստոնեաներ Տէրոջ թագաւորութեան ազատագրութեանը կը դիմեն:

463Ուրեմն, այս ժամանակուայ տեսողութեան, մենք պէտք է ակնկալենք այն սուրբերու յարութիւնը՝ որոնք Տէրոջը երկրորդ գալուստէն առաջ մեռան. որոնք մահուընէ արթնցնելով՝ Տէրոջը քով պիտի համախմբուին, ու այսպէս յաւիտեան Անոր հետ պիտի ըլլան: Ուստի այն հաւատացեալները՝ որոնք Յիսուսի վերադարձած աեն կենդանի էին, իրենց մահուայ ժամանակ վայրկենական փոփոխութիւն մը պիտի կրէին, մարդկային հոգեղէն էակներու: Ու ի վերջոյ, երբ հարս դասակարգի բոլոր անդամները լրացուցած են իրենց ընթացքը եւ բոլորն ալ մարդկային վիճակէ հոգեղէնի անցած են, վաւաւոր մարմիններով, անվերջ խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն պիտի վայելեն: Տէրը Իրեն կ'առնէ Իր հարս դասակարգը, որովհետեւ խոստացուած է թէ ասոնք Աստուծոյ ժառանգներ եւ Քրիստոս Յիսուսի հետ ժառանգակիցներ պիտի ըլլան Իր թագաւորութեանը մէջ, ու Իրեն հետ պիտի թագաւորեն:— Հռովմայեցիս Ը. 16,17 Յայտնութիւն Ի. 6:

ԻՐ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ

464Աչխարհի սկիզբէն առաջ Աստուած նախասահմանեց՝ թէ թագաւորութիւն մը պիտի ունենայ, որ ինչպէս նաեւ արքայական ընտանիք մը, որ պիտի ստանձնէ թագաւորութիւնը: Թագաւորութիւնը հաստատելու համար կամ հարկէ կը պարփակէ թագաւորական տունը կամ

թագաւորական ընտանիքը, ինչպէս նաեւ տիրապետութիւնը։ Աստուած ամէն բաներու վախճանը կանխաւ դիտնալով, Իր մեծ ծրագրին մէջ ոչ միայն հայթայթեց մարդկային սերունդի փրկութիւնը, հապա նաեւ մարդոց մէջէն մասնաւոր թիւի մը ընտրութիւնը՝ զորոնք նա Իր սիրեցեալ Որդւոյն պատկերին եւ նմանութեանը պիտի կերպարանափոխէ։ Աստուած նաեւ սահմանեց թէ ասոնք երկնային արքայական ընտանիքը պիտի կազմեն։ Այս դասակարգին նկատմամբ Պետրոս Առաքեալ կ՚ըսէ. «Բայց դուք ընտիր ցեղ մըն էք, թագաւորական քահանայութիւն, սուրբ ազգ, սեպհական ժողովուրդ մը, որ քարոզէք անոր առաքինութիւնները, որ ձեզ խաւարէն իր սքանչելի լոյսին կանչեց. որ առեն մը ժողովուրդ չէիք, բայց հիմա Աստուծոյ ժողովուրդ էք»։— Ա. Պետրոս Բ. 9,10։

[465]*Իր աշակերտներուն՝ ինչպէս նաեւ անոնց՝ որոնք վերջէն այդ դասին պիտի պատկանէին, Յիսուս ըսաւ. «Ես ալ ձեզի թագաւորութիւն մը ուխտ կ՚ընեմ ինչպէս որ իմ Հայրս ինծի թագաւորութիւն մը ուխտ ըրաւ։» (Ղուկաս ԻԲ. 29) Եւ դարձեալ. «Ան որ կը յաղթէ, իմ հետս իմ աթոռս նստիլ պիտի տամ ա-նոր»։ (Յայտնութիւն Գ. 21) Այս համարներէն կը տեսնուի՝ թէ եկեղեցին Յիսուսի հետ արքայական տոհմը կը կազմէ, թագաւորական դասը, որոնք ուրիշ խօսքով Աբրահամի սերունդը կոչուած են, որոնց միջոցաւ օրհնութիւնները մարդկութեան պիտի տրուին։ Ասիկա է այն թագաւորութիւնը որուն համար Նա սորվեցուց Իր աշակերտներուն աղօթել։ Ասիկա է այն թագաւորութիւնը որուն համար Դանիէլ Մարգարէ կը յայտնէ թէ երկրի վրայ պիտի հաստատուի՝ որը յաջորդ պիտի չունենայ, եւ որը անարդար թագաւորութեանց վերջին օրերուն մէջ պիտի հաստատուի։— Դանիէլ Բ. 44, Է. 14,27։*

[466]*Յիսուսի ճշմարտապէս նուիրուած հետեւորդները, հնազանդ Իր յորդորանաց, արթուն կեցած*

ու սպասած են. եւ անոնք որ թոյլատրուած էին Իր երկրորդ ներկայութեան ժամանակ ու անկէ իվեր ապրիլ, փորձառաբար վայելած են այն երանութիւնը, որուն համար Դանիէլ Մարգարէ խօսած էր՝ թէ 1335 խորհրդաբանական օրերուն կամ տարիներուն վերջաւորութեանը պիտի դար։ Աստուածային մեծ ծրագրին ասոնց յայտնուելովը՝ սորված են թէ Տէրը վերադարձած է ու հոս է, անտեսանելի մարդկային աչքերու, սակայն Իր մեծ զօրութիւնը կը գործածէ Սատանան կապելով եւ ներկայ անարդար կարգերը չախչախելով, Իրեն հաւաքելով Իր սուրբերը, ու կարգադրելով Իր թագաւորութեան գործերը. թէ Նա ստանձնած է Իր իշխելու մեծ զօրութիւնը. եւ թէ չուտով բոլոր սուրբերը փառաց Տէրոջը պիտի ընկերանան գլուխ հանելու Աստուածային ուրիչ կարգադրութիւնները։ Աստուծոյ քնարի այս լարին անոնց յայտնուելովը, մեծ հրճուանքով կ՚երգեն.

Լապտերնիս վառ եւ պատրաստ,
Ձերմակներ հագած ենք.
Փեսային սպասելով,
Հիմա ներս պիտ՚ մտնենք։
Չունինք արժէքով բան մը
Որ մեզի պատկանի—
Լոյսը, իւղը, հանդերձները։
Անկէ են, Նա ունի։
Ահա՛. եկած է փեսան,
Կրնանք մտնել Իր քով.
Լապտերնիս վառ եւ պատրաստ,
Ձերմակ հանդերձներով։

[467]*Եւ այս սուրբերը թէեւ դեռ երկրի վրայ են, բայց հաւատքի աչքերով կը դիտեն մարդարէութեանց զարմանալի կատարումը, ու համբերութեամբ կ՚սպասեն իրենց վառաւորմանը, երբ անոնք պիտի տեսնեն իրենց Տէրը ինչպէս որ է։*

Երկար տեսնել իվեր բացակայ խոստ սիրելի բարեկամի մը վերադարձը ի՞նչ ազդեցութիւն կ՚ընէ անհատի մը վրայ։ Պ. 347։

Ո՞վ է մարդկութեան ամենասիրելի բարեկամը։ Պ. 348։

Ո՞րքան ժամանակէ իվեր Յիսուս հեռու երկիր մը ուղեւորած է, եւ վերադառնալու մասին ի՞նչ ըսաւ։ Պ. 349։

Եթէ իրողութիւնները ցոյց տան թէ այս սիրեցեալ բարեկամը վերադարձեր է մարդկութիւնը օրհնելու նպատակաւ, ասիկա ի՞նչ ազդեցութիւն պիտի ընէ անոր վերադարձը ակնկալողներուն վրայ։ Պ. 349։

Անոր վերադարձը Աստուծոյ քնարին լարերէն մէկը կը կազմէ՞։ Ց. 349։

Ի՞նչ բանի համար երկար առենէ իվեր յուսացած եւ աղօթած են Հրեաները։ Ց. 350։

Անցեալ 19 դարերուն ի՞նչ բանի դիտած ու սպասած են Քրիստոնեաները։ Ց. 350։

Ի՞նչ բանի համար կը հառաչէ ու կ'սպասէ մարդկութիւնը։ Ց. 350։

Աչխարհի վրայ դոյութիւն ունեցող ո՞ր վիճակներն են որ ժողովուրդը կը պատրաստեն այն իրողութեան թէ՝ մեր Տէրը վերադարձած է։ Ց. 352։

Տէրոջ՝ երկրիս վրայ արդար կարգ ու սարք մը հաստատելուն ի՞նչ պատճառ կը տեսնենք։ Ց. 354։

Այդ դրութիւնը հաստատելու համար կարեւո՞ր է իր ներկայութիւնը։ Ց. 354։

Այս տրամաբանական եզրակացութիւնները ապացուցանող Սբ. Գրոց փաստեր կա՞ն։ Ց. 355։

Եթէ մարդարէ այս Հզօրին գալստեանը մասին ի՞նչ ըսաւ։ Ց. 355։

«Ճաւիտենականութեան Հայրը» ոճը մեզ ի՞նչ ենթադրութեան կը յանգեցնէ։ Ց. 355։

Ուրեմն ի՞նչ օրհնութիւններ ակնկալելու ենք որ ստանայ մարդը՝ խոստացեալ կառավարութեան միջոցաւ։ Ց. 355։

Երբ Աստուած Իսրայէլի թագաւորութիւնը կը տապալէր, եզեկիէլ մարգարէին միջոցաւ Սեղեկիա թագաւորին ուղղած յայտարարութենէն ի՞նչ ենթադրութեան կրնանք յանգիլ Տէրոջը գալստեանը նկատմամբ։ Ց. 356։

Այս հզօր էակին գալուստովը երկրի վրայ կատարուելիք գործերուն մասին ի՞նչ ակնկալելու է։ Ց. 357։

Սեղեկիայի տապալումէն վերջ, հեթանոսները ի՞նչ բերին Տէրոջը թոյլտուութեամբը։ Ց. 358։

Տէր Եհովա՝ Դանիէլ Մարգարէի միջոցաւ ի՞նչ աչխարհակալ կայսրութիւններ դուչակեց. եւ անոնք ո՞րքան երկար պիտի տեւեն։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Ց. 358։

Հին Թագաւորութեանց այս փչրումը տեղի ունեցած ատեն՝ ակնկալելու՞ ենք որ արդար Թագաւորը ներկայ ըլլայ։ Ց. 358։

Ինչու՞ համար Սբ. Գիրքը այս արդար Թագաւորութիւնը երկինէ Թագաւորութիւնը կը կոչէ։ Ց. 358։

«Թագաւորութիւն» բառը ի՞նչ կրկնակի իմաստով դործածուած է։ Ց. 359։

Քիստս ի՞նչ սորվեցուց Իր աչակերտներուն, որը ցոյց կուտայ Տէրոջը գալիք Թագաւորութենանը կարեւորութիւնը։ Ց. 359։

Պէ՞տք է որ Քրիստոնեաները ակնկալեն իրենց աղօթքներուն կատարումը։ Ց. 359։

Քանի որ այս գալիք Թագաւորը պէտք է Թագաւորութիւն մը ունենայ, մինչ Սբ. Գիրքը ցոյց կուտա՞յ թէ ո՛վ պիտի ըլ-

լայ այս նոր դրութեան Թագաւորը։ Քիչէ Սբ. Գրոց վկայութիւնը։ Ց. 359։

Քիստս Պիղատոսի առջեւ կայնած ժամանակ ի՞նչ ոճերով ամբաստանուեցաւ։ Ց. 360։

Սատանան իր երկրային ներկայացուցիչներուն միջոցաւ ի՞նչ տեսակ իշխանութիւն մը ունեցած է։ Ց. 360։

Մնասներու առակը կը յայտնէ՞ Քիստսի վերադարձը։ Ց. 361։

Տաղանդներու առակովը ի՞նչ ցոյց տրուած է։ Ց. 361։

Քիստս իր խաչելութենէն ճիշդ առաջ իր երկրորդ գալստեանը մասին ի՞նչ ըսաւ։ Քիչէ իր խօսքերը։ Ց. 362։

Քիչէ Սբ. Գրոց պատմութիւնը՝ թէ ի՞նչ պատահեցաւ Անոր համբարձման ժամանակ։ Ց. 363։

Աչակերտները բոլորովին համոզուա՞ծ էին Տէրոջը երկրորդ գալստեանը. եւ եթէ էին, անկա ի՞նչպէս ազդեց իրենց քարոզութիւններուն վրայ։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Ց. 364։

Սբ. Պօղոս Տիմոթէոսի ի՞նչ ըսաւ՝ իր աչխարհային ընթացքի վերջաւորութեան ժամանակ՝ Տէրոջը երկրորդ գալստեանը նկատմամբ։ Ց. 364։

Ի՞նչ մասնաւոր խոստում ցոյց տրուած է անոնց օգտին համար՝ որոնք պիտի սիրեն Անոր յայտնութիւնը։ Ց. 364։

Ի՞նչ է Յայտնութեան գիրքը։ Ց. 365։

Այդ գրքին վերջաւորութենանը մէջ Տէրոջը վերադարձին մասին ի՞նչ ըսուած է։ Ց. 365։

Տէրոջը վերադարձի կերպին նկատմամբ ուրկէ՞ պէտք է ակնկալենք ստանալ ապացոյցը։ Ց. 367։

Տրամաբանակա՞ն է ենթադրել թէ Նա իր մեռած ժամանակ նախապէս մարմնովը պիտի վերադառնայ. եւ եթէ ոչ, ինչու՞ ոչ։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Ց. 367։

Ուեւէ մարդկային էակ տեսա՞ծ է Տէր Քիստսի փառաւոր մարմինը։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Ց. 367։

Աչակերտները ինչու՞ պիտի տեսնեն զինքը ինչպէս որ է։ Ց. 368։

Ըստ Սբ. Պօղոսի՝ Քրիստոնեան ասկէ յետոյ ի՞նչ կերպով ճանչնալու է Քրիստոս Քիստսը։ Ց. 368։

Քիստս հոգեւոր էակի մը մասին ի՞նչ ըսաւ Նիկոդիմոսի. եւ ասիկա ի՞նչպէս կը պատկերացնէ թէ մարդկային աչքերը չեն կրնար տեսնել փառաւոր Տէրը։ Ց. 369։

Սատանան այս ներկայ չար աչխարհի աստուածն է։ Մարդկային աչքերը տեսա՞ծ են զինքը։ Ց. 370։

Նոր երկնքի իչխանը, Մեսիան, տեսանելի՞ պիտի ըլլայ թէ անտեսանելի։ Ց. 370։

Մեր Տէրոջ երկրորդ յայտնութեան նկատմամբ միչտ պատչա՞ճ է «գալուստ» բառի դործածութիւնը։ Եթէ ոչ, ուրիշ ի՞նչ բառ պատչաճ կերպով դործածուած է։ Ց. 371։

Մի քանի Սբ. Գրոց համարներ յիչէ որոնց մէջ «գալուստ» բառը պատչաճ կերպով «ներկայութիւն» թարգմանուած է։ Ց. 372—382։

Ի՞նչ կը նշանակէ դիչերը ատեն գողի մը պէս գալը· եւ ա-
սիկա ի՞նչպէս կը պատկերացնէ Տէրոջը երկրորդ գալուստը:
Սբ· Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ· 383:

Բացատրէ երկրորդ յայտնութեանը ակնարկող Տէրոջը այն
խօսքը ուր Նա ըսաւ, «ինչպէս որ փայլակը արեւելքէն կ'ելլէ
ու մինչեւ արեւմուտք կ'երեւնայ,, անանկ պիտի ըլլայ Որդւոյ
մարդոյ ներկայութիւնը:» Պ· 384:

Անոր գալստեան ժամանակը կարեւո՞ր է հրեաստանեան-
ըուն: Պ· 387:

Տէրոջը երկրորդ գալստեանը նկատմամբ յիչէ ոմանց կող-
մէ յայտնուած համոզումները: Պ· 387:

Ինչու՞ համար ասոնցմէ ոմանք չեն վախքիր Անոր գա-
լուստին: Պ· 387:

Արդարանալի՞ է մեզի համար ենթադրել՝ թէ ոեւէ մէկը չի
կրնար գիտնալ Անոր երկրորդ յայտնութեան ժամանակը. եթէ
ոչ, ինչու՞ Պ· 388:

Ցիսուս մեռելներէն վերակենդանացած ժամանակ, Իրեն
յանձնուած զօրութեան մասին ի՞նչ ըսաւ: Պ· 388:

Տրամաբանակա՞ն է եզրակացնել՝ թէ այն ատեն Նա գիտէր
Իր երկրորդ յայտնութիւնը եւ անոր երբ տեղի ունենալը:
Պ· 388:

Ցիսուս խոստացա՞ւ աշակերտներուն՝ թէ Սբ·Հոգին ստա-
նալէ վերջ պիտի կրնան տեղեկանալ Իր երկրորդ գալստեանը
մասին: Պ· 389:

Սբ· Գրքէն հրեաստնեայից ի՞նչ խոստում տրուած է՝ թէ
որոշեալ ժամանակին այս բաները պիտի յայտնուին իրենց:
Պ· 389:

Սբ· Պօղոս Սբ· Հոգին ստանալէ վերջ, ներշնչմամբ թեսա-
ղոնիկեացւոց գրած ժամանակ ի՞նչ ըսաւ ժամերու եւ ժամա-
նակներու ու Տէրոջը երկրորդ գալստեանը մասին: Պ· 389:

Պէ՞տք է ակնկալենք թէ արթուն կեցող հրեաստնեանները
Տէրոջը յայտնուելու ժամանակին մասին խաւարի մէջ պիտի
ըլլան: Պ· 389:

Մարգարէութեան կատարումը կարելի կ'ընէ՞ հսկողին զա-
նազանելու Տէրոջը ներկայութիւնը: Պ· 390:

Ցիսուս ի՞նչ կերպով գործածեց բնական հունձքը պատկե-
րացնելու համար Իր երկրորդ գալուստը: Պ· 391:

Ցիշէ ցորենի եւ որոմի առակը, տալով անոր Սբ· Գրոց
մեկնութիւնը: Պ· 391–392:

Կարեւո՞ր է Տէրոջ համար հունձքէն առաջ ներկայ ըլլալ:
Պ· 393:

Կարեւո՞ր է Անոր համար դարի կամ աշխարհի վերջանալէն
առաջ ներկայ ըլլալ: Պ· 393:

Դանիէլ Մարգարէն պատմական ի՞նչ մեծ իրողութիւններ
մարգարէաբար գրած էր: Պ· 394:

Իր մարգարէութիւնը ըմբռնելու մասին ի՞նչ ըսաւ Դանի-
էլ Պ:· 394:

Նա որո՞ւ համար ըսաւ թէ որոշեալ ժամանակին պիտի
ըմբռնէ: Պ· 394:

Ի՞նչ կը նշանակէ «վերջին ժամանակ» ասացուածքը: Պ·394:

Դանիէլ Մարգարէ «վերջին ժամանակ»ին տեղի ունենալիք
ո՞ր մէկ բանի մասին որոշակի յայտարարութիւն ըրաւ: Սբ·
Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ· 394:

Պատմէ Դանիէլի մարգարէութեան (Թհ· 40,41) կատա-
րումը: Պ· 395:

Ե՞րբ վերջացաւ Նաբոլէոնի արշաւանքը ըստ այս մարգա-
րէութեան նկարագրութեանը: Պ· 395·

«Վերջին ժամանակ»ուայ մասին ի՞նչ օրօշ եւ հաստատ
վկայութիւն տրուած է: Պ· 395:

Աշխարհի պատմութեան մէջ ո՞ր ժամանակէ սկսեալ կա-
ռավարութիւնները զրաղանեերով պատկերացուած են: Պ· 396:

Դանիէլ Մարգարէ ի՞նչ ըսաւ չորրորդ գազանի մը մասին:
Պ· 396:

Ի՞նչ էին «գազան»ին երեք գլխաւոր բաղկացուցիչ մասե-
րը: Պ· 396:

Ցիշէ այս մեծ «գազանի» սկզբնաւորութեան թուականը:
Պ· 396:

Սբ· Գրոց այլաբանութեամբ ի՞նչ կը նշանակէ «ժամանա-
կը»: Պ· 397:

Այս մարգարէութեանը մէջ՝ Դանիէլ Մարգարէ ո՞րքան
ժամանակ ցոյց կուտայ թէ բոլորած է այս գազանային դրու-
թեան սկզբնաւորութենէն մինչեւ «վերջին ժամանակը» Պ· 397:

Ի՞նչպէս հաստատուած է թէ «վերջին ժամանակը» Ք· Թ·
1799ին սկսաւ: Պ· 397:

Դանիէլ Մարգարէ իր Ժ·Բ· գլուխին մէջ ուրիչ ի՞նչ ժամա-
նակաշրջաններ կը յիշէ: Պ· 398:

Վերոյիշեալ իրողութեանց վրայ հիմնուելով այս մար-
գարէական օրերը ո՞ր թուականէն հաշուելու ենք: Պ· 398:

Ո՞րն էր Մարգարէին մատնանշած ամենակարեւոր բանը:
Պ· 398:

Ըստ մէկ օրը մէկ տարի ներկայացնող կանոնին, ե՞րբ պէ-
տի վերջանան Դանիէլի մարգարէութեան 1,335 օրերը: Պ· 398:

Եթէ ուղիղ ենք 1874 թուականը դռնելուն մէջ, պէ՞տք է
որ Տէրոջը ներկայութիւնը ապացուցանող փաստեր ակնկա-
լենք: Պ· 398:

«Վերջին ժամանակ»ուայ սկզբնաւորութեանը եւ Տէրոջը
ներկայութեանը մէջ տարբերութիւն կ'այ: Պ· 400:

Ո՞ր ժամանակէ կը հաշուրուի Տէրոջը երկրորդ ներկայու-
թիւնը. եւ «վերջին ժամանակ»ուայ ո՞ր չրջանին տեղի կ'ունե-
նայ Անոր ներկայութիւնը: Պ· 400:

Այս կարեւոր թուականները ժամանակուայ մը համար քո-
զարկուելու ոեւէ պատճառ կա՞ր: Սբ· Գրքէն վկայութիւն
տուր: Պ· 401:

Դանիէլի ի՞նչ բան յայտնուած էր որպէս «վերջին ժամա-
նակ»ուան նշան: Պ· 402:

Եթէ 1799ը «վերջին ժամանակ»ուայ սկզբնաւորութիւնը կը
նշանակէ, պէ՞տք է որ Դանիէլի այս մարգարէութեան մասնա-

ւոր կատարում մը ակնկալենք անկէ քիչ վերջ։ Պ. 402։

1799էն առաջ Սբ. Գիրքը որո՞նց մատչելի էր։ Պ. 402։

Ո՞վ սորվեցուցած էր Թագաւորներու եւ Կղերներու աստուածային Իրաւունքի վարդապետութիւնը։ Պ. 402։

Պատմէ թէ 1799էն, «վերջին ժամանակ»ուայ սկսումէն՝ ո՞րքան չետոյ կազմուեցան Աստուածաշունչի ընկերութիւնները։ Պ. 403։

Պապական կազմը ուրախութեամբ մասնակցեցա՞ւ ժողովուրդին մէջ Աստուածաշունչ ցրուելու գործին։ Պ. 403։

Ծանօթութիւն մը տուր պիտութեան ծագումին մասին, որը ընդհանրապէս տեղի ունեցած է Ք. Ե. 1800էն իվեր։ Պ. 404։

Ո՞ր Մարգարէն կը նկարագրէ երկաթուղիի կառախումբ մը։ Ցիշէ մարգարէութիւնը։ Պ. 406։

Աչխարհի մէջ ե՞րբ կազմուեցաւ առաջին աչխատասիրական կազմակերպութիւնը։ Պ. 410։

Համբ 1874էն իվեր դտնուած մեծ դիւտերէն ո՞մանք, որոնք կը նչանակեն Դանիելի մարգարէութեան կատարումը, եւ Տէրոջը ներկայութիւնը ու «վերջին ժամանակը»։ Պ. 410։

Ի՞նչ կը նչանակէ «հունձք» բառը։ Պ. 411։

Ցիսուս ի՞նչ խօսքերով պատգամաբեր մը հայթայթելու մասին։ Ցիշէ Մատթէոս Ի. 45–47ը։ Պ. 416։

Ի՞նչ ընկերութիւն հաստատուեցաւ 1884ին. եւ ի՞նչ եղած է անոր գործը այս դարու հունձքին նկատմամբ։ Պ. 421։

Ե՞րբ սկսան «հեթանոսաց ժամանակները», եւ ո՞րքան ժամանակ պիտի տեւէ այդ շրջանը։ Պ. 430։

Տէրոջը այս մարգարէական յայտարարութիւնները ի՞նչպէս կատարուեցան 1917, 1918 եւ 1919ին։ Պ. 434։

Ենթադրենք որ ճչմարիտ է թէ՝ ո՛չ ոք դիտէ Տէրոջը յայտնութեանը «օրը կամ ժամը», անիկա ներկայիս ի՞նչ տարբերութիւն պիտի ընէ։ Պ. 443։

Ի՞նչ կը նչանակէ «Տէրոջը վրէժխնդրութեան օրը», եւ Տէրը ի՞նչ ըսաւ թէ պիտի ընէ աղդերուն այս ժամանակ։ Պ. 454։

Ի՞նչ կը պատկերացնէին այն տասը ուղտերը՝ զորոնք Եղիազար իր հետ առաւ։ Պ. 456։

Սարրա ի՞նչ պատկերացուց ուխտերու նկատմամբ. ու ի՞նչ ներկայացուց անոր մահը։ Պ. 457։

Ի՞նչ կը պատկերացնէ Իսահակի Ռեբեկան ընդունելը ու իր մօրը Սարրայի մահուընէ վերջ դայն իրեն կին առնելը։ Պ. 457։

Ասիկա ի՞նչ փաստ է թէ Անոր ներկայութիւնը Աստուծոյ քնարին լարերէն մին է։ Պ. 460։

Ի՞նչ կը նչանակէ Հրեչտակապետին ձայնը։ Պ. 462։

Որո՞նք վայելած են ու դեռ կը վայելեն այն երանութիւնը՝ որ խօսուած է Դանիէլ Մարգարէէն՝ Դանիէլ ԺԲ. 12ին մէջ։ Պ. 466։

Անոնք որ կը դնահատեն քնարի այս լարը, ո՞ր երդը պատշաճ է անոնց։ Պ. 466։

Սուրբերը այսպէս հրճուած ժամանակ, համբերութեամբ ի՞նչ բանի կ'սպասեն։ Պ. 467։

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՀԱՐ 9.— ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՓԱՌԱՒՈՐՈՒՄԸ

ԵԿԵՂԵՑԻ կը նշանակէ կանչուած դասակարգ մը որ ուրիշ բոլոր դասակարգերէ անջատ ու որոշ է: Քրիստոսի Եկեղեցին կը բաղկանայ Յիսուս Քրիստոսէ՝ Գլուխէն, եւ Իր մարմնի 144,000 անդամներէն: (Կողոսացիս Ա. 18, Յայտնութիւն է. 4) Այս մասնաւոր դասակարգը կազմողները նաեւ սուրբեր կոչուած են: Սուրբ ըսելով կ'ըմբռնենք մէկը՝ որ մաքուր, եւ անմեղադրելի է: Քրիստոս Յիսուսի հետեւորդները իրենք իրենցմէ սուրբ կամ անմեղադրելի չեն, հապա իրենց արդարութիւնը Յիսուսի կողմէ իրենց վերագրուած արժանիքի շնորհիւն է: Քրիստոնեաներու այս միեւնոյն դասը Սբ. Գրոց մէջ կոչուած է նաեւ «Ընտիր ցեղ մը, թագաւորական քահանայութիւն մը, սուրբ ազգ մը, սեփհական ժողովուրդ մը»: (Ա. Պետրոս Բ. 9) Անոնք նոր արարածներ ալ կոչուած են (Բ. Կորնթացիս Ե. 17). ուստի անոնք կը կազմեն նոր ստեղծագործութիւնը: Այս նոր ստեղծագործութիւնը երբոր ամբողջանայ՝ Աստուածային բնութիւն պիտի ստանայ: (Բ. Պետրոս Ա. 4) Բնութիւնը յօրինուածքէն կախում ունի: Ուրեմն Եկեղեցիին բնութիւնը նման կ'ըլլայ Աստուծոյ ունեցածին Աստուծոյ հաճելի թուեցաւ որ Յիսուս Քրիստոս՝ Իր սիրական Որդին՝ Իր մեծ ծրագրին մէջ նախապատուութիւն ունենայ. որով Անիկա նոր ստեղծագործութեան գլուխը եղած է:— Կողոսացիս Ա. 18:

469 Յիսուս Քրիստոսի մէջ՝ այս նոր արարածը Յորդանանու մէջ մկրտութեան ժամանակ գոյութիւն ստացաւ, երբ Նա Աստուածային բնութեան յղացուեցաւ եւ առաւօրէն Սբ. Հոգւով օծուեցաւ: Իրրեւ մարդ՝ Նա մաքուր, անարատ եւ սուրբ էր: Իր երեսուն տարեկան եղած տեն, ըստ օրինի, ի վիճակի էր քահանայ մը ըլլալու. ճիշդ այս տարիքին մէջ Նա Աստուծոյ նուիրուեցաւ ու մկրտուելով Աստուածային բնութեան յղացուեցաւ. ուստի Աստուածային տեսակէտէ նոր արարած մը եղաւ: Նա իրրեւ նոր արարած՝ Իր առաքելութիւնը սկսաւ կատարել եղաւ:— Եբրայեցիս Ե. 8:

470 Իր մկրտութենէն սկսեալ՝ Սատանան՝ բանսարկուն, հակառակեցաւ Իրեն, ջանալով ոչնչացնել զինքը: Այս հակառակութեան պատճառը այն իրողութեան մէջ կը կայանայ, որ Աստուած Աղամը մահուան դատապարտած ժամանակ Սատանային ըսաւ. «Քու եւ կնոջը մէջտեղ, ու քու սերունդիդ եւ անոր սերունդին մէջտեղ թշնամութիւն պիտի դնեմ. ան քու գլուխդ պիտի ջախջախէ, եւ դուն անոր գարշապարը պիտի խայթես»: (Ծննդոց Գ. 15) Հոս կինը Սարրա–Աբրահամական ուխտը կը խորհրդապատկերացնէ, որմէ յառաջ կուգայ սերունդը: Ինչպէս որ Իսահակ խոստումի զաւակն էր, նոյնպէս ալ Եկեղեցին Իսահակով խորհրդապատկերացուած էր: (Գաղատացիս Դ. 25–29) Ուրեմն խոստումի որդին նոր ստեղծագործութիւնն է: Սատանայի սերունդը կը բաղկանայ այն տեսանելի կամ անտեսանելի գործակատարներէն որոնք իր սերունդն են, եւ իր անօրէն գործին համար իրմէ կը գործածուին: Քիսուսի օրով դպիրները, փարիսեցիները եւ օրէնքի վարդապետները որպէս Սատանայի սերունդ հաշուուած էին (Յովհաննէս Ը. 44). Ու միշտ ճշմարիտ է թէ՝ Քրիստոնեայ ձեւացողներէն չատեր, իրապէս Սատանայի սերունդն են, ու կը հալածեն ուրիշները՝ որոնք Տէրը կը սիրեն:

471 Մկրտութենէն անմիջապէս վերջ՝ Յիսուս անապատին մէջ լեռ մը քաշուեցաւ ուսումնասիրելու համար Աստուծոյ ծրագիրը ու անոր մասին խորհրդածելու, որպէսզի ծանօթանայ այն ճանապարհին՝ ուրկէ Եհովայի կամքն էր որ Նա քալէ. եւ երբ վերջացաւ քառասուն օրերու այս շրջանը, Նա բանսարկուէն մեծ փորձութեան մը ենթարկուեցաւ: Յիսուս ընդդիմացաւ Սատանայի այս բոլոր չանքերուն: (Ղուկաս Դ. 1–13) Յիսուս, խոստումի սերունդին գլուխը, Սատանայի գործիքներու ատելութեան առարկան դարձաւ: Ամբողջ երեք ու կէս տարի Նա ամէն օր տառապեցաւ Սատանայի եւ անոր ներկայացուցիչներու կողմէն, այսինքն, այն մարդոցմէ՝ որոնք սատանայական հոգի կը կրէին: Այդ երեք ու կէս տարիներու տեւողութեան, արդարեւ, Նա ցաւոց տէր եւ վիշտերու տեղեակ եղաւ. բայց այս բոլոր տառապանքները կարեւոր էին Անոր իրրեւ նոր արարած կատարելագործմանը համար: (Եբրայեցիս Ե. 8,9) Իր Աստուծոյ հանդէպ մինչեւ ի մահ ցոյց տուած հաւատարմութեան եւ հնազանդութեան որպէս արդիւնք, չահեցաւ մեծ յաղթանակը, յաղթող մը հանդիսացաւ: Որով կը կարդանք. «Ասոր համար Աստուած ալ զանիկա խիստ բարձրացուց, ու անոր անունն մը տուաւ՝ որ ամէն անունէ վեր է. որ Քիսուսի անունին ամէն ծունկ ծռի երկնաւորներուն ու երկրաւորներուն եւ դեռնին տակը գտնուողներուն մէջ. ու ամէն լեզու դաւանի թէ Յիսուս Քրիստոս Տէրը է՝ Հօր Աստուծոյ փառքին համար:» (Փիլիպպեցիս Բ. 9–11) Քրիստոսի մարմնոյն անդամները, Եկեղեցիին անդամները, Անոր քայլերուն հետեւելու են:— Ա. Պետրոս Բ. 21:

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ

472 Թէեւ նոր ստեղծագործութեան ընտրութիւնը Յիսուսի մկրտութեամբը սկսաւ, բայց Աստուած խիստ կանուխէն նախասահմանած էր թէ եկեղեցի մը գոյութիւն պիտի ունենայ, որուն գլուխը Յիսուս

Քրիստոս պիտի ըլլար: Սբ. Պօղոս գրեց. «Ինչպէս որ մեզ անով աշխարհիս սկիզբէն առաջ ընտրեց, որ մենք սուրբ ու անարատ ըլլանք իր առջեւ սիրով: Եւ առաջուց մեզ սահմանեց իրեն որդեգիր ըլլալու Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով իր կամքին հաճութեանը պէս, իր փառաւոր շնորհացը գովութեանը համար, որով մեզ զարդարեց Սիրելիին ձեռքովը . որ անով փրկութիւն ունինք մենք իր արեանը միջոցով, մեղաց թողութիւնը՝ իր շնորհքին ճոխութեանը չափովը. որ մեր վրայ աւելցուց բոլոր իմաստութեամբ ու գիտութեամբ, մեզի յայտնելով իր կամքին խորհուրդը իր հաճութեանը պէս, որն որ իր մէջը նախասահմանած էր:»— Եփեսացիս Ա. 4–9:

[473] Հոս ակնարկուած աշխարհը կը նշանակէ այն քաղաքական ու ընկերական դրութիւնը որ ջրհեղեղի ժամանակէն մինչեւ Տէրոջը թագաւորութեան գալուստը գոյութիւն ունեցած է, եւ որը Սբ. Գրոց մէջ ներկայ չար աշխարհը կոչուած է: Ուստի Սբ. Պօղոս կ'ըսէ թէ Աստուած աշխարհի սկիզբէն առաջ եկեղեցւոյ անդամներու ընտրութեանը համար կանխապատրաստութիւն ըրած էր: Նա ոչ թէ ընտրեց անձնաւորութիւնները, հապա նախասահմանեց կամ կանխորոշեց թէ այսպիսի եկեղեցի մը կամ նոր ըստեղծագործութիւն մը պէտք է ըլլայ, եւ թէ ասոնք Իր սիրեցեալ Որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ պէտք է որդեգրուին իբրեւ Իր զաւակները, եւ Իր ընտանեաց անդամները ըլլան, եւ թէ ասոնք Քրիստոս Յիսուս Գլուխի պատկերին ու նմանութեանը պէտք է որ կերպարանափոխուին: (Հռոմայեցիս Ը.29) Երբ կը քննենք այն փորձառութիւնները որոնց մէջէն անցաւ Յիսուս, կրնանք ակնկալել թէ Անոր մարմնի անդամներն ալ նոյնանման փորձառութիւններ պիտի ունենան. եւ այսպէս ալ կը դանենք:

[474] Յիսուսի յարութենէն յիսուն օր վերջ Պենտեկոստէ էր: Հոն Իսրայէլի մնացորդին տրուեցաւ Տէրոջը գալու կոչը, Յիսուսը իրրեւ իրենց գլուխը ընդունելու եւ Մովսէսէն Քրիստոսի փոխանցուելու ու 144,000 անդամները կազմելու, որոնցմէ պիտի բաղկանայ եկեղեցին: Կոչը յայտարարութիւն մը կամ հրաւէր մը կը նշանակէ: Այս կոչով՝ Աստուած եկեղեցիին անդամները ընտրելու իր նպատակը կը յայտարարէր, եւ ուղիղ սրտի տէր եղողները կը հրաւիրէր ընդունելու իր առաջարկը: Շատեր կանչուած էին, բայց քիչեր միայն պատասխանեցին այդ կոչին ու ընդունուեցան: (Մատթէոս ԻԲ.14) Ամբողջ երեք ու կէս տարի այս կոչը Հրէից սահմանուած էր, որմէ յետոյ Կոռնելիոսի, առաջին հեթանոսին, պարգեւուեցաւ Աւետարանը: Նա լսեց, հաւատաց Տէրոջը ու ինքզինքը լիովին նուիրեց Աստուծոյ կամքը ընելու, եւ Աստուծմէ ընդունուեցաւ: (Գործք Առաքելոց Ժ) Այն ատենէն սկսեալ կոչը ղրկուած է ընդհանուրին, ամէն անոնց որ կը փափաքին պատասխանել անոր պահանջներուն ու յանձնառու կ'ըլլան Ուսուցչին քայլերուն հետեւելու:

[475] Այս նպատակին համար քարոզուած է Աւետարանը, որպէսզի մարդիկ ծանօթանան Աստուծոյ ծրագրին ու ըմբռնեն թէ Նա եկեղեցի մը կ'ընտրէ: Աշխարհի իմաստունները ուշադրութիւն չեն տուած Աւետարանին: Ան անոնց համար յիմարութիւն թուած է: Որովհետեւ Աստուծոյ իմաստութեամբը աշխարհ չճանչցաւ զԱստուած իր իմաստութիւնովը, Աստուած հաճեցաւ քարոզութեան յիմարութիւնովը հաւատացեալները ապրեցնել: Ինչու որ Հրեաները նշան կ'ուզեն, եւ Յոյները իմաստութիւն կը փնտռեն. իսկ մենք կը քարոզենք խաչեալ Քրիստոսը՝ Հրեաներուն գայթակղութիւն, ու Յոյներուն յիմարութիւն: Բայց անոնց որ կանչուած են, թէ Հրեաներուն եւ թէ Յոյներուն, Քրիստոսը՝ Աստուծոյ զօրութիւնը եւ Աստուծոյ իմաստութիւնը: Ինչու որ Աստուծոյ յիմարը մարդոցմէ աւելի իմաստուն է, եւ Աստուծոյ տկարը մարդոցմէ աւելի զօրաւոր է:» Ա. Կորնթացիս Ա. 21–25:

[476]Քրիստոս Յիսուսի՝ խաչեալին, Եկեղեցւոյ ընտրութեան ու Անոր թագաւորութեանը հաստատման այս պատգամը, Հրէից գայթակղութեան քար մըն էր. անոնք չէին կրնար ըմբռնել. անոնք չուզեցին հաւատալ: Եւ հեթանոսաց մեծամասնութեան ան յիմարութիւն թուեցաւ: Սակայն եւ այնպէս ան յիմարութիւն չէր: Ան մեծագոյն իմաստութիւնն էր: Մի քանիներ սակայն պատասխանած են Աստուածային այս իմաստութեան: Բայց այն մարդը՝ որ ինքզինքը իմաստուն կը նկատէ, յանձն պիտի չառնէ խոնարհ Յիսուսի հետեւորդ մը ըլլալու: Անիկա ժողովրդականութիւն չվայելէր: Ու այսպէս, Աւետարանական Դարու տեւողութեան միշտ այնպէս պատահած է թէ՝ անոնք որ իրապէս Տէրոջը եկած, նուիրուած ու Անոր քայլերուն հետեւած են, սրտով հեզ եւ խոնարհ եղած են, որոնք սակայն փութացած են ճանչնալու Տէրը ու Անոր մեծ Ծրագիրը: Ուստի Սբ. Պօղոս գրեց. «Արդարեւ դուք ձեր կոչումը կը տեսնէք՝ եղբայրներ, որ չէ՛ թէ մարմնոյ կողմանէ շատ իմաստուններ, եւ չէ թէ շատ զօրաւորներ, եւ չէ թէ շատ ազնուականներ կանչուեցան. բայց Աստուած աշխարհիս յիմարները ընտրեց, որ ամօթով ընէ իմաստունները. ու աշխարհիս տկարները ընտրեց Աստուած, որ ամօթով ընէ զօրաւորները. եւ աշխարհիս ցածագիները ու անարգները ընտրեց Աստուած՝ եւ ոչինչները, որ բան մը եղողները խափանէ. որպէսզի մէկ մարմին մը չպարծի Աստուծոյ առջեւ:»— Ա. Կորնթացիս Ա. 26–29:

[477]Ասոնցմէ այն գաղափարը կ'առնենք՝ թէ ի վերջոյ, ոչ մէկ արարած երբեք Եհովայի առջեւ պիտի կանգնի ու իր գործքերովը պարծի: Հապա ամէն ազնիւ որ Եկեղեցին կը կազմեն՝ պիտի ըմբռնեն թէ իրենց ամէն ունեցածները Եհովայէն եկած են իբրեւ ողորմութեան նուէրներ: Անոնք որ Տէրը ճանչնալու իրական փափաքը ունեցած են, այսպիսիներուն համար կոչը արդարեւ հիանալի եղած է ու է: Այսպիսիները թոնդ եւած են մարգարէներու միջոցով տրուած բարեգութ խօսքերէն, որոնցմով Նա կը հրաւիրէ զանոնք երկնային արքայական ընտանիքի անդամները ըլլալու: Սաղմոսերգուն գրեց. «Ո՛վ աղջիկ՝ լո՛ւր՝ ու տե՛ս, եւ քու ականջդ ծռէ՛. մոռցիր քու հօրդ տունը: Ան առեն թագաւորը պիտի ցանկայ քու գեղեցկութեանդ, ինչու որ նա է քու տէրդ, ու անոր երկրպագութիւն ըրէ:»— Սաղմոս ՂԵ. 10,11:

[478]Ինչպէս որ Յիսուս Աստուծոյ Որդին է, նոյնպէս ալ Եկեղեցին, Քրիստոսի հարսը, Աստուծոյ դուստրերն է: Ուստի հոս Սաղմոսերգուն անոր խօսելով հրաւէր կուտայ ամէն անոնց՝ որ Եհովայի դուստր դասակարգը պիտի կազմեն՝ որ մոռնան իրենց ժողովուրդը ու իրենց աշխարհային հօր տունը եւ ջերմեռանդօրէն ու կամովին Տէրոջը քայլերուն հետեւին: Ասոնք հրաւիրուած են պաշտելու Տէրը ու ածելու Անոր նկարագրի նմանութեամբը եւ այսպէս գեղեցկանալու. ու այս գեղեցկութիւնն է Տէրոջը նկարագրի նմանութիւնը՝ որուն Նա կը փափաքի:

ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

[479]Եկեղեցիին զարգացումը վայրկենական գործ մը չէ: Ան աստիճանական ընթացք մըն է: Այս մասին ոմանք սխալ գաղափար ունին, ու կը խորհին թէ մարդ մը կրնայ իր բոլոր կեանքի տեւողութեան ամբարիշտ մէկը ըլլալ, բայց իր մահուայ անկողնին մէջ եթէ զիջանի խոստովանիլ իր մեղքերը, ընդունիլ Քրիստոսը, Քրիստոնեայ մը կ'ըլլայ ու մեռած պահուն անմիջապէս երկինք կ'երթայ: Սբ. Գրոց մէջ ոչ մէկ համար կ'երաշխաւորէ այսպիսի եղրակացութիւն մը: Քրիստոնեայի զարգացումը ժամանակի կը կարօտի: Նախ եւ առաջ նա պարտ է ածնակի կը կարօտի: Նախ եւ առաջ նա պարտ է աշխարհել. այսինքն՝ պէտք է զղուի աշխարհի սխալ պաշխարել. այսինքն՝ պէտք է զղուի աշխարհի սխալ ընթացքէն, փոխէ իր ընթացքը ու Տէրը փնտռէ: Նա պարտ է դարձի գալ, հրաժարիլ սխալ ճամբէն եւ Տէրոջը դառնալ: Նա պարտ է Տէր Յիսուսի երթալ, ի բոլոր սրտիւ նուիրուիլ, Տէրոջմէ ընդունուիլ,

Հօրը ներկայացուիլ , արդարանալ ու յղանալ Սբ. Հոգիէն, նոր արարած մը ըլլալէ առաջ. եւ այդ ժամանակէն սկսեալ նա պէտք է զարգանայ: Նա պէտք է պատեհութիւնը ունենայ անցնելու , ու պէտք է անցնի, չատ մը փորձառութիւններու մէջէն, ու այս փորձառութիւններէն սորվի այն դասերը զորս Աստուած կը փափաքի որ նոր արարածները սորվին:

480Դպրոցական տղայ մը կամ աղջիկ մը մասնաւոր նպատակի մը համար կը կրթուի, մտային դժուար մարզանքի պէտքը ունի իր միտքը զարգացնելու համար: Ասոր համար աշակերտներէն չատ մը մաթեմաթիքական խնդիրներու լուծում կը պահանջուի, ինչպէս նաեւ ուրիշ դասեր՝ զարգացնելու համար մտային կարողութիւնները: Այն որ մրցումի կամ ուրիշ Ֆիզիքական մրցամարտի մը համար կը մարզուի, չատ մը չարքաշութեանց դիմանալու է: Եւ չատ աւելի զօրաւոր պատճառներ կան որ այս սկըզբունքները ճշմարիտ են նաեւ նոր ստեղծագործութեան համար: Աստնք երկնային արքայական ընտանիքի անդամակցութեան բարձր դիրքին համար կը մարզուին: Ուստի չի զարմանանք, եթէ անոնց մարզանքը չաճախ բաւական սաստիկ ըլլան: Այս պահանջին ըմբռնումը կարելի կ'ընէ մեկուն գնահատելու՝ թէ ինչու՛ Քրիստոնեաները բնաւ ժողովրդականութիւն չեն վայելած, եւ թէ ինչու՛ անոնք անցեալ տասնըհինը դարերուն այսքան տառապած են:

481Սաղմոսերգուն Դաւիթ նոր արարածներու նըկատմամբ գրեց. «Եղբայրներուս օտար՝ ու մօրս որդւոյը անծանօթ եղայ: Ինչու որ քու տանդ նախանձը զիս կերաւ, ու քեզ նախատողներուն նախատինքը իմ վրաս ինկան:» (Սաղմոս կթ. 8,9) Յիսուս Հրեաներուն օտարական մը թուեցաւ, ուստի անոնք անարգելին ու մերժեցին դինքը: Երկնաւոր Հօր մեծ ծրագրին հանդէպ ունեցած Իր նախանձին համար՝ Իր երկրային կեանքը սպառեցաւ: Եղեմէն սկսեալ Սատանան նախատած էր Եհովան. եւ հիմա այս նախատինքները Յիսուսի վրայ ինկան: Մենք ակնկալելու ենք թէ մարմնի անդամներն ալ նոյնանման փորձառութիւններ պիտի ունենան: Հետեւաբար առաքեալը մխիթարին բնաբանին ակնարկելով գայն Յիսուսի հետեւորդներուն կը վերագրէ՝ ըսելով. «Քանզի Քրիստոս ալ չէ թէ իր անձը հաճեցուց, հապա ինչպէս որ գրուած է, քեզ նախատողներու նախատինքները իմ վրաս ինկան:»— Հռովմայեցիս ԺԵ. 3:

482Սատանան մեծ տնտեսապէտ մըն է: Նա մարդոց եւ ուրիշ արարածներու բարկութիւնը դինքը փառաբանելու գործակից կ'ընէ: Սատանան ու իր սերունդը միշտ հալածած եւ ընդդիմացած են Քրիստոնեաներուն, ու Եհովա այնպէս մը կարգադրած է որ այս հալածանքը Քրիստոսի մարմնոյն անդամներու նկարագրի զարգացմանը գործակից եղած է: Եթէ Նա ուզէր, կրնար արգիլել Եկեղեցին Սատանային ճեռքին տակ չարչարուելէ .բայց թոյլատրեցուած ըլլալով ծանր փորձառութիւններով չարչարել զանոնք, Սատանան ցոյց տուած է իր ինկած նկարագիրը, իսկ Եկեղեցին դիմադրութիւնը ցոյց տուած է իրենց սէրն ու ջերմեռանդութիւնը հանդէպ Տէրոջը, եւ այսպէս Անոր հաճելի նկարագիրները զարգացուցած են:

483Երբ մէկը կ'սկսի առջին անգամ Քրիստոնեայ ըլլալ, այդ ժամանակ նա այնքան չատառապիր՝ որքան վերջէն, երբ նկարագրի շինութեան մէջ աւելի զարգացած է: Իր նոր սկսած աեն՝ Սբ. Գրոց առումով իբրեւ մանուկ կը նկատուի: Ինչ կերպով որ մենք մանուկներու հետ կը վարուինք, նոյնպէս ալ մեր երկնաւոր Հայրը կը վարուի Իր մանուկ զաւակներուն հետ: Ինչպէս որ մանուկները կաթով եւ ուրիշ դիւրամարս սնունդներով կը սնանին, նոյնպէս ալ մենք՝ մեր Քրիստոնէութեան սկզբնաւորութեանը. ու մեր փորձառութիւնները անոնցինին չարեւնման են, ինչպէս որ Պետրոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Նո-

բածին մանկանց պէս բանական ու անխարդախ կաթին փափաքեցէք, որ անով մեծնաք։»— Ա. Պետրոս Բ. 2։

[484]Ցետոյ՝ Առաքեալը Քրիստոնեաներու աճումը չէնքի մը կը նմանցնէ, որուն գլխաւոր անկիւնաքարը Յիսուս է, իսկ մարմնոյն միւս անդամները Անոր հետ ներդաշնակութեամբ կը շինուին։ Նա կ'ըսէ. «Թէ որ Տէրոջը քաղցր ըլլալուն համը առիք, (Անոնք որ յղացած են Սբ. Հոգիէն գտած են թէ Տէրը քաղցր է) որուն մօտենալով ան կենդանի Վէմին, որ թէպէտ մարդիկներէն անարգուած է, բայց Աստուծմէ ընտրուած ու պատուական է, դուք ալ կենդանի քարերու պէս կը շինուիք հոգեւոր տաճար մը, սուրբ քահանայութիւն մը, Յիսուս Քրիստոսի ձեռքովը Աստուծոյ հաճելի պատարագները մատուցանելու։ Որովհետեւ գրքին մէջն ալ կայ թէ Ահա՛ Սիոնի մէջ ընտիր՝ պատուական անկեան վէմ մը կը դնեմ, եւ ով որ անոր հաւատայ, բնաւ պիտի չամչնայ։ Ուստի ձեզի հաւատացեալներուդ պատուական է ան, բայց անհաւատներուն՝ ան քարը որ շինողները անարգեցին, անիկա անկիւնին գլուխը եղաւ. եւ գլորման վէմ ու դայթակղութեան քար անոնց՝ որ չհաւատալով խօսքին կը դայթակղին, որուն սահմանուած ալ էին։»— Ա. Պետրոս Բ. 3–8։

[485]Վերլուծելով այս խօսքերը, Առաքեալը կ'ըսէ թէ Յիսուս գլխաւոր անկիւնաքարն է։ Նա ընտրեալներու Գլուխն է. Նա այն թանկագինն է։ Անոնք որ կը հաւատան Անոր, այսպիսիներուն նա թանկագին է. եւ անոնք որ այդ հաւատքին վրայ հաստատ կը մնան՝ պիտի չամչնան։ Հաւատալը գործել կը նշանակէ՝ ինզինքը Տէրոջը կամքը ընելու համար լիովին նուիրելով։ Այս մեծ խակը, Տէր Յիսուս, գլորման վէմ եւ դայթակղութեան քար եղած է ու է ամէն անոնց՝ որ չեն հաւատացած։ Անոնք որ չեն գնահատած այն իրողութիւնը թէ Նա թագաւորաց թագաւորը ու տէրերու Տէրն է, եւ թէ Անոր հետ տառապիլը առանձնաչնորհ մըն է, դայթակղած ու Անկէ հեռացած են։ Քրիստոսի հետ չարչարուիլը մեծ առանձնաչնորհ մըն է։ «Ինչու որ ձեզի տրուեցաւ Քրիստոսի համար՝ չէ թէ միայն անոր հաւատալ, հապա անոր համար չարչարուիլ ալ։»— Փիլիպ. Ա.29։

[486]Աչխարհի ընթացքը հիմնովին հակառակ է Քրիստոնեային ընթացքին. ուստի Քրիստոնեան կը տեսնէ թէ զարգանալու համար պէտք է միշտ ջանք ի գործ դնէ։ Այս պատճառաւ Պետրոս Առաքեալ գրեց. «Բոլոր ջանքերնիդ դրած՝ ձեր հաւատքին վրայ առաքինութիւն աւելցուցէք (այսինքն՝ քաջութիւն, հաստատամտութիւն, վճռելով ճշմարտութեան եւ ուղղութեան կողմը բռնել). ու առաքինութեան վրայ գիտութիւն (ասիկա ընելու համար մէկը պարտ է ուսումնասիրէ Աստուծոյ Խօսքը, ոչ թէ երբեմն, հապա կանոնաւորապէս, սիստեմաւոր), եւ գիտութեան վրայ ժուժկալութիւն (որը ինքնազսպում կը նշանակէ, զրգռութեան տակ անձնազսպում սորվիլ, խաղաղ, աղնիւ, անձին տէրը եւ Տէրոջը ապաւինող ըլլալ). ու ժուժկալութեան վրայ համբերութիւն (որը զուարթօրէն համբերել կը նշանակէ, հոգ չէ թէ փորձութիւնները որքան կրակոտ են. զուարթօրէն համբերելու ենք որովհետեւ Տէրոջը հաճելի է ան եւ որովհետեւ ան գօրաւոր նկարագիր մը կը շինէ). եւ համբերութեան վրայ աստուածապաշտութիւն (որ կը նշանակէ ամբիլ Տէրոջը նմանութեամբը, առաքինութեամբ, մաքրութեամբ). ու աստուածապաշտութեան վրայ եղբայրսիրութիւն (այն բարի եւ սիրալիր բնաւորութիւնը՝ որ գոյութիւն ունի ու պէտք է ունենայ ամէն անոնց մէջ, որոնք իրապէս եղբայրներ են), եւ եղբայրսիրութեան վրայ սէր», որը բարիք ընելու համար անչահախնդիր փափաք մը ունենալ կը նշանակէ, մինչեւիսկ եթէ այդ բարիքը ընելը մեզ զոհողութեան առաջնորդէ։ Բ. Պետրոս Ա. 5–7։

[487]Երբ նկատողութեան կ'առնենք աշխարհի ընթացքը ասոր ճիշդ հակառակն է, կրնանք ըմբռնել թէ ասիկա պայքար մը կը նշանակէ, յարատեւ արթնութիւն մը, եւ հալածանքի ենթարկում մը, սխալ հասկացողութեան պատճառաւ: Բայց եթէ ընենք այս բանները, պիտի ապահովենք մեր կոչումն ու ընտրութիւնը: Առաքեալը կ'ըսէ. «Ասոր համար՝ եղբայրներ՝ աւելի չանք ըրէք որ ձեր կոչումը ու ընտրութիւնը ապահովէք, ինչու որ ասոնք ընելով՝ երբեք պիտի չվրիպիք. քանզի այսպէս ձեզի առատօրէն պիտի շնորհուի մեր Տէր ու Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի յաւիտենական թագաւորութիւնը մտնելը:» Բ. Պետրոս Ա. 10,11:

[488]Այսպէս զարգացումի չրջանին, նոր արարածը կը համոզուի թէ պէտք է որ պայքարի իր մարմնեղէն բնաւորութեան ստորին ունակութիւններուն եւ միտումներուն, աշխարհի ոգիին եւ Սատանայի այլեւայլ մեքենայութեանց դէմ: Բայց պայքարն է որ կը զօրացնէ դինքը: Ան մարմնեղէն դէնքերով պայքար մը չէ: Ան Աստուծոյ զօրութիւնն է որ իր մէջ կը գործէ պայքարելու այս թշնամիներուն դէմ, եւ անիկա զօրաւոր է քանդելու մոլորութեան ամրոցները: (Բ.Կորնթացիս Ժ. 4) Երկնային թագաւորութեանը մէջ մտնելու մեծ յոյսն է որ կարելի կ'ընէ դինքը, Տէրոջը չնորհքովը, հաստատ կերպով պայքարելու ճշմարտութեան համար: Սբ. Յովհաննէս կ'ըսէ. «Եւ ամէն ով որ այս յոյսը անոր վրայ ունի, ինքզինքը կը մաքրէ, ինչպէս որ նա մաքուր է:» (Ա. Յովհաննէս Գ. 3) Այս կրակոտ փորձութիւնները որոնց մէջէն կ'անցնի Քրիստոնեան, իր վրայ այն ազդեցութիւնը կ'ընեն, ինչ որ կրակը կը գործէ մետաղին վրայ: Ան կ'այրէ աղտը ու կը մաքրէ ոսկին: Ան մաքրագործումի ազդեցութիւն մը ունի. եւ ասոր համար է որ Տէրը կը թոյլատրէ զայն:

[489]Աստուած նախասահմանեց՝ որ նոր ստեղծագործութեան բոլոր անդամները իր սիրելի Որդւոյն

նկարագրի նմանութեանը կերպարանափոխուին: (Հռովմայեցիս Ը. 29) Աւելի սխալ բաներու վրայ խորհրդածելով տեղի չունենար, հապա ասոնց ընդդիմանալով՝ եւ միտքը երկնային բաներու վրայ պահելով: Քրիստոնեան ներկայիս զօրագերծած է իր դէմքը. այսինքն՝ նա կարող է իր մտաւորական հայեցողութեամբը ըմբռնել Աստուծոյ Խօսքին վերաբերեալ բաները, ու երբ նա Խօսքին՝ Սբ. Գրքին կը նայի, այդ Խօսքին մէջ կը տեսնէ Տէրոջը նկարագրի նմանութեանը ցոլացումը. ու իր մէջ ունենալով Տէրոջը հոգին, նա վառած մէկ ասպիճանէն միւսին կը կերպարանափոխուի: Պօղոս Առաքեալ այսպէս կ'ըսէ. «Բայց մենք ամէնքս բաց երեսով Տէրոջը փառքը որպէս թէ հայելիի մը մէջ տեսնելով, նոյն պատկերին կը փոխուինք փառաց ի փառս, որպէս թէ Տէրոջը հոգիովը:» (Բ. Կորնթացիս Գ. 18) Քրիստոնեային ճամբուն վրայ ծաղիկներ՝ կամ հանգստութիւն եւ կամ հաճոյք սփռուած չէ, հապա ինչպէս որ Յիսուս ըսաւ, ան նեղ ճամբայ մըն է՝ ու քիչեր անոր մէջէն կը քալեն:— Մատթ. Է. 14:

[490]Սբ. Յակոբոս կ'ըսէ. «Եղբայրներս՝ չարչարանքներու եւ համբերութեան օրինակ առէք մարգարէները:» (Յակոբոս Ե. 10) Անցեալն մարգարէները թէեւ շատ տառապեցան բայց պիտի չվայելեցին թէեւ չատ տառապեցան բայց պիտի չվայելեցին թէեւ չատ տառապեցան բայց պիտի չվայելեցին թէեւ չ

պի, եւ թէ զօրաւորները ասոնք բռնի ուժով կ'առնեն: Ասիկա էր Յիսուսի փորձառութիւնը, ու այսպէս եղած է նաեւ Իր հետեւորդներուննը, ինչպէս որ Սբ. Պօղոս կը գրէ. «Մեր յոյսը հաստատուն է ձեզի համար, ինչու որ գիտենք թէ ինչպէս որ չարչարանքներուն հաղորդ էք, անանկ ալ մխիթարութեանը պիտի ըլլաք:»— Բ. Կորնթացիս Ա. 7:

[492]Բայց՝ հարցուի թերեւս՝ թէ Քրիստոնեան ինչո՞ տառապի: Առաքեալը կը պատասխանէ. «Սիրելիներ՝ օտար բան մի՛ սեպէք ան նեղութեան բորբոքը, որ ձեզ փորձելու համար տեղի կ'ունենայ, որպէս թէ օտար բան մը ձեզի պատահած է. հապա ուրախ եղիք՝ քանի որ Քրիստոսի չարչարանքներուն հաղորդ եղած էք, որ անոր փառքին յայտնուելու ատենն ալ ցնծութեամբ ուրախանաք: Թէ որ Քրիստոսի անուանը համար նախատուիք, երանելի էք. ինչու որ փառաց եւ զօրութեան ու Աստուծոյ Հոգին ձեր վրայ հանգչած է. յիրաւի անոնց կողմանէ կը հայհոյուի անիկա, բայց ձեր կողմանէ կը փառաւորուի:... Բայց թէ որ ոեւէ մարդ իբրեւ Քրիստոնեայ կը չարչարուի, թող չամչնայ, հապա աս մասին թող Աստուծոյ փառք տայ:» (Ա. Պետրոս Դ. 12–14, 16) «Որովհետեւ կը վայելէր Անոր, որուն համար են ամէն բաները եւ անով եղած են ամէն բաները, շատ որդիներ փառքին մէջ մտցնելու ատենը՝ անոնց փրկութեան Առաջնորդը չարչարանքով կատարեալ ընել: Վասնզի ան որ կը սրբէ ու ան որ կը սրբուի, ամէնն ալ մէկէ մըն են. անոր համար նա ամօթ չի սեպեր եղբայրներ կոչել զանոնք:»— Եբր. Բ.10,11:

[493]Դարձեալ՝ Պօղոս Առաքեալ ցոյց կուտայ՝ թէ Քրիստոնեան չորտնջար հալածանքին ու տառապանքին համար. ոչ ալ նա Աստուծոյ հանդէպ կը տրտնջայ: Հապա անոր սրտի իրական զգացումը արտայայտուած է Առաքեալին խօսքերովը. «Մենք նեղութիւններուն մէջ կը պարծինք. ինչու որ գիտենք թէ նեղութիւնը համբերութիւն կը գործէ, եւ

համբերութիւնը՝ փորձառութիւն, ու փորձառութիւնը՝ յոյս. եւ յոյսը ամօթով չձգեր. ինչու որ Աստուծոյ սէրը մեր սրտերուն մէջը տարածուած է Հոգւոյն Սրբոյ ձեռքովը, որ մեզի տրուեցաւ:» (Հռովմայեցիս Ե. 3–5) Դարձեալ կ'ըսէ Առաքեալը. «Ես այնպէս կը դատեմ որ սա ժամանակիս չարչարանքները բան մը չեն գալու փառքին դովը, որ մեզի պիտի յայտնուի:»— Հռովմայեցիս Ը. 18:

[494]Ոչ մէկ ճշմարիտ Քրիստոնեայ ակնկալելու է թէ տառապանքէ կամ Տէրոջմէ թոյլատրուած սըրբապատժումէ զերծ պիտի մնայ, որովհետեւ ասոնք կ'ապացուցանեն թէ ինք Յիսուսի հետեւորդ մըն է, եւ Աստուծոյ որդի մը: Ասիկա մէկն է այն միջոցներէն՝ որով Տէրոջը հոգին կը վկայէ մեզի թէ մենք Իրենն ենք: (Եբրայեցիս ԺԲ. 2–11, Հռովմայեցիս Ը. 16,17) Քրիստոնեաներու այս տառապանքները զանազան դրդապատճառներէն կուգան: Քրիստոնեան կը տառապի սխալ հասկցուելուն համար: Անոր չարժառիթներուն սխալ մեկնութիւն կը տրուի: Նա երբեմն որպէս խռովարար կ'ամբաստանուի, որովհետեւ նա չփափաքիր աշխարհի ժողովուրդներուն հետեւ նա չփափաքիր աշխարհի ժողովուրդներուն հետ միանալով պատերազմի մասնակցիլ կեանքեր ոչնչացնելու համար. երբեմն նա կեղծ եղբայրներէ կը հալածուի, ու երբեմն ալ անոնցմէ՝ որոնք ոգեւ կը հալածուի, ու երբեմն ալ անոնցմէ՝ որոնք ոգեւ են: Բայց այս բոլոր տառապանքներուն նա համբերութեամբ եւ ուրախութեամբ կը տոկայ:

[495]Սբ. Պօղոս հաւանօրէն Քրիստոսի ոեւէ հետեւողի մը չափ կամ անկէ ալ աւելի տառապեցաւ: Նա նաւաբեկութեան, բանտարգելութեան ենթարկուեցաւ, կռնակին առնուազն երեք տասրեր անգամներ խարազանուեցաւ, նա քարկոծուեցաւ եւ քաղաքէն դուրս քաշուելով՝ հոն ձգուեցաւ իբրեւ մեռած. բայց առանց մխիթարելու այս բոլոր տառապանքները, նա գրեց. «Ինչու որ մեր վայրկենական թեթեւ նեղութիւնը առաւել քան զառաւել փառաց յաւիտենական գերազանցութիւն կը գործէ մեզի:

վանդի մենք երեւցած բաներուն չենք նայիր, հապա չերեւցածներուն։» (Բ. Կորնթացիս Դ. 17,18) Նա գալիք փառքին կը նայէր, ինչ որ ընելու են բոլոր Քրիստոնեաները— ոչ թէ քիչ մը փառաց, հապա առաւել քան զառաւել փառաց յաւիտենական գերազանցութեան։ Քրիստոնեային համար հրճուանք մըն է՝ այս փառքին նկատմամբ Աստուծոյ Խօսքին մէջ տրուած խոստումներուն վրայ խորհրդածել։

ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ

[496]Եկեղեցիին առջեւ դրուած մեծ խոստումը յաւիտենական կեանքն է— յաւիտեան Տէրոջը հետ ըլլալ։ Սբ. Պօղոս ասոնց ակնարկելով գրեց. «Աստուած ամէն մէկուն իր գործերուն փոխարէնը պիտի հատուցանէ. յաւիտենական կեանք անոնց՝ որ բարի գործքերու մէջ համբերութեամբ յարատեւելով՝ փառք ու պատիւ եւ անմահութիւն կը փնտռեն։» (Հռովմայեցիս Բ. 6,7) Նկատելու է թէ անոնք՝ որ այդ մեծ վարձատրութեան կ'սպասեն, համբերատար կերպով բարի գործքերու մէջ կը յարատեւեն. այսինքն թէ, անոնք դուարթօրէն կը տոկան բոլոր վտարանդութեանց, մինչեւնոյն ժամանակ յարատեւ Տէրոջը քայլերուն հետեւելով։ Ուրեմն քննենք այն համարներէն ոմանք, որոնք ցոյց կուտան Աստուծոյ թանկագին խոստումները այն փառքին եւ պատուին նկատմամբ՝ որոնք եկեղեցիին բաժինը պիտի ըլլան Աստուծոյ այս մեծ կարգադրութեամբը։

[497]Փառք բառը գործածուած է նկարագրելու համար Եհովայի ներկայութիւնը։ Ան կ'ակնարկէ Աստուծոյ անձնաւորութեան ու նկարագրին պայծառութեանը։ Փառքը Աստուծոյ սրբութեան հետ կ'ընկերակից։ (Եսայի Զ. 1–4) Մեր Տէրը Յիսուս «Աստուծոյ փառաց պայծառութիւնը» կոչուած է։ Նա նաեւ կոչուած է «Հօրը բուն պատկերը», ու մեզի ըսուած է թէ Նա Հօրը աջ կողմն է։ (Եբրայեցիս Ա. 3) Իր մարմնի 144,000 անդամները իր հետ դահին վրայ եւ Հօրը ներկայութեանը ըլլալով՝ փառաց

մէջ պիտի ըլլան։ (Յայտնութիւն Գ. 21) Անոնց վերելքից այս փառքը երկրի բոլոր փառաւոր բաներէն խիստ գերազանց պիտի ըլլայ, ուստի Սբ. Պօղոս պանիկա իբրեւ «առաւել քան զառաւել փառաց յաւիտենական գերազանցութիւն» կը կոչէ։ Եկեղեցիին անդամները իրենց զարդացման չրջանին երկրային կերպարանք կը կրեն։ Անոնք մարդկային անկատար էակներ են, անկատար մարմիններով եւ մտքերով։ Բայց անոնց այն խոստումը տրուած է թէ՝ «Ինչպէս որ հողեղէնին կերպարանքը հագեր ենք, երկնաւորին կերպարանքն ալ պիտի հագնինք։» — Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 49։

[498]Պենտեկոստէէն մինչեւ Տէրոջը երկրորդ գալուստը, այս սիրելի ու հաւատարիմ սուրբերը որոնք Քրիստոսով մեռան՝ քնացած եւ Անոր գալստեանը սպասած են. բայց ինչպէս որ Առաքեալը կ'ըսէ, անոնք առաջինը պիտի ըլլան ընդունելու մահուայ քունէն արթննալու պատիւը։ Ուստի մեր ըմբռնումն է թէ Տէր Յիսուսի երկրորդ յայտնութենէն քիչ վերջ, երկրի ժողովուրդներուն մէջ յառաջացող քաղաքական աղաղակի տեւողութեանը, Քրիստոսով մեռած այս սուրբերը յարուցուելով օդին մէջ Տէր Յիսուսի առջեւ ելած են, յաւիտեան Անոր հետ ըլլալու, ինչպէս Առաքեալը ըսած է։— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Դ. 16,17։

[499]Իսկ մնացեալ սուրբերը, որոնք մինչեւ Տէրոջը յայտնութիւնը չէին մեռած, եւ որոնք անկէ իվեր կը մեռնին ինչպէս ուրիշ մարդիկ կը մեռնին, իրենց փոփոխութիւնը վայրկենապէս կ'ստանան։ Անոնց յարութիւնը վայրկենական է, ինչպէս որ Սբ. Պօղոս որոշապէս կ'ըսէ. «Ահա ձեզի խորհուրդ մը կը պատմեմ. ամէնքս պիտի չննջենք, բայց ամէնքս ալ պիտի փոխուինք, յանկարծակի աչք գոցել բանալու մէջ՝ վերջին փողին հնչուելու առեն. որովհետեւ փողը պիտի հնչէ, ու մեռելները յարութիւն պիտի առնեն առանց ապականութեան, եւ մենք ալ պիտի

փոխուինք։» (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 51,52) Աստոնք Տէրոջմէ օրհնուածներն են, որովհետեւ անոնք մասնակից կ'ըլլան առաջին կամ գլխաւոր յարութեանը ու անկէ վերջ Քրիստոսի հետ կը թագաւորեն։ (Յայտնութիւն Ի. 6) Ուրեմն, այս խոստումները ցոյց կուտան որ անոնք յաւիտեան Տէր Յիսուսի հետ պիտի ըլլան վայելելով Եհովայի ներկայութիւնը. եւ հետեւաբար փառաց մէջ պիտի ըլլան։ Եհովա դարերէ իվեր պատրաստած է այս դասակարգը, նոր ստեղծագործութիւնը, «որ իր փառքին մեծութիւնը յայտնի ընէ ողորմութեան ամաններուն վրայ որոնք որ փառքի համար առաջուց պատրաստեց. այսինքն մեզ՝ որ կանչեց։»— Հռոմ. Թ. 23,24։

[500]Ազգի մը արքայական ընտանիքին համար սովորութիւն է այդ ազգին ամենաարնաւոր գոհարներուն տիրանալ։ Այս գոհարները թագաւորին ներկայութեանը կը պահուին, որպէսզի նա անոնցմով սքանչանայ։ Աստուծոյ Մարգարէն ակնարկելով անոնց որոնք նոր ստեղծագործութիւնը՝ եկեղեցին պիտի կազմեն, գրեց. «Անոնք իմս պիտի ըլլան, կ'ըսէ զօրաց Տէրը, այն օրը որ իմ սեպհական գոհարներս ժողվեմ. ու անոնց պիտի խնայեմ, ինչպէս որ մարդ մը կը խնայէ իր որդւոյն՝ որ իրեն կը ծառայէ։» (Մաղաքիա Գ. 17) Թէ Տէր Եհովան ասոնցմով պիտի սքանչանայ իրրեւ Իր փառաւոր ստեղծագործութեան գլուխ գործոցը՝ Մարգարէն ցոյց տըրուած է. «Եւ Տէրոջը ձեռքին մէջ վայելչութեան պսակ՝ ու քու Աստուծոյդ ձեռքին մէջ արքայական թագ պիտի ըլլաս»։— Եսայի ԿԲ. 3։

[501]Անոնք որ համբերութեամբ կը յարատեւեն բարիք գործելու մէջ՝ մինչեւ վերջը հաւատարմօրէն պայքարելով՝ այն թանկագին խոստումը ունին թէ Աստուծոյ տաճարին մէկ մասը պիտի կազմեն. որով Անոր ներկայութեանը պիտի ըլլան։ «Ան որ կը յաղթէ՝ անիկա իմ Աստուծոյս տաճարին մէջ սիւն մը պիտի ընեմ, ու ալ դուրս պիտի չելլէ. եւ անոր վրայ

իմ Աստուծոյս անունը պիտի գրեմ, ու իմ Աստուծոյս քաղաքին անունը, այսինքն նոր Երուսաղէմին, որ երկինքէն իմ Աստուծմէս կ'իջնէ, եւ իմ նոր անունս։»— Յայտնութիւնը Գ. 12։

[502]Երկրիս պայծառութիւնն ու փառքը արեգակին է, որ կը լուսաւորէ եւ կեանք կուտայ երկրային բաներուն։ Գիտնականները կ'ըսեն՝ թէ այս լոյսը պայթուցիկ կազերէ յառաջ կուգայ որոնք արեգակէն 5,000է 300,000 մղոն վեր կը բարձրանան։ Ատիկա է երկինէ հաստատութեան պայծառութիւնը. եւ Եհովայի ներկայութեան փառքը այս պայծառութեամբ պատկերացուած է, ինչպէս որ յայտնութեամբ պատկերացուած է Մարգարէէն. «Իմաստունները երկինէ հասուած է Մարգարէէն։ (Դանիէլ ԺԲ. 3) Իմաստունները անոնք են՝ որ ինքզինքնին տատուութեանը լոյսին պէս պիտի փայլին»։ Եհովային կամքը գիտնալու եւ զայն կատարելու համար կը նուիրեն։ Անոնք են արդարները, որոնք Քրիստոս Յիսուսի արժանիքովը արդարացած են, եւ Անոր կողմանէ կը հաւաքուին Իր ներկայութեան ժամանակաշրջանին։ Երբոր ասոնք Եհովայի փառաւոր ներկայութեանը բերուին, «այն ատեն արեւի պէս պիտի փայլին արդարները իրենց Հօրը թագաւորութեանը մէջ։»— Մատթէոս ԺԳ. 43։

[503]Յիսուս էր որ ըսաւ Իր աշակերտներուն. «Իմ Հօրս տունը չատ բնակարաններ կան, եթէ այսպէս չըլլար ես ձեզի պիտի ըսէի։ Հիմա կ'երթամ ու ձեզի տեղ կը պատրաստեմ,... որպէսզի ուր որ ես եմ՝ դուք ալ հոն ըլլաք։ (Յովհաննէս ԺԴ. 2,3) Արդ՝ հոս տրուած խոստումն է թէ եկեղեցիին համար մասնաւոր բնակարան մը պիտի պատրաստուի, եւ ասիկա Տէր Եհովայի փառաւոր ներկայութեանը պիտի ըլլայ։ Այս սուրբ կամ երկնային թագաւորական դասը, արքայական ընտանիքը՝ Սիոն կոչուած է, որուն համար Տէրոջը Մարգարէն գրեց։ «Տէրը Սիոնը ընտրեց, եւ զանիկա իրեն բնակութեան համար ուզեց։» (Սաղմոս ՃԼԲ. 13) Անոր գեղեցկու-

Թիւնը ու փառքին նկատմամբ Սաղմոսերգուն գրեց. «Սիօնէն՝ գեղեցկութեան կատարելութենէն Աստուած փայլեցաւ։» (Սաղմոս Ծ. 2) Եհովա նոր ըստեղծագործութեան մէջոցաւ պիտի փայլի երկրի բոլոր ընտանիքները օրհնելու համար։ Եհովայի ներկայութեանը եկեղեցին վայելելիք փառքը՝ անպատմելի հրճուանաց պատճառ պիտի ըլլայ. ինչու որ «Անոր ներկայութեանը լեցուն ուրախութիւն կայ, անոր աջ կողմը միշտ հաճութիւններ կան։»— Սաղմոս ԺԶ. 11։

[504]կրնանք վստահ ըլլալ՝ թէ Եհովայի փառաւոր ներկայութեանը ամէնն ալ Անոր բարեկամները պիտի ըլլան. եւ այդ դիրքին տիրանալու որպէս չարժառիթ՝ Անոր Մարգարէն գրեց. «Այն որ մաքուր սրտով կը սիրէ ու իր շրթունքներուն վրայ չնորհք ունի, թագաւորը որպէս իր բարեկամը պիտի ունենայ։» (Առակաց ԻԲ.11, Լիսբը Անգլիերէն թարգ.), ու կրնայ վստահ ըլլալ թէ յաւիտեան պիտի սիրուի։ Առակաց ԺԷ. 17։

[505]Պատիւ ըսելով յաչէտ Աստուծոյ կարգադրութեանը մէջ ճանչցուած դիրքի մը կ'ակնարկուի։ Աստուած գինքը երկրպագողներու մտքերուն մէջ միշտ պատուրուած է։ Փառաւորուած եկեղեցին՝ Քրիստոսի հարսի դիրքը պիտի գրաւէ, միշտ Անոր հետ ըլլալով. եւ քանի որ Ինք Հօրը աջ կողմն է, անոնցինն ալ խիստ պատուաւոր դիրք մը պիտի ըլլայ։ Ուրեմն, եկեղեցին մանաւոր պատիւը՝ տէր Յիսուսէ, փառաց Թագաւորին, փառաւոր հարսը կամ ընկերակիցը ըլլալն է։ Եկեղեցին Յիսուսի կողմանէ իբրեւ Իր կինը ճանչցուիլը կը պատկերացնէ անոր գերագոյն աստիճանի պատիւն ու փառքը։ Յիսուս ըսաւ. «Հայր՝ կ'ուզեմ որ...անոնք ալ իմ հետս ըլլան ուր որ ես եմ։»— Յովհաննէս ԺԷ. 24։

[506]Յիսուսի համար գրուած է թէ Նա «Հօրը բուն պատկերն է» (Եբրայեցիս Ա. 3). եւ թէ Նա եկեղեցին՝ մարմնոյ անդամներուն սիրական փեսան ու

բարեկամն է։ (Երգ Երգոց Ե. 16) Ներկայիս յայտնի չէ թէ եկեղեցին ինչ պիտի ըլլայ, բայց Սբ. Յովհաննէս կ'ըսէ թէ, «մենք գիտենք որ երբ անիկա յայտնուի, անոր պէս պիտի ըլլանք. վասնզի զանիկա պիտի տեսնենք՝ ինչպէս որ է։» (Ա. Յովհաննէս Գ. 2) Աստուած «զԱնիկա ամէն բանի ժառանգ դրաւ»։ (Եբրայեցիս Ա. 2) Աստուծոյ այս զաւակները, Քրիստոսի մարմնին անդամները, «Աստուծոյ ժառանգներ, եւ Քրիստոսի ժառանգակիցներ» են Անոր դիրքին բոլոր փառքովն ու պատուով։— Հռովմայեցիս Ը. 17։

[507]Երբ Եհովա Իսրայէլէն եւս առաւ իշխելու իրաւասութիւնը, Նա խոստացաւ զանիկա տալ անոր՝ որուն իրաւունքն էր, մեծ Մեսիային, Անոր գալստեանը ժամանակ։ (Եզեկիէլ ԻԱ. 27) Անոր մասին Աստուծոյ Մարգարէն գրեց. «Ու անոր իշխանութիւն պատիւ ու թագաւորութիւն տրուեցաւ, որ ամէն ժողովուրդները, ազգերը եւ լեզուները անոր ծառայութիւն ընեն. անոր իշխանութիւնը յաւիտենական իշխանութիւն է որ չանցնիր, ու թագաւորութիւնը չաւրուիր։ Եւ թագաւորութիւնը ու իշխանութիւնը, ու բոլոր երկինքին տակը եղող թագաւորութեանց մեծութիւնը բարձրելոյն սուրբերուն ժողովուրդին պիտի տրուի. անոր թագաւորութիւնը յաւիտենական թագաւորութիւն է, ու բոլոր իշխանները անոր պիտի ծառայեն ու պիտի հնազանդին։» (Դանիէլ է. 14,27) Յիսուս խոստացաւ իր աշակերտներուն թէ անոնք բաժնակից պիտի ըլլան Իր թագաւորութեանը, ըսելով, «Ես ձեզի թագաւորութիւն մը ուխտ կ'ընեմ, ինչպէս որ իմ Հայրս Ինծի թագաւորութիւն մը ուխտ ըրաւ. որ դուք Իմ սեղանէս ուտէք ու խմէք Իմ թագաւորութեանս մէջ, եւ աթոռներու վրայ նստիք՝ Իսրայէլի տասներկու ցեղերը դատելու։»— Ղուկաս ԻԲ. 29,30։

[508]Ինչպէս որ Յիսուս, փեսան, փառաց ու մեծ Թագաւորը պիտի ըլլայ աղջերուն վրայ տիրապե-

տելու համար, նոյնպէս ալ Իր մարմնի անդամները, հարսը, յաղթականները, խոստում ստացած են թէ Անոր հետ «ազգերուն վրայ իշխանութիւն» պիտի ունենան։— Յայտնութիւն Բ. 26։

[509]Հազարամեայ Թագաւորութեան՝ Քրիստոսի հարսը ոչ միայն իբրեւ Անոր ընկերակիցը՝ թագաւորութեան մէջ փառաւոր աստիճան մը պիտի ունենայ, հապա գալիք բոլոր դարերուն պատուաւոր դիրք մը պիտի ունենայ։ Սբ. Պօղոս կը գրէ թէ Աստուած «Անոր հետ մեզ յարոյց, ու Անոր հետ նստեցուց երկնաւորներուն մէջ Քրիստոս Յիսուսով, որ գալու դարերուն մէջ մեզի ցուցնէ Իր չնորհքին ղերազանց մեծութիւնը՝ Քրիստոս Յիսուսով։»— Եփեսացիս Բ. 6,7։

[510]Յիսուս աշխարհի վրայ եղած ատեն մարդոցմէ անարգուեցաւ ու մերժուեցաւ։ Նա մարդոցմէ անպատուրուեցաւ, եւ անկէ իվեր բոլորէն անպատուրուած է, բացի անոնցմէ, որոնք ճշմարտութեան դիտակցութեան եկած են։ Բայց, պիտի գայ ժամանակը, ինչպէս որ Առաքեալը կը յայտնէ, երբ «ամէն ծունկ պիտի ծռի, եւ ամէն լեզու խոստովանի թէ Յիսուս Քրիստոս Տէր է, Հօր Աստուծոյ փառացը համար։» (Փիլիպպեցիս Բ. 7–11) Անոր մարմնի անդամները, Աստուծոյ ճշմարտապէս նուիրուած որդիները, մեծ Ուսուցչին քայլերուն հետեւողները, մարդոցմէ անարգուած են, որպէս երկրի կեղտը հաշուըուած են, հալածուած ու բանտարկուած են, եւ անոնցմէ չատերն ալ սպաննուած. ու աշխարհը զանոնք չէ ճանչցեր, ինչպէս որ զԱնիկա ալ չճանչցաւ։ Բայց որոշեալ ժամանակին, ամէն անոնք որ մեր Տէրոջ փառաւոր Թագաւորութեանը մէջ կը ծընին՝ մարդոցմէ պիտի փառաւորուին, որովհետեւ մարդկութիւնը պիտի տեղեկանայ անոնց դիրքին, ինչպէս որ գրուած է. «Սիոնին համար պիտի ըսուի թէ այս մարդը ու այն մարդը հոն ծնաւ. եւ Բարձրեալը ինքը պիտի հաստատէ զանիկա։» (Սաղմոս

Զէ. 5,6) Այն ատեն ժողովուրդը պիտի հրճուի՝ որովհետեւ երկնաւոր Հօր հաճելի թուեցաւ խեղճ ու անկատար մարդոցմէ ընտրելու 144,000 անձինք, եւ Քրիստոս Յիսուսի միջոցաւ զանոնք կատարեալ ընելու։ Անիկա պատճառ պիտի ըլլայ որ երկրի ժողովուրդները պատուեն զանոնք, ինչպէս որ խոստացած է. «Քու անունդ հռչակել պիտի տամ ազգէ մինչեւ ազգ, անոր համար ժողովուրդները քեզ պիտի գովեն յաւիտեանս յաւիտենից։»— Սաղ. ՀԵ.17։

[511]Առաքեալը նաեւ կ'ըսէ թէ անմահութիւն կը փնտռեն։ Հոս այս բառը անապականութիւն կը նշանակէ. վիճակ մը՝ որ ենթակայ չէ մահուան։ Մեսիական դասը, գլուխը եւ մարմինը, ենթակայ պիտի չըլլայ փտումի, հիւանդութեան կամ մահուայ։ Մինչեւիսկ կատարեալ մարդ էակ մը՝ իր փիզիքական կենդանի պահելու համար անունդի կը կարօտի. բայց բարձրացուած եկեղեցին, Մեսիան, Քրիստոսը, ուեւէ ոյժ վերստանալու համար ոչ մէկ տեսակ անունդի պէտք պիտի ըզգայ, որովհետեւ անոնց զօրութիւնները պիտի չսպառին։ Աստնք իրենք իրենց մէջ այնքան առատ չափով կեանք պիտի ունենան, որ կրնան ուրիշին տալ, ու պիտի տան ալ, եւ նոյն ատեն պակասածին տեղը լեցնելու պէտքը պիտի չունենան։ Յիսուս Իրեն համար ըսաւ. «Ինչպէս որ Հայրը իր անձին մէջ կեանք ունի, անանկ ալ Որդիին տուաւ որ իր անձին մէջ կեանք ունենայ։»— Յովհաննէս Ե. 26, Դ. 14։

[512]Այս միեւնոյն խոստումը տրուած է անոնց՝ որոնք բաժնեկից կ'ըլլան Իր զոհաբերական մահին։ (Յովհաննէս Զ. 53,54) Աստնք այն խոստումը ունին թէ Աստուածային բնութեան հաղորդ պիտի ըլլան (Բ. Պետրոս Ա. 4), ու այսպէս զօրութիւն պիտի ունենան ուրիշներու կեանք տալու։ Տրուելիք մեծ մրցանակը յաւիտենական կեանք է. եւ անմահութիւնը յաւիտենական կենաց այն յատկութիւնն է՝ որ կարելի չէ ոչնչացնել։ Անոնց՝ որ Քրիստոսի մէ-

Լոցաւ Տէրոջը հետ հաշտուած են, Նա կ'ըսէ. «Մինչեւ ի մահ հաւատարիմ կեցիր, եւ ես քեզի պիտի տամ կենաց պսակը։» (Յայտնութիւն Բ. 10) Եւ դարձեալ կ'ըսէ Սբ. Յակոբոս. «Երանելի է այն մարդը որ փորձութեան կը համբերէ. ինչու որ եթէ փորձուելով ընտիր դտնուի, կենաց պսակը պիտի առնէ, որն որ Տէրը գինքը սիրողներուն խոստացաւ։»— Յակոբոս Ա. 12։

[513]*Երբոր մէկը յղացած է Քրիստոսի մարմնոյն մի անդամը ըլլալու, նա նոր յոյսեր, տեսիլքներ ու նոր ըղձանքներ կ'ունենայ։ Նա յառաջ կը նայի, ոչ թէ երկրի փառաւոր բաներուն, հապա Տէրոջը հետ ըլլալու եւ Տէրոջը սահմանած չափովը ծառայելու փառքին ու պատուին։ Նա կը մտաբերէ Սբ. Պօղոսի խօսքերը. «Ձեր կեանքը պահուած է Աստուծոյ քովը Քրիստոսի հետ։ Երբոր Քրիստոս՝ որ մեր կեանքն է՝ յայտնուի, ան ատեն դուք ալ անոր հետ փառքով պիտի յայտնուիք։»— Կողոսացիս Գ. 3,4։*

[514]*Դաւիթ՝ Եկեղեցին մէկ նախատիպը ըլլալով՝ մարգարէաբար գրեց Եկեղեցիին մասին, ու անոր խօսքերը լայն առումով մը Եկեղեցիին կը վերագրուին։ Նա արտայայտեց Քրիստոսի մարմնի անդամներուն սրտի բաղձանքը. «Տէրոջմէ մէկ բան խընդրած եմ, եւ որը պիտի փնտռեմ, որ կեանքիս բոլոր օրերը Տէրոջը տանը մէջ բնակիմ, Տէրոջը վայելչութիւնը տեսնելու ու անոր տաճարին մէջ գինքը խնդրելու համար։» (Սաղմոս ԻԷ. 4) Հոս նա Տէրոջը տանը մէջ բնակելու փառաւոր յոյսը ունի, ինչպէս նաեւ տեսնելու Անոր վայելչութիւնը ու Անոր մեծ ծրագրին նկատմամբ դիտութիւն ստանալու։*

[515]*Դարձեալ Դաւիթ կը ներկայացնէ Եկեղեցին իբր թէ Եհովայի առջեւ կեցած է, ու կը վայելէ այն փառքն ու պատիւը, որ պիտի պարգեւուի ամէն անոնց՝ որ բաժնեկից կ'ըլլան առաջին յարութեան։ Այս մասին նա բանաստեղծական գեղեցիկ ոճով գրեց. «Ո՛վ Տէր, քու զօրութեամբդ Թագաւորը պիտի*

ուրախանայ, ու քու փրկութեամբդ նա ո՛րչափ չատ պիտի ցնծայ։ Դուն անոր տուած ես սրտին փափաքը. ու չես արգիլած անոր շրթունքներուն խնդրանքը։ Սէլայ։ Վասնզի բարութեան օրհնութիւններով առնոր հասար. անոր գլուխը մաքուր ոսկիէ պսակ դրիր։ Քեզմէ կեանք խնդրեց, ու անոր երկայն օրերը տուիր յաւիտեանս յաւիտենից։ Անոր փառքը մեծ է քու փրկութիւնովդ. փառք ու վայելչութիւն դրիր անոր վրայ։ Վասնզի օրհնութիւնները անոր վրայ հաստատեցիր յաւիտեան. մեծ ուրախութեամբ ու-րախացուցիր զանիկա քու դէմքովդ։»— Սաղմոս ԻԱ. 1–6։

[516]*Ժողովուրդը որպիսի՛ հակադրութիւն մը պիտի դտնէ այն Քրիստոս Յիսուս մարդուն որ Հրեաներու նախատանաց ենթարկուեցաւ՝ ու փառաւորուած Քրիստոս Յիսուսի մէջեւ, որուն անձնական պայծառութիւնը կէսօրուան արեգակին պայծառութիւնէն դեր ի վեր է։ Ժողովուրդին մտքին մէջ մեծ տեղ մը պիտի բռնէ Յիսուս Քրիստոսի դիրքին պատիւն ու վսեմութիւնը՝ երբ բոլորն ալ Տէրը կը ճանչնան։ Որպիսի՛ հակադրութիւն խոնարհութեան եւ փառաց մարմնին միջեւ։ Մարմնի այս անդամները, ինչպէս որ Մարգարէն գեղեցիկ կերպով կ'արտայայտէ, «գուբէն փորուած եւ վէմէն կտրուած» էին։ (Եսայի ԾԱ. 1) Անոնք հետիոտն քալած են նեղ ճամբէն տառապելով Սատանային ու իր սերունդին ձեռքէն։ Սակայն՝ իրենց ուղեւորութեան ամբողջ շրջանին պատուական խոստումներ ունէին թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը, որոնցմէ մէկն է հետեւեալը. «Ահա՛ իմ ծառաս՝ որուն ձեռնտու պիտի ըլլամ, ու իմ ընտրածս՝ որուն իմ սիրտս հաւնեցաւ. իմ հոգիս անոր վրայ դրի. անիկա ազգերուն իրաւունք պիտի բերէ։»— Եսայի ԽԲ. 1։*

[517]*Աչխարհի տեսակէտէ՝ ասոնք հասարակ մարդոց նման կը մեռնին. սակայն անոնք իրապէս Իշխան Յիսուսի նման կ'իյնան։ (Սաղմոս ՁԲ. 7) Սբ. Պօ-*

զոս՝ Եկեղեցիին վարագոյրէն այս կողմի խոնարհութեան մասին խօսելով՝ ու զայն հանդերձեալ փառքին հետ բաղդատելով՝ կ'ըսէ. «Արեւին փառքը ուրիշ է, ու լուսնին փառքը ուրիշ, եւ աստղերուն փառքը ուրիշ. ու մէկ աստղը միւս աստղէն տարբեր է փառքով: Ասանկ ալ է մեռելոց յարութիւնը. ան ապականութիւնով կը սերմանուի, ու անապականութիւնով յարութիւն կ'առնէ: Անարդութիւնով կը սերմանուի, ու փառքով յարութիւն կ'առնէ. տկարութեամբ կը սերմանուի եւ զօրութեամբ յարութիւն կ'առնէ: Կը սերմանուի հոգեւոր մարմին, եւ յարութիւն կ'առնէ հոգեւոր մարմին:»— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 41–44:

[518]Մենք ներկայիս հասած ենք այն ժամանակին երբ մարմնի այս անդամներու փոփոխութիւնը վայրկենապէս տեղի կ'ունենայ: Մէկ վայրկեանի մէջ անոնք ապականութեամբ կը սերմանուին. յաջորդ վայրկեանին՝ անապականութեամբ յարութիւն կ'առնեն: Վայրկեան մը՝ անարդութեան մէջ՝ յաջորդին փառաց մէջ: Վայրկեան մը տկարութեան մէջ՝ յաջորդին զօրութեան մէջ: Երբոր Եկեղեցին լրացած ու բոլոր 144,000 անդամները Տէրոջը միացած են, «այն ատեն պիտի կատարուի այն խօսքը որ գրուած է, թէ Մահը յաղթութեան մէջ ընկղմեցաւ: Ո՞ր է ո՛վ մահ՝ քու խայթոցդ, ո՞ր է ո՛վ գերեզման՝ քու յաղթութիւնդ:» (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 54,55) Այն ատեն ահա այդ դասը կազմողներուն ամէնն ալ փառք, պատիւ, եւ անմահութիւն պիտի վայելեն:

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆՔ

[519]Ստոյգ է թէ պէտք է դայ ժամանակը՝ երբ Քրիստոսի մարմինը կազմողները, լրացուցած ըլլալով իրենց վարագոյրէն աս կողմի ընթացքը՝ երկնային փառաց անցած պիտի ըլլան. եւ քանի որ Տէրը խոստացած է թէ Իր երկրորդ ներկայութեան նպատակը Իր հարսը եղողները Իրեն հաւաքելն է, ուստի ակնկալելու ենք որ Եկեղեցիին փառաւորումը Տէրոջը երկրորդ ներկայութենէն՝ կարելի եղածին չափ կարճ ժամանակ վերջը տեղի ունենայ: Պօղոս Առաքեալի միտքը Եհովայի զօրութեամբը, Սբ. Հոգիովը լուսաւորուած էր. ու նա Մեսիայի գալիք Թագաւորութեանը նկատմամբ գրեց, նկարագրելով այն վիճակները որոնք անոր հաստատուելէն անմիջապէս առաջ պիտի գան:

[520]Սինայ Լերան առջեւ Եհովա Իսրայէլի ազգին հետ ուխտ մը ըրաւ, ու այս ուխտը ըրած ժամանակ Աստուած առաջնորդեց Մովսէսը որ ժողովուրդը դաստիարակէ քիչ առնէն տեղի ունենալիք անցքերուն համար պատրաստելու: Երբ Մովսէս լեռնէն վար իջաւ որ Իսրայէլի տայ Աստուծոյ պատգամը, մեծ ցնծումներ տեղի ունեցան: Որոտումներ եւ փայլատակումներ եղան, ու ծուխի թանձր ամպ մը պատած էր լեռը, եւ խիստ բարձրաձայն փող մը կը հնչէր, այնպէս որ բանակին մէջ գտնուող ժողովուրդը վախէն կը դողար, իսկ ամբողջ երկիրը մեծ ցնցումը՝ Մեսիայի Թագաւորութեան հաստատուելէն ու Գառնուկի հարսանիքէն ճիշդ առաջ: Սբ. Պօղոս այդ ժամանակին ակնարկելով կ'ըսէ. «Ինչո՞ւ որ դուք մօտեցած չէք չօշափելի լեռանը՝ որ կրակով կը վառէր, ու ոչ ալ մէգին եւ խաւարին ու մրրիկին, եւ փողին հնչուելուն, ու խօսքերուն ձայնին, որ անոնք լսողները աղաչեցին որ մէյ մըն ալ ան խօսքը չըսուի իրենց. ինչու որ չէին կրնար տակալ ան հրամանին, եւ թէ որ նոյնիսկ գազան մըն ալ լեռանը դպչէի՝ պիտի քարկոծուի. եւ այնպէս ահագին էր ան երեւոյթը՝ որ Մովսէս ըսաւ, սաստիկ կը վախնամ ու կը դողամ:»— Եբրայեցիս ԺԲ. 18–21:

[521]Ուրեմն մենք այս վիճակներուն հակատիպին իրականացում մը ակնկալելու ենք: Եւ այնպէս ալ կը գտնենք: Լեռները՝ որոնք (այլաբանօրէն ալ

խարհի թագաւորութիւնները կը նշանակէն) բռնկած են, ու մեծ մրրիկ մը կայ, նեղութիւն եւ խռովութիւն երկրի վրայ· ու ժամանակը այնքան սոսկալի է որ մարդոց սրտերը երկրի վրայ դալիք բաներու վախէն կը նուաղին: Այդ ժամանակուայ մասին խօսելով՝ եւ իր խօսքերը Եկեղեցիին ուղղելով՝ Սբ. Պօղոս գրեց· «Դուք Սիօն լերանը մօտեցեր էք՝ ու կենդանի Աստուծոյ քաղաքին՝ երկնաւոր Երուսաղէմին, եւ բիւրաւոր հրեշտակներուն, ու երկինքը գրուած անդրանիկներու հանդիսաւոր ժողովին եւ եկեղեցիին, ու Աստուծոյ՝ որ ամէնուն Դատաւորն է, եւ արդարոց հոգիներուն՝ որ կատարեալ եղած են, ու Յիսուսի՝ որ նոր ուխտին միջնորդն է, եւ սրսկուելու արեանը՝ որ Աբէլի արիւնէն աւելի լաւ կը խօսի:»— Եբրայեցիս ԺԲ. 22–24:

[522]Այսպէս՝ Սբ. Պօղոս կը պատկերացնէ համախմբումը անոնց՝ որոնք Մեսիայի Թագաւորութեան հոգեւոր մակարդակը կը կազմեն, այսինքն՝ Եկեղեցին, Գլուխը եւ մարմինը: Նա՝ ան կը նկարագրէ որպէս երկնային Երուսաղէմը:

[523]Որպէսզի երկրի ժողովուրդները եւ երկնքի արարածները կարենան միշտ յիշել այս մեծ օրուայ կարեւորութիւնը՝ որուն մէջ մենք ներկայիս կ'ապրինք՝ Աստուած Իր զօրութիւնն ու արդարութիւնը այս ազգերու հետ ունեցած իր վարուելակերպովը կ'արտայայտէ, եւ որոշեալ ժամանակին ժողովուրդը պիտի սորվի ու գնահատէ Աստուծոյ սէրը:

[524]Իրնչ սքանչելիօրէն հրաշալի ժամանակի մը մէջ կ'ապրինք ներկայիս: Զորս հազար տարիներ առաջ՝ առաջին մարդիկ դիտեցին այն ժամանակը երբ պիտի գար Աստուծոյ Թագաւորութիւնը, բայց անոնք չի կրցան ըմբռնել զայն: Երկնից հրեշտակներն ալ թոյլատրուած չէին դիտնալու: Այն հաւատարիմ մարդոցմէ շատերը նահատակուեցան արդարութեան սիրոյն: Եհովայի հոգիէն չարժուած՝ Թագաւորութեանը մասին գրեցին: Սաղմոսերգուն երգեր յօրինեց ու երգեց գալիք երանաւէտ օրը: Ամբողջ տասն եւ ինը դարեր Քրիստոնեաները քաշուըռտելով քալած են նեղ ճամբէն: Ու ներկայիս ճշմարտապէս կրնայ ըսուիլ, Տէրը ներկայ է· Տէրը կը թագաւորէ· երկնից Թագաւորութիւնը հասած է:

[525]Ի հարկէ՝ վարադոյրին այս կողմը գտնուող մարմնոյ անդամները ակնկալութեամբ կ'սպասեն իրենց փոխոխման, երբ մէկ կողմ պիտի դնեն այս մահկանացուն ու անմահութիւն պիտի հագնին, եւ պիտի վերանան՝ յաւիտեան Տէրոջը հետ ըլլալու, ու Անոր միջոցաւ մեծ Եհովային ներկայացուելու: Երբոր մարմնին բոլոր անդամները վարագոյրէն անդին անցած են, այն ատեն, Աստուծոյ որոշեալ ժամանակին, Տէր Յիսուսի կողմէ Եհովայի ներկայութեանը պիտի բերուին: Քանի որ մենք այսքան մօտ ենք այդ ժամանակին, ուրեմն պահ մը մեր մտքերուն մէջ ենթադրենք՝ թէ վարագոյրին անմիջապէս ետեւը կը կայնինք, եւ թէ՝ փառաւոր Թագաւորութեան առաջին նշոյլները կ'ստանանք:

[526]Ճշմարիտ Քրիստոնեան Թագաւորութեանը մէջ նախ որո՞ւ կ'ակնկալէ հանդիպիլ: Ի հարկէ նա այն պիսի մէկու մը պիտի նայի որը իր խոնարհութեան չրջանին մասնաւոր մէկ բարեկամը եղած է: Եթէ մէկը կ'ակնկալէ աշխարհային թագաւորի մը կամ վեհապետի մը ներկայացուիլ, եւ այդ պալատին մէջ ծանօթ մը կամ բարեկամ մը ունի, անիկա նախ պիտի փափաքի իր բարեկամին հետ խորհրդակցիլ ու այլեւայլ խրատներ եւ թելադրութիւններ առնել՝ վեհապետին առջեւ ներկայանալէ առաջ: Երկինք մտած ժամանակ, Քրիստոնեան կ'ակնկալէ տեսնել Տէր Յիսուսը, ու ի վերջոյ՝ երկնաւոր Հայրը, խոստումին համաձայն: Երբ Քրիստոնեան Եկեղեցիին տրուած թանկագին խոստումները կը քննէ, նա բազմաթիւ երաշխիքներ կը գտնէ, թէ իր երկրային պանդխտութեան տեւողութեանը աներեւոյթ բարեկամ մը ունեցած է, այսինքն՝ իր պահապան

հրեշտակը: Այսպիսիներուն մասին Սաղմոսերգուն գրեց. «Տէրոջը հրեշտակը իր բանակը անկէ վախցողներուն չորս կողմը կը դնէ, ու զանոնք կ'ազատէ:» (Սաղմոս ԼԴ. 7, Եբրայեցիս Ա. 14) Այս հրեշտակները անտարակոյս Եհովայի լրաբերներն են, որովհետեւ անոնց մասին Յիսուս ըսաւ. «Երկինքի մէջ անոնց հրեշտակները միշտ կը տեսնեն իմ Հօրս երեսը:»— Մատթէոս ԺԸ. 10:

527Անդրանիկներու Եկեղեցւոյ ընդհանուր ժողովքին պարագաներուն եւ անոնց մասին Սբ. Պօղոս նկարագրաբար կ'ըսէ. «Դուք եկած էք... բիւրաւոր հրեշտակներու խումբի մը:» Ասոնք անտարակոյս մաքուր, սիրելի եւ գեղեցիկ ըլլալու են կերպարանքով ու նկարագրով: Ասոնք են որ պահած են Քրիստոսի մարմնոյն իւրաքանչիւր անդամի արժանապատուութիւնը: (Մաղաքիա Գ. 16) Իրական հաճոյք մը պիտի ըլլայ այս թանկագին եւ գեղեցիկ արարածներու հետ ծանօթանալը, որոնք Քրիստոնեաներուն օգնականներ եղած են նեղ ճամբուն մէջ: Կըրնանք ակնկալել՝ որ անոնք Տէր Յիսուսի առջեւ դեռ նոր ներկայացողի մը պիտի օգնեն: Ուրեմն՝ անտրամաբանական չէ ակնկալել՝ թէ վարագոյրէն անդին, առաջին հանդիպողը Քրիստոնեային պատասան հրեշտակը պիտի ըլլայ:

528Յետոյ՝ Պօղոս Առաքեալ կը յիշէ «Անդրանիկներու Եկեղեցին»: Յիսուս Քրիստոս այս Եկեղեցիին գլուխն է, փառաց մեծ Թագաւորը: Արդարեւ մարմնի բոլոր անդամները կաթոգին պիտի փափաքին տեսնել մեր Հրաշալի Տէրը, որ Իր թանկագին արեամբը փրկեց մեզ: Նա ոչ միայն մեր Փրկիչը, Բարեխօսը եւ Աղատարարն է, հապա նաեւ մեր ամենասիրելի բարեկամը. ու ներկայիս հարսի եւ փեսայի միութիւնը բոլորովին պիտի իրականանայ: Որքան հոգեցունց պիտի ըլլայ այդ ժամանակը: Բարի գործերու մէջ երկայնմտութեամբ եւ համբերութեամբ յարատեւելով, Տէրոջը չնորհիւը եւ առջնորդութեամբը, իրենց փորձառութիւնները այս երջանիկ ժամանակուան համար կատարելագործած են գեղեցկացնելով մարմնի ամէն մէկ անդամները: «Այն ատեն Թագաւորը պիտի ցանկայ քու գեղեցկութեանդ, ինչու որ ան է քու տէրդ, ու անոր երկրպագութիւն ըրէ:» Այն ատեն հարսին իւրաքանչիւր անդամը պիտի Թոյլատրուի տեսնելու Յիսուսը ինչպէս որ է ու Անոր նման պիտի ըլլայ: Երջանիկ պիտի ըլլայ այդ ժամանակը: (Ա. Յովհաննէս Գ. 2) Այս Քրիստոնեաներէն իւրաքանչիւրը երկրի վրայ գոնէ ընկեր Քրիստոնեայ մը ունեցած ըլլալու էր: Անտարակոյս երկինք հասածին պէս՝ նա իր այս բարեկամը պիտի փնտռէ: Անշուշտ ամէն ոք պիտի փնտռէ հաւատարիմ առաքեալները որոնք գործածուեցան Տէրոջմէ՝ հաւատքի ընտանիքին հայթայթելու հոգեւոր կերակուրը: Ապա պիտի փնտռեն այնպիսիներ զորս Տէրը մասնաւորապէս գործածեց իբրեւ ուսուցիչներ, դաստիարակներ, ու եկեղեցւոյ ծառաներ, որոնք սիրալիր եւ բարի էին եւ ուրախութեամբ ծառայեցին զանազան անդամներու պէտքերուն:

529Կրնանք վստահ ըլլալ թէ հոն եղողներուն իւրաքանչիւրը կատարեալ պիտի ըլլայ սիրոյ մէջ, որովհետեւ Առաքեալը կ'ըսէ՝ թէ անոնք պարտին այսպէս ըլլալ: (Եփեսացիս Դ. 16, Կողոսացիս Գ. 14) Մենք թերեւս ակնկալենք հոն տեսնել այնպիսիներ որ մեր սիրոյն առարկան եղած են, բայց կարելի է թէ յուսախաբուինք երբ զանոնք հոն չտեսնենք. միայն այն Քրիստոնեաները պիտի տեսնուին երկինքի մէջ՝ որոնք իրենց եղբայրները մաքուր սրտով սիրած են, որոնց ամէնն ալ կրակոտ փորձութեանց բովէն անցած են, հրճուելով այն փորձառութիւններուն մէջ զորս Տէրը իրենց համար Թոյլատրեց: Աստուածային ընտանիքի իւրաքանչիւր անդամը գեղեցիկ պիտի ըլլայ, ինչու որ բոլորն ալ Տէրոջը պէս պիտի ըլլան: Ինչպէս որ աստղ մը ուրիշ աստղէ մը

փառքով կը տարբերի, նոյնպէս ալ այդ փառաւոր Թագաւորութեանը մէջ զանազան անդամները պիտի տարբերին: Բայց առիկա ի՛նչ հրաշալի հաւաքոյթ մը պիտի ըլլայ· 144,000 փառաւոր էակներ համախմբուած իրենց փառաւոր Գլուխին՝ Քրիստոս Յիսուսի հետ:

530Երբ բոլորն ալ Տէր Յիսուսի մխացած են, ըստ Սբ. Պօղոսի՝ այնպէս կը թուի թէ յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ Եկեղեցին պարգեւել խոստացուած փառքը, հարս դասակարգը Եհովայի աստուածային մեծ գահին առջեւ ներկայացնելով: Սբ. Յուդայ մեզի կը տեղեկացնէ թէ մեր Տէրը ոչ միայն մարմնին անդամները իյնալէ կը պահէ, հապա նաեւ մեծ ուրախութեամբ զանոնք իբրեւ անարատ՝ Եհովայի փառքին առջեւ պիտի ներկայացնէ:— Յուդայ 24:

531Հարսին ներկայացման օրը կը մօտենայ: Երեւակայութեամբ կը դիտենք հրեշտակաց անթիւ բազմութիւն մը Աստուծոյ գահին առջեւ համախմբուած, պատուոյ թիկնապահներ կազմելով: Երկնից մունետիկները յառաջ կուգան իրենց ոսկեղէն փողերովը, ծանուցանելով փեսային մօտենալը Իր հարսուը: Գերազանցօրէն քաղցր նուագը կը լեցնէ երկնային սրահները: Բոլորին աչքերը սեւեռած են յաղթող Հերոսին, Թագաւորաց Թագաւորին ու տէրերու Տէրին, մեծ փեսային՝ որ ներկայիս կը մօտենայ Իր հարսին 144,000 անդամներովը: Երկնից դօրքերը կ'երգեն, «Ալէլուիա, ինչու որ Ամենակալ Տէր Աստուածը Թագաւորեց: Ինդանք եւ ուրախանանք ու փառք տանք անոր, քանզի Գառնուկին հարսանիքը հասաւ, ու անոր կինը ինքզինքը պատրաստեց:»— Յայտնութիւն ԺԹ. 6,7:

532Լաւ է որ մենք հոս նկատի առնենք՝ ներկայիս փառաց մէջ մտնող Քրիստոսի հարսին հանդերձները: «Եւ իրեն տրուեցաւ որ մաքուր ու լուսափայլ բեհեզ հագնի:» (Յայտնութիւն ԺԹ. 8) «Թագաւորին դուստրը բոլորովին փառաւոր է ներսը, ոսկեթելով հիւսուած է իր հանդերձը: Նկարակերպուած հանդերձով պիտի բերուի Թագաւորին:» (Սաղմոս ԽԵ. 13,14) Այսպէս, խորհրդաբանական ոճով, Մարգարէն կը նկարագրէ անոր զմայլելի դեղեցկութիւնը՝ երբ անիկա անթերի կերպով Եհովայի փառաւոր ներկայութեանը կը բերուի: Անկարելի պիտի ըլլայ մարդկային լեզուով նկարագրել այդ տեսարանի մեծութիւնը եւ վսեմութիւնը: Երկնային Հօր անսասան սպիտակ գահին առջեւ՝ Հարսն ու փեսան մէկ պիտի ըլլան, ու Եկեղեցին փառքը պիտի ամբողջանայ: Հոն՝ Եհովայի ներկայութեանը, նա ուրախութեան լեցունութիւն եւ յաւիտենական հաճոյքներ պիտի վայելէ:

«Ո՛հ ի՛նչ մխիթարութիւն մը պիտի ըլլայ այդ,
Որու նմանը աչխարհ տեսած չէ բնաւ.
Երբ Հարսն ու փեսան կը միանան,
Մեծ սպիտակ գահին առջեւ:»

533Քրիստոսի փառաց անդամները Աստուծոյ ողորմութեան կոթողներ պիտի ըլլան, որովհետեւ այս կերպով պիտի ցուցադրուի Եհովայի զօրութիւնը ու սէրը, որ մարդոց մէջէն աննշան արարածներ առնելով՝ տիեզերքի ամենաբարձր դիրքին բարձրացուցեր է, որպէս Տէր Յիսուսի երկրորդը: Այն աստեն անիկա Եհովայի զօրութեանը մէջ պիտի առնուի ու Անոր ձեռքին մէջ իբրեւ փառաց պսակ մը պիտի ցուցադրուի, եւ Անկէ պիտի գործածուի իրականացնելու համար այն՝ զոր Նա աչխարհի սկիզբէն ծրագրած էր: Մեր երկնային փեսային որպէս փառաւորուած հարսը, փառքով եւ անմահութեամբ օժտուած, նա տէր պիտի ըլլայ յաւիտենական կեանքի՝ ինքնաբուղխ կեանքի, եւ իր փեսային հետ կեանք եւ օրհնութիւն պիտի մատակարարէ:

534Սբ. Յովհաննէս երկնային այս հրաշալի արքայական ընտանիքին մասին տեսիլք մը ունեցաւ, եւ այլաբանական լեզուով նա զայն կը նկարագրէ իբրեւ «Սուրբ քաղաքը, նոր Երուսաղէմը՝ որ երկինքէն Աստուծմէ կ'իջնէր:» (Յայտնութիւն ԻԱ.1–5) Նա այս-

պէս կը նկարագրէ Մեսիայի մօտեցող Թագաւորութիւնը: Տեսիլքին մէջ նա տեսաւ Յիսուսի հաւատարիմ հետեւորդները որոնք դէռ վարագոյրին այս կողմը կը գտնուին եւ հաւատքի աչքերով կը դիտեն այս երջանիկ ժամանակին մօտենալը. ու զանոնք կը նկարագրէ որպէս թէ «յաղթեցին զաղանին (բանսարկուի աչխարհային կազմակերպութիւնները), ու անոր պատկերին եւ անոր անուանը թըւոյն (որոնք բոլորովին հաւատարիմ են Տէրոջը, եւ որոնք) ապա կեղծ Յովնան վրայ կայներ էին, ու Աստուծոյ քընարները ունէին. եւ Աստուծոյ ծառային Մովսէսին երգը կ'երգէին (այն երգը զոր օրէնքը կ'ուսուցանէ, որը կանխապատկերացուց գալու բարի բաները), ու Գառնուկին երգը (մարգարէութեան յստակ կատարումը եւ Աստուծոյ ծրագրի քօղաղերծումը, ինչպէս որ ցոյց տրուած է Նոր Կտակարանին մէջ. անոնք կը նուագեն իրենց քնարներուն վրայ Եհովան փառաբանելով), ըսելով, «Մեծ ու զարմանալի են քու գործքերդ՝ ո՛վ Տէր Աստուած ամենակալ. արդար ու ճշմարիտ են քու ճամբաներդ՝ ովվ Թագաւոր սրբոց:»— Յայտնութիւն ԺԵ. 2,3:

Բացատրէ «եկեղեցի» բառը: Պ. 468:
Ի՞նչէ կը բաղկանայ Քրիստոսի եկեղեցին: Պ. 468:
Ուրիշ ի՞նչ անուն տրուած է եկեղեցին կազմողներուն: Պ. 468:
Ի՞նչ կը նշանակեն «Նոր արարած» եւ «Նոր ստեղծագործութիւն» ասացուածքները: Պ. 468:
Ի՞նչպէս կ'որոշուի բնութիւնը: Պ. 468:
Ո՞վ նախապատիւ է Աստուածային ծրագրի մէջ: Սբ. Գրքէն փաստ տուր: Պ. 468:
Ե՞րբ սկսաւ նոր ստեղծագործութիւնը: Պ. 469:
Նա ի՞նչպէս կատարեալ եղաւ իբրեւ նոր արարած: Պ. 469:
Իր մկրտութեան ժամանակէն սկսեալ Յիսուսի ո՞վ հակառակեցաւ: Պ. 470:
Ի՞նչէ կը բաղկանայ օձին սերունդը: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 470:
Յիսուս ո՞րքան տառապեցաւ Սատանային ու անոր ներկայացուցիչներուն ձեռքով: Պ. 471:

Սբ. Գրոց ո՞ր համարները ցոյց կուտան թէ մարմնի անդամները Անոր քայլերուն հետեւելու են: Պ. 471:
Աստուած կանխասահմանե՞ց կամ նախատնօրինե՞ց նոր ըստեղծագործութիւն մը: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 472:
Ի՞նչ կը նշանակէ Եփեսացւոց Ա. 4-9ին մէջ գործածուած «աչխարհ» բառը: Պ. 473:
Աստուած նախատնօրինե՞ց կամ ընտրե՞ց այն անհատները որոնք եկեղեցին պիտի կազմեն: Կամ թէ ի՞նչ կը նշանակէ Անոր կանխագիտութիւնը: Պ. 478:
Ե՞րբ էր Պենտեկոստէի օրը: Պ. 474:
Յիսուս ի՞նչ ըսաւ կանչուածներու եւ ընտրուածներու թիւին մասին: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 474:
Ո՞վ էր Աբեթարանը ընդունող առաջին հեթանոսը: Ցիչէ Սբ. Գրոց պատմութիւնը: Պ. 474:
Անկէ վերջ կոչը որո՞ տրուեցաւ: Պ. 474:
Իմաստուններէն, զօրաւորներէն եւ ազնուականներէն ի՞նչ համեմատութեամբ կանչուած եւ պատասխանած են Աստուծոյ կոչին: Պ. 476:
Այս կոչը ի՞նչպիսի տպաւորութիւն ձգած է խոնարհամիտ ներուն վրայ: Պ. 476:
Ինչու՞ համար եկեղեցին կրնայ Աստուծոյ դուստրը կոչուիլ: Պ. 478:
Ի՞նչ կարելի է ըսել մահուան անկողնի խոստովանութեանց համար: Պ. 479:
Քրիստոնեայ ըլլալու համար ընելիք առաջին բանը ի՞նչ է: Պ. 479:
Ի՞նչ կը նշանակէ դարձի գալը: Պ. 479:
Դարձի գալէ վերջ, ուրիշ ի՞նչ բաներ տեղի կ'ունենան մէկը նոր արարած ըլլալէ առաջ: 479:
Ինչու՞ համար կարեւոր է նոր արարածի մը համար մկրտուիլ եւ փորձառութեանց բովէն անցնիլ: Պ. 480:
Քրիստոնեային տառապանքները ե՞րբ աւելի մեծ են, առաջին անգամ Տէրը ճանչցած ժամանա՞կ՝ թէ ուշ վերջէն: Պ. 483:
Ծանր պատկերով մը ներկայացուր եկեղեցիին զարգացումը, գայն Սբ. Գրոց վկայութեամբ ապացուցանելով: Պ. 484:
Սբ. Գրքէն փաստէ թէ Քրիստոսի հետ տառապիլը առանձնաշնորհ մըն է: Պ. 485:
Քրիստոնեան ի՞նչ ընելու է իր կոչումը եւ ընտրութիւնը ապահովելու համար: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 487:
Նա ի՞նչ զէնքերով կը պայքարի: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 488:
Ի՞նչ յոյս կը զօրացնէ զինքը պայքարին մէջ: Պ. 488:
Ի՞նչէ էր Մարգարէից տառապանքին նպատակը: Պ. 490:
Ճշմարիտ Քրիստոնեան կ'ակնկալէ՞ առանց տառապանքի ըլլալ: Պ. 494:
Քրիստոսի հետեւորդներուն մէջ ո՞վ էր ամենէն շատ տառապողներէն մէկը: Պ. 495:

Ի՞նչ կը նշանակէ Սբ. Գրոց մէջ գործածուած «փառք» բառը: Սբ. Գրքէն փաստ բեր: Պ. 497:
Աստուծոյ փառաց նկատմամբ Քհսուսի մասին ի՞նչ ակնարկութիւն եղած է: Պ. 497:
Ի՞նչ էր Պենտեկոստէին մինչեւ Քրիստոսի երկրորդ գալուստը մեռնող հաւատարիմ սուրբերու վիճակը: Պ. 498:
Ինչու՞ համար Եհովա նոր ստեղծագործութեան պատրաստութեանը համար՝ երկար դարեր յատկացուցած է: Պ. 499:
Արեւը ի՞նչպէս փառք կը պատկերացնէ: Սբ. Գրքէն փաստ տուր: Պ. 502:
Ի՞նչպէս դրեց Մարդարէն Սիոնի դեղեցկութեանը մասին: Պ. 503:
Ի՞նչ կը նշանակէ Սբ. Գրոց մէջ «պատիւ» ասացուածքը: Պ. 505:
Սեղեկիայի տապալման ժամանակ Եհովա որու՞ խոստացաւ աշխարհի իշխանութիւնը եւ ահրապետութիւնը: Պ. 507:
Աշխարհը պիտի դիտնա՞յ թէ ո՛վ երբեւ անդամ ծնած է փառաւորուած եկեղեցին: Սբ. Գրքէն փաստ տուր: Պ. 510:
Բացատրէ անմահութիւնը: Պ. 511:
Ի՞նչ կը նշանակէ «կենաց պսակը»: Պ. 512:
Աշխարհի տեսակէտէ ի՞նչպէս կը մեռնին եկեղեցւոյ անդամները: Պ. 517:
Եհովայի տեսակէտէ ի՞նչպէս կը մեռնին անոնք: Սբ. Գրքէն փաստ տուր: Պ. 517:
Ե՞րբ կրնանք բանաւորապէս ակնկալել եկեղեցիին փառաւորումը: Պ. 519:
Ի՞նչ կը խորհրդապատկերացնէ լեռը, ու ի՞նչ տեսակէտէ կրնանք ըսել թէ ներկայ վիճակները Սինա Լերան չարժումովը կանխապատկերացուած էին: Պ. 521:
Մարդարէները ըմբռնեցի՞ն թէ ինչ պիտի պատահի ներկայ ժամանակուայ մէջ: Պ. 524:
Քրիստոնեան երկնից Թագաւորութեանը մէջ նախ եւ առաջ որու՞ կ'ակնկալէ հանդիպիլ: Պ. 526:
Ո՞վ պիտի ըլլայ յաջորդը որուն պիտի ակնկալէ հանդիպիլ Քրիստոնեան փառաց մէջ: Պ. 528:
Ինչու՞ համար փառաց Թագաւորը պիտի փափաքի Թագաւորութեանը մէջ դիմաւորելու իր մարմնոյ անդամները: Պ. 528:
Հարսը Եհովայի առջեւ ներկայացնելու պատիւը որու՞ վերապահուած է: Պ. 530:
Հարսին՝ փեսային հետ Եհովայի դահին առջեւ ներկայացնալուն Սբ. Գրոց պատկեր մը տուր: Պ. 531:
Այդ ամուսնութիւնը ի՞նչպէս կրնայ բաղդատուիլ աշխարհային ամուսնութիւններու հետ: Պ. 532:
Ինչու՞ Քրիստոսի Մարմնի անդամները Աստուծոյ չնորհաց կոթող մը պիտի ըլլան: Պ. 533:
Տեսիլքին մէջ՝ Սբ. Յովհաննէս ի՞նչպէս նկարագրեց վարդապետին այս կողմը գտնուող եկեղեցւոյ դասակարգը՝ որոնք Աստուծոյ քնարը կը գործածէին: Պ. 534:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Կար 10.— ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՆԱՐԻՆ վերահաստատութեան լարը երկիրը ուրախալի երգով պիտի լեցնէ: Թէեւ Սամուէլէն մինչեւ Յովհաննէս Մկրտիչ՝ իւրաքանչիւր մարգարէ խօսեցաւ գալիք վերահաստատութեան մասին, բայց քնարի տասներորդ լարով ներկայացուած այս աքանչելի վարդապետութիւնը երկար ժամանակ կորսուած էր չատերու տեսութենէն, որոնք ինքզինքին Քրիստոնեայ կը կոչէին, ինչպէս որ էր նաեւ Աբրահամական խոստումի վարդապետութիւնը: Ուստի Հրեաներու կողմանէ երբեմնի գործածուած ուժը լարերէ քնարը կը ներկայացնէ Աստուծոյ քնարը՝ որմէ կը պակսին Աբրահամական խոստումը եւ վերահաստատութիւնը պատկերացնող լարերը: Ներկայիս այս լարերը կամ վարդապետութիւնները գտնուած ու գնահատուած են Աստուծոյ ժողովուրդէն. եւ լիովին լարուած քնարը անբացատրելիօրէն քաղցր նուագ մը կ'արտադրէ:

536 Վերահաստատութիւնը կը նշանակէ կորսուած բանը վերահաստատել: Առաջին մարդը՝ Ադամ կատարեալ ստեղծուած էր, Աստուծոյ պատկերովը ու նմանութիւնովը, զօրութիւն եւ իշխանութիւն ունենալով երկիրը մարդկային սերունդով լեցնելու ու կառավարելու աշխարհը իբրեւ իր կայսրութիւնը: Իր մեղքին պատճառաւ, նա իր վրայ բերաւ Աստուածային արդարութեան պատիժը. եւ մահուան դատապարտուած ըլլալով՝ նա եւ իր սերունդը կոր-

անցուցին կեանքի իրաւունքը: Ադամ մարդկային եւ ոչ թէ հողեւոր էակ մը ստեղծուած էր: «Առաջին մարդը երկրէն է, հողեղէն:» (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 47) Աստուած մարդուն համար ստեղծեց աշխարհը: «Աստուած...չինեց երկիրը, ու անոր վրայ ստեղծեց մարդը. նա զանիկա հաստատեց, զանիկա պարապ տեղը չստեղծեց, հապա բնակութեան համար կազմեց:» (Եսայի ԽԵ. 12,18) Սբ. Գիրքը վերջ ի վերջոյ կ'ապացուցանէ թէ Աստուծոյ սկզբնական նպատակն էր, որ մարդը երկրի վրայ յաւիտենական տուն մը ունենար որքան ատեն որ հնազանդ ըլլար Աստուածային օրինաց: Մարդը իր անհնազանդութեան պատճառով կորնցուց երկրի վրայ ապրելու իր իրաւունքը, իսկ Քրիստոս կատարեալ մարդը, Իր մեծ զոհաբերութեամբը մարդուն համար գնած ըլլալով այս իրաւունքը, գալու է ժամանակ մը երբ մարդուն պիտի վերադարձուի այն՝ ինչ որ կորնցուցած էր:

[537]Սբ. Գրոց աչքառու ուսուցիչներէն ոմանք կ'ուրանան վերահաստատութեան վարդապետութիւնը: Ուրեմն նկատի առնենք, թէ այս վարդապետութեան հիմնալով՝ ուրիշ ի՛նչ վարդապետութիւններ ալ հիմնելու ենթակայ են: Եթէ մարդը իր սկզբնական վիճակին մէջ պիտի չվերահաստատուի, ուրեմն խոստովանելու է թէ մարդուն արարչագործութիւնը ձախողանք մը եղած է ու է: Ոչ միայն մարդուն ստեղծագործութիւնը՝ հապա նաեւ բուն այն նպատակը որուն համար Աստուած ստեղծեց երկիրը, պէտք է ջուրը հիմնայ: Ուրեմն ասիկա պիտի նշանակէ՝ թէ Անոր խօսքը չէ իրականացուցած ու պիտի չիրականացնէ Իր ըսածը: Բայց Աստուած ամէնահմաստուն ըլլալով, ու անսահման զօրութիւն ունենալով, Իր նպատակները չեն կրնար վրիպիլ: Եթէ կը հաւատանք Աստուածաշունչին, պարտ ենք նաեւ հաւատալ վերահաստատութեան վարդապետութեան: Եհովա ըսած է. «Իմ բերնէս ելած խօսքը...

ինծի պարապ պիտի չդառնայ, հապա իմ կամքս պիտի կատարէ ու յաջողութեամբ ի գործ գնէ այն բանը՝ որուն համար զանիկա դրկեցի:»–Եսա. ԾԵ.11:

[538]Եթէ մարդը իր սկզբնական վիճակին մէջ պիտի չվերահաստատուի եւ ոչ ալ այսպէս վերահաստատուելու պատեհութիւն մը պիտի ունենայ, այն ատեն Ադամի դէմ յայտնուած Աստուծոյ արդարութիւնը պարզապէս այն կը նշանակէր թէ՝ Աստուած Ինքնին կը կործանէր իր ձեռագործը, խոստովանելով թէ անկարող էր ու է երկիրը մարդկային կատարեալ սերունդով մը լեցնելու: Եթէ մենք կը հաւատանք Իր ամենակարողութեանը, պարտինք նաեւ հաւատալու թէ Նա պիտի իրագործէ Իր ծրագիրը: Մարդը դատապարտած ատեն Աստուած խոստացած է թէ մեծ թշնամին վերջ ի վերջոյ պիտի ոչնչացուի. ասիկա իբր ճշմարտութիւն ընդունելով, կրնանք անոր վրայ հիմնել այն յոյսը՝ թէ ապագային աւելի լաւ ժամանակ մը պիտի գայ հառաչող մարդկութեան համար:

[539]Եթէ մարդկութիւնը պիտի չվերահաստատուի իր սկզբնական կատարելութեանը մէջ, ուրեմն Աստուծոյ Աբրահամի ըրած խոստումը անիմաստ բան մըն է ու պէտք է որ ի դերեւ ելլէ. որովհետեւ այդ խոստումին սկզբնական նպատակն է օրհնել երկրի բոլոր ազգերը. եւ այդ օրհնութիւնը կեանք է: (Ծննդոց ԺԲ. 3, ԻԲ. 18, ԻԶ.14, Հռովմայեցիս Զ.23). Եհովա ոչ միայն Աբրահամի ըրաւ այս խոստումը, հապա Նա այդ խոստումը Իր երդումովը հաստատեց, ու այս երկու բաներովը (Իր խօսքն ու Իր երդումը, որոնց երկուքն ալ անփոփոխելի են) անկարելի է որ խոստումը ի դերեւ ելլէ. հապա որոշեալ ժամանակին ան պէտք է իրականանայ:— Եբրայեցիս Զ. 17,18:

[540]Ամէն կասկածէ վեր, Սբ. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ Քրիստոս՝ որ Իր նախամարդկային գոյութեանը մէջ Լոկոս էր, ձգեց երկնային պալատները, Իր

կեանքը հոգեղէնէն մարդկային մակարդակի վրա-
խանձուած ըլլալով, Իր վրայ առաւ մարդու մը բը-
նութիւնը եւ կերպարանքը, պարզապէս մարդկու-
թիւնը իր մեղքերէն փրկելու նպատակաւ: (Մատ-
թէոս Ա. 21) Նա եկաւ որպէսզի մարդը կեանք ու-
նենայ: (Յովհաննէս Ժ. 10) Նա եկաւ ու Իր կեանքը
փրկանք տուաւ, որպէսզի ուրիշներ ապրին: (Մատ-
թէոս Ի. 28) Նա հարուստ էր բայց մեր սիրուն հա-
մար աղքատացաւ, որպէսզի Իր աղքատութեամբը
մենք հարստանանք: (Բ. Կորնթացիս Ը. 9) Անոր
իբր մարդ ծնած առեն, երկնից հրեշտակները մեծ
ուրախութեան աւետիսներ տուին, որոնք բոլոր ժո-
ղովուրդին պիտի ըլլան. որովհետեւ Իր ծննդեանը
նպատակն էր փրկել մարդկութիւնը ու անոնց վերա-
դարձնել կորսուածը (Ղուկաս Բ. 9–11) Եթէ մարդը
իր սկզբնական վիճակին մէջ պիտի չվերահաստատ-
ուի, ուրեմն Աստուծոյ Իր սիրական Որդին աշխարհ
ղրկելու այս բոլոր նպատակները պարտ են ի դերեւ
ելլել: Բայց դիտենք որ Աստուծոյ խօսքը չկրնար
ի դերեւ ելլել:

541 Կատարեալ մարդը՝ Ադամն էր որ մեղանչեց ու
իր մեղքի պատճառաւ կորսնցուցած էր կենաց իրա-
ւունքը եւ մարդկային կատարեալ կենաց ընկերակ-
ցող օրհնութիւնները: Այդ դատապարտութեան
դոհացում տալու եւ մարդկութիւնը ազատելու մի-
ակ միջոցը այն էր որ՝ անոր ուրիշ կատարեալ
մարդկային կեանք մը տրուէր: Այդ մարդկային
կատարեալ կեանքը միւսին իբր փոխարէն տրուիլը՝
Սբ. Գրոց մէջ փրկանքի զոհաբերութիւն կոչուած է:
Աստուած մասնաւոր խոստում մը ըրաւ թէ մարդը
պիտի փրկէ դերեզմանի զօրութենէն, թէ զայն ա-
զատէ մահուընէ: (Ովսեայ ԺԳ. 14) Այս խոստումին
իբրեւ երաշխիք, Իր Յօսքը կը յայտնէ թէ «Յիսուս,
Աստուծոյ ողորմութեամբը, ամէն մարդու համար
մահ ճաշակեց»: (Եբրայեցիս Բ. 9) «Մէկ Աստուած
մը կայ, եւ մէկ ալ միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդոց

միջեւ, Քրիստոս Յիսուս մարդը, որ Ինքզինքը ա-
մէնուն տեղը փրկանք մը տուաւ, իր առենին վկա-
յութիւն ըլլալու:»— Ա. Տիմոթէոս Բ. 5,6:

542 Ուրեմն, եթէ մարդկութիւնը հայր Ադամի ե-
դեմի պարտէզին մէջ վայելած կատարեալ վիճակին
մէջ վերահաստատուելու լիակատար պատեհու-
թիւն մը պիտի չունենայ, այն առեն Եհովայի
այս բոլոր խոստումները անիմաստ բաներ են ու
պարտ են ի դերեւ ելլել: Եթէ անոնք ի դերեւ ելլեն,
պիտի ապացուցանեն թէ Աստուած ամենազօր չէ:
Ան նաեւ պիտի ապացուցանէ թէ Անոր խոստումները
վստահելի չեն. մինչդեռ Սբ. Գիրքը կը յայտնէ.
«Աստուծոյ բոլոր խոստումները, ինչ որ ալ ըլլայ
անոնց թիւը, Իրմով ունին իրենց վաւերացումը. եւ
ասոր պատճառաւ Անոր միջոցաւ նաեւ մեր «Ամէնը»
կը ճանչնայ անոնց ճշմարտութիւնը ու մեր հաւատ-
քին միջոցաւ կը մեծարէ Աստուծոյ փառքը: Բայց
Այն որ մեզ՝ ինչպէս նաեւ ձեզ Օծեալին միութեանը
միջոցաւ կը հաստատէ, եւ օծած է մեզ, Աստուած
է, եւ որը նաեւ կնքած է մեզ, ու Իր հոգին մեր սըր-
տերուն մէջ դրած է որպէս երաշխիք եւ նախաճա-
շակ ապագայ օրհնութեան:»— Բ. Կորնթացիս Ա.
20–22, Ուէյմըթ-ի Անգլ. Թարգմ.:

543 Յիսուս մահուընէ յարութիւն առնելով երկինք
վերացաւ: Անոր յարութեան իրողութիւնը երաշխիք
մըն է թէ ամէն մարդ կենաց պատեհութիւն մը պիտի
ունենայ: Եթէ մարդկային սերունդը յարութիւն
պիտի չառնէ, ուրեմն Յիսուսի յարութիւնը եւ ու-
րիշներու մահուընէ զարթնումը անիմաստ ու ան-
նպատակ բաներ են: Եթէ կը հաւատանք Սբ. Գրոց,
պարտ ենք նաեւ հաւատալ վերահաստատութեան
ուսուցման, որովհետեւ «Աստուած օր մը սահմանեց
որուն մէջ աշխարհ արդարութեամբ պիտի դատէ ան
մարդուն ձեռքովը, որն որ որոշեց, ու ամենուն ե-
րաշխիք տուած է՝ զԱնիկա մեռելներէն յարուցա-
նելով:» (Գործք Առաքելոց ԺԷ. 31) Եթէ չենք ըն-

դունէր մարդկութեան վերահաստատութեան վարդապետութիւնը, ուրեմն պարտինք անտեսել Առաքեալին վճռական խօսքերը, որը գրեց. «Բայց հիմա Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն առած է ննջեցելոց առջի պտուղը: Քանզի որովհետեւ՝ մարդով եղաւ մահը, մարդով ալ մեռելոց յարութիւնը: Վասնզի ինչպէս որ Ադամով ամէնը կը մեռնին, անանկ ալ Քրիստոսով ամէնը կենդանի պիտի ըլլան: Բայց ամէն մէկը իր կարգովը, առջի պտուղը Քրիստոս վերջէն Քրիստոսինները՝ իր գալուստեանը. անկէ վերջ կուգայ վախճանը, երբոր թագաւորութիւնը պիտի տայ Աստուծոյ ու Հօրը ձեռքը, երբոր խափանէ ամէն իշխանութիւնը, եւ ամէն պետութիւնը ու զօրութիւնը: Ինչու որ անոր պէտք է թագաւորութիւն ընել, մինչեւ որ բոլոր թշնամիները իր ոտքերուն տակը դնէ: Վերջին թշնամին որ պիտի խափանի, մահն է:»— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 20–26:

[544]«Յարուցեալը» Քրիստոսն է, օծուած գաւակարդը— Ցիսուս՝ գլուխը եւ Իր մարմնի անդամները— որոնք Սբ. Գրոց մէջ խոստումին համաձայն Աբրահամի սերունդը կոչուած են: (Կողոսացիս Ա. 26,27) Եհովայի կրկին ու կրկին ծանուցած նպատակն է՝ թէ այս սերունդին միջոցաւ պիտի օրհնուին երկրի բոլոր ազգերը: (Գաղատացիս Գ. 8,16,27,29) Եհովա խոստումի սերունդին զարգացմանը համար չատ ժամանակ եւ չանք նուիրած է: Ուրեմն եթէ մարդկութիւնը լիովին վերահաստատուելու պատեհութիւն պիտի չունենայ, այնատեն Աբրահամի սերունդի զարգացմանը համար գործածուած ժամանակը եւ չանքը վատնում մը պիտի ըլլայ, ու այս սերունդին միջոցաւ գալիք խոստումը անիմաստ եւ պարապ: Եթէ մենք կը հաւատանք վերոյիշեալ Սբ. Գրոց համարներուն, թէ Աստուծոյ խօսքը չի կրնար իրեն պարապ վերադառնալ, այն ատեն պէտք է դիտնանք թէ Իր նպատակները չեն կրնար ի դերեւ ելլել:

[545]Տէր Ցիսուս գնաց տեղ մը պատրաստելու Իր հարսին, Եկեղեցիին համար, որը Աբրահամի սերունդն է եւ որուն միջոցաւ պէտք է գայ մարդկութեան խոստացեալ օրհնութիւնը: Նա խոստացաւ վերադառնալ ու Իրեն ընդունիլ Իր հարսը: Նա դարձեալ եկած է, ինչպէս որ հեղինակութեանս մէջ յիշուած Սբ. Գրոց փաստերը յստակ եւ վճռականօրէն ցոյց կուտան: Եթէ մարդը պատեհութիւն պիտի չունենայ վերահաստատուելու այն վիճակին մէջ ուր Ադամ կը գտնուէր մեղանչելէն առաջ, ուրեմն Տէրոջը երկրորդ գալստեան գլխաւոր նպատակներէն մէկը պէտք է չուրը իյնայ: Թէ Անոր երկրորդ գալուստին գլխաւոր նպատակներէն մին մարդկութեան վերահաստատութիւնն է, որուշ կերպով յայտնուած է ներչնչեալ վկայէն. «Աստուած... առաջուց ձեղի քարոզուած Ցիսուս Քրիստոսը պիտի ղրկէ, որ նախկին պէտք է որ երկինքը ընդունի (պահէ, բռնէ) մինչեւ ան ատենները՝ որ ամէն բաները վերահաստատուին (վերականդնին), որոնց համար Աստուած սկիզբէն իվեր Իր սուրբ Մարգարէներուն բերնովը խօսած է: Մովսէս մեր հայրերուն ըսաւ թէ ձեր Տէր Աստուածը ձեր եղբայրներէն ինձի պէս Մարգարէ մը պիտի հանէ ձեզի, անոր մտիկ ըրէք՝ ամէն ինչ որ ձեզի խօսի: Եւ պիտի ըլլայ թէ ամէն հոգիները որ ան Մարգարէին մտիկ չընեն, ժողովուրդին մէջէն պիտի կորսուին: Ու բոլոր մարգարէները որ Սամուէլէն իվեր խօսեցան, այս օրերուս համար նախաձայնեցին:»— Գործք Առաքելոց Գ. 20–24, Տես Անգլ. թարգ.:

[546]Ներչնչեալ Առաքեալին այս վճռական ճշմարտութեան վրայ աւելցուած են նաեւ բոլոր մարգարէից վկայութիւնները՝ որոնք նախաձայնեցին այն գալիք ժամանակը՝ ուր պիտի վերահաստատուին Ադամի անհնազանդութեամբը կորսուած բոլոր բաները:

[547]Ենովք սուրբ մարգարէներուն առաջինն էր: (Յուդա 14,15) Ապա կուգայ Յակոբ (Ծննդոց Խ. 10), Մովսէս (Ծննդոց Գ. 15, ԺԲ. 3, ԺԳ. 15, ԺԸ. 18, ԻԲ. 18, Բ. Օրինաց ԺԸ. 15,19, Լ. 15), Սամուէլ (Ա. Թագաւորաց Բ. 6), Յոբ (ԺԴ. 13–15, ԼԴ. 19–30), Դաւիթ (Սաղմոս ԻԲ.27, Լ. 5, ԼԷ. 11, ԽԶ. 10, ԿԷ. 1–7, ՀԲ. 3,4,6,10, ՁՁ. 9, ՂԳ. 2, ՂԶ. 11–13, ՂԸ. 4–9, ՃԴ. 5), Սողոմոն (Առակաց Բ. 21, ԺԱ. 31 Ժողովողի Ա. 49, Եսայի (Բ. 2–4, Թ. 7, ԺԱ. 4–9, ԺԴ. 7, ԺԹ. 22, ԻԵ. 6–12, ԻԸ. 17,18, ԻԹ. 17,18, ԼԴ. 24), Երեմիա (Գ. 17, ԻԴ. 7, ԼԱ. 16,29,34, ԼԲ. 39,40, ԼԴ. 8,9, ԽԶ. 27, Ծ. 4,5), Եզեկիէլ (ԺԱ. 19, ԺՁ. 55,61–63, ԺԸ. 2,31,32, ԻԸ. 26, ԼԴ. 25–28, ԼՁ. 26,27,29,30,35, ԼԷ. 24, ԼԹ. 29), Դանիէլ (Բ. 44, Է. 27), Ովսեայ (Բ. 18,21, Գ. 5, ԺԴ. 14), Յովէլ (Բ. 22,32), Ամովս (Թ. 11,12, Գործք Առաքելոց ԺԵ. 14–18), Աբդիու (համար 21), Յովնան (Դ.րդ գլուխը), Միքիայ (Դ. 1–5,8), Նաւում Ա. 15, Բ. 3–6), Ամբակում (Բ. 14), Սոփոնիա (Բ. 11, Գ. 9,13), Անգեայ (Բ. 7), Զաքարիա (Բ. 11, Գ. 10, Ը. 3,8,12,15,21,22, Թ. 10,17, ԺԴ. 9,11, 20), Մաղաքիա (Ա. 11, Գ. 11, Դ. 2), եւ Յովհաննէս Մկրտիչ: (Յովհաննէս Ա. 29, Մատթէոս ԺԱ. 9,11) Սուրբ վկաներու այս ամբողջ չարքը, առանց մէկ բացառութեան, կը միանան վկայելու մարդուն ապագայ վերահաստատութեան մասին:

[548]Տրամաբանող միտքը չի կրնար երեւակայել՝ թէ Եհովան նոր ստեղծագործութիւն մը պիտի զարգացընէ եւ փառաւորէ՝ անոնց առաջնորդին տալով ամէն զօրութիւն երկինքի մէջ եւ երկրի վրայ, առանց այս նոր ստեղծագործութեան գործ մը տալու մարդկութեան օգտին համար: Նոր ստեղծագործութեան, եկեղեցիին փառաւորման բուն նպատակն է՝ որ անոր անդամները՝ իրենց գլուխէն՝ Տէր Յիսուսէն առաջնորդուած՝ կարենան դատել, օրհնել եւ վերահաստատել երկրի ընտանիքները: Առանց վերաճարկութեան կարելի չէ դատաստան տեղի ունենալ. եւ փորձարկութիւնը պատեհութիւն մը կը նշանակէ: Յիսուս որոշ կերպով ըսաւ. «Վերածնունդին երբոր Որդին մարդոյ Իր փառաց աթոռը նստի, դուք ալ տասներկու աթոռներու վրայ պիտի նստիք՝ Իսրայէլի տասներկու ցեղերը դատելու:» (Մատթէոս ԺԹ. 28) Ասիկա վերածնունդը կը նշանակէ արարածի մը վերստեղծումը կամ նորէն կեանք տալը:

[549]Դարձեալ առաջին յարութեան մասնակցելով երկնից արքայական ընտանիքին անդամները եղողներուն նկատմամբ գրուած է. «երանելի ու սուրբ է այն որ առաջին յարութեանը մէջ բաժին ունի. ասոնց վրայ երկրորդ մահը իշխանութիւն չունի, հապա անոնք Աստուծոյ եւ Քրիստոսի քահանաները պիտի ըլլան, ու անոր հետ հազար տարի պիտի թագաւորեն». այս հազար տարուայ թագաւորութիւնը մարդկութիւնը վերահաստատելու համար է: — Յայտնութիւն Ի. 6, Գործք Առաքելոց ԺԷ. 31:

[550]Դարձեալ Առաքեալը կ'ըսէ. «Չէ՞ք գիտեր թէ սուրբերը պիտի դատեն աշխարհը:» (Ա. Կորնթացիս Զ. 2) Դարձեալ Յիսուս որոշ կերպով յայտնեց թէ Իր երկրորդ գալստեան ժամանակ Իր փառաց գահը պիտի բազմի, ու Իր առջեւ պիտի հաւաքուին բոլոր ազգերը, եւ զանոնք իրարմէ պիտի զատէ, ու վարձատրէ Իր օրէնքներուն հանդէպ ցոյց տրուած հնազանդութեան համաձայն: (Մատթէոս ԻԵ. 31–46) Եթէ զօրութեամբ եւ իշխանութեամբ օժտուած եկեղեցին՝ Յիսուս գլուխը եւ Իր փառաւորուած մարմնի անդամները՝ մարդկութեան օրպէս մեծ ազատարարը եւ վերահաստատիչը պիտի չգործեն, ուրեմն անոնց համար ի՞նչ հարկ կայ այսպիսի զօրութեամբ եւ իշխանութեամբ օժտուելու: Եթէ մարդկութիւնը վերահաստատելու պատեհութիւն պիտի չըլլայ, այն ատեն նոր ստեղծագործութեան նկատմամբ Աստուծոյ ծրագիրը պարտ է ի դերեւ

եղել: Նա հաստատ կերպով ծանուցած է թէ նոր ստեղծագործութեան կանչելու եւ զարգացնելու բուն նպատակներէն մէկը մարդկութեան օրհնութիւնն է:— Ծննդոց ԺԲ. 3, Գաղատ. Գ. 16,27,29:

[551]«Ես Տէրս քեզ արդարութեամբ կանչեցի, եւ ձեռքէդ պիտի բռնեմ ու քեզ պիտի պաշտպանեմ, եւ քեզ ժողովուրդին ուխտ, ու ազգերուն լոյս պիտի ընեմ. որ կոյրերուն աչքերը բանաս, ու բանտարկեալները բանտէն (դերեզմանէն, մահուայ վիճակէն) հանես, ու խաւարի մէջ նստողները կապանքէ տունէն:» (Եսայի ԽԲ. 6,7) «Տէրը այսպէս կ'ըսէ. Ընդունելի ժամանակի մը մէջ քեզ լսեցի, եւ փրկութեան օրը քեզի օգնութիւն ըրի ու քեզ պահեցի, եւ ժողովուրդին ուխտ ըլլալու տուի, որ երկիրը հաստատես, ու աւերուած ժառանգութիւնները ժառանգեցնես:»— Եսայի ԽԹ. 8:

[552]Այսպէս մենք կը տեսնենք թէ աստուածային ծրագրի իւրաքանչիւր նպատակ մարդկութեան վերականգնումը կը մատնանշէ: Ամէն մէկ էական վարդապետութիւն՝ մարդկութեան գալիք օրհնութեան ժամանակին մասին կը խօսի: Աստուծոյ քննարին միւս ամէն մէկ լարը՝ ներդաշնակօրէն կը միանայ տասներորդ լարին՝ մարդուն վերահաստատութեան նուագին հետ: Սբ. Գրոց ամէն ուղղամիտ ուսանող պարտ է խոստովանիլ՝ թէ բոլոր հիմնական վարդապետութիւնները, Աստուծոյ՝ հանուր մարդկութեան մատուցանելիք վերահաստատութեան կ'ակնարկեն, եւ թէ հնազանդները երկրի վրայ պիտի վայելեն այս օրհնութիւնները: Այժմ՝ արդէն իսկ տրուած զօրաւոր վկաները մանաւանդ պէս հաստատող՝ տարբեր համարներ քննենք, որոնք ցոյց կուտան թէ՝ վերահաստատութիւնը մարդուն համար որդեգրուած աստուածային ծրագրին մեծ նպատակակէտն է:

[553]Աստուած ուխտ մը ըրաւ Իսրայէլի ազգին հետ, որուն միջոցաւ Նա կեանք խոստացաւ ամէն անոնց

որոնք պիտի պահէին այդ ուխտը: (Ղեւտացիս ԺԸ. 5) Իսրայէլացիները, Ադամի միւս սերունդին պէս՝ մեղաւոր ու անկատար ծնած ըլլալով՝ չէին կրնար պահել այս ուխտը. ուստի չէին կրնար անոր միջոցաւ կեանք ստանալ: Մասնաւոր պատճառները հետեւեալներն են. (1) որովհետեւ մարդկային սերունդին եւ Մովսէսին, ուխտի միջնորդին, անկատարութեանը համար անիկա Իսրայէլի ազգի եւ ոչ մէկուն կեանք տուաւ: (Հռովմայեցիս Ը. 3) Այս օրէնքի ուխտի հաստատուելուն կրկնակի նպատակ մը կար: Մէկն էր, թէ ան կրնար որպէս դաստիարակ մը ծառայել Իսրայէլը Քրիստոսի առաջնորդելու (Գաղատացիս Գ. 24). իսկ միւսը, կանխապատկերացնելու լաւագոյն կամ օրէնքի նոր ուխտի կարգադրութիւն մը, զոր Աստուած պիտի ընէր Իր սիրական Որդւոյն Քրիստոս Յիսուսի միջոցաւ: (Եբրայեցիս Ժ. 1, Ը. 5) Քրիստոսը մեծ քահանայապետն է. եւ Աստուածային նպատակները գործադրելուն համար, ներկայիս Նա լաւագոյն ուխտի մը, մարդուն օգտին համար Աստուծոյ ծրագրած նոր ուխտին՝ միջնորդն է: (Եբրայեցիս Ը.6, Թ.15) Երբ Եկեղեցին փառաւորուած եւ թագաւորութիւնը հաստատուած է, այն ատեն Քրիստոսի արիւնը (անժամանակը) նոր ուխտի կնքմանը պիտի յատկացուի, եւ այս ուխտի միջոցաւ մարդկութեան պիտի պարգեւուին խոստացուած օրհնութիւնները:

[554]Այս օրերէն վերջ— Քրիստոսին կամ նոր ստեղծագործութեան հաւաքումէն յետոյ— պիտի հաստատուի այս ուխտը, ինչպէս որ Սբ. Պօղոս կ'ըսէ. «Ահա օրեր կուգան՝ կ'ըսէ Տէրը, որ Իսրայէլի տանը հետ ու Յուդայի տանը հետ նոր ուխտ մը պիտի ընեմ, չէ թէ այն ուխտին պէս՝ որ անոնց հայրերուն հետ ըրի, այն օրը որ անոնց ձեռքէն բռնեցի՝ զանոնք Եգիպտոսի երկրէն հանելու համար. ինչու որ անոնք իմ ուխտիս մէջ չկեցան, ես ալ անհոգ եղայ անոնց վրայ՝ կ'ըսէ Տէրը: Քանդի աս է այն ուխտը՝ որ

Իսրայէլի տանը հետ պիտի ընեմ այն օրերէն ետքը՝ կ'ըսէ Տէրը. իմ օրէնքներս անոնց միտքին մէջ պիտի դնեմ, եւ անոնց սրտին վրայ պիտի գրեմ զանոնք ու ես անոնց Աստուած պիտի ըլլամ, եւ անոնք ինծի ժողովուրդ պիտի ըլլան: Ու բնաւ պիտի չսորվեցնեն ամէն մէկը իր ընկերին, եւ ամէն մէկը իր եղբօրը, ըսելով թէ Տէրը ճանչցիր. ինչու որ անոնց պզտիկէն մինչեւ մեծը ամէնը զիս պիտի ճանչնան. վասնզի ես անոնց անիրաւութիւններուն ներող պիտի ըլլամ, եւ անոնց մեղքերը ու անօրինութիւնները այլ պիտի չյիշեմ:»— Երեմիա Ը. 8–12:

[555]Այս նոր ուխտի ներքեւ հանուր մարդկութիւնը պատեհութիւնը պիտի ունենայ Քրիստոսի միջնորդին միջոցաւ Աստուծոյ վերադառնալու: Նկատեցէ՛ք այն որոշ յայտարարութիւնը՝ թէ վերահաստատութեան տեւողութեան «Աստուած Իր օրէնքները անոնց մտքին մէջ պիտի դնէ, եւ անոնց սրտին վրայ պիտի գրէ զանոնք, ու Նա անոնց Աստուած պիտի ըլլայ, եւ անոնք Իրեն ժողովուրդ. վասնզի Նա պիտի ներէ անոնց անիրաւութիւններուն, ու անոնց մեղքերը եւ անօրինութիւնները այլ պիտի չյիշէ:» Ասիկա ուրիշ բան չնշանակեր եթէ ոչ՝ հնազանդներուն անկատարութեանց վերնալը, ու անոնց արդար վիճակի մը մէջ վերահաստատումը:

[556]Եկեղեցիին փառաւորուելէն եւ նոր ուխտի հաստատուելէն վերջ, Տէրը խոստացած է թէ Աբրահամ, Իսահակ, Յակոբ, Մովսէս, Դաւիթ, եւ մարգարէները (որոնց ամէնն ալ հաւատարիմ արժանաւորներ կը կոչենք), գերեզմանէն դուրս պիտի բերուին, լաւագոյն յարութեան մը տիրանալով: (Եբրայեցիս ԺԱ.) Աւոնք իշխանները, կառավարիչները, կամ թէ Քրիստոսի օրինաւոր ներկայացուցիչները պիտի ըլլան երկրիս վրայ. եւ անոնց միջոցաւ Տէրը երկրի վրայ արդար կառավարութիւն մը պիտի հաստատէ: (Սաղ. ԽԵ. 16, Եսայի Լ.Բ. 1) Այն ատեն «Օրէնքը Սիօնէն (մարդոց աներեւոյթ Քրիստոսէն), ու Տէրոջը խօսքը Երուսաղէմէն (Քրիստոսի տեսանելի ներկայացուցիչներու կեդրոնատեղիէն) պիտի ելլէ:»— Եսայի Բ. 3:

[557]«Եւ քի օրերը պիտի ըլլայ, որ Տէրոջը տանը լեռը (թագաւորութիւնը) լեռներուն գլխուն վրայ պիտի հաստատուի, եւ բլուրներէն վեր պիտի բարձրանայ, ու բոլոր հեթանոսները հեղեղի պէս անոր պիտի դիմեն: Եւ շատ ժողովուրդներ պիտի երթան ու ըսեն, եկէ՛ք՝ Եհովայի լեռը՝ Յակոբին Աստուծոյն տունը ելլենք, որ մեզի իր ճամբաները սորվեցնէ, անոր շաւիղներուն մէջը քալենք. ինչու որ օրէնքը՝ Սիօնէն, ու Տէրոջը խօսքը Երուսաղէմէն պիտի ելլէ. եւ անիկա հեթանոսներուն մէջ դատաստան պիտի տեսնէ, եւ շատ ժողովուրդներ պիտի յանդիմանէ. ու անոնք իրենց սուրերը խոփեր՝ եւ իրենց նիզակները յօտոցներ պիտի չինեն. ազգ ազգի վրայ սուր պիտի չվերցնէ, ու այլ պատերազմ պիտի չսորվին:» Եսայի Բ. 2–4, Միքիա Դ. 1–4:

ՆԱԽ ԱՌՔՈՂՆԵՐԸ

[558]Սբ. Պօղոս ազգու կերպով կ'ըսէ՝ թէ Տէր Յիսուս պիտի դատէ կենդանիները ու մեռելները Իր յայտնութեան եւ Թագաւորութեանը ժամանակ: (Բ. Տիմոթէոս Դ. 1) Այս կէտին մէջ նա կը համաձայնի Սբ. Պետրոսի հետ (Ա. Պետրոս Դ. 5) երբ հաստատուած է նոր ուխտը եւ Տէրը սկսած է գործ ընել ժողովուրդին հետ, ան նախ եւ առաջ կենդանի եղողներուն հետ պիտի ըլլայ: Անտրամաբանական պիտի ըլլայ ենթադրել՝ թէ Նա նախ մեռեալները պիտի արթնցնէ ու անոնց հետ գործ ընէ, իսկ վերջէն ալ կենդանի եղողներուն հետ: Յիսուս խօսելով նեղութեան մեծ ժամանակի մասին՝ որուն հետ ներկայ աշխարհը բոլորովին կը վերջանայ, յայտնեց թէ մարդկութենէն չատեր նեղութեան բովէն պիտի անցնին: (Մատթէոս ԻԴ. 21,22) Զաքարիա Մարգարէ մեզի կը տեղեկացնէ՝ թէ ժողովուրդին մէկ մասը կրակոտ նեղութեանը մէջէն պիտի անցնի, ու

մաքրուի եւ ապա Տէրոջը պիտի աղաղակեն ու Նա պիտի լսէ անոնց: (Զաքարիա ԺԴ. 8,9) Անոնք որ Տէրոջը Թագաւորութեանը մասին կը սորվին եւ պատրաստակամօրէն ինքզինքնին անոր վարչութեան կ'ենթարկեն, հնազանդելով նոր Թագաւորութեանը օրէնքներուն ու կանոններուն, Տէրոջմէ պիտի ճանչցուին եւ օրհնուին ու արագօրէն վերահաստատուին:

559Եսայի Մարգարէ ուրիշ հաստատական վայր կուտայ թէ վերահաստատութիւնը երկրի վրայ ապրողներէն պիտի սկսի Մեսիական իշխանութեան ըսկըզբնաւորութեանը: Ներկայիս ապրող միլիոնաւոր անձինք կան որոնք սերտ ու անկեղծ վախաք մը ունին արդարութեան համար: Աստնցմէ շատերը կը սիրեն Տէրը՝ Անոր մասին իրենց ունեցած գիտութեան համաձայն. բայց անոնց գիտութիւնը խիստ սահմանափակ է, եւ Անոր նկարագրի չուրջ այնքան մոլորութիւն քարոզուած է իրենց որ լեցուած են վախով ու երկիւղով: Անոնք Տէրոջը մասին բաւականաչափ գիտութիւն չունին իրական հաւատք ունենալու համար: Անոնք նուիրումի կէտին չեն հասած: Անոնք լսած են Տէրոջը երկրորդ գալստեանը մասին ու աւելի լաւ բանի մը կը յուսան: Անոնք կ'ըմբռնեն որ աշխարհի վրայ մեծ նեղութիւն կը տիրէ, որուն համար չեն կրնար մարդկային դարման մը տեսնել: Անոնք լուսի ու պատշաճ օգնութեան մը համար ակնկառոյց կ'սպասեն:

560Եհովա Իր Մարգարէին մէջոցաւ կ'ըսէ այսպիսիներուն. «Ուժովցէ՛ք, մի՛ վախնաք. ահա՛ ձեր Աստուածը վրէժխնդրութեամբ ու Աստուծոյ հատուցումովը կուգայ. անիկա պիտի գայ ու ձեզ ազատէ: Ան առնը կոյրերուն աչքերը պիտի բացուին: Ան առնը կաղը եղջերուի պէս պիտի ցատկըրտէ, ու համրին լեզուն օրհնութիւն պիտի երգէ:» (Եսայի Լե. 4–6) Այս խօսքերը չէ կարելի վերագրել անոնց որ գերեզմաններուն մէջ կը դնուին, եւ մի

մեայն կը վերագրուին անոնց որոնք Մեսիական Թագաւորութեան ժամանակ կ'ապրին: Դարձեալ, երբ մեռելները կը վերակենդանանան, անոնք գերեզմաններէն Թերակամ դուրս պիտի չգան, մէկ ոտքով կամ մէկ թեւով, եւն., հապա «Աստուած իւրաքանչիւրին մարմին մը պիտի տայ ինչպէս որ կ'ուզէ» (Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 38)— պատշաճօրէն առողջ մարմին մը: Ու երբ մարդ մը ինքզինքը արդարութեան կը հպատակեցնէ, իր մարմինը դէպի կատարելութիւն պիտի զարգանայ: Ներկայիս երկրի վրայ միլիոնաւոր կոյրեր, խուլեր, կաղեր, համրներ եւ կամ այլեւայլ տեսակ հաշմանդամներ կան. ու ասոնց է որ կ'ակնարկէ մարգարէն: Թագաւորութիւնը գործունէութեան սկսած ըլլալով, երբ այսպիսիները գիտակցութեան կուգան Աստուծոյ մեծ կարգադրութեան, ու նոր ուխտի արդարացատ օրէնքներուն կը հպատակին, անոնք նոր թեւեր, սրբուքներ եւ աչքեր ու խօսելու զօրութիւն պիտի ըստանան, եւ հետզհետէ առողջ մարմին մը պիտի զարգացնեն:

561Երբ այս մեծ հրաշքները կ'սկսին կատարուիլ երկրի վրայ, այն ատեն ակնկալելու է թէ ամենամեծ սկեպտիկն իսկ պիտի հաւատայ թէ Տէր Յիսուս կը թագաւորէ: Այն հրաշքները զորս Նա գործեց երկրի վրայ եղած ժամանակ, երբ բացաւ կոյրերուն աչքերը ու բժշկեց հիւանդները, պարզ օրինակներ էին Իր փառաւորուած վիճակին մէջ ընելիք մեծ գործերուն: Որովհետեւ թէ՛ անտրամաբանական եւ թէ՛ Սբ. Գրոց հակառակ է ակնկալել, թէ մեռեալները իրենց գերեզմաններէն խեղանդամ, խուլ եւ համր վիճակի մէջ պիտի վերակենդանանան. հապա թէ անոնք բանաւորապէս առողջ մարմիններով վեր պիտի գան: Մարգարէին այս խօսքերը վճռականօրէն կ'ապացուցանեն թէ վերահաստատութիւնը՝ Մեսիական իշխանութեան սկզբնաւորութեան ժամանակ կենդանի եղողներէն պիտի սկսի:

562Քրիստոսի՝ երկրի ժողովուրդներու վերահաստատութեան գործը, ու այդ երանաւէտ ժամանակը ի միտ ունենալով է որ գրեց Սբ. Պօղոս. «Ամէն ըստեղծուածները մինչեւ հիմա մէկտեղ կը հառաչեն ու ծնանելու ցաւ կը քաշեն, Աստուծոյ որդւոցը (թագաւորական դասին) յայտնուելուն սպասելով։» (Հռովմայեցիս Ը. 19,22) Անոնք որ այսպէս ցաւի եւ հառաչանքի երկունքի մը մէջ են, աւելի լաւ բանի մը կ'սպասեն ու կը յուսան. եւ ասիկա կարելի չէ մեռելներուն վերադրել, հապա անոնց որոնք կեանդանի կը մնան Թագաւորութեան սկսած ժամանակ։ Ներկայիս երկրի վրայ միլիոնաւորներ կան՝ որոնք լաւագոյն ժամանակի մը կ'սպասեն եւ կը յուսան, ու կը հառաչեն այդ մխիթարութեանը համար։ Անոնք չեն ըմբռներ Աստուծոյ խորհուրդը։ Անոնք չեն ըմբռներ թէ ինչպէս Անոր որդիները Աբրահամի սերունդը կը կազմեն իրենց օրհնութեանը համար. եւ սակայն բանի մը կ'սպասեն։

563Համաշխարհային Պատերազմի տեւողութեան միլիոնաւորները զանազան կերպերով այլանդակ ու հաշմանդամ եղան, ու չատեր ալ իրենց մէկ կամ երկու թեւերէն կամ սրունքներէն զրկուեցան։ Որովհետեւ Տէրը հիմա ներկայ է, եւ Իր Թագաւորութիւնը կը հաստատէ, կ'ակնկալուի որ այս վնասուածներէն ու խեղանդամներէն չատերը վերահաստատութեան օրհնութիւնները ընդունողներուն առաջիններն պիտի ըլլան։ Երբ անոնք այն իրողութեան դիտակցութեանը գան, թէ Տէրը սկսած է մարդկութեան չնորհել այս օրհնութիւնները, ու երբ իրենք ալ հնազանդին Անոր արդար տիրապետութեանը, այս օրհնութեանց բաժնեկիցը պիտի ըլլան։ Երանելի պիտի ըլլայ անոնց բաժինը երբ սկսին վերահաստատուիլ։ Անոնց բարեկամներն ու սիրելիները պիտի հրճուին ի տես այս վերահաստատութեան օրհնութիւններուն որ անոնց պիտի տրուին։

564Երբ մէկ կողմէն երկրի վրայ տառապանքը կը չատնայ ու կ'աւելնայ ժողովուրդին չարչարանքը, ոմանք աւելի մեծ չափով կարեկցութիւն եւ նախատողութիւն ցոյց կուտան. մինչդեռ ուրիշներ աղքատին հանդէպ աւելի անարդար ու խիստ կը դառնան։ Տէրը ցոյց կուտայ թէ այս նեղութեան ժամանակին մէջ ո՛ր դասակարգին պիտի ողորմի, ըսելով. «Երանի՛ անոր՝ որ աղքատին հոգ կը տանի. նեղութեան օրը Տէրը պիտի փրկէ զանիկա, երանելի պիտի ըլլայ երկրի վրայ։» (Սաղմոս ՃԵ.1,2) Արդարեւ ասիկա ներկայ նեղութեան ժամանակի մէջ ապրողներէն զատ՝ ուրիշ ոչ ոքի կրնայ վերագրուիլ, որովհետեւ վերահաստատութեան օրհնութիւններու սկսած ժամանակ՝ նեղութեան չրջանը վերջացած պիտի ըլլայ։

565Ներկայիս, ըստ լաւագոյն վիճակագրութեանց, երկրիս վրայ մօտաւորապէս 1,700,000,000 մարդ կ'ապրի։ Այս հատորին մէջ յիշուած փաստերը ցոյց կուտան թէ հին աչխարհը (ընկերական եւ քաղաքական դրութիւնը) 1914ին վերջացաւ ու սկսաւ անցնիլ, եւ թէ ասիկա մի քանի տարիէն պիտի վերջանայ ու արդարութիւնը լիուլի կերպով հաստատուի։ Դարձեալ, Սբ. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ չատեր պիտի թոյլատրուին նեղութեան այս ժամանակի մէջէն անցնիլ, ու ասոնք պիտի ըլլան առաջինները՝ որոնց հետ Տէրը վերահաստատութեան գործին պիտի սկսի։

566Առաջին աչխարհը մեծ չրհեղեղով մը վերջացաւ, ուր մի քանի անձինք, այսինքն՝ ութը հոգիներ ազատուելով տապանին մէջոցաւ հին աչխարհէն նոր աչխարհին՝ կարգ ու սարքին փոխանակուեցան, զոր Աստուած չրհեղեղէն անմիջապէս վերջ Նոյի հակողութեան տակ դրաւ։ Ասիկա օրինակ մըն էր որը պատկերացուց ներկայ չար աչխարհի անցնիլը, ցոյց տալով թէ չատեր հինէն նորին պիտի փոխանցուին։ Երբ Աստուած Նոյը եւ իր ընտանիքը չրհեղեղի աւերքէն ազատեց, Նոյ Տէրոջը առջեւ սեղան մը

չինեց ու զոհ մատոյց, ուր Տէրը Նոյի խոստում մը ըրաւ, ըսելով. «Ասկէ վերջ մարդուն համար նորէն երկիրը պիտի չանիծեմ, ... ոչ ալ նորէն պիտի ջարդեմ ամէն կենդանի մարմինը, ինչպէս որ ըրի, Քանի որ երկիրը կը մնայ, սերմ ու հունձք, ցուրտ եւ տաքութիւն, ամառ ու ձմեռ, եւ ցորեկ ու գիշեր պիտի չդադարին։» (Ծննդոց Ը. 21,22) Սբ. Գիրքը ցոյց կուտայ թէ «երկիրը յաւիտեան կը մնայ»։ (Ժողովողի Ա. 4) Ուրեմն Նոյի տրուած այս յայտարարութիւնը հաստատ խոստում մըն է, թէ երկիրը անգամ մըն ալ ականատեսը պիտի չըլլայ ամէն կենդանի բանի ոչնչացման։ Տեսնելով, ուրեմն՝ թէ մենք հին դրութեան վերջաւորութեան եւ նորին սկզբնաւորութեանը մէջ կը գտնուինք, եւ թէ ըստ Սբ. Գրոց՝ չաւեր պարտ են նոր դրութեանը մէջ անցնիլ, ուրեմն վստահօրէն կարելի է յայտարարել ԹԷ ՆԵՐԿԱՑԻՍ ԱՊՐՈՂ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐՆԵՐ ԲՆԱԻ ՊԻՏԻ ԶՄԵՌՆԻՆ, ինչու որ ասոնց վերհաստատութեան օրհնութիւններ մատուցուած ըլլալով տրամաբանական է երեւակայել՝ թէ անոնցմէ չաւերը պիտի ընդունին եւ հնազանդին նոր կարգ ու սարքերուն։

[567]Ցիսուս էր որ ըսաւ. «Այն որ կենդանի է ու ինծի կը հաւատայ, յաւիտեան պիտի չմեռնի։» (Ցովհաննէս ԺԱ. 27) Աչխարհի մարդկութիւնը դեռ չապրիր, եւ ոչ ալ կենաց պատեհութիւն մը ունեցած է. եւ այս պատեհութիւնը չի կրնար մարդկութեան գալ մինչեւ որ չսկսի վերահաստատութեան ժամանակները։ Այնատեն ապրողներէն անոնք որ Տէրոջը կը հաւատան՝ պիտի չմեռնին։ Սակայն, յիշելու ենք որ հաւատալը այդ հաւատքին համաձայն ալ գործել կը նշանակէ, ինչպէս նաեւ հնազանդ ըլլալ այն նոր դրութեան՝ զոր Տէրը պիտի հաստատէ երկրի վրայ։ Դարձեալ, Ցիսուս ըսաւ. «Թէ որ մէկը իմ խօսքս պահէ, յաւիտեան մահ պիտի չտեսնէ։» (Ցովհաննէս Ը. 51) Մարդիկ չեն կրնար պահել Ցի-

սուսի խօսքերը մինչեւ որ չլսեն զանոնք. եւ աչխարհը չի կրնար լսել զանոնք մինչեւ որ չհասնի Տէրոջը որոշեալ ժամանակը։ (Ա. Տիմոթէոս Բ. 5, 6) Մենք ներկայիս այդ որոշեալ ժամանակին մէջ կը թեւակոխենք, եւ Թագաւորութեան պատգամը, Տէրոջը չնորհքովը կը քարոզուի, որպէսզի ոմանք կարենան լսել, ու լսելով՝ օգտուին ու ապրին։

[568]Մարդկութեան մեծամասնութիւնը անարդարութիւն կը գործէ։ Ասիկա մեծաւ մասամբ անոնց անկատարութեան արդիւնքն է։ Ինչպէս որ Մարգարէն կ'ըսէ, ամէն մէկը անօրինութեամբ յղացուած ու մեղքով ծնած է։ (Սաղմոս ՇԱ. 5) Անոնք այնպիսի վիճակներով եւ պղտեցութիւններով չըրջապատուած են, որոնք չար գործքերու մղած են զիրենք։ Ասոնցմէ չատերը անզօր են չարին դիմադրելու, բայց Մեսիայի Թագաւորութեան տեւողութեան չարիքը պիտի պատժուի եւ արդարութիւնը վարձատրուի, ու չար պղտեցութիւնները պիտի սանձուին։ Այնատեն նոյնիսկ անոնք որ չար են՝ բայց անարդարութենէ արդարութեան կը դառնան՝ պիտի ապրին ու չմեռնին։ Այս մասին Աստուած Իր Եղեկիէլ Մարգարէի միջոցաւ հաստատական երաչխիք տուաւ։— Եղեկիէլ ԺԸ. 27,28։

[569]Դարձեալ, իբր ապացոյց՝ թէ Մեսիայի Թագաւորութեան սկիզբը վերահաստատութեան օրհնութիւնները երկրի վրայ ապրողներէն պիտի սկսին, մենք կը յիչենք Ցոբ Մարգարէին խօսքերը։ Բանաստեղծական ոճով մը նա պատկեր մը կը գծագրէ տառապանքի եւ տրտմութեան վիճակի մը մատնուած մարդկութեան, որը գրեթէ գերեզմանին եզրը հասած է։ Այս պատկերը կենդանի գոյներով կը նկարագրէ ներկայիս երկրի մէջ գոյութիւն ունեցող վիճակները։ Ան կը նկարագրէ այնպիսիներ որ դեռ չափով մը կենդանի են, որոնց ամէնն ալ պէտք է ճչմարտութեան դիտութեանը բերուին։ Քրիստոսը նոր ուխտին պատգամաւորն է, որուն միջոցաւ

մարդկութիւնը պէտք է ընդունի իր օրհնութիւնը: Ապա Ցոր կը պատկերացնէ ուխտին այս պատգամաւորը եւ ցոյց կուտայ թէ տրուած պատգամը չատերը արդարութեան կը դարձնէ: Ու անոնք որ կը լսեն, կը գնահատեն եւ կը հնազանդին պատգամին, այնպէս ներկայացուած են իբր թէ կ'ըսեն «Ես գտայ իմ փրկիչս»· ու ապա պիտի յաջորդեն վերահաստատութեան օրհնութիւնները, եւ ծերերը կայտառ երիտասարդութեան վիճակի մը պիտի վերադառնան: Մարդը ներկայիս հպարտութեամբ լեցուած՝ կը հետապնդէ իր չահախնդիր նպատակները: Մեծ նեղութեան ժամանակը պիտի ջախջախէ անոնց այս հպարտութիւնը եւ ամբարտաւանը պիտի խոնարհեցնէ: Նկատի առնենք Ցորի նկարագրութիւնը:

570 «Ան ատենը մարդոց ականջները կը բանայ, ու անոնց խրատը կը կնքէ, որ մարդը գէշ գործքէն դարձնէ, ու մարդէն հպարտութիւնը արգիլէ: Անոր (մարդուն) հոգին գերեզմանէն կը պահէ (Տէրը), ու կեանքը որ սրով չմեռնի: Նաեւ մարդը իր անկողնին մէջ ցաւով կը պատժուի, եւ իր բոլոր ոսկորները սաստիկ ցաւով: Ան ատենը անոր անձը հացէն կը ղզուի, եւ անոր հոգին՝ փափաքելի կերակուրէն: Անոր մարմինը այնպէս կը հալի, որ ալ չերեւնար· ու անոր չերեւցած ոսկորները դուրս կ'ելլեն: Անոր անձը գերեզմանին կը մօտենայ, ու անոր կեանքը կորստեան: (Այսպէս կը նկարագրէ մարդկութեան թշուառ վիճակը) Եթէ անոր քովը Թարգման պատգամաւոր մը (Քրիստոս, նոր ուխտին պատգամաբերը) ըլլայ, հազարէն մէկը, որ անոր ուղղութիւնը մարդուն յայտնէ, ան ատեն (Տէրը) անոր (մարդուն) ողորմելով պիտի ըսէ, Ազատէ՛ զանիկա՝ որ գերեզմանը չիջնէ (այսպէս ցոյց տալով թէ բոլորը գերեզման պիտի չղրկուին: Ապա մարդը որպէս թէ կ'ըսէ)· ես քաւութիւն մը (փրկանք մը) գտայ: (Արդիւնքը յաջորդ նախադասութեան մէջ ներկայացուած է ուր Մարդաբէն

մարդուն նկատմամբ կ'ըսէ·) Անոր մարմինը տղու մարմինէն աւելի փափուկ պիտի ըլլայ, ու անիկա իր մանկութեան օրերուն պիտի դառնայ:»— Ցոբ ԼԳ· 16–25:

ՁԱՐԵՐՈՒ ՊԱՏԻԺԸ

571 Սբ· Գիրքը յայտնի կերպով ցոյց կուտայ՝ թէ մաս մը կամակոր, հպարտ եւ անհնազանդ անձինք՝ պիտի մերժեն լսել Տէրոջը խօսքերուն ու հնազանդիլ Անոր արդար օրէնքներուն: Տէրոջը սիրալիր բարեսրտութիւնը իր երկայնամտութեամբը ցոյց տրուած է այսպիսիներուն հանդէպ՝ որով անմիջապէս չի կորսնցնէր զանոնք, հապա անոնց իւրաքանչիւրին լիուլի եւ չքնաղ պատեհութիւն մը կուտայ· Մարգարէն ցոյց կուտայ թէ անոնց իւրաքանչիւրը առնուազն հարիւր տարուայ փորձարկութիւն մը պիտի ունենայ· ու եթէ այդ ժամանակին վերջաւորութեանը նա դեռ կը յամառի անհնազանդ մնալ Տէրոջմէ անիծեալ պիտի համարուի ու յաւիտենական ոչնչացումով կեանքէ պիտի կտրուի: (Եսայի կե· 20) Սբ· Պետրոս իր վերահաստատութեան ժամանակներուն մասին ըրած յայտարարութեամբը կը հաստատէ ասիկա, ըսելով· «Եւ պիտի ըլլայ թէ ամէն ով որ ան մարգարէին մտիկ չընէ, ժողովուրդին մէջէն պիտի կորսուի:»— Գործք Գ· 23:

572 Դարձեալ Քհսուսի վկայութիւնը ցոյց կուտայ՝ թէ Իր սիրապետութեան սկիզբը՝ աղքերն ու ժողովուրդները Իր առջեւ պիտի համախմբուին, այն իմաստով թէ՝ անոնք պիտի դաստիարակուին Իր իշխանութեանը նկատմամբ: Նա առակաբանական ոճով ցոյց կուտայ անոնց իրարմէ բաժանումը, ինչպէս որ ոչխարները այծերէն կը բաժնուին: Այծը անզուսպ ու անհնազանդ կենդանի մըն է: Կը մերժէ մնալ այն արօտավայրին մէջ ուր որ դրուած է· եւ կը պնդէ դուրս ելլել ու վնաս հասցնել հոն՝ ուր որ թոյլատրուած չէ: Այծը, Ուրեմն՝ անսանձ կամ անհնազանդ դասակարգ մը կը ներկայացնէ: Ոչխար-

նները դիւրանսաց ու հնազանդ են, եւ Աբեւելեան երկիրներու մէջ հովիւներէ կ'առաջնորդուին: Անոնք կը ճանչնան անոր ձայնը ու անոր կը հետեւին: Տէրը սոնք գործածեց պատկերացնելու համար անոնք որ հնազանդ են Իրեն: Այծերը, ուրեմն՝ համբարիշտ դասակարգը կը պատկերացնէն, որոնց նկատմամբ Տէրը ըսաւ. «Անոնք պիտի երթան յաւիտենական կորստեան (Յունարէն բառը գոլոսին է որը կտրել, կորսնցնել կը նշանակէ)». մինչդեռ ոչխարները հնազանդ դասակարգը կը պատկերացնէն, որոնց մասին Նա կ'ըսէ թէ «յաւիտենական կեանք»ի պիտի երթան:— Մատթէոս Ի. 41–46:

573Պատիժը չարչարանք չի նշանակեր: Երկրի օրէնքները չարագործներուն պատիժ կը սահմանեն, եւ այդ պատիժի տեւողութիւնը ոճիրին մեծութեան համեմատութեամբ կ'ըլլայ: Եթէ մէկը իր դրացիին հաւերը կը դողնայ, անոր պատիժին տեւողութիւնը թերեւս քանի մը օրուայ բանտարկութիւն պիտի ըլլայ: Եթէ նա կը հրդեհէ իր դրացիին տունը, իր պատիժը հաւանական է թէ մի քանի տարուայ բանտարկութիւն ըլլայ: Եթէ նա կ'սպաննէ իր դրացին, պատիժը մահ է: Այդ պատիժին սահման չկայ: Ան տեւական է— անվերջանալի պատիժ մը: Նոյնպէս ալ անոնք որ կ'ոչնչանան, յաւիտենական պատիժ մը կը կրեն:

574Այս պատիժը Առաքեալը պարզապէս իբրեւ ոչնչացում կը նկարագրէ: (Բ. Թեսաղոնիկեցիս Ա. 9) Որոշ է թէ անոնք կեանք չեն ստանար, որովհետեւ Տէրը որոշ կերպով կ'ըսէ թէ արդարները, հնազանդները, յաւիտենական կեանքի կ'երթան: Համբարիշտներու վերջնական ճակատագիրը, ուրեմն՝ յաւիտենական ոչնչացում է. մինչդեռ հնազանդներու եւ արդարներու վերջնական ճակատագիրը՝ յաւիտենական կեանք է խաղաղութեան եւ հրճուանաց մէջ:

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ «ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ» ՄԸ ՊԷՏՔ Է ՈՒՆԵՆԱՆ

575Տէր Յիսուսի կողմանէ երկնից մէջ ներկայացուած մեծ վիրկանը–զոհը երաշխիք մըն է՝ թէ ամէն մարդ պարտ է կեանքի տիրանալու առատ եւ չքնաղ պատեհութիւն մը ունենայ: Կեանքը որպէս պարգեւ մը ներկայացուած է: Պարգեւ մը իրական ըլլալու համար պէտք է պարգեւող մը եւ ընդունող մը ըլլայ: Պարգեւողը կամովին տալու է. իսկ ընդունողը դիտակից ըլլալու է մատուցուած բանի մասին ու կամովին ընդունելու է: Երկու անձինք կենալու են, տուող մը եւ ընդունող մը. եւ երկուսուն տեղեկութիւն ունենալու են: Աստր համար մենք կը կարդանք. «Աս է աղէկը ու ընդունելին մեր Փրկիչ Աստուծոյն առջեւը. որ կը փափաքի որ ամէն մարդիկ փրկուին ու ճշմարտութեան ճշդրիտ գիտութեան մը գան:» (Ա. Տիմոթէոս Բ. 3,4, Երկլեզուանի Անգլ. Թարգմ.) Հոս ակնարկուած փրկութիւնը մեծ վըճարքի արդիւնքն է որը ազատագրութեան գինը կը կազմէ: Այն ժամանակ բոլորն ալ պարտ են տեղեկանալ այս իրողութեան, որմէ վերջ կա՛մ զայն ընդունելու եւ կամ թէ մերժելու են, ճիշդ ինչպէս որ մէկը նուէր մը մատուցած ժամանակ կամ ընդունելու եւ կամ թէ մերժուելու է: Ուստի Առաքեալը կը գրէ. «Ուրեմն ինչպէս որ մէկուն յանցանքովը բոլոր մարդոց դատապարտութեան վճիռ եղաւ, այնպէս ալ մէկուն արդարութիւնովը բոլոր մարդոց կենաց արդարութեան շնորհ եղաւ:» (Հռովմայեցիս Ե.18) «Մեղաց վարձքը մահ է. բայց Աստուծոյ ձրի պարգեւը յաւիտենական կեանք է մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ:»— Հռովմայեցիս Զ. 23:

576Որպէս ուրիշ ապացոյց՝ թէ բոլորն ալ պէտք է պատեհութիւն մը ունենան, Սբ. Յովհաննէս գրեց. «Անիկա մեր մեղքերուն քաւութիւն է, եւ ոչ թէ միայն մերինները, հապա բոլոր աշխարհին ալ:» (Ա. Յովհաննէս Բ. 2) Հոս գործածուած «մեր» բա-

ոը կը նշանակէ այն դասակարգը որուն կը պատկանէր Յովհաննէս, այսինքն՝ Եկեղեցին, Քրիստոսը. մինչդեռ աշխարհը կը պարփակէ հանուր մարդկութիւնը: Ուրեմն այս համարը ցոյց կուտայ թէ փրկանքը բոլորին համար հայթայթուած էր: Դարձեալ, Յիսուսի ծննդեան ժամանակ, երկնից հրեշտակները ծանուցին. «Ահա ձեզի մեծ ուրախութեան աւետիս կը բերենք, որ բոլոր ժողովուրդին պիտի ըլլայ:» (Ղուկաս Բ. 10) Դարձեալ, Աստուծոյ՝ Աբրահամի տուած խոստումն էր թէ իրմով ու իր սերունդովը երկրի բոլոր ազգերը պիտի օրհնուին: (Ծննդոց ԻԲ. 3, Գաղատացիս Գ. 8) Ուստի բոլորն ալ այս օրհնութեանց պատեհութիւն մը ունենալու են:

[577]Թէ երկինք գացողները չեն որ պիտի ըլլան միակ փրկուողները, ապացուցուած է Յիսուսի հետեւեալ խօսքերէն. «Ուրիշ ոչխարներ ալ ունիմ, որոնք այս բակէն (հօտէն) չեն. անոնք ալ պէտք է որ բերեմ, ու իմ ձայնիս պիտի լսեն:» (Յովհաննէս Ժ. 16) «Այս հօտը» Եկեղեցին կը նշանակէ. եւ այս դասը ընտրուելէ վերջ, բոլորն ալ պարտ են պատեհութիւն մը ունենալ Քրիստոսի հօտին մէջ գալու: Եւ ասիկա ճշմարիտ է որովհետեւ Նա բոլորն ալ Իր թանկագին արեամբը գնեց:

[578]Աստուած Դաւիթ Մարգարէին միջոցաւ գրել տուաւ. «Բոլոր ազգերը որ դուն ստեղծեցիր, պիտի գան ու երկրպագութիւն ընեն քու առջեւդ՝ ո՛վ Տէր, եւ քու անուանդ փառք պիտի տան:» (Սաղմոս ՁՁ. 9) Ասիկա ուրիշ վաւերական փաստ մըն է, թէ բոլորն ալ պատեհութիւն մը ունենալու են:

[579]Պողոտան ճամբորդութեան միջոց մըն է: Զոր օրինակ, Միացեալ Նահանգաց մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը պողոտայ մը չինուած է որը Լինքըլնի Պողոտայ կը կոչուի: Պողոտան գործածուած է պատկերացնելու համար այն ճամբան, զոր Տէրը պիտի հայթայթէ որպէսզի նոր ուխտի պայմաններուն միջոցաւ ժողովուրդը Իրեն դառնայ: Եսայի Մարգարէ այսպէս գրեց. «Եւ հոն պողոտայ ու ճամբայ պիտի ըլլայ, որ անիկա սուրբ ճամբայ պիտի ըսուի. անկէ պիղծ մէկը պիտի չանցնի, հապա անիկա անոնց համար պիտի ըլլայ. ան ճամբուն մէջ քալողը, ու յիմարները անգամ պիտի չմոլորին:» (Եսայի ԼԵ. 8) Նշմարելու է թէ այս պողոտային վրայէն անցնելու համար ճամբայ մը կայ, եւ «անիկա սուրբ ճամբայ պիտի ըսուի:» Ուրիշ խօսքով, անոնք որ անոր վրայէն կ՚անցնին պիտի սրբանան: Պողոտան կը պատկերացնէ ամբողջ ուղեւորութիւնը, Քրիստոսի Հարամաեայի Թագաւորութեան սկզբնաւորութենէն մինչեւ վախճանը: Պիղծերը անկէ անդին պիտի չի անցնին, որովհետեւ եթէ մէկը անոր մէջ երկար յառաջանալէ առաջ չմաքրուի, պիտի չծոյլատրուի աւելի յառաջ երթալու: Բայց երբ նա կը ջանայ մաքրել ինքզինքը ու Տէրոջը հնազանդ ըլլալ, նա օգնութիւն պիտի գտնէ: Հոն գինքը արգիլող ոչ մէկ բան գոյութիւն պիտի ունենայ, որովհետեւ Սատանային ազդեցութիւնը պիտի սանձուի: (Յայտնութիւն Ի. 1–4) Ճամբան այնքան պարզ եւ որոշ պիտի ըլլայ՝ որ բոլորն ալ կարող պիտի ըլլան զայն տեսնելու: Հետեւաբար, սրբութեան պողոտային ընթանալով կատարեալ եւ երջանիկ վիճակի մը հասնելու համար՝ Տէրը գթառատօրէն ճամբայ մը պատրաստած է ճնչուածներուն, հիւանդներուն, եւ մեղաւորներուն համար:

[580]Քանի որ Աբրահամի, Իսահակի, Յակոբի, եւ Եբրայեցւոց Ժ.Ա.ին մէջ Պողոս Առաքեալէն յիշուած միւս հաւատարիմ մարգարէներուն աւելի լաւ յայտնութիւն մը խոստացուած է. եւ քանի որ Մարգարէն ցոյց կուտայ թէ անոնք բոլոր երկրին վրայ իշխաններ եւ կառավարիչներ պիտի ըլլան (Սաղ. ՄԵ.16), ուրեմն ակնկալելու է որ անոնք նոր ուխտին տակ յարութիւն առնողներուն առաջինները պիտի ըլլան. եւ տրամաբանական է ակնկալել որ վերահաստա-

տուբեան օրհնութիւններուն սկսած առեն անոնք՝ աշխարհ վերադառնան: Ուստի յառաջիկայ մի քանի տարիներու տեւողութեան ակնկալելու ենք այս հաւատարիմ մարդոց երկրի վրայ երեւնալը: Անոնք երկնից Թագաւորութեան տեսանելի ներկայացուցիչները պիտի ըլլան: Անոնք Տէրոջը հովանաւորութեանը ներքեւ պիտի վարեն երկրի գործերը:

[581]Ուրեմն որոշ կերպով կը տեսնենք թէ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը երկու մակարդակներ ունի. երկնային մակարդակը՝ որ անտեսանելի է. ու Տէրը ներկայացնող հին հաւատարիմ մարգարէներէ՝ հին արժանաւորներէ բաղկացած երկրային մակարդակը որ տեսանելի է:

[582]Տէրը՝ Իր Զաքարիայ Մարգարէին միջոցաւ այս Թագաւորութեան հաստատմանը ու անոր հետեւելիք օրհնութիւններուն նկատմամբ սքանչելի պատկեր մը տուաւ: Մարգարէութիւնը խիստ այլաբանօրէն գրուած է: Ան կ'ըսէ. «Ան օրը անոր ոտքերը Ձիթենեաց Լերանը վրայ պիտի կայնին, որ Երուսաղէմի առջեւն է դէպի արեւելք. ու Ձիթենեաց Լեռը դէպի արեւելք եւ դէպի արեւմուտք կէսն պիտի պատռի, ու խիստ մեծ ձոր պիտի ըլլայ. եւ լերանը կէսը դէպի հիւսիս, ու կէսը դէպի հարաւ պիտի քաշուի: Եւ դուք լեռներուն ձորը պիտի փախչիք, քանզի լեռներուն ձորը մինչեւ Ասալ պիտի հասնի. ու պիտի փախչիք, ինչպէս որ դեռնաչարժէն փախաք Յուդայի Թագաւորին Ոզիային օրերը. եւ իմ Տէր Աստուածս պիտի գայ, ու բոլոր սուրբերը քու հետդ պիտի ըլլան:» (Զաքարիայ ԺԴ. 4,5) Այս մարգարէութեան մէջ յիշուած «անոր ոտքերը» Եհովայի ոտքերը կը ներկայացնեն. իսկ լեռը՝ Թագաւորութիւն կը պատկերացնէ: Ձիթենին խորհրդապատկեր մըն է լոյսի, խաղաղութեան եւ Աստուածային օրհնութեան. ուստի պատկերը ցոյց կուտայ թէ՝ Եհովայի իշխանութիւնը, որ Իր ոտքերովը ներկայացուած է, լուսոյ, խաղաղութեան եւ օրհ-

նութեան Թագաւորութեամբը երկրիս վրայ պիտի հաստատուի: Այս լերան մէջտեղէն պատռուիլը, անոր մէկ մասին հիւսիսային իսկ միւս մասին հարաւային կողմը բաժնուիլը կը պատկերացնէ Մեսիական Թագաւորութեան երկնային եւ երկրային երկու մակարդակները. իսկ մէջտեղի ձորը՝ կը ներկայացնէ օրհնութեանց ձորը: Այս ձորը պիտի փախչին մեղաւորները, հիւանդները, վշտահարները, տկարները, ճնշուածները, ամէ՛ն ոք, ուր պիտի առանձն Տէրոջը պարգեւները, եւ առատապէս պիտի օրհնուին յաւիտենական առողջութեամբ, խաղաղութեամբ եւ երջանկութեամբ:

[583]Ուրեմն, ով որ կը հաւատայ Աստուծոյ Խօսքին, եւ վստահօրէն կ'ակնկալէ թէ Թագաւորութիւնը օրհնութիւններ պիտի բերէ մարդկութեան, ու ներկայիս կը տեսնէ անոր հաստատուիլը, պէտք է Աբրահամի եւ միւս հաւատարիմ Մարգարէից վերադարձին սպասէ, ու անոնց հետ ըստ կարելւոյն չուտ յարաբերութեան մտնէ: Եւ անոնց խորհուրդներէն առաջնորդուած՝ անտարակոյս՝ ասոնք ամենէն առաջ ծառայութեան բազմաթիւ պատեհութիւններ պիտի գտնեն, որոնք իրենց օրհնաբեր ու երջանկաբեր պիտի ըլլան:

[584]Սաղմոսերգուն մեզի այս օրհնութեան Թագաւորութեանը նկատմամբ ուրիշ պատկեր մը կուտայ, երբ Եհովայի ոտքերը կը ներկայացնէ: «Աստուածներուն Աստուածը՝ Տէրը խօսեցաւ, ու երկիրը կանչեց արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք»: (Սաղմոս Ծ. 1) Հոս երկիրը նոր կազմակերպուած կառավարութիւնը կը ներկայացնէ: Արեգակին ծագումը Մեսիական տիրապետութեան սկզբնաւորութիւնը կը նշանակէ. իսկ անոր մայրամուտը՝ կը պատկերացնէ այդ տիրապետութեան ամբողջացումը: Ուրեմն՝ ամբողջ Հազարամեայ Թագաւորութեան տեւողութեան՝ Տէրը աշխարհի ժողովուրդները պիտի հրաւիրէ այս օրհնութեան ձորը գալու եւ կեանք, խաղաղութիւն ու երջանկու-

թիւն ստանալու: «Նա երկինքը (Թագաւորութեան հոգեւոր աներեւոյթ մասը) պիտի կանչէ վերէն, ու երկիրը (նոր կազմակերպուած կառավարութիւնը)՝ իր ժողովուրդը դատելու համար»: (Սաղմոս Ծ. 4) Դատելը՝ փորձարկութեան մէջոցաւ օրհնութիւններու պատեհութիւն տալ կը նշանակէ. ու ասիկա ներդաշնակ է Սբ. Գրոց ուրիշ յայտարարութիւններուն հետ՝ թէ ամէն ոք պէտք է որ կենաց չքնաղ փորձարկութիւն մը ունենայ:

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԻՆ

585 Վերահաստատութեան օրհնութեանց առաջին մի քանի տարիներուն՝ բազմաթիւ ժողովուրդներ ոգի ի բուին պիտի չանան առողջութեամբ եւ զօրութեամբ վերահաստատուիլ. ու երբ անոնք անձամբ զօրանալէ եւ իրենց ընտանեաց համար տուներ պատրաստելէ վերջ, պիտի խորհին նաեւ իրենց մեռեալ սիրելիներու մասին: Բնականաբար պիտի ուզեն գանոնք գարձեալ տեսնել, եւ անոնց վերակենդանացմանը համար Տէրոջը պիտի աղօթեն: Ու Տէրը պիտի լսէ անոնց աղօթքները եւ պիտի պատասխանէ անոնց: «Եւ պիտի ըլլայ որ անոնք չկանչած՝ պատասխան պիտի տամ, ու քանի որ դեռ կը խօսին՝ պիտի լսեմ:» (Եսայի ԿԵ. 24) Յիսուս յայտարարեց թէ «բոլոր գերեզմաններուն մէջ եղողները անոր ձայնը պիտի լսեն, ու դուրս պիտի գան, անոնք որ բարի գործեր են, կենաց յարութեան համար. եւ անոնք որ չար գործեր են, դատաստանի յարութեան համար:» (Յովհաննէս Ե.28,29) Հոս «անոնք որ չար գործեր են» ասացուածքը հանուր մարդկութիւնը կը նշանակէ բացի Եկեղեցիէն: Անոնք չար եւ մեղաւոր ծնած էին: (Հռովմայեցիս Ե. 12) Անոնք դատաստանի, փորձարկութեան համար յառաջ կուգան. ու ասիկա է այն մեծ դատաստանի ժամանակը որուն մասին Առաքեալը կ'ակնարկէ, ուր ամէն մարդ պատեհութիւն մը պիտի ունենայ: (Գործք Առաքելոց

Գ.Ի. 31) «Մեռելոց յարութիւն մը պիտի ըլլայ, թէ արդարներուն եւ թէ մեղաւորներուն:»— Գործք Առաքելոց Իդ. 15:

586 Ապա՝ Գողոս յառաջ կը բերէ յարութեան չուրջ իր հիանալի ու դեղեցիկ ապացոյցը, ըսելով. «Թէ որ մեռելները յարութիւն չեն առներ, Քրիստոս ալ յարութիւն չէ առած. եւ թէ որ Քրիստոս յարութիւն առած չէ, ձեր հաւատքը պարապ է, ու տակաւին ձեր մեղքերուն մէջն էք. նոյնպէս ալ Քրիստոսով ննջողները կորսուած են: Թէ որ միայն այս կեանքիս համար Քրիստոսի յուսացած ենք, մենք բոլոր մարդոցմէ աւելի խղճալի ենք: Բայց հիմա Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն առած է ննջեցելոց առջի պտուղը: Քանզի՝ որովհետեւ՝ մարդով եղաւ մահը, մարդով ալ մեռելոց յարութիւնը: Վասնզի ինչպէս որ Ադամով ամէնը կը մեռնին, անանկ ալ Քրիստոսով ամէնը կենդանի պիտի ըլլան» (Ա. Կորնթացիս Ժե. 16–22) Ապա Առաքեալը ցոյց կուտայ թէ եկեղեցիին յարութենէն վերջ՝ Թագաւորութեան սկզբնաւորութեանը՝ ամէն մարդ իր կարգովը պարտ է յառաջ գալ: Յիսուս յայտարարեց. «Շատ առաջիններ պիտի ըլլան յետին, եւ յետիններ՝ առաջին:» (Մատթէոս Ժթ. 30) Այս սկզբունքը կարելի է պատշաճ կերպով մեռելոց յարութեան վերագրել: Անոնք որ ամենէն վերջը մեռան՝ արթնցողներու առաջինները պիտի ըլլան. մինչդեռ անոնք որ դարեր առաջ մեռան՝ ամենէն վերջը արթնցողներու չարքին մէջ պիտի գտնուին:

587 Համաչխարհային Պատերազմի տեւողութեան միլիոնաւոր մարդիկ մեռան պատերազմի դաշտին վրայ: Անիկա արդարեւ թշնամիին երկիրն էր, մահուայ երկիրը: Տէրը՝ Մարգարէին միջոցաւ դալիք օրհնութեան օրերուն մասին պատկեր մը կուտայ, ըսելով այն կնոջը որ իր զաւակներուն համար կ'ողբար, եւ որը կը պատկերացնէ ամէն անոնք որ կ'ողբան իրենց մեռելները. «Քու ձայնդ լալէն եւ

աչքերդ արցունքէն դադրեցուր. վասնզի քու գործքիդ համար վարձք կայ, կ'ըսէ Տէրը, ու թշնամիին երկրէն պիտի դառնան: Եւ քու ապագայ ժամանակիդ համար յոյս կայ, կ'ըսէ Տէրը, որ քու տղաքներդ իրենց սահմանը պիտի դառնան:»— Երեմիայ ԼԱ. 16,17:

588Երբ մեռելները իրենց գերեզմաններէն կը վերադառնան անոնց ապրող բարեկամները պիտի հայթայթեն իրենց պէտքերը: Երկար ատենէ իվեր քայքայուած ընտանիքները դարձեալ պիտի միանան եւ տրտմութիւնը տեղի պիտի տայ ուրախութեան: Տէրոջը չնորհիւ փրկուած հանուր մարդկութիւնը, այս պատեհութիւնը պիտի ունենայ. ինչպէս որ Մարգարէն կը նկարագրէ. «Եւ Տէրոջը փրկածները պիտի վերադառնան, ու երգելով Սիօն պիտի գան, եւ անոնց գլխուն վրայ յաւիտենական ուրախութիւն պիտի ըլլայ. անոնք ցնծութիւն եւ ուրախութիւն պիտի ստանան, ու տրտմութիւնը եւ հեծութիւնը անոնցմէ պիտի հեռանայ:» (Եսայի ԼԵ. 10) Մեսսայի հազարամեայ տիրապետութեան տեւողութեան մարգկութիւնը հետզհետէ պիտի յառաջանայ սըրբութեան պողոտային վրայ, մինչեւ որ ամէնն ալ աջանչելի եւ առատ պատեհութիւն մը ունեցած ըլլան, երբ կամակոր `ամբարիշտները ոչնչացուած՝ ու հնազանդները փիղիքապէս եւ բարոյապէս կատարելութեան բարձրացուած պիտի ըլլան:

589Սոդոմի եւ Գոմորի բնակիչները կրակով ոչնչացուած էին: Բայց անիկա չի նշանակեր թէ անոնք յաւիտենական տանջանքի մատնուեցան, ինչպէս որ ասկէ առաջ առաջնորդուած էինք հաւատալու: Ընդհակառակը, Տէրը պարզ կերպով կը յայտնէ թէ անոնք իրենց նախկին վիճակներուն պիտի դառնան. այսինքն՝ իրրեւ մարդ արարածներ երկրի վրայ, փրկութեան փորձ մը կամ պատեհութիւն մը ունենալու համար: «Երբոր քու քոյրերդ՝ Սոդոմ ու անոր աղջիկները իրենց առջի վիճակին պիտի դառնան, եւ

Սամարիա ու անոր աղջիկներն ալ իրենց առջի վիճակին պիտի դառնան, ու դուն եւ քու աղջիկներդ ալ ձեր առջի վիճակին պիտի դառնաք:» (Եզեկիէլ ԺԶ. 55) Թէեւ Տէրը երկաթէ ձեռքով պիտի տիրէ, հնազանդութեան ստիպելով ամէնը, սակայն Իր իշխանութիւնը արդար պիտի ըլլայ, եւ արդարօրէն պիտի յանդիմանէ: Նա այնպէս ներկայացուած է Մարգարէին իբր թէ հաւատարմօրէն ու արդարութեամբ կը կառավարէ, ըսելով. «Աղքատին դատը արդարութեամբ պիտի տեսնէ, ու երկրի ըրկուածներուն համար իրաւամբ պիտի յանդիմանէ. եւ իր բերնին գաւազանովը երկիրը պիտի զարնէ, ու իր չրթունքներուն հոգիովը ամբարիշտը պիտի մեռցընէ: Եւ իր մէջքի գօտին՝ արդարութիւն, ու իր երիկամունքներու գօտին հաւատարմութիւն պիտի ըլլայ:— Եսայի ԺԱ. 4,5:

590Անոր արդար տիրապետութեան բարերար ազդեցութիւնն ալ նկարագրուած է Մարգարէին այն համարին մէջ՝ որ ցոյց կուտայ թէ երկրի վայրի դազանները պիտի հպատակին մարդուն, եւ թէ ի՛նչպէս պզտիկ տղայ մը պիտի առաջնորդէ զանոնք: «Գայլը գառին հետ պիտի բնակի, ու ինձը ուլին հետ պիտի պառկի, եւ որթը ու առոյգ առիւծը եւ պարարտ զուարակը մէկտեղ պիտի արածին, ու զանոնք պզտիկ տղայ մը պիտի քշէ: Եւ կովը արջին հետ պիտի ճարակի, անոնց ձագերը մէկտեղ պիտի պառկին, եւ առիւծը արջառի պէս յարդ պիտի ուտէ: Ու կաթնկեր տղան իժին ծակին վրայ պիտի խաղայ, եւ կաթէն կտրուածը ձեռքը քարբին բոյնին վրայ պիտի դնէ:»— Եսայի ԺԱ. 6–8:

591Բոլորն ալ պարտին ճշմարտութեան դիտութեանը դալ. եւ անոնք որ հնազանդին ճշմարտութեան, իրենց մեղքերն ու անօրինութիւնները յաւիտեան պիտի չյիշուին: Այսպէս կ'ըսէ Մարգարէն. «Ու անկէ ետքը մէկ մարդ մը իր ընկերին, ու մէկ մարդ մը իր եղբօրը պիտի չսորվեցնէ՝ ըսելով թէ

Տէրը ճանչցիր. հապա անոնց պղտիկէն մինչեւ մեծը ամէնը զիս պիտի ճանչնան, կ'ըսէ Տէրը. վասնզի անոնց անօրինութիւնը պիտի ներեմ, ու անոնց մեղքը մէյմըն ալ պիտի չյիշեմ:» (Երեմիայ ԼԱ. 34) Երբ Տէրը այլեւս չյիշեր անոնց անօրինութիւններն ու մեղքերը, ատիկա կը նշանակէ թէ անոնք վերահաստատուած պիտի ըլլան: Երբ Յովհաննէս Մկրտիչ ծանոյց Յիսուսի մերձենալը, նա բացագանչեց. «Ահա Աստուծոյ գառը որ աշխարհի մեղքը կը վերցընէ:» Երբ աշխարհէն մեղքը վերցած է, երբ առանց մեղքի աշխարհ մը կ'ըլլայ, այնատեն աշխարհը կատարեալ բնակչութեամբ լեցուած պիտի ըլլայ:

[592]Ժողովուրդը առողջ վիճակի մը բերուելուն եւ իրենց հիւանդութիւններէն բժշկուելուն մասին Տէրը կ'ապահովցնէ մեզ Իր Մարգարէին միջոցաւ. «Ահա՛ անոր առողջութիւն եւ բժշկութիւն պիտի բերեմ ու անոնք պիտի բժշկեմ, եւ խաղաղութեան ու ճշմարտութեան առատութիւնը անոնց պիտի յայտնեմ:» (Երեմիա ԼԳ. 6) «Եւ հոն բնակողը պիտի չըսէ թէ հիւանդ եմ. հոն բնակող ժողովուրդին անօրինութիւնը պիտի թողուի:»— Եսայի ԼԳ. 24:

ԴՐԱԽՏԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

[593]Վերահաստատութիւնը կը նշանակէ՝ մարդուն օգտին համար աշխարհիս վերադարձնել Եդեմական վիճակը: Թերեւս ոմանք խորհին թէ բոլոր վերահաստատուողներու համար տեղ պիտի չկենայ երկրի վրայ: Ըստ լաւագոյն հեղինակութեանց՝ 20,000 000,000 մարդ ապրած ու մեռած է: Ներկայիս ապրող մարդկութիւնն ալ այս թիւին վրայ բարդելու որ ըլլանք 21,700,000,000ի համագումար մը կ'ունենանք: Բայց առատաձեռն ըլլալու համար, ենթադրենք թէ ամբողջ մարդկային ցեղի համագումարը 50,000,000,000 է: Մեր թելադրութեան վրայ հիմնուած՝ թէ երկրի վրայ բոլորին համար ալ բնակութեան տեղ պիտի կենայ, թող մէկը առնէ իր

մատիտը ու թէկզմայ նահանգին տարածութիւնը 50,000,000,000ով բաժնէ. ու նա պիտի գտնէ թէ նոյնիսկ թէկզմայ նահանգին մէջ կարելի է զետեղել այս հսկայ մարդկութիւնը, անոնց իւրաքանչիւրին տալով դրեթէ եօթը քառակուսի ոտք հող՝ վրան կանգնելու համար: Անշուշտ ակնկալելու չէ թէ աշխարհը այսպէս խճողուած պիտի ըլլայ. բայց երբ կը յիշենք թէ երկրի մակերեսին միայն պզտիկ մասը ներկայիս բնակելի է, թէ անոր մեծ մասը անապատ է, եւ թէ այս անապատները արգասաբեր դաշտերու պիտի վերածուին, ու երկրի բոլոր մասերը բնակելի պիտի ըլլան, այն ատեն կրնանք տեսնել թէ 50,000 000,000 ժողովուրդը կարելի է հանգստաւէտ կերպով հոգալ երկրի վրայ եւ դեռ բաւական տեղ ալ խնայել:

[594]Բայց այս բաղմութիւնը կերակրելու համար երկիրը պիտի կրնա՞յ բաւականաչափ պարէն արտադրել: Սբ. Գիրքը կը պատասխանէ. «Անապատը ու չոր երկիրը պիտի ուրախանայ եւ անբնակ երկիրը պիտի ցնծայ ու շուշանի պէս պիտի ծաղկի: Անիկա բոլորովին պիտի ծաղկի, եւ ցնծութեամբ ու երգերով պիտի ուրախանայ. անոր պիտի տրուի Լիբանանի փառքը, Կարմէղոսի ու Սարոնի վայելչութիւնը. անոնք Տէրոջը փառքը՝ մեր Աստուծոյն վայելչութիւնը պիտի տեսնեն:... Եւ խորշակահար երկիրը լիճի պիտի դառնայ ու ծարաւուտ երկիրը ջուրի աղբիւրներ պիտի ըլլայ:» (Եսայի ԼԵ. 1,2,7) «Եւ այն ամայացած երկիրը՝ փոխանակ ամէն անցնողին աչքերուն առջեւը ամայի ըլլալու՝ պիտի մշակուի: Ու պիտի ըսեն, այս ամայացած երկիրը Եդեմի դրախտին պէս եղաւ. եւ աւերակ, ամայի ու վար քաղաքները պարսպաւոր եւ մարդաբնակ եղան:» (Եզեկիէլ ԼՋ. 34,35) Երբոր ամբողջ երկիրը Եդեմի պարտէզին նման ընտիր կերպով մշակուած է, արդարեւ այն ատեն, երկիրը մարդուն համար յարմար բնակավայր մը պիտի ըլլայ: Անապատ եր-

կիրներու պաղաբերումը, ինչպէս Քալիֆորնիոյ Իմփէրիըլ Վէլին (Կայսերական Հովիտ), ներկայիս արդէն սկսած է: Միայն մի քանի տարիներ առաջ այդ ձորը թափուր անապատ մըն էր ուր ոչ կենդանի եւ ոչ ալ մարդ կրնար ապրիլ· մինչդեռ ներկայիս ան առատ հունճք կ'արտադրէ ոռոգումի դրութեան շնորհիւ: Երբ Սահարայի, Արաբիոյ եւ Ամերիկայի լայնածաւալ անապատները լիովին ոռոգուին ու վարդի պէս ծաղկին, մարդուն պէտքերը առատօրէն պիտի հայթայթուին:

[595]Քրիստոսի Թագաւորութիւնը պիտի ոչնչացնէ մարդուն բոլոր թշնամիները: Վայրի խոտերը, փուշերն ու տատասկները, բերքերը փճացնող որդերը, բոլորն ալ պիտի ոչնչացուին: Մէկն ինչ որ հիւանդութիւն յառաջ կը բերէ պիտի ոչնչացուի: Առաքեալը որոշ կերպով կ'ըսէ· «Ինչու որ Անոր (Քրիստոսի) պէտք է թագաւորել, մինչեւ որ բոլոր թշնամիները իր ոտքերուն տակը դնէ: Վերջին թշնամին որ պիտի խափանի, մահն է:»— Ա. Կորնթացիս ԺԵ· 25,26:

[596]Կրնանք իրաւամբ երեւակայել ժողովուրդներու հսկայ բազմութիւնները՝ որոնք պիտի համախմբուին երկրի զանազան կողմերը տօնելու Սատանայէն ու անոր ամբարիշտ կազմակերպութիւններէն իրենց ազատագրութիւնը· եւ երբ ժողովուրդը ականատես կ'ըլլայ տգիտութեան, ոճիրի, նախապաշարմանց անցնելու, ու գիտութեան, բարեբարութեան անոնց տեղերը գրաւելուն, անոնք երկիրը հրճուանաց երգերով պիտի լեցնեն: Մարգարէն վերահաստատութեան այս օրհնութիւններէն ոմանք հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ· «Ձօրաց Տէրը այս լերանս (Թագաւորութեանս) վրայ բոլոր ազգերուն կոչունք մը պիտի ընէ, պարարտ բաներու եւ հին գինիներու, ծուծով լեցուած պարարտ բաներու ու զտուած հին գինիներու կոչունք: Եւ այս լերանս վրայ ամէն ժողովուրդներուն վրայ տարածուած ծածկոցը, ու ամէն ազգերուն վրայ փռուած վարագոյրը բնաջինջ պիտի ընէ (ցրուէ տգիտութիւնը, եւն.): Մահը յաւիտեան բնաջինջ պիտի ընէ, ու Տէր Եհովան ամէն աչքերէ արցունքը պիտի սրբէ, եւ բոլոր երկրիս երեսէն իր ժողովուրդին նախատինքը պիտի վերցնէ· վասնզի Տէրը խօսեցաւ:»— Եսայի ԻԵ· 6–8:

[597]Սբ· Յովհաննէս Պատմոս կղզիին վրայ՝ Մեսիական մեծ Թագաւորութեանը չուրջ տեսիլք մը ունեցաւ, որը այլաբանական ոճով նկարագրեց: «Երկինք» բառը, այլաբանօրէն՝ իշխող աներեւոյթ զօրութիւնը կը նշանակէ· մինչդեռ «երկիր»ը կազմակերպուած մարդկային ընկերութիւնը կը նշանակէ: Հին երկինքը ամբարիշտ եղած է, որովհետեւ Սատանան՝ մեծ ամբարիշտը, եղած է անոր իշխանը: Հին երկիրն ալ ամբարիշտ եղած է, որովհետեւ մարդոց կազմակերպութիւնները Սատանայի տիրապետութեանը ենթակայ եղած են: Սբ· Յովհաննէս նկատի առնելով Մեսիական Թագաւորութիւնը ու հետեւելիք օրհնութիւնները, գրեց· «Եւ նոր երկինք մը ու նոր երկիր մը տեսայ· ինչու որ առջի երկինքը ու առջի երկիրը անցաւ· եւ ալ ծով չկար:» Այսպէս նա ցոյց կուտայ նոր երկինքը (Մեսիական Թագաւորութիւնը) եւ նոր երկիրը (երկրի վրայ արդար հիման վրայ հաստատուած մարդկային կազմակերպութիւնը): Ծովը խորհրդապատկեր մըն է խռովայոյզ մարդկութեան, այսպէս պատկերացընելով այն իրողութիւնը, թէ այլեւս գործադուլներ, յեղափոխութիւնները, ջարդեր կամ անիշխանութիւն պիտի չըլլան: Շարունակելով, նա կը նկարագրէ Թագաւորութիւնը որպէս սուրբ քաղաք մը, Նոր Երուսաղէմը, հետեւեալ գեղեցիկ ոճով. «Եւ ես Յովհաննէս սուրբ քաղաքը Նոր Երուսաղէմը տեսայ՝ որ երկինքէն Աստուծմէ կ'իջնէր, իր էրկանը համար զարդարուած հարսի մը պէս պատրաստուած: Ու երկինքէն մեծ ձայն մը լսեցի՝ որ կ'ըսէր·

Ա՛հա՛ Աստուծոյ խորանը մարդոց մէջ է, ու անիկա անոնց հետ պիտի բնակի. եւ անոնք անոր ժողովուրդը պիտի ըլլան, եւ ինքն Աստուած անոնց հետ պիտի ըլլայ իբրեւ անոնց Աստուածը»— հոս պատկերացնելով Տէրոջը բնակատեղին: Եհովայի եւ մարդկութեան հանդիպավայրը Քրիստոսն է: Արդիւնքը այն պիտի ըլլայ՝ որ թշնամին՝ մահը պիտի կործանուի. ու հնազանդները լիովին պիտի վերահաստատուին, որը հետեւեալ կերպով նկարագրուած է. «Եւ Աստուած անոնց աչքերէն բոլոր արցունքները պիտի սրբէ, ու ալ մահ պիտի չըլլայ, ո՛չ սուգ՝ եւ ո՛չ աղաղակ՝ եւ ո՛չ ցաւ պիտի ըլլայ ասկէ վերջ. ինչու որ առջի բաները անցան: Եւ ան որ աթոռին վրայ կը նստէր, ըսաւ. Ա՛հա՛ ամէն բաները նոր կ՚ընեմ. ու ըսաւ ինծի. Գրէ՛. ինչու որ ասխօսքերը ճշմարիտ ու հաւատարիմ են:»— Յայտնութիւն ԻԱ. 1–5:

598 Թող տրամաբանող անձը ինքն իրեն այս հարցումները ընէ.

599 Աստուած ինչու՞ այսպիսի զարմանալի ծրագիր մը կը գծէ.

600 Նա ինչու՞ նոր երկինք մը ու նոր երկիր մը պիտի հաստատէ:

601 Նա ինչու՞ պիտի արթնցնէր մեռելները իրենց դերեզմաններէն, եթէ մտադիր չէր անոնց ընծայել՝ Ադամի մեղանչելէն առաջ վայելած կատարելութեան մէջ վերահաստատուելու պատեհութիւնը:

602 Աստուած հրաւիրած է մեզ գործածելու մեր տրամաբանող կարողութիւնները (Եսայի Ա. 18 Տես Անգլ. Սբ. Գիրքը). ու եթէ մենք կը հաւատանք Սբ. Գրոց ուսուցած այս մեծ ճշմարտութիւններուն, միայն մէկ տրամաբանական եզրակացութեան կըրնանք յանգիլ, թէ վերահաստատութիւնը մարդկութեան նկատմամբ Աստուծոյ ունեցած մեծ ծրագրին նպատակակէտն է, եւ թէ՝ վերահաստատութեան օրհնութիւնները մօտ են, որովհետեւ երկնից թագաւորութիւնը մօտ է, նոյնիսկ դռներուն քովը: Ուրեմն անոնք որ վհատած են թող վերնային ներկայիս Թո՛ղ վշտակիրները ուրախանան. Թո՛ղ տըխրած սրտերը մխիթարուին, ու կոտրած սրտերը կազդուրուին: Բարձրացուցէ՛ք գլուխնիդ եւ հրճուեցէ՛ք այն իրողութեամբը՝ թէ մարդկութեան ազատագրութեանը օրը դռներուն քովն է:

603 Վայրկեանի մը համար մտաբերէ բազմամարդ քաղաքներու մէջ տիրող մեծ տառապանքը: Ալեհեր ծերունիներ ու պառաւ կիներ, երիտասարդ այրեր եւ կիներ, տղաքներ ու երեխաներ, բոլորն ալ խճողուած կեղտոտ բնակարաններու մէջ, անբաւարար սնունդով, ապականած օդով եւ անպատշաճ հագուստով. ուր ամէն բան ընդունակ է ստորնացնելու բարոյականը: Մտաբերէ պատերազմի պատճառաւ աւերուած երկիրները, քանդուած տուները, մարած օճախները, հաչմանդամները, կոյրերը, խուլերը, համրներն ու խելագարները: Երեւակայէ նաեւ վայրկեանի մը համար բոլոր աչխարհի միլիոնաւոր ժողովուրդներու սոսկալի տառապանքները. ու ապա դիտցիր թէ տառապանքի, անդիմութեան եւ մահու այս սեւ վարագոյրը ի մօտոյ պիտի վերցուի ու Աստուծոյ սիրոյ արեւալոյսը ամէնուն վրայ պիտի ճառագայթէ: Արեգակին նման՝ Մեսիական մեծ թագաւորութիւնը, բուժիչ ճառագայթներով արտափայլելով՝ պիտի վանէ խաւարը, կաչկանդէ բռնակալը, հեռացնէ հիւանդութիւնը, մաքրէ մարմինները, ինչպէս նաեւ միտքերն ու բարոյականները, ցոյց պիտի տայ ժողովուրդին պատշաճ կեցուածքը—թէ ի՛նչ ուտելու եւ ի՛նչպէս ուտելու են, ի՛նչ բաներու վրայ խորհելու են ու ի՛նչպէս դաստիարակուելու են. եւ ամէն բանէ աւելի՝ անոնց կատարելապէս տեղեկացնելով մեր մեծ Աստուածն ու Տէր Յիսուս Քրիստոսի՝ ամէնուն ամենասիրելի Բարեկամին սիրալիր բարեսիրութիւնը: Եւ գիտնալ՝ թէ այն ատեն՝ այս օրհնութիւնները երկրի

վրայ յաւիտենական երջանկութիւն պիտի բերեն: Այլ եւ կին ոչ միայն պիտի հետզհետէ զօրանան, հապա նաեւ այն վիճակին պիտի հասնին ուր անոնք նոյնիսկ պիտի չխորհին, չվախնան կամ պիտի չի ակնկալեն հիւանդանալ:

[604]Նոր կարգ ու սարքերու հաստատումովը՝ Մեսիայի ներքեւ պատերազմներն ու յեղափոխութիւնները պիտի դադրին, որովհետեւ Նա խոստացած է թէ այն ժամանակ «անոնք իրենց սուրերը խոփեր՝ եւ իրենց նիզակները յօտոցներ պիտի չինեն. ազգ ազգի վրայ սուր պիտի չվերցնէ, եւ ալ պատերազմ պիտի չսորվին.» ու այսպէս հոն այլեւս խռովայոյզ մարդկութիւն պիտի չըլլայ, որը այլաբանօրէն ծով կոչուած է: — Եսայի Բ. 4, Միքիայ Դ.3, Յայտնութիւն ԻԱ. 1:

[605]Շահամոլները այլեւս պիտի չթոյլատրուին ժողովուրդը կեղեքելու, որովհետեւ Աստուած խոստացած է՝ որ արդարադատ տիրապետութեանը ներքեւ՝ ոչ ոք պիտի թոյլատրուի ուրիշ մը վնասելու կամ իր դրացին անիրաւելու:— Եսայի ԺԱ. 9, կե. 25:

[606]Այն ատեն սովերը պիտի դադրին եւ ոչ ոք այլեւս անօթութենէ պիտի դալարուի, կամ թէ ընդունայն ջանայ ապրուստ ճարելու, ինչու որ այն ատեն երկիրը իր պտուղը պիտի տայ եւ հոն ամէնուն համար ամէն բան առատ պիտի ըլլայ:— Սաղ. կէ. 6:

[607]Այն ատեն հիւանդութիւնները պիտի չնչուին. որովհետեւ Աստուած խոստացած է թէ այս նոր տնօրինութեան չնորհիւ առողջութիւն եւ զօրութիւն պիտի բերէ, ու ժողովուրդը օրհնէ ոսկեդարին վերաբերեալ բոլոր օրհնութիւններովը: «Հոն բնակողը պիտի չըսէ թէ հիւանդ եմ:»— Եսայի Լ.Գ. 24, Յայտնութիւն Ի. 4:

[608]Ցուղարկաւորութիւնները ներկայիս օրակարգը կը կազմեն, ուր ընտանեաց անդամները եւ ուրիշ սիրելիներ տրտմութեամբ կը համախմբուին՝ իրենց

սիրելեացեալ մեռելին մատուցանելու վերջին յարգանքը: Բայց նոր դրութեանց ներքեւ յուղարկաւորութիւնները պիտի դադրին, մեռելաթաղները աւելի հաճելի զբաղում մը պիտի որոնեն, եւ մեռելակառքերը տրտմութեան կառքերէ հաճոյքի առարկանելու պիտի փոխուին: «Ու ալ մահ պիտի չըլլայ:»— Յայտնութիւն ԻԱ. 4:

[609]Ընտանիքներ քայքայուած են, եւ ողջ մնացող իւրաքանչիւր անդամ կսկիծով ապրած են մինչեւ իրենց գերեզման երթալը. բայց նոր տնօրինութեան ներքեւ ընտանիքները դարձեալ պիտի միանան, ծնողքները եւս պիտի բերուին իրենց զաւակներուն, ու զաւակները իրենց ծնողքներուն, եւ անոնք երջանկօրէն միասին պիտի ապրին:— Ա. Կորնթացիս ԺԵ. 23,24:

[610]Այլեւս խեղճերը պարապ տեղը բնակավայր մը պիտի չվնտռեն եւ կամ խոյս տան ագահ տանուտէրներէ. որովհետեւ այն ատեն, ինչպէս որ Աստուած խոստացած է, ժողովուրդը «տուներ պիտի չինեն ու պիտի բնակին, եւ այդիներ պիտի տնկեն ու անոնց պտուղը պիտի ուտեն: Անոնք պիտի չշինեն որ ուրիշները բնակին, անոնք պիտի չտնկեն որ ուրիշները ուտեն հապա այն ատեն ամէն մարդ իր անձնական բնակարանը պիտի ունենայ ու ամէն մարդ իր որթին եւ իր թզենիին տակը պիտի նստի ու զանոնք վախցնող պիտի չըլլայ:»— Եսայի կե. 21–23, Միքիայ Դ. 4:

[611]Այն ժամանակ ուղիղը գործելու կատարեալ ազատութիւն պիտի ըլլայ. որովհետեւ ուղիղը միշտ պիտի քալելերուի: Ամէն ոք ազատ պիտի ըլլայ ընելու իր կրցած բոլոր բարիքը: Հոն դադրեն ոստիկանները պիտի չըլլան, ոչ ալ լրտեսական օրէնքներ՝ Մեսիայի տիրապետութեան ներքեւ: Ասոր հետեւանքը այն պիտի ըլլայ որ մարդիկ պիտի կըրնան ընտիր նկարագիր մը զարգացնել ու ցուցադրել: Մարդոց մէջ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ.

անոնք իմաստութեամբ պիտի օժտուին իրենց բարեւարութեան եւ երջանկութեան սատարող բաներուն նկատմամբ: Անոնց գործերը առաջնորդող մղիչ ոյժը՝ սէրը պիտի ըլլայ, ու անոնց ամէն զօրութիւնները բարիի համար պիտի գործածուին:— Յայտնութիւն ԻԱ. 24–27:

[612]Կեանքը՝ որ բոլոր դարերու մէջ մարդոց բաղձալի բանը եղած է, բոլորովին պիտի իրականանայ— կեա՛նք լեառատօրէն, երբ այրեր ու կիներ զօրաւոր եւ աշխոյժ պիտի ըլլան, ու հոն ա՛լ ցաւ, տառապանք, տրտմութիւն կամ մահ պիտի չըլլայ. երբ բոլոր հնազանդները իրենց երիտասարդութեան օրերուն պիտի վերադառնան ու իբրեւ կատարեալ մարդ էակները վայելեն կեանքը՝ անծայրածիր դարերու տեւողութեան:— Յոբ ԼԹ. 25, Հռովմայեցիս Զ. 23, Յայտնութիւն ԻԱ. 4:

[613]Այն ատեն տրտմութեան պիտի յաջորդէ փառաբանութիւնը: Այլեւս ժողովուրդները մեռելոցի օրերը պիտի չհամախմբուին գերեզմանատուներուն մէջ՝ յարգելու իրենց սիրելեաց եւ հերոսներու յիշատակը, որովհետեւ այն ատեն անոնց մեռեալ սիրելիները իրենց պիտի վերադարձուին. ու Ան որ անոնց մաքերուն եւ սրտերուն մէջ մեծագոյն հերոսը պիտի նկատուի, Մեծ Մեսիան պիտի ըլլայ, որ ժողովուրդին բերած է անպատմելի օրհնութիւնները: Հոն ժողովուրդները պիտի համախմբուին՝ ոչ թէ քաղաքականութեան չուրջ վիճելու, եւ կամ կռուելու թէ որոնք պիտի գրաւեն պաշտօնները, հապա անոնք պիտի միանան աղնուացնելու իրենց մաքերը, եւ ուսումնասիրելու Աստուծոյ արարչագործութեան գեղեցկութիւնները ու հրաշալիքները, եւ Անոր գովասանական ուրախութեան երգեր երգելու:— Եսայի Լե. 10, ԾԱ. 11, Փիլիպ. Բ. 10,11:

ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ ՔՐԻՍՏՈՆԷԻՑ

[614]Մահը մարդկութեան անգթութ թշնամի մըն է: Անոր խայթոցը զգալի եղած է երկար դարեր: Ան

կը խլէ մեր սիրելիները ու վերապրող բարեկամներու սրտերուն մէջ՝ այրող դաշոյն մը կը թողու: Ան աշխարհը տխրութեամբ լեցուցած է եւ ժողովուրդը սուգով: Բայց Աստուծոյ քնարին քաղցր նուագը սփոփած է մաս մը տխուր սրտեր, որոնք ծանօթացած են Աստուածային կարգադրութեան թէ իրենց սիրելիները, զորս ժամանակուայ մը համար մահը իրենցմէ խլած է՝ պիտի վերադառնան: Քրիստոնեան հաւատքով կը տեսնէ թէ Աստուած Իր յարմար ատենին ու կերպովը՝ պիտի վերադարձնէ իրենց սիրեցեալ մեռեալները՝ ու անոնց պատեհութիւն մը պիտի տայ անվերջ կենաց եւ երջանկութեան տիրանալու, որովհետեւ Նա խոստացած է այսպէս ընել: Քրիստոնեան գիտէ թէ Աստուծոյ խոստումները վստահօրէն պիտի կատարուին, եւ թէ զանոնք իրականացնելու համար Անոր զօրութիւնը անսահման է: Այսպիսի հաւատքը, հաստատուած թանկագին խոստումներուն վրայ՝ ներկայիս չափով մը կ'օգնէ ամոքելու մահուայ խայթոցը:

[615]Հսկայ ովկիանոսի մը մռնչող ալիքներու քովէն երիտասարդուհի մը կը քալէ լուռ խորհրդածութեանց մէջ ընկղմած: Անոր միտքը իր սիրելիներէն մէկուն կը դառնայ, որ Համաշխարհային Պատերազմի տեւողութեան՝ նաւատորմիղին մէջ ծառայութեան կանչուած էր: Ժամանակ մը ծովերու վրայ նաւարկելէ վերջ նա վերադարձած էր, միայն թէ հիւանդանալու եւ մեռնելու, եւ ինչ ձգելով վիրաւոր սիրտ մը՝ զոր միմիայն ժամանակը ու Տէրը կրնան բժշկել: Ալիքներէն դեռ նոր զգուած կակուղ աւազին վրայ քալած ժամանակ՝ անոր միտքը կ'ողողուի այն երջանիկ օրերու խորհուրդներովը զորս վայելած էր իր սիրեցեալ եղբօրը հետ, որուն ծիծաղը ա՛լ լռած է մահուամբ եւ որը Յիսուսով կը ննջէ, յարութեան ժամանակին սպասելով: Անցեալի ուրախութեան օրերը տրտմութեան փոխուած էին մահուայ անգութ ձեռքով: Բայց մեծ վշտակիրը կը

թեթեւցնէ այս վչտահար քրոջը սրտին վրայ ճնշող ծանր բեռը, ու կ'օգնէ անոր կրելու իր տրտմութիւնը՝ յիշեցնելով իր պատգամաբերին միջոցաւ տրուած խօսքերը.«Մի՛ տրտմիք ինչպէս ուրիշները՝ որոնք յոյս չունին: Քանզի թէ որ կը հաւատանք թէ Յիսուս մեռաւ ու յարութիւն առաւ, անանկ ալ Աստուած ննջեցեալները Յիսուսով պիտի բերէ:... Ուստի զիրար մխիթարեցէք այս խօսքերովը:»— Ա. Թեսաղոնիկեցիս Դ. 12,13,17:

616 Հեռուները դիտելով՝ նա ծովուն վրայ հսկայ նաւ մը կը տեսնէ որ կը տարուբերի ալիքներէն՝ պարապ խեցիի մը նման: Այս ալիքները ի՛նչ զարմանալի զօրութիւն կը ցուցադրեն: Եւ սակայն անիկա միայն պատկեր մըն է Աստուծոյ զօրութեան: Նա՛ որ կազմեց հսկայ ովկիանոսը եւ պատճառ եղաւ լուանին մթնակոխին համբուրելու անոր գոգը՝ Նա որ երկինքի մէջ կախեց աստղերը, որոնք իբրեւ առաջնորդ կը ծառայեն յոգնած եւ ալեւտուրան նաւաստիին իր փոթորկալի ընթացքին մէջ, եւ որը կը սանձէ բռնաչունչ հովերը մինչեւ որ նա իր վախաքելի նաւահանգիստը հասնի— Անիկա՛ է որ զօրութեամբ ու իշխանութեամբ օժտուած է երկինքի մէջ եւ երկրիս վրայ, ու խոստացած է գերեզմանէն ետ բերել սիրեցեալ մեռեալները: Նա հաւատարմօրէն պիտի պահէ Իր խոստումները:

617 Վչտահար քրոջը քիչ առաջուայ տխուր խորհրդածութիւնները, ներկայիս լուին ուրախութեան փոխուած են, չնորհիւ այն յոյսին՝ որ ղրուած էր անգամ մը փոթորկող այդ կուրծքին ներքեւ՝ Աստուծոյ Թանկագին խոստումներուն միջոցաւ: Հաւատքով նա կը տեսնէ այն երանաւէտ օրը, երբ Յօտատեսնէն դէպի կեանք պիտի վերադառնայ իր սիրեցեալ եղբայրը: Նա հաւատքով կը տեսնէ զայն որ կ'աճապարէ սրբութեան պողոտայի վրայէն, մինչեւ որ զօրացած ու աչխոյժ՝ իր մանկութեան օրերուն

վերադարձած է, ու յաւիտեան խաղաղութեան եւ երջանկութեան մէջ կը բնակի:

618 Ո՛հ ներկայիս Քրիստոնեաներուն ի՛նչ քաղցր եւ մխիթարական նուագ կ'ընծայէ Աստուծոյ քնարին վերահաստատութեան լուրը: Ի՛նչ մեծ ուրախութիւն պիտի համակէ այդ սիրտը, երբ որպէս մի անդամը Քրիստոսի վառաւորուած Մարմնոյն, երանաւէտ առանձնաչնորհը պիտի ունենայ մահուընէ արթնցնելու այդ սիրեցեալը ու դիտել անոր կատարեալ մարդկութեան աստիճանական բարձրացումը: Այն ատեն թէ օրհնողը եւ թէ օրհնուողը պիտի փառաբանեն զԱստուած Իր անսահման սիրոյն համար: Մինչեւ այս երանաւէտ օրը, օրհնեալ է այն որ խոստումներուն կը փարի.«Հաստատ միտքը կատարեալ խաղաղութեան մէջ կը պահես, ինչու որ քեզի կը յուսայ:»— Եսայի Իզ. 3:

619 Քրիստոնեաները զարերէ իվեր է որ անտեսած են վերահաստատութեան զեղեցիկ վարդապետութիւնը, որը Աստուծոյ քնարին տասներորդ լարովը պատկերացուած է: Ասիկա անոր համար էր որ նուիրուածները զերեվարուած էին այն կրօնական դրութիւններէն, որոնք մարդկային կազմակերպութիւններ էին եւ որոնց մէջ Սատանան ներմուծած էր մոլորեցուցիչ վարդապետութիւններ, անոնցմով կուրացնելու ըմբռնումը նոյնիսկ ուղղամիտներուն: Բայց Տէրոջը երկրորդ ներկայութեամբը Իր ժողովուրդը ազատուած է այս Բաբելոնական գերութենէն: Անոր ներկայութեան պայծառութեամբը իբրեւ ըմբռնումի աչքերը բացուած ըլլալով, անոնք սորված են Աստուծոյ քնարին վերահաստատութեան լուրը. եւ անոր քաղցր մեղեդին այնքան հրճուեցուցած է իրենց սրտերը՝ որ չեն կրնար ետ կենալ երգելէ: Անշուշտ, Աստուած կանխատեսեց ասիկա. եւ այսպիսիները աւելի եւս քաջալերելու համար, առաջնորդեց Իր Մարգարէն գրելու՝ երկրի ազգերուն եւ ժողովուրդներուն գալիք վերահաստատու-

թեան օրհնութիւններուն ակնարկող այս պատշաճ խօսքերը. «Երբոր Տէրը Սիօնին դերութիւնը դարձուց, երազ տեսնողներու պէս եղանք: Ան ժամանակ մեր բերանը խնդութիւնով լեցուեցաւ, ու մեր լեզուն ցնծութիւնով. ան ժամանակ հեթանոսաց մէջ ըսին թէ Տէրը ասոնց համար մեծ բաներ ըրաւ:»— Սաղմոս ՃԻԶ. 1,2:

620Իրաւ իրօք, ինչպէս որ Աստուծոյ Մարգարէն ըսաւ. «Իմ ականջս առակի պիտի ծռեմ. խրթնաբանութիւնս քնարով պիտի բանամ:» (Սաղմոս ՀԹ. 4) Աստուծոյ բոլոր ծրագիրը առակաբանական լեզուով ըսուած է, որը միայն Քիստոսի նուիրուած հետեւորդներէն գնահատուած է: Բայց երբ կ'ըմբռնենուի, արդարեւ անիկա խիստ դիւթիչ նուագ արտադրող քնար մըն է որ երբէք լսած են մարդուն ականջները: Արդ՝ հնչեցո՛ր վերահաստատութեան լարը, ու լսէ թէ ինչպէս գեղեցիկ կերպով կը պատասխանէ եւ կը ներդաշնակի Աստուածային քնարի միւս բոլոր լարերուն հետ: Դիտցի՛ր, ուրեմն՝ թէ երբ ժողովուրդները կը սորվին Աստուծոյ զարմանալի կարգադրութիւնները, ամէն անոնք որոնց սրտերը ուղիղ են՝ պիտի փառաբանեն զինքը: Սաղմոսերգուն պատշաճ կերպով կ'ըսէ.

Սուրբ հանդէսով Տէրոջը երկրպագութիւն ըրէք.
Վախցի՛ք անոր երեսէն ա՛վ բոլոր երկիր:
Հեթանոսներուն մէջ ըսէք թէ Տէրը կը թագաւորէ.
Աշխարհքն ալ հաստատուած է որ չսասանի.
Ան պիտի դատէ ժողովուրդները ուղղութիւնով:
Երկինքը թող ուրախանայ ու երկիրը ցնծայ.
Ծովը իր լիութեամբը թող գոռայ.
Դաշտը ու բոլոր անոր մէջը եղողները թող ուրախանան.
Ան ատեն անտառին բոլոր ծառերը թող ցնծա՛ն Տէրոջը առջեւը
Ինչու որ կուգայ, ինչու որ կուգայ երկիրը դատելու.
Պիտի դատէ աշխարհքը արդարութիւնով,
Ու ժողովուրդները իր ճշմարտութիւնովը:»—Սաղ. ՂԶ.9–13:

621Վերջ ի վերջոյ, Մեսիական Թագաւորութեան՝ Հաղարամեայ տիրապետութեան վախճանին, մարդկային սերունդի բոլոր հնազանդները կատարեալ վիճակներու մէջ վերահաստատուած պիտի ըլլան:

Աստուծոյ քնարը, մեծ վարդապետական ճշմարտութիւնները՝ բոլոր ժողովուրդներու սրտերուն մէջ պիտի փառաւորուին: Բայց նոյնիսկ ներկայիս՝ ի բոլոր սրտիւ նուիրուած Քրիստոնեան որ ունի Աստուծոյ քնարը, եւ կ'երգէ Մովսէսին ու Գառնուկին երգը՝ այս աշխարհի թագաւորութիւններէն աւելի բարձր դիրքի մը մէջ պատկերացուած է. «Մեծ ու զարմանալի են Քու գործերդ՝ ով Տէր Աստուած Ամենակալ. արդար եւ ճշմարիտ են Քու ճամբաներդ՝ ով թագաւոր սրբոց. Տէ՛ր՝ ո՞վ պիտի չվախնայ Քեզմէ, ու Քու անունդ չփառաւորէ:» Եւ Հաղարամեայի վերջանալովը «Բոլոր ազգերը պիտի գան ու Քու առջեւդ երկրպագութիւն պիտի ընեն, ինչու որ Քու արդար դատաստաններդ յայտնուեցան:» (Յայտնութիւն ԺԵ. 3,4) Աստնք Քրիստոսի լրացուցած գործին կը նային:

ԱԼԵԼՈՒԻԱ ԽՄԲԵՐԳԸ

622Ներկայիս բացուող Հաղարամեայ Դարու նըրբանցքէն հաւատքի աչքերով վեր նայելով, անոր հեռաւոր ծայրը կանգնած կը տեսնենք մարդկային կատարեալ սերունդ մը: Տկարութեան, չհախնդրութեան եւ սխալի ամէն մի հետք ջնջուած է: Քրիստոսի հազար տարուայ տիրապետութեան տեւեւս այդ պարագան ալ վերջացած է ու Սատանան այլեւս սանձուած է, որպէսզի Մեսիական իշխանութեան չքջանին ազգերը ու ժողովուրդները չմոլորեցնէ: (Յայտնութիւն Ի. 1–3) Այդ չքջանի վերջաւորութեանը, կարճ ժամանակուայ մը համար ազատ արձակուելով՝ նա իր յաւադոյն ջանքերը ի գործ կը դնէ դարձեալ խաբելու համար. բայց այլ եւս այս բաները վերջացած են ու Սատանան ոչնչացուած, ինչու որ Աստուած այդպէս վճռած է: (Յայտնութիւն Ի. 7–10, Եբրայեցիս Բ. 14) Աբրահամ՝ հաւատարիմներու հայրը, ու իր հաւատարիմ գործակիցները, որոնք Քրիստոսի հովանաւորութեան ներքեւ ժողովուրդը Հաղարամեայի դատաս-

տանին մէջէն առաջնորդած էին, այլեւս լրացուցած են իրենց աչխարհային չրջանը, եւ իբրեւ հոգեւոր էակներ՝ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ բարձրացուած են: Այդ իչխանութեան ժամանակ չատեր արդարութեան դարձուած ըլլալով, ներկայիս աստղերու նման կը վայլին յաւիտեանս յաւիտենից: (Դանիէլ ԺԲ. 3) Երկիրը եղեմական Դրախտի վիճակի մը վերածուած է: Հոն այլեւս անպէտ խոտեր չկան, ոչ փուչեր եւ ոչ ալ տատասկներ: Ան կատարեալ մարդուն պատչաճ բնակավայր մըն է, աչքերու հաճելի: Բոլոր այրերն ու կիները ֆիզիքապէս, մտաւորապէս եւ նկարագրապէս կատարեալ են. որոնց չրթունքները չնորհալի խօսքեր ունին: Անոնց իւրաքանչիւրին կատարեալ ձայն պարգեւուած է, նաեւ կատարեալ կերպով երգելու կարողութիւնը. եւ ամէն չրթունքի վրայ հրճուանաց երգ մը կայ: Երկրի բոլոր ստեղծագործութիւնը ա՛լ մարդուն իչխանութեան տակ դրուած է. եւ իւրաքանչիւրին գլխաւոր ուրախութիւնն է ու պիտի ըլլայ՝ գործակցիլ իր ընկեր արարածի երջանկութեանը եւ փառաւորել զԱստուած ու Քրիստոս:

623 Հաւատքի աչքերով վայրկեանի մը համար դիտէ այս երջանիկ պատկերը, ու ապա քու տեսողութիւնդ երկնային բաներուն դարձուր: Հոն՝ հրեշտակները՝ որոնք երկար դարեր հաւատարմօրէն ծառայած են որպէս Տէրոջը պատգամաբերները, կարգ կարգ համախմբուած են: Իրենց պատուաւոր դիրքերուն վերեւ կեցած են սերովբէները ու քերովբէները. իսկ բոլորին մէջ տեղը կանգնած է Քրիստոս: Յիսուս Քրիստոս օրհնեալն եւ հաւատարիմը, իբրեւ մեծ յաղթողը, այլեւս ետ կը նայի Իր կատարած գործին վրայ ու «կը տեսնէ Իր հոգիին երկունքը եւ գոհացած է» անոր ընծայած երանաւէտ արդիւնքներուվը: Իր գովը կանգնած է Իր փառաւոր Հարսը, որ ամբողջ հազար տարի իր սիրելեան Գլուխին չնորհիւ վայելած է Աստուծոյ չնորհած զերազանց հարստութիւնները, որ ներկայիս պիտի վայելէ զանոնք գալիք անծայրածիր դարերուն: Իր նաժիչները, կոյսերը՝ իր ընկերակիցները որոնք կը հետեւին, ու իրեն կը ծառայեն, հոն են, կատարելով իրենց աստուածատուր պարտականութիւնները: Ամենէն վեր կը կանգնի մեծ Եհովա Աստուածը, Որուն իմաստութիւնը ծրագրեց ամէն բան եւ Որուն սիրալիր բարեսրտութիւնը ցօղուած է Իր բազմաթիւ արարածներուն վրայ: Հրճուանքը կը զեղու Իր օրհնեալ սիրտը: Իր ծրագիրը ինչպէս որ կանխատեսեց, այլեւս վսեմ յաջողութիւն մըն է:

624 Ան զգլխիչ տեսարան մըն է: Ալէլուիա խըմբերգին պատչաճ ժամանակն է: Թատերաբեմը պատրաստուած է: Փողահարները իրենց փողերով կը դրաւեն իրենց տեղերը, եւ տաւիղն ու քնարը բերուած են: Դափը, լարաւոր նուագարանները, սրինգը, ցնծղանները, ու փառաբանութեան ամէն երեւակայելի գործիքներ կը գտնուին երկնային զօրաց ձեռքերուն մէջ: Հոն խոր լռութիւն մը կը տիրէ: Ապա փողահարները կը հնչեն դովաբանութեան իրենց երգերը, եւ երկնի զօրաց միւս բոլոր նուագիչներն ու երգիչները անոնց կը միանան: Այս գլխիչ նուագին կը ձայնակցին նաեւ երկրի բազմութիւնները, ու զարձեալ ետ՝ երկինք կը դառնայ (ինչու որ կատարեալ մարդուն եւ երկնային կատարեալ արարածներուն միջեւ վերահաստատուած է յարաբերութիւնը), մինչեւ որ երկնքի մէջ ու երկրի վրայ, եւ երկրի տակը, ու անոնք որ ծովուն մէջ կը գտնուին, զԱստուած կը փառաբանեն, ըսելով. «Աթոռին վրայ նստողին եւ Գառնուկին օրհնութիւն ու պատիւ եւ փառք ու զօրութիւն յաւիտեանս յաւիտենից:» (Յայտնութիւն Ե. 13) Ամէն ծունկ կը ծռի ու

ամէն լեզու կը դաւանի թէ Յիսուս Քրիստոս է, Հօր Աստուծոյ փառացը համար: Ամէն հնչող արարած այլևս կ'ընկերակցի Ալէլուիա խմբերգին, եւ ասիկա է անոնց երգածը.

«Ալէլուիա (Օրհնեցէ՛ք Տէրը)
Օրհնեցէ՛ք զԱստուած Իր սրբարանին մէջ. օրհնեցէ՛ք զԱնիկա Իր զօրութեանը հաստատութեանը մէջ:
Օրհնեցէ՛ք զԱնիկա Իր զօրաւոր գործքերուն համար. օրհնեցէ՛ք զԱնիկա Իր մեծափառութեանը համար:
Օրհնեցէ՛ք զԱնիկա փողի ձայնով.
Օրհնեցէ՛ք զԱնիկա տաւիղով ու քնարով:
Օրհնեցէ՛ք զԱնիկա թմբուկով ու պարով.
Օրհնեցէ՛ք զԱնիկա լարաւոր նուագարաններով ու սրինգով:
Օրհնեցէ՛ք զԱնիկա մեծաձայն ծնծղաներով. օրհնեցէ՛ք զԱնիկա ցնծութեան ծնծղաներով:
Ամէն չունչ ունեցողը թող Տէրը օրհնէ՛:
Ալէլուիա:»— Սաղմոս ՃԾ.

Ի՞նչ կը ներկայացնէ քնարին տասներորդ լարը: Պ. 535:

Որո՞նք են այն երկու վարդապետութիւնները՝ որ երկար առնէ իվեր անտեսուած էին Քրիստոնեաներէն: Պ. 535:

Ի՞նչ կը ներկայացնէր ութը լարերով քնարը՝ զոր երբեմն Հրեաները կը գործածէին: Պ. 535:

Բացատրէ վերահաստատութիւնը Պ. 536:

Ի՞նչ էր Աստուծոյ նպատակը երբ ստեղծեց երկիրը ու անոր վրայ զրաւ մարդը: Պ. 536:

Ունէ՞ մէկը իրաւունք ունի՞ ուրանալու մարդկութեան յաւիտենական վարդապետութիւնը: Պ. 537:

Եթէ մարդը պիտի չվերահաստատուի՝ ատիկա ի՞նչ աղդեցութիւն պիտի ընէ այն նպատակին՝ որուն համար Աստուած ստեղծեց մարդն ու երկիրը: Պ. 537:

Եթէ մարդը պիտի չվերահաստատուի, ուրեմն ի՞նչ պիտի նշանակէ Աստուածային արդարութեան արտայայտութիւնը: Պ. 538:

Ի՞նչ է Աբրահամի տրուած խոստումին նշանակութիւնը՝ թէ երկրի բոլոր ազգերը պիտի օրհնուին՝ եթէ վերահաստատութիւն պիտի չըլլայ: Պ. 539:

Եհովա ի՞նչպէս ամրապնդեց այս խոստումը, եւ անիկա անոր իրականացմանը նկատմամբ ի՞նչ երաշխիք կուտայ: Պ. 539:

Մի՞թէ Անոր գալուստը, մահը, եւ յարութիւնը, ոեւէ բան իրականացուցած պիտի ըլլան՝ եթէ մարդկութիւնը պիտի չվերահաստատուի: Սբ. Գրքէն վկայութիւն բեր: Պ. 541,542:

Փրկանքի զոհը բոլորին համար վերահաստատութեան պատեհութիւն մը կ'ներաչխաւորէ՞: Սբ. Գրքէն փաստ բեր: Պ. 543:

Յիսուսի յարութեամբը մարդուն ի՞նչ երաշխիք տրուած է: Սբ. Գրքով փաստէ: Պ. 543:

Եթէ վերահաստատութեան վարդապետութիւնը ուղիղ չէ, ուրեմն ի՞նչպէս մեկնելու ենք Ա. Կորնթ. ԺԵ. 20–26: Պ. 543:

Քանի որ խորհուրդը խոստումին սերունդն է, ուրեմն ի՞նչ է խորհուրդ դասակարգին գործը երենց փառաւորուելէն վերջ: Պ. 544:

Եթէ մարդկութիւնը պիտի չվերահաստատուի, ուրեմն չէո՞ եհովա այսքան ժամանակ կը յատկացնէ խորհուրդ դասակարգին զարդացմանը համար: Պ. 544:

Քրիստոսի երկրորդ գալուստը ի՞նչ կապակցութիւն ունի վերահաստատութեան հետ: Սբ. Գրքէն ապացոյց բեր: Պ. 545:

Մարգարէները նախաձայնեցի՞ն վերահաստատութեան օրերը: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 546, 547:

Տրամաբանական պիտի ըլլա՞յ ենթադրել՝ թէ Աստուած նոր ստեղծագործութիւն մը պիտի պատրաստէ առանց մարդկութեան համար կատարեալ մասնաւոր գործ մը տալու անոնց: Պ. 548:

Սբ. Գիրքը ի՞նչ կ'ըսէ երկրի ազգերու դատաստանին եւ օրհնութեան մասին: Պ. 548:

Առանց փորձարկութեան դատաստան կրնա՞յ ըլլալ: Պ. 548:

Յիսուս ի՞նչ ըսաւ մարդկային սերունդի վերածնունդին եւ անոնց մասին որոնք բաժին պիտի ունենան այս գործին մէջ: Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր: Պ. 548:

Բացատրէ վերածնունդը: Պ. 548:

Քրիստոսի հետ թագաւորելու ակնարկող ի՞նչ խոստում տրուած է Եկեղեցիին: Պ. 549:

Ի՞նչ է Քրիստոս Յիսուսի հետ հազար տարի թագաւորելու նպատակը: Պ. 549:

Ի՞նչ ըսաւ Սբ. Պօղոս սուրբերուն աշխարհը դատելուն մասին: Պ. 550:

Երկրորդ գալստեանը ժամանակ ազգերը իր առջեւը համախմբելուն մասին Յիսուս ի՞նչ ըսաւ: Պ. 550:

Եսայի Մարգարէ ի՞նչ ըսաւ Եկեղեցիին երկիրը կազմակերպելուն՝ եւ ժողովուրդը անոր առաջնորդելու մասին: Պ. 551:

Ի՞նչ բանի կ'ակնարկէ Աստուածային Ծրագրի ամէն մէկ կենսական վարդապետութիւն: Պ. 552:

Քնարին միւս բոլոր լարերը ի՞նչ բանի հետ կը համաձայնին: Պ. 552:

Ի՞նչ նպատակի համար եղած էր օրէնքի ուխտը: Պ. 553:

Մարդուն օգտին համար նոր ուխտ մը պիտի հաստատուի՞: Սբ. Գրքէն փաստ տուր: Պ. 553:

Ե՞րբ պիտի կնքուի նոր ուխտը: Պ. 554:

Նոր ուխտի պայմաններուն ներքեւ մարդկութեան ի՞նչ պատեհութիւններ պիտի տրուին: Պ. 555:

Նոր ուխտի հաստատուելէն անմիջապէս վերջ՝ յարութիւն առնող նշանաւոր անձնաւորութիւնները որո՞նք են: Պ. 556:

Նոր ուխտի պայմաններուն ներքեւ Տէրը ժողովուրդին օգնելու համար ի՞նչ պիտի ընէ, ինչպէս որ մարգարէներէն ցոյց տրուած է: Պ. 557:

Ըստ Առաքեալին խօսքերուն՝ որո՞նք են որ պիտի դատուին Տէրոջը եկած աեն։ Պ. 558։

Նոր ուխտի հաստատուած ժամանակ՝ Տէրը նախ որո՞նց հետ գործի պիտի սկսի։ Պ. 558։

Ակնկալելո՞ւ ենք թէ Աննիկա նախ մեռեալները պիտի արթընգնէ ու դատէ՝ կենդանի եղողներուս հետ գործ ունենալէ առաջ։ Պ. 558։

Մթթէ պիտի ըլլա՞ն ներկայիս երկրի վրայ ապրողներէն այնպիսիներ՝ որոնք մեծ նեղութեան մէջէն պիտի անցնին ու վերահաստատութեան օրհնութեանց պատեհութիւն մը պիտի ունենան։ Պ. 558։

Ներկայիս երկրի վրայ ապրող բազմաթիւ ժողովուրդներէն կա՞ն այնպիսիներ որոնք անկեղծօրէն արդար կառավարութեան մը կը բաղձան։ Պ. 559։

Անոնք ի՞նչ չափով ծանօթ են Տէրոջը ու Անոր կարգադրութեանց. եւ դիտութեան այս պակասը ի՞նչ աղէտութիւն ըրած է անոնց վրայ։ Պ. 559։

Տէրը իր Մարգարէին միջոցաւ այսպիսիներուն ի՞նչ պատգամ տուած է։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 560։

Ինչո՞ւ համար Եսայի Լե.4–6ը ապրողներուն կը վերագրուի եւ ոչ թէ դերեզմաններուն մէջ գտնուողներուն։ Պ. 560։

Մեռեալները թերի բազուկներով կամ ոտքերո՞վ պիտի վերակենդանանան։ Պ. 560։

Ի միտ ունենալով բազմաթիւ հաչմանդամները, խուլերը, համրները ու կաղերը, որոնք ներկայիս երկրի վրայ կը գտնուին, վերահաստատութեան օրհնութիւնները անոնց համար ի՞նչ պիտի ընեն։ Պ. 560։

Ցաւերով հառաչող մարդկութիւնը ի՞նչ բանի կ'ապաւէ։ Սբ. Գրքէն փաստ բեր։ Պ. 562։

Տէրը կը յայտնէ՞ թէ ի՛նչ տեսակ անձեր նեղութեան մէջէն պիտի անցնին։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 564։

Ներկայիս մօտաւորապէս ո՞րքան ժողովուրդ կ'ապրի երկրիս վրայ։ Պ. 565։

Առաջին աշխարհը ի՞նչպէս կործանեցաւ։ Պ. 566։

Նոյ եւ իր ընտանիքը ի՞նչ պատկերացուցին։ Պ. 566։

Ջրհեղեղէն անմիջապէս վերջ Աստուած Նոյի ի՞նչ խոստում ըրաւ։ Ծիւղ խոստումը։ Պ. 566։

Ինչո՞ւ համար հիմա կրնայ ըսուիլ՝ թէ ներկայիս ապրող մարդկութենէն միլիոնաւորներ բնաւ պիտի չմեռնին։ Պ. 566։

Ի՞նչ պիտի ստանան Հազարամեայ ապրողները՝ որոնք կը հաւատան ու կը հնազանդին Տէրոջը։ Պ. 567։

Սբ. Գիրքը ցոյց կուտա՞յ թէ ամէն մարդ պարտ է լսել եւ ճշմարտութեան դիտակցութեան գալ։ Պ. 567։

Կարելի՞ է որ մէկը պահէ Քիստոսի խօսքերը զանոնք դիտնալէ առաջ։ Պ. 567։

Աստուած ի՞նչ խոստում ըրած է, որով ներկայիս անարդար եղողները պիտի նպաստաւորուին։ Պ. 568։

Երկրի անարդարները ապրելու պատեհութիւն պիտի ունենա՞ն։ Սբ. Գրքէն փաստ տուր։ Պ. 568։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ անհնազանդներուն պատիժը։ Պ. 571։

Առաքեալը կը բացատրէ՞ յաւիտենական պատիժը, եւ ի՞նչպէս։ Պ. 574։

Ի՞նչ է նուէր բառին նշանակութիւնը։ Պ. 575։

Նուէր մը իրական ըլլալու համար ի՞նչ բաներ կարեւոր են։ Պ. 575։

Ի՞նչ կը նշանակէ Ա. Տիմոթէոս Բ. 3,4ի մէջ յիշուած փրկութիւնը, եւ ի՞նչ կը նշանակէ ճշմարտութեան դիտութեան բերութիւնը։ Պ. 575։

Ծիւղ Ա. Յովհաննու Բ. 2ը։ Պ. 576։

Ի՞նչ կը նշանակեն «մեր» եւ «աշխարհ» բառերը։ Պ. 576։

Քիստոսի ծնած ժամանակ հրեշտակէն ի՞նչ պատգամ ըրուեցաւ հովիւներուն։ Պ. 576։

Ուրիշ ոչխարներու մասին ի՞նչ ըսաւ Քիստոս, որը ցոյց կուտայ թէ բոլորը երկնային փրկութիւն պիտի չժառանգեն։ Պ. 577։

Ծիւղ Սաղմոս ՁՁ. 9ը, ու ըսէ թէ ասիկա ի՞նչպիսի փաստ մըն է վերահաստատութեան օրհնութեանց մասին։ Պ. 578։

Ի՞նչ ըսել կ'ուզուի «պողոտայ» բառով։ Բացատրէ պողոտան։ Պ. 579։

Սբ. Գրոց մէջ ի՞նչ բան պատկերացնելու համար գործածուած է պողոտան։ Պ. 579։

Անմաքուրները պիտի քալե՞ն պողոտային վրայէն, ու անոր մէս կողմը պիտի անցնի՞ն։ Պ. 579։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ արդիւնքը, եթէ մէկը պողոտային վրայ կը մերժէ ուղիղ գործել։ Պ. 579։

Սրբութեան պողոտային վրայ գտնուողի մը դէմ՝ ուէ վատ աղէտութիւն պիտի թայլատրուի՞։ Որպէս պատասխան յիշէ Սբ. Գրոց պատճառը։ Պ. 579։

Այդ ճամբան ի՞նչպէս պիտի բաղդատուի նեղ ճամբուն հետ որուն մէջէն քալած է եկեղեցին։ Պ. 579։

Ինչո՞ւ համար ակնկալելու ենք թէ Աբրահամ, Իսահակ եւ Յակոբ նոր ուխտի ներքեւ յարութիւն առնողներու առաջիններուն մէջ պիտի ըլլան։ Պ. 580։

Ե՞րբ ակնկալելու ենք անոնց երկիր վերադարձը։ Պ. 580։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ երկրի վրայ անոնց վարչական պարտականութիւնները։

Աստուածոյ Թագաւորութիւնը քանի՞ մակարդակներէ կը բաղկանայ։ Պ. 581։

Նկարագրէ Մեսիական Թագաւորութեան այն պատկերը որ տրուած է Զաքարիայի ԺԴ. 4,5ին մէջ։ Ծիւղ համարները։ Պ. 582։

Ի՞նչ ըսել կ'ուզուի այս մարգարէութեան մէջ յիշուած «անոր ոտքերը» բառերովը։ Պ. 582։

Ի՞նչ պատկերացուած է լեռով եւ ձիթենիով։ Պ. 582։

Ի՞նչ ներկայացուած է լերան երկու մասերու ճեղքուելով կամ բաժնուելովը։ Պ. 582։

Ի՞նչ պատկերացուած է մէջտեղի ձորովը։ Պ. 582։

Ինչու՞ համար երկրի վրայ գտնուողները պէտք է հաղորդակցութեան մտնեն Աբրահամի ու միւս հաւատարիմ նահապետներուն հետ անոնց յարութենէն անմիջապէս վերջ։ Պ. 584։

Աբեղային ծագելով ու մայր մտնելովը ի՞նչ պատվերացուած է։ Պ. 584։

Երբոր երկրի վրայ ապրողները սկսին վերահաստատուիլ առողջութեան եւ զօրութեան մէջ, այն ատեն որո՞նց մասին պիտի խորհին։ Պ. 585։

Իրենց սիրեցեալ մեռեալները իրենց վերադարձուելու համար ի՞նչ պէտք է ընեն։ Պ. 585։

Սբ. Գրքէն ի՞նչ փաստ ունինք թէ Տէրը պիտի լսէ անոնց աղօթքները։ Պ. 585։

Ցիչէ ու բացատրէ յարութեան շուրջ Ա. Կորնթացւոց ԺԵ. 16–22ի Սբ. Պօղոսի փաստը։ Պ. 586։

Մեռեալները ի՞նչ կարգով յարութիւն պիտի առնեն, այսինքն, թէ նախ եւ առաջ որո՞նք յարութիւն պիտի առնեն, ամենէն վե՞րջը մեռնողները թէ ոչ դարեր առաջ մեռնողները։ Պ. 586։

Մեռեալներուն դէպի երկնքին վերադարձած ատեն՝ ապրողները անոնց համար ի՞նչ պիտի ընեն։ Պ. 588։

Եսայի ԼԶ. 10ի մէջ յիշուած «Տէրոջը վրկուածները» ո՞րոնց կ՚ակնարկէ։ Պ. 588։

Ի՞նչպէս կործանուեցան Սողոմի եւ Գոմորի ժողովուրդները։ Պ. 589։

Ցիչէ համար մը՝ որ ցոյց կուտայ թէ անոնք որպէս մարդ արարածները իրենց նախկին վիճակներուն պիտի վերադառնան երկրի վրայ։ Պ. 589։

Մեսիան ի՞նչ կերպով պիտի իշխէ։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 589։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս արդար տիրապետութեան բարերար ազդեցութիւնները թէ՛ անասնոց եւ թէ՛ մարդոց վրայ։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 590։

Սբ. Գրքէն ի՞նչ փաստ ունինք՝ թէ ժողովուրդը առողջութեան վիճակի մը պիտի բերուի ու հիւանդութիւններէ պիտի բժշկուի։ Պ. 592։

Մխիթնաւոր վերահաստատուած ժողովուրդներուն համար տեղ պիտի կենա՞յ երկրիս վրայ։ Պ. 593։

Ո՞րքան ժողովուրդ ապրած ու մեռած են երկրիս վրայ։ Պ. 593։

Ի՞նչ է ներկայիս ապրողներուն թիւը։ Պ. 593։

Օրինակով մը ցոյց տուր թէ երկրի մակերեսը բաւ պիտի ըլլայ հոգալու այս ամէնը։ Պ. 593։

Սբ. Գրոց ի՞նչ փաստ ունինք թէ երկիրը բաւականաչափ անուղղ պիտի արտադրէ ապրեցնելու համար բոլոր վերակենդանացողները։ Պ. 594։

Երկիրը ե՞րբ մարդուն յարմար բնակավայր մը պիտի ըլլայ։ Պ. 594։

Մխիթ կը յիշէ՞ք երկրիս մակերեսին վրայ մասնաւոր կէտ մը որ մարդիկ զարգացուցած են ներկայիս եւ որը կը պատկերացնէ երկրիս վերահաստատութիւնը։

Ի՞նչ պիտի պատահի այն թունաւոր բաներուն որոնք հիւանդութիւն կը պատճառեն։ Պ. 595։

Երբոր ժողովուրդը ականատես կ՚ըլլայ տգիտութեան, ոճիրներու եւ նախապաշարմանց ջնջուելուն, ու բարութեան, սէրալիր բարեսրտութեան, եւն.ի հաստատման, ասիկա ի՞նչ ազդեցութիւն պիտի ընէ անոնց վրայ։ Պ. 596։

Նկարագրէ Սբ. Յովհաննու՝ Պատմոս կղզին եղած ատեն, նոր երկինքի մը եւ նոր երկրի մը մասին տեսած տեսիլքը։ Պ. 597։

Վերահաստատութիւնը ի՞նչ ազդեցութիւն պիտի ունենայ գործադուլներու, յեղափոխութիւններու եւ անիշխանականութեան վրայ։ Պ. 597։

Եթէ Աստուած մտադիր չէ մարդուն վերահաստատութեան պատեհութիւն տալ, ուրեմն ի՞նչ հարկ կայ այսպիսի մանուածապատ ու զարմանալի ծրագիր մը պատրաստելու, նոր երկինք մը եւ նոր երկիր մը ստեղծելու ու մեռեալները իրենց գերեզմաններէն յարուցանելու։ Պ. 598–601։

Եթէ կը հաւատանք Սբ. Գրոց վկայութեանը, ուրեմն վերահաստատութեան նկատմամբ ի՞նչ անխուսափելի եզրակացութեան յանգելու պիտի մղուինք։ Պ. 602։

Բաղդատէ ներկայի տառապանքի վիճակները Մեսիայի թագաւորութեան բերելիք վիճակներուն հետ։ Պ. 603։

Մխիթ մարդը պիտի հասնի՞ այն վիճակին՝ ուր նա այլեւս հիւանդութենէն պիտի չվախնայ։ Պ. 603։

Պատերազմներ պիտի ըլլա՞ն։ Պ. 604։

Շահամոլներ գոյութիւն պիտի ունենա՞ն։ Պ. 605։

Սովեր պիտի ըլլա՞ն։ Պ. 606։

Մեռելաթաղներ եւ մեռելակառքեր պիտի գործածուի՞ն, եթէ ոչ, ինչու՞ ոչ։ Պ. 608։

Ընտանիքներու անդամներ միշտ պիտի գտնե՞ն։ Պ. 609։

Ժողովուրդը տանուտէրներու հետ նեղութիւն եւ բնակարան մը գտնելու համար դժուարութիւն պիտի ունենա՞յ։ Եթէ ոչ, ինչու՞ ոչ։ Սբ. Գրքէն վկայութիւն տուր։ Պ. 610։

Ազատութեան վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն պիտի ունենայ։ Պ. 611։

Ոեւէ լրտեսական օրէնքներ կամ գաղտնի ոստիկանութիւն գոյութիւն պիտի ունենա՞ն։ Պ. 611։

Ի՞նչ պիտի ըլլան մարդոց գործքերու չարժառիթները։ Պ. 611։

Ժողովուրդը Մեռելոցի Օրուայ արարողութիւններ պիտի ունենա՞յ։ Պ. 613։

Մխիթ անոնք պիտի համախմբուին քաղաքականութեան շուրջ վիճելու եւ պայծառնի համար կռուելու. ի՞նչ պիտի ըլլայ տիրող վիճակը։ Սբ. Գրքէն պատճառներ տուր։ Պ. 613։

Ի՞նչ է մարդկային սերունդի մեծ թշնամին, եւ ո՞րքան ատեն զգալի եղած է անոր խայթոցը։ Պ. 614։

Ի՞նչ է այն միակ մխիթարական բանը՝ որ խրախուսած է ոմանց սրտերը։ Պ. 614։

Փորձառութիւն մը պատմէ՝ որ ցոյց կուտայ թէ ինչու՞ Քրիստոնեան յոյս չունեցողներու նման չարամիտ է։ Գ. 615։

Քրիստոնեաները հաւատքի միջոցաւ՝ մօտ ապագային իրենց սիրեցեալ մեռեալներուն համար տեղի ունենալիք ի՞նչ բան կը տեսնեն. եւ ասիկա ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ընէ այսպիսիներու մտքին վրայ։ Գ. 617։

Աստուծոյ քնարին վերահաստատութեան լուրը մխիթարութի՞ւն մըն է Քրիստոնեային համար, եւ ինչու՞։ Գ. 618։

Աստուածային ծրագրի ո՞ր երկու մեծ վարդապետութիւնները ծածկուած էին չաւերու աչքերէն, եւ քնարին ո՞ր լարերովը ներկայացուած են։ Գ. 619։

Ինչու՞ համար է որ անոնք վերջերս գտնուած են։ Գ. 619։

Ի՞նչ ըսել ուզեց Սաղմոսերգուն՝ երբ ըսաւ. «Իմ ականջս առակի պիտի ծռեմ. խրթնաբանութիւնս քնարով պիտի բանամ։» Գ. 620։

Վերահաստատութեան լուրը ի՞նչպէս կը ներգաշնակի քնարին միւս լարերուն հետ։ Գ. 620։

Նուիրուած Քրիստոնեան ներկայիս ի՞նչպէս պատկերացուած է տիրող թաղաւորութեանց եւ Աստուծոյ քնարի վերաբերմամբ։ Սբ. Գրքէն պատճառներ տուր որպէս պատասխան։ Գ. 621։

Ի՞նչ կը նշանակէ Ալելուիայի խմբերգը։ Գ. 622։

Հաւատքով Հազարամեայ տիրապետութեան վախճանին նայելով՝ նկարագրէ այն ժամանակուայ տիրող վիճակները։ Գ. 622։

Այն աւետ ի՞նչ պիտի ըլլայ Սատանային վիճակը։ Գ. 622։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ Աբրահամի եւ միւս հաւատարիմ մարգարէներուն վիճակը։ Գ. 622։

Նկարագրէ այն չրջանին երկրի վիճակը։ Գ. 622։

Այդերու եւ կիներու նկատմամբ մանաւորապէս հաճելի բանը ի՞նչ պիտի ըլլայ այն աւեն։ Գ. 622։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ անոնց երգելու կարողութիւնը։ Գ. 622։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր արարածի գլխաւոր ուրախութիւնը այն աւեն։ Գ. 622։

Նկարագրէ հրեչտակները, սերովբէները ու քերովբէները ու անոնց դիրքերը։ Գ. 623։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ Քրիստոսի դիրքը։ Գ. 623։

Որո՞նք պիտի ըլլան Քրիստոսին ծառաները։ Գ. 623։

Ո՞վ պիտի ըլլայ ամէնուն վրայ։ Գ. 623։

Քրիստոս Յիսուս ե՞րբ պիտի տեսնէ Իր հոգւոյն երկունքը ու գոհանայ, եւ ինչու՞։ Գ. 623։

Այդ մասնաւոր ժամանակուայ համար ի՞նչ մասնաւոր երգ պատրաստ պիտի ըլլայ։ Գ. 624։

Ցիշէ այն նուագարանները որոնք ներկայացուած են մարգարէական պատկերին մէջ։ Գ. 624։

Քրիստոս Յիսուսի նկատմամբ այն աւեն ի՞նչ պիտի ընեն երկինք ու երկրի արարածները։ Գ. 624։

Կրկնէ Ալելուիա խմբերգը։ Գ. 624։

ՑՈՒՑԱԿ

ԱՑՍ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԳՈՐԾԱԾՈՒԱԾ ՍԲ. ԳՐՈՑ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՑ

Սիւնակներու ձախ կողմը գտնուած թուանշանները ցոյց կուտան Սբ. Գրոց գլուխները եւ համարները, իսկ աջ կողմինները՝ պարբերութեանց թիւերը։

ԾՆՆԴՈՑ
Ա.1 10
Ա.2 14
Ա.20 31,58
Ա.27,28 30
Բ.7 31,55,162
Բ.8,9,15 32
Բ.16,17 33
Բ.17 59
Բ.21–25 34
Գ.15 147,185, 219,470,547
Գ.16–19 46
Դ.21 1
Է.21–23 93
Ը.21,22 566
ժԲ.1–3 94
ժԲ.3 ... 539,547, 550,576
ժԳ.15 547
ժԵ.18 94
ժԷ.1 9
ժԷ.2,4,8 95
ժԸ.1,2 170
ժԸ.1–14 95
ժԸ.18 547
ժԹ.1 170
ԻԱ.1–3 96
ԻԲ.2 96
ԻԲ.15 256
ԻԲ.15–18 98
ԻԲ.18 ... 539,547
ԻԴ. 455
Իե.11 105
Իե.22,23 107
Իե.26 105
Իե.27–34 108
ԻԶ.3,4 106
ԻԶ.34 109
Իէ.1,2 110
Իէ.29 112
ԻԸ.11–15 115
ԻԸ.14 539
ԼԱ.11 256
Լե.10–12 117
Լէ.35 86
ԽԲ.38 87
ԽԹ.9,10 119
ԽԹ.10 547
ԽԹ.28 304

ԵԼԻՑ
Գ.2 256
Զ.3 9
Է.11 151
ժԲ.3–17 188
Ի.2–5 9
ԻԱ.23–25 205
ԼԳ.20 292

ՂԵԻՏԱՑԻՈՑ
Ը.12 339
ՃԶ.1–34 194
ՃԸ.5 553
ԻԳ.17–21 205

ԹՈՒՈՑ
ԼԱ.28 31,58

Բ. ՕՐԻՆԱՑ
ՃԸ.15 19,122
ՃԸ.15,19 ... 547
ՃԹ.21 205
ՃԶ.5 304
Լ.15 547
ԼԲ.4 .. 32,38,179
ԼԴ.6 292

Ա. ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ
Բ.6 547

Բ. ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ
ԻԳ.2 13

Գ. ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ
Բ.10 68
ժԱ.4,9–13 ... 126
ժԹ.5 256

Ա. ՄՆԱՑՈՐԴԱՑ
ԻԸ.2–7 124
ԻԸ.9 125

ՅՈԲԱՑ
ժԴ.13 85
ժԴ.13–15 ... 547
ժԴ.21 85
ժէ.13,16 85
ժԹ.25 247
Լ.31 51
ԼԲ.8 14
ԼԳ.16–25 570
ԼԳ.19–30 547
ԼԳ.25 612
ԼԸ.4–7 37
ԼԸ.35 18

ՍԱՂՄՈՍԱՑ
Բ.9 454
Զ.5 63
ՃԴ.3 75,160
ՃԶ.10 ..19,88,263
ՃԶ.10,11 ... 247
ՃԶ.11 503
ժէ.15 248
ՃԹ.1–4 8

ԺԹ·7 327
ԻԱ·1–6 515
ԻԲ·27 547
Իէ·4 514
Լ·5 547
ԼԴ·7 159,526
ԼԴ·20 19
Լէ·9, 10, 20, 22,28,34,38 90
Լէ·11 547
Խ·7,8 229
ԽԱ·1,2 564
ԽԱ·13 164
Խե·10,11 457,477
Խե·13,14 532
Խե·16 ... 556,580
Խե·17 510
ԽԶ·10 547
Խթ·4 620
Խթ·7 206
Խթ·12 66
Ծ·1 584
Ծ·2 503
Ծ·4 584
Ծ·5 335,425
ԾԱ·5 183,568
Կէ·1–7 547
Կէ·6 606
ԿՀ·18 248
Կթ·8,9 481
ՀԲ·3,4,6,10·· 547
ՁԲ·7 517
ՁԳ·18 9
ՁԶ·9 547,578
Ձէ·5,6 510
ՁՔ·14 39
ՁՔ·48 50
Ղ·2 10,164
ՂԴ·2 547
ՂԶ·9–13 620
ՂԶ·11–13 547
ՂՀ·4–9 547
ՃԴ·5 547
ՃԴ·29 64
ՃԺԱ·10 325
ՃԺե·16 446
ՃԺե·17 63
ՃԺթ·105 460
ՃԻԶ·1,2 619
ՃԼԲ·11,12 ... 123
ՃԼԲ·13 503
Ճնե·20 82
ՃնԶ·4 64
ՃնՀ·1,2 256
ՃՇ 624

ԱՌԱԿԱՑ
Բ·21 547
ԺԱ·31 547
Ժէ·17 504
ԻԲ·11 լիսըր·· 504

ԺՈՂՈՎՈՂԻ
Ա·4 ··427,547,566
Գ·19,20 58
Թ·5,6 65
Թ·10 65

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ
Ե·16 506

ԵՍԱՑԵԱՑ
Ա·18 176,353,602
Բ·2,3 132
Բ·2–4 547,557
Բ·4 604
Զ·1–4 497
Թ·6,7 ....132, 249,355
Թ·7 547
ԺԱ·4,5 589
ԺԱ·4–9 547
ԺԱ·6–8 590
ԺԱ·9 605
ԺԳ·7 547
ԺԳ·12–15 42
ԺԹ·19 317
ԺԹ·22 547
Իե·6–8 596
Իե·6–12 547
ԻԶ·3 618
ԻԶ·4 10
ԻՀ·17,18 547
ԻԹ·17,18 547
ԼԲ·1 556
ԼԳ·24 547,592,607
ԼԴ·1–3 454
Լե·1,2,7 594
Լե·4–6 560
Լե·8 579
Լե·10 588,613
Խ·28 10
ԽԱ·6,67 202
ԽԲ·1 516
ԽԲ·6,7 551
ԽԲ·7 241
ԽԲ·8 10
Խե·12,18 29,536
Խե·18 427
Խթ·8 330,551
Խթ·9 202
ԾԱ·1 516
ԾԱ·6 454
ԾԲ·7,8 443
ԾԳ 201
ԾԴ·1–3 19
ԾԴ·3 19
ԾԳ·6–11 250
ԾԳ·8,9,11 19
ԾԴ·12 19,227
Ծե·11 537
Կ·8 18
ԿԱ·2 330
ԿԲ·2,3 344
ԿԲ·3 500
Կե·20 571
Կե·21–23 610
Կե·24 585
Կե·25 605

ԵՐԵՄԻԱՑ
Գ·17 547
ԺԹ·5 89
ԻԳ·5,6 129
ԻԳ·7 547
ԼԱ·16,17 587
ԼԱ·16,29,34 547
ԼԱ·34 591
ԼԲ·35 89
ԼԲ·39,40 547
ԼԳ·6 592
ԼԳ·8,9 547
ԼԶ·27 547
Ծ·4,5 547

ԵԶԵԿԻԵԼԻ
Ա·5,6 10
Գ·6 397
ԺԱ·19 547
ԺԶ·55 589
ԺԶ·55,61–63 547

ՃՀ·2,31,32 547
ԺՀ·4 59
ԺՀ·27,28 ... 568
ԻԱ·24–27 429
ԻԱ·25–27 127,356
ԻԱ·27 507
ԻՀ·13 36
ԻՀ·14,15 36
ԻՀ·14–18 43
ԻՀ·26 547
ԼԴ·25–28 547
ԼԶ·26,27,29, 30,35 547
ԼԶ·34,35 594
Լէ·24 547
ԼԹ·29 547

ԴԱՆԻԵԼԻ
Բ·44, ...358, 433,465,547
Է·7,8 396
Է·14,27 465,507
Է·27 547
Թ·26 19
ԺԱ·40,41 ... 394
ԺԲ·1 452
ԺԲ·2 69,70
ԺԲ·3 ... 502,622
ԺԲ·4 ··18,401,402
ԺԲ·5–7 397
ԺԲ·8–10 394
ԺԲ·9 401
ԺԲ·12 398

ՈՎՍԵԱՑ
Բ·18,21 547
Գ·5 547
ԺԳ·14 197,229 541,547

ՅՈՎԵԼԵԱՑ
Բ·22,32 547
Բ·28,29 320

ԱՄՈՎՍԱՑ
Գ·2 2
Թ·21,12 547

ԱԲԴԻՈՒ
Համար 21 ... 547

ՅՈՎՆԱՆՈՒ
Դ 547

ՄԻՔԻԱՑ
Դ·1–4 557
Դ·1–5,8 547
Դ·3 604
Դ·4 610
Ե·2 .. 19,137,145

ՆԱՈՒՄԱՑ
Ա·15 547
Բ·1–6 406
Բ·3–6 18,547

ԱՄԲԱԿՈՒՄԱՑ
Բ·14 547

ՍՈՓՈՆԻԱ
Բ·11 547
Գ·9,13 547

ԱՆԴԷԱՑ
Բ·7 453,547

ԶԱՔԱՐԻԱ
Բ·11 547
Գ·1–7 256
Գ·10 547
Ղ·3,8,12,15, 21,22 547
Թ·9 19
Թ·10,17 547
ԺԱ·12 19
ԺԳ·8,9 558
ԺԳ·4,5 582
ԺԳ·9,11,20 547
ԺԳ·16,17 133

ՄԱՂԱԳԻԱ
Ա·11 547
Գ·6 100,197
Գ·11 547
Գ·16 527
Գ·17 500
Դ·2 385,547

ՄԱՏԹԷՈՍԻ
Ա·18 161
Ա·18–24 149
Ա·20,23 161
Ա·21 540
Բ·1,2 152
Բ·4–6 145
Բ·5,6 137
Բ·13 156
Բ·16 156
Գ·16,17 339
Ե·21 435
Զ·10 359
Է·14 489
ԺԱ·9,11 547
ԺԱ·12 491
ԺԱ·28 327
ԺԳ·10,11 ... 299
ԺԳ·24–30 391,413
ԺԳ·30 424
ԺԳ·37–39 392
ԺԳ·43 344,385,502
ԺԶ·24 329
Ժէ·22,23 251
ԺՀ·10 ... 256,526
ԺԹ·28 548
ԺԹ·30 586
Ի·28 216,540
ԻԱ·1–11 251
ԻԲ·14 474
ԻԳ·2 219
ԻԳ·13–33 219
ԻԳ·3 372,427
ԻԳ·7,8 432
ԻԳ·9 434
ԻԴ·14 438
ԻԴ·21,22 452,558
ԻԴ·25,26 384
ԻԴ·27 384
ԻԴ·28 423
ԻԴ·31 413
ԻԴ·36 388
ԻԴ·37–39 373, 426
ԻԳ·42 ... 388,442
ԻԳ·43 383
ԻԴ·45–47 416
Իե·1–13 460
Իե·14 361
Իե·31,32 361
Իե·31–46 550
Իե·41–46 572
ԻԶ·57 222
ԻԶ·59,60 223
ԻԶ·62,63 223
Իէ·57 252
Իէ·57–61 261
Իէ·62–64 262
Իէ·65,66 262
ԻՀ·1–10 265

ԻՂ·5–8 ····· 254
ԻՂ·9,10 ····· 280
ԻՂ·11–15 ···· 266
ԻՂ·16–28 ···· 286
ԻՂ·18 ··· 359,388

ՄԱՐԿՈՍԻ
Ճ·43,44 ····· 216
ՃԳ·9 ····· 434
ՃԳ·37 ····· 442
ՃԶ·1–7 ····· 268

ՂՈՒԿԱՍԻՈՒ
Ա·30,31 ····· 145
Ա·30,35 ····· 130
Ա·31 ····· 256
Ա·35 ····· 161
Ա·46–52 ····· 131
Ա·70 ····· 13
Բ·8–11 ····· 142
Բ·8–18 ····· 157
Բ·9–11 ,···173
256,540
Բ·10 ····· 576
Բ·40,52 ····· 173
Գ·21–23 ····· 173
Գ·31–34 ····· 122
Դ·1–13 ····· 471
Դ·1–14 ····· 173
ՃԲ·32 ····· 460
ՃԴ·28 ····· 328
ՃԹ·12–15 ···· 361
Ի·50,51 ····· 289
ԻԱ·12,13 ···· 434
ԻԱ·24 ··· 281,439
ԻԱ·25–27 ···· 450
ԻԱ·28 ····· 439
ԻԲ·29 ····· 465
ԻԲ·29,30 ···· 507
ԻԲ·30 ····· 359
ԻԲ·66–71 ···· 223
ԻԳ·1,2 ····· 224
ԻԳ·4,5 ····· 225
ԻԳ·22–24 ··· 225
ԻԴ·1–10 ····· 269
ԻԴ·6,7 ····· 251
ԻԴ·13–21 ···· 282
ԻԴ·21 ··· 245,309
ԻԴ·34 ····· 281
ԻԴ·39 ····· 291

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
Ա·1 ····· 28
Ա·1–3 ····· 163
Ա·14 ···· 213,214
Ա·29 189, 226,547
Գ·3 ····· 342
Գ·4–8 ····· 369
Գ·16 ····· 67
Գ·16,17 ·····217
Գ·29 ····· 455
Գ·35 ····· 166
Դ·14 ····· 511
Ե·22,23,26··· 166
Ե·26 ···· 275,511
Ե·28,29 69,297,585
Զ·35 ····· 165
Զ·37 ···· 330,332
Զ·44 ····· 326
Զ·48,50,55,57
···230
Զ·53,54 ····· 512
Ը·17,18 ····· 166
Ը·42 ····· 165
Ը·43,44 ····· 219
Ը·44 ···· 44,60,
153,218,470
Ը·51 ····· 567
Ը·58 ····· 165
Ճ·10 ···· 229,540
Ճ·16 ····· 577
Ճ·29,30 ····· 167
ՃԱ·26 ····· 567
ՃԱ·47–51,53 221
ՃԲ·27,28 ··· 168
ՃԴ·1–3 ····· 362
ՃԲ·31 ····· 360
ՃԴ·2,3 ···458,503
ՃԴ·6 ····· 328
ՃԴ·15–19 ··· 456
ՃԴ·19 ····· 367
ՃԴ·28 ····· 169
ՃԵ·13 ····· 348
ՃԵ·20 ····· 437
ՃԶ·13 ····· 299
ՃԶ·28 ····· 165
ՃԷ·5 ···· 163,165
ՃԷ·17 ····· 342
ՃԷ·20–22 ···· 167
ՃԷ·24 ····· 505
ՃԸ·33,36 ···· 360
ՃԹ·12 ····· 225
Ի·1–8 ····· 270
Ի·9 ····· 245
Ի·11–18 ····· 279
Ի·17 ·····363
Ի·19–25 ····· 283
Ի·19–26 ····· 290
Ի·26–29 ····· 284
Ի·27–29 ····· 290
ԻԱ·1–13 ····· 285

ԳՈՐԾ·
Ա·6–9 ····289,309
Ա·7,8 ····· 389
Ա·9–11 ····· 363
Բ·1–4 ····· 300
Բ·27–31 ··247,292
Բ·36 ···· 274,275
Գ·19 ····· 326
Գ·19–21 ····· 364
Գ·20–24 ····· 545
Գ·22 ···· 122,304
Գ·23 ····· 571
Դ·12 ····· 176
Է·1–9 ····· 274
Թ·1–19 ····· 292
Ճ· ····· 474
ՃԳ·35–37 ···· 247
ՃԵ·14–18 ··· 547
ՃԵ·18 ····· 11
ՃԷ·27 ····· 326
ՃԷ·31 ··· 297,
···543,549,585
ԻԴ·15 ····· 585

ՀՌՈՎՄԱՑԵՑԻՍ
Բ·6,7 ····· 496
Բ·7 ····· 61
Գ·10 ····· 325
Ե·1 ····· 332
Ե·3–5 ····· 493
Ե·9 ····· 332
Ե·12 82,160,183
·····575,612
Ը·18 ····· 575
Զ·3,4 ····· 338
Զ·23 81,231,539,
····· 325,585
Ը·3 ·····236,553

Ը·16,17 340,
·····463,494
Ը·17 ····· 506
Ը·18 ····· 493
Ը·19–22 ··346,
·····350,526
Ը·29 341, 473,489
Ը·33 ···· 331,332
Ր·23,24 ····· 499
ՃԲ·2 ····· 337
Ճե·3 ····· 481

Ա·ԿՈՐՆԹԱՑԻՈՑ
Ա·7 ····· 364
Ա·21–25 ····· 475
Ա·26–29 ····· 476
Բ·9,10 ····· 389
Բ·14 ···· 251,320
Դ·5 ····· 453
Զ·2 ····· 550
Ճ·1–13 ····· 2
Ճ·11 ····· 409
Ճ·20 ····· 89,151
ՃԲ·12,27 ···· 314
Ճե·3 ····· 235
Ճե·3–8 ····· 271
Ճե·6 ····· 68,287
Ճե·7 ····· 288
Ճե·8 ····· 292
Ճե·12–26 ···· 296
Ճե·16–22 ···· 586
Ճե·20–26 ··· 543
Ճե·21,47 ··· 174
Ճե·22,23 ··· 609
Ճե·23 ··· 364,374
Ճե·25,26 ··· 595
Ճե·38 ····· 560
Ճե·41–44 ···· 517
Ճե·45 ····· 368
Ճե·47 ····162,536
Ճե·49 ····· 497
Ճե·50,51 ··· 291
Ճե·51,52 ··· 499
Ճե·53 ····· 61
Ճե·54,55 ···· 518

Բ·ԿՈՐՆԹԱՑԻՈՑ
Ա·7 ····· 490
Ա·20–22 ····· 542
Գ·17 ····· 369
Գ·18 ····· 489
Դ·3,4 360,370,431
Դ·4 ····· 60
Դ·17,18 ····· 495
Ե·16 ····· 368
Ե·17 ···· 336,468
Ե·21 ····· 235
Ը·9 ··165, 174,
·····213, 540
Ճ·3,4 ····· 435
Ճ·4 ····· 488
ՃԱ·2 ····· 455

ԳՂԱՏԱՑԻՈՑ
Ա·4 ····· 235,428
Գ·8 ····· 576
Գ·8,16 ····· 104
Գ·8,16,27,29 544
Գ·16 ····· 315
Գ·16,27, 29 ··550
Գ·19,24 ····· 195
Գ·22 ····· 197
Գ·24 ····· 533
Գ·26,27,29 ···315
Դ·3,4 ····· 211
Դ·22–28 ····· 103
Դ·25–29 ····· 470

ԵՓԵՍԱՑԻՈՑ
Ա·4–9 ····· 472
Բ·6,7 ····· 509
Գ·7–11 ····· 345
Գ·8 ····· 248
Դ·12 ····· 341
Դ·16 ····· 529

ՓԻԼԻՊՊԵՑԻՈՑ
Ա·29 ····· 52,485
Բ·6,7 ····· 165
Բ·7 ····· 213
Բ·7–11 ····· 510
Բ·8 ····· 174
Բ·8–11 ····· 276
Բ·9 ····· 369
Բ·9–11 ····· 471
Բ·10,11 ····· 613
Գ·14 ····· 333
Գ·20 ····· 364

ԿՈՂՈՍԱՑԻՈՑ
Ա·9 ····· 337
Ա·12 ····· 341
Ա·13 ····· 359
Ա·15–17 ····· 164
Ա·17–19 ····· 313
Ա·18 ··52,295, 468
Ա·24–27 ····· 312
Ա·26,27 ····· 544
Գ·3 ····· 337
Գ·3,4 ····· 513
Գ·4 ····· 344
Գ·14 ····· 529

Ա· ԹԵՍԱՂ·
Բ·19 ···· 364,375
Գ·13 ····· 376
Գ·13,14 ····· 68
Գ·13,14,17 ·· 615
Դ·15 ····· 377
Դ·15–17 ····· 461
Դ·16,17 ····· 498
Ե·1 ····· 443
Ե·1–4 ····· 389
Ե·2 ····· 383
Ե·5,6 ····· 389
Ե·23 ····· 378

Բ· ԹԵՍԱՂ·
Ա·7,8 ····· 454
Ա·9 ····· 82,574
Բ·1 ····· 379
Բ·8 ····· 364
Գ·7 ····· 323

Ա·ՏԻՄՈԹԷՈՍԻ
Բ·3,4 ····229,575
Բ·3–6 ····· 243
Բ·5,6 174,230
···354,541,567
Բ·14 ····· 41,45
Զ·15,16 ····· 367
Զ·16 ····· 61

Բ·ՏԻՄՈԹԷՈՍԻ
Բ·13 ····· 82
Գ·16 ····· 14
Դ·1 ····· 558
Դ·6–8 ····· 364
Դ·8 ····· 460

ԵՐՐԱՑԵՑԻՈՑ
Ա·1,2 ····· 165
Ա·2 ····· 248,506
Ա·3 368,497,506
Ա·3,4 ····· 275

Ա·14 526
Բ·5 428
Բ·9 174,230,541
Բ·10,11 492
Բ·11 342
Բ·14 43,149, ...174,258, 622
Բ·14,15 213
Գ·1 338
Գ·13 332
Դ·14–16 293
Ե·8 469
Ե·8,9 471
Զ·17,18 539
Զ·18 46,100
Է·26 175,213
Ը·5 553
Ը·6 553
Ը·8–12 554
Թ·14 175
Թ·15 553
Թ·22,23 237
Թ·24 234,237,293
Ժ·1 ...2,195, 553
Ժ·7–10 229
ԺԱ· 556
ԺԱ·1–6 326
ԺԱ·6 6
ԺԱ·9,39 86
ԺԲ·2 311
ԺԲ·2–11 494
ԺԲ·9,10 76
ԺԲ·18–21 ... 520
ԺԲ·18–28 453
ԺԲ·22–24 521

ՅԱԿՈԲՈՍԻ

Ա·12 512
Ա·17 197
Ա·18 335
Ե·7 380
Ե·7,8 364
Ե·8 381
Ե·10 490

Ա· ՊԵՏՐՈՍԻ

Ա·2 316
Ա·3,4 61
Ա·3–5 335
Ա·10,12 21
Ա·11 308
Ա·19 175
Բ·2 483
Բ·3–8 484
Բ·5–7 317
Բ·9 468
Բ·9,10 52,318,464
Բ·21 319,471
Գ·18 275,368
Գ·20 93,428
Դ·5 558
Դ·12–14,16 ...492

Բ· ՊԵՏՐՈՍԻ

Ա·4 61,319, ...334,468,512
Ա·5–7 486
Ա·10,11 487
Ա·11 359
Ա·16 364
Ա·21 13
Գ·4 68,382
Գ·3,4 426
Գ·6 428
Գ·10 383
Գ·10,12 446
Գ·13 370

Ա· ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

Ա·1–4 272
Ա·5 38,78
Բ·2 576
Գ·2 291,368, ...506,528
Գ·3 488
Գ·4 231
Գ·5 175
Դ·16 78
Ե·19 337,431

ՅՈՒԴԱՅԻ

9 292
14,15 547
Գ·22 501
24 530

ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ

Ա·18 294
Բ·10 61,319,335,512
Բ·26 508
Բ·27 454
Գ·3 383
Գ·12 501
Գ·14 165
Գ·21 369,465,497
Ե·11,12 258
Ե·13 624
Է·4 313,468
ԺԱ·17,18 431
ԺԲ·9 43
ԺԳ·8 189
ԺԴ·1 460
ԺԴ·2,3 5
ԺԴ·15,16 440
ԺԵ·2,3 ... 5,534
ԺԵ·2–4 444
ԺԵ·3 52
ԺԵ·3,4 621
ԺԵ·6 454
ԺԶ·15 383
ԺԷ·5 323
ԺԸ·4 425
ԺԹ·6,7 531
ՃԹ·8 532
Ի·1–3 454,622
Ի·1–4 579
Ի·6 463,499,549
Ի· 7–10 622
ԻԱ·1 604
ԻԱ·1–5 370,534,597
ԻԱ·4 607,608,612
ԻԱ·9 455
ԻԱ·24–27 611
ԻԲ·16 35
ԻԲ·20 365

Ա.ԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

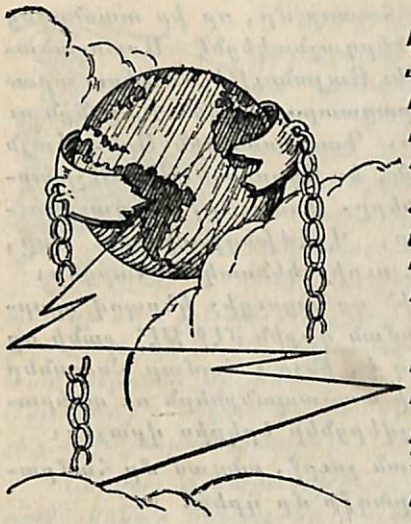

384 ՀՂՈՒց լաթակազմ ընտիր հատոր մը՝ որ կը պարունակէ այն ազատութեան պատգամը, որուն համար բազմաչարչար Հայութիւնը դարերէ իվեր արիւն թափած է, բայց դեռ չէ կրցած ձեռք ձգել։

Սոյն գիրքը ոչ միայն կ'աւետէ ազատագրութի՛ւն՝ գերիներուն, բանտարկեալներուն, ճնշուածներուն, բռնապետութեանց տակ խոչտանգեալներուն, չար ոգիներէ բռնուածներուն, կոյրերուն, հիւանդներուն, տգէտներուն, խելագարներուն, կղերական կամ յարանուանական կապերու մէջ կաշկանդուածներուն, եւ մինչեւ իսկ մեռեալներուն, հապա նաեւ ցոյց կուտայ ճշմարիտ ազատութիւն գտնելու միակ ճամբան։

Այս հատորը ժողովուրդին կը ներկայացնէ վճռական փաստը, որով անոնք պիտի կրնան որոշել թէ ո՛վ է իրենց ոխերիմ թշնամին եւ ո՛վ է իրենց ամենամեծ բարեկամը։

Ամէն խոհուն Հայ ժամ առաջ օրինակ մը ապահովելու է այս եզակի գրքէն, որուն գինն է՝ ՄԻԱՅՆ 35 ՍԻՆԹ։

Նամակ կամ դրամ ղրկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆ-ի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ՀԱՅԱՍԱՐԱՓԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍԸ

532 ՀՂՈՒՄ եղակի հատոր մը, որ իր տառըվրէց դլուխներուն մէջ կը ներդաշնակեցնէ Աստուածաշունչը Ծննդոցէն մինչեւ Յայտնութիւն: Խիստ տրամաբանական կերպով բացատրուած են՝ փրկանքն ու վերահաստատութիւնը. Դատաստանին Օրը. Լայն Ձամբան, Նեղ Ձամբան, եւ Պողոտան. Այս Աշխարհիս Թագաւորութիւնները. Աստուծոյ Թագաւորութիւնը. Եհովայի Օրը, Վրէժխնդրութեան Օրը, Բարկութեան Օրը. եւ ուրիշ կենսական հարցեր:

Իսկ ամէնէն աւելի՝ զոհացուցիչ կերպով պարզաբանուած է այս աննման դրքին մէջ թէ՝ քանի որ Աստուած ամենակարող է, ինչո՞ւ համար չ'ապաներ Սատանան, եւ ներկայի տառապանքներն ու անիրաւութիւնները չուտով չվերցներ երկրիս վրայէն:

Այս հեղինակութեան չուրջ, անգամ մը համբաւաւոր փիլիսոփայ խմբագիր մը դրեց.

«Անկարելի է կարդալ այս հատորը առանց սիրելու անոր հեղինակը, եւ ուսումնասիրելու անոր տուած զարմանալի մեկնութիւնները՝ այնպիսի նիւթերու չուրջ, որոնք փոթորկած են մեր բոլորիս ալ կեանքերը»:

Այս ոսկետառերով քանդակուած լաթակազմ հատորին գինն է՝ ՄԻԱՑՆ 35 ՍԷՆԹ:

Նամակ կամ դրամ ղրկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆ-ի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

* * *

Արտասահմանի մեր Հայկական մասնաճիւղին հասցէն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
40 Rue Des Dominicaines, Marseille, France

ԴԻՏԱՐԱՆԸ

ԴԻՏԱՐԱՆԸ եւ Քրիստոսի Ներկայութեան Մուենետիկը.— Ասիկա Դիտարանի Ս. Գրոց Եւ Տետրակի Ըներութեան Հայկական Բաժնին 16 ՀՂՈՒՄ պաշտօնական ամսաթերթն է: 1921-էն իվեր ան կը հրատարակէ՝ գիտական, առողջապահական, բարոյական եւ հոգեւոր ընտիր յօդուածներ, որպէս զի մեր լրջախոհ ազդայինները տեղեակ ըլլան՝ թէ՛ Հայերու եւ թէ բոլոր ազգերու ճշմարիտ ազատագրութեան ու տեւական երջանկութեան համար Աստուծոյ ունեցած նպատակին եւ զայն գործադրելիք միջոցներուն մասին:

Ներկայ ճշմարտութիւնը վնտռտող մը չատ յառաջ չկրնար երթալ իր խուզարկութեանց մէջ՝ առանց ԴԻՏԱՐԱՆ-ի օգնութեան: ԴԻՏԱՐԱՆ-ը մեր առօրեայ կեանքէն օրինակներ վեր առնելով՝ ցոյց կուտայ թէ Ս. Գրոց մարգարէութիւնները զարմանալի կերպով կը կատարուին ներկայիս՝ ճիշդ մեր աչքին առջեւ:

ԴԻՏԱՐԱՆ-ի տարեկան բաժնեգինն է՝ $1·00 Ամերիկայի, եւ $1·50 արտասահմանի համար. իսկ ձրի է անոնց համար՝ որ խորին դնահատութեամբ կը կարդան թերթը, բայց զանազան դժբախտութեանց պատճառով ի վիճակի չեն բաժնեգինը վճարելու:

ԴԻՏԱՐԱՆԸ կը հրատարակուի նաեւ 21 տարբեր լեզուներով. վաճառողներուն ձրի նմոյշներ կրնանք ղրկել: Մեր հասցէն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ԹԱՏԵՐԱՆԿԱՐՔ

ՍՏԵՂԾԱԴՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱ—ՏՐԱՄԻ

Այս չորս արարուածներով Տրամա-ն մասնաւորապէս երեք տարի (1914--1917) թէ՛ հայերէն եւ թէ ուրիշ շատ մը լեզուներով ձրիապէս ներկայացուեցաւ աշխարհի ամէն կողմերը՝ շարժական եւ անշարժ պատկերներով, ինչպէս նաեւ փոնոկրաֆ-ով արտասանուող իմաստալից բացատրութիւններով:

Այս մեծ ձեռնարկին համար թէեւ երեք հարիւր հազար տալէրէն աւելի ծախսուած է, սակայն հաղարաւորներու սրտի եւ մտքի մեծ մխիթարութեան եւ քաջալերութեան պատճառ եղած է, եւ տակաւին ալ կ'ըլլայ:

Սոյն հատորը կենդանի գոյներով կը նկարագրէ այն երանաւէտ ՈՍԿԵԴԱՐԸ, որ ի մօտոյ պիտի հաստատուի ներկայ կաշառակեր եւ անարդար կառավարութեանց աւերակներուն վրայ. ուր այլեւս վերջ պիտի դնեն ցաւն ու տառապանքը. լացը, կոծը եւ մինչեւ իսկ մահը. ու այսպէս՝ «Բոլոր աղգաց ցանկալի բաները պիտի գան»:

Այս աշխարհահռչակ եւ 370 պատկերներով զարդարուած գեղեցիկ հատորին լաթակազմին գինն է՝ 50 սէնթ, իսկ թղթակազմինը 35 սէնթ:

Նամակ կամ դրամ ղրկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆ-ի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ԳԺՈԽՔ

Ի՞ՆՉ Է ԱՆ—Ո՞Վ ԿԱՑ ՀՈՆ—ԱՆՈՆՔ ԿՐՆԱ՞Ն ԱՆԿԷ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼ

Պապական, եպիսկոպոսական, լուսաւորչական եւ բողոքական յարանուանութիւնները դարերէ իվեր կը քարոզեն թէ՝ դժոխքը կրակով լեցուն տեղ մըն է, ուր կը ղրկուին մեղաւորները. թէ՝ դժոխքի կրակին վրայ միշտ ծծումբ կ'աւելցուի, որպէս զի անիկա անդադար վառ մնայ. թէ՝ մեղաւորներուն պատիժը անվերջ չարչարանք է, եւ թէ անոր մէջ եղողներուն համար աղատութեան ոեւէ յոյս չկայ:

Վերոյիշեալ 64 էջնոց գրքոյկին մէջ մանրամասնօրէն բացատրուած է թէ յիշեալ յարանուանութիւններուն քարոզած դժոխքը Սատանային սուտին վրայ հիմնուած է: Ս. Գիրքը որոշ կերպով կը սորվեցնէ թէ մեղքին վարձքը մահ է (Հռոմ. Զ. 23), եւ ոչ թէ յաւիտենական տանջանք:

Այս գրքոյկին մէջ գոյց տրուած է թէ Աստուածաչունչին մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը չկայ բառ մը, համար մը եւ կամ առակ մը, որ յաւիտենական չարչարանքի սատանայական եւ Աստուծոյ սուրբ անունը արատաւորող վարդապետութիւնը չատադովէ:

Ճշմարտութեան նախանձախնդիր իւրաքանչիւր քրիստոնեայ Հայ՝ զգուշութեամբ կարդալու է այս գրքոյկը, եթէ կ'ուզէ ժամ առաջ ազատիլ յաւիտենական չարչարանքի սարսափէն եւ Տիրոջ պարգեւած սիրալիր խոստումներովը հրճուիլ: Այս սքանչելի գրքոյկին գինն է միայն 10 սէնթ:

Նամակ կամ դրամ ղրկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆ-ի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ՈԳԵՀԱՐՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՏԱՆԱՅԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏ ՄԸՆ Է։— *Համաշխարհային մեծ պատերազմէն, ինֆլուէնցայ-էն եւ տեղահանութիւններէն իվեր՝ ոգեհարցութեան, վհուկութեան, տեսիլներու, եւայլնի մէջոցաւ՝ չար հրեշտակները թէ՛ Հայերու եւ թէ միւս բոլոր ազգերու մէջ դրեթէ անթիւ ու անտանելի տառապանքներ բերած են։*

Այս չար հրեշտակներու ծուղակներէն ազատելու միակ ճամբան ցոյց տրուած է՝ վերոյիշեալ 64 էջնոց դրքոյկին մէջ, որուն գինն է միայն 10 սէնթ։

ՈՒՐ ԵՆ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ։— *Ո՞ւր են օթօմոպիլ-ով, խեղդուելով կամ տեղահանութեամբ սպանուած մեր սիրելիները։ Ցիչեալ հարցերուն գոհացուցիչ պատասխանը պիտի գտնէք՝ այս 64 էջնոց դրքոյկին մէջ, որուն գինն է 10 սէնթ։*

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ։— *Այս 64 էջնոց ժամանակայրմամբ դրքոյկին գինն է միայն 10 սէնթ։*

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆԸ։— 64 *էջնոց անտուղոր դրքոյկ մը. գինն է հինգ սէնթ։*

ԱՋԳԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ։— 64 *էջնոց դրքոյկ մը՝ որուն գինը հինգ սէնթ է, բայց անոր պարունակութիւնը անգին է։*

Ո՛վ որ տասրեւ դրուած մեր հասցէին՝ 25 սէնթի արժողութեամբ նամակադրօշմ (ստէմփ) ղրկէ, պիտի տանայ վերոյիշեալ ՀԻՆԳ հատ 64 էջնոց դրքոյկները։

Նամակ կամ դրամ ղրկուելու է ԴԻՏԱՐԱՆ-ի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՅՈՅՍԸ

Հիանալի՛ դրքոյկ մը։ Ասիկա կը պարունակէ Դատաւոր Ըլթհըրփորտի աշխարհահռչակ բանախօսութիւնը, որ հետաքննակուեցաւ 450 հատ չղթայուած բէմիս կայաններու վրայէն։ Ո՛չ միայն աշխարհի չորս կողմը դտնուող միլիոնաւոր ժողովուրդները լսեցին այս բանախօսութիւնը, հապա նաեւ սոյն պատգամը հետաքննակուելէն դեռ հազիւ երեք ամիս անցած՝ այս զարմանալի դրքոյկէն (Թագաւորութիւնը, Աշխարհի Ցոյսը) տասը միլիոնէն աւելի օրինակներ ժողովուրդին մէջ չրջաբերութեան դրուեցան։

Այս դրքոյկին մէջ հրատարակուած է այն աղաղարարութիւնը՝ որ ներկայիս պէտք է տրուի Քրիստոնեայ Աշխարհին, ինչպէս նաեւ հոն ցոյց տրուած է՝ Աստուծոյ դատաստանը ընդդէմ այդ կեղծաւոր կազմակերպութեան։

Սիրելի հայրենակիցս, եթէ այս 64 էջնոց եղակի դրքոյկէն օրինակ մը դեռ չես առած, պէտք է որ չուտով հատ մը ձեռք ձգես։ Գինն է միայն 10 սէնթ։

Բոլոր ապսպրանքները ղրկուելու են ԴԻՏԱՐԱՆ-ի անուան եւ հասցէին, որն է հետեւեալը.

THE TIDARAN
117 Adams Street, Brooklyn, N. Y., U. S. A.

The Headquarters of the

WATCH TOWER BIBLE & TRACT SOCIETY

and the International Bible Students Association

are located at

117 Adams Street, Brooklyn, N. Y.

City and street address of the Society's branches in other countries:

Aleppo, Rue Salibe
Argyrokastro, A. Idrisis
Athens, Lombardou 51
Atzcapotzalco, Mexico
Constitucion 28
Auckland, 3 William St.
Mt. Albert
Berne, Allmendstrasse 39
Bombay 5,
40 Colaba Rd.
Brussels, 66 Rue
de l'Intendant
Buenos Aires
Calle Bompland 1653
Cape Town, 6 Lelie St.
Copenhagen,
Ole Suhrsgade 14
Demerara,
Box 107, Georgetown
Heemstede, Pieter
de Hooghstraat 22
Helsingfors,
Temppelikatu 14
Honolulu, T. H., Box 681
Jamaica,
Kingston, Box 18
Julienfeld, Brunn
Hybesgasse 30
Kaunas,
Laisves Aleja 32/6
Lagos, Nigeria
15 Apongborg
Lisbon, Rua D. Carlos
Mascarenhas No. 77
Lodz, Ul. Piotrkowska 108
London,
34 Craven Terrace
Madrid, Apartado de
Correos 321
Magdeburg,
Wachtturmstrasse
Maribor, Krekova ul. 18
Oslo, Inkognitogaten 28, b.
Paris (IX), 129 Faubourg
Poissonniere
Pinerolo, Prov. Torino
Via Silvio Pellico 11
Riga,
Sarlotes Iela 6 Dz. 9
S. Paulo,
Av. Celso Garcia 951
Seoul, 147 Key-tong
Stockholm,
Luntmakaregatan 94
Strathfield, N. S. W.,
7 Beresford Rd.
Tallinn,
Kreutzvaldi, 17, No. 12
Tokyo-fu, Iogimachi,
58 Ogikubo, 4-Chome
Toronto, 40 Irwin Av.
Trinidad,
Port of Spain, Box 194
Vienna XII,
Hetzendorferstr. 19

Please write directly to the Watch Tower Bible and Tract Society at the above addresses for prices of our literature in those countries. Some of our publications are printed in fifty languages.

4500

474

0026932

2013

<< Ազգային գրադարան

NL0026932